

**The Vārāhī Tantra:
A Critical Edition and Study
(Chapters 1 to 15)**

Thesis Submitted for the Degree of

**Vidyāvāridhi/Ph.D
in
Āgamatantra**

By

**Smt. Roberta Pamio
Āgamācārya (Gold Medalist)**

Supervisor

Dr. Shitala Prasad Pandey
Asst. Prof., Dept. Of Dharmāgama
S.V.D.V., B.H.U.

Department of Dharmāgama
Sanskrit Vidyā Dharma Vijñāna Saṁkāya
Banaras Hindu University
Varanasi-221005
India

Enrolment No.: 263721

April 2014

॥श्रीः॥

Ph.D. Scholar: Mrs Roberta Pamio

E. No. 263721

Department of Dharmāgama

S.V.D.V.

B.H.U.

Subject: “*The Vārāhī Tantra: A Critical Edition and Study (Chapter 1 to 15)*” Abstract

The *Vārāhītantra* is an important text of the Kaula Tradition which seems to have not been published before.

This research project consists of two parts: the first comprises an introduction to the literature and philosophy of the Śākta Tradition in order to place the *Vārāhītantra* within the larger context of Tāntrik Literature; an extensive exposition of the contents of the *Vārāhītantra* manuscripts which we collected; and a study on the two available manuscripts, necessary to comprehend the methodology adopted in the critical edition. The second part consists of the critical edition of fifteen chapters of the *Vārāhītantra*, which constitutes the core of this research.

First Part: Introduction to the *Vārāhī Tantra* and a study

Two introductions to the *Vārāhītantra* have been presented, one in Sanskrit and the other in English:

प्रास्ताविकम्

वाराहीतन्त्रं दुर्लभग्रन्थो विद्यते। वाराहीतन्त्रेतिनाम्ना ग्रन्थचतुष्टयं मिलितमस्ति, यथा - कामारूपे गुह्यकालीप्रचण्डभैरवसंवादेऽवतारितं वाराहीतन्त्रं (वा.तं.), वाराहीवराहसंवादेऽवतारितं वाराहीतन्त्रं (वा.तं.'), राधिकाकृष्णसंवादऽवतारितं वाराहीतन्त्रं (वा.तं.'') तथा वज्रवाराहीसंबन्धितं वाराहीतन्त्रम्। इह गुह्यकालीप्रचण्डभैरवसंवादेऽवतारितं वाराहीतन्त्रं (वा.तं.) समीक्षितमस्ति तथा तस्य षट्त्रिंशत्पटलेषु पञ्चदशपटलाः शोधिताः सन्ति। अस्य वाराहीतन्त्रस्य कैसेर्पुस्तकालय-सरस्वतीभवनसंस्थानसंस्थं हस्तलेखद्वयं मिलितमस्ति।

शाक्तदर्शनपरिचयः - भारतवर्षे शाक्तदर्शनमत्यन्तं प्राचीनं वर्तते। विभिन्नदर्शनेषु एकैव हि परमा शक्तिरनेकरूपधारिणी विद्यते। श्रुतौ देवी वाग्देवी-रात्री-पृथिवी-श्रीश्चेत्यदिनामभिः प्रसिद्धा। अत्र ईरावत्यादिसप्तसिन्धुमातरः काल्यादिसप्तजिहवाः चापि पूजिताः सन्ति। इतिहासपुराणेष्वपि महादेवी एकापि विचित्ररूपधारिणी बहुशक्तिसम्पन्ना

चेति निरूपितास्ति। भैरवतन्त्राणि शाक्ततन्त्राणि कौलतन्त्राणि च विस्तरेणाद्वैतात्मकं शाक्तदर्शनं प्रतिपद्यन्ते। अत्र देवी विश्वात्मिका तदुत्तिर्णा च कथितास्ति। सर्वेषु तन्त्रेषु कौलतन्त्राणि शाक्तदर्शनस्याद्वैतमतं विशेषेण पूर्णरूपेण च प्रकशयन्ति।

श्रीवाराहीतन्त्रपरिचयः - श्रीवाराहीतन्त्रं दुर्लभं शाक्ततन्त्रं विद्यते। अत्र कौलमतस्य सिद्धान्तप्रक्रियाचाराः सम्मिलिता विद्यन्ते। कामरूपे महापीठे योगिनीगणमध्ये श्रीचण्डभैरवगुह्यकालिकासंवादे श्रीवाराहीतन्त्रं प्रकाशितमस्ति। दक्षिणाम्नायसंबन्धितं श्रीवाराहीतन्त्रं श्रीक्रम-कालीक्रम-निर्वाणपदप्रतिपादकमस्ति। अस्य षट्त्रिंशत्पटलेषु वाराहीतन्त्रावतारण-गुर्वाचारण-शिष्याचारण-पुरश्चरण-दीक्षाविधि-पुष्पनिर्णय-आम्नाय-हठयोग-दुर्गापूजेत्यादिविषया निरूपिताः सन्ति।

Introduction

The *Vārāhītantra* is considered to be one of the sixty-four non-dual Tantras and is often quoted in Tāntrik compendia and manuals composed by illustrious paṇḍits. There are four different texts which we managed to examine bearing the title *Vārāhītantra*: the first of these (VT), upon which the present work is based, is a text belonging to the Kaula tradition (VT 3.7). The second (VT'), consisting of fifty chapters and 2545 verses, was revealed in the form of a dialogue between Varāha and Vārāhī. The third text is in

the form of a dialogue between Śrī Kṛṣṇa and Rādhikā. The fourth (VVK), also called the *Vajravārāhīkalpa*, is a Bauddha Tantra.

The present research is based upon the Kulāgama "*Vārāhītantra*" (VT), of which we edited the first fifteen chapters; for the critical edition we consulted two main manuscripts: one belongs to the Kaiser Library of the Government of Nepal (Kathmandu) and the other is preserved in the Sarasvatī Library of Sampūrṇānanda Sanskr̥t University (Varāṇasī).

Śākta Tantra –

The Śākta Tantras are doctrines where the Supreme, who is immanent and transcendental at the same time, is conceived of as the Mother Goddess. Throughout all the various philosophical systems and doctrines, the Goddess is worshipped as the one and multiform Supreme Reality; nevertheless it is in the non-dual Śaiva, Śākta and in particular the Kaula doctrines that the non-dual view and the Śākta way of worship have a special position. Among all the Śaiva and Śākta Āgamas the Kulaśāstras are said to reveal the most secret path.

The Vārāhī Tantra –

The *Vārāhī Tantra* (lit. the "Doctrine of the Boar-Goddess") on which is based this research (i.e., the VT) is a Śākta Tantra and it is found in various lists of the sixty-four Bhairava Tantras, such as in the *Sarvollāsa*, *Kaulāvalī*,

Mahāsiddhasāratāntra, *Nityaṣoḍaśikārṇavatāntra* and the *Kulacūḍāmaṇitantra*. The VT', consisting of 2545 verses, refers to a *Vārāhītantra* of 6303 verses, which is approximately the same number of verses as in the VT manuscript that we used. In any event, we can neither be assured that the *Vārāhītantra* on which this research is based is the same one mentioned in the various lists of sixty-four Bhairava Tantras, nor that these lists actually refer to the same text, since there are at least four Tantras carrying this same name.

The Goddess Vārāhī –

The Goddess Vārāhī is well known in the Śākta as well as in the Bauddha Tāntrik literatures, where she is worshipped both either as the main Goddess or as part of a group of goddesses, usually numbering seven or eight, called the Mātṛkās. In the VT she is variously called Svapnavārāhī, Sundarikālī, Vajravārāhī and Nīlavārāhī. She is also worshipped in the groups of the Eight Mothers, the Sixty-four Yoginīs, the Six Mistresses of the six Traditions and the Sixteen Mothers.

Contents of the Vārāhītantra –

Summary of the thirty-six chapters of the VT.

Analysis of the mss of the VT –

The following critical edition on the first fourteen chapters of the VT has been made from two manuscripts, called for simplification manuscripts क. and ख.

Overview of the script of the mss and the critical edition –

The two manuscripts are written in Devanāgarī script; nevertheless, there is an influence of the Nevārī script, in particular in ms ख.

Second Part: Critical Edition

The second part of this research consists of a critical edition of the first fifteen chapters of the *Vārāhītantra* and it comprehends extensive critical notes, different readings in the two manuscripts (*pāṭhāntara*), possible readings of the text (*śakyapātha*) and similar readings in other Tantras.

Appendixes

The research concludes with three appendixes: the first appendix shows various characters of the script of both the mss; in the second appendix the verses of the *Vārāhītantra* referred in various compilations have been examined; and in the third appendix some verses of the *Vārāhītantra* have been compared with similar verses of other texts.

Undertaking from the Candidate

I, Roberta Pamio, research scholar under supervision of Dr. Shitala Prasad Pandey, Assistant Professor, Department of Dharmāgama, S.V.D.V., Banaras Hindu University, give undertaking that the thesis entitled

**The Vārāhī Tantra: A Critical Edition and Study
(Chapters 1 to 15)**

submitted by me for the degree of Vidyāvāridhi / Doctor of Philosophy is a record of first-hand research work done by me during the period of study.

I avail myself to responsibility such as an act will be taken on behalf of me, mistakes, errors of facts, and misinterpretations are of course entirely my own.

Date:

Place: Varanasi

Smt. Roberta Pamio

Candidate's Declaration

I, **Smt. Roberta Pamio** , certify that the work embodied in this Ph. D. thesis is my own bonafide work carried out by me under the supervision of Shri Shitala Prasad Pandey for a period of 6 years from July 2008 to April 2014 at Banaras Hindu University. The matter embodied in this Ph. D. thesis has not been submitted for the award of any other degree/diploma.

I declare that I have faithfully acknowledged, given credit to and referred to the research workers wherever their works have been cited in the text and the body of the thesis. I further certify that I have not willfully lifted up some other's work, para, text, data, results, etc. reported in the journals, books, magazines, reports, dissertations, theses, etc., or available at web-sites and included them in this Ph. D. thesis and cited as my own work.

Date:

Smt. Roberta Pamio

Place : Varanasi

Certificate from the Supervisor/Co-supervisor

This is to certify that the above statement made by the candidate is correct to the best of my/our knowledge.

Shri Shitala Prasad Pandey
Jha
Supervisor
Assistant Professor, Dharmagama
S.V.D.V.,B.H.U.

Prof. Kamallesh
Head of the Department
Dharmagama, S.V.D.V.
B.H.U.

Course Work Completion Certificate

This is to certify that Smt. Roberta Pamio, a bonafide research scholar of this department, has successfully completed the course work requirement which is a part of his Ph.D. programme.

Date:

Place: Varanasi

Prof. Kamalesh Jha

Head of the Department

Dharmāgama,

S.V.D.V., B.H.U.

Pre-Submission Seminar Completion Certificate

This is to certify that Smt. Roberta Pamio, a bonafide research scholar of this department, has successfully completed the pre-submission seminar requirement which is a part of his Ph.D. programme.

Date:
Place: Varanasi

Prof. Kamalesh Jha
Head of the Department
Dharmāgama
S.V.D.V., B.H.U.

COPYRIGHT TRANSFER CERTIFICATE

Title of the Thesis : **The Vārāhī Tantra: A Critical Edition and Study (Chapters 1 to 15)**

Candidate's Name: **Smt. Roberta Pamio**

Copyright Transfer

The undersigned hereby assigns to the Banaras Hindu University all rights under copyright that may exist in and for the above thesis submitted for the award of the Ph. D. degree.

Signature of the candidate
Smt. Roberta Pamio

Note: However, the author may reproduce or authorize others to reproduce material extracted verbatim from the thesis or derivative of the thesis for author's personal use provided that the source and the University's copyright notice are indicated.

Acknowledgments

I wish to extend my heartfelt thanks to all the people who helped me in my research on the *Vārāhī Tantra*.

I am deeply grateful to my Gurus, to the late Śrī 1008 Manoranjan Bhattacharya Kāmākhyāpārvatīya Gosvāmī, His wife Smt. Uma Bhattacharya and His son Śrī Hridayaranjan Bhattacharya for having full-heartedly introduced me to the Śākta Tradition; Śrī Usha Rani Bhattacharya who kindly shared Her immense wisdom on the worship of the Goddess; His Holiness Dodrupchen Rinpoche and Śrī Tenzin Lopen Orgyen Rinpoche, Who compassionately introduced me to the worship of Vārāhī in the Bauddha Tāntrik Tradition.

My wholehearted gratitude is also given to H.H. the 17th Karmapa, Orgyen Trinle Dorje, V.V. Khenchen Thrangu Rinpoche and Kyabje Yongey Mingyur Rinpoche for their profound teachings and blessings.

I am deeply thankful to the late Śrī 1008 Paramankush Ramanuja Tridaṇḍī Svāmī of the Śrīsampradāya, for His immense kindness and wisdom.

Acknowledgments

I wish to express my gratitude to the late Paṇḍit Śrī Hemendranath Chakravarti, for his precious teachings on Tāntrik philosophy and on the worship of Vārāhī in the Śrīkula system.

I am grateful to Śrī Khenpo Sogyal of the Vajravidyā Institute in Sarnath, Varanasi, who shared his knowledge about the meaning of Vajravārāhī in the Kagyu Tradition.

I wholeheartedly thank my husband, Śrī Kedār Prado, who found the two main manuscripts of the *Vārāhī Tantra* used for this edition and also reviewed the English text, and who is a continuous source of inspiration.

I thank Śrī Anirvana Das, manuscriptologist and professor at the University of Pune, for his kind advice on the critical edition of the *Vārāhī Tantra*.

I also gratefully acknowledge the librarian of the Sarasvatī Bhavan Library for providing access to the *Vārāhī Tantra* and other manuscripts; the librarian of the Kaiser Library in Kathmandu, Nepal, for allowing me to consult a manuscript of the *Vārāhī Tantra*; Śrī Vivekananda Bhanerji, the librarian of the manuscript department of the Asiatic Society, in helping me to find a manuscript of the *Vārāhī Tantra*; Śrī Shaktananda Banerji, the president of the Saṃskṛt Sahitya Pariṣad, and Śrī Aruna Bhattacharya, the librarian, for kindly allowing me to copy a manuscript of the *Vārāhī Tantra*; and Śrī Rajiv Sharma who has been

always eager to help me in my research and thanks to whom I could access the manuscript of the *Vārāhītantra Caṇḍīpāṭhaphala*.

I am deeply grateful to Śrī Kamalesh Datta Tripathi, Emeritus Professor at the Dharmāgama Department in Benares Hindu University, and Śrī Shitala Upadhyaya, Dean at the Yogatantra Department in Sampurnananda, for their kind advices.

I wish to acknowledge my supervisor, Śrī Shitala Prasad Pandey, the Head of the Dharmāgama Department, Śrī Kamalesh Jha, and Śrī Amardhārī Simh, for their kind and precious advices, and Professor Śrī Bhaktiputraroḥatam for his support and help in my research.

I could not thank enough the Muktabodha Indological Research Institute and their resourceful Digital Library, through which I could easily access numerous manuscripts belonging to the Śaiva, Vaiṣṇava and Śākta Tāntrik traditions, and in particular Dr. Mark Dyczkowski for his advice and whose work for the Muktabodha Digital Library and study of Kūbjikā worship have been extremely helpful for my research.

I would like to acknowledge the help of Michael Ianuziello for the proofreading of the English text.

Acknowledgments

I thank my parents with all my heart, without whose support and love this research would not have been possible.

Finally, I wish to clarify that whatever error has been committed in this study of the *Vārāhī Tantra* is to be attributed only to myself.

The Vārāhī Tantra: A Critical Edition and Study

Table of Contents

Acknowledgments	v
Preface	ix
Abbreviations	xiii
Part One: The Śākta Tradition and the Vārāhī Tantra	1
प्रास्ताविकम्	2
शाक्तदर्शनपरिचयः	4
श्रुतौ देव्याराधना	5
इतिहासपुराणेषु देवीस्वरूपम्	6
अद्वैततन्त्रेषु देव्यः स्वरूपमुपासना च	7
कौलतन्त्रविशेषत्वम्	11
श्रीवाराहीतन्त्रपरिचयः	15
श्रीवाराहीतन्त्रस्य किञ्चिद्विषयनिरूपणम्	20
Introduction	27
Śākta Tantras	30
Different lists of Bhairava and Kaula Tantras	40
The Vārāhī Tantra	55
Brief outline of the VT	58
The Goddess Vārāhī	63
Contents of the VT	73
Analysis of the mss of the VT	194
Overview of the script of the mss and the critical edition	197
List of the Manuscripts	203
Part Two: A Critical Edition of Chapters 1 to 15 of the Vārāhī Tantra	212

Contents

विषयसूची	213
चिह्नानि	220
प्रथमपटल:	221
द्वितीयपटल:	238
तृतीयपटल:	267
चतुर्थपटल:	283
पञ्चमपटल:	308
षष्ठपटल:	332
सप्तमपटल:	356
अष्टमपटल:	381
नवमपटल:	422
दशमपटल:	465
एकादशपटल:	493
द्वादशपटल:	530
त्रयोदशपटल:	573
चतुर्दशपटल:	617
पञ्चदशपटल:	657
परिशिष्टम् –१: श्रीवाराहीतन्त्रस्य हस्तलेखयोर्लिपि:	701
परिशिष्टम् –२: अन्यशास्त्रेषूद्धृताः श्रीवाराहीतन्त्रान्तर्गताः श्लोकाः	704
परिशिष्टम् –३: अन्यशास्त्रोक्तैः तुल्याः श्रीवाराहीतन्त्रातर्गतश्लोकाः	723
परिशिष्टम् –४: श्रीवाराहीतन्त्रे नामत उल्लिखितानां ग्रन्थानां सूची	752
Bibliography	754

Abbreviations

CS - Ciñcinīmatasārasamuccaya

ms – manuscript

mss – manuscripts

VT – Vārāhī Tantra revealed by Pracaṇḍabhairava and
Guhyākālī

VT' - Vārāhī Tantra revealed by Varāha and Vārāhī.

Ku.Cu - Kulacūḍāmaṇi Tantra

संकेतपरिचयः

का० - श्रीकालीतन्त्रम्

कु०चू० - कुलचूडामणितन्त्रम्

ज्ञा०सं० - ज्ञानसङ्कलीतन्त्रम्

चिं०समुच्चयः - चिंचिनीमतसारसमुच्चयः

Abbreviations

ता० - ताराभक्तिसुधारणवः

त्रि० - त्रिदशडामरप्रत्यंगिरविषयकनानातन्त्रम्

दु०क०द्रु० - दुर्गोपासनकल्पद्रुमः

दु०तं०शा० - दुर्गातन्त्रशास्त्रम्

दु०भ०त० - दुर्गाभक्ततरङ्गिणी

नि०षो० - योगतन्त्रमालायां प्रकाशितो नित्याषोडशीकार्णवः

नि०षो०वाक० - कश्मीरग्रन्थमालायां प्रकाशितो नित्याषोडशीकार्णवः

नि०षो०से० - आनन्दाश्रमग्रन्थमालायां प्रकाशितो नित्याषोडशीकार्णवः

प० - परातन्त्रम्

पु० - पुरश्चर्यार्णवः

प्रा० - प्राणतोषिणी

फे० - फेङ्कारिणीतन्त्रम्

वृ०तं० - बृहत्तन्त्रसारम्

म०सं० - महाकालसंहिता

मे०तं० - मेरुतन्त्रम्

यो०ह० - योगिनीहृदयम्

वाम० - वामकेश्वरीमतम्

वा०तं० - वाराहीतन्त्रम्

श०सं० - शक्तिसंगमतन्त्रम्

शा०तं० - शाक्तानन्दतरङ्गिणी

श्या० - श्यामासपार्यविधिः

श्रीका० - श्रीकालीतन्त्रम्

श्रीरस०वाम० - श्रीमद्राजानकजयरथविरचिते वामकेश्वरीमतविवरणे उद्धृतः श्रीरसमहोदधिः।

हठ० - हठयोगप्रदीपिका

Preface

The *Vārāhī Tantra* is an important text of the Kaula Tradition.

Even though several Tāntrik texts and compilations such as the *Ṭoḍalatantra*, *Mahāsiddhasāratantra*, *Bṛhattantrasāra* and the *Puraścaryārṇava* refer to a *Vārāhī Tantra*, and many Indian paṇḍits, such as Śivānanda and Lakṣmīdhāra in their commentaries to the *Nityaṣoḍaśikārṇava* and *Saundaryalaharī* respectively, cite a *Vārāhī Tantra* as one of the *Bahurūpāṣṭaka*, the eight *Śaktitantras* between the sixty-four nondual Tantras, the particular *Vārāhī Tantra* that we used in this work seems to have never been published before.

The first step of this work has been to search for the manuscripts of the *Vārāhī Tantra* in manuscript libraries and private collections in Varanasi, Guwahati, Kolkatta, Pune, Dharamsala, Bombay, Delhi, Puri, Jaipur and

Kathmandu. As a result, five manuscripts carrying the name *Vārāhī Tantra* have been found, between which only two belong to the same text (there are number of texts which carry the name *Vārāhī Tantra*); this research has been centered on the study of these two manuscripts, of which fifteen chapters have been edited.

The work has been divided in two parts: the first comprises an introduction to the literature and philosophy of the Śākta Tradition in order to place the *Vārāhī Tantra* within the larger context of Tāntrik Literature; an extensive exposition of the contents of the *Vārāhī Tantra* to make the contents of the *Vārāhī Tantra* accessible not only to Sanskrit specialists; and a study on the two available manuscripts, necessary to comprehend the methodology adopted in the critical edition.

The second part consists of the critical edition of fifteen chapters of the *Vārāhī Tantra*, which constitutes the core of this research. The manuscripts have been transcribed by myself.

This research project is a modest contribution to preserve the sacred texts of the Śākta Tradition, aiming to make the *Vārāhī Tantra* available to Sanskrit scholars for further research and as well as to others who have a deep interest into the tradition and the worship of the Goddess.

Two introductions to the *Vārāhī Tantra* have been presented, one in Sanskrit and the other in English, with the intention to make this study on the *Vārāhī Tantra*

available to a vaster public, and at the same time to humbly support the Sanskrit language as an inestimable treasure of the Indian culture.

The introduction in Sanskrit comprehends an outline of the various manuscripts of the *Vārāhī Tantra*; an overview of the worship of the Goddess in Indian Literature, particularly in the non-dual Tantras; and an exposition on the *Vārāhī Tantra* where the text has been contextualized within its framework. The introduction in English opens with a presentation of the various manuscripts of the *Vārāhī Tantra*; it is followed by an exposition on the Śākta Tantras, where their theology, characteristics and divisions have been examined. Following this an overview of the *Vārāhī Tantra* and the contents of the thirty-six chapters of the *Vārāhī Tantra* have been exposed in detail, including translations of parts of the text. The study on the *Vārāhī Tantra* concludes with an examination of the two manuscripts and of their script.

The second part consists of a critical edition of the first fifteen chapters of the *Vārāhī Tantra* and it comprehends extensive critical notes, different readings in the two manuscripts (*pāṭhāntara*), possible readings of the text (*śakyapāṭha*) and similar readings in other Tantras. Subtitles have been added to the root text for easier reference.

Preface

The research concludes with four appendixes: the first appendix shows various characters of the script of both the mss; in the second appendix the verses of the *Vārāhī Tantra* referred in various compilations have been examined; in the third appendix some verses of the *Vārāhī Tantra* have been compared with similar verses of other texts; and the fourth appendix contains a list of texts referred in the *Vārāhī Tantra*.

Part One

The Śākta Tradition and the Vārāhī Tantra

प्रास्ताविकम्

श्रीवाराहीतन्त्रं दुर्लभग्रन्थो विद्यते। वराकान् क्लेशानाहन्तीति वाराही। तस्या देव्याः सम्बन्धितं विपुलं त्राणनं च ज्ञानमिति वाराहीतन्त्रम्।

श्रीवाराहीतन्त्रेतिनाम्ना ग्रन्थचतुष्टयं मिलितमस्ति, यथा -

१. कामारूपे गुह्यकालीप्रचण्डभैरवसंवादेऽवतारितं वाराहीतन्त्रम् (वा०तं०)। तदक्षिणाम्नायसंबन्धितं शाक्ततन्त्रम्। त्रिशताधिकषट्पटलग्रन्थमयं¹ तत् षड्विंशत्पटलेषु विभाजितमस्ति।
२. वाराहीवराहसंवादेऽवतारितं वाराहीतन्त्रम् (वा०तं०')। तत् पञ्चचत्वारिंशत्यधिकपञ्चशताधिकद्विसहस्रश्लोकमयं पञ्चाशत्पटलेषु च विभाजितं महातन्त्रोत्तममस्ति।
३. राधिकाकृष्णसंवादऽवतारितं वाराहीतन्त्रम् (वा०तं०'')। तत् पञ्चशतश्लोकमयमष्टपटलेषु च विभाजितं वैष्णवतन्त्रमस्ति।
४. वज्रवाराहीसंबन्धितं वाराहीतन्त्रम्। तद्वज्रवाराहीकल्पेतिनाम्नापि प्रसिद्धमस्ति (व०वा०क०)। तदष्टात्रिंशच्छ्लोकमयं बौद्धतन्त्रमस्ति। तच्च महातन्त्रराजतन्त्रं विद्यते।

¹ द्वात्रिंशदक्षरमयं वाक्यमिति ग्रन्थः।

इह गुह्यकालीप्रचण्डभैरवसंवादेऽवतारितं श्रीवाराहीतन्त्रं (वा०तं०) समीक्षितमस्ति तथा तस्य षट्त्रिंशत्पटलेषु पञ्चदशपटलाः शोधिताः सन्ति।

अस्य श्रीवाराहीतन्त्रस्य हस्तलेखद्वयं प्रचलितमस्ति-

- क. कैसेर्पुस्तकालयसंस्थानसस्थं वाराहीतन्त्रम्। २११ इति हस्तलेखसंख्या। तस्य लिपिर्देवनागरी। १-१४० पत्रसंख्या (१-५८, ८२-१५०, १६१-१७७, २००-२१३ २१५-२२८। अत्र १९० स्थाने २०० पत्राङ्कने भ्रमः। अतः १९०=२०० तथा २१९=२२८)। ६५०० ग्रन्थसंख्या। "पाको" पत्रम्। संवत् १८३२ (?)। अपूर्णः।
- ख. सरस्वतीभवनसंस्थानस्थं वाराहीतन्त्रम्। २३९१३ इति हस्तलेखसंख्या। तस्य लिपिर्देवनागरीमिश्रितदेवनागरी। १-२२८ पत्रसंख्या। ११,५ x ५,२ पत्राकारः। १० पंक्तयः पृष्ठे। ३३ अक्षराणि पंक्तौ। अपूर्णः।

शाक्तदर्शनपरिचयः

परशुरामकल्पसूत्रानुसारेण (१।२) ऐश्वर्यधर्मयशश्रीज्ञानवैराग्येति षड्गुणैः सम्पन्नो भगवान् परमशिवभट्टारकः श्रुत्याद्यष्टादशविद्याः षड्दर्शनानि च कृतवान्। श्रुतयः चत्वारि तदङ्गानि शिक्षा व्याकरणं कल्पः छन्दः ज्योतिषं निरुक्तं मीमांसा न्यायः पुराणं धर्मशास्त्रं चेत्यष्टादशविद्याः। शाक्तदर्शनं वैष्णवदर्शनं शैवदर्शनं गाणपत्यदर्शनं सौरदर्शनं बौद्धदर्शनं चेति षड्दर्शनानि। इति शाक्तपक्षे शाक्तदर्शनाद्युद्भवनिरूपणम्।

भारतवर्षे शाक्तदर्शनमत्यन्तं प्राचीनं वर्तते। हरप्पामोहनजोदरोपूरयोर्मुद्रा वैदिकग्रन्थाः पुराणशास्त्राणि तान्त्रिकागमाश्चेति प्रमाणानि। विद्वन्मतेषु शाक्तोपासनावैदिकोपासनापि वर्तते। अत्र ग्राममातृकाणां पूजेति प्रमाणम्।

विभिन्नदर्शनेषु एकैव हि परमा शक्तिरनेकरूपधारिणी विद्यते।

एतदुक्तं देवीपुराणे –

एका गुणात्मात्रैलोके तस्मादेका सा उच्यते।

देवी परमार्थेति वदन्तु भिन्नदर्शिनः ॥

श्रुतौ देव्याराधना

वेदेषु देवी सावित्री पृथिवी देवमाता अदितिः सरस्वती उषा वाग्देवी रात्री श्रीश्चेत्यदिनामभिः प्रसिद्धा। सैकरूपेण बहुरूपेण चाराधितास्ति। ऋग्वेदे सप्तसिन्धवः पूजिताः सन्ति या यज्ञानां सप्तमातरः कथिताः सन्ति।² ता ईरावती चन्द्रभगा वितस्ता विपाशा शतद्रुः सिन्धुः सरस्वती चेत्युच्यन्ते।³ मुण्डकोपनिषदि (१।२.४) अग्निदेवतायाः सप्तजिह्वा देवीरूपाः कथिताः सन्ति, यथा काली कराली मनोजवा सुलोहिता सुधूम्रवर्णा स्फुल्लिङ्गिनी विश्वरूपी च। श्रुतौ सुरापान-दूतियाग-अर्घ्यनिष्पादनेत्यादिशाक्तागमाणां विधिविशेषत्वं सूचितमस्ति यथा “सौत्रामण्यां सुरां पिबेत्” इति वाक्यं प्रसिद्धं, “न काञ्चन परिहरेत्तद्व्रतम्” इति वाक्यं छान्दोग्योपनिषदि (२।१३.२) तथा “यदेतत्स्त्रियां लोहितं भवत्यग्नेस्तद्रूपं तस्मात्तस्मान्न बीभत्सेत्। अथ यदेतत्स्त्रियां लोहितं भवत्यादित्यस्य तद्रूपं तस्मात्तस्मान्न बीभत्सेत्” इति वाक्यमैतरेयारण्यके (२।३.७)।⁴ श्रीदेव्यथर्वशीर्षे देवी ब्रह्मस्वरूपिणी कथिता यथेव शाक्तागमेऽपि सा विस्तरेण निरूपितास्ति।

देवीभागवतानुसारेण (११।२१.६) ब्राह्मणक्षत्रियवैश्येतिद्विजाः सर्वे शाक्ताः सन्ति न तु शैवा वैष्णवा वा यतः ते वेदमातरं गायत्रीमादिशक्तिमुपासन्ते।

² ऋग्वेदे ९।१०२.४।

³ ऋग्वेदे ९।७९.३।

⁴ द्रष्टव्यः श्रीवज्रवल्लभद्विवेदीरचितः “तन्त्रागमीय धर्म-दर्शन” इति संज्ञितो ग्रन्थः, द्वितीयखण्डः, शैवभारती-शोधप्रतिष्ठानम्, वाराणसी २००१, पृ० ५१७।

इतिहासपुराणेषु देवीस्वरूपम्

महाभारते देव्याः स्तोत्रद्वयं मिलितं यथा युधिष्ठिरद्वारा रचितो दुर्गास्तवः⁵ तथार्जुनद्वारा कथितं दुर्गास्तोत्रम्⁶। महाभारते मातृगणा अपि वर्णिताः सन्ति। उग्राः कृशा भयंकराश्च ता मातरः महिषसूकरछगादिवलिमात्रेण संतुष्टा भवन्ति। ता वृक्षेषु चतुष्पथेषु गह्वरेषु श्मशानेषु च निवसन्ति।⁷ अतोऽत्र योगिनीगणोद्भवं द्रष्टुं शक्यते।

श्रीमद्देवीभागवतपुराणं मार्कण्डेयपुराणं वामनपुराणं कूर्मपुराणं चेत्यदिषु महापुराणेषु तथा देवीपुराणं देवीभागवतपुराणं देवीमहाभागवतपुराणं कालिकापुराणं चेत्यादिषूपपुराणेषु देव्याः स्वरूपं माहात्म्यं पूजनञ्च वर्णितमस्ति। अत्र भगवत्या विचित्ररूपा अनेकावताराश्च प्रतिपादिताः सन्ति यथा दुर्गा काली लक्ष्मी सरस्वती ललिता पार्वती उमा विन्ध्यवासिनी सर्वमङ्गला चण्डी चेत्यदयः। सैकापि विचित्ररूपधारिणी बहुशक्तिसम्पन्ना च विद्यते। एषा परमा शक्तिः सप्तमातृका-नवदुर्गा-दशमहाविद्या-चतुष्पष्टियोगिनीत्यादिविचित्रविभूतीः प्रकाशयति। युगे युगे सा देवकार्यसिद्ध्यर्थं सर्वभूतरक्षार्थमवतीर्णा भवतीति कथितं पुराणेषु।⁸

⁵ महाभारते ४।५।

⁶ महाभारते ६।२३।

⁷ महाभारते ९।४५.३-२९।

⁸ एतदुक्तं दुर्गासप्तशत्याम् (१।६६) - “देवानां कार्यसिद्ध्यर्थमाविर्भवति सा यदा। उत्पन्नेति तदा लोके सा नित्याप्यभिधीयते॥”

एतच्चोक्तं देवीपुराणे (१।५२) - “हिताय सर्वभूतानां मातरो लोकमातरः। स्थिता लोकविभेदेन बालानां हितकम्यया॥”

अद्वैततन्त्रेषु देव्यः स्वरूपमुपासना च

“तन्यते विस्तर्यते ज्ञानमनेन इति तन्त्रम्” इति तन्त्रशब्दस्य व्युत्पत्तिः। तन्त्राणि असंख्यानि बहुमतानि च सन्ति। शाक्ततन्त्रं शैवतन्त्रं वैष्णवतन्त्रं गाणपत्यतन्त्रं सौरतन्त्रं बौद्धतन्त्रमितिषड्विधः तन्त्रशास्त्रः कथितः शक्तिसंगमतन्त्रे।⁹ सर्वेषु तन्त्रेषु देवी एकाप्यनेकरूपधारिणी निरूपितास्ति।

भैरवतन्त्राणि शाक्ततन्त्राणि कौलतन्त्राणि च विस्तरेणाद्वैतात्मकं शाक्तदर्शनं प्रतिपद्यन्ते। अत्र देवी विश्वात्मिका तदुत्तिर्णा च कथितास्ति।

बहुमतेषु तन्त्रेषु शक्तिसंबन्धितानि अद्वैतात्मकानि च तन्त्राणि शाक्ततन्त्राणीत्युच्यन्ते।

शैवागमेषु शिवशक्त्यभेदप्रतिपादका भैरवागमा अपि शाक्तागमाः सन्तीति वक्तुं शक्यते। किन्तु यद्यपि भैरवतन्त्राणि शिवशक्त्योरभेदं प्रतिपादकानि सन्ति तथापि शाक्ततन्त्राणि शक्तिप्राधान्यं मन्यन्ते। अतो येषु तन्त्रेषु शिवशक्तिसामरस्यात्मिका परमेश्वरी प्रतिपादितास्ति तानि शाक्ततन्त्राणीत्युक्तानि विशेषेण। नित्याषोडशिकार्णवे (१।१६-२१) कुलचूडामणितन्त्रे (१।४) च महामायादिविशुद्धेश्वरपर्यन्तचतुष्पष्टितन्त्राणि उद्धृतानि सन्ति यानि शक्तिप्रधानतन्त्राणां मध्ये श्रेष्ठानि ज्ञेयानि।¹⁰

⁹ ताराखण्डे ४।३, ५।४८, ५३-५४।

¹⁰ “चतुःषष्टिश्च तन्त्राणि मातृणामुत्तमानि च” इत्युक्तं नित्याषोडशिकार्णवे कुलचूडामणितन्त्रे (१।४) च। एतानि चतुष्पष्टिमातृतन्त्राणि – महामायाशम्बरयोगिनीजालशम्बरतत्त्वशम्बराणि भैरवाष्टकं बहुरूपाष्टकं ज्ञानार्णवतन्त्रं यामलाष्टकं चन्द्रज्ञानं वासुकिः महासम्मोहनं महोच्छुषं वातुलवातुलोत्तरे हृद्भेदमातृभेदतन्त्रे गुह्यतन्त्रं कामिकं कलावादं कलासारं कुञ्जिकामतं मतोत्तरं वीणाख्यं त्रोटलत्रोटलोत्तरे रूपभेदं भूतोद्गमरं कुलसारं कुलोद्गीशं कुलचूडामणिः सर्वज्ञानोत्तरं महापिचुमतं महालक्ष्मीमतं सिद्धयोगेश्वरीमतं कुरूपिकामतरूपिकामते सर्ववीरतन्त्रं विमलामतमरुणेशं मोदनेशं विशुद्धेश्वरश्च। महामायादिचतुष्पष्टितन्त्राणि

शक्तिः शिवाभिन्नास्तीति वर्णितं भैरव-शाक्त-कौलतन्त्रेषु । शिवः प्रकाशरूपः शक्तिः विमर्शरूपा विश्वं च सर्वं प्रकाशविमर्शान्तर्गतमिति इति हि सिद्धान्तः।¹¹

परमेश्वरी चित्स्वरूपा¹² शिवाभिन्ना विश्वयोनिर्नित्या¹³ ज्ञानज्ञातृज्ञेयरूपिणी¹⁴ भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी शब्दब्रह्म कुण्डलिनी¹⁵ च कथितास्ति।

एषा चिन्मयी परमा शक्तिर्निर्गुणापि सगुणा भवति। एतदुक्तं महाकालसंहितायाम्¹⁶—

निर्गुणा सगुणा जाता निराकारापि साकृतिः।

अदेहापि सदेहाऽभूदरूपा रूपधारिणी ॥

अत एकैव एषा परमा शक्तिरनेकरूपधारिणी भवति। एतदुक्तं श्रीवाराहीतन्त्रे (१५।१७१)—

विभिन्ना बहुधा जाता नानाभेदसमाश्रिता।

कौलमार्गस्य तन्त्राणीत्युक्तं श्रीमहामहोपाध्यायगोपीनाथकविराजेन (महामहोपाध्याय गोपीनाथ कविराज, तंत्र और आगमशास्त्रों का दिग्दर्शन, बिहार-राष्ट्रभाषा-परिषद्, पटना २०००, पृ० ६७)।

¹¹ परमेश्वरः प्रकाशविमर्शरूप इति विस्तरेण कश्मीरपण्डितैः प्रतिपादितः विषयः प्रसिद्धोऽस्ति। त्रैपुरसिद्धान्ते साधारणं प्रकाशविमर्शात्मकं परमतत्त्वं वर्णितम्। विशेषतः प्रकाशरूपकामेश्वरस्य विमर्शात्मककामेश्वरीसह संयोग इति श्रीमहात्रिपुरसुन्दरी। पश्येत्परशुरामकल्पसूत्रं (१।६), तन्त्रराजतन्त्रं (२।२) भवनोपनिषदं (२८) परमानन्दतन्त्रं (३।२६) चेत्यदीन्।

¹² द्रष्टव्यं योगिनीहृदयम् (१।१३)।

¹³ द्रष्टव्यं प्रपञ्चसारतन्त्रम् (१।१)।

¹⁴ पश्येत्परशुरामकल्पसूत्रं (१।२६) भवनोपनिषदं च (१०)।

¹⁵ द्रष्टव्यः शारदातिलकः (१।१४)।

¹⁶ गुह्यकालीखण्डे २।२३।

एका सा बहुरूपा च जानीया दिव्यचक्षुषा ॥

तया भगवत्या विचित्रशक्तयः सम्पन्ना विद्यन्ते यथा अष्टमातृका-दशमहाविद्या-
चतुष्पष्टियोगिनीत्यादिमातृगणाः। देव्याः सर्वासां सौम्यरूपाणां त्रिपुरसुन्दरी परमावधिः
सर्वासां च घोररूपाणां काली परमावधिरिति प्रतिपादितं तन्त्रेषु। एतदुक्तं
महाकालसंहितायाम्¹⁷-

सौम्यानां कोटिमूर्तीनां सौन्दर्यमयताजुषाम्।

या मूर्तिर्मम विख्याता नाम्ना त्रिपुरसुन्दरी।

सर्वासामेव मध्ये सा विज्ञेया परमावधिः।

[xxx]

सतीषु तासु घोरासु मूर्तिषु प्रार्थिमासु मे।

नहि कामकला काली सदृश्युग्रा जगत्त्रये ॥

उग्राणां मम मूर्तिनामियं हि परमावधिः। इति।

¹⁷ कामकलाखण्डे १४।२५-२६, ३१-३२।

शाक्तदर्शने दशमहाविद्योपासना मुख्यास्ति। अत्र यः श्रेष्ठः तान्त्रिकसाधकः स एव दशमहाविद्यानां पूजाया अधिकारी अस्ति। काली तारा त्रिपुरसुन्दरी भुवनेश्वरी भैरवी छिन्नमस्ता धूमवती बगलमुखी मातङ्गी कमला चेति दश महाविद्याः।

एतदुक्तं चामुण्डातन्त्रे –

काली तारा महाविद्या षोडशी भुवनेश्वरी।

भैरवी छिन्नमस्ता च विद्या धूमावती तथा ॥

बगला सिद्धविद्या च मातङ्गी कमलात्मिका।

एता दश महाविद्याः सिद्धिविद्याः प्रकीर्तिताः ॥

तन्त्रेषु देवी दक्षिणाचारेण वामाचारेण चोपासितास्ति। भगवत्याः सौम्यरूपा दक्षिणवाममार्गयोरुभयोराराधिताः सन्ति। विशेषतो भिक्षूणां दक्षिणमार्गः श्रेष्ठः। भगवत्या उग्ररूपा वाममार्गमात्रेण पूजिताः सन्तीति विधिः तन्त्रेषु।

वाममार्गे परमेश्वरी पञ्चमकारद्वारा पूजितास्ति। मांसः मद्यः मत्स्यः मुद्रा मैथुनञ्चेति पञ्चमकाराः। अत्र भोगेनैव मुक्तिप्राप्तिरिति वाममार्गलक्षणम्। परशुरामकल्पसूत्रानुसारेण पञ्चमकारा आनन्दसाक्षात्कारजनकाः सन्ति। वस्तुतो मनोविग्रहाभ्यास एव मांसः। प्राणायामाभ्यास एव मत्स्यः। योनिखेचर्यादिमुद्राप्रयोग एव मुद्रा। सहस्रदलपद्मस्थितामृतग्रहणमेव मद्यः। सहस्रदलपद्मे शक्तिशिवसंयोग एव मैथुनम्।

कौलतन्त्रविशेषत्वम्

सर्वेषु तन्त्रेषु कौलतन्त्राणि शाक्तदर्शनस्याद्वैतमतं विशेषेण पूर्णरूपेण च प्रकशयन्ति।
कौलागमा अतिरहस्याः सन्तीति कथितं कुलार्णवतन्त्रे (३।४)।¹⁸

कलियुगे कामरूपामहातीर्थे भगवान्मत्स्येन्द्रनाथः कौलशास्त्रप्रकाशेन
योगिनीकौलसम्प्रदायं प्रवर्तितं कृतवान्।¹⁹ कौलतन्त्रं योगिनीसिद्धपरम्पर्येण क्रमागतम्।

सहस्रदलपद्मे स्थितस्य अकुलरूपस्य शिवस्य मूलाधारस्थया कुलरूपया शक्त्या सह
संयोग इति कौलागममुख्यविषयः। एतदुक्तं कुलार्णवे (१७।२७)-

अकुलं शिव इत्युक्तं कुलं शक्तिः प्रकीर्तिता।

कुलाकुलानुसन्धनात् निपुणाः कौलिकाः प्रिये ॥

तथोक्तं श्रीवाराहीतन्त्रे (११।३५)-

आधारे वसते शक्तिः नादस्थाने वसते शिवः।

कालो व्याप्तपरिज्ञेयः चलश्चित्तो जरा भवेत् ॥

कुलशब्दस्यानेकार्थाः सन्ति। एतदुक्तं कौलविलासे (३-५)-

¹⁸ एतदुक्तम् - शैवशाक्तागमाः सर्वे रहस्याः परिकीर्तिताः। रहस्यातिरहस्यानि कुलशास्त्राणि पार्वति ॥

¹⁹ तन्त्रालोके १।७, पृ० २४।

शक्तिः शिवः कुण्डलिनी वपुश्च आचार आधार चतुर्दलञ्च।

कुमारिकाम्नायसजातिवर्गाः कान्तासहस्रच्छदगोत्रमार्गाः ॥

कुलं समुक्तं तदनुक्रमेण सेवन्त एतानि यजन्ति यत्र।

सम्मानयन्तोऽनुसरन्ति तेऽमी भवन्ति कौलाः कुलसाधकाश्च ॥

शरीरं कुलमित्युक्तं तत्सम्बन्धात्कुलालयः।

कुलकुण्डं कुलागारो भगः प्रोच्यते कोविदैः ॥

कुशब्दः पञ्चतत्त्वानि लशब्दश्च लीधातुरिति कुलशब्दव्युत्पत्तिः। येन साधनेन पञ्चतत्त्वानि परमशिवसत्त्वे लीयन्ते तत् कौलसाधनमितितुच्यते। भोगसाधनद्वारा प्रकृत्या लयावस्थाप्राप्तिरव्यक्तावस्थाप्राप्तिर्वेति कुलः। कौलाचारे परमाम्बिका मांस-मद्य-मत्स्य-मुद्रा-मैथुनेतिपञ्चमकारद्वारा पूजितास्ति।

एतदुक्तं कौलविलासे (७)–

मकारसाजात्यनिरूप्यमाणा मद्यादयः पञ्च कुलं निरुक्ताः।

तैरागमज्ञानुगुणं यजन्तः पराम्बिकां ते हि भवन्ति कौलाः ॥

कौलसम्प्रदाये कुलद्वयं मुख्यमस्ति, यथा श्रीकुलः कालीकुलश्च। श्रीकुले महात्रिपुरसुन्दरी पूजिता कालीकुले च काली आराधिता इति मत उचितो नास्ति यत उभयोः कुलयोर्महात्रिपुरसुन्दरीकाल्यौ पूजिते स्तः। श्रीकुले श्रीक्रमः कालीकुले च कालीक्रमो मुख्य इति वक्तुं शक्यते। विशेषेण तयोः पूजनविधौ किञ्चिन्मतान्तरमस्ति। कौलसम्प्रदायान्तर्गतः ताराकुलोऽपि दृश्यते यः चीनक्रमाचारानुगामी। ताराकुलो वज्रायनसंबन्धित इति कथितं शक्यते।²⁰

कौलतन्त्रेषु देवी सूक्ष्मस्थूलरूपभेदतः प्रतिपादितास्ति। अत्र कालीतारामहात्रिपुरसुन्दरीदुर्गेत्यादिरूपैः परमेश्वर्याः स्थूलरूपं कथितमस्ति। सर्वदेहेषु स्थिता कुण्डलिन्येव परमेश्वर्याः सूक्ष्मरूपा। अत्र कालीतारामहात्रिपुरसुन्दरीत्यादिदेवीरूपिणी कुण्डलिनीशक्तिर्विराजितास्ति। अतः कौलतन्त्रेषु कुण्डलिनीरूपिणी परमेश्वरी विशेषेण निरूपितास्ति।

कौलतन्त्रेषु परमेश्वरी अष्टमातृकाचतुष्पष्टियोगिनीत्यादियोगिनीगणैः सह उपासिता विद्यते।

एतदुक्तं कौलज्ञाननिर्णये (८।१३) –

योगिनीवीरसंयुक्तं युग्मपात्रं पृथक्पृथक्।

पूजयेत्तां चतुष्पष्टिं पञ्चाशाष्टकमेव च॥

²⁰ द्रष्टव्यं चीनाचारतन्त्रम्। अत्र महाचीनदेशे बुद्धोपदेशद्वारा वशिष्ठः तारासाधनासिद्धिमलभात्।

कौलज्ञाननिर्णये (८।२५-२९) अष्टमातृकाः सहजा मातरा इति ख्याताः। ता महाबला उग्राश्च वर्णिताः। ताभिरष्टभिर्मातृकाभिः चतुष्पष्टियोगिन्योऽवतीर्णा भवन्ति। “अष्टाष्टकं विधानेन चतुष्पष्टि यथाक्रमम्” इत्युक्तं कौलज्ञाननिर्णये।

अतः कौलतन्त्रेषु योगिनीपूजा विशेषरूपेण कथितास्ति।

श्रीवाराहीतन्त्रपरिचयः

श्रीवाराहीतन्त्रं दुर्लभं शाक्ततन्त्रं विद्यते। अत्र कौलमतस्य सिद्धान्तप्रक्रियाचाराः सम्मिलिता विद्यन्ते।

श्रीवाराहीतन्त्रं षड्विंशत्पटलमयमस्ति। एषाः तस्य मुख्या विषयाः-

प्रथमपटले - कामरूपे गुह्यकालीप्रचण्डभैरवसंवादे श्रीवाराहीतन्त्रावतारणम्।

द्वितीयपटले - श्रीक्रमस्तुतिः। आचार्यलक्षणम्। शिष्यलक्षणम्। दीक्षाविधानम्। वराहमन्त्रोद्धारः। पृथिवीमन्त्रोद्धारः। स्वप्नवाराहीमन्त्रोद्धारः। स्वप्नवाराहीध्यानम्। वार्तालीध्यानम्। पुष्प-शंखाभिषेक-तुला-प्रत्यय-रजमण्डलरेखेतिपञ्चविधदीक्षानिरूपणम्। आणवशाक्तेयशाम्भवदीक्षा तथा चतुर्विधा शाम्भवदीक्षा। श्रीगुरवे स्वशरीरनिवेदनम्।

तृतीयपटले - शिष्यस्याचारणम्। कौलयोगिलक्षणम्। निर्वाणपदनिरूपणम्।

चतुर्थपटले - पुरश्चरणकालविधिः। पुरश्चरणारम्भे दिक्पालक्षेत्रपालाष्टमातृकायोगिनीपूजाया बलिप्रयोगः। अष्टमातृकाणां गायत्र्यः। योगिनीनामानि। दीक्षाकालविशेषत्वम्। मालानिर्णयः। वज्रवाराहीपूजने नृचर्मासन-महामाला-महापात्र-मालामन्त्रावश्यकता। महामालाया दशसंस्कारनिरूपणम्।

पञ्चमपटले - पुरश्चरणनिरूपणम्। जपनिरूपणम्।

षष्ठपटले - पूर्णाभिषेकः। बलिप्रयोगः। कपालार्चा। महाकालपूजनम्। चीनस्नानम्। मन्त्रार्थः। वेतालसाधना। वेतालकवचम्। उपचारविशेषत्वम्।

सप्तमपटले - वेतालादिमहासिद्धिविषये भैरवद्वारा प्रश्नः। वर्णदेशकथनम्।
उपवासविधिः। देवाग्निकर्मसु हविष्यादिनिर्णयः।

अष्टमपटले - आपदुद्धरणकवचम्। मुद्रालक्षणम्। उपचारनिरूपणम्। पुष्पनिर्णयः।

नवमपटले - लिङ्गार्चने पुष्पविधानं पुष्पफलञ्च। कालिकार्चने पुष्पविधानं पुष्पफलञ्च।

दशमपटले - योगिनिहृदयसारः। भावार्थ-सम्प्रदायार्थ-निर्गमार्थ-कौलिक-सर्वरहस्यार्थ-
महातत्त्वार्थेतिषड्विधा मन्त्रार्थः। चक्रसंकेतः। मन्त्रसंकेतः। पूजासंकेतः।

एकादशपटले - पञ्चतत्त्वानां सृष्टिलयकथनम्। शरीरे ब्रह्माण्डनिष्ठा। ब्रह्मज्ञानम्।
आह्लादिनीमन्त्रः। वर्णाभिधानम्। बीजाभिधानम्।

द्वादशपटले - ताराध्यानम् (?)। त्रिपुराध्यानम्। प्रत्यंगिराध्यानम्। कुब्जिकाध्यानम्।
कुण्डलिनीध्यानम्। सिद्धिलक्ष्मीध्यानम् (१)। सिद्धिलक्ष्मीध्यानम् (२)। महाकालीध्यानम्।
विश्वलक्ष्मीध्यानम्। अघोresh्वरीध्यानम् (?)। दक्षिणकालीध्यानम्। त्रिपुरसुन्दरीध्यानम्।
भुवनेश्वरीध्यानम्। वार्तालीध्यानम्। स्वप्नवाराहीध्यानम्। वह्निदेवताध्यानम्।
लोकेश्वरीध्यानम्। कौमारीध्यानम्। महाकालीध्यानम्। नीलवाराहीध्यानम्।
ज्येष्ठलक्ष्मीध्यानम्। सुन्दरीकालिकाध्यानम्। सिद्धिकालीध्यानम्। निशाकालीध्यानम्।
गुह्यकालीध्यानम्। दक्षिणकालीध्यानम्। कालीध्यानम्। महाकालीपूजाप्रयोगः।

त्रयोदशपटले - परमाद्भूतरहस्यमन्त्रोद्धारः। सुन्दरीकालिकामन्त्रयन्त्रयोरुद्धारः। सिंह-
चिटि-वराह-पृथिवी-कंकालीकाली-मन्त्रोद्धारः। चित्रकन्याध्यानमन्त्रोद्धारौ।
स्वप्नवाराहीमन्त्रोद्धारः। कपालार्चामन्त्रोद्धारः। उग्रतारा-महाकालीमन्त्रोद्धारौ।
दक्षिणाकालीयन्त्रमन्त्रनिर्णयः। गुह्यकाली-भद्रकाली-श्मशानकाली-
महाकालीमन्त्रयन्त्रनिर्णयः। कालिकार्चने बलिमन्त्रः। वाराहीमालामन्त्रः।

चतुर्दशपटले - चण्डीपाठफलम्। चामुण्डामन्त्रकथनम्। शतचण्डीविधाननिरूपणम्।
चण्डीगायत्री।

पञ्चदशपटले - सिद्धिलक्ष्मीसाधनम्। प्रत्यंगिरासाधनम्। विष्णुपूजनम्। तीर्थेषु
पूजाफलम्। होमे मुद्रात्रयावश्यकता। पात्रप्रयोगः। कालीक्रमे गुरुपंक्तिः। सिद्धिलक्ष्मीस्तुतिः।
सिद्धिलक्ष्मीपूजनम्। षड्द्वेषु षडाम्नायनायिकानां स्थानम्। रावणीविद्या।

षोडशपटले²¹ - कुब्जिकास्तोत्रम्। चिञ्चिनीमतसारसमुच्चयावतारणम्।
दिव्यौघक्रमनिर्णयः। अन्वयनिर्णयः। पश्चिमाम्नायलक्षणम्। गुरुलक्षणम्।
कौलाचारभेदचतुष्टयम्। वर्ण-प्रजा-मोक्षद्वारनिर्णयः। साधनासाधकनिर्णयः। कौलिकदीक्षा।
समयनिर्णयः।

सप्तदशपटले²² - मन्त्रवीर्यविमर्शयोर्निरूपणम्। दिव्यौघनिर्णयः।

अष्टादशपटले²³ - वृक्षनिर्णयः। पुष्प-पीठ-मुद्रासंकेतलक्षणम्। पूर्वाम्नायः।
दक्षिणाम्नायः।

उनविंशपटले²⁴ - उत्तराम्नायः। पश्चिमाम्नायः। सिद्धिकीर्तिमनुः। अधिकारत्रयलक्षणम्।
षड्रोतलक्षणम्। मण्डलनामानि। कुलदीपलक्षणम्। अनुग्रहनिग्रहलक्षणम्।

विंशपटले²⁵ - चरुमुद्राविधिः। नित्यनैमित्त्यलक्षणम्। ज्येष्ठविचारः। शिष्यलक्षणम्।
क्रमज्ञान-क्रमज्ञेय-क्रमलक्ष्य-क्रमोदय-क्रमभेद-क्रमौघ-क्रमातीत-क्रमसिद्धि-क्रमाभ्यास-कुल-

21 अत्र चिञ्चिनीमतसारसमुच्चयस्य १-३ पटला मिलिताः।

22 अत्र चिञ्चिनीमतसारसमुच्चयस्य ४-६ पटला मिलिताः।

23 अत्र चिञ्चिनीमतसारसमुच्चयस्य ७-८ पटलौ मिलितौ।

24 अत्र चिञ्चिनीमतसारसमुच्चयस्य ८-९ पटलौ मिलितौ।

25 अत्र चिञ्चिनीमतसारसमुच्चयस्य ९ पटलो मिलितः।

अकुलनिर्णयः। अवस्थालक्षणम्। संज्ञाभेदस्य लक्षणम्। पर्वाणां चतुर्लक्षणम्। पर्वपूजनम्। तन्त्राभिषेक-कौलाभिषेक-क्रमाभिषेकलक्षणम्। आवलीनां मातृकाभेदः।

एकविंशपटले²⁶ - देहसंस्थितषड्रसनिरूपणम्। वीर्यपूजाविधानम्। नीलवाराहीनित्याया मन्त्रः। भाषासंकेतलक्षणम्। शुष्ममेलापकलक्षणम्। कुब्जिकापूजनविधिः। कुमारीव्रतनिर्णयः। वीरव्रतनिर्णयः। कुब्जिकामन्त्रविद्यानिरूपणम्।

द्वाविंशपटले²⁷ - दक्षिणाम्नायः। उत्तराम्नायः। पश्चिमाम्नायः। ऊर्ध्वाम्नायः। पूर्वाम्नायः। अध आम्नायः।

त्रयोविंशपटले - पुरश्चरणप्रयोगः²⁸। षड्गर्भविधानम्। बलिविधानम्। शवसाधनाविधिः। कुमारीपूजनविधिः।

चतुर्विंशपटले²⁹ - कालीकुलक्रमः। कालीस्वरूपम्। कालीयन्त्रपूजाविधिः। महाकालीध्यानम्। पञ्चकालीक्रमः। गुर्वावश्यकता। कालीमन्त्रनिरूपणम्।

पञ्चविंशपटले³⁰ - कालिकायाः सप्तदशाक्षरी विद्या। प्राणायामनिरूपणम्। परमार्थनिर्णयः। संसिद्धिसूची। कालीकुलक्रमसारः।

षड्विंशपटले³¹ - योगासनोपदेशः। षड्गर्भप्राणायामोपदेशौ। मुद्राबन्धोपदेशौ।

²⁶ अत्र चिञ्चिनीमतसारसमुच्चयस्य ९-१२पटला मिलिताः।

²⁷ द्रष्टव्यं परातन्त्रम् (२।१-२७, ४।१-२३, ३।१"-२९, ५।१"-६८, १।५३"-७३, ६।१-८)।

²⁸ द्रष्टव्यं परातन्त्रम् (९।१-२३)।

²⁹ द्रष्टव्यः परातन्त्रस्य सप्तमपटलः।

³⁰ द्रष्टव्यौ परातन्त्रस्य अष्टमनवमपटलौ।

³¹ द्रष्टव्याः स्वात्मरामयोगिद्वारा विराचिताया हठयोगप्रदीपिकायाः प्रथमद्वितीयतृतीयोपदेशाः।

सप्तविंशपटले³² - मुद्राबन्धोपदेशौ। समाध्योपदेशः।

अष्टविंशपटले³³ - षोडशमातृकानामानि। चण्डिकारूपकथनम्। चामुण्डारूपकथनम्।
दुर्गापूजाविधिः। आश्विनकृष्णनवम्यादिपूजाविधिः। आश्विनशुक्लप्रतिपदादिपूजाविधिः।
षष्ठ्यादिपूजाविधिः। सप्तम्यादिपूजाविधिः। तिथिनिरूपणम्। कलशस्थापनम्। सप्तम्यां
पत्रिकाप्रवेशनविधिः। महाष्टमीपूजाविधिः। महाष्टमीनवम्योः कृत्यसूचनम्।

उनत्रिंशपटले³⁴ - नवचण्डीपूजाविधिः। चण्डिकापूजाविधिः। चतुःषष्टियोगिनीनां
ध्यानानि तथा तासां पूजाविधिः। मातृचक्रनिरूपणम्। दुर्गास्त्रनिर्णयः। कुमारीपूजाविधिः।
बलिविधानम्। प्रणाममहता। दुर्गास्तुतिः।

त्रिंशपटले³⁵ - दुर्गायाः शस्त्रपूजाविधिः। बलिदानमन्त्रः। पूजाफलविधिः।
विसर्जनमन्त्रः। दशम्यामपराजितापूजाविधिः। अभिषिचनेन शान्तिस्तुतिः। प्रयश्चित्तविधिः।
अन्त्येष्टिविधिः।

एकत्रिंशपटले - वीरपुरश्चरणे शक्त्यष्टकपूजनम्। पुरश्चरणप्रयोगः। चक्रपूजावश्यकता।
होमीयमुद्रा। प्रयोगेषु पात्रभेदः। देहसिद्धिः। वाक्-सिद्धिः। औषधिनिरूपणम्।
योगिनीस्तोत्रम्। योगिनीस्तुतिः। वाराहीस्तोत्रम्।

द्वात्रिंशपटले - होमनिरूपणम्। चरुविधिः। षष्ठीपूजा।

त्रयस्त्रिंशपटले - कालज्ञानजीवितमृत्युलक्षणनिर्णयः।

³² द्रष्टव्यौ हठयोगप्रदीपिकायाः तृतीयचतुर्थोपदेशौ।

³³ द्रष्टव्या विद्यापतिकृतदुर्गाभक्तितरंगिणी।

³⁴ द्रष्टव्या दुर्गाभक्तितरंगिणी।

³⁵ द्रष्टव्यौ दुर्गाभक्तितरंगिणीताराभक्तिसुधारणवौ।।

चतुस्त्रिंशपटले - भूमिकम्पनिर्णयः। स्वप्ननिर्णयः।

पञ्चत्रिंशपटले - योगिनीन्यासः। षोढान्यासः। सुन्दरीवाराहीकालीषोढान्यासः।
सुन्दरीवाराहीकालीहोमपद्धतिः।

षड्त्रिंशपटले - श्रीवाराहीपंचांगम्।

श्रीवाराहीतन्त्रस्य किञ्चिद्विषयनिरूपणम्

कामरूपमहापीठम् -

कामरूपे महापीठे योगिनीगणमध्ये श्रीचण्डभैरवगुह्यकालिकासंवादे श्रीवाराहीतन्त्रं प्रकाशितमस्ति। शाक्तदर्शनमते सर्वेषु देवालयेषु शक्तिपीठानि श्रेष्ठानि सन्ति यतोऽत्र देव्यवयवपतनपश्चाद्देवी स्वयं स्थिताभवत्। तेषु शक्तिपीठेषु कामरूपं महापीठमस्ति।

कामरूपमहापीठे योनिरूपा महामाया कामाख्यादेवी निवसति।³⁶ सा दशमहाविद्यामया कालीस्वरूपिणी कामेश्वरकामेश्वरीसामरस्यात्मिका च महात्रिपुरसुन्दरी विद्यते।³⁷ वज्रायने सा वज्रवाराहीतिनाम्ना ज्ञातास्ति।³⁸

³⁶ एतदुक्तं कालिकापुराणे (६१।१-२) –

कामार्थमागता यस्मान्मया सार्धं महागिरौ। कामाख्या प्रोच्यते देवी नीलकूटे रहोगता॥

कामदा कामिनी कामा कान्ता कामाङ्गदायिनी। कामाङ्गनाशिनी यस्मात्कामाख्या तेन चोच्यते॥

³⁷ द्रष्टव्यं योगिनीतन्त्रम् (१६।२, ७।७६)।

³⁸ श्रीप्रणवज्योतिदेकमते (“नीलाचल कामाख्या हेर् हीस्तोरि एन्द् तन्त्र”, पृ० ४६-४७) पूर्वसमये कामरूपे वज्रवाराही पूजितासीत्।

तन्त्रशास्त्रानुसारेण कामरूपे भगवान् मत्स्येन्द्रनाथः कौलज्ञानं प्राप्य
कौलशास्त्रप्रकाशनद्वारा कौलसंप्रदायं प्रवर्तितमकरोत्। अतः कामरूपं परमज्ञानस्य स्थूलं
सूक्ष्मं च स्थानमित्यर्थम्। भारतवर्षे स्थितं कामाख्यापीठमिति स्थूलं स्थानम्। स्वशरीरे स्थितं
सहस्रदलपद्ममिति सूक्ष्मस्थानम्।

श्रीकुलकालीकुलौ -

श्रीवाराहीतन्त्रं श्रीक्रमप्रतिपादकमस्ति। एतदुक्तम् (२।१-२) -

चतुष्पीठसमायुक्तं षड्रकारसमन्वितम्।

वारक्रमसमोपेतं श्रीक्रमं प्रणमाम्यहम्॥

योगिनीपीठमारूढां श्रीक्रमप्रतिवादिनीम्।

नित्यानन्दकरीं देवीं श्रीदेवीं प्रणमाम्यहम्॥

अत्रैव कालीक्रमपि प्रतिपादितमस्ति। एतदुक्तम् (२५।१६६) -

नातः परतरं भद्रे कालिकाक्रमपूजने।

भोग्यं स्वर्गः सुखं मोक्ष आज्ञासिद्धिर्भवेद्भुवम्॥

एतदुक्तं च (२५।१७६-१७८) –

आब्रह्मस्तम्भसकलं कालेन कलयेत्सदा।

तं कालं कालिका देवी कलयेत् सा युगे युगे ॥

न कालीसदृशी यज्ञो न कालीसदृशी तपः।

न कालीसदृशी धर्मो न कालीसदृशी भुवि ॥

जीवन्मुक्तः स विज्ञेयो महापाशुपतः स वै।

महायोगी विजानीहि कालिकापथसंश्रितः ॥

दक्षिणाम्नायः -

श्रीवाराहीतन्त्रं दक्षिणाम्नायसंबन्धितमस्ति। प्रायः शाक्तागमानां प्रतिभाग इत्याम्नायः।

कुत्रचिच्चतुःपञ्चषष्ट्याद्याम्नाया अङ्गीकृताः सन्ति। नित्याषोडशीकार्णवे

चिञ्चिनीमतसारसमुच्चयादिभिः तन्त्रैराम्नायचतुष्टयं सूचितमस्ति।

कुलार्णवतन्त्रपरशुरामकल्पसूत्रेत्यादिग्रन्थैः पञ्चाम्नाया अङ्गीकृताः सन्ति।

परातन्त्रेत्यादिग्रन्थैराम्नायषट्कं निरूपितमस्ति।

श्रीवाराहीतन्त्रं चिञ्चिनीमतसारोक्ताम्नायचतुष्टयमुद्धृत्य परातन्त्रपक्षस्याम्नायषट्कं

कथयति। स्वाभिन्नदेव्या पृष्ठः परमेश्वरः तत्पुरुष-सद्योजात-अघोर-वामदेव-ईशान-

पटलवक्त्रेभ्यः क्रमशः पूर्व-पश्चिम-दक्षिण-उत्तर-ऊर्ध्व-अध आम्नायान् प्रणिनाय।

दक्षिणाम्नायोऽघोरभैरवाय प्रकाशितोऽस्ति। श्रीवाराहीतन्त्रे विशेषेण क्रतुना धर्मराजाय चाराधिता नीलवाराहिका दक्षिणाम्नायस्य नायिका कथितास्ति। सा निशेशी अघोresh्वरी सुन्दरीकाली चेत्यप्युच्यते। दक्षिणाम्नायो वाममार्गेण पूजितोऽस्ति। अस्य आम्नायस्य मुख्या देव्यः- दक्षिणकालिका, प्रचण्डा, उग्रतारा, कपालिनी, त्वरिता, छिन्नाशिर्षा, बगला, भीमा, चण्डी च। तस्य च एता अंगदेवताः- जंभिनी, स्तम्भिनी, तारा, मोहिनी, अन्धिनी शिवा च।

निर्वाणपदः -

श्रीवाराहीतन्त्रं निर्वाणपदप्रतिपादको ध्यानागमः कथितोऽस्ति³⁹। अत्र सर्वात्मा सर्वगन्नित्यं सर्वज्ञं सर्वतोमुखमखण्डितमविच्छिन्नमप्रमेयमनाहतं निष्कलं निर्मलं शान्तं तथा निराचारपदे स्थितमिति कथितं परमतत्त्वम्⁴⁰। यथा तैलं तिलमध्ये यथा च घृतं क्षीरमध्ये तथा तत् सर्वगतं तत्त्वं देहे देहे व्यवस्थितम्।⁴¹

अत एतदुक्तं श्रीवाराहीतन्त्रे (२।५३-५४) -

आत्मतत्त्वमिदं ज्ञात्वा परतत्त्वे निमेलयेत्॥

तद्गतीम् ईक्षयेन्नित्यं लभते सिद्धिमक्षयाम्।

न स्नानं न जपो होमो न ध्यानं न च धरणा॥

न मुद्रा नासनं चैव न सुषुम्ना न च पिङ्गला।

³⁹ वाराहीतन्त्रे १।४।

⁴⁰ वाराहीतन्त्रे ३।६७-६८

⁴¹ वाराहीतन्त्रे ३।६२।

उपवासव्रतादिकं तत् सर्वं कर्मक्षयं न कर्तुं शक्यते भवबन्धार्थम्⁴²। अतः -

सप्रपञ्चनिभां त्यज्य निष्प्रपञ्चं समाचरेत्।

मुक्तावस्थं जगत्सर्वं व्यामोहे नैव बाध्यते॥

इच्छा व्यामोहनिर्मुक्ता मुक्तिस्वाभाविका भवेत्।⁴³

तस्मादेतदुक्तम् - "शिवतत्त्वाभिकांक्षी च शिष्योऽयं कुलदीपिकः"⁴⁴।

कुण्डलिनीशक्तिः -

कुण्डलिनीशक्तिः सृष्टिहेतुर्विद्यते। एतदुक्तं श्रीवाराहीतन्त्रे⁴⁵-

कुण्डलिन्याः समुत्पन्नं जगदेतच्चराचरम्।

द्वितीयजगदाकारं भौतिकमेव च॥

⁴² वाराहीतन्त्रे ३।५६

⁴³ वाराहीतन्त्रे ३।५७

⁴⁴ वाराहीतन्त्रे २।३९।

⁴⁵ वाराहीतन्त्रे १५।१४३।

अतः सा सांख्ययोगप्रतिपादिता प्रकृतिः। वस्तुतो जगत्कारणत्वात् सा बन्धमोक्षहेतुः।
अतः प्रकृतिः पूर्वे तत्पश्चात् पुरुष इति श्रीवाराहीतन्त्रपक्षे। एतदुक्तं श्रीवाराहीतन्त्रे (१५।१४४-
१४८) -

सांख्ययोगसमाविष्टे प्रकृतिः पुरुषः तथा।

जगतः कारणत्वेन तद्वद्वै बन्धमोक्षयोः ॥

तत्रापि प्रकृतिः स्याददौ पुरुषस्तदनन्तरम्।

प्रकृतिः शक्तिरूपा हि पुरुषः शिव उच्यते ॥

आद्याशक्तिः कुण्डलिनी चिन्मयी प्रकृतिः कला।

इत्याद्या वाचकाः शब्दा बहवः शास्त्रगोचराः ॥

परमात्मेश्वरः साक्षी मायेशः पुरुषः शिवः।

पर्यायशब्दा एतेऽपि भूयासः परमेशितुः ॥

कुण्डलिनीगृहं मूलाधारं विद्यते। अत्र मूलाधारब्रह्माण्डशब्दौ सामान्यार्थकौ स्तः।
एतदुक्तं श्रीवाराहीतन्त्रे⁴⁶ -

⁴⁶ वाराहीतन्त्रे १५।१४३।

प्रास्ताविकम्

मूलाधारश्च कन्दश्च ब्रह्मग्रन्थः सनातनः।

ब्रह्माण्डं ब्रह्मशर्या च शब्दाः पर्याः च वाचकाः ॥

श्रीकुण्डलिनी सर्वचक्रवेधं कृत्वा शिवान्तिकमूर्ध्वं गच्छति। सदाशिवभवनमित्युक्तं
ब्रह्मरन्ध्रं प्रविश्य सा कामकला काली तिष्ठति अमृतरूपिणी।

अतः "द्वैतं समरसीभूतम् अद्वैतं प्रकीर्तितम्"⁴⁷।

⁴⁷ वाराहीतन्त्रे १७।१३।

Introduction

The *Vārāhī Tantra* is considered to be one of the sixty-four nondual Tantras and is often quoted in Tāntrik compendia and manuals composed by illustrious paṇḍits such as the *Brhattantrasāra* by Śrī Kṛṣṇānanda Āgamavagīśa Bhaṭṭācārya, *Puraścaryārṇava* by the king of Nepāl Pratāpasimha Sāhadeva, *Śyāmārahasya* of Śrī Pūrṇānandagiri and the *Śāktānandataranginī* of Śrī Brahmānandagiri, among others.⁴⁸ However, there are at least four different texts bearing the title *Vārāhī Tantra*. It is difficult to say which of them, if any, is that which is referred to in the classical lists of the 64 nondual tantras.

The first of these (VT), upon which the present work is based, is a text belonging to the Kaula tradition (VT 3.7). The colophon states that it is "the greatest and the most

⁴⁸ See Appendix 2.

secret *tantra*" (*mahātirahasyatantra*), associated with the *Dakṣiṇāmnāya* (Southern Tradition) and following the path of Nirvāṇa (*nirvāṇapada*). It consists of 6500 *granthas*⁴⁹ divided into thirty-six chapters,⁵⁰ and is said to have been revealed in Kāmarūpa in the form of a dialogue between Guhyakālī and Pracaṇḍabhairava.

The second text (which shall be referred to hereafter as VT'), consisting of fifty chapters and 2545 verses, was revealed in the form of a dialogue between Varāha and Vārāhī, and is praised in the colophon as being the highest among the great Tantras (*mahātantrottama*). In the first chapter, along with the definition and characteristics of the Tāntrik literature, it gives a list of the sixty-four main Tantras together with their respective number of verses, among which the *Vārāhī Tantra* is said to contain 6303 verses.

The third text (VT'') is in the form of a dialogue between Śrī Kṛṣṇa and Rādhikā. It consists of eight chapters and 500 verses.

⁴⁹ A "*grantha*" is a particular measurement, thirty-two letters long, which is used also in prose or in poetries with different metres (See Jagannātha in his "*Manuscriptology: An entrance*", Parimal Publications Delhi: 2007, p.46).

⁵⁰ See the colophon of the VT.

The fourth (VVK), also called the *Vajravārāhīkalpa*, is a Bauddha Tantra divided into thirty-eight chapters and, as it is stated in the colophon, is the king among the great Tantras (*mahātantrarājā*).

To the best of our knowledge, none of these texts of the *Vārāhītantra* have yet been published.

The present research is based upon the Kulāgama "*Vārāhī Tantra*" (VT), of which we edited the first fifteen chapters; for the critical edition we consulted two main manuscripts: one, marked as क. (*ka.*), belongs to the Kaiser Library of the Government of Nepal (Kathmandu) and the other, marked as ख. (*kha.*), is preserved in the Sarasvatī Library of Sampūrṇānanda Sanskr̥t University (Varāṇasī).

Both manuscripts are incomplete. The colophon of the last chapter of manuscript क. states that the text is actually only the first part of the *Vārāhī Tantra* ("*Vārāhītantrapūrvakhaṇḍasampūrṇam*").

Śākta Tantras

The Śākta Tantras are doctrines where the Supreme, who is immanent and transcendental at the same time, is conceived of as the Mother Goddess: She is the origin and the end of the entire creation, Pure Consciousness, Divine Grace, omnipresent, all-knowing, eternal, and both one and multiform; She is the power of illusion which binds all to the cycle of birth and death and, at the same time, She is the supreme knowledge which liberates one from the sense of "I" and "mine" to the awareness "I am the Goddess and none other; I am the Absolute who is beyond all suffering; I am the form of Truth, Consciousness and Bliss, whose nature is eternal Liberation".⁵¹

According to the *Paraśurāmakalpasūtra* (1.2) Paramaśiva manifested the scriptures and the *darśanas*⁵² as part of His divine sport; questioned by Bhairavī, who is pure consciousness (*saṁvidmayā*) and not different from His own self (*svātmābhinnā*), He revealed the *āmnāyas*

⁵¹ अहं देवी न चान्योस्मि ब्रह्मैवाहं न शोकभाक्। सच्चिदानन्दरूपोऽहं नित्यमुक्तिस्वभाववान्॥ See “*Śakti and Śāktas*” of Sir John Woodroffe (Ganesh & Co., Madras: 2001, p.55).

⁵² The six *darśanas* are Śaiva, Śākta, Vaiṣṇava, Saurya, Gāṇapatya and Bauddha *darśanas* (see below). *Darśana* also means 'philosophy'.

(streams or traditions) through His five faces, namely Sadyojāta, Vāmadeva, Aghora, Tatpuruṣa and Īśāna.⁵³

Thus the Tantras are considered to be revelations⁵⁴ of the Supreme Lord: Paramaśiva, intent to bestow grace to the whole universe (*viśvānugraha*) and having engaged in the four levels of speech,⁵⁵ divided himself into Luminosity (*prakāśa*) and Reflective Awareness (*vimarśa*); thus questioned by Himself as *Vimarśa*, He answers as *Prakāśa*, causing the doctrine to descend.⁵⁶

⁵³ Each face of Śiva also represents his five supreme Śaktis or powers, namely *Cit*, *Ānanda*, *Īcchā*, *Jñāna* and *Kriyā* (respectively his powers of consciousness, bliss, will, knowledge and action). See “*Tantrasāra of Abhinavagupta*”, of H.N. Chakravarti, Rudra Press, Oregon, 2012, p.55, footnote number 3.

⁵⁴ Śrī Kullūkabhaṭṭa says in his commentary to the *Manusmṛti*, called “*Manvarthamuktāvalī*”: श्रुतिश्च द्विविधा वैदिकी तान्त्रिकी च (*Manusmṛti*, Chaukhambhā Sanskr̥t Saṁsthāna, Vārāṇasī: 2000, p.35).

⁵⁵ Paul Muller-Ortega explains the four levels of speech in the following way: “First, the process of manifestation is harbored within Śiva in a completely undifferentiated form, as nondifferent from him. This corresponds to *parā vāk*. There then occur, as these principles begin to manifest, two intermediate levels corresponding to the levels of *paśyantī* and *madhyamā*. Finally, the full-fledged manifestation of the ordinary tangible world of name and form takes place.” (Paul Muller-Ortega, “*The Triadic Heart of Śiva*”, Sri Satguru Publications, Delhi 1997, p.32).

⁵⁶ See the commentary by Amṛtānandayogi on the *Yoginīhṛdaya* (called “*Dīpikā*”) regarding the sentence “*Devyuvāca*” (*Yoginīhṛdaya*,

The seven marks or topics of an Āgama are given in the first chapter of the VT', they being the creation and dissolution of the universe, the worship of the Devas, *sādhana* (spiritual practice), *puraścaraṇa* (a rite where a certain number of repetitions of a mantra is prescribed), *ṣaṭkarmas* (six acts, such as pacification, subjugation, immobilization, causing dissention, eradication and liquidation), and *dhyānayoga* (meditation).

The corpus of Tāntrik literature is thought to consist of innumerable texts, themselves categorized into many divisions and subdivisions, but we can see six general *darśanas*, classified according to the deity worshipped: thus the Śaiva Tantras are devoted mainly to Śiva, the Śākta Tantras to the Goddess, the Vaiṣṇava Tantras to Viṣṇu, the Saurya Tantras to the Sun, the Gāṇapatya Tantras to Gaṇeśa and the Bauddha Tantras to Buddha.⁵⁷ In the Śākta view, all these *darśanas*, together with the

edited by Gopīnātha Kavirāja, Sampūrṇāṇḍa Sanskr̥t Viśvavidyālaya, Vārāṇasī 1979, p.1).

⁵⁷ See *Śaktisaṃgamatantra* (Tārākhaṇḍa 4.3, 5.48, 53-54).

Sometimes the Jaina Tāntrik Tradition is included in the classification instead of the Bauddha Tāntrik Tradition: see *Kulārṇavatantra* (2.29) and *Saubhāgyabhāskarabhāṣya* of Bhaskararāya (p. 194).

Vedas and the various other *śāstras*, are to be considered as a single unit, since they have all been promulgated by the Supreme Lord to uplift sentient beings in different ways.⁵⁸ Thus, the *Śaktisaṃgamatantra* says that wisdom can be attained through any of the various *darśanas*, Vedas and other *śāstras*, without focusing on their differences from which disputes can arise; it is indeed for the sake of this unity that Kālikā, the One who takes one across the ocean of worldly existence (*bhavatāriṇī*), manifested in a beautiful form to destroy the demons⁵⁹ – i.e. the various aspects of ignorance from where dualism arises.

⁵⁸ See *supra*.

See also *Śaktisaṃgamatantra* (Tārākhaṇḍa 5.48).

⁵⁹ वैदिके शास्त्रनिन्दा स्याच्छाक्ते वैष्णवनिन्दितम्। वैष्णवे शैवनिन्दा स्यात्सौरै गणपतेस्तथा॥ गणपत्ये सौरनिन्दा सौरै वीरस्य निन्दनम्। चीने जैनस्य निन्दा स्यात् जैने कापालिकस्य च॥ कापालिके बौद्धनिन्दा बौद्धा नानाविधा मताः। एवं भिन्नमतान्याहुः पुराणाद्येषु शाम्भवि॥ वेदानां चैव शाखा वै बहवः परिकीर्तिताः। एवं निन्दा समापन्ने भेदे जाते महेश्वरि। नैकत्र तु मनो लग्नं न कस्य प्रियवादिनि। सर्वत्रान्योन्यनिन्दा तु प्रपञ्चेन प्रकाशिता॥ भिन्नं भिन्नं प्रशंसन्ति निन्दन्ति च परस्परम्। न विद्या सिद्धिमाप्नोति संभ्रमन्ति पिशाचवत्॥ अन्योन्यं यदि निन्दा न तदैवैक्यं प्रजायते। तस्मादैक्यसुसिद्ध्यर्थं कालिका भवतारिणी॥ पुनर्वै दैत्यनाशार्थं रूपं सुन्दरमवतु। संविभ्रती महादेवी शुम्भाद्याखिलनाशिनी॥ (*Śaktisaṃgamatantra*, Tārākhaṇḍa 5.53- 62).

This concept expands into the worship of all the *darśanas* and *āmnāyas* in the Śākta cult.

Throughout all the various philosophical systems and doctrines, the Goddess is worshipped as the one and multiform Supreme Reality;⁶⁰ nevertheless it is in the nondual Śaiva, Śākta and in particular the Kaula doctrines that the nondual view and the Śākta way of worship have a special position.

The nondual Śaiva Tantras are known as Bhairava Tantras and they belong to the group of the *Mantramārga Tantras*,⁶¹ i.e. the Tantras of the "Path of the Mantras", which together with the *Atimārga Tantras* (the Tantras of the "Higher Path") constitute the base of the Śaiva Tāntrik Tradition.⁶²

⁶⁰ It is said in the *Devī Purāṇa* (p. 37): एका गुणात्मा त्रैलोक्ये तस्मादेका सा उच्यते।
देवी सा परमार्थेति वदन्तु भिन्नदर्शिनः ॥

⁶¹ In the *Kāmikāgama* the *śāstras* are divided into five groups: the first three groups include *śāstras* of general knowledge, from the mundane (*laukika*, i.e. art, science, politic, medicine, etc.) to the Vedic and to other knowledges concerning the Soul (*ādhyātmika*, i.e. Yoga, Sāṃkhyā, etc.), and the last two groups include the *śāstras* of the Śaiva Tāntrik Tradition, which are the *Atimārga Tantras* (the doctrines of Paśupatas and Kalāmukhās) and the *Mantra Tantras* (Tantras). All the *śāstras*, from the mundane to the Tāntrik ones, are said to be revealed by Śiva, through his five faces. Because each face possesses all five faces, the *Mantratantras* are also divided fivefold, into the *Bhūtatantras*, *Vāmatantras*, *Bhairavatantras*, *Gāruḍatantras* and *Siddhantatantras* (see "The Canon of the Śaivāgama and the Kubjikā Tantras of the Western Kaula Tradition" of Mark S. G. Dyczkowski, Motilal Banarsidass, Delhi: 1989, pp.31-33).

⁶² Alexis Sanderson, in his article "Śaivism and the Tantric Traditions" (pp. 664-674), explains that the *Atimārga* is the path of the Pāśupata and Lakula ascetics, who are devotees to Rudra and whose goal is liberation from any future rebirth; the *Mantramārga* is instead the

In the *Śrīkaṇṭhīyasamhitā*, referred by Ācārya Abhinavagupta in his *Tantrāloka*, the scriptures (of the *Mantramārga*) are divided into the 10 dual Śaivāgamās, the 18 dual-cum-nondual Raudrāgamas and the 64 nondual Bhairāvāgamās. In the Jayaratha's commentary to the *Tantrāloka* it is explained that the Śaivāgamās and the Raudrāgamas were revealed by Śiva, who uttered them by combining his five faces in various ways; then, by focusing inward he revealed the Bhairava Tantras; thus he uttered the Kaulāgamas through his secret and lower face, called "the Mouth of the Yoginī" (*Yoginīvaktra*).⁶³

The Bhairava Tantras follow the Kaula procedure (*kaulaprakriyā*)⁶⁴ since they discuss the unity of Śiva and Śakti.⁶⁵ Among all the Śaiva and Śākta Āgamas the

path of both ascetics and householders, who worship Bhairava and his consort with the goal of liberation (*mukṭi*) along with enjoyment (*bhoga*).

⁶³ See *Tantrāloka* (2.18, 28.147) and the commentary of Jayaratha.

⁶⁴ See "*Tāntrik Sāhitya*" of Śrī Mahopadhyāya Gopinātha Kavirāja (Lakhnaw: 1972, p.41).

Mark S. G. Dyczkowski, in his "*A Journey in the World of the Tantras*", (Indica Books, Varanasi 2004, p.264, n.125) explains: "The term *prakriyā* may, in some contexts, mean a 'literary work' but here I take it to mean 'liturgy'. This usage coincides with that found in the expressions *tantraprakriyā* and *kaulaprakriyā*. We are told by Jayaratha, the commentator on the *Tantrāloka*, that the rituals and practices in the *Tantrāloka* belong to these two types, namely Tantric ritual and Kaula ritual. The former is centred on the God, Bhairava or Śiva, and the latter on the goddess or goddesses".

⁶⁵ *Akula* being Śiva and *Kula* being Śakti. From the union of *kula* and *akula* comes *Kaula*.

Kulaśāstras are said to reveal the most secret path,⁶⁶ or the path which leads to the ultimate experience of awareness.⁶⁷

The Kaula Tantra is a doctrine where the union of the individual soul with the Supreme is pursued through awakening the inner Śakti, who is Kula and who rests in the *mūlādhāra cakra*,⁶⁸ and uniting her with Śiva, who is Akula, in the *sahasrārapadma*.⁶⁹

It is said in the *Kulārṇavatantra* (17.27):

अकुलं शिव इत्युक्तं कुलं शक्तिः प्रकीर्तिता।

कुलाकुलानुसन्धानान्निपुणाः कौलिकाः प्रिये॥

“Akula is Śiva, Kula is Śakti: O my beloved, those who are intent in the meditation on Kula and Akula are Kaulikas.”

⁶⁶ शैवशाक्तागमाः सर्वे रहस्याः प्रकीर्तिताः। रहस्यातिरहस्यानि कुलशास्त्राणि पार्वति॥

Kulārṇavatantra (3.4)

⁶⁷ “The knowledge taught in other texts (Āgamas) is said to grant liberation only to a certain extent, but not from all bondage. On the other hand, the texts revealed by the Lord Parameśvara bestow release from all sorts of bondage.” (H.N. Chakravarti, “*Tantrasāra of Abhinavagupta*”, Rudra Press, Portland, Oregon, 2012, p.54).

⁶⁸ The *mūlādhāra cakra* is the energetic centre at the base of the spine.

⁶⁹ The *sahasrārapadma* is the ‘lotus of one thousand petals’ on the crown of the head.

The word “*kula*”, which literally means a group of elements held together in a unity, also denotes here the whole of reality as well as its smaller sub-units, such as the universe, the world, the family and the individual.

Thus the supreme knowledge consists in the awareness of the unity of the entire manifestation (*kula*) with the transcendental reality (*akula*), on the basis that the presence of the Supreme is in each element of the manifested reality,⁷⁰ each single element is said also to contain all the others.⁷¹ In this way, the individual, or specifically the human body, which is also called “*kula*”,⁷² is said to be the abode of Śiva and Śakti and thus of the entire creation.

It is said in the *Jñānasaṅkulinītantra* (1.8):

⁷⁰ In the *Nityotsava* (p. 7) it is said that the universe is the embodiment of the Supreme Śiva (विश्वमेवं परमशिवशरीरम्). Śrī Yogarājācārya in his commentary to the *Paramārthasāra* of Śrī Abhinavaguptapadācārya (1.5) quotes: प्रदेशोऽपि ब्रह्मणः सार्वरूप्यम् अनतिक्रान्तश्च अविकल्पश्च (“Even a portion of the Absolute is omnipresent; nothing exists outside him; he is beyond conceptualization”, from the translation of Deba Brata SenSharma, in his “*Paramārthasāra of Abhinavagupta. The Essence of the Supreme Truth*”, Muktabodha Indological Research Institute, New Delhi: 2007, p.14).

⁷¹ Śrī Yogarājācārya in his commentary to the *Paramārthasāra* of Śrī Abhinavaguptapadācārya (1.5) quotes: एकैकत्र च तत्त्वेऽपि षड्विंशत्तत्त्वरूपता (“In each *tattva* are present all the thirty-six *tattvas*”).

⁷² Śrī Amṛtānandayogī, in the commentary to the *Yoginīhṛdaya* (p. 179), says: कुलं शरीरं महाप्रयोजनहेतुतया ज्ञेयं येषां ते कौलाः (“Kaulas are those perceiving the body, which is *kula*, as a means for liberation”).

देहस्थाः सर्वविद्याश्च देहस्थाः सर्वदेवताः।

देहस्थाः सर्वतीर्थानि गुरुवाक्येन लभ्यते॥

"All knowledge resides in the body; all the deities abide in the body. In the body are all the holy places: this is known through the words of the Guru."

The Kaula ritual, in this way, is based on the worship of the Supreme in its immanent (*kula*) and transcendental (*akula*) aspects: internally, through yogic practices; mentally, by the repetition of mantra; and externally, by using secret substances.⁷³ Thus in the Kaula path are present both the union with the Supreme (*yoga*) and participation in its manifestation (*bhoga*): what is generally considered to be a sin here is turned into a force for good, and the *saṁsāra* itself becomes a means for liberation⁷⁴-

since *saṁsāra* itself is the blissful expansion of the Supreme Consciousness, and is therefore not different from it. In this tradition, everything is an aspect of Śiva and thus

⁷³ The secret substances are *maṁsa* (meat), *matsya* (fish), *mudrā* (grain), *madyā* (wine) and *maithunā* (intercourse), which are forbidden in other systems.

⁷⁴ It is said in the *Kulārṇavatāntra* (2.22-23): (...) भोगयोगात्मकं कौलं तस्मात्सर्वाधिकं प्रिये॥ भोगो योगायते साक्षात्पातकं सुकृतायते। मोक्षायते च संसारः कूलधर्मे कुलेश्वरि॥

the enjoyer of the creation is Śiva himself, who for this purpose – i.e. to enjoy the creation – takes the role of a limited individual by contracting his infinite freedom.⁷⁵

In the Kaula path is thus made explicit the inseparability of the individual with the Supreme and the entire creation, or, in other words, of the offerer with the recipient of the offering and the offering itself.⁷⁶

It is indeed in this Kaula Tradition that the Śākta doctrine develops its highest nondual expression.

⁷⁵ In the *Paramārthasāra* (1.5) Śrī Abhinavagupta says: भोक्ता च तत्र देही शिव एव गृहीतपशुभावः।

It is also said in the *Paraśurāmakalpasūtra* (1.5): शरीरकञ्चुकितः शिवो जीवो निष्कञ्चुकः परशिवः।

⁷⁶ It is pointed out in the *Bhāvanopaniṣad*:

ज्ञानमर्घ्यं ज्ञेयं हविः ज्ञाता होता ज्ञातृज्ञानज्ञेयानामभेदभावनं श्रीचक्रपूजनम्॥ १०॥

"The worship of the Śrīcakra consists of the contemplation on the non-separateness of the knower (*jñāta*) which is the offerer (*hotā*), of the knowledge (*jñāna*) which is the offering (*arghya*), and of the known (*jñeya*) which is the oblation (*havi*)."

Different lists of Bhairava and Kaula Tantras

In the *Śrīkaṇṭhīyasamhitā*,⁷⁷ the sixty-four Bhairavāgamas are given in eight groups of eight Tantras, which are:

1. *Bhairavāṣṭaka*- *Svacchandabhairava*,
Caṇḍabhairava, *Krodhabhairava*,
Unmattabhairava, *Asitaṅgabhairava*,
Mahocchuṣmabhairava [?] and *Kapālibhairava*.
2. *Yāmalāṣṭaka*- *Brahma*, *Viṣṇu*, *Svacchanda*, *Ruru*,
Atharvaṇa, *Rudra* and *Vetāla Yāmala*.
3. *Matāṣṭaka*- *Rakta*, *Lampāṭa*, *Lakṣmī*, *Cālikā*,
Piṅgala, *Utp hullaka* and *Bimbādyā Mata*.
4. *Maṅgalāṣṭaka*- *Picubhairavī*, *Tantrabhairavī*,
Tantra, *Brahmīkalā*, *Vijayā*, *Candrā*, *Maṅgalā* and
Sarvamaṅgala.

⁷⁷ See *Tantrāloka* (2.18) and the commentary of Jayaratha.

5. *Cakrāṣṭaka*- *Mantra*, *Varṇa*, *Śakti*, *Kalā*, *Bindu*,
Nāda, *Guhya* and *Pūrṇacakra*.

6. *Bahurūpāṣṭaka*- *Andhaka*, *Rurubheda*, *Aja*, *Mala*,
Varṇabhaṇṭa, *Vidaṅga*, *Mātṛrodana* and *Jālima*.

7. *Vāgīśāṣṭaka*- *Bhairavī*, *Citrakā*, *Himsā*,
Kadambikā, *Hṛlekha*, *Candrālekha*, *Vidyullekha*
and *Vidyunmat*.

8. *Śikhāṣṭaka*: *Bhairavīśikhā*, *Vīṇāśikhā*, *Vīṇāmaṇi*,
Sammoha, *Dāmara*, *Ātharvaka*, *Kabandha* and
Śiraścheda.

In the *Nityaṣoḍaśikārṇavatāntra* (Nṣ1.13-21) and the
Kulacūḍāmaṇitantra (KCu 1.4-12) a different list of Tantras
is given, which are said to be the "Highest Tantras of the
Mothers".⁷⁸ According to Śivānanda in his commentary to
the *Nityaṣoḍaśikārṇava*, called "*Ṛjuvimarśinī*", what is

⁷⁸ तन्त्राणि मातृणामुत्तमानि (Nṣ1.13, KCu 1.4).

intended by "Mothers" here is "Brāhmī and the others, who are the superintendents of the universe and consciousness itself."⁷⁹ Śrī Mahopadhyāya Gopināth Kavirāja considers the Tantras of this list as Kaula Tantras.⁸⁰

The names of these Tantras are given as follows:

Mahāmāyātāntra,⁸¹ *Śambaratantra*,
Yoginījālaśambara, *Tattvaśambara*, *Bhairavāṣṭaka*
(i.e. *Siddhabhairava*, *Vaṭukabhairava*,
Kaṅkālabhairava, *Kālabhairava*, *Kālāgnibhairava*,
Yoginībhairava, *Mahābhairava* and *Śaktibhairava*),⁸²
Bahurupāṣṭaka (i.e. *Brāhmī*, *Māheśvarī*, *Kamārī*,
Vaiṣṇavī, *Vārāhī*, *Indrānī*, *Cāmuṇḍā* and *Śivadūtī*),⁸³

⁷⁹ मातृणां विश्वाधिष्ठातृणां ब्राह्म्यादिसंविदाम्। See the commentary to verse 1.13 of the Nṣ.

⁸⁰ See “*Tāntrik Sāhitya*” of Śrī Mahopadhyāya Gopinājth Kavirāja (p. 65).

⁸¹ In the *Kulacūḍāmaṇitantra* is given instead the name of the *Mahāsārasvata Tantra*.

⁸² The names of the *Bhairavāṣṭaka* are given according to the commentary of the *Saundaryalaharī* by Lakṣmīdhara (see “*Tāntrik Sāhitya*”, p.67).

⁸³ According to Śivānanda in his “*Rjuvimarśinī*”, the *Bahurūpāṣṭaka* are the eight Śaktitantras. In the commentary of the *Saundaryalaharī*

Yamalāṣṭaka (Brahmayāmala, Viṣṇuyāmala,
Rudrayāmala, *Jayadrathayāmala*, *Skandayāmala*,
Umāyāmala, *Lakṣmīyāmala* and *Gaṇeśayāmala*),
Jñānārṇava, *Candrajñāna*,⁸⁴ *Vāsuki*,
Mahāsammoḥana, *Mahocchuṣma*, *Vātula*,
Vātulottara, *Hṛdbhedatantra*, *Māṭṛbheda*,⁸⁵
Guhyatantra, *Kāmika*, *Kalāvāda*, *Kalāsāra*,

by Lakṣmīdhara it is said that they are the Tantras of the Seven Mothers (starting from Brāhmī) together with that of Śivadūtī. Subhagānanda, in his commentary to the *Tantrarājatantra* called the “*Manoramāvyākhyā*”, includes the *Bahurūpāṣṭaka Tantra* among the nine *Nityātantras*, which are *Sundarīhṛdaya*, *Nityaṣoḍaśikārṇava*, *Candrajñāna*, *Māṭṛkātantra*, *Sammoḥanatantra*, *Vāmakeśvara*, *Bahurūpāṣṭaka*, *Prastāracintāmaṇi* and *Meruprastāra* (*Tantrarājatantra*, p.2). Vidyānanda, in his commentary to the Nṣ called the “*Artharatnāvalī*”, says that the Nṣ is a compendium of the *Bahurūpāṣṭaka* (Nṣ, p.34). According to Subhagānanda, Vidyānanda and Bhāskararāya, the *Bahurūpāṣṭaka* is the name of one Tantra (see the introduction to the *Nityaṣoḍaśikārṇavatāntra* of Śrī Vrajavallabha Dviveda, p.25).

⁸⁴ In the *Kulacūḍāmaṇitantra* is given instead the name of the *Tantrajñāna Tantra*.

⁸⁵ In the *Kulacūḍāmaṇitantra* is given instead the name of the *Tantrabheda Tantra*.

Kubjikāmata, *Matottara*,⁸⁶ *Vīṇākhya*, *Trotula*,
Trotulottara, *Pañcāmṛta*, *Rūpabheda*, *Bhūtoḍḍāmara*,
Kulasāra, *Kuloḍḍīśa*, *Kulacūḍāmaṇi*,
Sarvajñānottara, *Mahāpicumata*, *Mahālakṣmīmata*,
Śiddhayogīśvarīmata, *Kurūpikāmata*, *Rūpikāmata*,
Sarvavīramata, *Vimalāmata*, *Aruṇeśa*, *Modaneśa*⁸⁷
and *Viśuddheśvara*.

The *Kaulāvalī* (1.4-16), written by Jñānānanda Paramahansa, gives a list which includes four *Yāmalas* and sixty-four Tantras. The names are given as follows:

Rudrayāmala, *Brahmayāmala*, *Viṣṇuyāmala*,
Śaktiyāmala, *Bhāvacūḍāmaṇi*, *Tantracūḍāmaṇi*,
Kulacūḍāmaṇi, *Kulasāra*, *Kuloḍḍīśa*,
Kulāmṛtakulārṇava, *Kālikākulasarvasva*,

⁸⁶ In the *Kulacūḍāmaṇitantra* is given instead the name of the *Māyottara Tantra*.

⁸⁷ In the *Kulacūḍāmaṇitantra* is given instead the name of the *Mohaneśa Tantra*.

*Kulasadbhāva, Kālītantrakulānanda, Kulacakra,
Kālīkalpa, Mahākaula, Kumārī, Samayā, Kālītantra,
Pheṭkārī, Pheravī, Śrīkrama, Yoginī,
Śrīhaṁsaparameśvara, Svatantra, Tantrarāja,
Jñānamālā, Vāyavī, Haṁsatantra, Tārākalpa, Mālinī,
Mantranirṇaya, Yoginīhṛdaya, Kulārṇava,
Gandharva, Uḍḍīyāna, Toḍala, Śivaśāsana,
Mandara, Plāvinī, Virāvali, Vārāhī, Vīra, Kubjikā,
Nīlatantra, Matsyasūkta, Lālītātantra,
Śambhunirṇaya, Vāmakeśvaratantra,
Vadukasamhitā, Tārārṇava, Guptārṇava, Caṇḍaroṣa,
Māyā, Nīlamanī, Tantrasāra, Mantravimarśinī,
Jñānasāra, Yogavatī, Bhairavī, Bhairava,
Mahātantra, Siddhasāra, Tripurārṇava, Uttara,
Chinnātantra, Vātula and Dakṣiṇamūrtisamhitā.*

The *Sarvollāsa* (2.10), composed by Śrī Sarvadānandanātha, quotes from the *Toḍalatantra* a list of the sixty-four main Tantras, which includes the following:⁸⁸

Kālī, Muṇḍamālā, Tārā, Nirvāṇa, Śivasāra, Vīra,
Liṅgārcana, Latārcana, Toḍala, Nīla, Rādhā,
Viśvasāra, Bhairava, Bhairavī, Siddheśvara,
Mātrbheda, Samayā, Guptasādhana, Mātrkā, Māyā,
Mahāmāya, Akṣayā, Kumārī, Kulārṇava,
Kālikākulasarvasva, Kālikākalpa, Vārāhī, Yoginī,
Yoginīhṛdaya, Sanatkumāra, Tripurasāra,
Yoginīvijaya, Mālinī, Kukkuṭa, Śrīgaṇeśa, Bhūta,
Uḍḍiśa, Kāmadhenu, Uttama, Vīrabhadra,
Vāmakeśvara, Kulacūḍāmaṇi, Bhāvacūḍāmaṇi,
Jñānārṇava, Varadā, Tantracintāmaṇi, Kālivilāsa,
Haṃsatantra, Cidambaratantra, Phetkārīṇī, Nityā,
Uttara, Nārāyaṇī, Ūrdhvāmnāya, Jñānadvīpa,
Gautamīya, Niruttara, Gāndharva, Kubjikā,

⁸⁸Śrī Gopinātha Kavirāja Mahopadhyāya says that this list includes some modern Tantras (See “*Tantrik Sāhitya*”, p. 70).

Tantramuktāvalī, Br̥hat-śrīkrama, Svatantra, Yoni
and *Kāmākhyātantra*.

The *Mahāsiddhasāratāntra*⁸⁹ assigns sixty-four Tantras to each of the three regions, which are called *Viṣṇukrānta* (extending from the Vindhya mountain to Chittala/Chittagong, including Bengal), *Rathakrānta* (from the Vindhya mountain to Mahācīna/Tibet, including Nepāl) and *Aśvakrānta* (from the Karatoya River, in Dinajpur District, to Java).

The sixty-four Tantras of the *Viṣṇukrānta* are:

Siddhīśvara, Kālītantra, Kulārṇava, Jñānārṇava,
Nīlatantra, Pheṭkārī, Devyāgama, Uttara, Śrīkrama,
Siddhiyāmala, Matsyasūkta, Siddhasāra,
Siddhisārasvata, Vārāhī, Yoginī, Gaṇeśavimarśinī,
Nityātantra, Śivāgama, Chāmuṇḍā, Muṇḍamālā,
Niruttara, Haṁsamaheśvara, Kulaparakāśaka,
Devīkalpa, Gandharva, Kriyāsāra, Nibandha,

⁸⁹ See “*Principles of Tantra. Part 1*” of Sir John Woodroffe (Ganesh & Co., Madras: 2003, pp.72-74).

Svatantra, Saṁmohana, Tantrarāja, Lalitā, Rādhā,
Mālinī, Rudrayāmala, Bṛhat-śrīkrama, Gavākṣa,
Sukumudinī, Viśuddheśvara, Mālinī-vijaya,
Samayācāra, Bhairavī, Yoginīhṛdaya, Bhairava,
Sanatkumāra, Yoni, Tantrāntara, Navaratneśvara,
Kulacūḍāmaṇi, Bhāvacūḍāmaṇi, Devaprakāśa,
Kāmadhenu, Kumārī, Bhūtaḍāmara, Yāmala,
Brahmayāmala, Viśvasāra, Mahākāla, Kuloḍḍīśa,
Kulāmṛta, Kubjikā, Tantracintāmaṇi, Kālivilāsa and
Māyātānta.

The sixty-four Tantras of the *Rāthakrānta* are:

Cinmaya, Matsyasūkta, Mahiṣamardinī, Mātrkodaya,
Haṁsamaheśvara, Merutānta, Mahānīla,
Mahānirvāṇa, Bhūtaḍāmara, Devaḍāmara,
Bījacintāmaṇi, Ekajātā, Vasudevarahasya,
Bṛhadgautamīya, Varṇoddhṛti, Chāyānīla, Bṛhadyoni,
Brahmajñāna, Gāruḍa, Varṇavilāsa,

Puraścaraṇacandrikā, Puraścaraṇarasollāsa,
Pañcadaśī, Picchilā, Prapañcasāra, Parameśvara,
Navaratneśvara, Nāradīya, Nāgārjuna, Yogasāra,
Dakṣiṇamūrti, Yogasvarodaya, Yakṣiṇītantra,
Svarodaya, Jñānabhairava, Ākāśabhairava,
Rājarājeśvarī, Revatī, Sārasa, Indraajāla,
Śrīkalāśadīpika, Kāṅkālāmālinī, Kālottama,
Yakṣadāmara, Sarasvatī, Śārada, Śaktisaṅgama,
Śaktikāgamasarvasva, Saṁmohinī, Ācārasāra,
Cīnācāra, Śaḍāmnāya, Karālabhairava. Śoḍha,
Mahālakṣmī, Kaivalya, Kulasadbhāva,
Siddhitaddhari, Kṛtisāra, Kālabhairava,
Uddāmareśvara, Mahākāla and Bhūtabhairava.

The sixty-four Tantras of the *Aśvakrānthā* are:

Bhūtaśuddhi, Guptadīkṣā, Bṛhatsāra, Tattvasāra,
Varṇasāra, Kriyāsāra, Guptatantra, Guptasāra,
Bṛhattoḍala, Bṛhannirvāṇa, Bṛkatkaṅkālīnī,
Siddhatantra, Kālatantra, Śivatantra, Sārātsāra,

Gaurītantra, Yogatantra, Dharmakatantra,
Tattvacintāmaṇi, Vindutantra, Mahāyoginī,
Bṛhadyoginī, Śivārcanā, Saṁvara, Śūlinī,
Mahāmālinī, Mokṣa, Bṛhanmālinī, Mahāmokṣa,
Bṛhanmokṣa, Gopītantra, Bhūtalipi, Kāminī, Mohinī,
Mohana, Samīraṇa, Kāmakeśvara, Mahāvīra,
Cūḍāmaṇi, Gurvarcana, Gopya, Tīkṣṇa, Maṇḍalā,
Kāmaratna, Gopālilāmṛta, Brahmāṇḍa, Cīna,
Mahāniruttara, Bhūteśvara, Gāyatrī, Viśuddheśvara,
Yogārṇava, Bheraṇḍa, Mantracintāmaṇi,
Yantracūḍāmaṇi, Vidyullatā, Bhuvaneśvarī, Līlāvatī,
Bṛhaccīna, Kuraṇja, Jayarādhāmādhava, Ujjāsaka,
Dhūmavatī and Śivā.

The first chapter of the VT⁹⁰ gives a list of Tantras (numbering less than sixty-four) together with the number of verses of each of them as it follows:

⁹⁰ See VT' folios 2-5.

Muktaka (1st part)- 6010 verses,

Muktaka (2nd part)- 6050 verses,

Muktaka (3rd part)- 3225 verses,

Prapañca (1st part)- 12300 verses,

Prapañca (2nd part)- 8027 verses,

Prapañca (3rd part)- 5310 verses,

Śāradā- 16025 verses,

Nārādīya- 2008 verses,

Kapila- 6080 verses,

Mahārṇava- 13311 verses,

[*Yoga* and *Kalpa* ?],

Kapīñjala- 280120 verses,

Siddhasaṁvara- 605 verses,

Amṛtaśuddhi- 5005 verses,

Yogaḍāmara- 23563 verses,

Śivaḍāmara- 11007 verses,

Durgāḍāmara- 505 verses,

Sārasvata- 9905 verses,

Brahmaḍāmara- 7500 verses,

Gandharvaḍāmara- 60060 verses,

Ādiyāmala- 323300 verses,

Brahmayāmala- 22100 verses,

Viṣṇuyāmala- 23200 verses,

Rudrayāmala- 6465 verses,

Gaṇeśayāmala- 1322 verses,

Ādityayāmala- 12000 verses,

Nīlapatākā- 5025 verses,

Vāmakeśvara- 5025 verses,

Mṛtyuñjayatantra- 13220 verses,

Yogārṇava- 8307 verses,

Māyātantra- 10010 verses,

Dakṣiṇamūrti- 5550 verses,

Kālikā- 1113 verses,

Kāmeśvarī- 3000 verses,

Tantrarāja- 9900 verses,

Haragaurī (1st part)- 22022 verses,

Haragaurī (2nd part)- 1200 verses,

Tantranirṇaya- 28 verses,

Kubjikā (1st part)- 10007 verses,

Kubjikā (2nd part)- 6000 verses,

Kubjikā (3rd part)- 3000 verses,

Tārātantra- 12500 verses,

Kātyāyanītantra- 24200 verses,

Pratyāṅgirā- 8800 verses,

Mahālakṣmī – 5505 verses,

Tripurārṇava- 8006 verses,

Sarasvatī- 2205 verses,

Śākta Tantras

Ādyātantra- 22915 verses,

Yoginītantra (1st part)- 22532 verses,

Yoginītantra (2nd part)- 6303 verses,

Vārāhītantra- 6303 verses.

Gavākṣaratantra- 8525 verses,

Nārāyaṇītantra- 50203 verses,

Mr̥dānītantra (1st part)- 4490 verses,

Mr̥dānītantra (2nd part)- 3000 verses,

Mr̥dānītantra (3rd part)- 330 verses.

The Vārāhī Tantra

The *Vārāhī Tantra* (lit. the "Doctrine of the Boar-Goddess") on which is based this research (i.e., the VT) is a Śākta Tantra. As we have seen before, it is found in various lists of the sixty-four Bhairava Tantras, such as the *Sarvollāsa* (2.10) and the *Kaulāvalī* (1.4-16). In the *Mahāsiddhasāratāntra*,⁹¹ a *Vārāhī Tantra* is nominated as one of the sixty-four Bhairava Tantras of the *Viṣṇukrāntha* region. In the *Nityaṣoḍaśikārṇavatāntra* (Nṣ1.15) and the *Kulacūḍāmaṇītantra* (KCu 1.5) one finds a list of the Sixty-four Highest Tantras of the Mothers, where is mentioned a group of eight Tantras called the *Bahurūpāṣṭaka*. According to Śivānanda in his *Ṛjuvimarśinī*, these eight Tantras are the eight Śaktitantras; in his commentary to the *Saundaryalaharī*, Lakṣmīdhara says that these Śaktitantras are *Brahmītantra*, *Māheśvarītantra*, *Kaumārītantra*, *Vaiṣṇavītantra*, *Vārāhītantra*,

⁹¹ See “*Principles of Tantra. Part 1*” of Sir John Woodroffe (Ganesh and Company, Madras 2003, pp.72-74).

Mahaindrītantra, *Camuṇḍātantra* and *Śivadūtītantra*.⁹² Thus a *Vārāhītantra* is included in a list of the *Bahurūpāṣṭaka*.⁹³

The VT', consisting of 2545 verses, refers of a *Vārāhī Tantra* of 6303 verses,⁹⁴ which are approximately the same number of verses as in the VT.

In any event, we can neither be assured that the *Vārāhī Tantra* on which this research is based is the same one mentioned in the various lists of sixty-four Bhairava Tantras, nor that these lists actually refer to the same text, since there are at least four Tantras carrying this same name.⁹⁵

Great paṇḍits of the fifteenth, sixteenth and seventeenth centuries such as Devanāthā Ṭhakkura, Brahmānandagiri,

⁹² Another group of texts which are also called the *Bahurūpāṣṭaka* is found in a list from the *Śrīkaṇṭhasaṃhitā* given by Śrī Jayaratha in his commentary to the *Tantrāloka* of Śrī Abhinavaguptapadācarya. Here, the *Bahurūpāṣṭaka* (instead of the *Śaktitantras*) is comprised by the following Tantras: *Andhaka*, *Rurubheda*, *Aja*, *Mala*, *Varṇabhāṇṭa*, *Viḍaṅga*, *Māṭṛrodhana* and *Jālima*.

⁹³ Concerning the *Bahurūpāṣṭaka*, see also the previous chapter, note 36.

⁹⁴ See VT', folio 5.

⁹⁵ See Introduction.

Śri Kṛṣṇānanda Āgamavāgīśa Bhaṭṭācārya, Yadunātha and Narasimha Ṭhakkura, among others, quote often verses of a *Vārāhī Tantra*, a few of which are also included in this VT.⁹⁶

⁹⁶ For more details see Appendix 2.

Brief outline of the VT

The VT that we used in this work deals with many *śāstras*, shares similar verses with other Tāntrik texts and even includes a few whole texts.

The first chapter of the VT narrates how the mantra of the Goddess Vārāhī was revealed in association to an account in the *Rāmāyaṇa*; parts of the second, third and fourth chapters, the whole fifth chapter and almost all the thirteenth chapter of the VT are also found in the *Bṛhattantrasāra* of Kriṣṇānanda Āgama Vagīśa, a great Bengali paṇḍit of the sixteenth century; the second, sixth, twelfth, thirteenth, fourteenth and fifteenth chapters share similar verses with the *Meru Tantra* (in particular with the twenty-third chapter of the *Meru Tantra*); the tenth chapter is related to the *Yoginīhṛdaya* and follows the *Śrīrasamahodadhi*, which is the commentary to the *Vāmakeśvaramata*, attributed to Śrī Īśvaraśiva, the prominent tenth-century Kashmiri paṇḍit; the eleventh chapter shares the arguments of the first chapter of *Jñānasāṅkulītantra*; the fourteenth chapter explains the

Durgāsaptaśatī;⁹⁷ from the sixteenth to the twenty-first chapter is included the whole *Ciñcinīmatasārasamuccaya*; from the twenty-second to the twenty-fifth chapter are given the views of the six *āmnāyas* and *prayoga* following the exposition of the *Parātantra*, of which are included Chapters 2-9; the twenty-sixth and twenty-seventh chapters comprehend almost the entire *Haṭhayogapradīpikā* by Svātmārāma, a yogi of the sixteenth century; from the twenty-eighth to the thirtieth chapter is described the Durgāpūjā as given in the *Durgābhaktitarāṅginī*, a compilation composed by Vidyāpati, a great Maithili poet of the fifteenth century; the thirtieth and the thirty-first chapters have verses similar to the *Tārābhaktisudhārṇava*, a treatise composed by Narasimha Ṭhakkur, a Mithili paṇḍit of the seventeenth century.⁹⁸

Thus the VT seems to be a compendium of Tāntrik – in particular, Kaula – views and practices, centred on the worship of the Goddess in her various aspects, mainly as

⁹⁷ The *Durgāsaptaśatī*, i.e. the “Seven hundred verses on Durgā”, also called the *Caṇḍīpāṭha* or the *Devīmahātmya*, forms Chapters 81 through 93 of the *Markāṇḍeya Purāṇa* and is considered to be the principal text of the Śākta Tradition, mainly recited during the festival of Navarātrī.

⁹⁸ For more details see Appendix 3.

Vārāhī, Kālī, Tripurasundarī, Siddhilakṣmī, Kubjikā, Tārā and Durgā, and of her multiple manifestations, such as the Eight Mothers (*Aṣṭamātrkā*), the Six Mistresses of the Traditions, (*Ṣaḍāmnāyanāyikā*) and the Sixty-four Yoginīs (*Caumsat Yoginī*).

The VT seems to be related to the Tāntrik tradition of Nepāl (where the cult of Kubjikā and Siddhilakṣmī are prominent),⁹⁹ which incorporates Bauddha Tāntrik elements

⁹⁹ Regarding the worship of Kubjikā and Siddhilakṣmī, no modern scholar has devoted more work to the Kubjikā Tradition than Mark S. G. Dyczkowski: see his translation and edition of the “*Manthānabhairavatantram*” (Indira Gandhi Centre of Arts, Delhi 2009, 14 vols); see also his “*The Canon of the Śaivāgama and the Kubjikā Tantras of the Western Kaula Tradition*” (Motilal Banarsidass, Delhi 1989) and his “*A Journey in the World of the Tantras*” (Indica, Varanasi 2004). Here he explains: “[In Nepāl] Kubjikā is the priest’s goddess. She is the Goddess of creation, and so is relatively mild and erotic. The king’s goddess is Siddhalakṣmī, a form of Kālī, the goddess of destruction. Her name – Accomplished Royalty (or Wealth) – reminds us that she destroys her opposite, impotence and poverty. Her awesome ferocity imparts to her royal devotee the power he needs to be king while she draws energy from the emanation of the energy of creation of the goddess Kubjikā, from which the king and his goddess ultimately derive their authority. So while the king’s goddess devours and consumes his enemies, material and spiritual, the priests’ goddess nourishes and replenishes.”

to the Śākta/Śaiva doctrines.¹⁰⁰

The VT is connected to the Śrīkula/Śrīkrama,¹⁰¹ i.e. the doctrine where the deity Śrī and the sequence of her various manifestations are worshipped through a succession of ritual acts. The Śrīkula (or Śrīkrama) system is usually identified with the tradition of Mahātripurasundarī, who is Śrī, but sometimes it can also designate the school of Kubjikā.¹⁰²

The VT also describes the Kālīkulakrama, wherein Kālī, who is Kālasaṅkarṣiṇī, is worshipped in a sequence of Five

¹⁰⁰ Both the manuscripts of the *Vārāhī Tantra*, one of which has been found in Nepāl, present also few characters of the *Nevārī* script (see Appendix 1). Some of the names of the Eight Mothers are given in Nepālī language, as Brahmāyaṇī and Indrāyaṇī. Together, the main holy place of the Goddess is said to be Guhyeśvarī (the *śaktipīṭha* in Nepāl), whose Goddess Guhyakālī is also the revealer of the VT together with Pracaṇḍa Bhairava.

¹⁰¹ In the VT the words Śrīkula and Śrīkrama are usually interchangeable. Sometimes the word “*kula*” is related more to the doctrine, while “*krama*” specifically indicates the ritual.

¹⁰² S.G. Mark Dyczkowski (Delhi: 1989), p.77.

It is perhaps for this that the VT includes the entirety of the *Ciñcinīmatasārasamuccaya*, a text of the Kubjikā school. Discussed herein are the four sacred Transmissions and their Mistresses, which are the Pūrvāmnāya, presided over by Kuleśvarī; the Dakṣiṇāmnāya, by Kāmeshvarī; the Uttarāmnāya by Kālī and the Paścimāmnāya by Kubjikā.

Kālīs.¹⁰³ It is then said that Kālī herself is Siddhilakṣmī and Tripurasundarī.¹⁰⁴

¹⁰³ See Chapters 24 and 25 of the VT. Here the VT follows the exposition of the *Parātantra*. In Chapters 18 and 19 (VT 18.151-156, 19.1-88) it is described the Kālīkrama, according to the *Ciñcinīmatasārasamuccaya*, where the Goddess is worshipped in a sequence of ten Kālīs.

¹⁰⁴ VT 25.

The Goddess Vārāhī

The Goddess Vārāhī is well known in the Śākta as well as in the Bauddha Tāntrik literatures, where she is worshipped both as the main Goddess and also as part of a group of goddesses, usually numbering seven or eight, called the Māṭrkās.¹⁰⁵

In the *Durgāsaptasatī*, the primary text of the Śākta tradition, Vārāhī is considered to be a manifestation (*vibhūti*) of Durgā, who emerged from Viṣṇu Yajñavarāha (the Boar of the Sacrifice) as one of the Eight Mothers; it is says that, to kill the demon Raktabīja, seven Śaktis sprang forth from the

¹⁰⁵ It has been told to us that also in the Vaiṣṇava Tantra, and in particular in the Uḍḍiyāna Tantra (the Vaiṣṇava doctrine as developed in Orissa), Vārāhī is worshipped as one of the Māṭrkās, but mainly She is the Supreme Deity, the symbol of Vaiṣṇavism itself. We were referred to a *Vārāhī Tantra*, in *Orīya* script, belonging to the Uḍḍiyāna doctrine, is part of the private collection of the paṇḍit Sadāśiva Ratha Śarmā of Puri. Unfortunately we could not get access to this text, about which we cannot say anything.

The *Durgābhaktitarāṅginī* (p. 81) of the poet Vidyāpati says that, according to the *Pañcarātra* (a Vaiṣṇava doctrine), the Mothers of the Universe (*Viśvamātā*) are Brahmī, Māheśvarī, Kaumārī, Vaiṣṇavī, Vārāhī, Indrāṇi, Cāmuṇḍā and Mahālakṣmī.

bodies of Brahmā, Śiva, Skanda, Viṣṇu and Indra. Mirroring the forms of their counterparts,¹⁰⁶ they became known as Brāhmī, Māheśvarī, Kaumārī, Vaiṣṇavī, Vārāhī, Nārasimhī and Aindrī; then from the Devī's body issued forth Śivadūtī, the Goddess' own terrifying Śakti.¹⁰⁷ In the *Durgāsaptasatī* the Eight Mothers (*Aṣṭamātrkāś*) are thus formed by the seven gods' embodied powers together with the Goddess' own projection; even so they are all considered to be manifestations of the Goddess Herself. This is clarified in the tenth chapter, when the Goddess replies to the demon Śumbha, who laments about the presence of so many Śaktis helping Her in the battle: "I am alone in the world. Who else is there beside Me? O vile one, see these Goddesses, who are but the manifestations of My own power (*vibhūti*), entering into My own self." ¹⁰⁸

In the *Kaulajñānanirṇaya* of Matsyendranātha, the founder of the Yoginīkaula Tradition, the Eight Mothers are known as *Sahajā Mātarā* (the "Mothers of the Innate State");

¹⁰⁶ *Durgāsaptasatī* 8.13.

¹⁰⁷ *Durgāsaptasatī* 8.14-28.

¹⁰⁸ एकैवाहं जगत्यत्र द्वितीया का ममापरा। पश्यैता दुष्ट मय्येव विशन्त्यो मद्विभूतयः ॥ (*Durgāsaptasatī* 10.5).

they are Brāhmī, Māheśvarī, Kaumārī, Vaiṣṇavī, Vārāhī, Vajrahastā, Yogeśvarī and Aghoreśī. They are described as very powerful, fierce and beautiful.¹⁰⁹ It is said that each of the Mothers emanated eight Śaktis, creating in this way the Sixty-four Yoginīs,¹¹⁰ among whom the *Aṣṭamāṭrkās* are considered to be the main Yoginīs.

In the *Ādivārāhīsahasranāmastotra*, a "hymn on the one thousand names of the Primordial Vārāhī" (which is said to belong to the *Uḍḍāmara Tantra*¹¹¹) She is worshipped as the Supreme Deity, an embodiment of the Vedic sacrifice as well as of the Tāntrik ritual.

In the Śrīkula system, as it is revealed in such texts as the *Paraśurāmakalpasūtra*, *Tantrarājatantra*, *Bhāvanopāniṣad* and *Lalitāmahātmyā*, Vārahī is worshipped as one of the

¹⁰⁹ *Kaulajñānanirṇaya* 8.25-28.

¹¹⁰ *Kaulajñānanirṇaya* 8.32

¹¹¹ In the colophon of the *Ādivārāhīsahasranāmastotra* it is claimed that the text belongs to the *Uḍḍāmara Tantra*, but we could not find it therein. The *Ādivārāhīsahasranāmastotra* is included in a pamphlet called the *Ādivārāhīpañcāṅga*, edited by Sarveśvar Śāstrī (Vārāṇaseyasamśkr̥tasamsthānam, Vārāṇasī 1982).

Eight Mothers¹¹² and also as the attendant of Lalitātripurasundarī together with Kālī: in this aspect, She is known as Daṇḍinī, having the same attributes of Yama, Vārttālī and Pañcamī (the spouse of Sadāśiva)¹¹³ while Kālī is variously called Mantriṇī, Śyāmā and Kurukullā. These two Goddesses represent respectively the power and the wisdom of Lalitā.

¹¹² In his introduction to the *Tantrarājatantra* (page 6) Arthur Avalon says: “At the middle line [of the Bhūpura in the Śricakra] the eight Mātṛkās are worshipped, four at the doors and four at the corners. These are Brāhmī, Māheśvarī, Kaumārī, Vaiṣṇavī, Vārāhī, Indrāṇī, Cāmuṇḍā, and Mahālakṣmī, considered as constituted of Kāma (Kāmamaya), Krodha, Lobha, Moha, Mada, Mātsarya, Pāpa and Pūṇya. Brāhmī is conjoined with Kāma because She creates, Māheśvarī with Krodha because She ‘destroys’, Kaumārī with Lobha because, being youthful, She is ‘full of longing’, Vaiṣṇavī with Moha because She fascinates the Universe by Her Moha, Vārāhī with Mada because the boar is an obstinate and proud animal (‘pigheaded’), Indrāṇī with Mātsarya because Indra Her consort is a jealous Devatā, Cāmuṇḍā with Pāpa because by and through Her mediation injury is done, Lakṣmī with Pūṇya, because She is benign and leads the Sādhaka to all virtuous acts. [...] The Mātṛkās are worshipped to suppress all evil inclinations associated with each of their names and to gain virtue.”

¹¹³ See “*The Lalitāsahasranāmastotra with the Bhāskararāya’s Commentary*”, translated by R. Anantakṛṣṇa Śāstrī (The Adyar Library and Research Centre, Madras: 1988, pp.361-362).

Within the *Lalitāmahātmyā*¹¹⁴ (or the *Lalitopākhyāna*), an apocryphic text of the *Brahmāṇḍapurāṇa*, is found the narration of the battle between Lalitā and the demon Bhaṇḍa; in this conflict, Daṇḍanātha-Vārāhī acts as the Chief of the Army of Lalitā, driving the *Kiricakra* (a chariot pulled by wild boars) against the demon Viśanga, while Māntrinātha-Kālī is the Counselor of Lalitā and is mounted on the *Geyacakra* against the demon Viśukra.

In the *Paraśurāmakalpasūtra*, the worship of Tripurasundarī consists of five 'limbs', which are the Mahāgaṇapati-krama, the Śrīkrama, the Śyāmākrama, the Vārāhīkrama and the Parākrama; here it is said that, after praying Gaṇeśa to remove any obstacles, the practitioner should worship Śyāmā, the Counselor of Lalitā, and Vārāhī, the Personification of the Sacred Oath (Samayāsaṅkeṭa) who punishes sinners and bestows grace to disciplined practitioners. Only after receiving the permission of these two attendants of the Goddess can one worship Tripurasundarī.

¹¹⁴ *Lalitāmahātmyā* 28.

In the *Tantrarājatantra*,¹¹⁵ Kurukullā and Vārāhī are the *balidevatās* (receivers of the offerings) of the sixteen Nityās, the "Eternal" Goddesses identified with the fifteen phases of the moon together with Lalitā.

In the *Bhāvanopaniṣad*,¹¹⁶ Vārāhī is said to be in the form of the father and Kurukullā of the mother. In his commentary to the *Bhāvanopaniṣad*, Bhaskararāya explains that – though Vārāhī be female – She is yet *pitṛrūpā*, as Her boar's face is male. Vārāhī represents fatherhood, because She is the deity of the bone (*asthi*) which a child gets from their father, while Kurukullā stands for motherhood, being the deity of the flesh (*māṁsa*), which a child receives from their mother.

In this way, the Purāṇas and Tantras describe Vārāhī mainly as an attendant or aspect of the Supreme Goddess, relating her to the multiform manifestation of the Devī.

In Vajrāyana Buddhism, besides being one of the Eight

¹¹⁵ See chapters 3, 22, 23 of the *Tantrarājatantra*.

¹¹⁶ *Bhāvanopaniṣad* 5.

Mātr̥s¹¹⁷ Vārāhī also emerges as the Supreme Yoginī Vajravārāhī, embodiment of all the Tantras. Her boar's face here symbolizes the state of enlightenment, where there is the "one-taste" of *saṃsāra* and *nirvāṇa*.

She is described in many forms, either with only a woman's face or with two faces: the front the face of a beautiful yet wrathful lady, the second, attached to the side of or atop this human visage, a small, blue boar's head. Alongside these various descriptions, one might well bring to mind certain other divine forms: Vajrayoginī with a human face, meditated upon as being red in hue; Vajravārāhī, usually depicted as red, with two faces;¹¹⁸ Krodhakālī, the

¹¹⁷ In the commentary to the *Guhyasamājatantra*, it is said that the Seven Mothers of the World (*Lokamātr̥ikā*) are Brahmānī, Vaiṣṇavī, Rudrānī, Indrānī, Kauberī, Vārāhī and Cāmuṇḍā; Candrakīrti adds that their abodes are respectively a deserted place, a crossroads, a field where there is but a *liṅgam*, an isolated tree, a mountain-top and a bank of a river (*Bauddhatantrakośa*, edited by Vajravallabha Dvivedī, Kendrīya Ucca Tibbatī Śikṣā Saṃsthāna, Sārṇāth: 1990, part 1, p.15). In the Journal "*Dhīḥ*" (n.6, Vārāṇasī: 1998, p.3) is edited a hymn, called "*Pīṭhastava*", where the eight Mothers are associated with eight directions, eight cities and eight trees; they are: Brahmānī, Māheśvarī, Kaumārī, Vaiṣṇavī, Vārāhī, Śakreśvarī, Cāmuṇḍā and Mahālakṣmī.

¹¹⁸ The different forms of Vajravārāhī and Vajrayoginī are extensively described by Elizabeth English in her "*Vajrayoginī. Her Visualizations*,

symbol of all-pervading compassion, visualized as being blue-black, with two faces, standing in a dancing pose, wearing bone ornaments.¹¹⁹

A vast body of literature is dedicated to the Goddess Vārāhī, including such texts as the *Vārāhī Tantra* (also called the *Vajravārāhīkalpa*) and various *Vajrāvārāhīsādhana*s – some in Saṃskṛt, like the ones contained in the *Sādhanāmālā* collection, and others in Tibetan, like the hidden treasures (gTer-Ma) discovered by the great Tibetan Masters.¹²⁰

Rituals and Forms. A Study of the Cult of Vajrayoginī in India” (Wisdom Publications, Boston: 2002, pp.47-107).

¹¹⁹ See “*Feast of Chod. From the Cycle of the Wrathful Dakini, Thrōma Nagmo*” by His Holiness Lingpa Dudjom (Padma Publishing, California 1997).

¹²⁰ For more details concerning studies on Vajravārāhī, see “*Vajrayoginī. Her Visualizations, Rituals and Forms. A Study of the Cult of Vajrayoginī in India.*” by Elizabeth English (Wisdom Publications, Boston: 2002).

See also the journal “*Dhīḥ*” (in particular nos. 1, 9, 6, 27 and 38), published by the Tibetan University in Sarnāth (Vārāṇasī). In “*Dhīḥ*” n.27 (Vārāṇasī: 1999, pp.95-138) is found the critical edition of the ten chapter-long Yoga Tantra called the *Herukādyavajravārāhīyogarājottamaparamarahasyatantra*, which has been compiled from four manuscripts; the editor specifies that this text does not seem to be a Tantra in its on right but is probably a compilation where several subjects related to Heruka have been brought together (p.146). In “*Dhīḥ*” n.38 (Vārāṇasī: 2004, pp.17-26) is edited a *Vajravārāhīkalpa* of seven chapters, in the Apabhraṃśa dialect. In

The worship and the different forms of Vārāhī are briefly treated in this VT, where she is variously called Svapnavārāhī ("the Boar-Goddess of the Dream"),¹²¹ Sundarīkālī ("the Beautiful Black Goddess") Who is One with Tripurasundarī and Kālī,¹²² Vajravārāhī, the Yoginī of the Vajrāyana Tradition, who is the protectress of all the gods,¹²³ and Nīlavārāhī ("the Blue Boar-Goddess") presiding over the Southern Tradition (*Dakṣiṇāmnāya*) of the Śākta Tantra.¹²⁴

In the VT, Vārāhī is also worshipped in the groups of the Eight Mothers,¹²⁵ the Sixty-four Yoginīs¹²⁶ and the Six Mistresses of the six Traditions – this last group comprised by Nīlavārāhī of the *Dakṣiṇāmnāya*, Kālī of the *Uttarāmnāya*, Kubjikā of the *Paścimāmnāya*, Mahātripurasundarī of the *Ūrdhvāmnāya*, Pūrṇeśvarī of the *Pūrvāmnāya* and Vajrayoginī

“*Dhīḥ*” n.6 (Vārāṇasī: 1998, p.134) is a reference to the *Vajravārāhīdvādaśatantra*.

¹²¹ VT 2.90-95’.

¹²² VT 12.122-113, 13.5-13, 35.1-2.

¹²³ VT 4.76-77, 6.43, 12.108-109.

¹²⁴ VT 12.108-109, 22.1-36.

¹²⁵ VT 4.20, 14.109-110, 28.95-118, 31.1-30.

¹²⁶ VT 4.21-29, 29.25-95.

of the *Adha āmnāya*.¹²⁷ The worship of the Six Mistresses is part of the cult of Siddhilakṣmī, where the six Goddesses are meditated upon in the six *cakras* of the human body.¹²⁸

Vārāhī is also included in the group of the Sixteen Mothers, they being Vārāhī, Nīlakālī, Gaurī, Padmā, Śacī, Medhā, Savitrī, Vijayā, Jayā, Devasenā, Svadhā, Svāhā, Hṛṣṭī (Sṛṣṭī ?), Puṣṭī, Tuṣṭī and Ātmakuladevatā.¹²⁹

¹²⁷ VT 22.

¹²⁸ VT 15.121-169.

¹²⁹ VT 28.1-3.

Contents of the VT

Chapter 1

The first chapter deals with the origin of the *Vārāhī Tantra*.

In the Great Seat of Kāmarūpa, which is situated atop severed heads and headless bodies,¹³⁰ in the midst of a gathering of hosts of Spirits (*gaṇa*)¹³¹ and throngs of *yoginīs*

¹³⁰ The word *ruṇḍa* ("mutilated body") in the compound "*ruṇḍamuṇḍoparisthite*" could be incorrect, since in both manuscripts the Nevārī character for the letter "bha" at times replaces the Devanāgarī "ru", which it resembles. The word "*ruṇḍa*" can be read as "*bhaṇḍa*", thereby referring to the demon Bhaṇḍa, killed by the Goddess Tripurasundarī, who resides as Kāmākhyā in the Seat of Kāmarūpa. In this sense, the compound could be translated as "standing on the severed head of the demon Bhaṇḍa". In the Śākta literature, the two demons Caṇḍa and Muṇḍa are said to have been killed by the Goddess Chamuṇḍa, so another interpretation could be "standing on the demons Caṇḍa and Muṇḍa".

¹³¹ According to the *Amarakośa*, the *Gaṇas* are hosts of attendant Spirits and *Devayoni* begotten by the Devas, i.e. *Vidyādhara*, *Apsarā*,

(*vicitrayoginīgaṇāḥ*), each with her own vehicle, there is the Hero (*vīra*), Pracaṇḍabhairava, seated on a fearful boar.

After paying homage to Him with devotion, the Goddess Guhyākālī asks him, "how is it possible to become unsurpassable by using the proper nectar, how is the impure converted into the pure, and how should the doctrine known as *Vārāhī Tantra* – which merely by its slightest recollection the fourfold matter is manifested – be meditated upon?" (vv.1-5).

In response to the Goddess, the Great Caṇḍabhairava reveals the *Vārāhī Tantra*, which, he says, should be kept hidden in the heart.

He tells the following story: In the early period of the Kṛtayuga there was a demon known in the three worlds as Viḍālarakṣasa, having as weapons an elephant and a spear (*gajaśūlāyudhakaraḥ*). He, the Great Mighty One, was victorious in battles and tyrannized the whole world. He was a worshipper of the Goddess Vārāhī, who would follow his commands and of whom the gods were so frightened that they

Yakṣa, Rākṣasa, Gandhārva, Kinnara, Piśāca, Guhyaka, Siddha and Bhūta.

would tremble by only hearing her name (vv.6-9). Later, at the time of the events of the Rāmāyaṇa (Dvāparayuga), when Rāma, Sītā and Lakṣmaṇa were exiled in the forest and the gods incarnated as humans¹³² to help Rama defeat Ravaṇa, the demon who kidnapped his wife Sītā. In order to liberate his beloved, Rāma went to Laṅkā and a battle ensued between the demon Viḍāla and His army (vv.10-30). When Hanumān began to kill the *raṁsasās* with his hammer, Viḍāla invoked Vārāhī, the Great Goddess who holds in her hands a spear and a skull, the Destroyer of Fear and the Savior from Suffering. After hearing his call, Vārāhī – Who is the Mistress of the three Worlds (Tribhuvaneśvarī) and the Mother of the Universe – arrived, holding a spear and a knife; and with a contemptuous outcry she swallowed the entire army of Rāmacandra, with the exception of Rāma and Hanumān. After seeing this, the astonished Rāma fainted and Markaṭa, weeping, invoked Durvāsa, the Master of the World (Jagadguru) to protect Rāma (vv.31-40). Durvāsa hastened to

¹³² The text says “*devatānarasambhavaḥ*”, which means “the birth of the gods as men”; it could also be read as “*devavānarasambhavaḥ*”, i.e. “the birth of the gods as monkeys”.

The Vārāhī Tantra

Lanka and was asked by Markaṭa how it could be possible to free the army of Rāma (vv.41-43). Durvāsa then revealed the mantra, *vinīyoga* and *dhyāna* of the Goddess Vārāhī, saying that the mantra should be uttered after installing Rāma in one's left thigh and Hanumān in the right. The Goddess Vārāhī is described here as having an excellent boar's face and sitting on a buffalo; she holds a noose (*pāśa*) and a hook (*aṅkuśa*) (vv.44-53).

Chapter 2

This chapter opens with a hymn to the Śrīkrama (vv.1-8).

The Goddess said:

“Salutations to the Śrīkrama which is devoted to the four seats,¹³³ connected to the six-fold way¹³⁴ and endowed with the sequence of the child (*Bālakrama*).¹³⁵

¹³³ The *catuspīṭha* are the four main seats of the Goddess, knowed as Uḍḍiyāṇa (the seat of Mahātripurasundarī), Jalāndharā the seat of (Vajreśvarī), Pūrṇagiri (the seat of Bhagamalinī) and Kāmarūpa (the seat of Kāmeśvarī).

¹³⁴ The term "*ṣaṭprakāra*" here refers to the subdivision of the Śākta doctrine into six main traditions (*ṣaḍāmnāya*), revealed by the Lord through His six faces as sure means of liberation. They are known as Pūrvāmānāya manifested by the eastern face, Paścimāmnāya manifested by the western face, Dakṣiṇāmnāya manifested by the southern face, Uttarāmnāya manifested by the northern face, Ūrdhvāmnāya manifested by the upper face and Adha āmnāya manifested by the lower face.

¹³⁵ In the Kubjikā doctrine a *maṇḍala*, a mystical diagram, is worshipped in four sequences, which are *Bālakrama* (the “Sequence of the Child”), *Kaumāarakrama* (the “Sequence of the Youth”), *Vṛddhakrama* (the “Sequence of the Eldest”) and *Khecarīkrama* (the “Sequence of the Female Skyfarer”). See “A Journey in the World of the Tantras” of Mark S. G. Dyczkowski (Indica Books, Varanasi 2004, pp.263-264). Or it is to

Salutations to Śrīdevī, the Goddess Who bestows Eternal Bliss; arising from the Seat of the Yoginī, She is the Revealer of the Śrīkrama.

Salutations to the Śrīguru, knower of the difference between the supreme and the not-supreme, Who is the incomparable sage taking one across *saṁsāra* (mundane existence).

Salutations to the Śrīguru, Who pierces the (heart of the) devotee in the three-fold way, i.e. *āṇava*, *śākta* and *śāmbhava*.¹³⁶

Salutations to the Śrīguru, Who by the power of His intense Command has the ability to initiate through piercing,¹³⁷ whether physically present or not.

intend as *Bālākrama* (the “Liturgy of the Goddess Bālā”, who is Vārāhī herself).

¹³⁶ These are three kinds of initiation bestowed by the Guru: the *āṇavadikṣā* is an initiation where *mantra*, *arcanā*, *nyāsa*, *dhyāna* and various articles of worship are required; the *śāktadikṣā* is based on pure knowledge without external ritual; the *śāmbhavadikṣā* is done by the mere touch, glance or will of the Guru.

¹³⁷ This does not refer to a physical piercing but rather, at the moment of initiation, by means of the *śakti* (the energy which flows through him) the Guru pierces the energetic centres within the disciple, thus literally empowering him by releasing the disciple’s own latent energy.

Salutations to the Śrīguru, Who after having undergone beginningless lifetimes can destroy the bonds of *karma* by the power of the fire of His wisdom.

Salutations to the Śrīguru, eternally compassionate towards the entire world; hail to Him who, by striking with the rays of His Command, awakens the lotus in the heart.

Salutations to the Śrīguru Who is endowed with knowledge and discrimination, Who bestows the eight *siddhis* starting with Aṇimā, and Who is free from desire and aversion."

The chapter continues with Goddess asking Śiva to describe the qualities of the Guru, since there are many masters roaming in the earth, both true and false, and also to describe the qualities of a disciple. She asks about initiation and the paths known as Samayācāraṇa and Nirvāṇa (vv.9-11).

The Lord replies by first warning against false gurus who declare themselves to be great masters, but who in reality are slanderous, false, cruel, dishonest, angry, misusers of the *dravyas* (ritual substances), deluded and so on (vv.12-24). It is stated that, with an unqualified master, a disciple cannot

pass over *saṃsāra*, just as even a king cannot cross a river without a boat (v. 23).

Then the qualities of a true Guru are given: He is well-acquainted with bestowing initiation through piercing merely by the strength of their Command (*tīvrājñavedhasampannā*);¹³⁸ He is himself a follower of His own Guru's Command; endowed with knowledge and discrimination, He is well-versed in the āgamās; He is furnished with the quality of *samādhi*, and is unceasingly devoted to the Śrīkrama.

A true Guru is free from illusion, beyond manifestation, and pure (*niṣprapañca*); He always only wants to give, and not to take; He is not subdued, and is free from egotism, desire and doubt; He is patient, always content, and truthful; His senses have been subdued; He is engaged in virtuous actions; He is clean of body and apparel; He is compassionate towards all beings; with calm mind, He is virtuous and free from duality; He is firm in austerity, and without lust for women; He is not harsh, and avoids lowly actions; free from the illusion of hypocrisy, He is free from anger and avidity; He is delighted by the bliss of divine knowledge, and is the

¹³⁸ A true Guru, at one with the light of the Supreme Consciousness which shines everywhere, can bestow initiation through the mere power of his will.

awakener of goodness and honesty. A disciple who meets such a Guru should honor Him with devotion by circumambulating Him three times and by prostrating to Him with his whole body (vv.25-31).

After describing the qualities of the Guru, upon being requested by the Goddess, Śrī Bhairava gives the characteristics of an eligible disciple: he shouldn't be drawn towards intoxicating substances, but rather, frightened by the fear of *saṃsāra*, he should be eager to follow the way to enlightenment. He should be calm and intelligent, and free from anger, vice, slander, falsity, misbehaviour and jealousy. He should offer his life to the true Guru, with body, speech and mind. Such a disciple, who is eager to obtain Śivahood (*śivatattvābhikāṃkṣī*), illuminates the Kula Tradition (*kūladīpakāḥ*). Otherwise, if the Guru initiates a disciple who has not these qualities, the curse of the Kula (*kulaśāpa*) will fall on both of them (vv.32-41).

The text continues with an exposition on initiation (*dīkṣā*)¹³⁹ and its rules. First, some considerations on the

¹³⁹ In his *Bṛhattantrasāra*, Śrī Kṛṣṇāṇḍāgamavagīśa quotes verses from a *Vārāhītantra* (and from some other Tantras as well) which are almost identical to the ones of the present VT (see *dīkṣa prakāraṇa*, in

mantra are given, to make sure it is suitable for the candidate: for the *saguṇa* mantra ("the mantra with attributes"), it is said that one should consult the *tārā-cakra*, *rāśī-cakra* and *nāma-cakra* to check if the mantra is beneficial or not for the disciple. The favourable time for initiation is also discussed, describing the effects of receiving *dīkṣā* depending on the month, the solar and lunar day, the ruling constellation, the astronomical conjunction (*yoga*), period (*kāraṇa*) and ascendant. In the same way the auspicious places for initiation are given, such as in a cow-shed, the Guru's house, a temple, a forest, a holy place or in a garden, on the bank of a river, below a *bilva* (*Aegle Marmelos*) or *dhātrī* (*Emblica Officinalis*) tree, on a mountain-top, in a cave or near the river Gāṅgā.

A fast before initiation is prescribed where it is allowed only to eat fruits, roots, barley, and grains without vegetables, and to drink only water, milk or juice; the importance to terminate the fast after the ceremony of initiation is also pointed out (vv.42-86').

particular pages 7, 8, 13, 16-20). In that work, a few verses from a *Vārāhī Tantra* are quoted which are absent from the two manuscripts available for this work (p. 7).

Then the mantras of Varāha (vv.86"-88'), of Pṛthivī (vv.88"-89) and of Svapnavārāhī (v. 90), along with two *dhyānas* of Vārāhī as Svāpnavārāhī (vv.91-92) and as Vārtālī (vv.93-95') are given.

Svapnavārāhī is described as dark blue, with three eyes and prominent breasts; she has a boar's face with the moon on her forehead, and she holds the earth with her tusks; she carries a curved sword (*khaḍga*) and a hook (*aṅkuśa*) with her right hands, while with the left ones she holds a shield (*carma*) and a noose (*pāśa*); she sits on a horse and is adorned by many kinds of ornaments.

Vārtālī is meditated upon as standing upon a dead body on a red lotus, of having a blue colour and of being adorned with a garland of severed heads; with two of her hands she shows the gesture of dispelling fear (*abhaya*) and carries a club (*muśala*), while with the other two she holds a blade (*phala*) and shows the gesture of bestowing boons; she has a boar's face, prominent breasts and three splendid red eyes.

After that follows a subdivision of *dīkṣā* into four *abhiṣekas* (consecrations through anointment): *puṣpa*, performed by offering a hundred flowers on the head of the

disciple, *śaṅkha*, by sprinkling water from a conch, *tulā*, by "measure", meaning the lightness following the disappearance of the body, and *rajomaṇḍalarekhā*, where the disciple is consecrated into a *maṇḍala* (vv.95"-101').

Also described is the *vedha dīkṣā*, or initiation through piercing, divided into *āṇava*, *śākta* and *śāmbhava* (vv.101"-111').

The chapter concludes with an explanation about the five states of a devotee who receives *vedha dīkṣā*, they being bliss, new birth, tremors, sleep and reeling about (vv.111"-124).

Chapter 3

In this chapter the Goddess asks Śiva to describe the proper behaviour of a disciple. It is said that only a pupil who has already purified his *karma* through many previous lifetimes can obtain supreme perfection (*siddhiruttamā*), by the sole means of *dīkṣā* - indeed, the disciple will never find the Guru's grace until he has gone through such a purification; once he has attained it, his conduct should remain without blemish, otherwise he will not attain perfection, even if he is initiated.

In the early morning he should make a Śrīmaṇḍala and offer salutations to the Guru with his whole body; then, in a solitary place, having worshipped the book, he should learn about the Śrīkulāgama and should try to follow its instructions.

In the presence of the Guru, one shouldn't feel embarrassed and should take care to avoid excessive laughter, childish play, stretching one's legs, weeping, agitation, cleaning one's teeth, washing one's feet, wearing ornaments, and music. One should take care to not allow one's feet to touch the Guru's seat, His garment (*kanthā*), wand, sandals, rosary, bathing water, drinking-vessel (*pātra*)

or cloth. He should take only what has been offered by the Guru and only after His permission. Even if the Guru acts harshly, the disciple should continue to be steady in his devotion. Such a pupil is worthy to receive the Guru's grace by means of the four *abhiṣekas* (VT 1-15).

The characteristics of a *kulayogi* are then given.

When the Master so orders it, the disciple - due to the Guru's Command and out of his own will - should walk the earth to seek perfection, eating food obtained as alms out of a skull-cup, and wearing only a patched garment (*kanthā*) to protect his body.

Dwelling under a tree, in a cremation ground, atop a mountain, in a cave or in a secluded temple, the yogi should consider with equanimity both friends and enemies, pleasure and suffering, what is desired and is undesired, what is auspicious and inauspicious, honor and disrespect, praise and blame, a skull and gold, brass and iron. With devotion should he always worship the Guru, the Goddess (Bhagavatī), the *āmnāya*, the Kulāgama, the mantra, the purified wine (*mandirā*) and the elders. A practitioner who desires liberation should refrain from aversion, agitation, laziness, disobedience, acceptance of gifts, adultery and harsh speech. He should conceal mantra, *mudrā*, rosary, union with *yoginīs*, yogic power, the banyan tree, his holy place (*pīṭha*) and the

perfect substances (*siddhadravayāṇi*). He should not cast aspersions towards the Samayācāra, the groups of Kumāris and Yoginīs, the *siddhadravayas* or his own chosen deity (vv.16-38).

The last part of this chapter deals with Nirvāṇa. Through the path of equal conduct (*samācāramargeṇa*), when all the qualities arise and the strong impact (*tīvrājñā*) takes place, the Supreme Reality (*tattva*) arises as would thunder, or as the roaring of the sea, or the jingle of a bell; this sound continually ascends unbroken from the navel up to the heart, the throat, the mouth, to the tip of the nose, the middle of the eyes and from one ear to the other. It can arise at any time - while walking or standing, while awake or asleep, with eyes open or closed (*unmeṣe ca nimeṣe*), in purity or in impurity; when it arises, one should immediately give it honour (vv.39-45).

In this state, where the body is in perpetual bliss, there is neither sleep nor thirst, neither hunger nor illusion, neither aversion nor desire or anxiety, neither grief nor pleasure, neither cold nor hot.

Singing, laughing, dancing, playing instruments, running, jumping, speaking when so desired and other *vikāras*

(changes) are enjoyed by the yogin on the earth; his state of supreme bliss appears as would intoxication to the common people, who may deride him (vv.46-52).

He who always desires to unite the soul (*ātmā*) to the Supreme Truth (*paramatattva*) - knowing that the soul is the highest state (*paramapada*) which, held captive by itself in the body, comes and goes as a messenger - will indeed obtain the Eternal Perfection. At this point there is neither bathing nor *japa* or *homa* or meditation or *āsana*, neither *suṣumnā* nor *piṅgalā*, neither retaining the breath nor exhalation or inhalation, neither lunar day nor constellation, neither fast nor vow; all this becomes mundane bondage, and is no longer a means to destroy *karma*. Therefore the yogi should abandon externality (*prapañca*) and must instead practice internally (*niṣprapañca*), not confounding the state of freedom with the mundane one. When desire is free from confusion, it naturally takes the shape of freedom. There is neither intelligence nor mind nor the five senses, neither earth nor land nor fire nor wind nor water, neither *tamas* nor *rajas* nor *sattva*,¹⁴⁰ neither servant nor ruler, neither far nor near, neither cause nor

¹⁴⁰ *Tamas*, *rajas* and *sattva* are the three qualities which permeate the whole of reality: *tamas* is the quality which causes heaviness, ignorance, illusion, lust, anger, pride, sorrow, dullness and stolidity; *rajas* is the quality causing passion, emotion, impatience, fierceness and activeness; *sattva* is the quality of purity and goodness.

effect, neither loss nor gain, neither the distinction of caste nor castelessness. Free from all this is the indestructible Highest State (*akṣayaṃ paramaṃ padam*). The omnipresent Supreme Truth (*sarvagatatattva*) resides in all beings, as does oil in the sesame seed, fire in wood, the gold in stone and butter in milk. Fools know not the Supreme who is subtle and pure, and so they follow sometimes logic and the six philosophical systems, sometimes the sacred scriptures, sometimes the Vedas and sometimes the Āgamas, sometimes the worldly life and sometimes the spiritual path; therefore one should abandon this confusion and instead act without any doubt (vv.53-66').

The Supreme Truth, free from the thirty-six tattvas, without the ten senses and the *ṣoḍaśānta*, beyond the lunar faces and lying on the *dvādaśānta*, is the soul of all (*sarvātmā*), omnipresent, the all-knower, facing towards every direction, unbroken, uninterrupted, unlimited, immeasurable, undivided, unbeaten, pure, calm, lawless, eternal, indestructible, subtle, beyond form, both absolute and relative (*parāpara*).

The yogi who becomes as Śiva enjoys the eight perfections - such as hearing and seeing from afar, and the rest. He is himself Guru and disciple, Śakti and Śiva, the subtle and the gross; he is both absolute and relative.

The Vārāhī Tantra

The chapter concludes saying that, in absence of the *dravyas*, one should offer one's own body (vv.66"-74).

Chapter 4

The chapter deals with some preliminaries to the *puraścaraṇa* (lit. "continuous repetition" of the mantra).

It opens with the rules concerning the favourable time in which the *puraścaraṇa* should be undertaken (vv.1-12'). In this way, having considered the auspiciousness of both the time as well as of the place, an initiate should propitiate the ground (*bhūmiparigraha*) and make offerings (*bali*) to the *kṣetrapālas*, *dikpālas*, *gaṇas*, *yoginīs* and all the beings (vv.12"- 19). Then, the next day in the early morning, he should bathe and repeat one thousand times the *gāyatrī*, by means of which all sins are purified, both known and unknown (v. 20).

Then are given the *gāyatrīs* of the *Aṣṭamātrkāś* (the Eight Mothers) and a list of the Sixty-four Yoginīs (vv.21-29'). Thereafter are presented some exceptions for the auspicious time for *dīkṣā* (vv.29"-36'); for example, it is said that if the master by his own desire summons the disciple to bestow

upon him initiation, the rules about time should not be taken into account (v. 31"-32').

The second part of the chapter gives instructions about *japa* and *āsana* (seat). For counting the repetitions of the mantra three kinds of *mālā* (rosary) are described: *karamālā*, i.e. the hand rosary (vv.36"-50'), *varṇamālā*, the rosary of the letters of the alphabet from *a* to *kṣa*, with *kṣa* as Meru (vv.50"-51'), and *maṇimālā*, a regular rosary made of beads (51"-53'). Then are indicated the appropriate *mālās* for each deity and the fruits arising from making *japa* with the various *mālās* (vv.53"-72).

Then a description of various *āsanās* (seats), such as seats made of wool, in particular red for one's own deity, of sacred grass (*kuśa*), of black antelope' skin and of tiger's skin. Instead one shouldn't make *japa* while sitting directly on the ground without any *āsana*, and one should avoid to use *āsanās* made of wood, bamboo, stone, grass, twigs or cloth (vv.73-76').

Verses 76"-77 say that in order to perfect the mantra (*mantrasiddhaye*) of Vārāhī one should sit on a human skin and repeat the mantra with a bone *mālā*, using a skull vessel for one's worship. It is added that Vajravārāhikā is the Protectress of all the gods.

श्रीवाराहीतन्त्रम्

The chapter concludes describing the ten *saṃskāras* ("consacractions") to purify a rosary made of bones (vv.78-96).

Chapter 5¹⁴¹

This chapter deals with *puraścaraṇa*.

After receiving the Command of the Guru, a person of pure mind should start the *puraścaraṇa* with the intention to accomplish the mantra (*mantrasiddhisamīhayā*). As a body without a soul is unable to do any action, so it is the same with a mantra without having performed *puraścaraṇa*. For this a wise person should do it himself or should have his Guru perform it for him or, in his absence, a brahmin, one who is fond of benefiting every being, a dear one, a knower of mantra, a friend or a person endowed with various qualities (vv.1-4').

Then the favourable locations for the performance of the *puraścaraṇa* are given, such as in a holy place, on a bank of a

¹⁴¹ This chapter in its entirety is included in the *Bṛhattantrasāra* of Śrī Kṛṣṇāṇḍāgamavagīśa, where are quoted some verses from a *Vārāhītantra* as well as from some from other Tantras which are almost identical to the ones of the present VT (see the discussion on *puraścaraṇa*, *Bṛhattantrasāra*, pp.27-37).

river, in a cave, at the top of a mountain or a confluence of rivers, in a holy forest, in a solitary park, below a *bilva* tree, on the slope of a mountain, in a *tulsī* grove, in an empty area, in a Śiva temple, below an *aśvattha* (*Ficus Religiosa*) or *amalakī* (*Pinus Webbiana*) tree, in a cowshed, in the middle of a body of water, in a temple, on the seashore and in one's own home. The merits of *puraścaraṇa* increase a hundred-fold if it is performed in one's own house, a thousand-fold in a cowshed, one hundred thousand times in a temple and infinite times in the proximity of Śiva. One should avoid doing a *puraścaraṇa* in places where barbarians, corrupted people or wild animals reside, or where there is disease and death. One should practice in a place which is solitary, pure, without blame, devoted, one's own, religious, with an abundance of food, peaceful and surrounded by delightful devotees (vv.4"-13).

A performer of a *puraścaraṇa* ought to take heed of what should be eaten or not, lest he fail to accomplish (*siddhihānī*) the mantra; for this the text presents information about what food can and cannot be eaten while practicing the *puraścaraṇa* (vv.4"-19').

One who performs a *puraścaraṇa* should bathe, purify himself with the five pure substances which come from the cow,¹⁴² regularly perform the three *sandhyās*¹⁴³ and worship the deity. He should not eat any food prepared by another. One who does the *puraścaraṇa* while naked or otherwise impure will obtain no fruit of the *japa*, even if he remains mentally engaged. The deity will burn the one who repeats the mantra with dirty clothes, with malodorous hair or breath, or the like. During the *japa* one should also avoid idleness, yawning, sleepiness, sneezing, crying, desire, fear, anger, and touching the lower limbs (vv.19"-34).

In order to accomplish the *puraścaraṇa* one should repeat the mantra as many times as he has promised with the understanding that the deity, the Guru and the mantra are one. Each day he should do the same number of repetitions, otherwise his vow will be broken. Twelve are the *dharma*s which are said to aid towards the accomplishment of the mantra: sleeping on the ground (*bhūśayā*), celibacy, silence, service to the master, daily worship, daily donation, praising

¹⁴² The five products of the cow are milk, yogurt, clarified butter, urine and excrement.

¹⁴³ The *sandhyās* are the junctures of the three divisions of the day (sunrise, noon and sunset) during which the adept offers water to the deity and repeats the *gayatrī*.

the deity, chanting, worship during a particular festivity, faith in the Guru and the deity, and steadiness in reciting the *japa* (vv.35-41').

During *puraścaraṇa* one should not talk to women, to *śudras*, to vow-breakers, to atheists or to impure people; he should also avoid speaking any falsehood, concealing the truth or committing any dishonest deeds; he should avoid music, debate and dance; he should eschew adorning himself with flowers or perfumes, and shouldn't bath with hot water. He should stay in one place while performing the *japa*; he should do *ācamana*,¹⁴⁴ *prāṇāyāma*, *ṣaḍaṅganyāsa* and complete his recitation of the mantra before sunrise (vv.41"-48).

Mental control, purity, silence, contemplating the meaning of the mantra, steadiness and self-reliance are the foundations for the accomplishment of the mantra, while impurity, dirtiness, nakedness, confusion and so on are considered to be obstacles. It is also said that if one sees a cat, a cock, a *krauñca* (curlew), a dog, a *śudra* or a monkey, he should perform *ācamāna* before starting the *japa*, and if he touches them, he should bathe (vv.49-54).

¹⁴⁴ *Ācamāna* consists of sipping water for the purpose of purification.

None of these rules apply to mental *japa*: a wise person should take refuge in a single mantra and should mentally repeat it incessantly, both in conditions of purity and impurity, while walking, standing or sleeping (vv.55-56').

The benefits of the *puraścaraṇa* are then discussed: a twice-born, excellent and devoted to the mantra, attains all the fruits of every sacrifice; the deity, satisfied by his *japa*, bestows upon him everything he desires, including the final liberation (vv.56"-62). But he should repeat the mantra thrice a day and at least once perform the *pūjā* of the deity appropriate to the mantra (vv.63-65).

Three kinds of *japa* are described: mental (*mānasa*), whispered (*upāṁśu*) and verbal (*vācika*) - among which the mental one is considered the most beneficial. It is also said that the verbal repetition of a mantra is useless, just as is chanting a hymn mentally (vv.66-74').

Only a mantra received by a Guru has power, otherwise it is merely a succession of letters; a mantra awakened by a qualified master should be uttered while concentrating on the sound that arises along the *suśumna*, feeling it to be inseparable from Cicchakti. If during the repetition of the mantra the mind wanders elsewhere, there will be no accomplishment (vv.74"-90). The mantra should be offered to

the right hand of a male deity and to the left hand of the goddess (vv.91-92).

The last part of the chapter describes the five limbs (*pañcāṅga*) of the *puraścaraṇa*, i.e. *japa*, *homa* (fire sacrifice), *tarpaṇa* (libation of water), *abhiṣeka* (ablution) and *brahmabhojana* (feeding of *brahmaṇas*). At the end of the *puraścaraṇa* one should present *dakṣiṇa* (donation) to the Guru, because only by his grace one can obtain *mantrasiddhi*. Together there are also prescribed *mahatīpūjā*, the worship of the earth, and *kumārīpūjā*, worship of a maiden (vv.93-120). In particular, verses 110-116' describe the rules of *puraścaraṇa* during an eclipse.

Chapter 6

The first part of this chapter deals with *pūrṇābhiṣeka* (lit. "Full Consecration"). It is said that a practitioner without *pūrṇābhiṣeka* cannot be fully awakened and so will not be able to master his practice to obtain enlightenment. For this reason a Guru, having awakened the disciple,¹⁴⁵ should confer the *pūrṇābhiṣeka* on him (verses 1-2). Verses 3-17 explain how the Guru should perform this *pūrṇābhiṣeka* ritual.

Verses 18-23 describe the rules of animal sacrifice (*balī*), which is a practice belonging to the *vāmamarga* (the "left-hand tantra"), while verses 24-27' give the third mantra of the worship of a skull (*kapalārcā*), which is only a fragment of a more complex ritual, fully described in the sixteenth chapter of this text.

Verses 27"-36 give the mantra and the *dhyāna* of Mahākāla.

¹⁴⁵ By means of initiation.

Verses 37-39' deal with bathing, and they seem to be incomplete.

Verses 39"-41 give the meaning of the mantras *hrīm* and *hūṃ*.

The chapter continues with the worship of a *vetāla* (goblin): it is said that the Goddesses who have a *vetāla* as their vehicle are Śmaśānabhairavī, Ugratārā, Ucchiṣṭabhairavī, Caṇḍī, Tārā, Tripurasundarī and Vajravārāhikā. Then comes the mantra of the *vetāla*, by repeating which one becomes fearless; *dhyāna*, *kavaca*, a hymn recited for protection, *gāyatrī* and the rules of worship are also given (vv.42-58).

The chapter concludes with a description of different kinds of garments (*vastra*) which please the gods, five kinds of *gandha* (a fragrant powder that gives joy to the deities) and rules for offering *dīpa* (light) to the gods (vv.59-88).

Chapter 7

The chapter opens with a question posed by Bhairava to Bhairavī concerning *vetālādimahāsiddhi*, the method of acquiring powers (*vetālasiddhi*) which allow the devotee to go anywhere he pleases (vv.1-2).¹⁴⁶ Various places of pilgrimage are then mentioned, such as Gayā, Gaṅgā, Narmadā, Puṣkara, Vārāṇasī, etc. (vv.3-5').

It continues with a description of how the world is divided into different regions: the land made by the Veda between the two divine rivers (the Sarasvatī and the Dṛṣadvatī) is named Brahmāvarta ("the Land of the Veda"); here the conduct of good people (*sadācāra*) is followed, which is the proper conduct of the four castes and their sub-divisions, as handed down by family tradition.

The field of the Kurus, Matsyas, Pañcālas, and Śūrasenakas constitute the Brahmarṣideśa, the Country of the Brahmanical sages, directly adjacent to Brahmāvarta. The country between the Himālayas and the Vindhya mountains, from the east of Vinaśana to the west of Prayāga, is known as Madhyadeśa, the Middle Country. From the eastern sea to the western sea, the area between the two mountains is what wise

¹⁴⁶ These first two verses are identical to the ones of the KCu (6.18, 24): here Bhairavī describes the rite called Śavasāadhanā (6.19-28) by which the *vetālasiddhi* is acquired.

men call Aryavarta, the Land of the Aryans. The land where the black antelope roams freely should be known as the country fit for sacrifices; beyond it is the territory of the barbarians (vv.5"-11').

The text continues stating that, irrespective of caste, *brahmaṇas*, *kṣatriyas*, *vaiśyas* and *śūdras* should all worship Mahādeva by means of sacrifice, donation, meditation, through the practices of *vrata* (religious vows), *upavāsa* (fasting), *niyama* (control of the senses), *homa* (oblations to the fire), *svādhyāya* (recitation of sacred texts) and *tarpaṇa* (offering of water oblations). By the grace of the Goddess, all devotees, be they *brahmaṇas*, *kṣatriyas*, *vaiśyas* or *śūdras*, kings or barbarians, every one can obtain enlightenment (vv.11"-14).¹⁴⁷

The chapter continues describing some rules for the *upavāsa*: after shaving and without having taken any food, one should bathe early in the morning; holding a water-filled vessel made of *udumbara* (*Ficus Religiosa*) and looking northwards he should offer the fast to the sun and to the *devatās*. Generally, there are said to be ten *dharma*s¹⁴⁸ of any *vrata*, such as patience, truthfulness, compassion, donation,

¹⁴⁷ Unlike in the vedic tradition, wherein worship is open only to men of the three upper castes who wear the sacred thread, this tradition may be practiced by anyone, regardless of gender or caste.

¹⁴⁸ Observances.

purity, control over the senses, worship of the gods, fire sacrifice, contentment and not stealing; if the *vrata* is broken by anger, intoxication or desire, one should avoid to eat for three days, or should shave one's head (vv.15-32).

The chapter concludes by listing various groups of materials used in the rituals to the fire or to the gods, such as the different kinds of grain and wood used for the fire oblations, the five jewels, the nine gems, boughs of five trees, the five divine foods, the six flavors, the ten medicinal herbs, the eight auspicious substances, the eight limbs, the five colors, the eight substances that give prosperity, the seven metals, various kinds of grain and the ten kinds of food (vv.33-128).

Chapter 8

Solicited by the Goddess, the Lord reveals the *Āpadūddharaṇa Kavaca*, a hymn dedicated to Kālī which is to be recited for protection from all kinds of misfortune (vv.1-13).

Requested again by the Devī, Bhairava describes some *mudrās* (ritual gestures made with hands), such as *mukulī*, *padma*, *vyoma*, *āvāhanī*, *sthāpanī*, *saṁmukhī*, *prārthana*, *līṅga* and seventeen others (vv.14-46). He then explains the thirty-eight, sixteen, ten and the five standard offerings (*upacāra*) which should be presented to the deity during the external worship; one is also warned that one shouldn't offer rice to Viṣṇu, *tulasī* (holy basil) to Gaṇeśa, *dūrvā* (durb grass) to the Goddess or *bilva* leaves to the Sun (vv.47-65).

The last part of the chapter deals with different kinds of flowers to offer to the deities and the benefits each species gives (vv.66-213); the Mothers are well-pleased by the flowers *jātī*, *mālatī* and *kubjā* (verse 14'), the Supreme Goddess (Parameśvarī) is as satisfied by the flower *Droṇa* as she is by animal sacrifice (verses 15"-16'). Verses 99-102 describe the greatness of the *Aparājitā* flower: there is no flower dearer to the Goddess than the *Aparājitā* which, in having the form of a *yoni*, is the residence of Śivā Herself, just as the *līṅga*-shaped

The Vārāhī Tantra

Karavīra is the abode of Śiva. The Goddess is thereby delighted when offered them together mixed with red *chandana*, symbolizing the union of Śiva and Śakti. Verses 111"-112' mention the five "mental flowers", ie. non-violence, which is the supreme flower, control over the senses, compassion, *dharma* and wisdom. Verses 117-190' name the flowers which are dear to Viṣṇu. In verses 190"-193' it is said that gods are pleased by the offering of flowers, where they themselves reside: on the bottom of the flower dwells Brahmā, in the middle Viṣṇu, on the top Śiva and on the petals, all the other gods.

Chapter 9

This chapter is divided into two parts: the first deals with the flowers dear to Śiva (vv.1-32') explaining the benefits of offering them to a *Śivaliṅga* (vv.32"-61') and gives the names of the flowers which should be avoided in the *Śivaliṅgapūjā* (vv.61"-84). The second part names the flowers which can be offered to Kālī (vv.85-151), describes the merits gained by presenting them to the deity (vv.152-188') and at the end gives the names of the flowers to avoid in the worship of Kālī (vv.188"-220).

Chapter 10

The entire tenth chapter deals the worship of Tripurasundarī as described in the *Yoginīhṛdaya* and commented upon in the *Śrīrasamahodadhi*.

For the benefit of all sentient beings, the Goddess asks Bhairava to explain the mantra, *cakra* and worship of Mahātripurasundarī along with her attendants (vv.1-7). Bhairava then speaks about the "Heart of the Yoginī" (*Yoginīhṛdaya*), a secret doctrine transmitted traditionally from Guru to disciple describing the worship of Tripurā as divided in three *saṃketas* (lit "signs"), namely the *cakrasaṃketa*, *mantrasaṃketa* and *pūjāsaṃketa* (vv.8-12').

Verses 12"-24 speak about *mantrasaṃketa*, the six meanings (*artha*) of the mantra which the practitioner should contemplate during the *japa*: *bhāvārtha*, *sampradāyārtha*, *nirgarbhārtha*, *rahasyārtha* and *mahātattvārtha*.¹⁴⁹

The *cakrasaṃketa* is divided in two parts: the first deals with the drawing of the *yantra* (vv.25-43'), while the second

¹⁴⁹ In the *Yoginīhṛdaya* (2.15-73) this argument is considered to be part of the *mantrasaṃketa*.

gives the names of the nine *cakras* inherent to the *Śrīyantra* (vv.43"-48').

The *mantrasaṁketa* describes different *vidyās*, i.e. mantras of the Goddess (vv.48"-84').¹⁵⁰

The *pūjāsaṁketa* gives the names of the presiding deities and the *yoginīs* of each of the nine *cakras* (vv.84"-108) and describes the benefits derived from the worship of Śrī Mahātripurasundarī (109-119).

¹⁵⁰ This part is absent in the *Yoginīhṛdaya*.

Chapter 11¹⁵¹

Questioned by the Goddess, Śiva explains the creation and the re-absorption of the five elements, i.e. Earth, Water, Fire, Air and Ether.

In the beginning there is the void (*śūnya*), which is unmanifest (*avyakta*) and it is known as Ether (*ākāśa*); then appears Air as smoke, followed by Fire and Water; at the end manifests Earth. The Supreme Lord (Parameśvara) governs these five elements through his three qualities: thus Brahmā rules Earth; Viṣṇu, Water; and Maheśa, Fire, Air and Ether. At the time of the dissolution, in sequence, Earth dissolves into Water, Water into Fire, Fire into Air and Air into Ether. The entire universe (*brahmāṇḍa*) is permeated by them. As it has been said by the sages, each element has five qualities: the qualities of Earth are dirt (*mala*), bone, vein, nail and hair; those of Water are desire, anger, lust, quarrel and strife; of Fire are hunger, thirst, sleep, laziness and fatigue; of Air are the acts of going, holding, restraining, contracting and

¹⁵¹ The eleventh chapter is omitted in the manuscript 𑀓. (*ka.*) and the last verse of manuscript 𑀘. (*kha.*) is not complete.

diffusing; of Ether are fear, illusion, embarrassment, passion and enmity (vv.1-12).

The entire universe, together with its fourteen spheres, seven mountains, seven continents, seven seas and nine planets, is seen as present in the body, where the nine holes (two eyes, two ears, nose, mouth, generative organ and anus) are to be considered as nine doors. In this way one should contemplate with pure feeling the macrocosm as being inherent in the microcosm. One should feel the moon residing at the root of the palate and the sun at the beginning of the navel, in proximity to which reside the mind and the wind respectively (vv.13-29). The vital air (*prāṇa*) originates from the Ether and from it the mind comes forth; then speech arises. It is indeed the mind which creates *karma* and which adheres to sin; but once it becomes absorbed (in the Supreme Consciousness), it is attached neither to merit nor to sin (vv.30-34).

Śakti resides in the *mūlādhāra cakra*, Śiva on the *sahasrāra padma* and between them, Time (Kāla) is all-pervading; the fluctuations are the mind, whence comes matter (vv.35-36).

Śiva, Śakti and the Wind are all present in each body: then the names of the ten Winds are given and explains that the ten doors are the nine doors already mentioned, together with the mind (vv.37-46).

Śakti resides in the body in the form of Kuṇḍalinī, together with the ten *nāḍis* beginning from *Suṣumnā*, which are the main ones among the seventy-two thousands *nāḍis* present in the body; it is said that the yogi who has knowledge of them becomes as Śiva himself (vv.47-51).

Then Śiva explains that the Supreme has three qualities, each one presided over by a god: Brahmā dwells in *rajoguṇa*, Viṣṇu in *sattvagūṇa* and Maheśa in *tamoguṇa*. These three gods are to be seen as one and not separate from each other, otherwise enlightenment shall be impeded (vv.53-54). Śiva continues: "I am the Sacred Revelation (*Śruti*) and Time; I am the omnipresent Śiva; I am Brahmā and Viṣṇu; I am emptiness without any stain (*śūnyaṃ nirañjanaṃ*, v.55).

Then the Supreme Knowledge (*Brahmajñāna*) is introduced: when the mind, *karma* and speech are absorbed into the Supreme Śakti, then the Supreme Knowledge arises, similar to sleep without dreams and to the state of a child; the union of Śiva and Śakti is like the union of one hundred suns: this single Supreme Knowledge is like a mind without preoccupations. By knowing that the entire universe is present in one's own body, one realizes the complete nonduality expressed by the awareness "I am all" (vv.56-69).

Śiva reveals the *Āhlādinīmantra*, which, composed by five *bijās*, is dear to Kālīkā (vv.70-79').

Then given are the *mātrkanighaṇṭu*, a particular dictionary of the fifty-one letters of the Sanskrit alphabet (vv.79"-174') and the *bījābhidhāna*, a lexicon of the main *bījās*¹⁵² (vv.174"-183).

¹⁵² A *bīja* is a mantra with but a single syllable.

Chapter 12

The entire twelfth chapter contains the various *dhyānas* (supports for the meditation) of the Goddess.

The first Goddess here described¹⁵³ is portrayed shining as the fire of destruction; her body is as red as *sindūr* and she resembles a pomegranate flower or the blossom of *bandhūka* (*Terminalia TormENTOSA*); she has three beautiful eyes and her *jaṭas* are adorned by a half-moon; she looks wrathful, having a dreadful face with fangs and pendant breasts; she is covered by ornaments of bones and she is dressed with a human skin; when she is contemplated upon with six arms, she holds a skull cup (*kapāla*), a curved knife (*kartṭikā*), a sword (*khaḍga*) and a shield (*keṭaka*) and shows the *mudrās* of granting boons (*varamudrā*) and dispelling fear (*abhayamudrā*); when she is meditated with eight arms she bears also a noose (*pāśa*) and a hook (*aṅkusha*) (vv.1-8').

¹⁵³ We couldn't identify the Goddess; the text calls her Raudrī (the "Dreadful One") and Kuleśvarī ("the Mistress of Kula"), but these might refer to her qualities and not specifically to her name. Professor Shitala Upadhyaya suggested that it might be a *dhyāna* of Tārā.

Then, Tripurā is described with three eyes and a moon on the crown of her head; she has two arms, with which she holds a lotus and a rosary (vv.8"-9).

The third Goddess, Pratyāṅgirā, is described in her universal form: resembling a wild black fire, she rises on the lotus of the universe; she has a vulture as her emblem and a dead body as her seat; she has long hair, long teeth and a mouth full of human intestines; she has five faces and eighteen arms, with which she holds a *kapāla*, a club (*khaṭvāṅga*), a human skull (*naramuṇḍā*), a thunderbolt (*vajra*), a *khadga*, etc. (vv.10-20').

There are two *dhyānās* of Kubjikā, one gross (*sthūla*) and the other subtle (*sūkṣma*): in the *sthūladhyāna* the Goddess is depicted with one face adorned by the moon, three eyes and two arms while she sits on the leg of Śiva, who has five faces and ten arms; here each face is described in length (vv.20"-35'). In the *sūkṣmadhyāna*, Kubjikā is contemplated as the Goddess Kuṇḍalinī (vv.35"-40).

Then come two *dhyānas* of Siddhilakṣmī: in the first one she is envisioned as having as many forms as do appear in the universe; when she takes the shape of a woman, she shows the *mudras* of bestowing boons and dispelling fears; she is brilliant as the white moon and she has five faces, each

one with three eyes; she stands on five *pretas*¹⁵⁴ and she holds many weapons together with ten sticks (*daśadordaṇḍasahitā*)¹⁵⁵ (vv.41-44). In the second *dhyāna*, she stands on a lotus and on a *preta*; she resembles a crystal and she has five faces, each one with three eyes; her limbs are covered by divine clothes and all three worlds are delighted by her appearance; she has ten arms holding a *kapāla*, a spear (*śūla*), a bow-string (*tāvara*), a big hook (*mahāpaśa*), a *muṇḍa*, a bell (*ghaṇṭā*), a *kaṭvāṅga*, a *khadga*, a scorpion (*ālāya*) and an elephant-goad (*śṛṅḡ*) (v. 45).

The *dhyāna* of Mahākālī is then given: she has three faces, the right one yellow and the left one of the colour of a serpent, and nine eyes; her upper garment is red and she is adorned with all the ornaments; she holds with her right hands a trident (*triśūla*), an *aṅkuśa*, a head (*vaktra*)¹⁵⁶ and a mallet (*mudgara*), while with the left ones she carries a *kapāla*, a *pāśa*, a *kaṭvāṅga* and the head of a child (*mṛtabālamastakaṃ*) (vv.46-50).

¹⁵⁴ The gods Brahmā, Viṣṇu, Rudra, Īśa and Sadāśiva form the seat of the Goddess and are together called “*pañcapreta*”.

¹⁵⁵ Maybe here should be read “together with a noose and a stick” (*pāśadordaṇḍasahitā*).

¹⁵⁶ The word “*vaktra*” means more “face”, or “mouth” than “head”; maybe it has been mistaken for “*cakra*”, which indicates a “disc”, i.e. a sharp circular projectile weapon.

When the Goddess appears in her more gross form, she is called Viśvalakṣmī and she is described with a thousand faces, a thousand eyes, a thousand necks,¹⁵⁷ a thousand arms, a thousand legs and wearing a rosary with a thousand beads. Her *dhyānā* is given at length in verses 51-81.

The following *dhyāna* is probably of Aghoreśvarī: she resembles a blue cloud and she looks emaciated; she is giver of long life; she has long hair standing on end, and she appears wrathful; she holds a *khaḍga*, a *keṭaka*, a *khaṭvāṅga* and a drum (*ḍamaru*); she is embellished by showing *vara* and *abhaya mudrās*; she also bears *pāśa*, *aṅkuśa*, *triśūla*, *ghaṇṭa*, a scimitar (*kartṭi*), a *kapāla*, a club (*gadā*), a disc (*cakra*), a *vajra*, a *muṇḍa*, sugarcane (*ikṣu*) and a bow (*cāpa*); adorned by serpents, she wears a human skin, a tiger skin on her hips and a garland of skulls around her neck (vv.82-86).

Śiva then gives the *dhyāna* of Dakṣiṇakālī, by the memory of which one realizes the state of Śiva: she has a dreadful mouth and she is wrathful, with loose hair and four arms; Dakṣiṇakālī has a divine form and she is adorned with a garland of skulls; with the lower left hand she holds a freshly cut human head and with the upper one a curved sword (*khaḍga*), while with the lower right hand she shows the *abhayamudrā* and with the upper one the *varadamudrā*; she is dark as a dense cloud and naked (*digambarā*, lit. "having

¹⁵⁷ The text says "ten thousand and ten" (*sahasradaśa*).

space as a garment"); around her neck she wears a garland of skulls from which blood drips down, covering her body; from her ears, the terrible corpses of children hang as ornaments; her mouth is terrifying, with dreadful fangs, and her breasts are corpulent and high; she wears a girdle made from the hands of corpses tied together; she is smiling, and from the borders of the mouth blood drips down, making her lips glitter; her voice is dreadful; she is very wrathful and she resides in the cremation ground (vv.87-92).

The next *dhyāna* is probably of Tripurasundarī: she is as radiant as the rising sun, she has three eyes and a gentle smile emerges on her face; she is adorned by a digit of moon and by many flowers with bees; her forehead is marked by a paste made of the hibiscus flower and her breasts are generous; with her lotus-shaped hands she holds a *pāśa*, an *aṅkuśa*, a bow made of bamboo and arrows of flowers (v. 93).

Bhuvaneśvarī is then described as resembling a *bandhūka* blossom; she has three eyes and a half-moon on the crown of her head; she holds a vessel made of gems (*ratnapātra*) with her left hand and a lotus (*padma*) with her right one; she has prominent breasts (*stanonnatām*) (v. 94).

Vartālī stands on a dead body, which lies on the pericarp of a red lotus; around her neck she wears a *muṇḍamālā* and she is blue of colour (*nīlābhā*); with her hands she shows the *abhayamudrā* and the *varamudrā*, and wields a mace

(*muśala*) and a blade (*phala*); she has a boar's face, prominent breasts (*tuṅgakucām*) and three most excellent reddish eyes (vv.95-96).

Then, Svapnavārāhī is to be meditated upon as being dark as a dense cloud (*ghanaśyāmām*), with three eyes and prominent breasts (*unnatastanīm*); she has a boar's face and on her forehead is the moon; she bears the earth on her tusk; with the right hands she holds both *khaḍga* and *aṅkuśa*, and with the left ones she bears *pāśa* and a shield (*carma*); she stands on a horse and she is adorned with many ornaments (vv.97-98).

The Fire Deities (*agnidevatāḥ*) are then described as having blazing hair and mouths, with fearful teeth; they ward against fear; these deities are born from the senses (*indriyotpānnāḥ*) and are said to be looking upwards; they stay at the feet of beings, and they have crooked faces (vv.99-100').

Lokeśvarī is pictured with a gentle stare. She is sitting on a white lotus atop a lion; she stands below a golden wish-fulfilling tree (*kalpataru*) between fallen branches made of jewels; she is adorned with earrings of precious gems, beautiful bracelets, a charming crown and anklets; she holds two lotuses, a *pāśa*, an *aṅkuśa*, an *ikṣu*, a bow, a shield (*śarāsane*), and arrows of flowers (*puṣpabāṇāmśca*), and makes both *varamudrā* and *abhayamudrā*; she is shining as gold and she is surrounded by seven youthful lady-

messengers, who hold a fly-whisk (*cāmara*),¹⁵⁸ a mirror, betel leaf (*tāmbūla*) and a jar (*kalaṣa*) (vv.100"-105').

Kaumārī holds a spear (*śakti*) and a sacrificial ladle (*sruk*), and makes *varamudrā* and *abhayamudrā*; she resembles a *bandhūka* flower; she has a peacock as her emblem and she wears a red dress; she stands below a *Ficus* tree (*uḍumbara*), and her upper garment is yellow; she is beautiful and she is adorned with various ornaments (vv.105"-106).

Mahākālī is extremely wrathful; she has five faces, each one with three eyes; with her right and left hands she carries a *śakti*, a *śūla*, a bow (*dhanu*), a *bāṇa*, a club (*kheṭa*) and a *khaḍga*, and makes *varamudrā* and *abhayamūdrā*; she is adorned by serpents (vv.107-108').

Nilavārāhikā stands on a dead body and she holds with her four hands a *karttṛ*, a *kapāla*, a *vaṣaka* and a *triśūla*; she wears a garland of skulls and has three eyes (vv.108"-109).

Jyeṣṭhalakṣmī is described as reddish, with a reddish dress and standing on a lotus; her eyes are like *kuṅkuma* and her limbs are anointed; her eyes are as open as a blooming lotus; her mouth shows a gentle smile; she holds a jar full of ambrosia and another full of money, a *ṣṇī* (an elephant-goad) and a *pāśa* (vv.110-111).

¹⁵⁸ A fly whisk made from a yak's tail, a symbol of royalty.

Sundarīkālī is depicted as the Goddess Bālā: she is shining as the disk of a newly-risen sun, she has three eyes, and with her four arms she holds a *pāśa*, an *aṅkuśa*, a bow and arrows; she is herself Lalitā and she is the chief of the thirty-three *kror* gods (112-113).

Then Siddhikālī is described: her limbs are bathed by the ambrosia which flows from the lunar disk which has been cut open by a sword; she has three eyes; with her left hand she holds a *kapāla* and she drinks the blood which falls from it; she has loose hair; she wear a chained girdle and a diadem of precious stones; her tongue is blazing and she resembles a water blue *utpala* (*Nymphaea*); her ears are adorned by the sun and the moon; she stays in the *ālīḍha* posture¹⁵⁹ (v. 114).

Nīśākālī is visualized as being black of colour, having four hands and being adorned by a garland of skulls; with her two right hands she holds a *khadga* and two blue lotuses while with the left ones she bears a *karṭṭi* and a skull (*kharpāra*); on her head¹⁶⁰ she has two *jaṭas*, one touching the sky (*dyām*

¹⁵⁹ The *ālīḍha* posture is with the right leg forward and the left leg drawn back.

¹⁶⁰ The VT mentions two heads (*śirasādvayam*), while in the *Viśvasāratāntra* only one head is mentioned (*śirasā svayam*). We chose the *Viśvasāratāntra* version.

likhantī);¹⁶¹ she wears two garlands, one on her head and one around her neck; on her chest she wears a charming snake; her eyes are red; she wears a black garment and on the hip she bears a tiger skin; she is in union with Śiva;¹⁶² she stands with her left foot on the heart of a dead body and with her right on the back of the lion; her tongue lolls out; she is wrathful, with a loud laughter and with a dreadful voice (vv.115-119).

Guhyakālī shines like a dense cloud and she wears black clothes; she is lolling her tongue; she has dreadful fangs, sunken eyes and she is smiling; her breasts are adorned by a charming serpent and her head is embellished with a half-moon; she has one *jaṭa* which touches the sky; the serpent Ananta with a thousand hoods protects her head; she is surrounded by serpents in every direction; Takṣaka, the prince of the *nagas*, adorns her left wrist, and on her right wrist the god of *nagas* Ananta is her bracelet; she wears anklets made of precious gems; she has two arms and a serpent as sacred thread; her ears are adorned with earrings made of human corpses; she is gentle and she has a kind face; she is bedecked by the nine precious stones; as the wife

¹⁶¹ We kept here the version of the *Viśvasāratāntra*, while in VT is said “*maunikhantī*” (lit. “piercing the ones who have take vow of silence”), the meaning of which is not clear.

¹⁶² Or, as it is said in manuscript *kha.* and in the *Viśvasāratāntra*, “she is in union with Buddha (*Jīnasamānvitā*)”.

of Śiva, she is followed by Nārada and the other *ṛṣis*; she is very wrathful, and has a loud laugh; she fulfills every desire of the *sādhaka* (practitioner) (vv.120-127).

Again Dakṣinakālī is described with the above mentioned *dhyāna*; in addition, it is said that the Goddess has large teeth and loose hair spreading out to the right; she is standing on the heart of Mahādeva who took the form of a dead body; she is surrounded by Śivās¹⁶³ roaring in every direction; she has a gentle and pleased face and her mouth, akin to a lotus, is smiling; in this way the Goddess who resides in the cremation ground should be contemplated (vv.128-134).

The last *dhyāna* is of Kālī: she has dark limbs, large teeth and a lolling tongue; she has *jaṭas* and she holds a *munda* and a glittering scimitar; she is dreadful and she stands on a corpse (v. 135).

The chapter ends with some indications on the use of the mantra of Mahākālī, with the *dhyānā* mentioned above (vv.136-143).

¹⁶³ Śivās are the attendants of the Goddess. This could also mean that she is surrounded by jackals.

Chapter 13

In this chapter are discussed some mantras and *yantras* (mystical diagrams) by which the Goddess Vārāhī is pleased (v.1).

The first part of the chapter deals with some mantras and *yantras* of various deities: the *uddhāra* of the mantra¹⁶⁴ of Rāma, which is hidden in the Tantras and which should be given only to true devotees and serious students (vv.2-4).

Verses 5-13 give the description of the *yantra* of Sundarīkāli, who is Vārāhī herself.

Verse 14 gives the *antroddhāra* of the lion, the vehicle of the Goddess.

Verses 15-16' give the mantra of the Fire. Verses 16"-19 are the mantra of Varāha and verses 18"-19 the mantra of Pṛthivī.

Verse 20 gives the *antroddhāra* of Kaṅkāli Kālī.

¹⁶⁴ In the Tāntrik texts the mantras are generally hidden to non-Tāntrikās by describing them in code with the use of symbolic words: the verses from which the mantras are extracted are called *antroddhāras*.

Verses 21-22': the mantra and the *dhyāna* of Citrakanyā, who wears white clothes with a red corselet and sits on the lap of Śiva.

In verses 22"-23' is given the *uddhāra* of the mantra of Svapnavārāhī.

Then there are said the *uddhāras* of the mantras for the worship of a skull cup (vv.23'-32'), followed by the *antroddhāra* of Ugratārā (vv.32"-33).

Verses 34-35' give the *uddhāra* of the great mantra of Mahākālī and verses 35"-36 offer the seventeen-letter *antroddhāra* of Jyeṣṭha.

The second part of the chapter deals with the worship of Dakṣiṇā Kālī: it is said that merely by knowing all the great mantras of Kālī one becomes enlightened while still alive (v. 37); these mantras don't need to be tested for their characteristics, such as the nature of the mantra's friend or enemy, and so on. One who meditates on Kālī will achieve great prosperity in all activities and all the accomplishments will be in his hands; he will become eloquent; his enemies will become weak by only seeing him and even a king will become his servant; in the end he will be able to become one of her attendants (vv.38-42).

Two *mantroddhāras* of the twenty-two syllabled mantra of Dakṣiṇakālī are then given (vv.43-47), followed by *nyāsas*¹⁶⁵ such as *ṣoḍhānyāsa*, *tattvanyāsa* and *bījanyāsa* (vv.48-55').

Verses 55"-57' describe the *yantra* of Dakṣiṇakālī, by the knowledge of which one attains immortality.

Verses 57"- 60' explain the initial *pūḥapūjā*, the worship of the seat and of the deities residing there.

Verses 60"-61' give the mantra to invoke the Goddess.

One should present offerings to the deity with the mantra introduced by the Guru (v. 61"): while offering the *dūpa* and the *dīpa* one should ring the bell previously blessed with a mantra given in verse 62'.

Mahākāla should be worshipped on the right side of the Goddess (v. 62"): his mantra is then given.

After praying to Mahakālā with effort, one should again give respects to the Goddess; then, with great devotion, he should conclude the *pūjā*, imagining to take the Goddess back into his heart and becoming one with her essence (vv.63-64).

Two hundred thousand is the amount of *japa* prescribed for the *puraścaraṇa*: one should perform the first hundred thousand during the day, with purity and while eating only

¹⁶⁵ A *nyāsa* is an installation of the mantra onto the body.

fasting food, and the second hundred thousand in the first two sections (*prahara*) of the night, while sitting on one's bed; after completing the *japa* of the day he should perform a *homa* with ten thousands oblations of *ghī* and again another *homa* after finishing the *japa* of the night (vv.65-72').

The third part of the chapter deals with other mantras of Kālī.

Verses 72"-74 give the *mantroddhāra* of the eleven-syllabled mantra with its *nyāsa*.

Verses 75-77 describe three mantras of Kālī, respectively of twenty-one, twenty-three and twenty syllables.

Verses 78-81 give the *mantroddhāra* of Siddhikālī and its *vinīyoga*; the amount of *japa* prescribed for the *puraścaraṇa* is twenty-one thousand, and the *homa* should be one tenth of the total amount of *japa*.

Verse 82-85 present the *uddhāras* of five mantras of Kālī.

Verses 86-90' describe nine mantras of Kālī.

Verses 90"-92 give the *uddhāra* of the five-syllabled mantra, verse 93' gives the (probably incomplete) *uddhāra* of the six-syllabled mantra and verses 93"-94' present the *uddhāra* of the eight-syllabled mantra.

Verses 94"-100 describe two kinds of mantras, both of eleven syllables.

Verses 101-105' give the *uddhāras* of the two mantras of Dakṣiṇakālī, one having ten syllables and the other, twenty-one.

Verses 105"-107 present a mantra of Kālī in the form of Bhuvaneśvarī, which has been revealed by Dakṣiṇamūrti.

Verses 108-109' give the *uddhāra* of the mantra revealed by Pañcavaktra, which is made of eight syllables.

Then there are presented two mantras of Kālī, both of nine syllables (vv.109"-112').

In verses 112"-113 is given the *mantroddhāra* of the eight-syllabled mantra of Kālī, which bestows emancipation.

Verses 114-121' treat the *uddhāras* of four mantras of Kālī, which are respectively of fourteen syllables, sixteen syllables, eleven syllables and fifteen syllables.

The last part of the chapter is dedicated to Guhyakālī: it is said that this Goddess is eternal, and seldom seen in any of the three worlds; she gives every benefit and she bestows all the *siddhis*; through her worship every sin is destroyed and the four goals of human life are attained (vv.121"-123').

Verses 123"-128' give the *uddhāras* of two mantras of Guhyākālī, made of twenty-one and twenty-two syllables.

Verses 128"-130' give the *uddhāra* of the sixteen-syllabled mantra, which is hidden in the tantras and through which one can attain the four goals of life.

Verses 130"-132' give the *uddhāras* of three mantras of Guhyākālī, made of fourteen, fifteen and sixteen syllables.

Verses 132"-135 describe two mantras of the Goddess, consisting of nine and ten syllables.

Verses 136-138' give the *mantroddhāra* of Bhadrakālī.

Verses 138"-139 give the *mantroddhāra* of Śmaśānakālī.

Verses 140-141' describe the mantra of Mahākālī.

Verses 141"-144" describe the *yantra* of Guhyākālī.

There are then given the mantra for the offering of *bali* to the Goddess, the mantra of the *āsana* of Guhyākālī and the long mantra (*mālāmantra*) of Vārāhī, which bestows all the *siddhis*.

In this way, the mantras and *yantras*, by knowing which Vārāhī becomes pleased, have been revealed (v. 146).

Chapter 14¹⁶⁶

This chapter deals with the worship of Caṇḍī.

It opens describing the benefits acquired by reciting the *Durgāsaptasatī*, also called the *Caṇḍīpāṭha*: one should beforehand prepare one's *saikalpa* (declaration of purpose, intention) and perform the various *nyāsas* together with the *japa*; then he should recite the text and offer animal sacrifice: in this way one he can receive its benefit.

The *Caṇḍīpāṭha* should be repeated three times for cessation of misfortune, five times for damage caused by the planets (*grahadoṣe*) and seven times in case of great danger; if one recites the text nine times he attains the same benefit of performing a *vājapeya* sacrifice and if recite it eleven times he can subdue a king; with twelve repetitions one attains the accomplishment of desires and the removal of enemies, while with fourteen repetitions he gains the submission of women; by reciting the text fifteen times one attains prosperity and emancipation, and with sixteen repetitions one is blessed by the arrival of son, nephew, wealth and health; the wise should repeat the text seventeen times, as well as twenty, to liberate

¹⁶⁶ The fourteenth chapter is omitted in manuscript ऋ. (*kha.*).

the kingdom from fear and to eradicate one's enemies; he should recite it thirty times in order to be healed of serious wound (or a large debt) and twenty-five times to become free from the worldly existence; one should repeat the text one hundred times in case of war, wrong treatment, loss of caste, short life, rising numbers of thieves or illnesses, loss of money or children; by one hundred repetitions every misfortune is destroyed and at the end one attains the supreme state; by one hundred-eight repetitions one gains the same benefit of performing a hundred *aśvamedha* (the horse-sacrifice); by one thousand repetitions one is permanently protected by Lakṣmī herself and he attains the fulfillment of every desire, enjoyment, as well as liberation. Thus it is said that the *Saptaśatī* is as superior among the hymns as is the *aśvamedha* among the sacrifices and *Viṣṇu* among the gods. Anyone can get accomplishment by the performance of one hundred repetitions of the text (vv.1-16).

Then the rules for the recitation are given: the book should be placed on a support and not held in the hands, otherwise the Goddess halve the benefits; the recitation should not be interrupted until the end of the chapter; one should not indulge in gestures like shaking one's head during the recitation; if due to negligence one pauses in the middle of the chapter, he should start the chapter again from the beginning. It is said that there is no a hymn superior to the *Caṇḍīpāṭha*, which confers devotion, emancipation, merits and

destruction of all negative influences. One should try to recite the text without mistakes and with a steady mind; the book should not be read mentally;¹⁶⁷ one should not recite the *stotra* (hymn) from his own handwritten copy or from a copy written by a non-*brahmana*; the hymn should be accompanied by the *nyāsas* (vv.1-27). Verses 28-32' give the names of some important hymns, such as the *Viṣṇusahasranāmastotra*, destroyer of sins, the divine *Caṇḍipāṭha* and the *Mahālakṣmīstotra* written by Indra, among others. In verse 32" it is said that many hymns have been cursed by Paraśurāma: there probably is half a verse missing here, where it should say that the above-mentioned *stotras* are without such a curse.¹⁶⁸

Verse 33 says that by merely hearing the recitation of the *Saptaṣatī* one overcomes every disease.

Verse 34 gives the six qualities of a good recitation, such as sweet voice, right pronunciation, a pause between each *pada* (a quarter of *śloka*), the right tone, precision of diction and the knowledge of the meaning of the words.

Verse 35 lists the six characteristics of a bad recitation, such as a singing, reading quickly, shaking one's head,

¹⁶⁷ That is, it should be recited out loud.

¹⁶⁸ In the *Śrīdurgopāsanākalpadruma* (p. 155) there is a reference to this half-verse.

reading as it is written (even if there are mistakes), ignorance of the meaning and reading with low voice.

The chapter continues with a discussion on the great mantra of Chamuṇḍā, which is of the essence of the nine Durgās, by the memory of which both enjoyment and liberation can be achieved, as it was with Rājā Suratha who obtained a kingdom and the merchant Samādhi who gained the knowledge to become free from the bondages of the existence.

Verse 39 gives the *uddhāra* of the nine-syllabled mantra of Camuṇḍā, while verses 41-75' give the *vinīyoga* and the various *nyāsas* of the mantra.

Verses-75"-83' describe the *dhyānas* of Mahākālī, Mahālakṣmī and Mahāsarasvatī.

In verses 83"-84' it is said that (for the *puraścaraṇa*) the mantra should be repeated four hundred thousand times and the *homa* should be made with forty thousands oblations of *payas*.

Verses 84"-93' describe the *yantra* and the deities worshipped thereupon.

Verses 93'-109 give the different *prayogas* ("means") of the recitation.

Verses 109-120 explain the meanings of the word "*saptaśatī*": the *Caṇḍīpāṭha* has been called "*saptaśatī*" by Vyāsa because it contains seven hundred *prayogas* and because seven are the Śaktis worshipped there, who are Lakṣmī, Lalitā, Kālī, Durgā, Gāyatrī, Arundhatī and Sarasvatī in the first *caritra*; Kālī, Tārā, Chinnamastā, Sumukhī, Bhuvaneśvarī, Bālā and Kubjā in the second *caritra*; and Brahmī, Māheśvarī, Vaiṣṇavī, Kaumārī, Vārāhī, Indrāṇi and Camuṇḍā in the third *caritra*.

In verse 121 it is said that Viṣṇu knows three quarters about the Supreme Goddess, Prajāpati knows half, Vyāsa knows a quarter and all other beings know a single *krore*-divided part.¹⁶⁹

Verses 122-125' explain the importance to recite the text correctly with a clear pronunciation of the words; it is also said that at the end of the recitation, one should again meditate on Mahālakṣmī, do the six-limbed *nyāsa* and repeat the mantra one hundred and eight times.

The last part of the chapter deals with the rules of *Śatacaṇḍī yajña*, which removes every obstacle (vv.125"-167). Here is given also the *gāyatrī* of Caṇḍī.

¹⁶⁹ One *krore*=10,000,000.

Chapter 15

This chapter deals mainly with the worship of Siddhilakṣmī, who, being a form of Kālī, is known also as Siddhikālī or Pratyāṅgirā.

The first verse says that in the Kaula practices there is no distinction between castes and that the accomplishment of the mantra is the most important issue.

In verses 2-7 there is the *uddhāra* of the single-syllable mantra of Siddhilakṣmī, followed by the mantra of Kaṅkāli Kālī.

Then the Goddess is described by means of her *bīja* mantra: it is said that from the letter "ka" of her mantra everything is manifested, therefore she is the embodiment of creation; the letter "ra" is Kālāgnirudra, so she is the form of the destruction; in the vowel "ī" resides Mahālakṣmī who is illustrious in the three worlds, thus she is the protective power (*pālikā śaktiḥ*); because of the *bindu* she represents the divine nectar¹⁷⁰ (vv.8-9).

¹⁷⁰ In the original text is written "*somarasya*", probably referring to the Soma juice, the nectar of immortality. Another interpretation can be "*samarasyā*", which means the "one taste", i.e. the union, of the immanent and transcendental aspect of the reality.

In her individual (i.e. particular) aspect (*vyāṣṭirūpeṇa*) she is endowed with the actions of creating, preserving and destroying, while in her collective, i.e. universal, aspect (*samaṣṭirūpeṇa*) she is the fourth state (*turīyā*), and she is herself the Absolute. She is made of consciousness and bliss (*cidānandamayī*) and she clearly embodies the wisdom's power (*sākṣādividyāśaktisvarūpiṇī*); her own nature is *śabdabrahman* (the Supreme Word) and eternal bliss; she is endowed with all the Vedas and she immediately bestows eternal bliss. The Supreme Śakti, which can be realized through *japa*, lies on the path of *nāda* (Sound). When she rises from the temple of the word in the form of Bhairavī, she is remembered as the Mahāvidyā (Great Wisdom), who dwells among the *siddhakas*¹⁷¹ (vv.10-13).

In v.14' it is said that her mantra is accomplished through repeating it two million and seven hundred times.

Verses 14"-15 give her *mantroddhāra*.

Then the *dhyāna* of the Goddess is given, who is to be meditated upon as having five faces: her eastern face is called

¹⁷¹ In the original text it is said "*tadā smarenmahāvidyāmiti siddhakamadhyagā[m]*" which can be translated as "then one should remember her as the Mahāvidyā, who stays among the siddhakas". In the *Tridaśaḍāmarāpratyaṅgirānānātantra* it is said "*tadā smarenmahāvidyāṃ siddhikālījayakramām*", which it means "then one should remember her as the Mahāvidyā Siddhikālī, the Great Victorious One.

Siddhilakṣmī, the southern one is Guhyakālī, the northern one is Kālasaṅkarṣiṇī, the western one is called Kubjā and the face above is named Pratyāṅgirā. She resides in the crematory ground or in wrathful places; she is short, in a meditative state, adorned with black garments, terrific, extremely dreadful and as fearful as the black blood; she is emaciated; she stands on a *preta* and she is naked with a dreadful face; she stands on five *pretas* and she has the corpses of children dangling from her ears; she holds a *kapāla* filled with blood; she rises from Śiva; she is adorned with serpents and she wears a snake as sacred thread; she, the fierce one, has eighteen arms and five faces, each one with three eyes; she holds every kinds of weapon; she bestows devotion and enlightenment (vv.16-22).

Then the *sādhanā* of Pratyāṅgirā is given, through which every misfortune removed; here the Goddess is worshipped as being united to the *Kālacakra* ("the Wheel of time"), i.e. as the embodiment of the entire universe (vv.23-44').

After the worship of Pratyāṅgirā, one should worship Hari for his own sake; the *pūjā* can be done by imagining Viṣṇu in water, in fire, in the heart, in the sun, in the ground or in a statue: water is the resting place of Viṣṇu and therefore he always resides there; Hari is worshipped in fire by the priests, in the heart by the yogis, in the sun by learned men, in the ground (*sthaṇḍila*) by the sages and in images by the small-

mindful men (vv.44"-47'). The images are divided into the categories of natural or artificial, movable or immovable, alive or lifeless. These are described at length in verses 47"-54'.

Verses 54"-60 mention the benefits of performing *pūjā* in different holy places, among which the *śaktipīṭha* of Guhyeṣvarī in Nepal is considered to be the most important.

Verses 61-65' give the names of few *mudrās* (gestures) which are necessary during a fire sacrifice; verses 65"-66 describe various vessels for different purposes.

Then Bhairava asks Mahāmāyā ("the Great Illusion") who is the Mother and the giver of both bondage and liberation, to expound upon the excellent lineage of the Gurus; thus the Goddess explains that the sequence of the Gurus is manifold and eternal. A practitioner should know the lineage of the Gurus, otherwise all the mantras, *yantras* and *tantras* are fruitless; the line of the Gurus is considered more important than one's family lineage, and being the giver of the mantra, the Guru is said to be superior to one's father. Thus the first Guru is the one who gives the mantra; the *parāpara* Guru is Śiva and the *parameṣṭi* Guru is the Goddess. The Mahādevī is herself present in the *vidyās* of all the *tantras* as Prakṛti; next comes Mahādeva as Puruṣa and then the sequence of Gurus: in reality all these subdivisions of the Goddess all belong to Śiva. Thus the lineage of the Gurus related to the worship of Kālikā is given: the Divine Gurus (*divyaugha*) are Mahādevī,

Mahādeva, Tripurā and Bhairava; the Accomplished Gurus (*siddhaugha*) are Brahmānandanātha, Pūrṇānandanātha, Svaratānandanātha, Sulocanāndanātha,¹⁷² Kumārānandanātha, Krodhanānandanātha, Varadhānandanātha, Smaradīpanāndanātha, Māyā and Māyāvatī; the Human Gurus (*mānavaugha*) are Vimalānandanātha, Kuśalānandanātha, Bhīmasenānandanātha, Sudhākarānandanātha, Mīnānandanātha, Gorakṣānandanātha, Bhojadevānandanātha, Prajāpatyānandanātha, Mūladevānandanātha, Vanditānandanāya, Vighneśānandanātha, Hutāśānānandanātha, Samayānandanātha and Santoṣānandanātha (vv.67-82').

Verses 82"-109 include a hymn to Siddhilakṣmī as the Supreme Knower.

Verses 110-121' mention the worship of Siddhilakṣmī.

Verses 121"-169 describe the ritual to purify the six *cakras* through the worship of the main Goddesses of the six *āmnāyas* (sacred traditions) in their respective *cakras*: thus in the *mulādhāra cakra* is contemplated Kubjikā, the mistress of the Paścimāmnaya (Western Tradition); Caṇḍī, the mistress of the *Pūrvāmnāya* (Eastern Tradition), is meditated upon in the

¹⁷² In the *Vidyārṇava* (1.289) the name of Calacittānandanātha is given instead of Svaratānandanātha and Sulocanāndanātha.

svādhiṣṭhāna cakra; in the *maṇipūracakra* is contemplated Chinnamastā, the mistress of the *Adha āmnāya* (Lower Tradition); in the *anāhata cakra* is worshipped Guhyakālī, the mistress of the *Uttarāmanāya* (Northern Tradition), in the *viśuddha cakra* is Rājamātāngī, the mistress of the *Dakṣiṇāmnāya* (Southern Tradition), and in the *ājñā cakra* Tripurasundarī, the mistress of the *Ūrdhvāmnāya* (Upper Tradition).

The main Goddess of the *Paścimāmnāya* is Kubjikā, who is Kuṇḍalinī Śaktī, from whom all creation comes forth; in different texts she is called also Prakṛti, Ādyā, Śakti, Cinmayī, Kalā, and so on; in the same way the Supreme is referred as Śiva, Puruṣa, Paramātmā, Īśvara , Sakṣī, Māyeśa, and the like.

Kuṇḍalinī rests in the *mūlādhāra cakra*; once awakened she rises up to the *Brahmarandhra* (on the crown of the head): here is the thousand-petalled lotus which is the residence of Śiva. Here, in union with Śiva, the Goddess Kāmakalākālī should be contemplated upon.

In verse 169 it is said that even if the Goddess is one, she has a multitude of forms and that she can be seen only with the divine eye.

The chapter concludes with the descriptions of few mantras dear to the Goddess (vv.170-192).

Chapter 16

This chapter deals with the *Paścimāmnāya* and contains the first three chapters of the *Ciñcinīmatasārasamuccaya* (CS).¹⁷³

It opens with a hymn chanted by Bhairava to Kubjikā, the Mistress of the *Paścimāmnāya*: here it is said that the Goddess was made to descend to the earth by Siddhanātha, who, extremely pure and of the essence of the Universe, dwells on a lotus which rises like a divine sun: Kubjikā was then manifested as the light of consciousness in the form of a tamarind tree, on the Island of the Moon (*Candradvīpa*), which is situated in the middle of the Great Ocean of Kula. This Śakti is known as *bhaga* ("vulva") who is threefold, made of three letters and following three paths: thus she is represented as a triangle, wherein the three *Mahāpūṭhas* of Pūrṇagiri, Jālandhara and Kāmarūpa are located in the corners and the *Mahāpūṭha* of Uḍḍiyāna is found in the centre. The Goddess, who is the cause of the creation, preservation and destruction of the universe, resides in the middle of the triangle in union with the divine *līṅga*, whose nature is bliss itself, and at the same time she pervades each part of the triangle as Rudra's Śakti. Thus the primordial and free God of

¹⁷³ Verses 11-25 are not present in the CS.

the gods, who dwells in the centre and who gives sublime bliss, is both Akula and Kula. From this perpetually blissful nature, which is the churning of both, the tradition comes forth divided sixfold (vv.1-12).¹⁷⁴ Verses 13-20 describe the *bhaga pūja* and verses 21-25 enumerate the merits acquired by the recitation of the hymn.

Then the Goddess, who has already heard all the Tantras such as the *Tantrasāra*, *Kriyasāra*, *Yoginīhr̥daya*, and so on, asks Bhairava to reveal the CS, which is the essence of all the texts and by which one attains emancipation (vv.26-37).

Bhairava replies that the CS belongs to the Divine Lineage (*divyaugha*), which is the highest among all lineages. It is said that Bhairava, who dwells beyond the void and the not-void (*vyomavyomāntabhairava*), lies on the thought of Kula and Akula. From the void free of the mundane waves, which is the circle where the divine power is in the state of rest (*śāktaviśrāntamaṇḍalam*), the Supreme Goddess arises in the form of a young maiden (*kumārī*): she, the passionate one, whose nature is desire, pours out the Divine Lineage (vv.38-42).

Verses 43-58 describe the Divine Tradition: it is said that the supreme bliss of the Divine Lineage is called *Picuvaktra*,

¹⁷⁴ For the translation of verses 7-10 see the work of Mark S. G. Dyczkowski ("A Journey in the World of the Tantras", Indica books, Varanasi: 2004, p.259).

"the face of the *Picu*"¹⁷⁵ face, which is Kaulika. The Kaula tradition originated from the union of Śiva and Śakti and is divided into six parts, one of them being the Western Tradition (*Paścimāmnāya*).

In verses 59-86 the Goddess asks Bhairava various questions on the main topics of the *Paścimāmnāya*. Bhairava then describes the characteristics of the Western Tradition (vv.87-98), of a Guru of the *Paścimāmnāya* (vv.99-111), of the fourfold division of the Kaulācāra (vv.112-127'), of the Kaula practice (vv.127"-138), of the Kaula *dīkṣa* (vv.139-146) and of the Samayācāra (vv.147-150).

¹⁷⁵ *Picu* is a name of Bhairava and in particular of one of his eight faces. In this sense it can also indicate his consort; generally "*picuvaktra*" is translated as "the mouth of the yoginī *Picu*". In the *Monier-Williams* dictionary, it is said that the word "*picu*" has various meanings, such as "cotton", "the neem tree", "a sort of grain", "a weight" and "a kind of leprosy".

Mark S. G. Dyczkowski (Delhi: 1989, p.115) gives the meaning of the word "*picu*" from the *Jayadrathayāmala* as follows: "The word '*Picu*' is said to consist of two units, namely, '*Pi*' which means 'body' (*piṇḍa*) and '*cu*' which means 'seed' (*bīja*): a true yogin is one who unites these two elements, that is, his body with the seed of consciousness. Again, '*Pi*' denotes menstrual flow (*kāminīpuṣpa*) and '*cu*' the male seed (*retas*). The repeated union of these two in conjunction with the performance of the appropriate ritual (*kriyā*) and recitation of Mantra is considered to be *Picu*. '*Pi*' is also said to denote the female organ (*yonī*) while '*cu*' is the male seed. This seed-called '*vinḍu*'- is the omniscient knower- '*vid*'. It is the supreme seed of consciousness".

Chapter 17

This chapter continues with the doctrine of CS, of which are given Chapters 4, 5 and 6.

Bhairava says that the excellent yogi - who has devotion and is fond of proper behaviour, who, engaged in the Kaula vow, is always with nectar and a skull-cup (*kharphara*), who lives as a mendicant for the sake of his practice (*yogārtham*), who is always delighted in practicing yoga and Krama *pūjā* and who follows the Guru's command - will obtain the *Kaulikā Siddhi*, which gives enlightenment. Thus there are explained the qualities of the nectar (*sāra*) and the vessel (*kharphara*) (vv.1-10).

In verses 11-14 the characteristics of duality (*dvaita*) and nonduality (*advaita*) are described, after which follows an explanation of few terms, such as *sālamba* (with support), *nirālamba* (self-supported), *satattva*, *nistattva*, and so on (vv.15-26)

In verses 27-29 there are given the five designations of Śakti, such as Icchā, Jñāna, Kriyā, Kuṇḍalinī and Mātṛkā, and the characteristic of *aṇava*, the individual soul.

Verses 31-56' describe the *ādhāras* (supports).

Verses 56"-57' give the four subdivisions of *śāmbhava*, such as *sama* ("equal"), *gata* ("gone"), *laya* ("dissolution") and *avabodha* ("awake").

Verses 58-62 speak about the *mantravīrya* (the vigour of the mantra) and verse 63-69 describe the *khecarī mudrā*.

Verses 70-82' contain a discussion on the Goddess, the Mother of the Universe, as *bhaga* (vulva).

Then Bhairava explains about the *divyaugha* (vv.82"-89), the mantra (vv.90-93), the seats (*pūhas*) and their Lords (vv.44-102) and the *pūjākrama* (vv.103-130).

Chapter 18

The chapter continues with an exposition on the Western Tradition, giving the first 160 verses of the seventh chapter of the CS.

Bhairava explains that from the Great Ocean of Kula, which is eternal and pure, arises the Island of the Moon (*Candradvīpa*), with the five gems as rocks; in its centre there is a triangle and here in the middle of it the Goddess dwells as a Tamarind tree (*ciñcinī*): the roots and the branches of this tree spread wide, and it bears as its fruits the Divine Tradition; it sprouts in Kaula, it has its roots in Kula and it flourishes in the circle (*maṇḍala*) of Śiva; its nectar is the experience of one's own nature; its sprouts are the Vedas and the *Vedāṅgas* and its flowers are the senses; to rest in its shade is to experience the supreme state, which is free of the opposites of pleasure and pain (vv.1-9).

Thereupon he explains the symbolism of the *pūjā* in one's one body with inner flowers, secret places, *pūhas* and *mudrās* (vv.10-35).

Then Bhairava gives a detailed description of the *āmnāyas*¹⁷⁶ from the *Paścimāmnāya* point of view.¹⁷⁷ The first *āmnāya* to be discussed is the *Pūrvāmnāyā*, the Eastern Tradition, where the Goddess appears as Kuleśvarī in the form of the bliss of one's own consciousness. Siddhanātha manifested here as a Kaula Guru in each of the four ages: thus in Satyayuga he appeared as Khagendranātha, in *Dvāparayuga* as Kūrmanātha, in *Tretayuga* as Meṣapāda and in *Kālīyuga* as Mīnanātha. Khagendranātha together with the consort Vijāhutī had two disciples, Vimala and Suśobha; Kūrmanātha and the consort Maṅgalajyoti consecrated Ajita and Vijita; Meṣapāda and Kāmāṅgā had more than sixty-four disciples. This line of Siddhas is known as *Vṛddhavadallī*, the Tradition of the Elders. Mīnanātha founded the *Omavallī*, the Tradition of Om, and together with the princess Kuṅkumā he had twelve sons: among them, six had not the authority to teach,¹⁷⁸ while the other six created six traditions: Amara founded the *Bodhavallī*, Varadeva the *Prabhuvallī*, Citranātha

¹⁷⁶ According to the CS there are four *āmnāyas*: in this chapter are presented the *Pūrvāmnāya*, the *Dakṣiṇāmnāya* and part of the *Uttarāmnāya*, while in the next is concluded the presentation of the *Uttarāmnāya*, and so the *Paścimāmnāya* is described briefly.

¹⁷⁷ See the study on the *āmnāya* classification according to the *Ciñcinīmatasārasamuccaya* of Mark S.G. Dyczkowski (Delhi: 1989, pp.68-90).

¹⁷⁸ They were: Bhadra, Amarapāda, Mahendra, Khagendra, Mahīdhara and Guṇḍikanātha.

the *Pādavallī*, Olinātha the *Ānandavallī*, Vṛdhanātha the *Yogavallī* and Guḍikanātha the *Omavallī*. Each one practiced austerities in a particular place for a varying number of years following the instructions of a master (vv.36-98').

The second *āmnāya* described is the *Dakṣiṇāmnāya*, the Southern Tradition, where the Goddess manifests as Kāmeśvarī in the form of one's true nature; she rises from the three *piṭhas* and she dwells in their centre. It is said that many *siddhas* and *munis*, including Krodhamuni,¹⁷⁹ practiced austerities for a thousand years until the Goddess manifested and transmitted the divine knowledge to them; by the union of Kāmadeva and Kāmeśvarī was Kauleśa born, who taught this divine knowledge (vv.98"-150).

The third *āmnāya* presented is the *Uttarāmnāya*, the Northern Tradition, where the Goddess manifests as Kāleśvarī: this is the supreme tradition which was taught by Krodharāja (vv.151-156).

¹⁷⁹ Durvāsas.

Chapter 19

The chapter continues to present the *āmnāyas* and some elements of worship, following the second half of the seventh chapter (vv.161-250) and the eighth chapter of the CS.

The *Uttarāmnāya* has been already briefly introduced in the previous chapter, where Kālī is described as the Mistress of the Northern Tradition; the core of the *Uttarāmnāya*, which is the sequence of the twelve aspects of Kālī (Kālīkrama), is now introduced.

It is said that from the centre of the sun (*sūrya*) emerges another sun (*ravi*) whose splendour (*bhānu*) illuminates the entire world: this light is the Sun-Goddess Bhānavī Kaulinī, and in the middle of the sacrificial hearth (*bhānavīkuṇḍamadhye*) is the Wheel of Dissolution in the form of Sūryakūlakṛṣodarī (vv.1-19). This nectar of Kula spoken by the Yoginī has been manifested on the earth by Niṣkriyānandapāda, who transmitted the Mahākālīkrama to Vidyānanda (vv.20-27). This is the knowledge of the left path which describes Kālī as the radiance of the twelve Suns (*dvādashārkaprabhākālī*) (vv.28-79): thus the twelve aspects of Kālī are named as Sṛṣṭikālī (the "Kālī of Creation"), Sthitikālī (the "Kālī of Maintenance"), Saṁhāarakālī (the "Kālī of

Destruction"), Raktakālī (the "Kālī of Passion"), Sukālī (the "Good Kālī"), Yamakālī (the "Kālī of Control"), Mṛtyukālī (the "Kālī of Death"), Bhadrakālī (the "Auspicious Kālī"), Paramārkakālī (the "Kālī of the Supreme Sun"), Mahāmārtāṇḍakālī (the "Great Sun Kālī"), Rudrakālī (the "Terrible Kālī") and Mahākālī (the "Great Kālī"); in the middle of the circle of these twelve powers is worshipped Kumārī (vv.80-88).

The *Paścimāmnāyā* is treated briefly: it is said that Kubjeśvarī manifested out of compassion as the Tamarind tree in Candradvīpa (vv.89-94').

Then Bhairava speaks about *Siddhakīrtimanu* (vv.94"-101'), the three *adhikaras* (101"-103'), the six organs of senses (103"-108'), the *maṇḍala* (vv.103"-119), the *dīpa* (vv.120-149') and the characteristics of the mantra which benefits and of the one which restrains (*nugrahanigrahamantra*) (vv.149"-162).

Chapter 20

This chapter deals with various explanations of the Krama system according to the first 116 verses of the ninth chapter of the CS.

The *caruyāga* (vv.1-9), the characteristics of regular and occasional worship (vv.10-12), the four excellences (13-16') and the qualities of a disciple (vv.16"-27') are described.

Then the main definitions on the Krama system are given: thus verses 27"-33 explain the knowledge (*kramajñāna*), the object of knowledge (*kramajñeya*) and the aim (*kramalakśya*) of Krama; verses 34-57 speak about creation (*kramodaya*) and of the sixfold subdivision in Krama (*kramabheda*) (i.e. the six *cakras*); verses 37"-59' tell about the lineage (*kramaugha*), the transcendental state (*kramātīta*), the accomplishment (*kramasiddhi*) and practice (*kramābhyāsa*) in the Krama system; verses 58-59' state that the one free from the five elements is called Akula and his desire, who is the supreme power, pure and virtuous, is called Kula, the origin of supreme bliss.

Verses 59"-61 give different subdivisions.

The Vārāhī Tantra

Verses 62-72' speak about the importance of worship on special days (*parva*),¹⁸⁰ in particular about the eighth day of the half dark of the months of Phalguna, Caitra and Śrāvaṇa.

Verses 72"-114 describe the Tantra *abhiṣeka*, the Kula *abhiṣeka* and the Krama *abhiṣeka*.

¹⁸⁰ The *parvas* are the days of the four changes of the moon, such as the full and new moon, and the eighth and the fourteen days of every half month.

Chapter 21

This chapter concludes the exposition on the *Paścimāmnāya* following the last ten verses of the ninth chapter, and the tenth, eleventh and twelfth chapters of the CS.

Verses 1-9 speak about the six essential ingredients of the body (*ṣaḍrasa*), which are blood (*rakta*), flesh (*māṁsa*), serum of the flesh (*vasā*), fat (*medas*), marrow of bones (*majjan*), semen *virile* (*śukra*); these are compared with five symbolic ornaments (*āhārya*) and the *mantravīrya*.

In verses 10-34 is explained the *saṁketa*¹⁸¹ of language, or where different sounds are located in the body.

Verses 34"-38 describe the *śuṣṭhamelāpaka*.

Then the *kumārī vrata* and the *vīra vrata* are discussed in verses 39-78.

The chapter concludes with the *uddhāra* of the thirty-two syllable mantra of the Goddess Kūbjikā (vv.79-94).

¹⁸¹ Symbolic language.

Chapter 22

This chapter exposes the six *āmnāyas*.¹⁸²

The first tradition to be described is the *Dakṣiṇāmnāya* (verses 1-36'), revealed by Aghora Bhairava.

The Mistress of this tradition is Niśeśī (the "Queen of the Night") who is very powerful and very strong; she is eternal and adorned with blue garments; she is known sometimes as Caitanyabhairavī, sometimes as Raktakālī, and sometimes as Sundarīkālīkā or Aghoreśvarī. She has even been worshipped by Kratu and by Dharmarāja¹⁸³ and in the tradition she is known as Caitanyabhairavī (vv.1-5): the Goddess is described in verses 6-16 as having the Vedas as her seat and the owl as her vehicle; she is blazing in the middle of a funeral pile; she is emaciated, adorned by a garland of heads and dressed with garments made of bones and skin; she shines as thousands of

¹⁸² A very similar exposition of the six *āmnāyas* is present in the *Parātantra*: both texts are almost identical in the analysis of the *āmnāyas*, with the differences that the VT starts with the description of the *Dakṣiṇāmnāya* (instead of with the *Pūrvāmnāya*, as in the *Parātantra*) and identifies the Mistress of this *āmnāya*, Niśeśī, with Vārāhī herself.

¹⁸³ Dharmaraja is another name for Yama, the god of death.

suns and she has five faces, each one with three eyes; she has sixteen arms, holding an elephant's skin (*gaja kañcuka*), a small bell (*kin̐kinī*), a pāśa, an *aṅkusha*, a *kapāla*, a *khaṭvāṅga*, a *muṇḍa*, a drum (*ḍiṇḍima*), a *khaḍga*, a *kheṭa*, arrows, a bow, a *cakra*, a *daṇḍa*, a *kamaṇḍalu* and showing *abhayamudrā*, *varadamudrā* and *tarjanī mudrā*.

It is then said that the main Goddesses of this tradition are Dakṣiṇakālikā, Pracandā, Ugracandā, Ugratārā, Kapālinī, Tvaritā, Chinnamastā, Bagalā, Nīlasarasvatī, Bhīmā, Trailokyadhāmareśvarī, Trailokyavijayā, Caṇḍī, Raktacāmuṇḍā and Bhairavī; the attendants (*aṅgadevatās*) are said to be many, between which are remembered Jambhinī, Stambhinī, Tārā, Mohinī, Andhinī and Śivā (vv.17-19).

It is then explained that the one Mistress of the *Dakṣiṇāmnāya* expands into a variety of forms such as the eight Mātṛs, the eight Bhairavas, the eight Kṣetrapālas (Protectors of the Field), the Lord of the Field, Baṭuka, Gaṇeśa and the crowd of Yoginīs; She is the Samayā (the "Sacred Oath") and the Protectress (vv.20-21).

She has all the qualities of Bhairava and she is surrounded by many attendants; she is worshipped according to the *vāmācāra* and bestows *siddhis* to the practitioners (vv.22-26').

Then in verses 26"-31 is given the *dhyāna* of Nīlavārāhī, who is described shining as a blue cloud, adorned with blue earrings, blue flowers and blue ornaments; she wears a garland of blue *vaiḍūrya*¹⁸⁴ and she is embellished by precious gems tied up with sapphires; she stands on a blue horse and she holds a blue sword; she, Mahāmāyā (the Supreme Illusion), deludes the fourteen worlds with the blue veil of sleep; she, who is delighting in the *vīrapāna*,¹⁸⁵ devours the slanderers of the *dravya* (ritual ingredients) and always protects the *vīras* (lit. heroes); she, Paramānandabhairavī, is the Supreme Mother and the Creator of Supreme Bliss.

The exposition on the Southern Tradition concludes with the *mantroddhāra* of Nīlavārāhī, in verses 32-36'.¹⁸⁶

The second tradition to be discussed is the *Uttarāmnāya* (vv.36"-61).

This wrathful tradition (*ugrāmnāya*) belongs to the Kālīkula. The Potent Mistress (*tīvrānāyikā*) of this *āmnāya* is Kālī, who has millions of forms; the goddess, who bestows *ājñāsiddhi*, is supported by the strength of Viṣṇu: thus

¹⁸⁴ *Vaidurya* is either the cat's eye stone or lapis lazuli. Here is what is meant is a blue lapis lazuli.

¹⁸⁵ *Vīrapāna* means literally "the drinking of the hero" and it refers to the consumption of purified liquor according to the Tāntrik tradition.

¹⁸⁶ In the *Parātāntra*, the *dhyāna* and the *mantroddhāra* of Nīlavārāhī are absent.

Mahākālī is Nārāyaṇī, eagerly engaged in the protection of the world. One who always remembers her is free from great danger (36"-39).

In verse 39 it is explained that by the means of time she devours everything, including the Brahman; since she devours time itself, she is remembered as Kālikā.

Then Mahākālī, who has countless forms, is portrayed in verses 40-51. Here are given two descriptions of the Goddess: in one she is blue, with three faces and nine eyes; she is adorned by bone earrings and a garland of skulls and she is standing on Śiva; in the other she has nine faces, sitting on Śiva in *padmāsana* (in the lotus posture, with crossed legs) and holding a *kapāla*, a *cakra*, an *aṅkuśa* and a *mudgara* with her right hands, and carrying a *triśūla*, a *pāśa*, a *khṛvāṅga* and a dead child (*mṛtavāla*) with her left hands.

The text then concludes its exposition on the Northern Tradition (vv. 52-61). In verse 52" it is acknowledged that Kālī is the founder of the Kaula path; in verse 54 it is said that Durvāsa, Nārada, Vyāsa, Vasiṣṭha and Kauśika obtained *siddhis* through her worship.

In vv. 55'-56 it is written that Kalī, the bestower of enlightenment and *siddhis*, is the Mistress of Nirvāṇa and the revealer of the great knowledge; in verse 59' the Goddess is said to be united to Vāmadeva (*vāmadevāśritā*), alluding to

the fact that this *āmnāya* has been revealed by Vāmadevaśiva.

The third tradition discussed is the *Paścimāmnāya* (vv.62-90').

It is said that Śrīnāthā revealed countless mantras, *rahasyas* and *yamalas*, and that the Goddess has been known as Kujā (lit. the "Crooked One"), because at the beginning she "churned" her navel with her tongue in order to give birth to the Universe from her womb; thus Kujikā has been worshipped by the whole world (vv. 62-64).

She is the Mistress of the Western Tradition, which has been revealed by Sadyojāta; she is the origin of the world and she embodies the great destruction (v. 65).

Honoured by endless teachers, she is eternal and in union with Śiva; she is the propagator of many paths, from the superior to the inferior (v. 66).

Kujikā is visualised in union with Bhairava, who is described as sitting on a bull, with a single face, three eyes and eighteen arms: with his right hands he holds a *ḍamaru*, a hatchet (*paraśu*), an arrow, a *khadga*, an *aṅkuśa*, a thunderbolt (*vajra*), a *śaṅkha*, a flute (*veṇuvādya*) and shows *varadā* and *abhayā mudrā*; with the left hands he carries a *khavāṅga*, a *śula*, a bow (*dhanu*), a shield (*phalaka*), a *paśa*, a *ghaṇṭā*, a *kalaśa*, a sugar-cane (*veṇu*) and shows

abhayamudrā. On his left thigh is Kubjikā: she has one face, three eyes and two hands, and she is of reddish colour (vv.67-73).

Kubjikā, who has many forms, abides in the Kaula path; she was made descend to earth by Śrīnātha (v. 74).

Verses 75-76 say that the Kujāmnāyā has been promulgated by Kujeśanātha.

Verses 77-80 speak about the *devatās* of this *āmnāya*.

Sadyojāta accomplished the practice of Kubjikā, who is the Mistress of the Cakra. Aṅgira mastered her *vidyā* (or mantra), which he then taught to Dakṣā; then her *vidyā* was given to Nahuṣa and then to Candrar. Thus she has been celebrated as Kuladevī, the "Goddess of Kula" (vv. 81-85).

Her *vidyā*, which bestows many *siddhis*, has been worshipped by Durvāsa (v. 86).

In verse 87 it is said that the Goddess is delighted by worshipping her according to the *vāma mārga* (lit. "left path"), i.e. with the offering of the five *mākaras*, otherwise her worship bears no fruit.

Kubjikā, who is the Mother of Kula (Kulamātṛkā), bestows all *siddhis*, enjoyment and liberation (vv.88-89).

She has been described in various texts, including the *Manthānabhairavatantra* (v. 89"-90").

The fourth tradition mentioned is the *Ūrdhvāmnāya* (vv.90"-178).

The Goddess of this *āmnāya*, which has been revealed by Īśāna, is the Mistress of all the *cakras*; she is eternal and worshipped in all the *āmnāyas*; she is the Mistress of Parabrahma; she is Māyā, remembered also as Nārāyaṇī. By her worship one attains enjoyment and, in the end, Nirvāṇa (vv. 90'-95').

In her form as Viṣṇu, she destroys all the evil-doers; she, who is the Māyā which pervades the whole world, deludes even gods and demigods (95"-96').

When she, who is formless, assumes a form, she is Mahātripurasundarī: she shines as a ruby and her fragrance is similar to water perfumed with saffron; she has beautiful eyebrows, lovely eyes, attractive breasts and a sweet smile; her head is adorned by a crescent moon and all her limbs are embellished with ornaments; she is charming, with three eyes and four arms, holding a *pāśa*, an *aṅkuśa*, a bow and five arrows; the Supreme Mistress (Parameśvarī) is sitting on Sadaśiva as her couch, on a *maṇḍapa* which has as its legs Brahmā, Viṣṇu, Rudrā and Īśāna. She, the Supreme Power (Paraśakti), is praised as Sundarī and Tripureśī (96"-100).

The Goddess, who embodies the Supreme Absolute (*parabrahmāsvārūpiṇī*), bestows the Great Liberation. She, with the wide eyes (*viśālākṣī*), manifests in many forms: thus she is Kāmeśvarī, the power of Rudra, who descended in Pūrṇāgiri, Vajreśvarī, the eternal power of Viṣṇu, who resides in Kāmarūpa, Bhageśī, the power of Brahmā, who abides in Jālandrara and Śivā, of the essence of Parabrahma, who dwells in Uḍḍiyāna. She is the Mistress of every *cakra*, every *pūḥa*, every mantra, every god, and of the six *āmnāyas* (101-105).

Then in verses 106-114' the *Śrīyantra* is described as consisting of nine *cakras*, and in verses 114"-131' are praised its glories.

In verses 131"-134' it is said that Tripurasundarī can be worshipped according *vāmācāra* and *dakṣiṇācāra*: by the left path one can quickly realize all one's desires, and by the right path, which is best for renunciants, one can obtain only *kaivalya* (eternal bliss).

Then in verses 134"-154 is described the glories of her sixteen-syllabled mantra and of the *Parāprasādamantra*.

It is then said that Mahātripurasundarī is the Supreme Mistress who embodies all beings and who resides everywhere (vv.155-156').

In verses 156"-158 it is concluded that there is no difference between Śiva and Śakti, since the Supreme Goddess is neither male, female or neuter: she, who embodies all beings, is the form of the Self (*ātmāliṅgasvārūpiṇī*) and because she is the cause of the origin of all beings (*sarvotpattihetubhūtā*) she is called the *yoni* (womb).

The fifth tradition mentioned is the *Pūrvāmnāya* (vv.159-178).

The Mistress of the Eastern Tradition is Pūrṇeśvarī, the power of Rudra, and her Śiva is Tatpuruṣa (vv. 159-160).

The Goddess is described in verses 161-166: she is bright as a sapphire and she carries a *paśa* (?), a *dordaṇḍa*, *varamudrā*, *abhayamudrā*, a *kapāla*, a *ḍamaru*, a rosary (*akṣamālā*), a *śakti*, a bow, an arrow and a *khaḍga*. She is standing in the *pratyālīḍha* pose on both a sun and a moon disk, atop a *mahāpreta*; the serpents Vāsukī and Śaṅkhapāla are her ear-ornaments and Ananta is her garland; she is embellished by bone ornaments; she has three wild eyes and a half-moon on her head.

It is then said that Pūrṇeśvarī appeared in Pūrṇagiri *pūṭha*, in the crematory ground of the Lakṣmī forest; worshipped by Indra, she manifested in many forms (167-168').

In the second half of the verse 168 it is said that because the Goddess has been worshipped by primeval (*pūrva*) gods and sages, her tradition is known as *Pūrvāmnāya*.

In verses 169-175 many forms of the Goddess are named.

Then it says that the fruit of the worship of the Goddess of this tradition can be accomplished through the left path and not through the right path.

Verse 177 speaks about *siddhis*.

In verse 178 it is said that her *vidyā* has been propitiated by Marīci, who then gave it to Indra.

The sixth tradition discussed is the *Adha āmnāya* (vv. 179-186).

The Mistress of the Lower Tradition is the fearless and unimpeded Vajrayoginī, the Mother of Buddha (Jinamātrkā), whose worship gives quick results in the Kali Yuga (vv. 179-180).

She is described in verses 181-184 as follows: she has three faces and she is of red colour; she is in a dancing posture on a dead body; she has three eyes; she is adorned by ornaments of bone and by a garland of skulls; she has a serpent for sacred thread; she wears a tiger's skin and a lion's skin as upper garments; she has curly hair rising upwards;

she has four hands, and holds a *kartī*, a *kapāla*, a *khaṭvāṅga* and a *ḍamaru*.

She gives quick results in the Kaliyuga, but she does not bestow release from further transmigration (*apavarga*). Her tradition follows the Buddhist Āgamas and has many subdivisions (v. 185).

Verse 186 mentions Kālacakra, Saṁvara, Hayagrīva, Yogāmbara and Mahākāla as being her Bhairavas.

Chapter 23

This chapter opens with a discussion about *prayoga*, the "application" of the *sādhana* of a deity for specific purpose.

Verses 1-23 describe the *puraścaraṇa*,¹⁸⁷ which is said to be necessary before any *prayoga*.

Verses 24-65 speak about the *ṣaṭkarmas*, which are *śānti* (pacification), *vaśya* (subjugation), *stambhana* (immobilization), *vidveṣa* (causing dissention), *uccāṭana* (erradication) and *māraṇa* (liquidation).

Verses 66-76 explain about the *balidāna*.

Verses 77-110 give the rules for *śavasādhana*.

Verses 111-158 speak about *kumārīpūja*.

¹⁸⁷ These verses are present at the beginning of the ninth chapter of the *Parātantra* and in the twenty-fifth chapter of the VT (vv.78-120).

Chapter 24

This chapter deals with the Kālīkrama, as it has been described in the seventh chapter of the *Parātantra*.

Questioned by the Goddess on the nature of Kālī and her many forms (vv.1-11), Sadāśiva praises her as Kālasaṅkārṣiṇī, the Devourer of Time (vv.12-14); he then says that the eternal Goddess, with countless faces and tongues, cannot be described even in a hundred years; thus, between the many distinctions of Kālīkrama, he is going to explain the one concerning the Sequence of Five Kālīs (vv.12-17).

Sadāśiva describes the Goddess in her transcendental and immanent aspect (verses 18-33): the Goddess is eternal, of the essence of the Supreme Absolute and the embodiment of the world; she is stainless, without qualities (*nirguṇā*) and yet she displays the world with qualities (*saguna*). She is not male, female, or neuter: she is manifest and unmanifest and she is the abode of the qualities of the world (vv.18-19).

Verses 36- 45 speak about the *pūjā* of the Kālī *yantra*.

In verses 42"-43 it is said that Kālī can be worshipped in an image, a cloth, a platform (*sthaṇḍila*), a book, the heart, a *khadga*, a *triśūla*, a *mahāpātra* and a woman.

Then Sadāśiva explains her *dhyānayoga* (vv.44-143') for the sake of the accomplishment of the practitioner.

He says that the Kālikulakrama has been revealed by him to Brahmā for the creation of the world; then Pitāmaha¹⁸⁸ gave it to Pulastya, who then transmitted it to Kubera. All the royal family of Laṅka followed the Kālikrama (vv.44-49). Ravaṇa, Kumbhakarṇa Vibhīṣaṇa, Hiranyakashipū, Bāna, Bali, Jālandhara, Ambarīṣa, Nahuṣa and the race of Haihaya were all devotees of Kālī. The group of sages starting with Nārada, Durvāsa, Gādhinandana, Virūpākṣa and the others were also followers of the Kālikrama. Brahmā passed the Kālikrama to Viśvāmitra and to Vasiṣṭha, who gave it to Rāma to kill Ravaṇa (vv.50-53). The mantra of Kālī by which Rāma killed Ravaṇa is given in verses 54-59; thus it has been explained how the Goddess appeared in the solar race of kings, i.e. the royal dynasty of Rāmachandra (vv.54-60).

It is said then said that Kālī, who is one, manifests in a sequence of five Kālīs, who are Sṛṣṭikālī, Sthitikālī, Samhāarakālī, Anākhyakālī and Bhāsakālī: all these five Kālīs abide in the body of Guhyakālī (vv.61-66).

The *dhyāna* of Guhyakālī is given in verses 67-105: she is described dark as a blue *Utpala* flower, with nine faces and

¹⁸⁸ Another name for Brahmā.

twenty-seven eyes;¹⁸⁹ her upper shining face is known as Caṇḍayogeśvarī, which is made of light and bestows Nirvāṇa; below it she has a lion's face, which is white and radiant, and below that is a jackal's face, black and causing tumult in the three worlds; on the left of it, in sequence, she has the face of the Lord of the Monkeys, which is red and very luminous, a bird's face, yellow with its beak, and an elephant's face, white and very luminous; on the right she has a pig's face, smoke-coloured and wrathful, a yellowish *makara's* face¹⁹⁰ and a black horse's face. The terrific black face is the main one (vv.68-77). She carries many weapons, which are given in verses 78-84. She wears a tiger skin; she is adorned by bracelets of gold and bone, a garland of severed heads and one of red lotuses (vv.85-90). She is standing on Śiva, with one face and three eyes, adorned with the ornaments of Bhairava; he has four hands, holding a *kartṛ*, a *kapāla*, a *ḍamaru* and a *khaṭvāṅga*; below this Bhairava *pūṭha* there are the five *pretas*, which are Brahmā, Viṣṇu, Rudra, Īśvara and Sadāśiva (vv.92-93).

In verses 106-127 the five Kālīs are described.

Verses 128-143' speak of the importance of the Guru.

In verses 143"-187 are given a few mantras of Kālī.

¹⁸⁹ The text mentions ten faces, but 9 makes more sense as she has 27 eyes, with three in each head, and only 9 heads are described.

¹⁹⁰ The *makara* is a mythological aquatic animal, similar to a crocodile.

Chapter 25

Questioned by the Goddess, Bhairava speaks about the seventeen-syllabled mantra (vv.1-31'), as it is described in the eighth chapter of the *Parātantra* (vv.1-30).

Prāṇāyāma is described in verses 31"-55'.

In verses 55"-77 the highest truth is revealed, as is also mentioned in the eight chapter of the *Parātantra* (vv.57"-79); the human body originated from Śiva, where impurity doesn't exist, and so it is not impure. In the same way, *brahmanas*, *kṣatriyas*, *vaiśyas* and *śudras* don't exist as such, they are nothing other than the Supreme Soul (Paramātmā).

This is the knowledge which liberates from merit and sin: the Mother of countless universes is the embodiment of the awareness "I am one" (*ekaivāhamsvarūpīṇī*) and she manifested the world to enjoy it in various ways for the sport of the "I". As when a jar is broken the space inside it permeates the rest of space, so the soul, when the body dies, becomes all-pervasive and merges in the Great Absolute.

Verses 78-160 speak of *prayogas*. This is also found in the ninth chapter (vv.1-75') of the *Parātantra*.

The chapter concludes by speaking of the essence of the Kālīkrama (vv.161-186), which is also given in the ninth chapter of the *Parātantra* (vv.75"-101).

It is said that in the Kālīkrama there is no distinction among the superiority of the *ācāras*, but instead Kālī can be worshipped following *nirācāra* and *sācāra* ways¹⁹¹ (v. 161).

Verses 162-170 describe *pūjā* in the Kālīkrama, which bestows enjoyment, happiness, enlightenment and *ājñāsiddhi*.

Verses 171-173 speak of the importance of the Guru, by satisfying whom also Kālī is pleased.

Verses 174-186 say that the one who worships according to the Kālīkrama, which has no equal, is a Mahāyogī. In particular in the Kali Yuga one should worship Kālī diligently.

The Goddess, who is one, manifests in thousands of forms in a stream of various Tantras and *āmnāyas*, with the purpose of benefiting the *sādhakas*. Thus she is Maṅgala, Mahāmāyā, Caṇḍakālālinī, Śivā, Cāmuṇḍā, Carcikā, Caṇḍā, Anākhyā, Guhyakālī, Siddhilakṣmī, Viśvalakṣmī, Mahāpratyaṅgirā, Sundarī, Tripurā, Cāru and Ugracaṇḍa. She is one, multiform and knowable by divine sight.

¹⁹¹ *Nirācāra* means literally “without following the rules of conduct” and designates the conduct which doesn’t follow the common rules, in opposition to *sācāra*, “well-behaved”.

Chapter 26

This chapter explains Haṭhayoga, as it is exposed by Svātmaraṁmayogi in his *Haṭhayogapradīpikā*.¹⁹²

Bhairava describes a few *āsanas*, i.e. "postures" of the body, which have been accepted by sages such as Vasiṣṭha and by ascetics like Matsyendranātha, the practice of which grants health and lightness of the limbs. Then he speaks about *svastikāśana*, *gomukhāśana*, *vīrāśana*, *kūrmāśana*, *kukkuṭāśana*, *uttānakūrmāśana*, *dhanurāśana*, *matsyendrāśana*, *śavāśana*, *siddhāśana*, *padmāśana*, *śimhāśana* and *bhadrāśana* (vv.1-33).

It is then said that the best of yogis, who without fatigue practices *āsanas* and *bandhas*, should practice purification of the *nāḍīs*, *mudrās* and *prāṇāyāma*. Perfection comes from practical application, not by merely reading *śāstras* or wearing the garb of a *siddha*. The cause (*karaṇa*) of enlightenment is practice (*kriyā*). The sequence of Haṭhayoga comprehends *āśana*, *kumbhaka*, *mudrā* and concentration on the inner sound. A person who is *brahmacārī* (celibate), eats

¹⁹² See Chapters 1, 2 and 3 (vv.1-52) of the *Haṭhayogapradīpikā* (New Delhi: 1998).

moderate food and is engaged in yoga will become a *siddha* in a year (vv.34-40'). Verses 40"-43 and 45-46 speak about the diet which the yogi should follow, and the food which is prohibited. In verse 44 it is said that a yogi should avoid bad company, fire, women and rules which cause pain to the body, such as bathing early in the morning, fasting and so on.

When one becomes steady in *āsana* and moderate in diet, one should practice *prāṇāyāma* by following the instructions of the Guru (v. 49); by practicing *prāṇāyāma* one attains steadiness of the mind and purifies all the *nāḍīs* and *cakras* from impurities (vv.50-54). The practice of *prāṇāyāma* is explained in verses 55-68. In verses 69-71 it is said that when fat or mucus is excessive, except if the *doṣas* are balanced, before *prāṇāyāma* one should practice the *ṣaṭkarmas*, i.e. the six cleansing techniques, which are *dhauti*, *basti*, *neti*, *trāṭaka*, *naulika* and *kapālabhātī*; these *ṣaṭkarmas* are described in verses 72-86.

The importance of *prāṇāyāma* is given in verses 87-90'.

In verses 90"-91' it is said that the state where the mind is without thoughts is called *manonmanī*.

Verses 91"-128 speak about the eight kinds of *kumbhaka*, which are *sūryabheda*, *ujjāyī*, *sītkārī*, *śītalī*, *bhastrikā*, *bhrāmarī*, *mūrccha* and *plāvinī*.

In verse 129 it is said that the signs of perfection of *haṭhayoga* are leanness of the body, a tranquil appearance, manifestation of the *nāda*, (the inner sound), clear eyes, health, control of *bindu* (semen), an active digestive fire and the purification of *nāḍīs*.

Then it is explained that Kuṇḍalinī is the support of yoga: when by the Guru's grace Kuṇḍalinī is awakened, then all the *cakras* and *granthis* (knots) are opened and *suṣumnā* becomes the pathway of *prāṇa*. Therefore, one should constantly raise Kuṇḍalinī with effort, by performing *mudrās* (vv.130-134). *Mahāmudrā*, *mahābandha*, *mahāvedha* and *khecarīmudrā* are then described (vv.135-180).

Chapter 27

This chapter continues the exposition on *mudrās* and *bandhas* as it is given in the third chapter (vv.56-160) of the *Haṭhayogapradīpikā*.

In verses 1-49' are described *mūlabandha*, *uḍḍīyānabandha*, *jālandharabandha*, *viparītakaraṇī*, *vajrolī mudrā*, *amarolī mudrā* and *sahajolī mudrā*.

Then Kuṇḍalinī - also called Kuṭilāṅgī, Bhujāṅgī, Śakti, Īśvarī and Arundhatī - is mentioned; as a door is opened by a key, so the yogi opens the door of enlightenment by means of Kuṇḍalinī; the Supreme Mistress (Parameśvarī) rests, closing with her mouth the door which leads to the place of the Absolute (*brahmasthāna*), where one becomes free from suffering. In this way Kuṇḍalinī is both the means of liberation for the yogi and of bondage for the ignorant. Just as the serpent Śeṣa is the support of continents, mountains and waters, in the same way Kuṇḍalinī is the support of all *yantras* and *Tantras*. Kuṇḍalinī is said to be coiled as a snake: one who makes this *śakti* flow attains liberation. The *nāḍī iḍā* is the river Gaṅgā, *piṅgala* is Yamunā and between them is the austere young widow Sarasvatī; by seizing the tail of the Kuṇḍalinī serpent, she is awakened and rises up (vv.49"-57).

Thus different methods to cause the moving of Kuṇḍalinī are mentioned in verses 58-79’.

The second part of the chapter deals with *samādhi* (vv.79"-182) as it is explained in the forth chapter of the *Haṭhayogapradīpikā*.

The teaching on *samadhi* opens by giving homage to Śiva, who is the Guru and whose essence is *nāda*, *bindu* and *kalā*: it is said that one who is wholly devoted to them attains the stainless (*nirañjana*) state (v. 183). Thus the *samādhi krama* is described, through which one eliminates death and attains the supreme bliss of the Absolute. The state of *samādhi* is also called *rajayoga*, *unmanī*, *manonmanī*, *amaratva*, *laya*, *tattva*, *śūnyāśūnya*, *parampada*, *amanaska*, *advaita*, *nirālamba*, *nirañjana*, *jīvanmukti*, *sahājā* and *turyā*, which are all synonymous terms (79-83’).

In verses 83"-87 is explained that the union of the soul with the mind, which are like salt in the sea, is called *samādhi*. In the same way, the union of the individual soul with the Supreme Soul is called *samādhi*, where all conceptions (*samkalpa*) are destroyed. But without the compassion of the True Guru, renunciation, perception of the Truth and *sahajāvasthā* are unobtainable.

The Vārāhī Tantra

Verse 88 warns that one should speak about this knowledge only after having some sort of realization, otherwise he is indulging in hypocrisy and falsity.

The process of *samādhi* is explained at length in verses 89-110.

Verses 111-118 speak about the *śāmbhavī mudrā*.

Verses 119-132 explain the *khecarī mudrā*.

Verses 133-139 describe the state of *samādhi*.

Verses 140-184 explain *nāda anusandhāna*, which has been revealed by Ādinātha to attain *laya*.

Chapter 28

This chapter speaks about *Durgāpūjā*, similar to the exposition made by Vidyāpati in his compilation called *Durgābhaktitarāṅginī* (Du.Bh.T.).¹⁹³

It opens with Bhairava naming the Sixteen Mātṛkās, who are Vārāhī, Nīlakālī, Gaurī, Padmā, Śacī, Medhā, Sāvitrī, Vijayā, Jayā, Devasenā, Svadhā, Svāhā, Hṛṣṭī (Sṛṣṭi ?), Puṣṭī, Tuṣṭī and Ātmakuladevatā (vv.1-3').¹⁹⁴

Verses 3"-11' describe Caṇḍikā: she has braided and ornamented hair wound around her head, with a digit of the moon facing downwards; she wears earrings of gems, a crown, a garland of ever-fragrant lotuses and a yellow dress. With her right hands she carries a *śūla*, a *vajra*, a *bāṇa*, a *khadga* and a *śakti*, while with her left ones she holds a *gadā* (club), a *ghaṇṭā*, a *cāpa*, a *carma* and a *śaṅkha*. She seats on a tiger skin on the top of a lion.

Verses 11"-15' portray Cāmuṇḍā: she is blue as the petals of a blue *utpala* flower and she has four arms; with her right

¹⁹³ The twenty-ninth chapter includes pp.11-57 of the Du.Bh.T. (Vārāṇasī : *saṃvat* 2058).

¹⁹⁴ These verses are absent in the Du.Bh.T.

hands she holds a *khaṭvāṅga* and a *candrahāsa* (a glittering scimitar), while with her left ones she carries a *carma* and a *pāśa*; she wears a garland of severed heads and a tiger skin; she is emaciated, with long teeth, a rolling tongue and red eyes; she seats on a headless corpse.

Verses 15"-85' explain how to perform *Durgāpūjā*.

Verses 85"-89' describe the *Durgāpūjā* of one fortnight, starting from the ninth lunar day of the waning moon of the month of Āśvina (*āśvinakṣṇanavamī*) until the tenth lunar day of the crescent moon of the same month (*āśvinaśukladaśamī*).

Verses 89"-104 speak about the *Durgāpūjā* of nine nights (*navarātri*), starting from the first lunar day of the crescent moon of the month of Āśvina.

Verses 105-113 tell about the *Durgāpūjā* which starts from the sixth lunar day of crescent moon of the month of Āśvina.

Verses 114-118 tell about the *Durgāpūjā* starting from the seventh lunar day of the crescent moon of the month of Āśvina.

Verses 119-127' speak about the importance of the *tithis* (lunar days) in the *Durgāpūjā*, in particular of *aṣṭamī* (the eighth lunar day) and *navamī* (the ninth lunar day).

In verses 117"-135' are given the rules of *kalaśasthāpana* ("installation of the jar"), on the occasion of the first day of Navarātri.

The chapter concludes by telling of the rituals to perform in *saptamī*, *mahāṣṭamī* and *navamī* (vv. 135"-165).

Chapter 29

This chapter continues the exposition on *Durgāpūjā*, treating the worship of Caṇḍikā,¹⁹⁵ as it is discussed in the Du.Bh.T.¹⁹⁶

Bhairava says that one should worship Durgā along with her manifestations on a lotus-shaped diagram by means of her nine-syllabled mantra. The nine Caṇḍīs are Rudracaṇḍā, Pracāṇḍā, Caṇḍogrā, Caṇḍanāyikā, Caṇḍā, Caṇḍavatī, Caṇḍarūpā, Aticaṇḍā and Ugracaṇḍā. In the middle of the lotus is worshipped Ugracaṇḍā with her eighteen arms, and in the petals are worshipped the other Caṇḍīs, each with sixteen arms. Ugracaṇḍā holds a *kheṭaka*, a *ghaṇṭā*, a mirror (*ādarśa*), *tarjanī mudrā*, a *dhanu*, a banner (*dhvaja*), a *ḍamarū* and a *pāśa* with the left hands, and a *śakti*, a tumbura, a *śūla*, a *vajra*, a *khaḍga*, an *aṅkuśa*, a *śara*, a *cakra* and a peg (*śalākā*) with her right arms. The others Caṇḍīs hold the same weapons, except the *ḍamarū* and *tarjanī mudrā*. Ugracaṇḍā is

¹⁹⁵ According to the Du.Bh.T., the Caṇḍikāpūjā should be made on Aṣṭamī and Navamī of the month of Āśvina.

¹⁹⁶ The twenty-ninth chapter includes pp.57-185 of the Du.Bh.T. (Vārāṇasī : *saṃvat* 2058).

reddish, while the others eight goddesses are respectively black, blue, white, grey, yellow, yellowish and red. Ugracaṇḍā stands on a lion in *ālīḍha* pose¹⁹⁷ and holds Mahiṣāsura by the hair (1-8').

First, one should first worship Caṇḍikā in the middle of the lotus; then the other Caṇḍīs on the *maṇḍala* of the Goddess starting from the east; thus the nine Goddesses starting with Jayantī; the weapons, the ornaments, the attendants and the vehicles of the Goddess; the Nine Planets and the ten directional guardians; Bhairava and Bhairavī; and the Sixty-four Yoginīs (vv.8"-25').

In verses 25"-95' are described the Sixty-four Yoginīs, which here are Vijayā, Maṅgalā, Bhadrā, Dhṛti, Śānti, Śivā, Kṣamā, Siddhi, Padmāsanā Devī, Tuṣṭi, Umā, Puṣṭi, Śrī, Ṛddhi, Rati, Dīptā, Kānti, Yaśā, Lakṣmī, Īśvarī, Vṛddhi, Śākri, Jayāvatī, Brahmī, Jayantī, Aparājitā, Ajitā, Mānasī, Diti, Māyā, Mohinī, Lālasā, Tārā, Gaurī, Śaraṇyā, Kauśikī, Mati, Durgā, Kriyā, Ghaṇṭā, Karṇā, Kapālinī, Raudrī, Kālī, Mayūrī, Svarūpā, Bahurūpā, Ripuhā, Ambikā, Carcikā, Surapūjitā, Vaivasvatī, Kaumārī, Tridaṇḍī, Māheśvarī, Vaiṣṇavī, Mahālakṣmī, Kapālinī, [Kārtikī, Kauśikī], Śivadūtī, Śivā, Cāmuṇḍā and Raudrī.

¹⁹⁷ The *ālīḍha* pose is with the right knee advanced and and the left leg drawn back.

It is said that the *pūjā* of the Sixty-four Yoginīs gives the same results as does the *Śivapūjā*.

Then in verses 95"-118' are portrayed the eight Mātṛs, which are Brahmāṇī, Māheśvarī, Kaumārī, Vaiṣṇavī, Vārāhī, Indrāṇī, Cāmuṇḍā and Kālī. It is said that the *Aṣṭamātṛkā* should be worshipped together with Vināyaka and Vīreśvara. After the Eight Mātṛs, one should worship Bhairava, women, young maidens and *brāhmana*s.

These *Aṣṭamātṛkā* are elsewhere¹⁹⁸ known as Brāhmī, Māheśvarī, Kaumārī, Vaiṣṇavī, Vārāhī, Indrāṇī, Cāmuṇḍā and Mahālakṣmī: these are the Mothers of the Universe (Viśvamātara). In the *Caṇḍikātantra* they are called Brāhmāṇī, Māheśvarī, Kaumārī, Vaiṣṇavī, Vārāhī, Nārasimhī, Aindrī and Śivadūtī. Their Bhairava is Pāṇḍunātha.

The chapter continues speaking of the weapons of the Goddess (vv.118"-127).

In verses 118"-119' it is said that the Goddess granted the boon to the demon Mahiṣa to be always worshipped together with her.

Verses 119"-121' tells of the weapons of Mahiṣāsura-mardinī, when she has ten arms; these are *triśūla*,

¹⁹⁸ The Du.Bh.T. says, in the Pañcarātra Tradition.

khadga, bāṇa, śakti, kheṭaka, cāpa, pāśa, aṅkuśa, ghaṇṭā and *paraśu*.

In verses 121"-123' it is said that when the Goddess is portrayed with two arms, she carries *khadga* and *gadā*, or *pāśu* and *śūla*, or *dhanu* and *bāṇa*, or *ghaṇṭa* and *cakra*, or *vajra* and *daṇḍa*.

Verses 123"-127 say that the weapons of the ten-armed Mahiṣāsūramardīnī are the *karṭṭikā*, *mudgara* (hammer), *kunta* (spear), *kuṭhāra* (spade), *tarjanīmudrā*, *damarū*, *śakti*, *padma*, *abhaya mudrā* and *darpaṇa*. The Goddess can be represented mounting on one or two lions, or sitting on a lotus. She is accompanied by the Sixty-four Yoginīs or only by Jayā and Vijayā, and she is portrayed while in the act of combat.

Then it is spoken about *kumārī pūjā* (vv.128-137); in verse 128 it is said that the Goddess is not pleased by *homa*, *dāna* and *japa*, but rather by the worship of a young maiden.

Verses 138-180 explain the *balidāna*.

Verses 181-185 speak about the importance of *praṇāma*; in verse 184 it is said that the *vīra* attains the results of all the sacrifices by just prostrating to the Goddess.

The chapter concludes with a hymn to Durgā (vv.186-199).

Chapter 30

The first half of this chapter concludes the exposition on *Durgāpūjā* (vv.1-57'), as it is given in the Du.Bh.T.¹⁹⁹

Bhairava says that in the *Durgāpūjā* one should also worship the weapons, emblems and armour of the Goddess (v. 1): the *pūjamantras* of the weapons of the goddess are then given: *khaḍga* (vv.2-6); *chūrikā*, i.e. knife (vv.7-9); *kaṭṭāraka*, i.e. dagger (v.10); *dhanu* (vv.11-12); *kunta*, i.e. spear (v. 13); *varma*, i.e. armour (v.14); *cāmara* (v.15); *chatra*, i.e. parasol (v.16); *śakradhvaja*, i.e. Indra's banner (vv.17-19); *patāka*; i.e. flag (vv.20-25'); *duṇḍubhi*, i.e. kettledrum (vv.25"-28'); *śaṅkha* (vv.28"-29'); lion (vv.29"-33'); horse (vv.33"-41').

In verse 41 is given the mantra for the offering of *bali*.

Verses 42-46 speak about the merits of awakening the Goddess; praising her with singing and music; circumambulating her; worshipping her as Triśūlinī in Navamī; and offering her a *bali*.

Verses 47-50 give the *visarjana* mantra.

¹⁹⁹ See pages 184-112 of the Du.Bh.T.

Verses 50"-57' speak about the *Aparājitā pūjā*, performed on *daśamī*, i.e. the tenth lunar day of the crescent moon.

In verses 57"-65 is given the *abhiṣeka* mantra.

Then Bhairava gives rules for the atonement of certain sins (vv.66-100) and describes the funeral rights (vv.101-141); these arguments are discussed in a similar way by Śrīmān Narasimhaṭhakkura in his *Tārābhaktisudhāṇava* (Tā.Bh.S.).²⁰⁰

²⁰⁰ See pages 308-314 of the Tā.Bh.S. (Vārāṇasī : 1983).

Chapter 31

The chapter starts speaking of the *vīra puraścaraṇa* (1-30'), as also found in the Tā.Bh.S.²⁰¹: the worship of *paraśakti* is prescribed, i.e. a woman who is not the wife of the *sādhaka*. The text continues with a description of the worship of eight Śaktis, i.e. eight women, each belonging to one of the following classes: *brahmāṇī*, *kṣatriyā*, *vaiśyā*, *śudrā*, a harlot, the daughter of a barber, a washer-woman and a *yoginī*. The *vīracārī sādhaka* has to invite them in his house, welcome and please them by offering good dresses and ornaments; then he should worship them as the Eight Mothers, i.e. the eight different aspects of the Goddess, and invoke the grace of the Goddess for his *mantrasiddhi* by singing a hymn in the left ear (*kaṇṇejapastotra*) of each of these ladies whom he considers to be the symbol of the Goddess. This hymn is found in verses 18-26 of this chapter.

Next, it is spoken about *prayoga* (vv.30"-34') and the importance of *cakrapūjā* at the end of any *prayoga*, for one's own protection and to eliminate the errors done during the *prayoga* (vv.34"-41').

²⁰¹ See pages 328-330 of the Tā.Bh.S. (Vārāṇasī : 1983).

Verses 41"-45 mention three *mudrās* to perform during the *homa*, which are *mṛgī*, *haṁsī* and *śūkarī*.²⁰²

Verse 46 says which vessel one should use for each of the *ṣaṭkarmas*.²⁰³

Then the Lord, requested by the Goddess, speaks of some medicines which enable a person to attain good health (vv.47-52) and of some rituals which give perfection in speech (vv.53-103).

Again, questioned by the Goddess, the Lord reveals the ingredients of a few medicines for the protection of children and of the house (104-120').²⁰⁴

The chapter concludes with two hymns which are not present in the Tā.Bh.T., one dedicated to the *yoginīs* and one to Vārāhī (vv.120"-194).

²⁰² See pages 373-374 of the Tā.Bh.S. (Vārāṇasī : 1983).

²⁰³ See page 379 of the Tā.Bh.S. (Vārāṇasī : 1983).

²⁰⁴ See pages 381-388 of the Tā.Bh.S. (Vārāṇasī : 1983).

Chapter 32

The first part of this chapter deals with *homa*: after discussing the *prayaścittā* (lit. "expiatory rights") to eliminate the defects done while performing the fire sacrifice, it gives the *dhyāna* and the names of the Fire (vv.1-44').

The second part of this chapter deals with *samskāras* (consecration rituals performed during the different stages of life of a person) and it opens with the *dhyāna* of Ṣaṣṭhī and a prayer to the Goddess Ṣaṣṭhī, and to other Gods and sages, for the protection of the son (vv.44"-154).

Chapter 33

This chapter deals with the "knowledge of the time" (*kālaḥjñāna*), which was revealed by Śambhunātha and by which one can perceive the signs of one's death six months before it happens. It is said that by time everything is originated and destroyed, even gods. According to the ancient and divine knowledge, a human being can live up to one hundred years, but because of bad actions his lifespan can be shortened. Time destroys all beings through anger and lust, but by means of knowledge, yoga and practice one can reverse it. Then are discussed some ailments and their effects, the equilibrium of the *doṣas* and some pathologies which can bring about death before its time (vv.1-181).

Chapter 34

The first part of this chapter discusses earthquakes: depending on the time of the occurrence and the ruling constellation, four kinds of earthquakes are considered, which are the Agni-type, Vayu-type, Varuṇa-type and Indra-type earthquakes. The effects of each one and the areas involved are here discussed (vv.1-25').

The second part of the chapter speaks about dreams, both auspicious and inauspicious, and their fulfillment according to the time of the night in which they are seen (vv.25"-90).

Chapter 35

In this chapter are given the *Yoginīnyāsa* and the *Ṣoḍhanyāsa* of Sundarīvārāhikālī and the instructions to perform a fire sacrifice (*homapaddhati*).

The *nyāsas* are presented in the form of mantras and rarely in verses, which we count to be twenty-four; the *homapaddhati* is instead entirely exposed in prose.

Chapter 36

This last chapter of the VT deals briefly with the *pūjā* of the Goddess Vārāhī.

After hearing the first portion of the VT revealed by Bhairava, the Goddess enquires about the *Vārāhīpañcāṅga*, "the five-limbed worship of Vārāhī" (v. 1).

In response to the Goddess, Bhairava reveals the *Vārāhīpañcāṅga*, praising Mahāmāyā, who is called Vārāhī. She is here described with a boar's face; very wrathful and terrible; shining as a thousand suns; resembling the *bandhūka* flower and the pomegranate blossom. She is portrayed as a youth intoxicated with passion, with full and prominent breasts; all her limbs are adorned by ornaments and she wears a garland of severed heads; she has three red and terrifying eyes, and fearful tusks. She has four or eight arms: when she is four-armed, she carries a *hala*, a *muśala*, a *kāṭya* (?) and shows the *varadamudrā*. She seats on a red lotus on top of a *preta*. The Goddess is delighted by offerings of meat and wine (1-11).

The *yantra* of Vārāhī is described in verses 12-19.

Verses 20-34 prescribe various visualizations of the Goddess according to the different *prayogas*.

Thus after worshipping Vārāhī with *dhyāna*, offerings of meat and wine, *japa*, *homa* and *bali* (vv.35-36), one should pay homage to her with the *praṇāmamantra* given in verses 37-40. To conclude, one should worship a *kumārī*. Having worshipped the Goddess in this way, one pleases her.

Analysis of the mss of the VT

The following critical edition on the first fifteen chapters of the VT has been made from two manuscripts, called for simplification manuscripts क. and ख., which have been found respectively in the Kaisar Library of Nepāl and in the Sarasvatī Pustakālaya of Benares (U.P.). Even though they have no date of compilation, the date April 1832 is annotated on a leaf of the manuscript ख.. Both are in good condition but not complete.

Folio numbers are showed instead of page numbers: thus the numbers are written only on one side of the leaf, which here is the back side. The folio numbers are given in the margins and are indicated as "*guru* 1" (गुरु १), "*guru* 2" (गुरु २), etc. in manuscript क. and as "*rāma* 1" (राम १), "*rāma* 2" (राम २), etc. in manuscript ख..

Corrections or missing words are rarely written in the margins.

As it is common in the early manuscripts, here as well no paragraphs are found, even at the end of the chapters, but instead the whole text is written in a continuous set of lines.

श्रीवाराहीतन्त्रम्

There is a *puṣpikā* (colophon) at the end of each chapter.

The colophon of the last chapter of ms क. reads:

॥ इति श्रीवाराहीतन्त्रे दक्षिणाम्नाये निर्वाणपदे पूजाविधिषड्विंशपटलः ॥

वाराहीतन्त्रपूर्वखण्डसंपूर्णं शुभम् ॥ वाराहीतन्त्रस्य ग्रन्थसंख्या ६५००। अस्य पत्रसंख्या १४०।

श्रीसदानन्दने चोपाविया ॥

The colophon says that the *Śrī Vārāhī Tantra* belongs to the Southern Tradition (*Dakṣiṇāmṇāya*), and follows the path to enlightenment (*nirvāṇapada*). It is made of thirty-six chapters, here called *paṭalas*, divided in 6500 *granthas*²⁰⁵ and written in 240 folios.

It is then said that the manuscript contains the first portion of the VT (*vārāhītantrapūrvakhaṇḍasampūṇa*): this statement seems to be validated by the first verse of the thirty-sixth chapter, where the Goddess says that after having

²⁰⁵ A *grantha* is a particular measurement, equal to thirty-two letters, which is used also in prose or, in poetries with different metres (See Jagannātha in his “*Manuscriptology: An entrance*” Delhi: 2007, p.46).

heard the first portion of the VT, she desires to hear about the five-limbed *pūjā* of Vārāhī,²⁰⁶ which is briefly explained herein.

It is then claimed that Śrī Sadānandana "cherished" it (*śrīsadānandane copāvīya*).

In the colophon of the first chapter of both manuscripts it is said that the VT descends from the main and most secret Tantras (*mahātirahasyatantrāvatāra*): the word "*avatāra*" here can denote the character of revelation, in opposition to *lekhana* ("copy") or *racanā* ("authored composition").

²⁰⁶ “पूर्वखण्डं मया श्रुत्वा वाराह्याः कथितं त्वया। अधुना श्रोतुमिच्छामि पञ्चांगं कथय प्रभो॥” (VT 36.1).

Overview of the script of the mss and the critical edition

The two manuscripts from which the VT has been edited are written in Devanāgarī script; nevertheless, there is an influence of the Nevārī script, in particular in ms खः.

- I. Nevārī script characters are sometimes used, in particular for the letters "ī", "ū" and "ṣa".

In the critical edition this has been pointed out only the first time they appeared.

- II. The syllable "tya" (त्य), "bhya" (भ्य) and "sya" (स्य) sometimes are confused in both mss, maybe because in the Nevārī script the character for these syllables is very similar to the character used for the Devanāgarī syllable "sya".

- III. In both the mss the letter "ra" (र) is sometimes written as "na" (न), probably because in Nevārī the character for the letter "ra" is similar to the Devanāgarī "na"; for example *vininmukta* (विनिन्मुक्त) is

found instead of *vinirmukta* (विनिर्मुक्त) or *gunu* (गुनु) instead of *Guru* (गुरु). At the end of the word, the letter "r" (र) is often omitted.

The following peculiarities have also been noticed in the script of the two manuscripts:

- I. The same character, "va" (व), is used for both "va" and "ba". For the benefit of the readers this has been amended in the critical edition.
- II. In Sanskrit the letters "ra" (र) and "la" (ल) are considered similar, so in both the manuscripts one can be used instead of another as *kālī* (काली) and *kārī* (कारी); this has been pointed out in the edition in order to avoid the misunderstanding of the meaning of the word.
- III. The syllable "hu" (हु) is almost always written as "dga" (द्र), in the manuscript ख., so the word *bahu*

(बहु) could appear written as *vadga* (वद्ग). This has been pointed out in the edition.

IV. Sometimes the letter "kha" (ख) is used instead of "ṣa" (ष).

V. The letter "ja" (ज) sometimes occurs instead of "ta" (त). Ex. *sajī* (सजी) is used for *satī* (सती).

VI. The following letters can be confused in both the manuscripts since they are written in a similar way: "sa" and "ma" (स\म), "ta" and "na" (त\न), "va" and "ca" (व\च), "ya" and "pa" (य\प).

VII. The letter "bha" (भ) can be written as "gha" (घ); ex. *ghasma* (घस्म) appears instead of *bhasma* (भस्म).

The two manuscripts have the same grammatical errors in several instances.

In the critical edition, if a word has been understood as being mis-spelled from the point of view of the grammar, it

has been changed to the one considered right: thus, to facilitate the readings, the correct word has been put in the main text, while the original word has been kept in the footnote. If the correction is uncertain the original word has been kept in the main text and the possible reading has been put in the footnote.

If the word has been considered to be incorrect from the point of view of the meaning, it has instead been kept in the main text, while the possible variation has been put in the footnote.

Sometimes the corrections have been put in parenthesis in the main text, to facilitate the reading.

Wherever possible, preference has been given to ms 𑀓. in this critical edition.

For a better interpretation, the two manuscripts have been read side by side and with other Tāntrik texts having similar verses; in particular a comparison has been made with references to the VT found in early and modern Tāntrik compilations and manuals (see appendixes 2 and 3).

In the critical edition, we made the following modifications to facilitate the reading:

I. As we have seen before, the words of the manuscripts are written in a continuous sequence without any spaces; the verses are not enumerated and each half-verse terminates with two vertical lines (॥). In the critical edition, the words have been split and the verses enumerated: this first variation has been silently applied.

II. In both manuscripts sometimes three dots appear at the end of a line, meaning the continuation of the word; the three dots have been silently omitted in the edition.

III. The *sandhi* of *anusvāra* "वा पदान्तस्य" has been silently simplified for the benefit of the readers: ex. *teṣāṃ tu* (तेषां तु) is edited instead of *teṣāntu* (तेषान्तु).

IV. The *sandhi* of double consonants following the letter "ra" (अचो रहाभ्यां द्वे) has been simplified: thus *karma* (कर्म) is edited instead of *karmma* (कम्म), *mārga* (मार्ग) instead of *mārgga* (मार्गग) and so on.

V. Single consonants have been silently corrected when meant to be double, as *tatva* (तत्त्व) for *tattva* (तत्त्व), etc.

VI. In the compound "ccha" (च्छ) the letter "ca" (च) is often omitted, so the word *icchā* (इच्छा) is written as *ichā* (इच्छा) in both the manuscripts: here the *samdhī* "छे च" has been silently applied. The absence of the letter "ca" has been pointed out only if it appears at the end of a word. Ex. *tachakti* (तच्छक्ति) is given as *ta[c]* *chakti* (त[च] छक्ति).

List of the Manuscripts

The present critical edition of the VT is based upon the following manuscripts:

1. *Vārāhī Tantra* (VT), marked here as क. (*ka.*), belonging to the Kaiser Library of the Government of Nepāl (Kathmandu). It is a Kaula Tantra in a form of a dialogue between Pracaṇḍabhairava and Guhyakālī.

Leaves 1-140. Granthas 6500. Script *Devanāgarī*. Lines 15 per page. *Pāko kāgaz*, i.e. “sturdy paper”²⁰⁷. Incomplete. Date: (?).

2. *Vārāhī Tantra* (VT), marked as ख. (*kha.*), preserved in the Sarasvatī Library of Sampūrṇānanda University (Benares). It is a Kaula Tantra in a form of a dialogue between Pracaṇḍabhairava and Guhyakālī.

Leaves 1-228: 1-58, 60-73, 82-150, 161-177, 186-189, 200-213, 215-228 (erroneous enumeration from 190-200; leaf 190 is 200 and leaf 219 is 228). Script *Devanāgarī*. Size 11.5

²⁰⁷ The *Pāko kāgaz*, i.e. “sturdy paper”, is a handmade Nepalese paper of multiple layers.

The Vārāhī Tantra

x 5.2 inches. Lines 10 per page and letters 33 in a line. Palm leaf. Incomplete. Date: April 1832 (?).

In addition have been consulted the following manuscripts:

3. *Vārāhī Tantra* (VT') from the private collection of Rājarājendranārāyaṇa Deva, now in the Sanskr̥t Sahitya Pariṣad of Kalkattā. It is a Śākta Tantra, in a form of a dialogue between Vārāha and Vārāhī.

Leaves 1-93. Verses 2545. Script *Baṅglā*. Size 20 x 5 inches. Lines 10 per page. Country-made yellow paper. Complete.

4. *Vārāhī Tantra* (VT'') preserved in the Sarasvatī Library of Sampūrṇānanda University (Benares). It is a Vaiṣṇava Tantra, in a form of a dialogue between Rādhā and Kṛṣṇa.

Leaves 1-23. Script *Baṅglā*. Size 13,7x3,1 inches. Lines 7 per page and letters 51 in a line. Incomplete (1-8 *paṭalas*).

5. *Vārāhītantre Caṇḍīpāṭhaphala*, marked here as ड., is from a private collection of Mr. Rajīv Śarmā (Kāmākhyā Dhām, Assam).

Leaves 1-11. Script: Nevārī. Lines 4 per page. Complete.

6. *Marīcitantre Caṇḍīpāṭhaphala*, from an anonymous private collection in Vārāṇasī (U. P.).

Leaves 1-10. Script *Devanāgarī*. Lines 8 per page. Complete. Paper.

Date: *saṃvat* 1727.

7. *Vārāhīvidhāna*, preserved in the Sarasvatī Library of Sampūrṇānanda University (Benares). It explains the *vidhi* of the *yantra* of the *navārṇamantra*.

Leaves 1-4. Script *Devanāgarī*. Size 4,6 x 2,3 inches. Lines 7 per page and letters 17 in a line.

8. *Vārāhīkrama*, preserved in the Sarasvatī Library of Sampūrṇānanda University (Benares). It is the *Vārāhīkrama* section of the *Paraśurāmakalpasūtra*.

The Vārāhī Tantra

Leaves 1-12. Script *Devanāgarī*. Size 12,9 x 4,7 inches.
Lines 9 per page and letters 57 in a line. Complete.

9. *Vajravārāhīkalpa*, belonging to the Kaiser Library of the Government of Nepal (Kathmandu). It is a Buddhist Tantra.

Leaves 1-145. Script *Nevārī*. Lines 14 per page and letters 54 in a line. Complete.

श्रीगणेशाय नमः ॥ कामरूपे महापीठे रुद्रमुखा परिस्थिते ॥ नानागणसमाकीर्णो विवित्रयोगिनीगणः ॥ यस्या यो
 गसमाशयवाहनं वपुश्चक्रे पृथक् ॥ तन्मध्ये संस्थिता वीरः प्रवृणुस्करामनः ॥ आवयुक्तनमस्कृत्य पप्रच्छ गुरु
 कालिका ॥ युक्तामृतकथनाथमर्चयिष्ये किं भवेत् ॥ कौतुकं वसयाश्चर्चमप्यवित्रपवित्रकं ॥ वाराहीसंज्ञया
 तंत्रध्यानागमकथप्रभो ॥ किं विस्मरणात्मात्रेण चतुर्वर्गप्रकीर्तिता ॥ नमस्कृत्य पुनः पादविस्मयो फुल्ललो
 चनः ॥ श्रीवराहमैत्रवडाव ॥ गुरुकालिप्रवक्ष्यामि वित्रमाशयगोचिन्ति ॥ पुरा कृतयुगे स्याद्वेदविद्याताभु
 वनत्रयं ॥ विडालराक्षसः प्रोक्तं गजभ्रूलोयुधाकरं ॥ उपद्रुताजगत्सर्वयुद्धाजयमहाबलं ॥ तस्याउपासितो देवी
 वाराहीसुमुखी सती ॥ तस्यावश्ययदासी आजा कालीवतपः ॥ कुरादिनाममात्रेण वेक्तिता देवताभ्रयः ॥ कपि
 तांगेति भीतिश्च निःश्वासलुप्तसंस्थिते ॥ श्रीदेवुवाच ॥ कुत्र स्या गुरुसंस्थाने दिग्द्वारमार्गपालकाः ॥ एवं
 वीरकथं हत्वा मर्दि केन भैरव ॥ स्मत्प्रदिमहाबाहो कोलश्च जमहाबलः ॥ कास्मिन्मालभतो देवविडालस्य व
 धार्थकं ॥ प्रवक्ष्यामि वाच ॥ भृगुर्देवीवराहदेहेतुयुक्तवदाम्यहं ॥ वनवासगतैर्षुर्वरामलक्ष्मणाज्ञानकी ॥
 रावणस्य वधार्थाय देवतानरसंभवः ॥ किं विक्तालोतरेतत्र वनैकोतरज्ञानकी ॥ दानवे हरितामोताहते लं
 कापुरीगता ॥ ये देहीवनदृष्टायै गमलक्ष्मणा रोदितं ॥ भ्रमतावनसर्वस्यावनशैलं वज्रगमः ॥ तेषां लभ्य

॥ अरु ॥
 ॥ १ ॥

॥ वा. नं. ॥
 ॥ १ ॥

Fig. 1 Manuscript क. First Page

ऋहेतवे यस्य कार्योपु रज्जोमी संशामेरुह्यरूपधृक् पूजयेद्विधाकाराग्नेनाकालमृत्तिभिः आहवेपुच सर्वेषां निरुहाहारत्पिनी त्रै
 लोकेन मितादेवी उग्ररूपभयं करोति नृणां प्रहारापूर्णो घोरान् दुत्कारनादिनी चर्वयन्ती महाशत्रुं कटकरावमर्षिता सुधिरागानपी
 तावमदाप्रणि नलोचनी नृसमानमहादेवी नित्यं ज्ञानवादिषु अष्टनागकुलेषु च राक्षसानोभयतथा अन्ये च विविधानेता स्मरणा सर्वे
 व्याघ्रप्रयादिषु भूतप्रेतपिशाचेषु देवेषु वासरादिषु अष्टनागकुलेषु च राक्षसानोभयतथा अन्ये च विविधानेता स्मरणा सर्वे
 नश्यन्ति स्वप्नादिभिश्च शस्त्रैश्चैरस्यैवैकधा वाराणां तत्समादेन धारणात्तवमन्त्राणां वंध्या च विविधैश्चैव निगदै सुखलादिभिः
 स्मरणासाधामुक्ता निवन्धमोक्षवकारिणी देवी श्रीपंचमी माना उग्ररूपा भयापहा केषेन व्यायते देवी जयहो मां नैव विषि बलि
 प्रदाने पूजाया विज्ञेयार्चनं भैरवी सन्नयान प्रयोगेन सर्वशत्रुविनाशिनी शान्तिरूपं स्तिव संसिद्धि मोहलभ न कारिणी जम्भने
 मारणे देवी सर्वसिद्धिप्रदायनी पूजयेद्विधाकारपुष्पधूपदिभिस्तथा पञ्चभिः प्रद्योमांसादिनैवेद्यादिकुसुंददे पुष्पांज
 लित्रयंदत्वा दण्डवत्सुगतां मंत्रं ध्यानं जपन तथा कृत्वा नमस्तेत्येन मोनमः वाराही वरदे देवि सुन्दरी रूपयौवनी भक्तेभ्यो व
 रदे देवि सुन्दरी त्वानमोस्तुते अहिवृक्षागकुर्क्यामेवा दिनरघाटका वलिदानेन संजुष्टा संशामेजयदायनी सुन्दरी कालि
 का देवि वाराही वरदायनी वरदात्री महाकालि महिषासुरघातिनी कोमलिपूजयित्वा च अश्वेतारक्षेत्रां प्रिये पूजयित्वा वि
 धानेन देवि संतोषमाप्नुयात् इति वाराही मन्त्रे दुष्टिणाम्नायेति वाराणपदे पूजा विधि षड्विंश पटलः ३६ वाराही मन्त्र
 वरदागु संघर्षार्ण शुभम् ॥ वाराही नमस्ते नमः ६५०० ॥ अस्मपवा सखा १४० श्रीसरोजन रत्नयो विद्या ॥

Fig. 2 Manuscript क. Last Page

नूनमः श्रीसुन्दरीकालिकावाराहीदेवो नमः॥ कामरूपमहापीठे रण्डमुंडोपरिस्थिते॥
 नानागणसमाकीर्त्तयिष्ये त्रयो गिनीगना॥ एस्यायोग्यसमादायवाहनचपृथकपृथक॥ तन्मध्य
 संस्थितावीरः प्रवण्डसूक्तं नमस्कृत्य प्रवृत्तयः कालिका॥ युक्तामृतकणना
 यसर्वत्रैष्टेयकर्मवेत्॥ कोतुकं च मया श्रुयं मपवित्रपवित्रक॥ वाराही संज्ञया तन्त्रध्यानाज
 मकथं प्रभो॥ किंविस्मरुणामोत्रेण चतुर्वर्गप्रकिर्तिता॥ नमस्कृत्य पुनप्राह विस्मयोस्तु नृलोचने
 ॥ श्रीवण्डमैरैरुक्तोच॥ शृणु कालिप्रवक्ष्यामि चित्रमादाय गोत्रिते॥ पुरा कृतयुगे स्यादु
 विख्याता उवनत्रयो॥ विडालराक्षसः प्रोक्तं जनशलाघुधाकरं॥ उपइताजगत्सर्वेषु वानय महा
 वले॥ तस्याऽप्यसिता देवी वाराही सुमुखी सती॥ तस्या वश्यदायासी श्राना काली च तत्परः॥ कदा
 चित्नाममात्रेण वेक्तिता देवता श्रय॥ कस्मिन्नाजोतिर्नीतिश्च निस्सालुप्तसंस्थिते॥ ॥ श्रीदेव्यु
 वाच॥ कुत्रस्थ गृहसंस्थाने दिग्धारमार्गपालका॥ एवं वीरकथं हत्वा महिम्नो केन भैरव॥ तत्पत्र

राम

Fig. 4 Manuscript ख. First Page

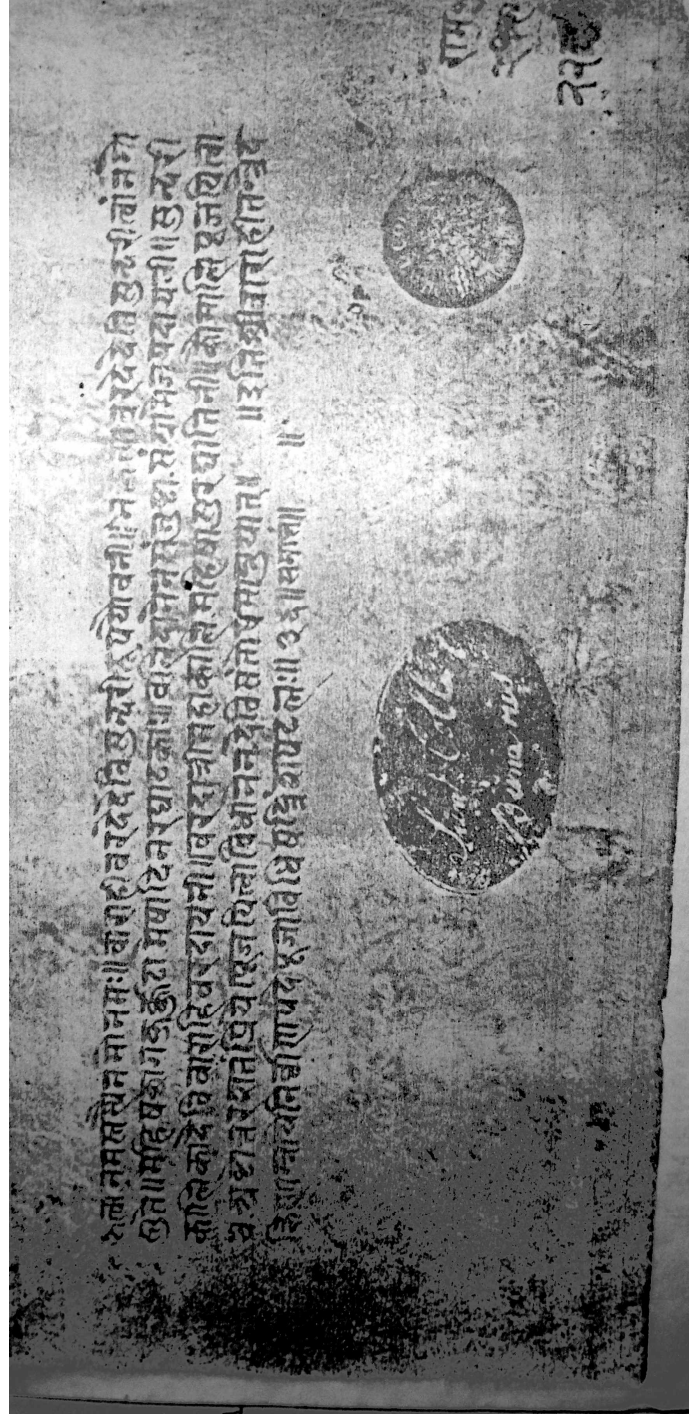

Fig. 5 Manuscript ख. Last Page

Part Two
A Critical Edition of the Vārāhī Tantra
(Chapters 1-15)

श्रीवाराहीतन्त्रम्

॥ श्रीः ॥

विषयसूची

विषयाः	श्लोकांकाः
प्रथमपटलः	
कामरूपे श्रीचण्डभैरवगुह्यकालिकासंवादे श्रीवाराहीतन्त्रावतारणम्	१-५
विडालरक्षसोत्पत्तिः	६-९
रामलक्ष्मणजानकीकथनम्	१०-३३
वाराह्याराधनाद्वारा विडालरक्षसप्रभुत्वम्	३४-४४
मर्कटद्वारा पृष्टेन दुर्वासेन वाराहीमन्त्रप्रकाशनम्	४४-५३
द्वितीयपटलः	
श्रीक्रमस्तुतिः	१-८
आचार्यलक्षणम्	९-३१
शिष्यलक्षणम्	३२-४१
दीक्षाविधानम्	४२-१२४
तृतीयपटलः	
शिष्याचारणम्	१-१५
कौलाचारणम्	१६-३८

विषयसूची

निर्वाणपदम्	३९-७४
चतुर्थपटलः	
पुरश्चरणकालविधिः	१-१२
पुरश्चरणारम्भे पूजाविधिः	१२-२९
दीक्षाकालविशेषत्वम्	२९-३६
मालानिर्णयः	३६-९६
पञ्चमपटलः	
पुरश्चरणस्यावश्यकता	१-४
पुरश्चरणे स्थाननिर्णयः	४-१३
पुरश्चरणे भक्ष्यादिनियमः	१४-१९
पुरश्चरणे वर्ज्यानि	१९-५६
जपफलम्	५६-६५
जपनिरूपणम्	६६-९३
पञ्चाङ्गनिरूपणम्	९३-१२०
षष्ठपटलः	
पूर्णाभिषेकः	१-१७
बलिः	१८-२३
कपालार्चा	२४-२७
महाकालपूजनम्	२७-३६
चीनस्नानम्	३७-३९

श्रीवाराहीतन्त्रम्

मन्त्रार्थः	३९-४१
वीरवेतालसाधना	४२-५८
उपचारविशेषत्वम्	५९-८८
सप्तमपटलः	
वेतालादिमहासिद्धिप्रश्नः	१-२
तीर्थनामानि	३-५
वर्णदेशकथनम्	५-१४
उपवासनिर्णयः	१५-३२
देवाग्निकर्मसु हविष्यादिनिर्णयः	३३-१२८
अष्टमपटलः	
आपदुद्धरणकवचम्	१-१६
मुद्रालक्षणम्	१७-४७
उपचाराः	४७-६५
पुष्पविधानम्	६६-२१३
नवमपटलः	
लिङ्गार्चने पुष्पविधानम्	१-८४
कालिकार्चने पुष्पविधानम्	८५-२२०
दशमपटलः	
योगिनीहृदयसारः	१-११
मन्त्रार्थनिर्णयः	१२-२४

विषयसूची

चक्रसंकेतः	१५-४८
मन्त्रसंकेतः	४८-८४
पूजासंकेतः	८४-११९
एकादशपटलः	
पञ्चतत्त्वाणां सृष्टिलयौ	१-१२
देहे ब्रह्माण्डनिष्ठा	१३-२९
ब्रह्मज्ञानम्	३०-७९
वर्णाभिधानम्	७९-१७४
बीजाभिधानम्	१७४-१८३
द्वादशपटलः	
ताराध्यानम्	१-८
त्रिपुराध्यानम्	८-९
प्रत्यांगिराध्यानम्	१०-२०
कुञ्जिकाध्यानम्	२०-३५
कुण्डलिनीसाधना	३५-४०
सिद्धिलक्ष्मीध्यानम् (१)	४१-४४
सिद्धिलक्ष्मीध्यानम् (२)	४५
महाकालीध्यानम्	४६-५०
विश्वलक्ष्मीध्यानम्	५१-८१
अघोरेश्वरीध्यानम्	८२-८६

श्रीवाराहीतन्त्रम्

दक्षिणाकालिकाध्यानम्	८७-९२
त्रिपुरसुन्दरीध्यानम्	९३
भुवनेश्वरीध्यानम्	९४
वार्तालीध्यानम्	९५-९६
स्वप्नवाराहीध्यानम्	९७-९८
वह्निदेवताध्यानम्	९९-१००
लोकेश्वरीध्यानम्	१००-१०५
कौमारीध्यानम्	१०५-१०९
ज्येष्ठलक्ष्मीध्यानम्	११०-१११
सुन्दरीकालिकाध्यानम्	११२-११३
सिद्धिकालीध्यानम्	११४
निशाकालीध्यानम्	११५-११९
गुह्यकालीध्यानम्	१२०-१२७
दक्षिणाकालीध्यानम्	१२८-१३४
कालीध्यानम्	१३५

विषयसूची

महाकालीपूजाप्रयोगः	१३६-१४३
त्रयोदशपटलः	
मन्त्रयन्त्रनिर्णयः	१-७२
कालीमन्त्रान्तरम्	७२-१२१
गुह्यकाल्यादिमन्त्रयन्त्रनिर्णयः	१२१-१४३
बलिमन्त्रः	१४४
श्रीवाराहीमालामन्त्रः	१४५-१४६
चतुर्दशपटलः	
चण्डीपाठफलम्	१-३५
चामुण्डामन्त्रकथनम्	३६-१२५
शतचण्डीविधाननिरूपणम्	१२५-१६७
पञ्चदशपटलः	
सिद्धिलक्ष्मीध्यानम्	१-२२
प्रत्यङ्गिरासाधनम्	२३-४४
विष्णुपूजनम्	४४-५४

श्रीवाराहीतन्त्रम्

तीर्थफलम्	५४-६०
होमीयमुद्रात्रयम्	६१-६५
पात्रप्रयोगः	६५-६६
कालिकादेव्या गुरुपङ्क्तिः	६७-८२
सिद्धिलक्ष्मीस्तुतिः	८२-१०९
सिद्धिलक्ष्मीपूजनम्	११०-१२१
षड्भक्तशोधनविधिः	१२१-१७०
रावणीविद्या	१७०-१९२

चिह्नानि

चिह्नानि

[] = लोपः। यद्वा पुस्तकयोर्नास्ति तत्।

[x] = एकस्याक्षरस्य लोपः।

[xx] = अक्षरद्वयस्य लोपः।

[xxx] = अक्षरत्रयस्याधिकस्य वा लोपः।

[--] = लेखकद्वारा दर्शितो लोपः।

{ } = आगमः।

(?) = सन्देहः।

() = अर्थानुसारेण सन्देहात् शोधितशब्दः।

श्रीवाराहीतन्त्रम्

॥ श्रीः ॥

॥ प्रथमपटलः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥¹

[॥ अथ श्रीवाराहीतन्त्रावतारणम् ॥]

कामरूपे महापीठे रुण्डमुण्डोपरिस्थिते²।

नानागणसमाकीर्णे विचित्रयोगिनीगणा[ः]³ ॥ १ ॥

¹ पाठान्तरम् - ॐ नमः श्रीसुन्दरीकालिकावाराहीदेव्यै नमः- ख.।

भाष्यम् - ॐ नमः श्रीसुन्दरीकालिकावाराहीदेव्यै तस्मै मन्त्राय नम इति। मन्त्ररक्षार्थं मन्त्रो संपुटितो वर्तते। अत्रारम्भे श्रीसुन्दरीकालिकारूपिणी वाराही देवी आमन्त्रितास्ति। श्रीवाराहीतन्त्रे सुन्दरीकालिकासंज्ञिका वाराहीदेवी।

अथवा श्रीसुन्दरीकालिकावाराहीतित्रिशक्तिरूपिणी परादेवी पूजितास्ति (परशुरामकल्पसूत्रे श्यामा-वाराही-त्रिपुरासुन्दरीक्रमपश्चात् परादेवीक्रमः प्रतिपादितोऽस्ति)।

² शक्यपाठः - 'चण्डमुण्डोपरिस्थिते' वा 'भण्डमुण्डोपरिस्थिते' वा।

³ पाठान्तरम् - ०गना- ख.।

यस्या योग्य[.] समादाय वाहनं च पृथक् पृथक्।

तन्मध्ये⁴ संस्थितो⁵ वीरः प्रचण्डसूकरासनः ॥ २ ॥

भावयुक्ता⁶ नमस्कृत्य पप्रच्छ⁷ गुह्यकालिका।

युक्तामृत[.] कथं नाथ सर्वत्रश्रेष्ठ[.] किं भवेत् ॥ ३ ॥

कौतुकं च मयाश्चर्यमपवित्रपवित्रकम्।

वाराहीसंज्ञया तन्त्रं ध्यानागम[.] कथं प्रभो ॥ ४ ॥

किञ्चित्स्मरणमात्रेण चतुर्वर्गप्रकीर्तितम्⁸।

नमस्कृत्य पुनः प्राह विस्मयोत्फुल्ललोचनः⁹ ॥ ५ ॥

⁴ तन्मध्ये- ख.।

⁵ मूलपाठः - संस्थिता- क., ख.।

⁶ भावयुक्त- क., ख.।

⁷ पाठान्तरम् - प्रप्रच्छ- ख.।

⁸ मूलपाठः - ०प्रकीर्तिता- क., ०प्रकीर्तिता- ख.।

⁹ विस्मयोत्फुल्ललोचनं- क., विस्मयोत्फुल्ललोचनं ख.।

[॥ अथ कृतयुगे वाराहीकथनम् ॥]

॥ श्रीचण्डभैरव उवाच¹⁰ ॥

शृणु कालि प्रवक्ष्यामि चित्तमादाय गोपितम्¹¹ ।

पुरा¹² कृतयुगे स्याद्धे विख्यातो¹³ भुवनत्रयम् ॥ ६ ॥

विडालराक्षसः प्रोक्तो¹⁴ गजशूलायुधकरः¹⁵ ।

उपद्रुता¹⁶ जगत्सर्वे युद्धाजयमहाबलः¹⁷ ॥ ७ ॥

तस्य¹⁸ उपासिता देवी वाराही सुमुखी सती ।

¹⁰ पाठान्तरम् - ऊवाच- ख.।

¹¹ मूलपाठः- गोपितं- क., ख.।

¹² पाठान्तरम् - पुरां- ख.।

¹³ मूलपाठः - विख्याता- क., ख.।

¹⁴ प्रोक्तं- क., ख.।

¹⁵ ऽयुधाकरं- क., ख.।

¹⁶ उपद्रूता- क., ख.।

¹⁷ ऽमहाबलं- क., ख.।

¹⁸ तस्या- क., ख.।

प्रथमपटलः

तस्यावश्य¹⁹ यदा दासी आज्ञाकारी²⁰ च तत्परः ॥ ८ ॥

कदाचिन्नाममात्रेण वेक्ता²¹ देवताश्रय[म्]।

कम्पितङ्गो[ऽ]तिभीतिश्च²² निःश्वासलुप्तसंस्थितः²³ ॥ ९ ॥

॥ श्रीदेव्युवाच ॥

कुत्रस्था गृहसंस्थाने दिग्द्वारमार्गपालका[ः]।

एवं वीर कथं हत्त्वा मर्दितः²⁴ केन भैरव ॥ १० ॥

सत्य[ः] ब्रूहि महाबाहो कोलध्वज महाबल²⁵।

का विद्या²⁶ लभता²⁷ देव विडालस्य वधार्थकम् ॥ ११ ॥

19 शक्यपाठः - 'तस्य वश्या'।

20 मूलपाठः - आज्ञाकाली- क., ख.।

21 शक्यपाठः - 'वेपितं'।

22 पाठान्तरम् - कम्पिताङ्गेतिभीतिश्च - क.।

23 मूलपाठः - निस्वासलुप्तसंस्थितः - क., निस्वासलुप्तसंस्थिते- ख.।

24 मर्दि[x]- क., मर्दिता- ख.।

25 पाठान्तरम् - महाबलः- क.।

26 मूलपाठः - काम्बिद्या- क., ख.।

27 पाठान्तरम् - लभतो- क.।

॥ प्रचण्ड उवाच²⁸ ॥

शृणु देवि वरारोहे हेतुयुक्तो²⁹ वदाम्यहम्।

वनवासगते पूर्वे³⁰ रामलक्ष्मणजानकी ॥ १२ ॥

रावणस्य वधार्थाय देवतानरसम्भवः³¹।

किञ्चित्कालान्तरे तत्र वनैकान्तरे³² जानकी ॥ १३ ॥

दानवे हरिता सीताद्धृते³³ लङ्कापुरी[] गता।

वेदेही³⁴ च न दृष्टायं रामलक्ष्मणरोदितम् ॥ १४ ॥

भ्रमता वनसर्वस्था वनशैलं च जङ्गमम्³⁵।

तेषां³⁶ लभ्य महादेवी दैवसंयोगसंयुता³⁷ ॥ १५ ॥

28 मूलपाठः - प्रचण्डोवाच- क., ख.।

29 हेतुयुक्त- क., ख.।

30 पाठान्तरम् - पूर्व- क.।

31 शक्यपाठः - 'देववानरसम्भवः'।

32 मूलपाठः - वनैकान्तर- क., ख.।

33 शीताद्धृते- क., ख.।

34 वेदेही- क., ख.।

35 जङ्गमः- क., ख.।

36 पाठान्तरम् - तेषां- ख.।

37 मूलपाठः - संयुतं- क., ख.।

शैलऋक्षमुखस्थाने³⁸ कपीन्द्रगणसन्मुखे³⁹।

लभन्ते रामचन्द्राग्रे विस्मृतं कपिपृच्छतम् ॥ १६ ॥

कस्त्वं मनुष्यरोदायं किं दुःखं च समागमः।

वक्रा⁴⁰ शीघ्रं तु तत्सर्वं वस्त्रचिह्नं⁴¹ ददाती च ॥ १७ ॥

॥ प्रचण्ड उवाच⁴² ॥

अहं न भाषिता देवि⁴³ रामायणविचित्रता।

मुक्तामाणिक्यसौवर्ण⁴⁴ ग्रन्थिता लचिता यथा ॥ १८ ॥⁴⁵

॥ वशिष्ठ⁴⁶ उवाच ॥

वशिष्ठरचिता ग्रन्थाः⁴⁷ किं ब्रूवन्ति पृथक् पृथक्।

38 पाठान्तरम् - शैलऋक्षमुखस्थाने- क.।

39 मूलपाठः - कपिन्द्रगणसन्मुख- क., ख.।

40 शक्यपाठः 'वक्ति'।

41 पाठान्तरम् - वस्त्रचिह्न- क.।

42 मूलपाठः - चण्डोवाच- क., ख.।

43 देवी- क., ख.।

44 पाठान्तरम् - मुक्तामानिक्यसौवर्ण- ख.।

45 शक्यपाठः - 'अहं (?) न भाषितं देवि रामायणविचित्रतम्। मुक्तामाणिक्यसौवर्णं ग्रन्थितं रचितं यथा ॥ '

46 पाठान्तरम् - वशिष्ठ- ख.।

47 मूलपाठः - वशिष्ठलचिताग्रन्थ- क., वशिष्ठलचिताग्रन्थ- ख.।

रामबाणप्रयोगेन बलिप्राणहतागताः⁴⁸ ॥ १९ ॥

मित्रसंभाषणं चेति⁴⁹ रामसुग्रीवमर्कटैः⁵⁰।

परस्परौपकारेण⁵¹ प्रीतिमन्योन्यवर्द्धनम् ॥ २० ॥

तेषां सुग्रीवमुत्थाय नामाग्रे⁵² च निवेदयेत्।

शृणु बालि सुतादीनि सहंतीसोगनाधिप⁵³ ॥ २१ ॥

सर्वस्थाने चतुर्दिक्षु कुत्रस्था जानकी सती⁵⁴।

दृष्ट्वा⁵⁵ संभाषणं कृत्वा शीघ्रं दृष्टामिहागता⁵⁶ ॥ २२ ॥

इति श्रुत्वा बलिमुखो⁵⁷ बलवीर्यपराक्रमः⁵⁸।

रामचन्द्रादिसर्वेषां योग्यमार्गनमस्कृता ॥ २३ ॥

48 वालीप्राणहतागता- क., ख.।

49 मित्रसंभाषणश्चेति- क., मित्रसंभाषणश्चेति- ख.।

50 मर्कटः- क., ख.।

51 परस्परौपकारेण - क., परस्परौपकारेण- ख.।

52 शक्यपाठः - 'रामाग्रे'।

53 'सह नीलगणाधिप'।

54 मूलपाठः- सजी- क., ख.।

55 पाठान्तरम् - दृष्टा- क.।

56 शक्यपाठः - 'दृष्टामिहागतः'।

57 मूलपाठः - बालिमुख- क., ख.।

58 पाठान्तरम् - ऽक्रम- ख.।

रामालंकृतमादाय⁵⁹ उदिता तीक्ष्णनादिता⁶⁰।

लंकां⁶¹ गत्वा चतुर्दिक्षु दृष्टवान्⁶² कपिवल्लभः ॥ २४ ॥

तेषामशोकवानिका⁶³ वैदेही[.] दृष्टवान्⁶⁴ कपि[.]।

नमस्कृत्यातिगुप्तेन⁶⁵ यथा युक्तेनालंकृतम्⁶⁶ ॥ २५ ॥

पूर्णकुम्भे पतन्ते⁶⁷ च मणिमाणिक्यग्रन्थितः⁶⁸।

युक्त[.] संभाषणं चैव जानकीलंकृतालयौ⁶⁹ ॥ २६ ॥

नमस्कृत्य⁷⁰ प्रणामं⁷¹ च पुनौदिता महाकपिः।

59 मूलपाठः - रामलंकृतमादाय- क., ख.।

60 पाठान्तरम् - तिक्ष्णनादिता- ख.।

61 लंका- ख.।

62 मूलपाठः - दृश्यता- क., ख.।

63 पाठान्तरम् - वनिका- क.।

64 मूलपाठः - दृश्यता- क., दृश्यता- ख.।

65 नमस्कृत्यातिगुप्तेन- क., ख.।

66 युक्तेनलंकृत- क., ख.।

67 पतन्ती- क., ख.।

68 मयिनीमध्यग्रन्थित- क., मयिनीमध्यगुंथित- ख.।

69 शक्यपाठः - 'जानक्यलंकृतां लभौ'।

70 मूलपाठः - नमस्कृत्वा - क., ख.।

71 पाठान्तरम् - प्रणामं- ख.।

प्राप्तिता⁷² शीघ्र[.] रामाग्रे नमस्कृत्य प्रणम्यति ॥ २७ ॥

वाक्यालंकृतमादाय⁷³ रामचन्द्राग्रे⁷⁴ विस्तरात्।

एवं श्रुत्वा राघवाणां सुग्रीवादिगणैः⁷⁵ सह ॥ २८ ॥

चतुरंगानेकसैन्यबलवीर्यप्रतापवान्⁷⁶।

सर्वे⁷⁷ गत्वा च संग्रामद्वारलंका[.] तदाश्रय[म्]⁷⁸ ॥ २९ ॥

लभते सह सैन्येषां⁷⁹ घोरविग्रहनादिता।

तत्सब्दश्रुतिलाभाय⁸⁰ ससैन्यसंयुतागतः⁸¹ ॥ ३० ॥

विडाल[.] तीक्ष्णदंष्ट्रा च गजशुलायुधद्वयः।

⁷² शक्यपाठः - 'प्रापितः'।

⁷³ मूलपाठः - वाक्यालंकृतदास्याय- क., ख.।

⁷⁴ रामचन्द्राग्र- क., ख.।

⁷⁵ पाठान्तरम् - शुग्रीवादिगणैः- ख.।

⁷⁶ मूलपाठः - ०शैन्यवलवीर्यप्रतापवान्- क., ०शैन्यवलवीर्यप्रतापवान्- ख.।

⁷⁷ सर्व- क., ख.।

⁷⁸ पाठान्तरम् - तदाश्रयः- क.।

⁷⁹ शैन्येषां- ख.।

⁸⁰ तसब्द०- ख.।

⁸¹ सशैन्य०- ख.।

अनेकगणसंकीर्णो⁸² योद्धृता सन्मुखः स्वयम् ॥ ३१ ॥

तेषां⁸³ क्रोधसमादाय हनुमतोदिताय वै।

लोहमुद्रमादाय हन्तिताः⁸⁴ पातिताः तथा ॥ ३२ ॥

काष्ठपाषाणशैलस्था यथा पातिता राक्षसाः⁸⁵।

इति दृष्ट्वा⁸⁶ विडालोऽयं स्मरेद्भीतिपरायते⁸⁷।

वाराही मातमातंगी⁸⁸ संकष्टहारिणीति⁸⁹ च ॥ ३३ ॥

॥ विडाल उवाच⁹⁰ ॥

आगतोसि⁹¹ महादेवी शूलखर्परधारिणी⁹² ॥ ३४ ॥

⁸² मूलपाठः - ०संकीर्णा- क., ख.।

⁸³ हनुमतोदिताय -क., हनुमन्तोदिताय- ख.।

⁸⁴ पाठान्तरम् - हन्तिता- ख.।

⁸⁵ मूलपाठः - पातितराक्षस- क., ख.।

⁸⁶ दृष्ट्वा- क., ख.।

⁸⁷ पाठान्तरम् - ०परायते- ख.।

⁸⁸ मूलपाठः - मातमातंगी- क., मातमातंगि- ख.।

⁸⁹ संकस्तोहंतरेति- क., संकष्टोहंतरेति- ख.।

⁹⁰ पाठान्तरम् - विडालोवाच- क.।

विडाल उवाचेति वाक्यं नास्ति- ख.।

⁹¹ मूलपाठः - आगतोसि - क., ख.।

⁹² पाठान्तरम् - ०धारिणी- ख.।

संकष्टतारिणी देवी वाराही⁹³ भयहारिणी।

इति श्रुत्वा जगद्धापी माता त्रिभुवनेश्वरी ॥ ३५ ॥

कर्त्तृशूलधरायं⁹⁴ वै द्वाराग्रे शीघ्र[.] लभ्यते।

हूं हूं हूंकारनादाय⁹⁵ घस्मरंति ससैन्य[.]⁹⁶ च ॥ ३६ ॥

ग्रासिता घातिता[.] सर्वे हनुमत्[-]रामवर्जिताः⁹⁷।

इदं दृष्ट्वा⁹⁸ रामचन्द्र[.] मुच्छितो[.]यं निपातितः⁹⁹ ॥ ३७ ॥

दृश्यता¹⁰⁰ बलिमुख्याभि[.] विस्मृतो[.]यं महाबल[.]।

रोदिताराधनं कृत्वा दुर्वासामुनिमौक्तिकः¹⁰¹ ॥ ३८ ॥

93 वाराहि- ख.।

94 मूलपाठः - कार्त्तिशूलधरायं - क., ख.।

95 पाठान्तरम् - हूंहूंहूंकारनादायं- क.।

96 सशैन्य- ख.।

97 मूलपाठः - हनुमत् रामवर्जयेत्- क., हनुमत् रामवर्जयेत् - ख.।

98 दृष्टा- क., ख.।

99 निपातिता- क., ख.।

100 शक्यपाठः - 'पश्यतो'।

101 मूलपाठः - दुर्वासामुनिमौक्तिका- क., ख.।

नाथनाथादिशिष्टत्वं¹⁰² सत्वरागमतत्परम्¹⁰³।

मन्त्रबाणशरश्चाप[.] कोट्यग्नितेजसालय[:]¹⁰⁴ ॥ ३९ ॥

श्रीरामचन्द्ररक्षार्थे¹⁰⁵ आगतोऽसि¹⁰⁶ जगद्गुरो¹⁰⁷।

ध्यानार्थी मुनिशार्दूलसंकेतशब्द[:]¹⁰⁸ श्रुयते ॥ ४० ॥

वायुवेगमहामन्त्र[.] स्मरेद्गमनसत्वरम्।

धावति¹⁰⁸ लंकाग्रे तत्र लभते कपिसन्मुख[:]¹⁰⁹ ॥

कपिं दृष्ट्वा द्विजोऽपृच्छत्¹⁰⁹ ससैन्य[.] कुत्र गामिना¹¹⁰ ॥ ४१ ॥

102 पाठान्तरम् - ०शीष्टत्वं- ख.।

103 मूलपाठः - ०तत्परः- क., ख.।

104 कोट्यग्नितेजमालय- क., कोट्याग्नितेजमालय- ख.।

105 पाठान्तरम् - ०रक्षार्थं- ख.।

106 आगतोसि- ख.।

107 मूलपाठः - जगद्गुरुः- क., जगद्गुरु- ख.।

ख. हस्तलेखे रेफो नेवारीलिप्या लिखितः।

108 धावन्ति- क., ख.।

109 द्विजं पृच्छ- क., ख.।

110 शक्यपाठः - 'गामिनम्'।

॥ मर्कट उवाच¹¹¹ ॥

शृणु विप्र महानाथ एषा¹¹² भगवती¹¹³ स्वयम्।

घस्मरेद्भासिता[.] सर्वे सुग्रीवलक्ष्मणादिन[.]¹¹⁴ ॥ ४२ ॥

मया भूभीतिता¹¹⁵ स्थित्वा तस्मात्स्मरण[.]¹¹⁶ सत्वर[म्]।

किं करोमि महाविप्र युक्तप्राप्ति[.] ससैन्यका ॥ ४३ ॥

॥ दुर्वास उवाच¹¹⁷ ॥

सामृतोदक[.] सिक्तोऽयं¹¹⁸ चेति तं¹¹⁹ राघवं दृशेत्¹²⁰।

मुनिपाद[.] समादाय प्रणम्य रोदितं स्थितम् ॥ ४४ ॥

दृष्टेति मुनिकारुण्यं द्विकरे वाङ्मृष्टता।

111 मूलपाठः - मर्कटौवाच- क., मर्कटौवाच- ख.।

112 महानाथमिदं- क., ख.।

113 भगवति- क., ख.।

114 पाठान्तरम् - लक्ष्मणादिन- ख.।

115 मूलपाठः - भौभीतिता - क., ख.।

116 पाठान्तरम् - तस्मात्स्मरण- ख.।

117 मूलपाठः - दुर्वासौवाच- क., दुर्वौसौवाच ख.।

118 सिंचोयं- क., सिचोयं- ख.।

119 ता- क., ख.।

120 शक्यपाठः - 'पश्येत्'।

उत्थाय चुम्बिता वक्रा न रुदति¹²¹ महानृप ॥ ४५ ॥

वामौरौ राम[.] संस्थाप्य दक्षौरौ¹²² स्थाप्यते कपि[:.]।

जापिता मुनिविप्रेन्द्र वाराही¹²³ मन्त्रनायिका ॥ ४६ ॥

मन्त्रवाणधनुश्चन्द्रवाणमन्त्रसुसिद्धिदा।

तस्या[:.] सौत्पक्षतां गत्वा देव्याग्रे¹²⁴ मुनिसत्वर[म्]¹²⁵ ॥ ४७ ॥

स्तोत्रं कृत्वा मुनीन्द्रोऽयं¹²⁶ मन्त्र[.] च जपमाचरेत्।

[॥ अथ श्रीवाराह्या विनियोग-मन्त्र-ध्यानानि ॥]

अस्य श्रीमन्त्रवाराह्या दुर्वासः¹²⁷ ऋषयस्तथा ॥ ४८ ॥

¹²¹ पाठान्तरम् - रुदंति- ख.।

¹²² मूलपाठः - दक्षौरौ- क., ख.।

¹²³ पाठान्तरम् - वाराहि- ख.।

¹²⁴ देव्या ॥ ग्रे- ख.।

¹²⁵ मुनिसत्वर- ख.।

¹²⁶ मूलपाठः - मुनिन्द्रोयं - क., ख.।

¹²⁷ दुर्वासा- क., ख.।

छन्दो[ऽ]नुष्टुप्¹²⁸ महादेवी वाराही¹²⁹ देवता स्मृता¹³⁰।

सर्वदुष्टारिभंगा च¹³¹ विनियोगः प्रकीर्तितः ॥ ४९ ॥

वाग्भवं पूर्वमुच्चार्य मायाबीजं¹³² ततो वदेत्।

लक्ष्मीबीजं¹³³ ततः पश्चात्[त] ख्रैबीजं¹³⁴ समुद्धरेत्।

वाराही च ततोऽडेऽन्ते¹³⁵ वह्निजायांतको¹³⁶ मनुः ॥ ५० ॥¹³⁷

चौहारपीठनिलयां वरशूकरास्यां घाणाविहारणपरां¹³⁸ महिषासनस्थाम्।

128 पाठान्तरम् - छन्दोनुष्टुप्- ख.।

129 वाराहि- ख.।

130 मूलपाठः - स्मृताः- क., ख.।

131 शक्यपाठः - 'सर्वदुष्टारिभङ्गार्थ'।

132 पाठान्तरम् - मायाविजं- ख.।

133 लक्ष्मीविजं- ख.।

134 ख्रैबीजं- ख.।

135 मूलपाठः - ततोडेन्तां- क., ततोडेन्ताः- ख.।

136 पाठान्तरम् - वह्निजायांतको- क.।

137 भाष्यम् - अतो मन्त्रः- ऐं ह्रीं श्रीं ख्रै वाराही स्वाहा।

138 पाठान्तरम् - घाणाविहारणपरां - क.।

शक्यपाठः - 'त्राणविहारणपरां' वा 'घासविहारणपरां' वा 'घाटविहारणपरां' वा।

प्रथमपटलः

हूँकारपीठनिलयां गणवेष्टमानां¹³⁹ वाराहिकां¹⁴⁰ भवभयकारिणीं¹⁴¹ नमामि ॥ ५१ ॥

चण्डासुरारिहरिणीं¹⁴² मृगराजसंस्था[.] शंखेन्दुकुन्दधवलां कमलायताक्षी[म्]।

पाशांकुशाक्षदधती[.] मुनिदेववन्द्यां पायात्सदा वरुणदिग्दलशोभितासाम्¹⁴³ ॥ ५२ ॥

ॐ ह्रीं ग्लूं लं ठ्रीं स्वाहा ॥¹⁴⁴

इति ते कथितं कालि वाराहीमन्त्रमुत्तमम्¹⁴⁵।

उत्पत्तिकथितं¹⁴⁶ सर्वं किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ५३ ॥

139 पाठान्तरम् - गणवेष्टमाना- ख.।

140 वाराहीका- ख.।

141 भवभयकारिणी- ख.।

142 ंहरणी- ख.।

143 वरुणदिग्दलशोभितासां- ख.।

शक्यपाठः - 'वरुणदिग्दलशोभितां ताम्'।

144 पाठान्तरम् - ॐह्रींग्लुंलंठ्रींस्वाहा- क.।

145 वाराहिमन्त्रमुत्तमं- ख.।

146 उत्पत्तिकथितं- ख.।

शक्यपाठः - 'उत्पत्तेः कथितं'।

श्रीवाराहीतन्त्रम्

॥ इति श्रीवाराहीतन्त्रे¹⁴⁷ दक्षिणाम्नायनिर्वाणपदे महातिरहस्यतन्त्रावतारे प्रथमपटलः ॥ १ ॥

¹⁴⁷ पाठान्तरम् - श्रीवाराहितन्त्रे - ख.।

॥द्वितीयपटलः॥

[॥ अथ श्रीक्रमस्तोत्रम् ॥]¹

॥ श्रीदेव्युवाच ॥

चतुष्पीठसमायुक्तं² षड्रकारसमन्वितम्³।

बालक्रमसमोपेतं⁴ श्रीक्रमं प्रणमाम्यहम् ॥ १ ॥

योगिनीपीठमारूढां⁵ श्रीक्रमप्रतिवादिनीम्⁶।

नित्यानन्दकरी[.] देवी⁷ श्रीदेवी[.] प्रणमाम्यहम् ॥ २ ॥

संसारपारनिस्तारं पारायणमनुत्तमम्।

परापरविभेदज्ञं श्रीगुरुं प्रणमाम्यहम् ॥ ३ ॥

¹ क.हस्तलेखान्ते पटलषट्कस्य विषयसूची मिलिता। तत्र अस्य स्तोत्रस्य नाम श्रीवाराहीस्तोत्रमिति।

² मूलपाठः – चतुष्पीठसमायुक्तं- क., चतुस्पीठसमायुक्तं- ख.।

भाष्यम् – कामरूपजलान्धरपूर्णगिर्योडियानेतिपीठचतुष्टयं श्रीविद्यायाम्।

³ पूर्वपश्चिमोत्तरदक्षिणोर्ध्वाध इति षडाम्नायाः।

⁴ पाठान्तरम् – बालक्रमसमोपेतं- ख.।

भाष्यम् – कुञ्जिकामते क्रमचतुष्टयं प्रतिपादितं, यथा वृद्धक्रमः, कौमारक्रमः, बालक्रमः, खेचरीक्रमश्च।

⁵ मूलपाठः – योगिनीपीठमारूढं- क., योगिणीपीठमारूढं- ख.।

⁶ श्रीक्रमप्रतिवादिनीं- क., ख.।

⁷ देव्यां- क., ख.।

आणवं शाम्भवं⁸ चैव शाक्तेयमिति⁹ च त्रिधा।

वेध[.] भक्तस्य¹⁰ कुर्वाणं श्रीगुरुं प्रणमाम्यहम्॥ ४ ॥

प्रत्यक्षे च परोक्षे च सुतीव्राज्ञाप्रभावतः¹¹।

सामर्थ्य¹² वेधदीक्षायां श्रीगुरुं प्रणमाम्यहम्॥ ५ ॥

अनादिजन्मसम्प्राप्तं¹³ कर्मबन्धविदायकम्¹⁴।

ज्ञानानलप्रभावेन श्रीगुरुं प्रणमाम्यहम्॥ ६ ॥

आज्ञारश्मिभिराहत्य¹⁵ नमो हृत्पद्मबोधक¹⁶।

सर्वलोकदयानित्यं श्रीगुरुं प्रणमाम्यहम्॥ ७ ॥

ज्ञानविज्ञानसम्पन्न[म्] अणिमाद्यष्टसिद्धिदम्¹⁷।

रागद्वेषविनिर्मुक्तं श्रीगुरुं प्रणमाम्यहम्॥ ८ ॥

8 शाम्भवं- क., ख.।

9 शाक्तेयमिति- क., शाक्तेयमिति- ख.।

10 पाठान्तरम् – भक्तस्य- ख.।

11 ०प्रभावत- क.।

12 सामर्थ्य- क.।

13 ०संप्राप्तः- ख.।

14 मूलपाठः – ०विहायकः- क., ०विदायकः- ख.।

15 आज्ञारश्मिभिराहत्य- क., ख.।

16 ०बोधकः- क., ख.।

17 पाठान्तरम् – अनिमाद्य०- क.।

[॥ अथाचार्यलक्षणम् ॥]

॥ देव्युवाच ॥

ऐहिकमुष्मिकं¹⁸ कार्यं गुरुभ्यो ज्ञायते सदा।

किं भूता गुरवः स्वामि प्रसादं कर्तुमर्हसि¹⁹ ॥ ९ ॥

ये केचिद्विचरन्त्यस्मिन्नाचार्याः पृथिवीतले।

तेषां तु लक्षणं नूनं श्रोतुमिच्छामि²⁰ तत्त्वतः ॥ १० ॥

शिष्याणामपि यं ब्रूहि लक्षणं दीक्षणस्तथा।

समयाचारणं चैव निर्वाणं च सदाशिव ॥ ११ ॥

॥ ईश्वर उवाच ॥²¹

साधु साधु त्वया भद्रे पृष्ठं²² तत्त्वजिघृक्षया²³।

¹⁸ मूलपाठः – ऐहिकमुष्मिकं- क., ऐहिकमुष्मिकं- ख.।

¹⁹ पाठान्तरम् – कर्तुमर्हसि- ख.।

²⁰ मूलपाठः – श्रोतुमिच्छामि - क., ख.।

²¹ पाठान्तरम् – ईश्वरौवाच- क.।

ईश्वर उवाचेति वाक्यं नास्ति- ख.।

²² मूलपाठः – पृष्ठं- क., ख.।

²³ तत्त्वजिघृक्षया- क., ख.।

सर्व²⁴ यथाक्रमेणैव ब्रवीमि²⁵ श्रुयतामिदम् ॥ १२ ॥

ये वेशदम्भकालो²⁶ वाराचार्यास्ते प्रबोधकाः ।

ये²⁷ एव पुनराचार्या न च ते वेशदम्भकाः²⁸ ॥ १३ ॥

अमृतं विषयासक्तिश्चापल्यं²⁹ वेशदम्भकाः³⁰ ।

पैशुन्यं क्रूरतासत्यं³¹ क्षुद्रकर्मपरिग्रहः ॥ १४ ॥

अतीवाहमतीभावाः कौटिल्यं³² बोधनं तथा ।

अतिक्रोधमदोन्मदो³³ माया च परनिन्दनम् ॥ १५ ॥

द्रव्यतृष्णा³⁴ च मोहं च धूर्तत्वं कौतुकं तथा ।

²⁴ पाठान्तरम् – सर्वे- क.।

²⁵ मूलपाठः – ब्रवीति- क., ख.।

²⁶ शक्यपाठः – 'वेशदम्भकारा' वा 'वेषदम्भाकारा' वा।

²⁷ मूलपाठः – य- क., ख.।

²⁸ शक्यपाठः – 'वेषदम्भकाः'।

²⁹ मूलपाठः – विषयाशक्तिश्चापल्यं- क., ख.।

³⁰ शक्यपाठः – 'वेषदम्भकाः'।

³¹ मूलपाठः – कुरुतासाद्यं- क., क्रूरतासाध्यं - ख.।

³² पाठान्तरम् – कौटिल्य- क.।

³³ मूलपाठः – ०मदोत्मादो- क., ख.।

³⁴ अत्र "ष्णा" इत्यक्षरं लिखितं नेवारीलिप्या - क., ख.।

परोपघातादौ³⁵ शिल्पं³⁶ कृत्तिनं³⁷ व्यवहारिकः ॥ १६ ॥

एतैरिव गुणैर्युक्ता³⁸ गर्हिता नामधारकाः ।

दम्भकास्ते न चाचान्या³⁹ न च पूजा महीतले ॥ १७ ॥

गुरुद्रव्याभिलाशी⁴⁰ च योगिनीधनभक्षकाः⁴¹ ।

वीरभार्याभिकांक्षी च स्वपूजास्थानवंचकाः ॥ १८ ॥

प्रायश्चित्ती न संदेहो भ्रमते योनिजेच्छया ।

गुरोराज्ञालंघकोऽयं⁴² नरकं न निवर्तते ॥ १९ ॥

भयेन द्रव्यलोभेन मोहाद्विषयकांक्षया⁴³ ।

कश्चिदन्याय तस्यैव महिमार्थप्रसिद्धये⁴⁴ ॥ २० ॥

दीक्षाविधिविहीनं तु गुणोद्भवविवर्जितः ।

35 परोपघातीदौ- क., परोपघातीदौ ख. ।

36 शिल्पं- क., ख. ।

37 कृत्तिन- क., कृत्तिन- ख. ।

38 गुणैर्युक्ता- क., ख. ।

39 शक्यपाठः – ‘चाचार्या’ वा ‘वचान्या’ वा ।

40 पाठान्तरम् – गुरु{रु}द्रभिलाशी- ख. ।

41 मूलपाठः – योगिणी०- क., ख. ।

42 पाठान्तरम् – गुरुवाज्ञालंघकायं- क. ।

43 मूलपाठः – ०कांक्षय- क., ख. ।

44 माहमार्थप्रसिद्धये- क., ख. ।

स्वयमेवोददत्वा⁴⁵ तु श्रीक्रमं⁴⁶ यः] प्रयच्छति ॥ २१ ॥

तादृशश्च गुरोर्नित्यं श्रीमानाज्ञया⁴⁷ जीवितः⁴⁸।

ददतः⁴⁹ पृच्छतो वापि रौरवं नरकं व्रजेत् ॥ २२ ॥

निर्गुणाचार्यशिष्यस्तु संसारादिने⁵⁰ चोत्तरे।

भिन्ननावां यथा राजा⁵¹ तथा पारं⁵² न गच्छति ॥ २३ ॥

एवं दुस्वरतोपेता आचार्यकुलदम्भकाः⁵³।

वर्जयेत् सद्गुणान्वक्ष्ये⁵⁴ श्रुयतां कमलानने ॥ २४ ॥

तीव्राज्ञावेधसंपन्ना गुर्वाज्ञाप्रतिपालकाः।

ज्ञानविज्ञानसंपन्नाः] तुलागमविशारदाः⁵⁵ ॥ २५ ॥

समाधिगुणसम्पन्ना नित्यश्रीक्रमपूजकाः।

⁴⁵ शक्यपाठः – ‘स्वयमेवोपदाय’।

⁴⁶ पाठान्तरम् – श्रीक्रमं- ख.।

⁴⁷ मूलपाठः – श्रीमानाज्ञाय- क., ख.।

⁴⁸ जिवितः- क., ख.।

⁴⁹ देदतो- क., ददतो- ख.।

⁵⁰ पाठान्तरम् – संसारादिन- ख.।

⁵¹ मूलपाठः – राज्ञा- क., ख.।

⁵² पाठान्तरम् – परं- ख.।

⁵³ मूलपाठः – एवंऽदुस्वरतोपेताराचार्यकुलदम्भकाः- क., ख.।

⁵⁴ सद्गुणान्वक्ष्ये- क., ख.।

⁵⁵ विसारदाः- क., ख.।

निर्मोहो⁵⁶ निष्प्रपञ्च[श्च]⁵⁷ नित्यदो निष्प्रतिग्रहः⁵⁸ ॥ २६ ॥

निसाध्यो निरहंकारी निस्तृष्णो निर्विकल्पकः ।

क्षमोधा⁵⁹ नित्यसंतुष्टस्सत्यवादी जितेन्द्रियः ॥ २७ ॥

स्वहिततत्परः⁶⁰ स्वच्छः सर्वजीवदयापरः ।

शान्तचित्तः⁶¹ सदाचारो द्वन्द्वत्यागी⁶² दृढव्रतः ॥ २८ ॥

न स्त्रीलोलपा⁶³ न च क्रूरः⁶⁴ क्षुद्रकर्मविवर्जितः ।

दम्भमायाविनिर्मुक्तः⁶⁵ क्रोधलोभविवर्जितः ॥ २९ ॥

दिव्याज्ञानन्दसंतुष्ट ऋजुसाधुसुबोधकः ।

आचार्यमीदृशः प्रोक्तस्तद्वद्वा⁶⁶ त्रिप्रदक्षिणम्⁶⁷ ॥ ३० ॥

⁵⁶ निन्मोहो- क., ख. ।

⁵⁷ पाठान्तरम् – निष्प्रपञ्चो[x] – ख. ।

⁵⁸ निष्प्रतिग्रहः (निष्प्रतिग्रहः)- ख. ।

⁵⁹ शक्यपाठः – ‘क्षमाधा’ वा ‘क्षमौघः’ वा ।

⁶⁰ मूलपाठः – स्वहितसतत्परः - क., स्वहिस्सतत्परः - ख. ।

⁶¹ सान्तचित्त- क., ख. ।

⁶² पाठान्तरम् – द्वन्द्वेत्यागी - ख. ।

⁶³ शक्यपाठः – ‘स्त्रीलोलो’ ।

⁶⁴ पाठान्तरम् – क्रूरः- ख. ।

⁶⁵ मूलपाठः – ०विनिर्मुक्तः- क., ख. ।

⁶⁶ शक्यपाठः – ‘आचार्यमीदृशं प्रोक्तं तं दृष्ट्वा’ ।

⁶⁷ पाठान्तरम् – [x]प्रदक्षिणं- ख. ।

कृत्वा दण्डनमस्कारं कुर्याच्छिष्यैः प्रयत्नतः।

भक्तियुक्तसदाकालं क्लेशं दात्मानुसारवत्⁶⁸।

कृत्वानुग्रहलाभेन गतिसिद्धिं समश्नुते ॥ ३१ ॥

[॥ अथ शिष्यलक्षणम् ॥]

॥ देव्युवाच ॥

श्रीनाथ त्वत्प्रसादेन ज्ञानमाचार्यलक्षणम्।

शिष्यस्य⁶⁹ लक्षणं⁷⁰ स्वामि प्रसादं कुरु शंकर ॥ ३२ ॥

॥ श्रीभैरव उवाच ॥

साधु पृष्टं त्वया भद्रे शिष्यलक्षणमुत्तमम्।

कथयामि समासेन श्रुयतां कमलानने ॥ ३३ ॥

धातुखन्यबिलं⁷¹ क्षेत्रमन्ततन्त्ररसायणम्।

⁶⁸ क्लेशंदात्मानुसारकन्- क.।

शक्यपाठः – ‘क्लेशनाशानुसारवान्’।

⁶⁹ पाठान्तरम् – {शिष्य}शिष्यस्य- ख.।

⁷⁰ लक्षण- क.।

⁷¹ मूलपाठः – ०विला- क., ख.।

विषग्रहरसादौ च वादेयो नाभिकांक्षितः⁷² ॥ ३४ ॥

अन्यत्र निरपेक्षश्च गतिसिद्धिरपेक्षकः ।

संसारभयभीतात्मा मुक्तिमार्गाभिलासकः ॥ ३५ ॥

अधूर्तो⁷³ मतिमान्⁷⁴ शान्तः साव्यकौतुकवर्जितः⁷⁵ ।

अन्यं च देवताभाक्तः⁷⁶ प्रेसनार्थी⁷⁷ प्रियम्बडः⁷⁸ ॥ ३६ ॥

क्रोधव्यसनपैशून्यमिथ्याविनयवर्जितः ।

औदारं च परिच्छेदी भाव्यरूपक्षमापरः ॥ ३७ ॥

शरीरं⁷⁹ प्राणमर्थं च सद्गुरुभ्यो निवेदयेत् ।

कर्मणा मनसा वाचा गुरुणा⁸⁰ भक्तिवत्सले ॥ ३८ ॥

⁷² नाभिऽकोक्षितः- क., ख.।

⁷³ अधूर्ता- क., ख.।

⁷⁴ मतिमां- क., ख.।

⁷⁵ पाठान्तरम् – साव्यकौतुकवर्जितः- ख.।

⁷⁶ मूलपाठः – भक्ता- क., ख.।

⁷⁷ पाठान्तरम् – प्रेसनार्था- क.।

शक्यपाठः – 'प्रेमनार्थी'।

⁷⁸ 'प्रियं वदः'।

⁷⁹ पाठान्तरम् – शरीर- क.।

⁸⁰ गु[x]णा- ख.।

मात्सर्यानतनिर्मुक्तो⁸¹ नाभ्योन्तरपरीक्षकः⁸²।

शिवतत्त्वाभिकांक्षी च शिष्योऽयं⁸³ कुलदीपकः⁸⁴ ॥ ३९ ॥

एवं भूतगुणं शिष्ये संपरीक्ष्येत्⁸⁵ प्रयत्नतः।

आचार्यो दीक्षयेन्नित्यं सुतीव्राज्ञावलोकनः⁸⁶ ॥ ४० ॥

अन्यथा निर्गुणोपेतं शिष्यं यो दीक्षयेद्गुरुः।

ददतो गृह्णतो⁸⁷ वापि कुलशापो⁸⁸ भवेत् सदा ॥ ४१ ॥

[॥ अथ दीक्षाविधानम् ॥]⁸⁹

॥ देव्युवाच ॥

स्वामि तव प्रसादेन विज्ञातशिष्यलक्षणम्।

⁸¹ ०निन्मुक्तो- ख.।

⁸² नाभ्योन्तर०- ख.।

⁸³ मूलपाठः – शिष्येयं- क., ख.।

⁸⁴ पाठान्तरम् – कुलदीपिकः- क.।

⁸⁵ मूलपाठः – संपरीक्षे- क., सपरिष्ये- ख.।

⁸⁶ स्तुतिव्राज्ञावलोकनः- क., सुतीव्राज्ञावलोकनः- ख.।

⁸⁷ गृह्णतो- क., गृह्णातो- ख.।

⁸⁸ कुलश्रापी- क., कुलश्रापो- ख.।

⁸⁹ भाष्यम् – कृष्णानन्दागमवागीशशास्त्रीसाधकचूडामणिद्वारा रचिते बृहत्तन्त्रसारे (बृ०तं०, पृ० ६-२०)

तुल्येन दीक्षाविधानं प्रतिपादितमस्ति।

तस्य दीक्षाविधानं तु ब्रूहि मे परमेश्वर ॥ ४२ ॥

॥ श्रीभैरव उवाच ॥

साधु देवि त्वया पृष्टं⁹⁰ यो दीक्षाविधितस्तथा।

ताराचक्रं राशिचक्रं नामचक्रं तथैव च ॥ ४३ ॥

अत्र चेत् सगुणो⁹¹ मन्त्रो⁹² नान्यचक्रं विचारयेत्।

विंशत्यर्णाधिका⁹³ मन्त्रा मालामन्त्राः प्रकीर्तिताः⁹⁴ ॥ ४४ ॥

नपुंसकस्य मन्त्रस्य सिद्धादीन्नैव शोधयेत्।⁹⁵

एकाक्षरस्य मन्त्रस्य मालामन्त्रस्य पार्वति ॥ ४५ ॥

वैदिकस्य च मन्त्रस्य सिद्धादीन्नैव⁹⁶ शोधयेत्⁹⁷।⁹⁸

⁹⁰ पाठान्तरम् – पृष्ठं- क.।

⁹¹ मूलपाठः – सगुरो- क., ख.।

⁹² पाठान्तरम् – सन्त्रो- ख.।

⁹³ मूलपाठः – विंशत्ये[x]धिका- क., विंशद्यत्यधिका- ख.।

⁹⁴ पाठान्तरम् – प्राकीर्तिताः- ख.।

⁹⁵ अन्यत्र – बृहत्तन्त्रसारतन्त्रद्वारा (पृ० ८) मन्त्रसिद्धादिविचारविषये वाराहीतन्त्रोक्ताः श्लोका उद्धृताः सन्ति।

अत्रैकोऽधिकः श्लोकः मिलितः। बृहत्तन्त्रसारतन्त्रानुसारे एषोऽधिकः श्लोकः-

"हंसस्याष्टाक्षरस्यापि तथा पंचाक्षरस्य च।

एक-द्वि-त्र्यादिवीजस्य सिद्धादीन्नैव शोधयेत् ॥"इति।

⁹⁶ पाठान्तरम् – सिद्धादीन्नैव- ख.।

⁹⁷ शोशियेम्- ख.।

⁹⁸ अन्यत्र – बृहत्तन्त्रसारानुसारेण वाराहीतन्त्रस्य एषोऽधिकः पाठः-

[इति मन्त्राणां सिद्धादिविचारः।]

ताराशुद्धि[र] वैष्णवानां⁹⁹ कोष्ठशुद्धिः शिवस्य च॥ ४६॥¹⁰⁰

राशिशुद्धिस्त्रैपुरे च गोपलेऽकडमः स्मृतः।

वर्गचक्र[.]¹⁰¹ प्रवक्ष्यामि ज्योतिरागमसम्मतम्¹⁰²॥ ४७॥

मन्त्राणामरिशोधार्थ¹⁰³ नामाद्यक्षरपूर्वकः।

अष्टौ कोष्ठान् समापाद्य वर्गानष्टौ लिखेत्ततः॥ ४८॥

पक्षिमार्जारपंचास्यहुडुसर्पाखुदंतिनः¹⁰⁴।

मेषक्रमादकारादिवसुवर्गाश्रिता इमे॥ ४९॥

साध्यसाधकयोः प्रीतिर्ज्ञातव्या जातितः सदा।

"पुं-मन्त्रा हुंफडन्ताः स्युद्विठान्तास्तु स्त्रियो मताः।

नपुंसका नमोऽन्ताः स्युरित्युक्ता मनवस्त्रिधा।

एतच्छून्या महाविद्या महाशब्देन नीयते॥" इति।

⁹⁹ पाठान्तरम् – वैष्णवानां- ख.।

¹⁰⁰ अन्यत्र – “ताराशुद्धिरित्यर्धश्लोकपूर्वे “कोष्ठशुद्धिर्वराहे च महालक्ष्म्या कुलाकुलम्। नामादिचक्रं सर्वेषां भूतचक्रं तथैव च॥” इति वाराहीतन्त्रस्याधिकपाठः श्रीमज्ज्ञानानन्दपरमहंसकृतकौलावलिनिर्णयानुसारेण प्रतापसिंहसहादेवकृतपुरश्चर्यार्णवानुसारेण च।

¹⁰¹ पाठान्तरम् – वर्गचक्रे- ख.।

¹⁰² ज्योतिरोगमसम्मतं- क.।

¹⁰³ मण्डणामरिशोधार्थ- क.।

¹⁰⁴ मूलपाठः – पक्षिमार्जारपंचास्यगुरुसर्पाखुदंतिनः- क., पक्षिमार्जारपंचास्यगुरुसर्पाखुदंतिनः-ख.।

पक्षिमार्जारयोर्वैरं वैरं कुक्कुरपक्षिणोः¹⁰⁵ ॥ ५० ॥

वैरं पक्षिभुजंगानां शत्रूत्वं¹⁰⁶ गजसिंहयोः।

मेषकुक्कुरयोः¹⁰⁷ वैरं प्रीतियुक्त्या विचारयेत् ॥ ५१ ॥

एवं चक्रवरं ज्ञात्वा गृहीयं¹⁰⁷ मन्त्रमुत्तमम्।

मार्जारकुक्कुराकलैः¹⁰⁸ पक्षिणां वैरिता भवेत् ॥ ५२ ॥

मार्जारस्य शुखाभ्यां¹⁰⁹ सिंहस्य दंतिना¹¹⁰ सदा।

कुक्कुरस्य खगाभ्यां तु खराखुभ्यां¹¹¹ च भोगिनः¹¹² ॥ ५३ ॥

इन्दूरस्यौ¹¹³ तु¹¹⁴ सर्पाभ्यां हरिणा सह दंतिनः।¹¹⁵

105 पाठान्तरम् – ०यक्षिणो- ख.।

106 मूलपाठः – शत्रूत्वं- क., ख.।

107 गृहीया- क., ख.।

108 अन्यत्र – “माज्जालकुक्कुलव्यालैः” इति पाठान्तरं यदुनाथकृतायामागमकल्पलतायामुद्धृते वाराहीतन्त्रे (३।५७)।

“मार्जारकुक्कुरव्यालैः” चेति पाठान्तरं श्रीप्रतापसिंहकृतपुरश्चर्यार्णवे उद्धृते वाराहीतन्त्रे (पृ० ६३-६४)।

109 मूलपाठः – शुनाखुभ्यां - ख., पुरश्चर्यार्णवः।

110 पाठान्तरम् – सिंहस्येदंतिज्ञा- ख.।

111 अन्यत्र – “खगाऽऽखुभ्यां” इति पाठान्तरं पुरश्चर्यार्णवे, तत्रैव।

112 पाठान्तरम् – भागिनः- क.।।

113 मूलपाठः – उन्दूरस्यौ- क., ख.।

अन्यत्र – “उन्दूरस्यौ” इति पाठ आगमकल्पलतायाम्।

“उन्दुरस्यो” इति पाठः पुरश्चर्यार्णवे, तत्रैव।

114 मूलपाठः – तुं- क., ख.।

भुजंगसिंहयोर्मैत्री गजमेषकयोस्तथा ॥ ५४ ॥

लोकादन्यत्र विज्ञेयं व्यवहारप्रयोगतः।

[इति चक्रविचारः।]

मन्त्रारम्भस्तु चैत्रे¹¹⁶ स्यात् समस्तपुरुषार्थदः ॥ ५५ ॥

वैशाखे रत्नलाभः स्या[ज] ज्येष्ठे तु मरणं भवेत्।

आषाढे बन्धुनाशः स्यात् पूर्णार्थः¹¹⁷ श्रावणे भवेत् ॥ ५६ ॥

प्रज्ञानाशो भवेद्भाद्रे आश्विने रत्नसंचयः¹¹⁸।

कार्तिके मन्त्रसिद्धिः स्यान्मागशीर्षे¹¹⁹ तथा भवेत् ॥ ५७ ॥

पौषे तु शत्रुपीडा¹²⁰ स्यान्माघे मेधाविवर्द्धनम्।

फाल्गुने सर्वकामाः स्युर्मलमासं विवर्जयेत् ॥ ५८ ॥

[इति कालनिर्णयः।]

रविवारे भवेद्विक्तं सोमे शान्ति[र्] भवेत् किल।

115 अन्यत्र – “गुरुत्मतर्पयोर्वैरं तथा गजसिंहयोः” इत्यधिकपाठः पुरश्चर्यार्णवे, तत्रैव।

116 मूलपाठः – चैत्र- क., ख.।

117 अन्यत्र – “पूर्णायुः” इति पाठो गौतमीये (बृ०तं०, पृ० १६)।

118 पाठान्तरम् – रत्नसंवयः- ख.।

119 मूलपाठः – स्यामार्गशीर्ष- क., स्यान्मागशीर्ष- ख.।

120 पाठान्तरम् – शत्रूपीडा- ख.।

आयुरंगारके¹²¹ हन्ति तत्र दीक्षा['] विवर्जयेत् ॥ ५९ ॥

बुधे¹²² सौन्दर्यमाप्नोति ज्ञानं स्यात्तु बृहस्पतौ।

शुके¹²³ सौभाग्यमाप्नोति यशोहानिः शनैश्चरे ॥ ६० ॥

[इति वारनिर्णयः।]

प्रतिपदि कृता दीक्षा ज्ञाननाशकरी¹²⁴ मता।

द्वितीयायां भवे[ज्] ज्ञानं तृतीयायां शुचिर्भवेत् ॥ ६१ ॥

चतुर्थ्यां वित्तनाशः स्यात् पञ्चम्यां¹²⁵ बुद्धिवर्द्धनम्।

षष्ठ्यां ज्ञानक्षयः सौख्यं लभते सप्तमीदिने ॥ ६२ ॥

अष्टम्यां बुद्धिनाशः स्यात् नवम्यां पुरुषः¹²⁶ क्षयः।

दशम्यां राजसौभाग्यमेकादश्यां शुचि[र] भवेत् ॥ ६३ ॥

द्वादश्यां सर्वसिद्धिः स्यात् त्रयोदश्यां दरिद्रता।

121 अन्यत्र – “आयुरंगारको” इति पाठो वैशम्पायन-संहितायाम् (बृ०तं०, पृ० १६)

122 मूलपाठः – बुध- क., ख.।

123 शुक्र- क., ख.।

124 पाठान्तरम् – ०करा- ख.।

125 मूलपाठः – पञ्चमी- क., पंचमी- ख.।

126 अन्यत्र – “वपुषः” इति पाठ आगमकल्पद्रुमे (बृ०तं०, पृ० १६) ।

तिर्यग्योनिश्चतुर्दश्यां¹²⁷ कृतिर्मासावसानके¹²⁸ ॥ ६४ ॥

पक्षान्तेऽधर्मवृद्धिः¹²⁹ स्यादस्वाध्यायं विवर्जयेत्।

सन्ध्यागर्जितनिर्घोषभूकंपोल्कानिपातनम्¹³⁰ ॥ ६५ ॥

एतानन्यांश्च दिवसान् श्रुत्युक्तान्¹³¹ परिवर्जयेत्।

[इति तिथिनिर्णयः।]

अश्विन्यां सुखमाप्नोति भरण्यां मरणं ध्रुवम् ॥ ६६ ॥

कृत्तिकायां भवेदुःखी¹³² रोहिन्यां पातकी¹³³ भवेत्।

मृगशीर्षे सुखावाप्तिरार्द्रायां मरणं ध्रुवं ॥ ६७ ॥

पुनर्वसौ धनाढ्यः¹³⁴ स्यात् पुष्ये¹³⁵ शत्रुविनाशनम्¹³⁶।

127 पाठान्तरम् – तिर्य्यग्योनिश्चतुर्दश्यां- ख.।

128 कृमिर्मासावसानके- ख.।

अन्यत्र – "हानिर्मासावसानके" इति पाठ आगमकल्पद्रुमे (वृ०तं०, पृ० १७) ।

129 "धर्मवृद्धिः" इति पाठ आगमकल्पद्रुमे (वृ०तं०, पृ० १७) ।

130 पाठान्तरम् – ०पातरं- ख.।

131 श्रुत्युक्तान्- ख.।

132 भवेदुःखी- ख.।

ख.हस्तलेखे “भवेदुःखी”इत्याद्यदि-“श्लेषायांभवे” इत्यन्तं पत्रप्रान्ते मिलितम्।

133 पाटकी- ख.।

134 धनाद्ये:- क.।

135 मूलपाठः – पुष्य- क., पुष्य- ख.।

136 पाठान्तरम् – विनाशनः- ख.।

अश्लेशायां भवेन्मृत्युर्मघायां दुःखमोचनम् ॥ ६८ ॥

सौन्दर्य¹³⁷ पूर्वफाल्गुन्यां¹³⁸ प्राप्नोति न च संशयः ।

ज्ञानं चोत्तरफाल्गुन्यां हस्तायां च धनं भवेत् ॥ ६९ ॥

चित्रायां ज्ञानसिद्धिः¹³⁹ स्यात् स्वात्यां शत्रुविनाशनम्¹⁴⁰ ।

विशाखायां सुखं चानुराधायां¹⁴¹ बन्धुवर्द्धनम् ॥ ७० ॥

ज्येष्ठायां¹⁴² शत्रुहानिः¹⁴³ स्या[न] मूलायां कीर्तिवर्द्धनम् ।

पूर्वाषाढोत्तराषाढे भवती¹⁴⁴ कीर्त्तिदायके ॥ ७१ ॥

श्रवणायां¹⁴⁵ भवेद्दुःखी¹⁴⁶ धनिष्ठायां दरिद्रता ।

बुद्धिः शतभिषायां स्यात् पूर्वभाद्रे सुखी भवेत् ॥ ७४ ॥

सौख्यं चोत्तरभाद्रे च रेवत्यां कीर्त्तिवर्द्धनम् ।

137 मूलपाठः – सौन्दर्या- क., ख. ।

138 पूर्वफाल्गुन्यां- क., पूर्वफाल्गुण्यं- ख. ।

139 पाठान्तरम् – ज्ञानदृष्टिः- क. ।

140 शत्रूविनाशनं- ख. ।

141 वानुराधायां- ख. ।

142 मूलपाठः – जेष्ठायां- क., जेष्ठायां- ख. ।

143 पाठान्तरम् – शत्रूहानिः- ख. ।

अन्यत्र – आगमकल्पद्रुमे (बृ०तं०, पृ० १७) "सूतहानिः" इति पाठः ।

144 "भवेतां " इति पाठ आगमकल्पद्रुमे (बृ०तं०, पृ० १७) ।

145 मूलपाठः – श्रवनायां- क., ख. ।

146 पाठान्तरम् – भवेत् दुःखी- क. ।

[इति नक्षत्रनिर्णयः।]

शुभश्च सिद्धिश्चायुष्मान् ध्रुवयोगस्ततः परम्॥ ७५ ॥

प्रीतिः सौभाग्ययोगश्च वृद्धियोगस्ततः परम्।

हर्षणश्च तथा योगाः सर्वतन्त्रे सुखावहाः¹⁴⁷ ॥ ७६ ॥

अन्ययोगं प्रगृह्णिया¹⁴⁸ विपरीतफलप्रदम्¹⁴⁹।

[इति योगनिर्णयः।]

ववबालवतैतिलाश्च¹⁵⁰ वनिजस्तदनन्तरम्॥ ७७ ॥

करणानेति सा प्रोक्ता¹⁵¹ सर्वतन्त्रेषु भाविनि।¹⁵²

[इति कारणनिर्णयः।]

दीक्षालग्नं प्रवक्ष्यामि वाराहीतन्त्रं संस्थितम्॥ ७८ ॥

वृषे सिंहे च कन्यायां धनुमीनाख्यलग्नेके।

चन्द्रतारानुकूले च दद्यादीक्षां सदा गुरुः॥ ७९ ॥

स्थिरलग्ने विष्णुमन्त्रं शिवमन्त्रं चरं शुभम्।

¹⁴⁷ अन्यत्र – “शुभावहाः” इति पाठो विश्वसारे (वृ०तं०, पृ० १८)।

¹⁴⁸ मूलपाठः – प्रगृह्णिया- क., ख.।

¹⁴⁹ विपरित०- क., ख.।

¹⁵⁰ ववबालवतैतिलाश्च- क., ख.।

¹⁵¹ पाठान्तरम् – प्रोक्तां- क.।

¹⁵² अन्यत्र – “करणानि शुभान्येव सर्वतन्त्रेषु भाषितम्” इति पाठो रत्नावल्याम् (वृ०तं०, पृ० १८)।

द्विस्वभावगतं¹⁵³ लग्नं शक्तिमन्त्रेषु शस्यते ॥ ८० ॥¹⁵⁴

[इति दीक्षालग्नम्।]

दीक्षास्थानं प्रवक्ष्यामि भैरवोक्तं प्रकाशयत्¹⁵⁵।

गोशालायां गुरो[र्] गेहे¹⁵⁶ देवागारे¹⁵⁷ च कानने ॥ ८१ ॥

पुण्यतीर्थे¹⁵⁸ तथोद्याने नदीतीरे च स्वाश्रमे।

धात्रीबिल्वसमीपे च पर्वताग्रे गुहासु च ॥ ८२ ॥

गंगायां तत्कृतं¹⁵⁹ सर्वं कोटिकोटिगुणं भवेत्¹⁶⁰।

[इति दीक्षास्थानम्।]

भक्षं हविष्यां शाकादिविहितं च फलं पयः ॥ ८३ ॥

153 मूलपाठः – द्विस्वभावगतं- क., ख.।

154 अन्यत्र – “द्विस्वभावतं लग्नं शक्तिमन्त्रे प्रशस्यते” इति पाठो रत्नावल्याम् (बृ०तं०, पृ० १८)।

155 पाठान्तरम् – भैरवोक्तप्रकर्शयेत्- ख.।

अन्यत्र – “नानातन्त्रानुसारतम्” इति पाठ आगमकल्पलतायाम्।

156 पाठान्तरम् – गुरोगेहे-ख.।

157 मूलपाठः – देवांगारे- क., ख.।

158 अन्यत्र – “शून्यतीर्थे” इति पाठ आगमकल्पलतायाम्।

159 पाठान्तरम् – तल्पतं- क.।

160 भकेत्- ख.।

मूलं सक्तुर्यवोत्पन्नो¹⁶¹ भक्षेनेतानि¹⁶² मन्त्रिणात्¹⁶³।

दीक्षां कृत्वा यदा मन्त्री ह्युपवासं समाचरेत्॥ ८४ ॥

तस्य देवः सदा रुष्टः¹⁶⁴ शापं¹⁶⁵ पतति मूर्धनि।

तदा¹⁶⁶ गृहीत्वा न पोष्येदुपवास्य¹⁶⁷ श्रियं हरेत्॥ ८५ ॥

तस्मादन्नं¹⁶⁸ समश्रीयाद्धविष्यान्नेन शांकरि।

[इत्युपवासविचारः।]

[॥ अथ मन्त्रोद्धारः ॥]

अथातः संप्रवक्ष्यामि मन्त्रोद्धारं¹⁶⁹ शृणु प्रिये॥ ८६ ॥

तारो नमो भगवते वराहाद्रूपमुच्चरेत्।]

161 सक्तुर्यवात्पन्ना- क.।

162 भक्तनेतानि- ख.।

163 मन्त्रिणात्- क.।

164 रुष्टा- क.।

165 मूलपाठः – श्रापं- क., ख.।

166 पाठान्तरम् – तथा- ख.।

167 मूलपाठः – गृहीतनोपोष्येदुपवास्य- क., गृहीतानोपोष्येदुपवासः - ख.।

168 पाठान्तरम् – तस्यादन्नं- ख.।

169 मन्त्रोद्धार- ख.।

भूपतित्वं मे देहीति¹⁷⁰ दापयान्ते[ऽ]ग्निगेहिणी¹⁷¹ ॥ ८७ ॥

त्रयस्त्रिंशद्वर्णको[ऽ]यं वाराहः कथितो मनुः¹⁷²।¹⁷³

[इति वराहमन्त्रोद्धारः।]¹⁷⁴

ॐ पार्थिवे च पृथिवी तलवारिणि वायुमा ॥ ८८ ॥

ततो लिनि च तारुण्यं कुरु युग्मं च ध['] च धम्।

स्वाहैकोनत्रिंशद्वर्णः¹⁷⁵ पार्थिवाया मनुः स्मृतः ॥ ८९ ॥

[इति पृथिवीमन्त्रोद्धारः।]¹⁷⁶

ॐ ह्रीं नमश्च वाराहि घोरे स्वप्नं विसर्गयुक्।

ठद्वयं वह्निजायान्तो मन्त्रः पञ्चदशाक्षरः¹⁷⁷ ॥ ९० ॥¹⁷⁸

[इति स्वप्नवाराहीमन्त्रोद्धारः।]¹⁷⁹

¹⁷⁰ हेहीति- ख.।

¹⁷¹ मूलपाठः – ०गेहिनी- क., ख.।

¹⁷² पाठान्तरम् – मनः- ख.।

¹⁷³ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- ॐ नमो भगवते वराहरूपाय भूपतित्वं मे देहि दापय स्वाहा।

¹⁷⁴ वराहमन्त्रोद्धारो मिलितो मेरुतन्त्रे (१५।२४४-२४५)। अत्र मन्त्रः- ॐ नमो भगवते वराहरूपाय भूर्भुवःसुवः पतये भूपतित्वं मे देहि दापय स्वाहेति वराहमन्त्रो मेरुतन्त्रे ।

¹⁷⁵ पाठान्तरम् – स्वहिकोनत्रिंशद्वर्णः - क.।

¹⁷⁶ भाष्यम् – पृथिवीमन्त्रोद्धारो मिलितः मेरुतन्त्रे (१९।३५२-३५३)।

¹⁷⁷ पाठान्तरम् – पञ्चदशाक्षरः- क.।

¹⁷⁸ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- ॐ ह्रीं नमो वाराहि घोरे स्वप्नं ठः ठः स्वाहा ॥

¹⁷⁹ स्वप्नवाराहीमन्त्रोद्धारो मेरुतन्त्रे (२३।५७३-५७४) मिलितः।

[॥ अथ वाराहीध्यानद्वयम् ॥]

ततो ध्यायेद्धनश्यामां त्रिनेत्रामुन्नतस्तनीम्¹⁸⁰।

कोलास्यां चन्द्रभालां च दंष्ट्रोद्धृतवसुन्धराम् ॥ ९१ ॥

खड्गांकुशौ दक्षिणयोर्वामयोश्चर्मपाशकौ¹⁸¹।

अश्वारूढां च कोलास्यां नानालंकारभूषिताम् ॥ ९२ ॥

[इति स्वप्नवाराहीध्यानम्।]¹⁸²

रक्ताब्जकर्णिकायां तु शवासनसमास्थिताम्।

मुण्डमालालसत्कण्ठां नीलाभां दधतीं करैः ॥ ९३ ॥

अभयं मुशलं¹⁸³ चापि¹⁸⁴ फलं चापि वरं तथा।

वराहास्यां तुंगकुचां त्रिनेत्रामरुणां वराम् ॥ ९४ ॥

इति ध्यात्वा महेशानि शिष्यशिरसि¹⁸⁵ सिंचयेत्।

180 मूलपाठः – त्रिनेत्रमुन्नतस्तेनीं- क., त्रिनेत्र[x]मुन्नतस्तनीं- ख.।

181 पाठान्तरम् – दक्षिणयोर्वामयोश्चर्मपाशकौ- क.।

182 भाष्यम् – मेरुतन्त्रे (२३।५७३-५९१) स्वप्नवाराहीमन्त्रस्य विनियोग-न्यास-मन्त्र-ध्यान-यन्त्र-प्रयोग-पूजाविधयो मिलिताः ।

183 मूलपाठः – मूशलं- क., ख.।

184 वापि- क., ख.।

185 ०शिरलि- क., ०शिर[x]- ख.।

[इति वार्तालीध्यानम्।]¹⁸⁶

[॥ अथ पञ्चविधा दीक्षा ॥]

पुष्प[.]¹⁸⁷ शंखाभिषेकं च¹⁸⁸ तुला प्रत्ययमेव च॥ ९५ ॥

रजमण्डलरेखा¹⁸⁹ च दीक्षा पञ्चविधा¹⁹⁰ स्मृता।

शिष्यहस्तं शतं पुष्पं स्वयमेव शिरम्भलम्॥ ९६ ॥

आरुहे[ज्] ज्ञानसामर्थ्यादीक्षापुष्पाभिषेचनम्¹⁹¹।

हस्तस्थं शंखपानीयं¹⁹² स्वयमारुह्य मस्तकम्॥ ९७ ॥

कुर्यात् तदाभिषेकं च तथा शंखाभिषेचनम्।

तुल्या सम्मितं शिष्यं दीक्षयेत् तदनन्तरम्॥ ९८ ॥

186 भाष्यम् – मेरुतन्त्रे (२३।५२१-५७२) वार्तल्या मन्त्रोद्धार-विनियोग-ध्यान-यन्त्र-जपपूजाविधयो मिलिताः।

187 पाठान्तरम् – पुष्पे- ख.।

188 मूलपाठः – पुष्पसंखाभिषेकञ्च- क., ख.।

189 ०वेख- क., ख.।

190 ०विधः- क., ख.।

191 पाठान्तरम् – ज्ञानसामर्थ्या[xx]भिषेचनं- ख.।

192 शंखपानीय- क.।

लघुत्वे¹⁹³ कर्मविच्छेदात् स¹⁹⁴ तुलप्रत्ययस्मृतः।

लिखित्वाष्टदलं पद्मं बाह्यतो वज्रमण्डलम् ॥ ९९ ॥

तन्मध्ये स्थापयेच्छिष्यं¹⁹⁵ योगिनीद्रव्यसंयुतम्¹⁹⁶।

संपूज्य योगिनीवृन्दं गन्धपुष्पशृंगादिभिः¹⁹⁷ ॥ १०० ॥

आचार्यमभिषेकस्तु रजोमण्डलमुच्यते।

[॥ अथ दीक्षाचतुष्कम् ॥]

एवं दीक्षाचतुष्कं तु मया तन्त्रेषूदीरितम्¹⁹⁸ ॥ १०१ ॥

मूलाधारात् ततो बीजं¹⁹⁹ ब्रह्ममार्गेण²⁰⁰ देशिकः²⁰¹।

193 लघुत्वे- क.।

194 सै- ख.।

195 मूलपाठः – स्थापयेच्छिष्यं- क., स्थापयेच्छिष्यं- ख.।

196 पाठान्तरम् – योगिणीद्रव्यसंयुतं- ख.।

197 मूलपाठः – ०श्रगादिभिः- क., ख.।

198 तन्त्रेऽप्सुदिरितं- क., ख.।

199 अन्यत्र – “मूलाधारोद्गतं प्राणं” इति पाठान्तरं श्रीमज्ज्ञानानन्दपरमहंसरचितकौलावलिनिर्णये उद्धृते वाराहीतन्त्रे (पृ० १५४)।

200 पाठान्तरम् – ब्रह्ममर्गण- क.।

201 अन्यत्र – “तान्त्रिकः” इति कौलावलिनिर्णये (पृ० १५४)।

हंसेन पुष्करस्थाने²⁰² परमात्मनि²⁰³ योजयेत् ॥ १०२ ॥

वेधदीक्षा['] वरारोहे कथयामि समासतः।

आणवं प्रथमं प्रोक्तं शाक्तेयं तु²⁰⁴ द्वितीयकम् ॥ १०३ ॥

तृतीयं शाम्भवं देवि²⁰⁵ त्रिधाभेदं प्रवक्ष्यते²⁰⁶।

येन केनापि²⁰⁷ मन्त्रेण पर्शोस्तोभविधानतः²⁰⁸ ॥ १०४ ॥

कालान्तरे गुणोत्पत्तिराणवं²⁰⁹ समुदाहृतम्²¹⁰।

कुण्डलादिशक्तीनां शिष्याङ्गे सक्रमेण तु ॥ १०५ ॥²¹¹

तत्क्षणेन गुणोत्पत्तिर्शाक्तेयं संप्रकीर्तितम्।

दर्शनात् स्पर्शनश्चैव वाचिको मानसस्तथा ॥ १०६ ॥

एवं चतुष्प्रकारेण शाम्भवं²¹² समुदाहृतम्।

²⁰² पाठान्तरम् – पुष्परस्थाने - क.।

²⁰³ मूलपाठः – परमात्माणि- क., ख.।

²⁰⁴ शाक्तेयस्तु- क., ख.।

²⁰⁵ साम्भवन्देवि- क., ख.।

²⁰⁶ प्रवक्ष्यते- क., ख.।

²⁰⁷ केनापि- क., ख.।

²⁰⁸ शक्यपाठः – ‘स्पर्शो स्तोभविधानतः’ (?)।

²⁰⁹ पाठान्तरम् – गुणोत्पत्तिराणवं- ख.।

²¹⁰ मूलपाठः – शमुदाहृतं- क., ख.।

²¹¹ शक्यपाठः – ‘कुण्डल्यादिशक्तीनां शिष्याङ्गेषु क्रमेण तु’।

²¹² मूलपाठः – साम्भवः- क., ख.।

कारुण्यदृष्टिमात्रेण²¹³ शिष्यसद्भक्तिवत्सले ॥ १०७ ॥

सद्य एव गुणोत्पत्ति[र] वेधो दार्शनिको भवेत्।

दण्डकन्थासनं²¹⁴ पात्र इत्यादिस्पर्शनेन तु ॥ १०८ ॥

अङ्गसंस्पर्शनाद्वापि स्पर्शना[द्] वेधमुच्यते।

समचित्तं गुरोः शिष्य[ः] यदा विज्ञायते सदा ॥ १०९ ॥

यत्किञ्चिद्ददते वाक्यं वेधो²¹⁵ भवति वाचिकः²¹⁶।

योजनानां शलैर्वापि²¹⁷ द्वित्रीपञ्चशते[ऽ]पि वा ॥ ११० ॥

दूरादाराधसद्भक्त्या त्रिशुद्ध्या च करोति यः।

तस्य भक्तिं गुरुं ज्ञात्वा कारुणेन यदा स्मरेत् ॥ १११ ॥

तदैव²¹⁸ गुणसंप्राप्तिवेधो मानस उच्यते।

213 कारुण्यं - क., करुण्यं - ख.।

214 पाठान्तरम् - ँकंठासनं - ख.।

215 मूलपाठः - वेधा - क., ख.।

216 वाचिकं - क., ख.।

217 शलैर्वाऽपि - क., ख.।

218 तदैव - क., ख.।

[॥ अथ गुरुनिवेदनम् ॥]

एवं दीक्षाविधानेन शिष्यदीक्षाभिलासकः ॥ ११२ ॥

दीक्षोपकरणं सर्वम् आनीयं गुरुसन्निधौ।

सुगन्धमकृतं पुष्पं धूप['] दीप['] चरुं तथा ॥ ११३ ॥

भक्ष्यभोज्यसमायुक्तं वस्त्राणि सहिरण्यकम्²¹⁹।

कर्पूरपुष्पताम्बूलभूषणाम्बादरानि²²⁰ च ॥ ११४ ॥

यत् सम्भवति तत्सर्वं निवेद्य गुरवे तदा।

पूजयेद्योगिनिवृद्धमेकचित्तसमाहितः ॥ ११५ ॥

ततः पश्चाच्छरीरेण श्रीगुरुभ्यो निवेदयेत्²²¹।

अन्यथा वित्तहीनापि²²² गुरुक्लेशपरायणम् ॥ ११६ ॥

कृत्वा दण्डनमस्कारं शशरीरं²²³ निवेदयेत्।

²¹⁹ सहिरण्यकं- क., ख.।

²²⁰ पाठान्तरम् – कर्पूरपुष्पताम्बूलभूषणाम्बादनानि- ख.।

शक्यपाठः – ‘कर्पूरपुष्पताम्बूलभूषणाम्बादानानि’।

²²¹ पाठान्तरम् – विवेदयेत्- क.।

²²² ०दीनापि- क.।

²²³ शशरीरं- क.।

शक्यपाठः – ‘स्वशरीरं’।

धनाढ्यं धनहीनं²²⁴ वा त्रिशुद्ध्या भक्तिवत्सलः ॥ ११७ ॥

विनीतं शिष्यमाचार्यकारुण्यमवलोकयेत्।

कारुण्यदृष्टिमात्रेण²²⁵ शिष्यः पतति भुतले ॥ ११८ ॥

अकथज्ञानसंयुक्तं²²⁶ वस्तुशिघ्रमुदीर्यत।

आनन्दः चोद्भव[.] कम्पो निद्रा ऊर्मिश्च²²⁷ पञ्चमः ॥ ११९ ॥

तत्त्वविद्वस्य देवेशि पञ्चावस्थाप्रकीर्तितः।

भूमित्यागस्तथा वेशं मुद्राबन्धमनेकधा²²⁸ ॥ १२० ॥

दूराश्रवणविज्ञानं²²⁹ सर्वभाषाप्रगल्भता।

योगाभूतरसोन्मादो गीतं च हसितं तथा²³⁰ ॥ १२१ ॥

गीतं च वाद्यं²³¹ मात्राद्यै[.] स्वेच्छा क्रीडा²³² प्रवर्तते।

पूर्वमेव गुणोत्पादौ²³³ गुणानां शतमुद्भवेत् ॥ १२२ ॥

224 मूलपाठः – धनदीनं- क., धनहिना- ख.।

225 कारुण्यदृष्टिमात्रेण- क., कारुण्यादृष्टिमात्रेण- ख.।

226 अकथ्यज्ञानसंयुक्तं- क., ख.।

227 घूर्मिश्च- क., ख.।

228 पाठान्तरम् – मूद्रा०- क.।

229 मूलपाठः – दूराश्रवनविज्ञानं- क., दूराश्रवनविज्ञाने- ख.।

230 हशिनन्तथा- क., हशिनन्ता[x]- ख.।

231 पाठान्तरम् – वाद्य- ख.।

232 स्वच्छाक्री[x]- ख.।

तद्विश्रामसहस्रेण तल्लीने लक्षमुद्भवेत्।

तस्मिन्नैव लयो गीते तीव्राज्ञाया[ः] प्रभावतः²³⁴ ॥ १२३ ॥

प्राप्यते परमं स्थानं जरामरणवर्जितम्।

एवं दीक्षाविधानेन कृत्वा कर्मक्षयो गुरुः।

समस्तगुणसंप्राप्ते दद्याच्च श्रीक्रमं ततः ॥ १२४ ॥

॥ इति श्रीवाराहितन्त्रे दक्षिणाम्नायनिर्वाणपदे महातिरहस्यद्वितीयपटलः²³⁵ ॥ २ ॥

²³³ गुणोत्पादो- ख.।

²³⁴ प्रभावत- ख.।

²³⁵ शक्यपाठः - महातिरहस्ये द्वितीयपटलः।

॥ तृतीयपटलः ॥

[॥ अथ शिष्याचारणम् ॥]

॥ श्रीदेव्युवाच ॥

भगवन् त्वत्प्रसादेन ज्ञात्वा दीक्षाविधिक्रमम्।

शिष्यस्याचारणं सत्यं ब्रूहि¹ मे परमेश्वर ॥ १ ॥

॥ श्रीभैरव उवाच ॥

सम्यगेव त्वया पृष्टं शिष्यस्याचारलक्षणम्।

अनुक्रमेण² देवेशि तत्सर्वं शृणु साम्प्रतम् ॥ २ ॥

बहुजन्मान्तरैः³ पूर्वं स्वकर्मक्षयकारिणः।

दीक्षामात्रेण शिष्यस्य संभवेत् सिद्धिरुत्तमा⁴ ॥ ३ ॥

यस्य जन्मान्तरायस्तु⁵ कर्मबन्धस्तु विद्यते।

¹ पाठान्तरम् – ब्रूहि- क.।

² मूलपाठः – अनुक्रमेण- क., ख.।

³ पाठान्तरम् – बहुजन्मान्तरै- ख.।

⁴ मूलपाठः – सिद्धिरुत्तमाः- क., ख.।

⁵ पाठान्तरम् – जन्मान्तरायस्त्र- ख.।

न तस्य गुरुकारुण्यं यावत् कर्म च^६ मुञ्चति ॥ ४ ॥

यं लब्ध्वा^७ गुरुकारुण्यं शुद्धाचारो न विद्यते।

यदि सिद्धिः[.] तदा नैव तस्मादाचारो^८ वाग्भवेत् ॥ ५ ॥

प्रातः[.] श्रीमण्डलं कुर्याद्ग्रन्थपुष्पकृतादिभिः^९।

कुर्याद्दण्डनमस्कारं गुरोरादेशपूर्वकम्^{१०} ॥ ६ ॥

एकान्ते निर्जनस्थाने^{११} पूर्व[.] सम्पूज्य पुस्तकम्।

तत्त्वोपादेशसंयुक्तं शृणुष्व श्रीकुलागमम् ॥ ७ ॥

श्रुत्वागमोपदेशार्थमवधाय प्रयत्नतः।

यत् प्रेषयति तत्सर्वं क्लेशकुर्वीत दाशवत् ॥ ८ ॥

श्रीमानन्यतपोवेशी^{१२} शास्त्रक्रमेण यो[ऽ]पि वा।

क्लेशदण्डनमस्कारं न लज्य गुरुसन्निधौ ॥ ९ ॥

^६ मूलपाठः – कर्मञ्च- क., ख.।

^७ लब्ध्वा- क., ख.।

^८ तस्मादाचार- क., ख.।

^९ ०पुष्पोकृतादिभिः- क., ख.।

^{१०} गुरुरादेशपूर्वकं- क., गुरुरादेशपूर्वकं- ख.।

^{११} पाठान्तरम् - निर्व्वरस्थाने- क.।

^{१२} मूलपाठः – तयोवेशी- क., ०तपावेशी- ख.।

अतिहास्यमवपूर्व¹³ लीला मद्प्रसारणम्¹⁴।

विराधोज्ज्वलवेशं च¹⁵ विकारं दन्तधावनम्॥ १० ॥

पादप्रक्षालनं¹⁶ स्वेच्छाभूषणं¹⁷ वादनं तथा।

न कुर्याद्गुरुसादृश्यं¹⁸ यदि सिद्धेरपेक्षकः॥ ११ ॥

गुरुणामासनं¹⁸ कन्था योगदण्डं च पादुको¹⁹।

अक्षमाला च शयनं कौपीनं वस्त्रमेव च॥ १२ ॥

पात्रं²⁰ स्नानजलं चैव अन्योपकरणानि च।

भक्तिमान्न च पादाभ्यां न स्पृशन्न च लंघयेत्॥ १३ ॥

गन्धं²⁰ पुष्पं च तम्बूलं भक्ष्यभोज्यासनादिभिः²⁰।

निवेद्य गुरवे पश्चाद्गृहीतादेशपूर्वकम्॥ १४ ॥

एवं कृत्वा गुरुः क्लेशं²¹ शिष्यो निश्चलभक्तिमान्।

13 पाठान्तरम् – अतिहास्यमवष्टव्यं- ख.।

शक्यपाठः – ‘अतिहास्यमवपूर्ण’ वा ‘अतिहास्यमवष्माणं’ वा।

14 ‘पादप्रसारणम्’।

15 मूलपाठः – विरादोज्ज्वलवेशश्च- क., विनादोज्ज्वलवेशश्च- ख.।

16 पाठान्तरम् – पादप्रक्षालन- ख.।

17 मूलपाठः – श्वेच्छाभूषणं- क., ख.।

18 गुरुणामासनं- क., ख.।

19 शक्यपाठः – ‘पादुके’।

20 पाठान्तरम् – भक्त्यभोज्यासनादिभिः- ख.।

लभते²¹ गुरुकारुण्यमभिषेकचतुष्टयम् ॥ १५ ॥

[॥ अथ कौलयोगिलक्षणम् ॥]

आज्ञाप्रवर्तनं शिष्ये शब्दा[.] सद्गुरोराज्ञया²²।

स्वेच्छया विचरेल्लोके सततं सिद्धिकाक्षिनः²³ ॥ १६ ॥

भिक्षान्नं देहरक्षार्थं कन्थाशीतातमच्छया²⁴।

खर्परभोजनार्थं²⁵ तु गृहीतात्मपरिग्रहः²⁶ ॥ १७ ॥

वृक्षमूले श्मशाने च पर्वताग्रे गुहान्तरे।

शून्यदेवालये वापि वसेद्योगीश्वरस्सदा ॥ १८ ॥

मित्रामित्रं सुखदुःखम् इष्टानिष्ठं शुभाशुभम्²⁷।

²¹ लभते- ख.।

²² मूलपाठः – सद्गुरुवाज्ञया- क., ख.।

²³ सिद्धिकाक्षितः- क., ख.।

²⁴ कन्छाशीतातमच्छया- क., कन्थाशातातमच्छपा- ख.।

"छ" इत्यक्षरं नेवारिलिप्या लिखितम्- क.।

²⁵ खर्परभोजनार्थं- क., ख.।

²⁶ गृहीतात्मपरिग्रहः- क., गृन्हीतात्मपरिग्रहः- ख.।

²⁷ पाठान्तरम् – सुभासुभ- ख.।

एवं मानापमानं च²⁸ तथा निन्दाप्रशंसने²⁹ ॥ १९ ॥

खर्परं च हिरण्यं च कांसलोहदानं³⁰ तथा।

समानि चिन्तयेद्योगी गतिसिद्धिं³¹ यदीच्छति ॥ २० ॥

क्वचिद्भ्रष्टः³² क्वचिच्छिष्टः³³ क्वचित् प्रव्रजितो नरः।

स्वच्छरूपधरो योगी यच्छते³⁴ तु महीतले ॥ २१ ॥

गुरुं च भगवतीं च³⁵ तथाम्नायं कुलागमम्।

मन्त्रं च मदिरा[.] ज्येष्ठां³⁶ भक्त्या संपूजयेत्³⁷ सदा ॥ २२ ॥

अप्रियं क्षोभमालस्यम् आज्ञाभंगं³⁸ प्रतिग्रहम्³⁹।

²⁸ मूलपाठः – एवमान्नायमानञ्च- क., एवमानापमानञ्च- ख.।

²⁹ निन्दाप्रसन्सने- क., तन्दाप्रसन्सने- ख.।

³⁰ कान्सलोहादनं- क., ख.।

³¹ पाठान्तरम् – ०सिद्धि- ख.।

³² मूलपाठः – चिद्भ्रष्टः- क., ख.।

³³ क्वचिच्छिष्टः- क., ख.।

³⁴ यच्यते- क., ख.।

³⁵ पाठान्तरम् – भगवती{मा}ञ्च- ख.।

³⁶ ह्येष्ठी- क.।

³⁷ मूलपाठः – भक्त्यात्संपूजयेत्- क., ख.।

³⁸ ०भक्षं- क., ०भद्रं- ख.।

³⁹ पाठान्तरम् – प्ररिग्रहं- ख.।

परस्त्रीलौल्यमाक्षेपं⁴⁰ न कुर्यान्मुक्तिकाक्षिणः ॥ २३ ॥

मन्त्रमुद्राक्षसूत्राणि⁴¹ योगिनीसङ्गमं तथा⁴² ।

योगवीर्यं⁴³ वटं पीठं सिद्धद्रव्याणि गोपयेत् ॥ २४ ॥

रागो⁴⁴ द्वेषमहंकारः⁴⁵ पैशुण्यं वेशदम्भकः⁴⁶ ।

क्रोधं लोभं च मोहं च हानान्येतानि⁴⁷ दापयेत् ॥ २५ ॥

अन्येषां समयाचारं⁴⁸ कुमारीयोगिनीगणम्⁴⁹ ।

सिद्धद्रव्यं च तत्पीठपरे चेष्टां⁵⁰ न निन्दयेत् ॥ २६ ॥

योगिनीसिद्धचरित्रं⁵¹ पारंपर्यक्रमागतम् ।

40 मूलपाठः – °लौल्यमाक्षेपं- क., °लौल्यमाक्षेयं- ख.।

41 पाठान्तरम् – °सूत्राणि- क.।

42 मूलपाठः – योगिणीसङ्गमन्तथा- क., ख.।

43 योगवीर्य- क., ख.।

44 राग- क., ख.।

45 पाठान्तरम् – द्वेषमहंका[x] - ख.।

46 वेशदम्भक- ख.।

शक्यपाठः – 'वेषदम्भकः'।

47 मूलपाठः – हन्यान्येतानि- क., ख.।

48 पाठान्तरम् – समयाचारां- ख.।

49 मूलपाठः – °योगिणिगणं- क., °योगिणीगणं- ख.।

50 वेष्टा- क., ख.।

51 योगिणीसिद्धचारित्रं- क., ख.।

अदृष्टाश्रूतपूर्व⁵² च शास्त्रगुह्यवदेन तु⁵³ ॥ २७ ॥

मल्लकुर्जदुयुधद्वज⁵⁴ (?) नग्नस्त्रीपटनस्तनाम्⁵⁵ ।

सर्वेषां च रतिक्रीडा समयग्राहकस्तथा ॥ २८ ॥

ज्योतनृत्येन्द्रजालानि⁵⁶ मृगव्या वीरविग्रहम् ।

कन्यायोनिं तथा गुह्यं नेक्षयेत् कुलयोगिनः ॥ २९ ॥

वृद्धकुष्टांगहीनं च कीलालं व्याधितं शव⁵⁷ ।

मात्मविट् मृन्नउर्गत्वं न जुगुप्सयेत् मरान्तथा⁵⁸ (?) ॥ ३० ॥

वृक्षमूलालतावल्लीतृणादिस्थावरं सदा ।

विन्मूलयेन्न संभिद्यान्⁵⁹ छिद्यान् च पीडयेत् ॥ ३१ ॥

गन्धपुष्पादिकं किञ्चित् योगिनीद्रव्यमेव⁶⁰ च ।

52 ०श्रूतपूर्व- क., ०श्रूतपूर्व- ख. ।

53 तु:- क., ख. ।

54 पाठान्तरम् – मल्लकुर्जदुयुधद्वज- ख. ।

55 मूलपाठः – नग्नस्त्रीपटतस्तनां- क., नग्नस्त्रीपटतस्तनी- ख. ।

56 पाठान्तरम् – ज्योतनृस्तेन्द्रजालानि- ख. ।

57 शक्यपाठः – चैव

58 पाठान्तरम् – सरांतथा- ख. ।

59 मूलपाठः - संभिद्यान्- क., संभिद्यात्व- ख. ।

60 योगिणी०- क., ख. ।

यद्यतप्रार्थितं लब्धं⁶¹ तेन संपूज्यते क्षमम् ॥ ३२ ॥

तासां⁶² संभवयेद्योगी भावशुद्धिपरायणः ।

सदा स्मरणपुष्पेन⁶³ पूजयेद्गुरुपादुकम्⁶⁴ ॥ ३३ ॥

कौटील्यं वादगोष्ठी⁶⁵ च मात्सर्यं पशुसंगमम् ।

पाशानकाष्ठमृत्पूजा[']⁶⁶ न कुर्यात् सिद्धिकारणम् ॥ ३४ ॥

एकान्ते⁶⁷ शयनं कुर्यान्न⁶⁸ कुर्याद्देहपीडनम् ।

अत्यादारसनादानं⁶⁹ क्षुद्रकर्माणि वर्जयेत् ॥ ३५ ॥

नानागममभीप्सेन⁷⁰ नातीतं विषयं स्मरेत् ।

प्राप्तं परिहरेत् तस्माद्यस्मात् कुर्याज्जितेन्द्रियः ॥ ३६ ॥

रोचते यत्र यत्रैव⁷¹ तत्र तत्रैव गम्यते ।

⁶¹ लब्धं- क., ख.।

⁶² तासां- क., ख.।

⁶³ ०पुष्पेण- क., ख.।

⁶⁴ शक्यपाठः – ‘०पादुके’।

⁶⁵ पाठान्तरम् – वादगोष्ठी- ख.।

⁶⁶ पाशानकाष्ठ०- क.।

⁶⁷ एकान्ते- क.।

⁶⁸ मूलपाठः – कुर्यान्न- क., ख.।

⁶⁹ शक्यपाठः – ‘अत्यादानं सारादानं’।

⁷⁰ पाठान्तरम् – नानागममभीप्सेत- ख.।

⁷¹ मूलपाठः – तत्रैव- क., ख.।

मनरोधनकर्तव्यं निर्विघ्नं सिद्धिमिच्छताः ॥ ३७ ॥

इत्याचारेण मार्गेण सततं यः समाचरेत्।

सञ्चरं नित्यमभ्यन्तमनेकविधिसिद्धिभाक्⁷² ॥ ३८ ॥

[॥ अथ निर्वाणपदम् ॥]

॥ देव्युवाच ॥

स्वामि त्वदीयकारुण्या ज्ञातमाचारणं परम्।

निर्वाणं ज्ञातुमिच्छामि वक्तव्यं मत्परापरम्⁷³ ॥ ३९ ॥

॥ ईश्वर⁷⁴ उवाच ॥

साधु पृष्ठं वरारोहे निर्वाणं पदमव्ययम्।

वक्ष्य परापरं तत्त्वं श्रुयतामम्बुजानने ॥ ४० ॥

समाचारणमार्गेण सम्पराचारणस्सदा।

उद्भवन्ति गणास्सर्वे तीव्राज्ञा च प्रवर्तते ॥ ४१ ॥

⁷² सञ्चरन्तित्यमभ्यन्त०- क., सञ्चरन्तित्यमत्यन्त०- ख.।

⁷³ पाठान्तरम् – मपरापरं- ख.।

⁷⁴ मूलपाठः – ईश्वर- क., ख.।

नाभिहृत्कण्ठवक्त्रे⁷⁵ तु नासाग्रे मध्ये लोचने।

कर्णात्कर्णगतं⁷⁶ तत्त्वं सदोदयमखण्डितम् ॥ ४२ ॥

समुद्रघोषणादृश्यं⁷⁷ किङ्किणीघण्टिकासमम्।

मेघध्वनिनिहं तत्त्वं सर्वाकारमुदीरयेत्⁷⁸ ॥ ४३ ॥

गच्छतः⁷⁹ तिष्ठतो वापि जाग्रतः⁸⁰ स्वपतोऽपि वा।

उन्मेषे⁸¹ च निमेषे च शुच्यो⁸² वाप्यशुच्यो वापि⁸³ ॥ ४४ ॥

क्षणानवेक्षणार्द्धे वा सदा स्तमनवर्जितः⁸⁴।

यथोदयं तथा वन्दे वर्तते च निरन्तरम् ॥ ४५ ॥

सदानन्दोद्भवे देहे न निद्रा न तृषा क्षुधा।

न मोहो न च वै द्वेषो न रागो नैव चिन्तना ॥ ४६ ॥

⁷⁵ पाठान्तरम् – ०वक्त्र- ख.।

⁷⁶ मूलपाठः – कर्णाद्वर्णगतं- क., ख.।

⁷⁷ पाठान्तरम् – ०घोषेणादृश्यं- क.।

⁷⁸ मूलपाठः – सर्वकार०- क., ख.।

⁷⁹ पाठान्तरम् – गच्छत- ख.।

⁸⁰ मूलपाठः – जाग्रतो- क., ख.।

⁸¹ उन्मेषं- क., ख.।

⁸² शुच्य- क., ख.।

⁸³ वाप्यशुचावधि- क., वाप्यशुवावधि- ख.।

⁸⁴ शक्यपाठः – 'लभनवर्जितः'।

नाप्यसुर्न⁸⁵ रतिश्चैव न⁸⁶ शीतं चोष्मवेदना।

गीतं च हसितं नृत्यं वाद्यमानेद्यमेव (?) च ॥ ४७ ॥

धावनं लंघनं चैव स्वेच्छालाप[.] प्रवर्त्तते।

एवमादिविकाराणि संपद्यन्ते यथा यथा⁸⁷ ॥ ४८ ॥

तथा तथा रभेतव्यं⁸⁸ क्रीडते वसुधातले।

इत्येवं परमानन्दमुन्मत्ताकारवेष्टितम्⁸⁹ ॥ ४९ ॥

दृष्ट्वानुज्ञानिनस्सर्वे⁹⁰ हसन्ते पुरुषोत्तमान्⁹¹।

शास्त्रमार्ग[.] यथा मूर्खः⁹² कुमारीस्त्री[.] सुखं यथा ॥ ५० ॥

तथा च खलु पापिनो⁹³ योगमार्ग[.] हसन्ति च।

ज्ञानिनो लोकचारित्रं भवत्युन्मत्तवेष्टितम्⁹⁴ ॥ ५१ ॥

⁸⁵ मूलपाठः – नाप्यसोन- क., ख.।

⁸⁶ पाठान्तरम् – ल- ख.।

⁸⁷ मूलपाठः – तथा- क., ख.।

⁸⁸ नभेतव्यं- क., ख.।

⁸⁹ पाठान्तरम् – ०चेष्टितं- क.।

⁹⁰ मूलपाठः – दृष्ट्वानुज्ञानिन०- क., दृष्ट्वानुज्ञानिन०- ख.।

⁹¹ पुरुषोत्तमः- क., ख.।

⁹² मुखो- क., मूर्खो- ख.।

⁹³ पापिस्थो- क., ख.।

⁹⁴ पाठान्तरम् – चेष्टितं- क.।

लौकिकैरपितं⁹⁵ ज्ञानमुन्मत्तमिव⁹⁶ दृश्यते।

लोके निन्दाप्रसंसन्ति⁹⁷ न जानं क्रीडनं सदा ॥ ५२ ॥

परानन्दस्वरूपेण शिवैनामैकरूपकैः⁹⁸।

आत्मेति च शरीरस्थ[.] स्वाहृत[.] परमं पदम् ॥ ५३ ॥

दूतीगमागमं सर्वं जानीयाद्योगतत्परः।

आत्मतत्त्वमिदं ज्ञात्वा परतत्त्वे निमेलयेत् ॥ ५४ ॥⁹⁹

तद्गतीमीक्षयेन्नित्यं¹⁰⁰ लभते सिद्धिमक्षयम्।

न स्नानं न जपो होमो न ध्यानं न च धारणा ॥ ५५ ॥¹⁰¹

न मुद्रा नासनं चैव न सुषुम्ना¹⁰² न च पिङ्गला।

कुम्भको¹⁰³ रेचके नैव पूरकस्य विधिर्न च¹⁰⁴ ॥ ५६ ॥

⁹⁵ मूलपाठः – लौकिकैरपितं- क., ख.।

⁹⁶ पाठान्तरम् – ज्ञानंउन्मत्तरिव- क.।

⁹⁷ शक्यपाठः – ‘निन्दां प्रशंसन्ति’।

⁹⁸ ‘शिवनामैकरूपकैः’ वा ‘शिवेनैकरूपेण’।

⁹⁹ पाठान्तरम् – एतच्चरणद्वयं नास्ति- ख.।

¹⁰⁰ मूलपाठः – तत्रद्गतीमीक्षयेन्नित्यं - क.।

¹⁰¹ पाठान्तरम् – एषः श्लोको नास्ति- ख.।

¹⁰² मूलपाठः – सुषुम्ना - क., ख.।

¹⁰³ पाठान्तरम् – कुम्भका- क.।

¹⁰⁴ मूलपाठः – विधिन्नच- क., विधिन्तव- ख.।

न तिथिर्न¹⁰⁵ च नक्षत्रं नोपवासव्रतादिकम्।

तत्सर्वं भवबन्धार्थं¹⁰⁶ न कर्मक्षयकारणम्॥ ५७ ॥

स प्रपञ्चनिभा[.] त्यज्य निष्प्रपञ्चं समाचरेत्।

मुक्तावस्थं जगत्सर्वं¹⁰⁷ व्यामोहे नैव बाध्यते॥ ५८ ॥

इच्छा व्यामोहनिर्मुक्ता¹⁰⁸ मुक्तिस्वाभाविका भवेत्।

न बुद्धिर्न¹⁰⁹ मनश्चैव¹¹⁰ न च पञ्चेन्द्रियाणि च॥ ५९ ॥¹¹¹

न भूमिर्न स्थलं नाग्निर्न च वायुर्न चाम्बरम्।

न¹¹² तमो न रजः सत्त्वं¹¹³ न प्रेष्ट्यं प्रेरकं न च॥ ६० ॥¹¹⁴

न च दूरं न चासन्नं न कार्यं कारणं न च।

न क्षयं वृद्धिमायातं¹¹⁵ न वर्णावर्णभेदकम्॥ ६१ ॥

¹⁰⁵ पाठान्तरम् – तिथिन्न- क.।

¹⁰⁶ मूलपाठः – भवबन्धार्थं - क., ख.।

¹⁰⁷ पाठान्तरम् – जपत्सर्व- क.।

¹⁰⁸ मूलपाठः – ०निन्मुक्तो- क., ०निन्मुक्ता- ख.।

¹⁰⁹ बुद्धिर्न- क.।

¹¹⁰ मनश्चैव- क.।

¹¹¹ पाठान्तरम् – द्वितीयार्धश्लोको नास्ति- ख.।

¹¹² मूलपाठः – म- क.।

¹¹³ सत्त्वो- क.।

¹¹⁴ पाठान्तरम् – नास्ति श्लोक एषः- ख.।

¹¹⁵ वृद्धिमायातं- ख.।

एवमादिविधिन्मुक्तम्¹¹⁶ अक्षयं परमं पदम्।

तिलमध्ये यथा तैलं काष्ठमध्ये¹¹⁷ यथानलम् ॥ ६२ ॥

पाषाणे च यथा हेमं क्षीरमध्ये यथा घृतम्।

तथा सर्वगततत्त्वं देहे देहे व्यवस्थितम् ॥ ६३ ॥

मूढचित्ता न जानन्ति परं सूक्ष्म['] निरञ्जनम्।

अन्यथा तर्कषट्कं तु शास्त्रतात्पर्यमन्यथा¹¹⁸ ॥ ६४ ॥

अन्यथा वेदमार्गार्थम् अन्यथागमशासनम्।

अन्यथा लौकिकं¹¹⁹ मार्गम् अन्यथा पारमार्थिकम् ॥ ६५ ॥

तस्माद्भ्रान्ति[']¹²⁰ त्यजेद्योगी निर्विकल्पं समाचरेत्।

षड्विंशत्तत्त्वनिर्मुक्तं¹²¹ पञ्चपञ्चकवर्जितम् ॥ ६६ ॥

चन्द्रनष्टकलातीतं षोडशान्तविवर्जितम्।

न चान्यातीतमभ्यन्तं¹²² द्वादशान्तान्तरं परम् ॥ ६७ ॥

¹¹⁶ एवमादिविधिन्मुक्तं- क.।

¹¹⁷ काष्ठमध्ये- ख.।

¹¹⁸ तर्कषट्कान्तशास्त्रतात्पर्यमन्यथा- क.।

¹¹⁹ मूलपाठः – लौकिकं- क., ख.।

¹²⁰ पाठान्तरम् – तस्माद्भ्रान्ति[x]- ख.।

¹²¹ मूलपाठः – ०निर्मुक्तं- क., ख.।

¹²² पाठान्तरम् – चान्यातीतमभ्यन्तं- ख.।

सर्वात्मा सर्वगं नित्यं सर्वज्ञं सर्वतोमुखम्।

अखण्डितमविच्छिन्नमप्रमेयमनाहतम्¹²³ ॥ ६८ ॥

निष्कलं निर्मलं शान्तं निराचारपदे¹²⁴ स्थितम्।

अनन्तमक्षयं सूक्ष्मं रूपातीतं परापरम् ॥ ६९ ॥

एवं शिवस्वरूपेण¹²⁵ सिद्धीत्यष्टाणिमादयः¹²⁶।

दूराश्रवणविज्ञानं दूरादर्शनमेव¹²⁷ च ॥ ७० ॥

कायविरहिततत्त्वं {च}¹²⁸ परकायप्रवेशनः।

इच्छारूपं भवेन्नित्यम् इति सिद्धिः[.] प्रवर्तते ॥ ७१ ॥¹²⁹

स्वयं गुरुः स्वयं शिष्यः¹³⁰ स्वयं शक्तिः[.] स्वयं शिवः।¹³¹

स्वयं सूक्ष्मः[.] स्वयं स्थूलः स्वयमेव परापरम् ॥ ७२ ॥

123 अखण्डितरविच्छिन्नमप्रमेयमनाहरं- ख.।

124 निवाचारपदे- ख.।

125 मूलपाठः – शिवश्चरूपेण- क., ख.।

126 सिद्धीत्यष्टानिमोदयः- क., ख.।

127 पाठान्तरम् – दूरादर्शनमेव - ख.।

128 मूलपाठः – कायविरहिततत्त्वं{च}- क.। अत्रैकाक्षरमधिकम्।

129 पाठान्तरम् – नास्ति श्लोक एषः- ख.।

130 मूलपाठः – शिष्यं- क.।

131 पाठान्तरम् – एतच्चरणद्वयं नास्ति- ख.।

आराध्यानं¹³² तु सर्वेषां मण्डले स्तुकृते सति।

नारिक्तमण्डलं कुर्याद्यदीच्छेत्¹³³ सिद्धिमुत्तमाम्¹³⁴ ॥ ७३ ॥

यदि लोभं कृते मूढे¹³⁵ रिक्तमण्डलकं गुरोः।

मन्त्रशापो¹³⁶ भवेत्तस्य योगिनीजननिन्दकाः।

द्रव्यादीनामलाभेन स्वदेहं च निवेदयेत् ॥ ७४ ॥

॥ इति श्रीवाराहितन्त्रे दक्षिणाम्नायनिर्वाणपदे महातिरहस्यतृतीयपटलः¹³⁷ ॥ ३ ॥

132 शक्यपाठः – ‘आराधनं’।

133 पाठान्तरम् – कुर्यादिच्छेत्- ख.।

134 मूलपाठः – सिद्धिरुत्तमां- क., ख.।

135 पाठान्तरम् – मूढ- ख.।

136 मूलपाठः – ०स्त्रापो- क., ०म्रापो- ख.।

137 शक्यपाठः – महातिरहस्ये तृतीयपटलः।

॥ चतुर्थपटलः ॥

[॥ अथ पुरश्चरणकालविधिः ॥]

॥ भैरव उवाच ॥

दीक्षितश्च शुचौ देशे गुरुशुक्रोदये^१ शुभे।

लग्ने चोपवयस्थापि^२ विहीने पापविक्षणैः^३ ॥ १ ॥

पुण्यमासेऽथ^४ दिवसे^५ शुभे^६ रक्ताविवर्जिते^७।

शुभग्रहादिसंयुक्ते पुरश्चरणमारभेत्^८ ॥ २ ॥

^१ मूलपाठः – ०शुक्रदये- क., ०शुक्रादये- ख.।

^२ पाठान्तरम् – चोपचयस्थापि- क.।

^३ मूलपाठः – पुण्यमासेष्य- क., ख.।

^४ दिवासो- क., ख.।

^५ शुभ- क., ख.।

^६ अन्यत्र – “रक्तादिवर्जिते” इति पाठो महामहोपाध्यायदेवनाथठक्कुरकृतायां मन्त्रकौमुद्याम् (७।३२)।

^७ मूलपाठः – पूरश्चरणमालभेत्- क., ख.।

अन्यत्र – “पुरश्चरणमाचरेत्” इति पाठो मन्त्रकौमुद्याम् (७।३३)।

कार्तिकाश्विनवैशाखे⁸ माघे[ऽ]थ⁹ मार्गशीर्षके¹⁰।

फाल्गुने¹¹ श्रावणे दीक्षा पुरश्चरणं¹² शंस्यते¹³ ॥ ३ ॥

रवौ गुरौ सिते¹⁴ मासे कर्तव्यं बुधवासरे।

चन्द्रतारानुकूले च पुरश्चरणकर्म तत् ॥ ४ ॥

रोहिणी श्रवणाद्रा¹⁵ च धनिष्ठा चोत्तरात्रयम्।

पुष्य[ः] शतभिषा हस्ता पुरश्चरणकर्मणि ॥ ५ ॥

पूर्णिमा पञ्चमी चैव द्वितीया सप्तमी तथा।

त्रयोदशी च दशमी प्रशस्ता¹⁶ सर्वकर्मसु ॥ ६ ॥

सत्तीर्थे च¹⁷ विधुग्रासे¹⁸ तन्तुद्वयनपर्वणे।

⁸ मूलपाठः – ०द्वैशाखे- क., ०द्वैशाखे- ख.।

⁹ पाठान्तरम् – माघथ- ख.।

¹⁰ मार्ग०- ख.।

¹¹ मूलपाठः – फाल्गुणे- क., ख.।

¹² पूरश्चरण- क., ख.।

¹³ शंस्यते- क., ख.।

¹⁴ शिते- क., ख.।

¹⁵ श्रवणाद्रा- क., ख.।

¹⁶ पाठान्तरम् – प्रशस्वा- क.।

¹⁷ मूलपाठः – क - क., ख.।

¹⁸ पाठान्तरम् – विधुग्रामे- क.।

पुरश्चर्या¹⁹ प्रकुर्वाणो मासक्षादीन्न शोधयेत् ॥ ७ ॥

मन्त्राद्यारंभणं²⁰ मेषे²¹ धनधान्यप्रदं भवेत्।

वृषे²² मरणसंप्राप्ति[र] मिथुने जल्पनाशिनी²³ ॥ ८ ॥ ।

कर्कटे सर्वसिद्धि[ः] स्यात् सिंहे मेधाविनाशकः।

कन्या लक्ष्मी तदा नित्यं तुलाया[ः] सर्वसिद्धयः ॥ ९ ॥

वृश्चिके स्वर्णलाभं स्यात्²⁴ धनु[र] ज्ञानविनाशकः।

मकरः पुत्रदः प्रोक्तः²⁵ कुम्भो धनसमृद्धितः ॥ १० ॥

मीने दुःखप्रदो नित्यमेवं²⁶ राशिफलं²⁷ भवेत्।

चन्द्रतारानुकूले च शुक्लपक्षे शुभे[ऽ]हनि²⁸ ॥ ११ ॥

19 पुरश्चर्या- ख.।

20 मूलपाठः – मन्त्राद्यारंभनं- क., ख.।

21 मेष- क., ख.।

22 वृष- क., ख.।

23 ०नासिनी- क., ख.।

24 पाठान्तरम् – स्यात् ॥ - ख.।

25 मूलपाठः – प्रोक्तं- क., ख.।

26 नित्यंमैवं- क., नित्यंमैकं- ख.।

27 राशिफलं- क., राशिफलं- ख.।

28 पाठान्तरम् – हरि- क.।

आरंभेत्तु पुरश्चर्या['] हरौ सुप्ते न चाचरेत्²⁹।

[॥ अथ पुरश्चरणारम्भे पूजनम्॥]

पुण्यक्षेत्रादिकं³⁰ गत्वा कुर्याद्भूमिपरिग्रहम्॥ १२॥

तथा चामुकमन्त्रस्य पुरश्चरणसिद्धये।

मयैव गृह्यते भूमि[र्] मन्त्रो[ऽ]यं सिद्ध्यतामिति॥ १३॥

नगरादावपि क्रोशं क्रोशयुग्ममथापि³¹ वा³²।

आहारादिविहारार्थं तावतीं भूमिमाक्रमेत्॥ १४॥

क्षीरिवृक्षोद्भवान्³³ कीलान् अस्त्रमन्त्राभिमन्त्रितान्³⁴।

निखनेद्दशदिग्भागे³⁵ तेष्वस्त्रं च प्रपूजयेत्॥ १५॥

²⁹ मूलपाठः – वाचरेत्- क., ख.।

³⁰ पाठान्तरम् – ०क्षेत्रादिकं- ख.।

³¹ मूलपाठः – क्रोण०- क., ख.।

³² पाठान्तरम् – ता- ख.।

³³ मूलपाठः – क्षीर०- क., ख.।

³⁴ पाठान्तरम् – अस्त्रमन्त्राहिमन्त्रितान्- क.।

³⁵ मूलपाठः – निखनेद्दशभिग्भागे- क., निखनेद्दशभिग्भागे- ख.।

लोकपालान् पुनस्तेषु³⁶ गंधाद्यैः पूजयेत् सुधीः।

क्षेत्रपालादिकं तत्र पूजयेद्विधिवत्ततः ॥ १६ ॥

क्षेत्रेशं वास्तुनामानं³⁷ विघ्नराजं समर्चयेत्।

दिक्पतिभ्यो³⁸ बलिं दद्यात्ततः क्षेत्रं समाविशेत्³⁹ ॥ १७ ॥

ये रौद्रा रौद्रकर्माणो रौद्रस्थाननिवासिनः।

मातरोऽप्युग्ररूपाश्च⁴⁰ गणाधिपतयश्च⁴¹ ये ॥ १८ ॥

विघ्नभूताश्च ये चान्ये दिग्विदिक्षु समाश्रिताः।

सर्वे ते प्रीतिमनसः प्रतिगृह्णन्त्विमं⁴² बलिम् ॥ १९ ॥

[इति दिक्पालादिपूजनम्।]⁴³

प्रातः स्नात्वा तु गायत्र्यः⁴⁴ सहस्रं प्रयतो⁴⁵ जपेत्।

³⁶ पाठान्तरम् – पुरस्तेषु- क.।

³⁷ शक्यपाठः – ‘च स्तुतमानं’।

³⁸ पाठान्तरम् – दिक्पतित्यो- ख.।

³⁹ मूलपाठः – समविशेत्- क., ख.।

⁴⁰ पातरोप्येग्ररूपा च - क., मातरोप्येग्रनूपा च - ख.।

⁴¹ गणाधिपतयेश्च- क., ख.।

⁴² प्रतिगृह्णन्त्विमं- क., ख.।

⁴³ भाष्यम् – एतत्तुल्यं दिक्पालादिपूजनं प्रतिपादितं बृ०तं० (पृ० ३८-३९)।

⁴⁴ मूलपाठः – गायत्र्याः- क., ख.।

⁴⁵ पाठान्तरम् – प्रयभो- ख.।

ज्ञाताज्ञातस्य पापस्य क्षमार्थ⁴⁶ प्रथमं ततः ॥ २० ॥

हीं ब्रह्मायणी⁴⁷ विद्महे चतुर्दलायै⁴⁸ धीमहि। तन्नो देवी प्रचोदयात् ॥

माहेश्वरी⁴⁹ विद्महे गौरीप्रियाय धीमहि। तन्नो चण्डी प्रचोदयात् ॥

कौमारी च विद्महे विन्दुसहिताय धीमहि। तन्नो देवी प्रचोदयात् ॥

विष्णुशक्ति विद्महे रौद्रमुखाय धीमहि। तन्नो काली प्रचोदयात् ॥

वाराहि च विद्महे घोरमुखी धीमहि। तन्नो काली प्रचोदयात् ॥

इन्द्रायणी⁵⁰ विद्महे इन्द्रशक्ति धीमहि ॥ तन्नो शक्र प्रचोदयात् ॥

गुह्यकाली विद्महे गुप्तशक्ति धीमहि। तन्नो काली प्रचोदयात् ॥

महालक्ष्मी विद्महे महाशक्ति धीमहि। तन्नो श्रीय प्रचोदयात् ॥

[इत्यष्टमातृकाणां गायत्र्यः।]⁵¹

46 अन्यत्र – “क्षयार्थ” इति पाठो मुण्डमालायाम् (वृ०तं०, पृ० ३९)।

47 भाष्यम् – नेपालदेशे ब्रह्माणी देवी ब्रह्मायणीति नाम्ना प्रसिद्धा।

48 पाठान्तरम् – चतुर्दलाय- ख.।

49 माहेश्वर्यौ- ख.।

50 भाष्यम् – नेपालदेशे इन्द्राणी देवी इन्द्रायणीतिनाम्ना प्रसिद्धा।

51 अत्र एषा मातृकागायत्र्यः-

हीं ब्रह्मायण्यै विद्महे चतुर्दलायै धीमहि। तन्नो देवी प्रचोदयात् ॥

हीं माहेश्वर्यै विद्महे गौरीप्रियायै धीमहि। तन्नश्चण्डी प्रचोदयात् ॥

हीं कौमार्यै विद्महे विन्दुसहितायै धीमहि। तन्नो देवी प्रचोदयात् ॥

जया च विजया चैव⁵² जयन्ती चापराजिता।

नन्दा⁵³ भद्रा जया (तथा ?) भीमा काली चैवाष्टकास्तथा ॥ २१ ॥

दिव्ययोगिमहायोगिसिद्धयोगिगणेश्वरीः (?)।

शाकिनी⁵⁴ कालरात्री च ऊर्ध्वकेशी⁵⁵ निशाचरी⁵⁶ ॥ २२ ॥

गम्भीरा घोषणी⁵⁷ स्थूला पवनाङ्गी⁵⁸ उलानिता⁵⁹ (?)।

हीं विष्णुशक्तये विद्महे रौद्रमुख्यै धीमहि। तन्नः काली प्रचोदयात्॥

हीं वाराह्यै च विद्महे घोरमुख्यै धीमहि। तन्नः काली प्रचोदयात्॥

हीं इन्द्रायण्यै विद्महे इन्द्रशक्तये धीमहि॥ तन्नः शाक्री प्रचोदयात्॥

हीं गुह्यकाल्यै विद्महे गुप्तशक्तये धीमहि। तन्नः काली प्रचोदयात्॥

हीं महालक्ष्म्यै विद्महे महाशक्तये धीमहि। तन्नः श्रीयः प्रचोदयात्॥

ब्राह्म्याद्यष्टमातृकाणां पूजनविधिरन्येषु तन्त्रेषु मिलितः। आकाशभैरवकल्पे (६९-७६) मातृकाणां न्यास-ध्यान-मन्त्र-पुरश्चरण-यन्त्र-जपफलानि मिलितानि सन्ति। पुरश्चर्यार्णवेऽपि (११३०-११३७) मातृकाणां मन्त्र-ध्यान-पुरश्चरणानि प्रकाशितानि सन्ति। तयोः तु तासां गायत्र्यो न सन्ति। ईशानगुरुदेवपद्धतौ भिन्नाः सप्तमातृकागायत्र्यो मिलिताः (चतुर्थखण्डे, पृ० ४७१)।

⁵² पाठान्तरम् – श्रैव- ख.।

⁵³ नन्दा- क.।

⁵⁴ मूलपाठः – साकिणी- क., ख.।

⁵⁵ ऊर्ध्वकेशी- क., ख.।

⁵⁶ निसाचरी- क., ख.।

⁵⁷ घोषणी- क., ख.।

⁵⁸ पाठान्तरम् – पवनाङ्गी- ख.।

⁵⁹ उलीनिता- ख.।

शक्यपाठः – ‘उलान्विता’ वा ‘उल्लङ्गिता’ वा।

भीषणा⁶⁰ च महानन्दा ज्वालामुखी तथैव च ॥ २३ ॥

पिशाची⁶¹ हस्तिनी चैव यक्षिणी⁶² धूर्जतीस्तथा⁶³ ।

विषभक्षा⁶⁴ सर्वसिद्धिस्तुतिरिच्छा⁶⁵ तथैव च ॥ २४ ॥

हंकारी⁶⁶ भास्करी⁶⁷ दीर्घा धूम्राक्षी⁶⁸ कलहप्रिया⁶⁹ ।

मातङ्गी⁷⁰ काकट्टि[श] च तथा त्रिपुरवान्तकी⁷¹ ॥ २५ ॥ ।

राक्षसी घोरनादा च⁷² रक्ताक्षी⁷³ विश्वरूपिणी ।

भयंकरी रौद्रवी श्रीः⁷⁴ शुष्काङ्गनरभोजनी ॥ २६ ॥

⁶⁰ मूलपाठः – भीखना - क., ख. ।

⁶¹ पिशाचि- क., ख. ।

⁶² पाठान्तरम् – यक्षणी- ख. ।

⁶³ शक्यपाठः – ‘धूर्जटी तथा’ ।

⁶⁴ मूलपाठः – विषभक्ष- क., ख. ।

⁶⁵ पाठान्तरम् – ०स्तुति इच्छा- ख. ।

⁶⁶ मूलपाठः – हंकाली- क., ख. ।

⁶⁷ भाश्वरी- क., ख. ।

⁶⁸ धुम्राक्षि- क., ख. ।

⁶⁹ करहप्रिये- क., करहप्रिया- ख. ।

⁷⁰ पाठान्तरम् – मातङ्गी- ख. ।

⁷¹ त्रिपुरचान्तकी- क. ।

⁷² मूलपाठः – श्व- क., ख. ।

⁷³ रक्ताक्षि- क., ख. ।

⁷⁴ {भ}श्री- क., ख. ।

वीरभद्रा⁷⁵ महाकाली कंकाली विकृतानना⁷⁶।

क्रोधना⁷⁷ भीमभद्रा च⁷⁸ वायुवेगा भयानना⁷⁹ ॥ २७ ॥

ब्रह्मा⁸⁰ च वैष्णवी रौद्री चर्चिका ईश्वरी तथा।

वाराही नारसिंही च शिवदूती चतुष्टिका ॥ २८ ॥

इदं देव्या महायोगिं (?) बलिं गृह्णन्तु⁸¹ सर्वदा।

[इति योगिनीनामानि।]

[॥ अथ दीक्षाकालविशेषत्वम् ॥]⁸²

न कुर्याच्च छात्तिकी[.]⁸³ दीक्षामुपरक्ते⁸⁴ विभावसौ⁸⁵ ॥ २९ ॥

⁷⁵ वीरभद्र- क., ख.।

⁷⁶ विकृतानना- क., ख.।

⁷⁷ क्रोधना- क., ख.।

⁷⁸ पाठान्तरम् – श्व- ख.।

⁷⁹ भयानना- क.।

⁸⁰ शक्यपाठः – ‘ब्राह्मी’।

⁸¹ मूलपाठः – गृह्णन्तु- क., ख.।

⁸² भाष्यम् – दीक्षाकालविशेषत्वमिति विषयः प्रतिपादितो बृ०तं० (पृ० १९-२०)।

⁸³ पाठान्तरम् – कुर्याच्छात्तिकी- ख.।

⁸⁴ अन्यत्र – “दीक्षामुपरागे” इति पाठो रुद्रयामले (बृ०तं०, पृ० १९)।

⁸⁵ पाठान्तरम् – वित्तवसौ- ख.।

न कुर्या[द्] वैष्णवी[.] तां तु⁸⁶ यदि चन्द्रमसो ग्रहे⁸⁷।

अन्येषु पुण्ययोगेषु ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः ॥ ३० ॥

सूर्यग्रहणकाले तु नान्यदन्वेषितं⁸⁸ भवे[त्]।

शिष्यानाहूय⁸⁹ गुरुणा कृपया यदि दीयते ॥ ३१ ॥

तदा लग्नादिकं किञ्चि[न्] न विचार्य कथंचन।

सर्वे वारा⁹⁰ ग्रहाः सर्वे नक्षत्राणि न संशयः⁹¹ ॥ ३२ ॥

यस्मिन्न हनि⁹² संतुष्टो गुरुः सुश्रुषहावहाः⁹³।

ग्रहणे च महातीर्थे नास्ति कालस्य निर्णयः ॥ ३३ ॥

गयायां भास्करक्षेत्रे विरजे चन्द्रपर्वते।

चटुले⁹⁴ च मतंगे च तथा कन्याश्रमेषु च ॥ ३४ ॥

⁸⁶ मूलपाठः – नान्तु- क., नांतु- ख.।

⁸⁷ अन्यत्र – “ग्रहः” इति पाठो रुद्रयामले (बृ०तं०, तत्रैव)।

⁸⁸ मूलपाठः – नान्यदन्वेषितं- क., ख.।

⁸⁹ शिष्यनाहूय- क., ख.।

⁹⁰ पाठान्तरम् – वाराः- क.।

⁹¹ अन्यत्र – “च राशयः” इति पाठः समयातन्त्रे (बृ०तं०, पृ० २०)।

⁹² पाठान्तरम् – हनिं- क.।

⁹³ अन्यत्र – “सर्वे शुभावहाः” इति पाठः समयातन्त्रे (बृ०तं०, तत्रैव)।

⁹⁴ मूलपाठः – वटुले- क., वदुले- ख.।

न गृहीयात्ततो⁹⁵ दीक्षां तीर्थेष्वेतेषु⁹⁶ पार्वति।

शुक्रोऽस्तो⁹⁷ यदि वा वृद्धो गुर्वादिभ्यो⁹⁸ भवेद्यदि ॥ ३५ ॥

मेषवृश्चिकसिंहेषु तदा दोषो⁹⁹ न विद्यते।

[॥ अथ मालानिर्णयः ॥]¹⁰⁰

करमाला[] प्रवक्ष्यामि वाराहीतन्त्र उक्तां च¹⁰¹ ॥ ३६ ॥

तर्जनी मध्यमानामा¹⁰² कनिष्ठा चेति ताः क्रमात्।

तिस्रो[ऽ]ङ्गुल्यस्त्रिपर्वाणो¹⁰³ मध्यमा चैकपर्विका ॥ ३७ ॥

⁹⁵ गृहीयात्तरो- क., गृहीयात्ततो- ख.।

⁹⁶ तीर्थेष्वेतेषु- क., ख.।

⁹⁷ शुक्रास्तो- क., ख.।

⁹⁸ पाठान्तरम् – गुर्व्वादित्यो- ख.।

⁹⁹ अन्यत्र – “दीक्षा” इति पाठान्तरं वाराहीतन्त्रे श्रीमज्ज्ञानानन्दपरमहंसरचितकौलावलिनिर्णयानुसारेण। तत्पश्चादत्रैतदधिको पाठो मिलितः- “शिष्यत्रिजन्मनक्षत्रे संक्रान्तौ विषुवेऽयने। अन्येषु पुण्ययोगेषु ग्रहणो चन्द्रसूर्ययोः॥ पञ्चपर्वयुगाद्यासु व्यतिपातादिवासरे। अत्र दीक्षा शुभा प्रोक्ता नात्र कार्या विचारणा॥” इति (पृ० २४)।

¹⁰⁰ भाष्यम् – मालानिर्णय इति विषयः प्रतिपादितो बृ०तं० (पृ० २१-२७)।

¹⁰¹ मूलपाठः – उक्तच- क., ख.।

¹⁰² पाठान्तरम् – मध्यमनामा- ख.।

¹⁰³ तिस्रोऽङ्गुल्यस्त्रिपर्वाणो- ख.।

पर्वद्वयं मध्यमाया['] मेरुत्वेनोपकल्पयेत्।

अनामामध्यमारभ्य कनिष्ठादित¹⁰⁴ एव च ॥ ३८ ॥

तर्जनीमूलपर्यन्तं¹⁰⁵ दशपर्वसु संजपेत्।

अनामामूलमारभ्य कनिष्ठादित¹⁰⁶ एव च ॥ ३९ ॥

तर्जनीमध्यपर्यन्तमष्टपर्वसु¹⁰⁷ संजपेत्।

अनामि[का]त्रयं पर्वकनिष्ठादित्रिपर्विका¹⁰⁸ ॥ ४० ॥

मध्यमायाश्च त्रितयं तर्जनीमूलपर्वणि।

तर्जन्यग्रे तथा मध्ये¹⁰⁹ यो जपेत् स तु पापकृत् ॥ ४१ ॥

अनामामध्यमारभ्य कनिष्ठादित एव च।

तर्जनीमूलपर्यन्तं दशपर्वसु संजपेत् ॥ ४२ ॥

पर्वद्वयमनामायाः¹¹⁰ परिवर्तेन वै क्रमात्।

104 कनिष्ठादित- ख.।

105 ०पर्यन्तं- ख.।

106 मूलपाठः – कनिष्ठादिन- क., ख.।

107 पाठान्तरम् – ०पर्यन्तं०- ख.।

108 पर्वकनिष्ठादित्रिपर्विका- ख.।

109 मध्ये- ख.।

110 मूलपाठः – पर्वद्वयं०- क., ख.।

पर्वत्रयमध्यमायास्तर्जन्येकं¹¹¹ समाहरेत् ॥ ४३ ॥

शक्तिमाला समाख्याता सर्वतन्त्रप्रदीपिका।

अनामामूलमारभ्य¹¹² प्रदक्षिणक्रमेण च ॥ ४४ ॥

मध्यमामूलपर्यन्तं जपेदष्टसु पर्वसु।

अनामिकाद्वयं पर्व कनिष्ठादिक्रमेण¹¹³ तु ॥ ४५ ॥

तर्जनीमूलपर्यन्तं करमाला¹¹⁴ प्रकीर्तिता।

अङ्गुलिर्नवियुञ्जीत¹¹⁵ किञ्चिदाकुञ्चिते तले ॥ ४६ ॥

अङ्गुलीनां वियोगाच्च छिद्रे च स्रवते जप[:]।

अङ्गुल्यग्रे च पर्यन्तं यज्जप्तं मेरुलङ्घने ॥ ४७ ॥

पर्वसंधिषु यज्जप्तं तत्सर्वं निष्फलं¹¹⁶ भवेत्।

गणनाविधिमुल्लङ्घ्य यो¹¹⁷ जपेत् तज्जपं यतः¹¹⁸ ॥ ४८ ॥

111 पर्वत्रयं०- क., ख.।

112 पाठान्तरम् – ०मुलमारभ्यः- क.।

113 कनिष्ठादि०- ख.।

114 मूलपाठः – कलमालाः - क., ख.।

115 अङ्गुलिर्नवियुतात - क., अङ्गुलिन्तवियुतात - ख.।

116 पाठान्तरम् – निःफलं- ख.।

117 मूलपाठः – य- क., ख.।

118 जतः- क., जनः- ख.।

गृह्णन्ति¹¹⁹ राक्षसास्तेन गणयेत् सर्वदा¹²⁰ बुधः।

हृदये हस्तमारोप्य तिर्यक् कृत्वा करांगुलैः¹²¹ ॥ ४९ ॥

आच्छाद्य वाससा¹²² हस्तौ दक्षिणेन सदा जपः¹²³।

[इति करमाला।]

क्रमात् क्रमगतैर्माला मातृकार्णैः समेरुकैः ॥ ५० ॥

सबिन्दुकैः साष्टवर्गैरष्टौ¹²⁴ वर्गाः[.] प्रकीर्तिताः।

[इति वर्णमाला।]

पद्मबीजादिभिर्माला¹²⁵ बहिर्योगे¹²⁶ शृणुस्व¹²⁷ ताः ॥ ५१ ॥

रुद्राक्षपद्मसंख्याख्या पुत्रजीवकमौक्तिकैः¹²⁸।

119 पाठान्तरम् – गृह्णन्ति- ख.।

120 अन्यत्र – “सर्वथा” इति पाठोऽन्यतन्त्रे (बृ०तं०, पृ० २१)।

121 मूलपाठः – कलांगुलैः- क., ख.।

अन्यत्र – “करांगुलीः” इति पाठः तन्त्रे (बृ०तं०, पृ० २२) श्रीविद्यायां च (शा०तं० ४।५७)।

122 मूलपाठः – वाससा- क., ख.।

123 अन्यत्र – “जपेत्” इति पाठः तन्त्रे (बृ०तं०, पृ० २२) श्रीविद्यायां च (शा०तं० ४।५८)।

124 मूलपाठः – साष्टवर्गैःरष्टौ- क., ख.।

125 ०र्मालाः- क., ख.।

126 बहिर्योग- क., बहिर्यागे- ख.।

127 शृणुश्च- क., ख.।

128 अन्यत्र – “रुद्राक्ष-शंख-पद्माक्ष-जावपुत्रक-मौक्तिकैः” इति पाठो वैशम्पायनसंहितायाम् (बृ०तं०, पृ० २२-२३)।

स्फाटिकैर्मणिरत्नैश्च¹²⁹ सौवर्णैर्विद्रुमैस्तथा¹³⁰ ॥ ५२ ॥

राजतैः कुशमूलैश्च गृहस्थस्याक्षमालिका।

[इति मणिमालाः।]

अंगुलीगणनादेकं पर्वणाष्टगुणं¹³¹ भवेत् ॥ ५३ ॥

पुत्रजीवैर्दशगुणं¹³² शतं शंखैः¹³³ सहस्रकैः।

प्रवालैर्मणिरत्नैश्च दशसाहस्रिकं¹³⁴ स्मृतम् ॥ ५४ ॥

तदेव स्फाटिकैः प्रोक्तं मौक्तिकैर्लक्षमुच्यते।

पद्माक्षैर्[३] दशलक्षं स्यात् सौवर्णैः¹³⁵ कोटिरुच्यते ॥ ५५ ॥

कुशग्रन्थ्या कोटिशतं रुद्राक्षैः स्यादनन्तकम्¹³⁶।

सर्वविरचिता माला नृणां मुक्तिफलप्रदा ॥ ५६ ॥

पद्माक्षैः¹³⁷ रचिता माला शत्रूणां नाशिनी मता।

129 पाठान्तरम् – स्फाटिकैः- ख.।

130 मूलपाठः – सौवर्णैर्विद्रुमैस्तथा- क., सौवर्णैर्विद्रुमैस्तथा- ख.।

131 पाठान्तरम् – पुर्वयोष्टगुणं- क.।

132 मूलपाठः – पुत्रजीवैर्दशगुणं- क., ख.।

133 संखैः- क., ख.।

134 दशसहस्रेकं- क., दशसहस्रेकं- ख.।

135 पाठान्तरम् – सौवर्णैः ॥ - क.।

136 मूलपाठः – स्यामनन्तकं- क., ख.।

137 पद्माक्षे- क., ख.।

कुशग्रन्थिमयी माला सर्वपापप्रणाशिनी¹³⁸ ॥ ५७ ॥

पुत्रजीवफलैः] कृता¹³⁹ कुरुते पुत्रसंपदम्।

निर्मिता रौप्यमालाभिः¹⁴⁰ जपमालेप्सितप्रदा¹⁴¹ ॥ ५८ ॥

प्रवालैर्विहिता माला प्रयच्छेद्विपुलं धनम्।

सुवर्णमणिभिर्मालां¹⁴² स्फाटिकीं¹⁴³ शंखनिर्मिताम्¹⁴⁴ ॥ ५९ ॥¹⁴⁵

138 पाठान्तरम् – सर्वपापप्रणाशिनी- ख.।

139 मूलपाठः – कृता- क., ख.।

140 रूप्यमालाभिः- क., रूप्यमालाभिः- ख.।

141 जपमालेप्सितप्रदा - क., ख.।

142 मणिभिर्मालां- क., ख.।

143 स्फाटिकी- क., स्फाटिकी- ख.।

144 पाठान्तरम् – शंखनिर्मितं- क.।

145 अन्यत्र – शाक्तानन्दतरङ्गिण्यां (शा०त० ८।१५-२२) वाराहीतन्त्रोक्तानि श्लोकानि उद्धृतानि सन्ति।
क.ख.हस्तलेखयोः सर्वाणि न मिलितानि। यानि मिलितानि तानि सर्वाणि अक्रमेण प्रकाशितानि। एतानि
उद्धृतानि श्लोकानि-

"सुवर्णमणिभिर्मालां स्फाटिकीं शंखनिर्मिताम्। प्रवालैरेव वा कुर्यात् पुत्रजीवं विवर्जयेत्॥ श्मशानधुस्तूरैर्मालां
कुर्याद् धूमावतीविधौ। रक्तेन चन्दनेनापि बालामालां प्रकल्पयेत्॥ दन्तेन कालिकायास्तु राजदन्तेन मेरुणा।
उग्रताराजपे शस्ता महाशंखस्य मालिका॥ उन्मुग्व्याश्च तथा ज्ञेया मालिका सिद्धिदायिका। शाक्तानां
स्फाटिकी माला रक्तचन्दनसम्भवा॥ रुद्राक्षमालिका नित्यं चतुर्वर्गफलप्रदा।
निर्मितारूप्यमणिभिर्जपमलेप्सितप्रदा॥ हिरण्यै रचिता माला सर्वान् कामान् प्रयच्छति। प्रवालैर्विहिता
माला प्रयच्छेद् विपुलं धनम्॥ सौभाग्यं स्फाटिकीमाला मौक्तिकैर्विहिता तथा। निर्मिता शंखमणिभिः कुरुते
कीर्त्तिमव्ययाम्॥ सर्वैर्विरचिता माला सदा स्यान्मुक्तये नृणाम्। गोपनीयानिशं देवि जपमालेप्सिताप्तये॥"
इति।

प्रवालैरेव वा कुर्यात् पुत्रजीवं च वर्जयेत्¹⁴⁶।

पद्माक्षं चैव रुद्राक्षं भद्राक्षं¹⁴⁷ च विशेषतः ॥ ६० ॥

महाशंखमयी माला ज्ञेया नीलसरस्वते।

नृललाटास्थिखण्डेन रचिता¹⁴⁸ जपमालिका¹⁴⁹ ॥ ६१ ॥

महाशंखमयी¹⁵⁰ माला ताराज्येष्ठाजपे¹⁵¹ प्रिया।

कर्णनेत्रान्तरे देवि महाशंख[:] प्रकीर्तितः¹⁵² ॥ ६२ ॥

रक्तचन्दनमाला तु भोगमोक्षप्रदा भवेत्।

वैष्णवे तुलसीमाला गजदन्तैर्गणेश्वरे¹⁵³ ॥ ६३ ॥

त्रिपुराया जपे शस्ता रुद्राक्षै रक्तचन्दनैः।

अन्योन्यसमरूपाणि¹⁵⁴ नातिस्थुलं कृशानि च ॥ ६४ ॥

¹⁴⁶ पाठान्तरम् – [x]वर्जयेत्- ख.।

अन्यत्र – “विवर्जयेत्” इति पाठान्तरं वाराहीतन्त्रे बृहत्तन्त्रसारानुसारेण (पृ० २३)।

¹⁴⁷ “पद्माक्षैश्चैव रुद्राक्षमिन्द्राक्षं” इति पाठान्तरं वाराहीतन्त्रे

श्रीमज्ज्ञानानन्दपरमहंसरचितकौलावलिनिर्णयानुसारेण (पृ० २२६)।

¹⁴⁸ मूलपाठः - लचिता - क., ख.।

¹⁴⁹ जपमालिका- क., ख.।

¹⁵⁰ पाठान्तरम् – ०मया- ख.।

¹⁵¹ ०ज्येष्ठा०- क.।

¹⁵² मूलपाठः - प्रकीर्तिता- क., ख.।

¹⁵³ गजदन्ते गणेश्वरे- क., ख.।

¹⁵⁴ पाठान्तरम् – ०रूपानि- ख.।

कीटादिभिरदृष्टानि ते¹⁵⁵ जीर्णानि नवानि वै।

पंचाशन्मणिभिर्माला¹⁵⁶ विहिता सर्वकर्मसु ॥ ६५ ॥

अकारादिक्षकारान्ता वर्णमाला प्रकीर्तिता।

क्षार्णमेरुमुखं तत्र कल्पयेन्मुनिसत्तम ॥ ६६ ॥

अनया सर्वविद्यानां जपः सर्वसमृद्धिदः।

श्मशाने धुस्तूरैर्माला¹⁵⁷ ज्ञेया धूमवतीविधौ ॥ ६७ ॥

नरांगुल्यस्थिभिर्माला ग्रन्थिता¹⁵⁸ सर्वकामदा।

नाड्यसंग्रन्थनं¹⁵⁹ कार्यं रक्तेन वाससा अपि¹⁶⁰ ॥ ६८ ॥

सदा गोप्या प्रयत्नेन जनन्या जारवत् प्रिये।

नित्यं जपं करे कुर्यान्न¹⁶¹ तु काम्यं कदाचन ॥ ६९ ॥

काम्यमपि करे कुर्यान्न[न] मालाऽभावेन सुन्दरि।

155 अन्यत्र – “न” इति पाठो मुण्डमालायाम् (बृ०तं०, पृ० २३)।

156 मूलपाठः – पंचाशत्मनिभिर्माला- क., पंचाशत्मनिभिर्माला- ख.।

157 धूतूरैर्माला- क., धूतूरैर्माला- ख.।

158 पाठान्तरम् – ग्रन्थिता- ख.।

अन्यत्र – “प्राथिता” इति पाठो मुण्डमालायाम् (बृ०तं०, तत्रैव)।

159 नाड्यसंग्रन्थनं- क., ख.।

160 पाठान्तरम् – वासमाअपि- क.।

अन्यत्र – “वससा तथा” इति पाठो मुण्डमालायाम् (बृ०तं०, पृ० २३)।

161 पाठान्तरम् – कुर्यान्न- ख.।

समासेनाक्षसूत्रस्य विधानमिह कथ्यते ॥ ७० ॥

पंचविंशतिभिर्मोक्षं त्रिंशद्विधनसिद्धये।

सर्वेऽर्थाः¹⁶² सप्तविंशत्या पंचदश्याभिचारिके¹⁶³ ॥ ७१ ॥

पंचाशद्विः कार्यसिद्धिः स्यात् तथा चतुरोत्तरैः¹⁶⁴।

अष्टोत्तरशतैः सर्वैः सिद्धिरुक्ता¹⁶⁵ मनीषिभिः ॥ ७२ ॥

[इति मालाफलम्।]

काम्यार्थ[ः] कंबलं चैव स्वेष्टं¹⁶⁶ च रक्तकंबलम्।

कृष्णाजिने ज्ञानसिद्धिः मोक्ष[ः] श्रीव्याघ्रचर्मणि¹⁶⁷ ॥ ७३ ॥

कुशासने मन्त्रसिद्धि[र] नात्र कार्या विचारणा।

धरण्यां दुःखसंभूति[र] दौर्भाग्यं¹⁶⁸ दारुजासने ॥ ७४ ॥

वंशासने दरिद्र[ः] स्यात् पाषाणे व्याधिपीडनम्।

¹⁶² मूलपाठः – सर्वेऽर्थोः- क., ख.।

¹⁶³ ँचालके- क., ख.।

¹⁶⁴ चतुरोत्तरैः- क., ख.।

¹⁶⁵ सिद्धिरुक्तो- क., ख.।

¹⁶⁶ अन्यत्र – "श्रेष्ठं" इति पाठो हंसमाहेश्वरे (बृ०तं०, पृ० २४)।

¹⁶⁷ "मुक्तिः स्याद्व्याघ्रचर्मणि" इति पाठः सम्मोहनतन्त्रे (रामकुमाररायद्वारा सम्पादितायां शा०तं०, पृ० ११४); "मुक्तिः श्रीव्याघ्रचर्मणि" इति तु पाठान्तरं श्रीराजनाथत्रिपाठीद्वारा सम्पादितायां शा०तं० (पृ० ८१६)।

¹⁶⁸ पाठान्तरम् – दौर्भाग्यं- क.।

तृणासने¹⁶⁹ यशोहानि[:] पल्लवे चित्तविभ्रमः ॥ ७५ ॥

जपहानि[:] तपोहानि[र्] वस्त्रासनं करोति हि।

[इत्यासनभेदाः।]

नरचर्मासनं¹⁷⁰ देवि वाराह्या मन्त्रसिद्धये ॥ ७६ ॥

महामाला¹⁷¹ महापात्रं¹⁷² मालामन्त्रस्तु पार्वति।

वज्रवाराहिका देवि दुर्लभं त्रिदशैरवि[:] ॥ ७७ ॥

[इति वाराह्या मालासने।]

दशसंस्कारमन्त्राणां¹⁷³ महामालायाः¹⁷⁴ शोधनम्¹⁷⁵।

अधुना कथयिष्यामि शृणुस्व¹⁷⁶ कमलानने ॥ ७८ ॥

छिन्नादिदोषदुष्टा¹⁷⁷ ये मनवः संप्रकीर्तिताः।

169 मूलपाठः – तृणाशने- क., ख.।

170 पाठान्तरम् – ०चर्मासन- क.।

171 मूलपाठः – महामाला- क., ख.।

172 महापात्रं- क., ख.।

173 पाठान्तरम् – ०मन्त्रानां- क.।

174 मूलपाठः – महामालास्तु- क., ख.।

175 पाठान्तरम् – सोधनं- ख.।

176 मूलपाठः – शृणुत्वै- क., शृणुत्व- ख.।

177 पाठान्तरम् – ०दुष्टो- क.।

सततं¹⁷⁸ सेव्यमानास्ते न च¹⁷⁹ सन्ति फलप्रदाः। ॥ ७९ ॥

अतस्तदोषनाशाय¹⁸⁰ संस्कारान् दश वक्ष्याहम्¹⁸¹।

त्रिकोण[.]¹⁸² सप्तधा मन्त्री विभज्यात् समभागतः ॥ ८० ॥

ईशकोणात्तथा कुर्यात् तथा पावककोणतः।

उनपंचाशदेव स्युर्योनयस्तत्र सर्वतः ॥ ८१ ॥

ईशानादि¹⁸³ लिखेन्मन्त्री वारुणान्तं लिपिं क्रमात्।

अत्र देवीं समभ्यर्च्य¹⁸⁴ मन्त्रान् सर्वान्¹⁸⁵ समुद्धरेत् ॥ ८२ ॥

एतज्जननमित्याहुरथो¹⁸⁶ दीपनमुच्यते।

पुटितं¹⁸⁷ हंसमन्त्रेण सहस्रं संजपेन्मनुम् ॥ ८३ ॥

इदं दीपनमाख्यातं बोधनं तन्निगद्यते।

वर्मणा रेफयुक्तेन पुटितं संजपेन्मनुम् ॥ ८४ ॥

178 सततं- क.।

179 मूलपाठः – व- क., ख.।

180 ंनासाय- क., ख.।

181 वक्ष्यहं- क., ख.।

182 पाठान्तरम् – प्रकोण- क.।

183 ईशा[x]दि - ख.।

184 मूलपाठः – समभ्यर्च्या- क., समभ्यर्च्यो- ख.।

185 सर्व- क., सर्व्व- ख.।

186 पाठान्तरम् – ंद्गरथो- ख.।

187 पूटितं- क.।

सहस्रैः पंचभिर्मन्त्री बोधनं संस्मृतं त्विदम्।

अस्त्रसंपुटितं मन्त्रं सहस्रं प्रजपेत् सुधीः ॥ ८५ ॥

एतत्ताडनमाख्यातमभिषेक[म्] उदीर्यते।

वाक्[-]हंसप्रणवैर्मन्त्री¹⁸⁸ सहस्रं संजपेज्जलम् ॥ ८६ ॥

इमं मन्त्रं पठेन्मन्त्रमभिषिच्य जलैः¹⁸⁹ शुभैः।

तावाद् औमितिमन्त्रेण वषडन्तेन संपुटम् ॥ ८७ ॥

सहस्रं संजपेन्मन्त्री विमलिकरणं¹⁹⁰ त्विदम्।

स्वधाशिखापुटं मन्त्रं सहस्रं संजपेत् सुधीः ॥ ८८ ॥

एतज्जीवनमाख्यातं दुग्धाज्यमिलितैर्जलैः।

तर्पणात्तर्पणाख्यातं¹⁹¹ मायया संपुटो मनुः ॥ ८९ ॥

सहस्रैः पंचभिर्जप्तो¹⁹² गोपनं तत् समुच्यते।

मधुना शक्तिमन्त्रे तु वैष्णवे चेन्दुमज्जलैः¹⁹³ ॥ ९० ॥

घृतेन तर्पणं शैवे मन्त्रीभिः सम्यगीरितम्।

188 पाठान्तरम् – वाकहंस०- ख.।

189 मूलपाठः – पठेन्मन्त्रमभिषिच्यज्जलैः - क., ख.।

190 विमलिकरणं- क., विमलीकरणं- ख.।

191 तर्पणात्तर्पणाख्यातं- क., तर्पणान्तर्पणख्यातं- ख.।

192 पाठान्तरम् – पंचभिर्जप्तौः- क.।

193 वेन्दुमज्जलैः- ख.।

श्वेतचन्द्रानुग्रहेन्दुसंपुटं¹⁹⁴ संजपेन्मनुम्¹⁹⁵ ॥ ९१ ॥

एतदाप्यायनं प्रोक्तं मन्त्रशास्त्रविशारदैः।

संप्रोक्ता दशसंस्कारा मन्त्राणां तन्त्रे¹⁹⁶ चोदिताः¹⁹⁷ ॥ ९२ ॥

माले माले महामाले सर्वतत्त्वस्वरूपिणि¹⁹⁸।

चतुर्वर्गस्त्वयि न्यस्तस्तस्मा[न्] मे सिद्धिदा भव¹⁹⁹ ॥ ९३ ॥

मालाबीजादिकं कृत्वा रक्तपुष्पैः समर्चयेत्।

वाग्भवं च तथा लक्ष्मीमक्षादिमालिकां²⁰⁰ ततः।

ज्ञे[ऽ]न्तां हृदयवर्णान्तां मन्त्रेणानेन पूजयेत् ॥ ९४ ॥

ॐ ह्रीं श्रीं ह्रीं क्लीं हूं फट् स्वाहा इति मन्त्रेण सप्तधाऽभिमन्त्र्य च कर्षे निःक्षिपेत् ॥

तत आवाहनादिमन्त्रादिभिर्भगवतीमावाह्य²⁰¹ सपरिवारां षोडशोपचारैरभ्यर्च्य²⁰² मूलमावर्त्य

194 शक्यपाठः – ‘श्वेतचन्द्रानुग्रहे तु संपुटं’।

195 मूलपाठः – संजपेन्मनुः- क., ख.।

196 तन्त्र- क., ख.।

197 चोदितः- क., ख.।

198 पाठान्तरम् – सर्वतत्त्वस्वरूपिनि- ख.।

199 भवे- क.।

200 लक्ष्मीं- क.।

201 मन्त्रादिभिर्भगवती- ख.।

202 षोडशोपचारैरभ्यर्च्य - ख.।

तार्तीयं बीजमनुस्मरन्॥ धेनुमुद्रयाऽमृतीकृत्य कवचेनावगुण्ठ्य महामुद्रया तदाच्छादयन्
देवीरूपीतां मालां²⁰³ ध्यायन् बिन्दुप्रक्षेपं कुर्यात्॥

॥ तत्र मन्त्रः²⁰⁴ ॥

ॐ ह्रीं स्वाहा ॐ हूं स्वाहा ॐ फट् स्वाहा ॐ स्त्रीं स्वाहा ॐ ह्रीं हूं स्वाहा ॐ ह्रीं फट् स्वाहा ॥
अनेन दश तथा बिन्दुप्रक्षेपं कुर्यात्॥

कस्तूरिका गुरुसुधाकरैर्धूपादिकं दत्त्वा²⁰⁵ च कषादुत्तार्य एभिर्मन्त्रयेत्॥

ॐ ह्रीं श्रीं महावज्रिणि महाघोररूपे कर्कशमहास्थिमण्डले प्रविश सर्वसिद्धिं²⁰⁶ प्रयच्छ ॐ हूं
ह्रीं स्वाहा महाकपालिनि महाघोररूपे स्वाहा ॥

ॐ ह्रीं ह्रीं हूं²⁰⁷ फट् स्वाहा दूर्वाक्षतैरभ्यर्च्य²⁰⁸ कंदर्पबीजेनोद्दीपनं²⁰⁹ कृत्वा
षोडशोपाचारैरभ्यर्च्य²¹⁰ मातृकामन्त्रेण संदीप्य हूंकारेण वेष्टयित्वा बलिं दद्यात्तद्यथा ॥

ॐ ह्रीं ह्रीं हूं हूं ॐ फट् हूं ॐ ॐ हूं स्वाहा ॐ हूं महायोगिनि त्रिभुवनतारिणि
महाशंखास्थिमालामध्ये निवासं कुरु २ सर्वसिद्धिं देहि देहि सुरामांसोपहारान् गृह्ण²¹¹

²⁰³ माला- क.।

²⁰⁴ मन्त्र- क.।

²⁰⁵ दत्त्वो- क.।

²⁰⁶ सर्वसिद्धि- क.।

²⁰⁷ ट्रूं (हूं)- ख.। ख.हस्तलेखे अकारवर्जितोऽन्यवर्णयुक्तो हकारः टकारतुल्यो लिखितः।

²⁰⁸ दूर्वाक्षतैरभ्यर्च्य- ख.।

²⁰⁹ कंदर्पबीजेनाद्दीपनं - क.।

²¹⁰ षोडशोपचारेनभ्यर्च्य- क.।

²¹¹ मूलपाठः - गृह्ण- क., गृह्ण- ख.।

गृह्णापय²¹² ह्रीं स्त्रीं फट् स्वाहा ॥

अनेन यथोदितद्रव्येण बलिं दत्त्वा देवीं विसर्ज्य निभृतस्थाने²¹³ मालां धारयेदिति ॥

अष्टोत्तरसहस्रं तु कृत्वान्तर्यागमादरात्।

जपेत् प्रतिदिनं यत्तु नित्यमेष²¹⁴ जपः स्मृतः ॥ ९५ ॥

मूलाधारात्ततो बीजं²¹⁵ ब्रह्ममार्गेण देशिकः।

हंसेन पुष्करस्थाने²¹⁶ परमात्मनि²¹⁷ योजयेत् ॥ ९६ ॥

[इति मालासंस्कारम्।]

॥ इति श्रीवाराहीतन्त्रे दक्षिणाम्नायनिर्वाणपदे महातिरहस्यचतुर्थपटलः²¹⁸ ॥ ४ ॥

212 गृह्णापय- क., गृह्णापय- ख.।

213 पाठान्तरम् – नितृतस्थाने- ख.।

214 नित्यमेष- क.।

215 अन्यत्र – “मूलाधाराद्गतो जीवः” इति पाठान्तरं वाराहीतन्त्रे बृहत्तन्त्रसारानुसारेण।

216 पाठान्तरम् – पुष्परस्थाने- क.।

217 मूलपाठः – परमात्माणि- क., ख.।

218 शक्यपाठः – ‘महातिरहस्ये चतुर्थपटलः’।

॥ पञ्चमपटलः ॥

[॥ अथ पुरश्चरणम् ॥]¹

॥ भैरव उवाच ॥

गुरोराज्ञां समादाय शुद्धान्तःकरणो नरः ।

ततः पुरस्क्रियां कुर्या[न्] मन्त्रसिद्धिसमीहया ॥ १ ॥

जीवहीनो यथा देही सर्वकर्मसु न² क्षमः ।

पुरश्चरणहीनो[ऽ]पि तथा मन्त्रः प्रकीर्तितः ॥ २ ॥

तस्मादादौ स्वयं कुर्याद्गुरु[ः] वा कारयेद्बुधः ।

गुरोरभावे विप्रं वा सर्वप्राणिहिते रतम् ॥ ३ ॥

स्निग्धं मन्त्रविदं³ मित्रं नानागुणसमन्वितम्⁴ ।

[इति पुरश्चरणस्यावश्यकता ।]

आदौ पुरस्क्रियां कर्तुं स्थाननियम उच्यते ॥ ४ ॥

¹ भाष्यम् – पुरश्चरणोपदेशं तुल्यं प्रतिपादितं बृ०तं० (पृ० २७-३७) ।

² पाठान्तरम् – र- क. ।

³ अन्यत्र – “स्निग्धं शास्त्रविदं” इति पाठो ताराभक्तिसुधारणवे (पृ० ३१७) ।

⁴ मूलपाठः – समन्वितां- क., ख. ।

पुण्यक्षेत्रं नदीतीरं गुहा पर्वतमस्तकम्।

तीर्थप्रदेशाः सिन्धूनां सङ्गमः पावनं वनम् ॥ ५ ॥

उद्यानानि विविक्तानि बिल्वमूलं तटं गिरेः⁵।

तुलसीकाननं गोष्ठं वृषशून्यं शिवालयम् ॥ ६ ॥

अश्वत्थामलकीमूलं⁶ गोशाला जलमध्यतः।

देवतायतनं कूलं समुद्रस्य⁷ निजं गृहम् ॥ ७ ॥

गृहे शतगुणं विद्या⁸[द्] गोष्ठे⁸ लक्षगुणं⁹ भवेत्।

कोटि⁹[र्] देवालये पुण्यमनन्तं¹⁰ शिवसन्निधौ ॥ ८ ॥

स्नेच्छदुष्टमृगव्याधिशंकातंकविवर्जिते¹¹।

एकान्ते पावने निन्दारहिते भक्तिसंयुते ॥ ९ ॥

स्वदेशे धार्मिके देशे सुभिक्षे निरुपद्रवे।

रम्यभक्तजनस्थाने निवसेत् तपसः¹¹ प्रिये ॥ १० ॥

⁵ पाठान्तरम् – शिरे- क.।

⁶ मूलपाठः – अश्वत्थमलकीमूल- क., अश्वत्थमलकीमूल- ख.।

⁷ समुद्रस्या- क., ख.।

⁸ पाठान्तरम् – विद्याङ्गोष्ठे- ख.।

⁹ लक्ष(नं)गुणं - ख.।

¹⁰ मूलपाठः – पुण्यं- क., ख.।

¹¹ पाठान्तरम् – स्नेच्छदुष्टमृगव्याधिशंका- ख.।

गुरूणां¹² सन्निधाने च चित्तेकाग्रस्थले¹³ तथा।

एतन्मन्यतमस्थानमाश्रित्य¹⁴ जपमारभेत् ॥ ११ ॥

यत्र ग्रामे जपेन्मन्त्री तत्र कूर्म[.] निचिन्तयेत्¹⁵।

पर्वते सिन्धुतीरे¹⁶ वा पुण्यारण्ये नदीतटे ॥ १२ ॥

यदि कुर्यात् पुरश्चर्या तत्र कूर्म[.]¹⁷ न चिन्तयेत्।

ग्रामे वा यदि वा राष्ट्रे¹⁸ गृहे¹⁹ तं च विचिन्तयेत् ॥ १३ ॥

[इति पुरश्चरणे स्थाननिर्णयः।]

पुरश्चरणकृन्मन्त्री भक्ष्याभक्ष्यं विचारयेत्।

अन्यथा भोजना[द्] दोषात् सिद्धिहानिः प्रजायते ॥ १४ ॥

दधि क्षीरं घृतं गव्यमैक्षवं गुडवर्जितम्।

तिलाश्चैव सिता मुद्रा[.] कन्दः केमुकवर्जितः²⁰ ॥ १५ ॥

¹² मूलपाठः – गुरुणं- क., ख.।

¹³ चित्तेकाग्रस्थले- क., वित्तेकाग्रस्थले- ख.।

¹⁴ एतामन्यतमस्थानेमाश्रित्य- क., ख.।

¹⁵ अन्यत्र - “विचिन्तयेत्” इति पाठो ब्रह्मयामले (वृ०तं०, पृ० २८)।

¹⁶ मूलपाठः – सिन्धुतीरे- क., ख.।

¹⁷ पाठान्तरम् – कूर्मे- क.।

¹⁸ मूलपाठः – राष्ट्र- क., ख.।

¹⁹ गृहं- क., ख.।

²⁰ केमूलवर्जितः- क., ख.।

नारिकेलफलं चैव कदली लवली तथा।

आम्रमामलकं चैव पनसं च हरीतकी ॥ १६ ॥

व्रतान्तरे²¹ हविष्यं च प्रशस्तं मन्यते²² बुधैः।

भुञ्जानो²³ वा हविष्यान्नं शाक['] यावकमेव वा ॥ १७ ॥

पयो मूलं फलं वापि यत्र यत्रोपलभ्यते।

चिंचां²⁴ च नालिकाशाकं कलायं चनकं²⁵ तथा ॥ १८ ॥

कदम्बं नालिकेलं च व्रते कुष्माण्डकं त्यजेत्।

[इति पुरश्चरणे भक्ष्यादिनियमः।]

विवर्जयेन्मधु क्षारं लवणं²⁶ तैलमेव च ॥ १९ ॥

तम्बूलं²⁷ कांस्यपात्रं²⁸ च दिवा भोजनमेव च।

तदा द्राक्षां च लवणं²⁹ मांसं गृञ्जनभोजनम् ॥ २० ॥

²¹ प्रकाशान्तरे- क., ख.।

²² मन्यथा- क., ख.।

²³ भुज्यनो- क., ख.।

²⁴ वीचांच- क., चिचांच- ख.।

²⁵ अन्यत्र – “लकुचं” इति पाठो योगिनीतन्त्रे (बृ० तं०, पृ० २९)।

²⁶ मूलपाठः – लवनं- क., ख.।

²⁷ भास्कलं- क., ताम्बुलं- ख.।

²⁸ कांस्यपात्रं- क., ख.।

²⁹ लवनं- क., ख.।

माषाढकीमसूरांश्च³⁰ कोद्रवांश्चणकानपि³¹।

कौटिल्यं क्षारमभ्यङ्गम्³² अनिवेदितभोजनम्³³ ॥ २१ ॥

असंकल्पितकृत्यं च वर्जयेन्मर्दनादिकम्।

स्नायाच्च पञ्चगव्येन केवलामलकेन³⁴ वा ॥ २२ ॥

मन्त्र['] जानान्नपानीयैः³⁵ स्नानाचमनभोजनम्।

कुर्याद्यथोक्तविधिना³⁶ त्रिसन्ध्यां³⁷ दे[व]तार्चनम् ॥ २३ ॥

अपवित्रकरो नग्नः शिरसि प्रवृत्तो[ऽ]पि वा।

प्रलेपत्³⁸ प्रजपेद्यावत्तावन्निष्फलमुच्यते³⁹ ॥ २४ ॥

यस्यान्नपानपुष्टांगः⁴⁰ कुरुते धर्मसञ्चयम्।

30 ०मसूराश्च- क., ख.।

31 पाठान्तरम् – कोद्रवांश्चणकानपि- क.।

32 क्षौरमभ्यङ्गं- ख.।

33 मूलपाठः – अमिवेदितभोजनं- क., ख.।

34 केवलां०- क., ख.।

35 अन्यत्र – “जस्वान्नपानीयैः” इति पाठो रामार्चनचन्द्रिकायाम् (बृ० तं०, पृ० २९)।

36 पाठान्तरम् – कुर्याद्यथोक्तविधिना- क.।

37 त्रिसन्ध्यं- क.।

38 अन्यत्र – “प्रलेपन्” इति पाठो रामार्चनचन्द्रिकायाम् (बृ० तं०, पृ० २९)।

39 मूलपाठः – प्रजपेद्यावत्तावन्निःफलमुच्यते- क., प्रजपेद्यावत्तोवन्निःफलमुच्यते- ख.।

40 यस्मान्नयानपुष्टांगः - क., ख.।

अन्नदातुः⁴¹ फलस्यार्द्ध⁴² कर्तुश्चार्द्ध⁴³ न संशयः ॥ २५ ॥

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन परान्नं वर्जयेत् सुधीः⁴⁴।

पुरश्चरणकाले तु सर्वकर्मसु शास्त्रवित् ॥ २६ ॥

जिह्वा दग्धा⁴⁵ परान्नेन करौ दग्धौ प्रतिग्रहा[त्]।

मनो दग्धं परस्त्रीभिः कथं सिद्धिर्वरानने ॥ २७ ॥

वैदिकाचारयुक्तानां⁴⁶ शुचीनां श्रीमतां सताम्।

सत्कुलस्थानजातानां भिक्षाशी चाग्रजन्मनाम् ॥ २८ ॥

सकृश्च दुरिते⁴⁷ शब्दे प्रणवं समुदीरयेत्।

प्राक्ते⁴⁸ पार्श्वे हरे⁴⁹ शब्दे⁵⁰ प्राणायामं सकृच्चरेत् ॥ २९ ॥

⁴¹ पाठान्तरम् – अन्नदातुं- क.।

⁴² मूलपाठः – फलस्यार्द्ध- क., ख.।

⁴³ कर्तुश्चार्द्ध- क., ख.।

⁴⁴ पाठान्तरम् – सुधाः- क.।

⁴⁵ मूलपाठः – दग्ध- क., ख.।

⁴⁶ वैदिकाचार- क., ख.।

⁴⁷ अन्यत्र – “सकृदुच्चरिते” इति पाठो वामकेश्वरतन्त्रे (बृ०तं०, पृ० ३०)।

⁴⁸ मूलपाठः – प्राक्ते- क., ख.।

⁴⁹ अन्यत्र – “पारसवे” इति पाठो वामकेश्वरतन्त्रे (बृ०तं०, पृ० ३०)।

⁵⁰ मूलपाठः – शब्द- क., ख.।

बहुप्रलापी⁵¹ चाचम्य न्यास्याङ्गानि ततो⁵² जपेत्।

क्षुतेऽप्येवं⁵³ तथाऽस्पृश्य⁵⁴ स्थानानां स्पर्शने[ऽ]पि च ॥ ३० ॥

एवमादींश्च नियमान् पुरश्चरणकृचरेत्।

विण्मुत्रोत्सर्गशङ्कादियुक्तः⁵⁵ कर्म करोति यः ॥ ३१ ॥

जपार्चनादिकं सर्वमपवित्रं भवेत् प्रिये।

मलिनाम्बरकेशादिमुखे दौर्गन्ध्यसंयुतः ॥ ३२ ॥

यो जपेत् सतहस्ताशु⁵⁶ देवता गुप्तिसंस्थिता।

आलस्यं जृम्भणं⁵⁷ निद्रां क्षुतं निष्ठो⁵⁸ वनं भयम् ॥ ३३ ॥

नीचांगस्पर्शनं कोपं जपकाले विवर्जयेत्।

एवमुक्तविधानेन विलम्बं त्वरितं विना ॥ ३४ ॥

उक्तसंख्यं जपं कुर्या[त्] पुरश्चरणसिद्धये।

51 पाठान्तरम् – वदप्रलापी- ख.।

52 तेतो- ख.।

53 मूलपाठः – क्षुतेप्येतं- क., ख.।

54 पाठान्तरम् – तथाऽस्पृश्य- ख.।

55 मूलपाठः – विण्मुत्रोत्सर्गसंकादियुक्तं- क., ख.।

56 पाठान्तरम् – योगयेत्सतहस्ताशु- ख.।

अन्यत्र – “यो जपेत्तं दहत्याशु” इति पाठो वामकेश्वरतन्त्रे (बृ०तं०, पृ० ३०)।

57 पाठान्तरम् – कृम्भनं- क.।

58 मूलपाठः – निष्ठो- क., ख.।

देवतागुरुमन्त्राणामैक्यं संभावयेत् धिया ॥ ३५ ॥

जपेदेकमनाः प्रातःकालं मध्यं दिनावधि।

यत्संख्यया⁵⁹ समारब्धं⁶⁰ तत् कर्त्तव्यमहर्निशम् ॥ ३६ ॥

यदि न्यूनाधिकं कुर्याद्व्रतभ्रष्टो भवेन्नरः।

यत्संख्यया समारब्धं तज्जप्तव्यं दिने दिने ॥ ३७ ॥

न्यूनाधिकं न कर्त्तव्यम् असमाप्तं सदा जपेत्।

न्यूनातिरिक्तकर्माणि न फलन्ति कदाचन ॥ ३८ ॥

यथाविधि कृतान्येव⁶¹ तत्कर्माणि फलन्ति हि।

भूशय्या⁶² ब्रह्मचारित्वं मौनं चाचार्यसेवनम् ॥ ३९ ॥

नित्यपूजा नित्यदानं देवतास्तुतिः। कीर्तनम्।

नैमित्तिकार्चनं चैव विश्वासो गुरुदेवयोः ॥ ४० ॥

जपनिष्ठा द्वादशैते⁶³ धर्माः। स्युः। मन्त्रसिद्धिदाः⁶⁴।

स्त्रीशूद्रपतितव्रात्यनास्तिकोच्छिष्टभाषणम् ॥ ४१ ॥

⁵⁹ यत्संख्याया- क., ख.।

⁶⁰ समालब्धं- क., ख.।

⁶¹ कृतान्येव- क., ख.।

⁶² भूशय्या- क., ख.।

⁶³ पाठान्तरम् – द्वादशिते- क.।

⁶⁴ ०सिद्धिदः- क.।

असत्यभाषणं जिह्वाभाषणं परिवर्जयेत्।

सत्येनापि⁶⁵ न भाषेत जपहोमार्चनादिषु ॥ ४२ ॥

अन्यथा⁶⁶ तुष्टितं सर्वं भवत्येव निरर्थकम्।

शायित⁶⁷ कुशशय्यायां⁶⁸ शुचिवस्त्रधरः सदा ॥ ४३ ॥

प्रत्यहं जालये⁶⁹ शय्यामेकाकी⁷⁰ निर्भयः स्वपेत्।

असत्यभाषणं वाचं कौटिल्यं⁷¹ परिवर्जयेत् ॥ ४४ ॥

वर्जयेद्गीतवाद्यादिश्रवणं नृत्यदर्शनम्।

अभ्यङ्गं⁷² गन्धलेपं च पुष्पधारणमेव⁷³ च ॥ ४५ ॥

त्यजेदुष्णोदकं⁷⁴ स्नानम् अन्यदेवप्रपूजनम्।

⁶⁵ मूलपाठः – सत्यनापि – क., ख.।

⁶⁶ अन्यथा- क., ख.।

⁶⁷ शयात- क., ख.।

⁶⁸ कुशशय्यायां- क., ख.।

⁶⁹ अन्यत्र – “क्षालयेत्” इति पाठो योगिनीहृदये (बृ०तं०, पृ० ३१)।

पाठान्तरम् – अत्र "ए" इति मात्रा नेवारीलिप्या लिखिता- ख.।

⁷⁰ शय्यामेकाकी- क.।

⁷¹ मूलपाठः – कुटिलां- क., ख.।

⁷² पाठान्तरम् – अत्यङ्गं- ख.।

⁷³ मूलपाठः – पुष्पा०- क., ख.।

⁷⁴ त्यजेदुष्णोदकं- क., ख.।

नैकवासा⁷⁵ जपेन्मन्त्रं बहुवासाकुलोऽपि⁷⁶ वा ॥ ४६ ॥

पतितानामान्त्यजानां⁷⁷ दर्शने भाषणे श्रुते।

क्षुतेऽधोवायुगमने⁷⁸ जृम्भणे⁷⁹ जपमुत्सृजेत् ॥ ४७ ॥

तथा तस्य⁸⁰ च तत्प्राप्तौ प्राणायाम['] षडङ्गकम्।

कृत्वा सम्यक्⁸¹ जपेच्छेषं⁸² यद्वा सूर्यादिदर्शनम्⁸³ ॥ ४८ ॥

मनःसंहरणं शौचं मौनं मन्त्रार्थचिन्तनम्।

अव्यग्रत्वमनिर्वेदो जपसम्पत्तिहेतवः ॥ ४९ ॥

उष्णिषी⁸⁴ कञ्चुकी नग्नो मुक्तकेशो गणावृतः⁸⁵।

⁷⁵ नैकवासो- ख.।

⁷⁶ बहुवासाकुलोपि- ख.।

अन्यत्र - “बहुवस्त्राकुलोऽपि” इति पाठो योगिनीहृदये (वृ०तं०, पृ० ३१)।

⁷⁷ मूलपाठः - पतितानामन्त्यजानां - क., ख.।

⁷⁸ पाठान्तरम् - क्षुजेऽधोवायुगमने- क.।

⁷⁹ जृम्भने- ख.।

⁸⁰ अन्यत्र - “तथाचम्य” इति पाठो वैशम्पायनसंहितायाम् (वृ०तं०, पृ० ३१)।

⁸¹ पाठान्तरम् - सम्यक्- ख.।

⁸² मूलपाठः - जपाच्छेषं- क., जपोच्छेषं - ख.।

⁸³ दर्शने- क., ख.।

⁸⁴ उष्णीषी- क., ख.।

⁸⁵ गणावृतः- क., ख.।

अपवित्रकरोऽशुद्धः⁸⁶ प्रलयन्न⁸⁷ जपेत् क्वचित् ॥ ५० ॥

अनासनः⁸⁸ शयानो वा गच्छन् भुञ्जान एव वा ।

अप्रावृत्तौ⁸⁹ करौ कृत्वा शिरसा प्रावृत्तो[ऽ]पि वा ॥ ५१ ॥

चिन्ताव्याकुलचित्तो वा क्रूद्धो⁹⁰ भ्रान्तः क्षुधान्वितः ।

रथ्यायामशिवस्थाने⁹¹ न जपेत्तिमिरान्तरे⁹² ॥ ५२ ॥

उपानद्गूढपादो⁹³ वा यानशय्यागतस्तथा⁹⁴ ।

प्रसार्य न जपेत् पादावुत्कटासन⁹⁵ एव वा ॥ ५३ ॥

मार्जारं कुक्कुटं क्रौञ्चं⁹⁶ श्वानं शूद्रं⁹⁷ कपिं खरम् ।

86 अपवित्रकराऽशुद्धः- क., अपवित्रकराऽशुद्धः- ख.।

87 प्रलयत्त- क., प्रलयन्त- ख.।

88 पाठान्तरम् – अरासनः - क.।

89 मूलपाठः – अपवृत्तौ- क., ख.।

90 पाठान्तरम् – क्रूद्धो- क.।

अन्यत्र – “क्षुब्धो” इति पाठस्तन्त्रान्तरे (वृ०तं०, पृ० ३१)।

91 मूलपाठः – नीथ्यायाम०- क., नाथ्यायाम०- ख.।

92 पाठान्तरम् – जपन्तिमिनान्तरे- ख.।

93 मूलपाठः – उपानद्गूढपादो - क., ख.।

94 दानशय्यागतस्तथा- क., ख.।

95 पादोचुत्कटासन - क., पादोवुत्कटासन- ख.।

96 पाठान्तरम् – क्रौंचं- ख.।

97 शूद्र- ख.।

दृष्ट्वाचम्य जपेत् सम्यक् स्पृष्ट्वा स्नानं विधीयते⁹⁸ ॥ ५४ ॥

अशुचिर्वापि⁹⁹ शुचिर्वापि गच्छन् तिष्ठन्¹⁰⁰ स्वपन्नपि।

मन्त्रैकशरणो विद्वान् मनसैव सदा चरेत् ॥ ५५ ॥

न दोषो मानसे जाप्ये सर्वदेशे[S]पि सर्वदा।

[इति पुरश्चरणे वर्ज्यानि।]

जपनिष्ठो¹⁰¹ द्विजः श्रेष्ठोऽखिलयज्ञफलं¹⁰² जपेत्¹⁰³ ॥ ५६ ॥

सर्वेषामेव यज्ञानां जायतेऽसौ महाफलः¹⁰⁴।

जपेन देवता नित्यं श्रूयमाना प्रसीदति ॥ ५७ ॥

प्रसन्ना विपुलान् कामान् दद्यान्मुक्ति['] च शाश्वतीम्।

यक्षरक्षःपिशाचाद्याः¹⁰⁵ ग्रहाः सर्पाश्च¹⁰⁶ भीषणाः ॥ ५८ ॥

98 मूलपाठः – विधायते- क., ख.।

99 अशूचिर्वापि- क., अशूचिर्वा[x]-ख.।

100 पाठान्तरम् – गच्छन्तिष्ठन्- क.।

101 जपनिष्ठो- क.।

102 श्रेष्ठो- क.।

103 अन्यत्र – “लभेत्” इति पाठः शिवधर्मे (बृ०तं०, पृ० ३२)।

104 मूलपाठः – महफलैः- क., ख.।

105 अन्यत्र – “यक्षरक्षःपिशाचाश्च” इति पाठः शिवधर्मे (बृ०तं०, पृ० ३२)।

106 मूलपाठः – सर्पाव- क., ख.।

जल्पिनं¹⁰⁷ नोपसर्पन्ति¹⁰⁸ भयभीता[.] समन्ततः।

यावन्तः कर्मयज्ञाः स्यु[.] प्रतिष्ठानि तपांसि च ॥ ५९ ॥

सर्वे ते जपयज्ञस्य कला[.] नार्हन्ति¹⁰⁹ षोडशीम्।

माहात्म्यं¹¹⁰ वाचिकस्यैतत् जपयज्ञस्य कीर्तित[म्] ॥ ६० ॥

तस्मा[च्] छतगुणोपांशुः¹¹¹ सहस्रो¹¹² मानसः स्मृतः।

मानसः सिद्धिकामेन पुष्टिकामैरुपांशुकः¹¹³ ॥ ६१ ॥

वाचिको मारणे चैव प्रशस्तो जप ईरितः।

शक्त्या¹¹⁴ शेषवर्णं¹¹⁵ स्नानम् अन्यथा द्विःसकृच्च¹¹⁶ वा ॥ ६२ ॥

त्रिसन्ध्यं प्रजपेन्मन्त्रं पूजनं तत्समं भवेत्।

एकदा वा भवेत् पूजा न जपेत् पूजनं विना ॥ ६३ ॥

जपान्ते वा भवेत् पूजा पूजान्ते वा जपेन्मनु[म्]।

107 जापिनं- क., ख.।

108 तायसर्पन्ति - क., गायसर्पन्ति - ख.।

109 नाहन्ति- क., ख.।

110 माहात्म्यं- क., ख.।

111 ंगुणोपांशुः- क., ख.।

112 सहस्रा- क., सहस्रो- ख.।

113 ंपाशुकः- क., ख.।

114 शाक्त्या- क., ख.।

115 शेषवर्णं- क., ख.।

116 द्वेसकृच्च- क., ख.।

प्रातःकालं समारभ्य जपेन्मध्यं दिनावधि ॥ ६४ ॥

मनः संहृत्य विषयान्मन्त्रार्थगतमानसः।

न द्रुतं न विलम्बं च जपेन्मौक्तिकहा भवेत् ॥ ६५ ॥

[इति जपफलम्।]

जपः स्यादक्षरावृत्तिर्मानसोपांशुवाचिकैः¹¹⁷।

धिया चार्णस्य पंक्ति['] वै वर्णस्वरपदात्मिकाम् ॥ ६६ ॥

उच्चरेदर्थमुद्दिश्य¹¹⁸ मानसः स जपः स्मृतः।

जिह्वोष्ठौ¹¹⁹ चालयेत् किञ्चिद्देवतागतमानसः ॥ ६७ ॥

किञ्चि[च] छवणयोग्यः स्या[द्] उपांशुः स जपः स्मृतः।

मन्त्रमुच्चारयेद्वाचा वाचिकः स जपः स्मृतः ॥ ६८ ॥

निजकर्णागोचरो यः मानसः स जपः स्मृतः।

उपांशु[र्] निजकर्णस्य गोचरः परिकीर्तितः ॥ ६९ ॥

निगदस्तु जनैर्वैद्यस्त्रिविधो¹²⁰ जप ईरितः¹²¹।

117 °वृत्तिर्मानसी°- क., °वृत्तिर्मनसो°- ख.।

118 उच्चरेदर्थमुद्दिश्यः- क., ख.।

119 पाठान्तरम् – जिह्वाष्ठौ- क.।

120 °विधा- ख.।

121 मूलपाठः – इतिरितः- क., ख.।

उच्चै[र्]¹²² जपाद्विशिष्टः स्यात् उपांशुर्दशभिर्गुणैः¹²³ ॥ ७० ॥

जिह्वा जपा[च्] छतगुणैः सहस्रो मानसः स्मृतः।

उच्चैर्जपोऽधमः प्रोक्त उपांशुर्मध्यमः स्मृतः ॥ ७१ ॥

उत्तमो¹²⁴ मानसो देवि त्रिविधः कथितो जपः।

अतिह्रस्वो¹²⁵ व्याधिहेतु[र्] अतिदीर्घो वपुक्षयः¹²⁶ ॥ ७२ ॥

अक्षराक्षरसंयुक्त[र्] जपेन्मौक्तिकहारवत्¹²⁷।

मनसा यः स्मरेत् स्तोत्रं वचसा वा मनुं जपेत् ॥ ७३ ॥

उभयं निष्फलं¹²⁸ याति¹²⁹ भिन्नभाण्डोदकं यथा।

पशुभावे स्थिता मन्त्राः केवला वर्णरूपिणः ॥ ७४ ॥

सौषुम्नध्वन्युच्चरिताः¹³⁰ प्रभुत्वं प्राप्नुवन्ति ते।

122 पाठान्तरम् – उच्चै- ख.।

123 उपांशुर्दशभिर्गुणैः- ख.।

124 उत्तमा- क.।

125 मूलपाठः – अतिह्रस्वा- क., अतिद्विस्वो- ख.।

126 अन्यत्र – “वपुक्षयः” इति पाठस्तत्रान्तरे (वृ०तं०, पृ० ३३)।

127 पाठान्तरम् – जपेन्मौक्तिकहारवत्- क.।

128 मूलपाठः – निःफलं- क., ख.।

129 याति- क., ख.।

130 सौषुम्नध्वन्युच्चरिताः - क., सौषुम्नध्वन्युच्चरिताः - ख.।

मन्त्राक्षराणि¹³¹ चिच्छक्तौ¹³² प्रोक्तानि परिभावयेत् ॥ ७५ ॥

तमेव¹³³ परमव्योम्नि परमामृतवृंहिते।

दर्शयित्वात्मसद्भावं¹³⁴ पूजाहोमादिभिर्विना¹³⁵ ॥ ७६ ॥

मनो[ऽ]न्यत्र शिवो[ऽ]न्यत्र शक्तिरन्यत्र मारुतः।

न सिध्यति¹³⁶ वरारोहे कल्पकोटिशतैरपि ॥ ७७ ॥

जातसूतकमादौ स्यादन्ते च मृतसूतकम्।

सूतकद्वयसंयुक्तो यो मन्त्रः स न सिध्यति¹³⁷ ॥ ७८ ॥

गुरोस्तद्रहितं कृत्वा मन्त्रं यावज्जपेद्धिया¹³⁸।

सूतकद्वयसंयुक्तः¹³⁹ स मन्त्रः सर्वसिद्धिदः ॥ ७९ ॥

ब्रह्मबीजं मनोर्दत्त्वा¹⁴⁰ चाद्यन्ते¹⁴¹ परमेश्वरि।

131 पाठान्तरम् – मन्त्र्यक्षराणि - ख.।

132 विच्छक्तौ- ख.।

133 मूलपाठः – तामेव- क., तामेव- ख.।

134 पाठान्तरम् – दर्शयित्वात्मसद्भावं - ख.।

135 मूलपाठः – ०होमादिभिर्चन- क., ख.।

136 सिद्धाति- क., सिध्यति- ख.।

137 सिध्यति- क., ख.।

138 यावद्ययोद्धिया- क., ख.।

139 अन्यत्र – “सूतकद्वयनिर्मुक्तः” इति पाठः कौलार्णवतन्त्रे (बृ०तं०, पृ० ३३)।

140 मूलपाठः – मनौदत्त्वा - क., ख.।

141 चाद्यन्त- क., ख.।

सप्तवारं¹⁴² जपेन्मन्त्रं सूतकद्वयमुक्तये ॥ ८० ॥

मन्त्रार्थ[.] मन्त्रचैतन्यं योनिमुद्रा[.]¹⁴³ न वेत्ति¹⁴⁴ यः।

शतकोटिजपेनापि¹⁴⁵ तस्य सिद्धिर्न¹⁴⁶ जायते ॥ ८१ ॥

लुप्तबीजाश्च ये मन्त्रा न दास्यन्ति फल[.] प्रिये।

मन्त्राश्चैतन्यसहिताः सर्वसिद्धिकराः स्मृताः ॥ ८२ ॥

चैतन्यरहिता मन्त्राः प्रोक्ता वर्णास्तु केवलाः।

फलं नैव¹⁴⁷ प्रयच्छन्ति लक्षकोटिजपैरपि ॥ ८३ ॥

मन्त्रोच्चारे कृते¹⁴⁸ यादृक् स्वरूपं प्रथमं भवेत्।

शते सहस्रे¹⁴⁹ लक्षे वा कोटिजापे न तत्फलम् ॥ ८४ ॥

हृदये ग्रन्थिभेदश्च सर्वावयववर्द्धनम्।

आनन्दाश्रुणि पुलको देहावेशः कुलेश्वरि ॥ ८५ ॥

142 पाठान्तरम् – सप्तवार- ख.।

143 योनि[x]द्रा- ख.।

144 मूलपाठः – वेत्ति- क., ख.।

145 पाठान्तरम् – जपनापि - क.।

146 मूलपाठः – सिद्धिन्न- क., ख.।

147 पाठान्तरम् – फलेनैव- क.।

148 मूलपाठः – मन्त्रोच्चारैकृतै- क., ख.।

149 शतसहस्र- क., ख.।

गद्गदोक्तिश्च¹⁵⁰ सहसा जायते नात्र संशयः।

सकृदुच्चरिते[ऽ]प्येवं मन्त्रे¹⁵¹ चैतन्यसंपुते¹⁵² ॥ ८६ ॥

दृश्यन्ते¹⁵³ प्रत्यया यत्र पारस्पर्यं¹⁵⁴ तदुच्यते।

मासमात्रं जपेत्पेव¹⁵⁵ भूतलिप्या तु संपुटम्¹⁵⁶ ॥ ८७ ॥

क्रमोत्क्रमात्¹⁵⁷ सहस्रं तु तस्य सिद्धो भवेन्मनुः।

पञ्चह्रस्वाः¹⁵⁸ सन्धिवर्णा¹⁵⁹ व्योमेरग्निजलन्धराः¹⁶⁰ ॥ ८८ ॥

अन्त्यमाद्यं द्वितीयं च चतुर्थं['] मध्यमं क्रमात्।

पञ्चवर्गाक्षराणि स्युर्वान्ते श्वेतेन्दुभिः¹⁶¹ सह ॥ ८९ ॥

150 अन्यत्र – “गद्गदोक्तिश्च” इति पाठो कुलार्णवतन्त्रे (बृ०तं०, पृ० ३३)।

151 मूलपाठः – मन्त्र- क., ख.।

152 अन्यत्र – “चैतन्यसंयुते” इति पाठो कुलार्णवतन्त्रे (बृ०तं०, पृ० ३३)।

153 मूलपाठः – दृश्यते- क., ख.।

154 पारस्पर्य- क., ख.।

155 शक्यपाठः – ‘जपेदेव’।

अन्यत्र – “जपेन्मन्त्रं” इति पाठो कुलार्णवतन्त्रे (बृ०तं०, पृ० ३३)।

156 “संयुतं” इति पाठस्तत्रैव।

157 मूलपाठः – क्रमोत्क्रमात्- क., ख.।

158 पञ्चह्रस्वाः- क., पञ्चद्वस्वाः- ख.।

159 ंवर्णाः- क., ख.।

160 व्योमरोग्निजलन्धराः- क., व्योमरोग्निजलन्धराः- ख.।

161 स्वेतेन्दुभिः - क., ख.।

एषा¹⁶² भूतलिपिः¹⁶³ प्रोक्ता द्विचत्वारिंशदक्षरैः।

एवं जपं पुरा कृत्वा तेजोरूपं समर्पयेत् ॥ ९० ॥

देवस्य दक्षिणे हस्ते कुशपुष्पाघ्यवारिभिः¹⁶⁴।

सफलं तद्विभाव्यैव['] प्राणायामं समाचरेत् ॥ ९१ ॥

जपस्यादौ जपान्ते च त्रितयं त्रितयं चरेत्।

एवं जपं पुरा कृत्वा गन्धाक्षतकृशोदकैः¹⁶⁵ ॥ ९२ ॥

जपं समर्पयेद्देव्या वामहस्ते विचक्षणः।

[इति जपनिरूपणम्।]

जपान्ते प्रत्यहं मन्त्री होमयेत्तद्दशांशतः¹⁶⁶ ॥ ९३ ॥

तर्पणं चाभिशेकं च तत्तद्दशांशं¹⁶⁷ जपे[त्] प्रिये।

प्रत्यहं भोजयेद्विप्रान् न्यूनाधिकप्रशान्तये ॥ ९४ ॥

अन्यथा सर्वपूर्णे च होमादिकमथाचरेत्।

¹⁶² एता- क., ख.।

¹⁶³ भूतत्विपिः- क., ख.।

¹⁶⁴ पाठान्तरम् – ०पुष्पाघ्यवारिभिः- ख.।

¹⁶⁵ मूलपाठः – ०कुशोदकैः- क., ख.।

¹⁶⁶ पाठान्तरम् – होमयेत्तद्दशांशतः- क.।

¹⁶⁷ तत्तद्दशांश- क.।

यद्यदङ्गं¹⁶⁸ भवेद्भङ्गं तत्संख्याद्विगुणो जपः ॥ ९५ ॥

होमाभावे जपः कार्यो होमसंख्याचतुर्गुणः ।

विप्राणां क्षत्रियाणां च रससंख्यागुणैः स्मृतः ॥ ९६ ॥

वैश्यानां वसुसंख्याकमेषां स्त्रीणामयं विधिः ।

यः वर्णमश्रितः¹⁶⁹ शूद्रः¹⁷⁰ स च तस्य विधिं चरे[त्] ॥ ९७ ॥

शूद्रस्य विप्रभृत्यस्य तत्पत्न्याः सदृशो¹⁷¹ जपः ।

होमकर्मण्यशक्तानां विप्राणां द्विगुणो जपः ॥ ९८ ॥

इतरेषा[ः] तु वर्णानां त्रिगुणादिसमन्वितः ।

प्रणवोच्चारणाद्धोमात् शालग्रामशिलार्चनात्¹⁷² ॥ ९९ ॥

ब्रह्माणीगमनाच्चैव शूद्रश्चाण्डालतां व्रजेत् ।

अष्टाक्षरो महामन्त्रः सप्तार्णस्तु स्त्रीशूद्रयोः ॥ १०० ॥

प्रणवादिश्च यो मन्त्रः न स्त्रीशूद्रे प्रशस्यते ।

यद्यदङ्ग[ः] विहीयेत तत्संख्याद्विगुणो जपः ॥ १०१ ॥

¹⁶⁸ मूलपाठः – यद्यदङ्गं- क., ख.।

¹⁶⁹ पाठान्तरम् – वर्णमश्रितः- ख.।

¹⁷⁰ मूलपाठः – शूद्रः- क., ख.।

¹⁷¹ पाठान्तरम् – सदृशा- क.।

¹⁷² शालग्राम[x]शिलार्चनात्- ख.।

कर्त्तव्यंश्चाङ्गसिद्धार्थं तदशक्तेन¹⁷³ भक्तिः।

न चेदंगविहीनेन तद्विशिष्टमवाप्नुयात्¹⁷⁴ ॥ १०२ ॥

यदि होमे न शक्तः स्यात् पूजायां तर्पणे[S]पि वा।

तावत् संख्याजपेनैव¹⁷⁵ पुरश्चरणमाचरेत् ॥ १०३ ॥

गुरवे दक्षिणां दद्यात् भोजना[च] छादनादिभिः।

गुरुसन्तोषमात्रेण मन्त्रसिद्धिर्भवेद्भुवम् ॥ १०४ ॥

सम्यक् सिद्धैकमन्त्रस्य¹⁷⁶ पञ्चाङ्गोपासनेन च।

सर्वे मन्त्राश्च सिध्यन्ति¹⁷⁷ तत्प्रसादात् कुलेश्वरि ॥ १०५ ॥

गुरुमूलमिदं सर्वमित्याहुस्तन्त्रवेदिनः।

एकग्रामस्थितो नित्यं गत्वा वन्देत वै गुरुम् ॥ १०६ ॥

गुरुरेव¹⁷⁸ परब्रह्म तस्मादादौ तमर्चयेत्।

तदन्ते महती¹⁷⁹ पूजा[.] कुर्यात् साधकसत्तमः ॥ १०७ ॥

¹⁷³ मूलपाठः – तदशक्तेन - क., ख.।

¹⁷⁴ पाठान्तरम् – तद्विशिष्टम् - क.।

¹⁷⁵ मूलपाठः – संख्याजपेनैव - क., ख.।

¹⁷⁶ सिद्धैकमन्त्रस्य - क., ख.।

¹⁷⁷ सिध्यन्ति - क., ख.।

¹⁷⁸ पाठान्तरम् – शुरुरेव - ख.।

¹⁷⁹ महती - क.।

सुवासिनी¹⁸⁰ कुमारीं च भूषणैरपि भूषयेत्।

मिष्टान्नं बहुशं¹⁸¹ कार्यं भुंजीत सह बन्धुभिः ॥ १०८ ॥

एवं सिद्धमनुं मन्त्री¹⁸² साधयेत् सकलेप्सितान्।

अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते¹⁸³ ॥ १०९ ॥

ग्रहणेऽर्कस्य¹⁸⁴ चेन्दोर्वा शुचिः¹⁸⁵ पूर्वमुपोषितः।

नद्यां समुद्रगामिन्यां नाभिमात्रोदकस्थितः ॥ ११० ॥

स्पर्शाद्विमुक्तिपर्यन्तं जपेन्मन्त्रं मनन्यधीः¹⁸⁶।

यद्वा पुण्योदके स्नात्वा शुचिः पूर्वमुपोषितः ॥ १११ ॥

ग्रहणादिविमोक्षान्तं जपेन्मन्त्रं समाहितः।

अथवान्यप्रकारोऽयं पौरश्चरणिको¹⁸⁷ विधिः ॥ ११२ ॥

चन्द्रसूर्योपरागेन स्नात्वा प्रयतमानसः।

180 मूलपाठः – सुवाशिनी- क., ख.।

181 बहुसं- क., वदसं- ख.।

182 सिद्धमनुर्मन्त्री- क., ख.।

183 पाठान्तरम् – पुरःचरण०- क.।

184 मूलपाठः – ग्रहणेऽर्कस्य- क., ख.।

185 शूचिः- क., ख.।

186 मनन्यधाः- क., मनन्यधीः- ख.।

187 पौरश्चरणिको- क., ख.।

स्पर्शादिमोक्षपर्यन्तं जपेन्मन्त्रं मनन्यधीः¹⁸⁸ ॥ ११३ ॥

दृष्ट्वा स्नात्वा सुसंकल्पो विमोक्षान्तं जपं चरेत्।

जपाद्दशांशतो¹⁸⁹ होमं¹⁹⁰ तथा होमात्तु¹⁹¹ तर्पणम् ॥ ११४ ॥

एवं कृत्वा तु मन्त्रस्य जायते¹⁹² सिद्धिरुत्तमा।

तावद्यज्ञादिकं¹⁹³ कुर्याद्ब्रह्मणान्ते शुचिः पुमान् ॥ ११५ ॥

इति जपान्मन्त्रसिद्धिर्भवत्येव¹⁹⁴ न संशयः।

श्राद्धादेरनुरोधेन¹⁹⁵ यदि जपं त्यजेन्नरः¹⁹⁶ ॥ ११६ ॥

स भवेद्देवताद्रोहो¹⁹⁷ पितृन्¹⁹⁸ सप्त नयत्यधः।

188 पाठान्तरम् – मनन्यधाः- क.।

189 मूलपाठः – जपाद्दशांशतो - क., ख.।

190 पाठान्तरम् – होमः- ख.।

191 मूलपाठः – होमस्तु- क., ख.।

192 पाठान्तरम् – जायते- ख.।

193 तावद्यज्ञादिकं - ख.।

194 जपान्मन्त्रसिद्धिर्भवत्येव - ख.।

195 मूलपाठः – श्राद्धादेरनुरोधेन - क., ख.।

196 दिजाप्यंतत्यजेन्नरः- क., ख.।

197 ऽद्रोही- क., ख.।

198 पितृन्- क., ख.।

कल्पोक्तविधिना¹⁹⁹ मन्त्री कुर्याद्धोमं समाहितः²⁰⁰ ॥ ११७ ॥

अथवा तद्दशांशेन होमादींश्च समाचरेत्।

अनन्तरं दशांशेन क्रमाद्धोमादिकं चरेत् ॥ ११८ ॥

तदन्ते महतीं पूजां कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम्।

ततो मन्त्रप्रसिद्ध्यर्थं गुरुं सम्पूज्य तोषयेत्²⁰¹ ॥ ११९ ॥

एवं च मन्त्रसिद्धिः स्याद्देवता च प्रसीदति।

जपो होमस्तर्पणं चाभिषेको विप्रभोजनम्।

पंचाङ्गोपासनं²⁰² लोके पुरश्चरणमुच्यते ॥ १२० ॥

[इति पंचांगनिरूपणम्।]

॥ इति श्रीवाराहितन्त्रे दक्षिणाम्नायनिर्वाणपदे महातिरहस्यपंचमपटलः²⁰³ ॥ ५ ॥

199 पाठान्तरम् – ०विधिमा- ख.।

200 अन्यत्र – “कुर्याद्धोमादिकं ततः” इति पाठो योगिनीहृदये (बृ०तं०, पृ० ३७)।

201 पाठान्तरम् – तेषयेत्- ख.।

202 पंचगोपासनं- ख.।

203 शक्यपाठः – ‘महातिरहस्ये पंचमपटलः’।

॥ षष्ठपटलः ॥

[॥ अथ पूर्णाभिषेकः ॥]¹

॥ भैरव उवाच ॥

पूर्णाभिषेकं वक्ष्यामि साधकानां शुभावहम्।

विना येनाभिषेकेन साधकः पूर्णबोधतम् ॥ १ ॥

आचार्यत्वं न चाप्नोति² सद्गतिं³ च समीहिताम्⁴।

तस्माद्गुरुः प्रियं शिष्यं बोधयित्वाभिषेचयेत् ॥ २ ॥

विरच्य⁵ विपुलं चक्रं मण्डपेऽतिमनोहरे।

खारीतोयभृतं⁶ कुम्भ[] स्थापयेच्चक्रमध्यतः ॥ ३ ॥

¹ भाष्यम् – पूर्णाभिषेकविधिः तुल्येन प्रतिपादितोऽस्ति नरसिंहठक्कुररचिते ताराभक्तिसुधारणवे (ता०, पृ० १०७)।

² मूलपाठः – वाप्नोति- क., ख.।

³ पाठान्तरम् – सद्गतिं- क.।

⁴ मूलपाठः – समीहितं- क., ख.।

⁵ पाठान्तरम् – विरेच्य- क.।

⁶ मूलपाठः – खारीतोयभृतं- क., खारीतोयतृतं- ख.।

अन्येषु कलशांस्तत्र⁷ वस्त्रहेमसमन्वितान्।

दलेषु⁸ विधिवत् स्थाप्य⁹ तत्रावाह्येष्टदेवताम्¹⁰ ॥ ४ ॥

अभ्यर्च्य¹¹ मध्ये चान्येषु¹² चांगावरणदेवता[ः]¹³।

शिष्यस्य जन्मनक्षत्रे प्राग्वत्तैरभिषेचयेत् ॥ ५ ॥

नानोपचारैः संपूज्य सहस्रं जुहुयाच्छुचौ¹⁴।

अभिषिंचेद्गुरुः शिष्य[ः] रामास्यै प्रतिशेत्¹⁵ स्वयम् ॥ ६ ॥

पूर्णाभिषेकः खातोयमाचार्यत्वप्रदायकः¹⁶।

अयं पूर्णाभिषेकः स्यात् साधकाभिष्टसिद्धिदः¹⁷ ॥ ७ ॥

पलद्वयं तु प्रसृति[ः] कुडवं द्विगुणं मतम्।

⁷ कलसास्तत्र- क., ख.।

⁸ देलेषु- क., दस्तेषु- ख.।

⁹ अन्यत्र – “विविधाः स्थाप्याः” इति पाठः ता० (तृतीयतरङ्गे, पृ० १०७)।

¹⁰ मूलपाठः – तत्रावाह्येष्टदेवतां- क., तत्रावाह्येष्टदेवतां- ख.।

¹¹ पाठान्तरम् – अत्यर्च्य- ख.।

¹² अन्यत्र – “चान्तेषु” इति पाठः ता० (तृतीयतरङ्गे, पृ० १०७) पु० च (पृ० ३९८)।

¹³ पाठान्तरम् – चागावरणदेवता- क.।

अन्यत्र – “साङ्गावारणदेवताः” इति पाठः ता० (तृतीयतरङ्गे, पृ० १०७) पु० च (पृ० ३९८)।

¹⁴ मूलपाठः – ०च्छुचौ- क., ०छुचौ- ख.।

¹⁵ अन्यत्र – “नामास्मै प्रदिशेत्” इति पाठः ता० (तृतीयतरङ्गे, पृ० १०७) पु० च (पृ० ४००)।

¹⁶ “पूर्णाभिषेकख्यातोऽयमाचार्यत्वप्रदायकः” इति पाठस्तत्रैव।

¹⁷ पाठान्तरम् – साधकोभिष्टसिद्धिदः- ख.।

चतुर्भिः कुडवैः प्रस्थ आढकैश्च [च]तुर्गुणैः¹⁸ ॥ ८ ॥

चतुर्गुणो भवेद्गोणः¹⁹ कुम्भस्तद्वयतः²⁰ स्मृतः ।

पूर्णाभिषेकहीनस्तु कौलिको म्रियते यदि ॥ ९ ॥

पिशाचत्वमवाप्नोति यावदाभूतसंप्लव[म्]²¹ ।

तीर्थासनं²² च संन्यासं व्रतधारणमेव च ॥ १० ॥

उपवासं मुंडनं च सर्वथा परिवर्जयेत् ।

पूर्णाभिषेके²³ शिरसि तेन तत्र न मुण्डनम्²⁴ ॥ ११ ॥

कामरूपाश्च चंपाका नेपालोत्थाश्च²⁵ सैन्धवाः ।

वाङ्गगान्धारपौलिङ्गाः²⁶ सर्वे²⁷ ते चाधमाधमाः²⁸ ॥ १२ ॥

18 मूलपाठः – आढकैश्च[x]तुर्गुणैः- क., ख.।

अन्यत्र – “आढकैस्तैश्चतुर्गुणैः” इति पाठः ता० (तृतीयतरङ्गे, पृ० १०८)।

19 पाठान्तरम् – प्रथमचरणस्य नास्ति- ख.।

20 मूलपाठः – कुम्भस्तद्वयतः- क., ख.।

21 अन्यत्र – “यावदाहुतसंप्लवम्” इति पाठः पु० (पृ० ४१०)।

22 “तीर्थाटनं” इति पाठस्तत्रैव।

23 “पूर्णाभिषेके” इति पाठस्तत्रैव।

24 पाठान्तरम् – मुंडनं- क.।

25 नेपालोत्थाश्च- क.।

26 मूलपाठः – वाशा०, क., वागा०- ख.।

27 सर्वै- क., सर्वै- ख.।

28 अन्यत्र – “एते सप्तान्त्यजा मताः” इति पाठः प्रतिष्ठालक्षणसारसमुच्चये (२।८)।

वीराणां कौलिकानां तु भर्ता दीक्षा[.] समाचरेत्²⁹।

भर्तृदीक्षाप्रदाने तु न दोषः कालिकागमे³⁰ ॥ १३ ॥

शिवेन दीक्षा पूर्व तु गौर्यै दत्ता³¹ शुभावहा।

सा च पुत्रो[ऽ]थवा³² भार्या तद्वदत्रापि³³ पार्वति ॥ १४ ॥

न पुत्री यदि³⁴ तासा[.] तु वीरभार्या प्रकीर्तिता।

अदीक्षितकृतं श्राद्धं श्राद्धं वादीक्षितस्य³⁵ वा ॥ १५ ॥

गृहित्वापि नरस्तेषां नरके च सुदारुणे।

पतत्येवं³⁶ न संदेहो यावदिन्द्राश्चतुर्दशैः[.]³⁷ ॥ १६ ॥

बहुप्रतिग्रहाशक्त³⁸ आचार्य[.] शिष्ययावह।

स्वनाम्ना न गुरुकार्यो भार्या च मातृनामिका ॥ १७ ॥

29 “दीक्षणमाचरेत्” इति पाठः पु० (पृ० ५१)।

30 “कौलिकागमे” इति पाठः पु० (पृ० ५१)।

31 मूलपाठः – दत्ता- क., ख.।

32 पाठान्तरम् – पूज्यथवा- क.।

33 तद्वदत्रापि- क.।

34 गदि- क.।

35 चादीक्षितस्य- क.।

36 मूलपाठः – पतद्यव- क., ख.।

37 पाठान्तरम् – यावदिन्द्राश्चतुर्दशै- ख.।

38 वद्र०- ख.।

[॥ अथ बलिः ॥]

देवीदेवविशेषेन³⁹ कर्म कृत्वा सुमन्त्रिणा।

महाबलिप्रदानेन प्रसृते देशमण्डले ॥ १८ ॥

वाममार्गे चतुर्दिक्षु मण्डलस्य बलिं चरेत्⁴⁰।

ब्रह्मस्थाने तु वेतालो⁴¹ मेषस्तस्य बलिं सुरा⁴² ॥ १९ ॥

विष्णुस्थाने भैरवी स्यादजस्तस्या⁴³ बलिर्मतः⁴⁴।

भैरवस्तु शिवस्थाने माहिषं बलिमिच्छति ॥ २० ॥

गौडी⁴⁵ माध्वी च पैष्टी⁴⁶ च सुरास्तत्र क्रमान्मताः⁴⁷।

³⁹ मूलपाठः – ०विशेषानी- क., ख.।

⁴⁰ अन्यत्र – “हरेत्” इति पाठः पु०, पृ० १४४।

⁴¹ पाठान्तरम् – वेतालौ- क.।

⁴² बलिसुरा- ख.।

अन्यत्र – “बलिः पुरः” इति पाठः पु०, पृ० १४४।

⁴³ मूलपाठः – स्यदजस्तस्या- क., ख.।

अन्यत्र – “स्यादजस्तस्य” इति पाठः पु०, पृ० १४४।

⁴⁴ पाठान्तरम् – बलिर्मतः- क.।

⁴⁵ मूलपाठः – गौडि- क., ख.।

⁴⁶ पाठान्तरम् – पैष्टी- क.।

⁴⁷ मूलपाठः – कमात्मताः- क., ख.।

मत्स्यमांसं मद्ययुक्तं⁴⁸ भूतेभ्यो⁴⁹ बलिरिष्यते⁵⁰ ॥ २१ ॥

पितृभ्यः सासवपलं यक्षेभ्यः कुर्कुटो मधु⁵¹ ।

भोक्ता दुन्दुबलिर्नागे⁵² वाममार्गे बलिंस्त्वयम् ॥ २२ ॥

तृणपल्लवकाष्ठानि पाषाणां मृन्मयं⁵³ तथा ।

वंशासनं च वस्त्रं च केवलं क्षितिमासनम् ॥ २३ ॥

[॥ अथ कपालार्चा ॥]⁵⁴

एकादशार्णोऽनेनोक्ता कपालार्चा तृतीयिका⁵⁵ ।⁵⁶

माया स्त्रीं हूं स्वर्गकपालाय सर्वापदं वदेत् ॥ २४ ॥

⁴⁸ पाठान्तरम् – मत्स्यमांसमद्ययुक्तं- ख.।

⁴⁹ भूतेभ्यो- ख.।

⁵⁰ मूलपाठः – बलिरिष्यते - क., ख.।

⁵¹ मधुः- क., ख.।

⁵² अन्यत्र – “भेकोन्दुरुबलिर्नागे” इति पाठः पु०, पृ० १४५।

⁵³ मूलपाठः – मृन्मयं- क., ख.।

⁵⁴ भाष्यम् – अस्य श्रीवाराहीतन्त्रस्य षोडशपटले (वा०तं० १३।२४-३२) कपालार्चा विस्तारेण प्रतिपादितोऽस्ति। मेरुतन्त्रेऽपि (मे० २३।७६५-७७४) एतत्तुल्या कपालार्चा मिलितास्ति।

⁵⁵ मूलपाठः – तृतीयिका- क., तृतीयिका- ख.।

⁵⁶ भाष्यम् – एष एकादशार्णः तृतीयो मन्त्रः- “हां हीं हूं नीलाकपालाय नमः।” पश्येद्वा०तं० (१३।२३) मे० च (२३।७६७)।

देवीकपालाय नमश्चतुर्थो मन्त्र ईरितः।

षट्चाशत्कवर्णोऽयं कपालस्य तु पूजने ॥ २५ ॥⁵⁷

ततस्तस्मिन्⁵⁸ कपाले तु पूजयेदर्कमण्डलम्।

सूर्यमण्डलाये[ति]⁵⁹ नमो क्षेयं⁶⁰ नवाक्षरः⁶¹ ॥ २६ ॥⁶²

सूर्यमण्डलपूजायां नृकपाले मनुर्मतः⁶³।

[॥ अथ महाकालपूजनम् ॥]

कूर्चयुग्मं महाकालं⁶⁴ प्रसिदेति पदद्वयम् ॥ २७ ॥

⁵⁷ पाठान्तरम् – अत्र द्वितीयार्धश्लोको नास्ति- ख.।

भाष्यम् – एष षट्चाशत्कवर्णो मन्त्रः- "हीं स्त्रीं हूं स्वर्गकपालाय सर्वाधाराय सर्वाय सर्वोद्भवाय सर्वशुद्धिमयाय सर्वासुररुधिरारुणाय शुभ्राय सुराभाजनाय देवीकपालाय नमः।" पश्येद्वा०तं० तथा मे० (२३।७६८-७७०)।

⁵⁸ पाठान्तरम् – ततःस्तस्मिन्- क.।

⁵⁹ सूर्यमण्डलाये[x]- क.।

⁶⁰ अन्यत्र – “नमोऽन्तोऽयं” इति पाठो वा०तं० तथा मे० (२३।७७१)।

⁶¹ पाठान्तरम् – गवाक्षरः- क.।

⁶² एषः श्लोको नास्ति- ख.।

⁶³ मनूर्मतः- ख.।

⁶⁴ अन्यत्र – “महाकाल” इति पाठः श०सं० ३:११।२२७।

लज्जायुग्मं⁶⁵ वह्निजायासंयुक्तः षोडशार्णकः।⁶⁶

कोटिकालानलाभासं⁶⁷ चतुर्भुजं त्रिलोचनम्॥ २८॥

श्मशानाष्टकमध्यस्थं मुण्डाष्टकविभूषितम्।

पंचप्रेतस्थितं⁶⁸ देवं त्रिशुलं डमरुं तथा॥ २९॥

खड्गं च खर्परं चैव वामदक्षिणयोगतः।

विभ्रतं सुन्दरं⁶⁹ देवं⁷⁰ श्मशानभस्मभूषितम्॥ ३०॥

नानाशवै[र्] मुण्डमालं कालिकाहृदयस्थितम्।

लालयंतं रतासक्तं घोरचुम्बनतत्परम्॥ ३१॥

गृध्रगोमायुतं युक्तं⁷¹ फेरवीगणसंयुतम्⁷²।

⁶⁵ मूलपाठः – लज्जायुग्मं- क., ख.।

⁶⁶ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- हूं हूं महाकाल प्रसीद प्रसीद ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

श०सं० (३:११।२२६) अस्य मन्त्रस्य विनियोगो मिलितः।

⁶⁷ मूलपाठः – ०भासां- क., ख.।

⁶⁸ पंचप्रेतःस्थितं- क., ख.।

⁶⁹ पाठान्तरम् – सुन्दरे- क.।

⁷⁰ अन्यत्र – “देहं” इति पाठः श०सं० (३:११।२३३)।

⁷¹ “गृध्रगोमायुसंयुक्तं” इति पाठः श०सं० (३:११।२३५)।

⁷² पाठान्तरम् – [-]रवीगणसंयुतं- क.।

जटापटलशोभाढ्यं⁷³ श्मशान्यलयचेष्टितम्⁷⁴।

सर्वशून्यं मुण्डभूषं⁷⁵ प्रसन्नवदनं शिवम् ॥ ३२ ॥

त्रैलोक्यनाथ जगदीश महेश्वरस्त्वं ब्रह्माण्डकोटिजठराद्भूतशान्त्यचिन्त्य⁷⁶।

यस्त्वं⁷⁷ मयाल्पमतिना द्विभूजादिदेही ध्यातोऽ[ऽ]परादशतकं मम त[त] क्षमस्व ॥ ३३ ॥

त्वं सूर्यचन्द्रदहनेशगणेशविष्णुब्रह्मेन्द्रशक्तिमरयोगनगस्वरूपः⁷⁸।

ध्यातोऽसि⁷⁹ वाल्मविषये⁸⁰ परिपूजितोऽ[ऽ]सि तन्मे[ऽ]पराधशतकं मम तत्⁸¹ क्षमस्व ॥ ३४ ॥

वेदोऽ[ऽ]पि नैव मुनयो⁸² न च भारती त्वां जानाति⁸³ मन्दमतिना च⁸⁴ स्वरूक्षरीत्या⁸⁵।

⁷³ मूलपाठः – ०शोभाढ्या- क., ख.।

⁷⁴ श्मशान्यलयवेष्टितं- क., श्मशान्यलयचेष्टितं- ख.।

अन्यत्र – “सर्वशून्यालयस्थितम्” इति पाठः श०सं० (३:११।२३५)।

⁷⁵ पाठान्तरम् – मुण्डभूजं- क.।

⁷⁶ अन्यत्र – “मत्कान्तकोटिजठराद्भूतशान्तिचिद्भिः” इति पाठो मे० (१४।२०३)।

⁷⁷ “यत्त्वं” इति पाठस्तत्रैव।

⁷⁸ पाठान्तरम् – सूर्यचन्द्रदहनेशगणेशविष्णु(ष्णु)ब्रह्मेन्द्रशक्तिमरयोगनगस्वरूपः- ख.।

अन्यत्र – “सूर्यचन्द्रदहनेशगणेशविष्णुब्रह्मेन्द्रशक्तिनरनागतस्वरूपः” इति पाठो मे० (१४।२०४)।

⁷⁹ मूलपाठः – ध्यातौसि- क., ख.।

⁸⁰ अन्यत्र – “चाल्पविषये” इति पाठो मे० (१४।२०४)।

⁸¹ “भगवन्” इति पाठस्तत्रैव।

⁸² “देवोपि नो न मनवो” इति पाठो मे० (१४।२०५)।

⁸³ “जानन्ति” इति पाठस्तत्रैव।

⁸⁴ मूलपाठः – मन्दमतिमा[x]- क., मन्दमतिमाच- ख.।

अन्यत्र – “मन्दमतिनात्र” इति पाठो मे० (१४।२०५)।

⁸⁵ पाठान्तरम् – स्वरूक्षरीत्या- क.।

ध्यातस्त्वमेवमपराधकृता मयेदं दुःखं प्रलब्धमधुना⁸⁶ शरणागतोऽयम्⁸⁷ ॥ ३५ ॥⁸⁸

ध्यानं करोमि मनसा न च ते ह्यनन्तमन्त्राक्षरात्मकमिदं⁸⁹ परिभावयामि।

रूपं त्वदीयमिति यत् प्रवदन्ति वेदाः सिद्धिर्जपान्न च बहिः⁹⁰ कृतपूजनाद्यैः ॥ ३६ ॥

[॥ अथ चीनस्नानम् ॥]⁹¹

मणिबन्धादधः [xx]⁹² पादौ पादांगुल्यादधः⁹³ शिवे⁹⁴।

मुखं प्रक्षालयेद्देवि चीनस्नानमिदं⁹⁵ भवेत् ॥ ३७ ॥

अन्यत्र – “च किं बहूक्त्या” इति पाठस्तत्रैव।

⁸⁶ पाठान्तरम् – प्रलब्धमधुना- ख.।

⁸⁷ शरणागतायं- क.।

⁸⁸ अन्यत्र – “ध्यातोल्पकं त्वमपराधकृता मयेदं पापं क्षमस्व करुणाकर दीनबन्धो” इति पाठो मे० (१४।२०५)।

⁸⁹ “वेद्मि रूपं मन्त्राक्षरात्मकमिदं” इति पाठो मे० (१४।२०६)।

⁹⁰ पाठान्तरम् – [x]हिः- ख.।

⁹¹ भाष्यम् – चीनस्नानं तुल्यं प्रतिपादितं शक्तिसंगमतन्त्रे (२:२१।५३'-५७)

⁹² अन्यत्र – “पाणिः” इति पाठः श०सं० (२:२१।५३') “पाणिं” चेति पाठः श्रीप्रतापसिंहसहदेवलिखिते पुरश्चर्यार्णवोद्धृते शक्तिसंगमतन्त्रे (पु०, पृ० ८४६)।

⁹³ “पादौ गुल्फादधः” इति पाठस्तत्रैव।

⁹⁴ पाठान्तरम् – शिवं- क.।

⁹⁵ मूलपाठः – चीनस्नानमिदं- क., ख.।

तथा स्नानं⁹⁶ न मे देहो न च पापं ममास्ति⁹⁷ वै।

किं स्नानं कस्यचित्⁹⁸ स्नानमस्नातः कृतभोजनः ॥ ३८ ॥

सदा देवीमुकैः⁹⁹ स्नायात्तदभावे यथोदकम्।

[॥ अथ मन्त्रार्थः ॥]

हकारः शिवरूपत्वाद्रकारः¹⁰⁰ पापनाशकः ॥ ३९ ॥

ईकारः कामरूपत्वान्माया¹⁰¹ तेन प्रकीर्तिता।

वज्रसत्त्वो¹⁰² भवे[द्] बिन्दुः¹⁰³ अर्द्धेन्दु रोचनेस्तथा¹⁰⁴ ॥ ४० ॥

96 अन्यत्र – “न च स्नानं” इति पाठः श०सं० (२:२१।५६)। “तथा स्नानो” (?) इति पाठः पुरश्चर्यार्णवोद्धृते शक्तिसंगमतन्त्रे (पु०, पृ० ८४६)।

97 “ममासि” इति पाठः पुरश्चर्यार्णवोद्धृते शक्तिसंगमतन्त्रे (पु०, पृ० ८४६)।

98 “कस्य च” इति पाठः श०सं० (२:२१।५७)।

99 पाठान्तरम् – देवीदकैः- क.।

100 शिवरूपत्वाउकारः- क.।

अन्यत्र – “शिवरूपः स्याद्रकारः” इति पाठः शक्तिसंगमतन्त्रे (पु०, पृ० ८५२)।

101 “कामरूपः स्यान्माया” इति पाठः शक्तिसंगमतन्त्रे (तत्रैव)।

102 मूलपाठः – वज्रसत्त्व- क., ख.।

103 पाठान्तरम् – बिन्दु- ख.।

104 शक्यपाठः – ‘रोचनी तथा’।

तेषां¹⁰⁵ रत्नाधिपश्चैव हकारश्चामृतयुतः¹⁰⁶।

ऊकारो¹⁰⁷ मेघसिद्धिः] स्यात् ज्ञात्वा पंचजिनात्मकम् ॥ ४१ ॥

[॥ अथ वेतालसाधना ॥]

श्मशानभैरवी देवी उग्रतारा तथैव¹⁰⁸ च।

उच्छिष्टभैरवी चण्डी¹⁰⁹ तारा¹¹⁰ त्रिपुरसुन्दरी¹¹¹ ॥ ४२ ॥

वज्रवाराहिका देवी वेतालवाहनस्मृताः¹¹²।

[इति वेतालारूढा देव्यः।]

यं चतुर्थापि बीजेन षष्ठस्वरविभूषितः ॥ ४३ ॥

अग्निवेतालबीजो[ऽ]यं सर्वत्रभयनाशकः।

¹⁰⁵ पाठान्तरम् – रेषा- ख.।

¹⁰⁶ मूलपाठः – हकारश्चामृतयुत- क., ख.।

¹⁰⁷ ऊकारं- क., ख.।

¹⁰⁸ श्मशानभैरवान्देवीमुग्रतारान्तथैव- क., श्मशानभैरवीन्देवीमुग्रतारान्तथैव- ख.।

¹⁰⁹ उच्छिष्टभैरवीचण्डी- क., उच्छिष्टभैरवीचण्डी- ख.।

¹¹⁰ पाठान्तरम् – तारां- ख.।

¹¹¹ मूलपाठः – त्रिपुरसुन्दरी- क., ख.।

¹¹² स्मृतः- क., ख.।

यः¹¹³ पूजयेत्तस्य मन्त्र[.] भूतादिभ्यो¹¹⁴ भयं न हि ॥ ४४ ॥

[इति वेतालमन्त्रोद्धारः।]

द्विभुजः पीतवदनो¹¹⁵ रक्तनेत्रो¹¹⁶ भयंकरः।

दुंविकान्¹¹⁷ दक्षिणे पाणौ वामे रुधिरपात्रकम्¹¹⁸ ॥ ४५ ॥

दंष्ट्राकरालवदनः कृशो धमनिसन्ततः¹¹⁹।

जटादीर्घपूरिविभ्रतो¹²⁰ घोरावपूतस्तथा¹²¹ ॥ ४६ ॥

[इति वीरवेतालध्यानम्।]

॥ मोहिनी उवाच ॥

साधनावीरकवचं¹²² न जानामि महेश्वर।

¹¹³ पाठान्तरम् – यत्- क.।

¹¹⁴ भूतादित्यो- ख.।

¹¹⁵ अन्यत्र – “पीनवदनो” इति पाठो बृहन्नीलतन्त्रे (१५।९१)।

¹¹⁶ मूलपाठः – रक्तनेत्र- क., ख.।

¹¹⁷ अन्यत्र – “छुरिका” इति पाठो बृहन्नीलतन्त्रे (१५।९२)।

¹¹⁸ पाठान्तरम् – रुधिरपाडकं- ख.।

¹¹⁹ मूलपाठः – धमनिशंततः- क., ख.।

¹²⁰ जटादीर्घापूरिविभ्रत- क., ख.।

अन्यत्र – “जटां दीर्घा मूर्ध्नि विभ्रद्” इति पाठो बृहन्नीलतन्त्रे (१५।९३)।

¹²¹ “घोरावयुतः परः” इति पाठो बृहन्नीलतन्त्रे (तत्रैव)।

¹²² मूलपाठः – साधनावीलकवचं- क., ख.।

कथं मन्त्रविधिं कृत्वा ईश्वरत्वं¹²³ मया प्रभो¹²⁴।

॥ श्रीआनन्ददेव उवाच¹²⁵।

कवचं शृणु पार्वत्या¹²⁶ महाकालस्वरूपणम्¹²⁷ ॥ ४७ ॥

अस्य श्रीवेतालकवचस्य श्रीवीरवेताल[:] ऋषिरनुष्टुप्¹²⁸ छन्दो¹²⁹ भूतनाथो देवता डाकिनी
साकिनी शक्ति[:] सर्वार्थमन्त्रसिद्धये विनियोगः ॥

वीरध्वजं¹³⁰ वामहस्ते दाहिना¹³¹ पात्रं हस्तके¹³²।

तं¹³³ देवं¹³⁴ भोजये[न्] नित्यं सुरामांसरतं¹³⁵ प्रिये ॥ ४८ ॥

123 पाठान्तरम् – ईश्वरस्त्वं- क.।

124 मूलपाठः – मभु-क., प्रभु- ख.।

125 श्रीआनन्ददेवोवाच- क., श्रीआनन्ददेवोव[x]- ख.।

126 शक्यपाठः – ‘पार्वति’।

127 मूलपाठः – महा{आ}काररूपिनि- क., महा{आ}कालस्वरूपिनि- ख.।

128 पाठान्तरम् – ऋषिःरनुष्टुप्- क.।

129 छन्द- क.।

130 वीरध्वज- क.।

131 दाहिनी- क.।

132 हस्तेवा- क.।

133 मूलपाठः – तत्- क., ख.।

134 देवा- क., ख.।

135 सुरामांसरत- क., ख.।

महाकारस्वरूपं¹³⁶ च कालरूपाय धीमता।

अनेन कवचं श्रुत्वा यः पठेत् साधकोत्तमः ॥ ४९ ॥

ॐ ह्रसौं पातु मस्तकानां परब्रह्मप्रकाशकः।

ललाटे भैरवी पातु एकाक्षरं¹³⁷ तु नासिके ॥ ५० ॥

कण्ठे पातु विशालाक्षी हृदये¹³⁸ कालः पातु माम्।

फ्रें पातु द्विभुजे चैव हूं¹³⁹ पातु नाभिमध्यके ॥ ५१ ॥

महावीरः पातु उदरं¹⁴⁰ लिङ्गे रक्ष¹⁴¹ महानिधिः।

मूलाधारं विघ्नराजो पादमध्ये¹⁴² तु मालिका¹⁴³ ॥ ५२ ॥

रक्ष रक्ष महावीर पातु पादांगुली पदे¹⁴⁴।

{ॐ} ह्रसौं महावीर २ वेताल सर्वकार्येषु संपदः¹⁴⁵।

¹³⁶ पाठान्तरम् – महाकारस्वरूपा- ख.।

शक्यपाठः – ‘महाकालस्वरूपं’।

¹³⁷ पाठान्तरम् – डंकाक्षरं- ख.।

¹³⁸ हृदय- क.।

¹³⁹ हूं- ख.।

¹⁴⁰ उदरं- क.।

¹⁴¹ मूलपाठः – रक्षां- क., ख.।

¹⁴² पादमध्य- क., ख.।

¹⁴³ मालिकं- क., ख.।

¹⁴⁴ पद- क., ख.।

¹⁴⁵ पाठान्तरम् – संपद- क.।

नाममन्त्र['] श्रुतं लोके सर्वशत्रुविधायकम्¹⁴⁶ ॥ ५३ ॥

हं हं हं भीमरूपं ज्वलति सिषि सिषा वीरनाथं नमामि[।] सं सं सं {सं} शत्रुघात[']¹⁴⁷ फणि
फणि¹⁴⁸ विभूषं पातु मां वीरनाथ¹⁴⁹। श्रीं श्रीं श्रीं कालरूपं विधिनी विनाशं¹⁵⁰ कालरूपं
नमामि। वं वं वं वेतालनाम¹⁵¹ सषट् षट् भैरवो वाहनानाम्। ॐ ॐ ॐ वीर¹⁵² नादं विख
विख विनाशं भूमिकंपायमानम्।¹⁵³ फ्रीं फ्रीं फ्रीं वायुवेगं गत¹⁵⁴ गत गदितं नादं हूं¹⁵⁵
कालनेत्रम्।¹⁵⁶ कं कं कं कालकूट प्रणित¹⁵⁷ फणि¹⁵⁸ फणि भूषितं सर्व[म्] आग्रे। तं तं तं ताड
नादं पट पट पतितं हन्यते¹⁵⁹ हन्य¹⁶⁰ पापम्। घं घं घं गीत वाद्य घुघुरु घुघुरशब्द['] हास्यते

146 मूलपाठः – सर्वशत्रुविद्यहय- क., सर्वशत्रुविदाहय- ख.।

147 पाठान्तरम् – शत्रूघातं- ख.।

148 मूलपाठः – फनिफनि- क., फनिद्धानि- ख.।

149 वीलनाथं- क., वीलनाथ- ख.।

150 शक्यपाठः – 'विघ्नविनाशं'।

151 मूलपाठः – वेतालनामं- क., ख.।

152 पाठान्तरम् – वील- क., ख.।

153 “।” नास्ति- ख.।

154 गते- ख.।

155 हूं- ख.।

156 “।” नास्ति- ख.।

157 मूलपाठः – प्रणित- क., ख.।

158 फनि- क., ख.।

159 पाठान्तरम् – हंन्यते- क.।

160 हंन्य- क.।

वीरनाथः¹⁶¹[।] पं पं पं पात्रहस्तं नररूधिरभोगं¹⁶² रक्ष मां वीरनाथः¹⁶³ ॥

इति कवचमज्ञात्वा यो भजेद्वीरसाधनम्।

[xxx]

[इति वीरवेतालकवचम्।]

शृणु पूजाविधिं कृत्वा कालोपचारमुच्यते ॥ ५४ ॥

संतुष्टो वीरवीरो[ऽ]हं पीतरूपो¹⁶⁴ भयंकरः¹⁶⁵।

तारणं¹⁶⁶ मारणं¹⁶⁷ देवि¹⁶⁸ उच्चाटं मोहनं तथा ॥ ५५ ॥

चतुर्विद्या भवेत् शक्तिः¹⁶⁹ साधको दीयते पद[म्]।

प्रकाशे श्मशाने¹⁷⁰ वा जलमध्ये¹⁷¹ वनान्तरे ॥ ५६ ॥

161 मूलपाठः – वीरनाथं- क., ख.।

162 पाठान्तरम् – नररूधिलभोगं- ख.।

163 मूलपाठः – वीरनाथं- क., ख.।

164 पीतरूपं- क., ख.।

165 भयंकरं- क., ख.।

166 तारनं- क., ख.।

167 मारनं- क., ख.।

168 पाठान्तरम् – देवी- क.।

169 मूलपाठः – शक्ती- क., ख.।

170 श्मशाने - क., ख.।

171 जलमध्य- क., ख.।

कालकुक्कुटवीरस्य¹⁷² तथा रूधभयंकरम्¹⁷³।

भोजपत्रे लिखे[द्] भक्त्या¹⁷⁴ दाहिना बाहुमूलके¹⁷⁵ ॥५७॥

सर्वशास्त्रकवीराणां जिह्वाग्रे¹⁷⁶ वीर आगते।

वीरप्राकर्मसामर्थं निश्चयं दीयते सुधीः¹⁷⁷ ॥५८॥

ॐ हूं¹⁷⁸ फट् महावीरवेतालाय विद्महे भैरवासनाय धीमहि[।] तन्नो वीर[:] प्रचोदयात्॥

[॥ अथोपचारविशेषत्वम् ॥]

पताकाध्वजदण्डादौ सुतं¹⁷⁹ वस्त्रं प्रपूजयेत्।

172 ०वीलस्य- क., ख.।

173 रुध्वभयंकरं- क., रुचभयंकरं- ख.।

174 भक्ति- क., ख.।

175 पाठान्तरम् – बाहुमूलके- ख.।

176 मूलपाठः – जिह्वाग्र- क., ख.।

177 दीयतेत्सुधीः- क., ख.।

178 पाठान्तरम् – हुं- ख.।

179 स्सुतं- क.।

अन्यत्र¹⁸⁰ चरणादौ च तद्विनाशेऽच्युतोऽपि¹⁸¹ च ॥ ५९ ॥

रक्तं कौशेयं¹⁸² वस्त्रं च महादेव्यै प्रपूजयेत्।

पीतं नीलं च वै दद्यात् कौशेयं केशवाय च ॥ ६० ॥

रक्तं च कंबलं¹⁸³ दद्याच्च छिवाय परमात्मने।

विचित्रसर्वदेवेभ्यो¹⁸⁴ देवांशुकं निवेदयेत् ॥ ६१ ॥

चूर्णीकृतो¹⁸⁵ वा घृष्टो¹⁸⁶ वा दाहाकर्षित एव वा।

रससंसर्गको वापि¹⁸⁷ प्रणं (?) गोर्वरमेव¹⁸⁸ वा ॥ ६२ ॥

गन्धः पंचविधः प्रोक्तो¹⁸⁹ देवानां प्रीतिदायकः।

गन्धचूर्णं गन्धपत्रं चूर्णं सुमनसं तथा ॥ ६३ ॥

प्रशंस्तगन्धचूर्णानां¹⁹⁰ यत्र चूर्णीनिपानि तु।

180 मूलपाठः – अन्यत्रा- क., ख.।

181 तद्विनाशेच्युतोपि- क., तद्विनाशेच्युतोपि - ख.।

182 पाठान्तरम् – कौशेय- क.।

183 केवलं-ख.।

184 विवित्रं- क.।

185 मूलपाठः – चूर्णीकृतो- क., ख.।

186 घृष्टे- क., ख.।

187 नेससंसर्गयोवापि- क., रेससंसर्गयोवापि- ख.।

188 गोर्भवमेव- क., गोर्वभवमेव- ख.।

189 प्रोक्त- क., ख.।

190 पाठान्तरम् – प्रशस्तं- ख.।

तानि गन्धाङ्ग्यानि¹⁹¹ स्युः सुगन्धः प्रथमः स्मृतः ॥ ६४ ॥

घृष्टामलयजो गन्धशरलश्च न मेरुणा।

अगुरुप्रभृतीं चापि यस्य पंकः प्रदीयते ॥ ६५ ॥

पृष्ठोऽथ¹⁹² पृष्ठगन्धोऽयं द्वितीयः परिकीर्तितः।

देवदारु गुरुब्रह्म दानसारा[त] तु¹⁹³ चन्दना ॥ ६६ ॥

प्रियोदीनां¹⁹⁴ च यो दग्धा¹⁹⁵ गृह्यते दाहतो रसः[.]।

सदाहकर्षितो गन्धः तृतीयः¹⁹⁶ परिकीर्तितः¹⁹⁷ ॥ ६७ ॥

सुगन्धकरवीरः¹⁹⁸ [x] सुगन्धिनि तिलान्तरम्¹⁹⁹।

प्रभृतीनां रसो योऽस्मै निपीड्य²⁰⁰ परिगृह्यते ॥ ६८ ॥

समस्यमुद्भवो²⁰¹ गन्धः सर्वगन्ध इतीष्यते।

191 मूलपाठः – गन्धाङ्ग्यानि- क., गन्धाङ्ग्यानि:- ख.।

192 पाठान्तरम् – पृष्ठोथ- क.।

193 दानसानातु- ख.।

194 शक्यपाठः – ‘प्रियादीनां’।

195 ‘दुग्धा’ (?)।

196 मूलपाठः – गंधंतृतीये- क., ख.।

197 परिकीर्तितं- क., ख.।

198 वीरा- क., ख.।

199 तिलन्तरं- क., ख.।

200 पाठान्तरम् – निःपीड्य- क.।

201 मूलपाठः – समस्यमुद्भवो- क., ख.।

मृगनाभिसमुद्भूतस्तद्गोत्रोद्भव²⁰² एव च ॥ ६९ ॥

गन्धः प्राश्यो²⁰³ गजः प्रोक्तो²⁰⁴ मोददः स्वर्गवासिनाम्।

कर्पूरगन्धसाराद्या पक्वघृष्टः] च संस्थितः ॥ ७० ॥

चन्द्रभागादयश्चापि रसैः पक्वरसङ्गतः²⁰⁵।

गन्धरासं²⁰⁶ तु सर्वत्र सम्पदादौ²⁰⁷ प्रपूज्यते ॥ ७१ ॥

मृगनाभि[र्] भवे[द्] घृष्टश्रूणो²⁰⁸ यस्यैव योगतः।

एवं सर्वस्तु सर्वत्र²⁰⁹ गन्धो भवति पञ्चधा ॥ ७२ ॥

पृष्ठादिभावादेन्यान्यं (?) गन्धः प्रीतिकरः परः।

गन्धस्य विस्तरो भेदः प्रोक्तः] कालीपकादयः²¹⁰ ॥ ७३ ॥

सर्वः पञ्चविधैरेव प्रतिष्ठो²¹¹ भवति क्षणात्।

202 ०समुद्भूतस्तगात्रोद्भव- क., ०समुद्भूतस्तग्रात्रोद्भव- ख.।

203 प्राग्धं- क., प्राश्यं- ख.।

204 प्रोक्ता- क., ख.।

205 रसैपक्वरसङ्गताः- क., ख.।

206 गन्धरारन्तु- क., ख.।

207 पाठान्तरम् – सम्पदादौ- क.।

208 मृगनाभिभवेघृष्टश्रूणो- ख.।

209 मूलपाठः – सर्वत्रे- क., सर्वत्रे- ख.।

210 पाठान्तरम् – कालीपकादयः- ख.।

211 मूलपाठः – प्रतिष्ठो- क., ख.।

गन्धामलयजो यस्तु दैवपित्रे वसुर्मतः²¹² ॥ ७४ ॥

तत्त्वं को वा रसो वापि चूर्ण[.] वा²¹³ विष्णुतुष्टिदः²¹⁴।

सर्वेषु गन्धजातेषु प्रशस्ता²¹⁵ मयोद्भवा ॥ ७५ ॥

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन देवामलयजः सदा।

पूर्णागुरु{स}कर्पूररहितो मलयजोद्भवैः ॥ ७६ ॥

वैष्णवीप्रीतिदो गन्धः कामाख्यायाश्च भैरव[.]।

कुंकुमागुरुकस्तुरी चन्दभागैः समीकृतः ॥ ७७ ॥

त्रिपुराप्रीतितो²¹⁶ गन्धस्तथा च द्विवसंभुना (?)।

देवता देवताः प्रोक्ता गन्धात् संपूज्य साधक[.] ॥ ७८ ॥

देवायाष्टय²¹⁷ विभवे सर्वसिद्धिप्रदं सदा।

गन्धेन²¹⁸ लभते²¹⁹ कामान् गन्धो²²⁰ धर्मप्रदः सदा ॥ ७९ ॥

²¹² पाठान्तरम् – वसुर्मत- क.।

²¹³ व- क.।

²¹⁴ विष्णुस्तुष्टिदः- ख.।

²¹⁵ मूलपाठः – प्रसस्त- क., प्रसस्ता- ख.।

²¹⁶ पाठान्तरम् – ०प्रीतिता- क.।

²¹⁷ देवायष्टय- क.।

²¹⁸ मूलपाठः – गन्धन- क., ख.।

²¹⁹ पाठान्तरम् – लभंते- ख.।

²²⁰ गन्ध- ख.।

अर्थानां साधको गन्धो गन्धा[न्] मोक्षः प्रतिस्थितः।

अयं नौ कथितो गन्धः पुत्रौ वेतालभैरवौ ॥ ८० ॥

शारं²²¹ वा बादरं²²² वस्त्रं जीर्णं मलिनमेव वा।

उपभुक्तं च न²²³ दद्याद्वर्त्तिकार्थं च साधकः ॥ ८१ ॥

उपदद्यान्मूलमेव सततं श्रीविवृद्धये।

क्रोधजं रामजं वस्त्रं वर्त्तिकार्थं न चाचरेत्²²⁴ ॥ ८२ ॥

दीपवृक्षाश्च कर्त्तव्यास्त्रैजसाद्यस्थ (?) भैरव।

वृक्षाप्रदीपो दातव्यो²²⁵ न तु भौमौ कदाचन ॥ ८३ ॥

सर्वं सहावसुमती सह तेन त्विदं द्वयम्।

स्वकं²²⁶ च पादघातं च दीपतापं तथैव च ॥ ८४ ॥

नादत्ते त्वंजनं देवीवैष्णवीविधवाकृतम्।

²²¹ शान- ख.।

²²² मूलपाठः – वादनं- क., ख.।

²²³ ना- क., ख.।

²²⁴ पाठान्तरम् – वाचारेत्- क.।

²²⁵ मूलपाठः – वृक्षाप्रदीपोदातव्या- क., ख.।

²²⁶ स्वका- क., ख.।

न मृत्यात्र यो जपे[च]²²⁷ च साधको नेत्ररञ्जनम्²²⁸ ॥ ८५ ॥

न पूजाफलमाप्नोति मृत्यान्ते²²⁹ विहितांजनैः²³⁰।

चतुर्वर्गप्रदो धूपः कामदो²³¹ नेत्ररञ्जनः²³² ॥ ८६ ॥

तस्माद्वारमिदं दद्याद्देवेभ्यो भक्तितो नरः।

आभिक्षा परमान्नं च दधि वापि ह शर्करम्²³³ ॥ ८७ ॥

महादेव्यै निवेद्यैव वाजिमेधलः[.] संभवेत्।

मूलकै रेणमांसेन लोहपात्रसुसंस्कृतम्।

व्यञ्जनं गन्धसंयुक्तं देवीलोकमवाप्नुयात् ॥ ८८ ॥

॥ इति श्रीवाराहितन्त्रे दक्षिणाम्नाये निर्वाणपदे महातिरहस्यषष्ठपटलः²³⁴ ॥ ६ ॥

²²⁷ पाठान्तरम् – जये- ख.।

²²⁸ मूलपाठः – नेत्ररञ्जनं- क., ख.।

²²⁹ पाठान्तरम् – मृत्यात्रे- ख.।

²³⁰ पिहितां- ख.।

²³¹ मूलपाठः – कामदं- क., ख.।

²³² नेत्ररञ्जनं- क., ख.।

²³³ पाठान्तरम् – वापिभण्यर्करं- क.।

²³⁴ शक्यपाठः – ‘महातिरहस्ये षष्ठपटलः’।

॥ सप्तमपटलः ॥

[॥ अथ वेतालादिमहासिद्धिविषये प्रश्नः ॥]¹

॥ भैरव उवाच ॥

वेतालादिमहासिद्धिः कथं भवति चण्डिके।

तन्मे कथय देवेशि यदि स्नेहोऽस्ति मां प्रति ॥ १ ॥

॥ श्रीभैरव्युवाच ॥

मम हस्तस्थितो नाथ ममाज्ञां परिपालय।

एवमन्व्यस्तु² वेतालं यत्र यत्र प्रमुच्यते³ ॥ २ ॥

¹ भाष्यम् – एषः प्रश्नः कुलचूडामणिनिगमे (६।१८, २४) मिलितः। तत्र वेतालादिमहासिद्धिसाधना (६।२५-४५) प्रकाशितास्ति, अत्रैव ना। किन्तु वाराहीतन्त्रस्य षष्ठपटले वेतालसिद्धिविषये वेतालध्यानमन्त्रकवचगायत्रीपूजा मिलिताः।

² अन्यत्र – “एवमामन्व्य” इति पाठः श्रीकुलचूडामणिनिगमे (६।१८)।

³ “प्रयुज्यते” इति पाठस्तत्रैव।

[॥ अथ तीर्थनामानि ॥]

देशो नदी गया शैलं⁴ गंगा नर्मदा⁵ पुष्करम्।

वाराणसी कुरुक्षेत्रं प्रयागः⁶ जम्बुकेश्वरः⁷ ॥ ३ ॥

केदारो⁸ वामपादः⁹ च पुडं च¹⁰ (?) पुष्कराह्वयः¹¹।

सोमेश्वरो¹² महारण्यं चामरकण्टकम्¹³ ॥ ४ ॥

कालञ्जरं¹⁴ तथा विन्ध्यो¹⁵ यत्र वासो[र] गुहस्य च।

⁴ मूलपाठः – शैल- क., ख.।

⁵ नर्मद- क., ख.।

⁶ प्रयागं- क., ख.।

⁷ जम्बुकेश्वरं- क., ख.।

⁸ केडारं- क., ख.।

⁹ वामपादं- क., ख.।

¹⁰ पाठान्तरम् – पुत्रवं- क.।

शक्यपाठः – 'कुटश्च'।

¹¹ मूलपाठः – पुष्कराह्वयं- क., पुष्कराह्वयं- ख.।

¹² सोमेश्वरं- क., ख.।

¹³ चमरकण्ठकं- क., ख.।

¹⁴ कालंजलं- क., ख.।

¹⁵ विन्ध्यं- क., ख.।

[॥ अथ वर्णदेशकथनम् ॥]¹⁶

ब्रह्मणा निर्मितं देशं ब्रह्मावर्त्तं प्रचक्षते ॥ ५ ॥

यस्मिन् देशे यदाचारः¹⁷ पारंपर्यक्रमागतः ।

वर्णानां सान्तरालानां स सदा[चा]र उच्यते ॥ ६ ॥

कुरुक्षेत्रं च मत्स्याश्च पांचालाः शूरसेनिका[ः] ।

एष ब्रह्मर्षिदेशो वै ब्रह्मावर्तादनन्तरः ॥ ७ ॥

मत्स्या विरागाः¹⁸ पांचालाः कान्यकुब्जाः शूरसेनिका[ः] ।

हिमवद्विन्ध्ययोर्मध्ये यत् प्राग्विनशनादपि ॥ ८ ॥

¹⁶ भाष्यम् – एषो विषयः मनुस्मृतेर्द्वितीयाध्याये (२।१७-२४) प्रतिपादितोऽस्ति। तत्र धर्मानुष्ठानेषु योग्या का देशा इति ज्ञानलाभार्थं वर्णदेशाः प्रतिपादिताः सन्ति। तत्रोक्तम्-
सरस्वतीदृषद्वत्योर्देवनद्योर्दन्तरम्। तं देवनिर्मितं देशं ब्रह्मावर्तं प्रचक्षते॥ तस्मिन्देशे य आचारः पारंपर्यक्रमागतः। वर्णानां सान्तरालानां स सदाचार उच्यते॥ कुरुक्षेत्रं च मत्स्याश्च पांचालाः शूरसेनिकाः। एष ब्रह्मर्षिदेशो वै ब्रह्मावर्तादनन्तरः॥ एतद्देशप्रसूतस्य सकाशादग्रजन्मनः। स्वं स्वं चरित्रं शिक्षेरन्पृथिव्यां सर्वमानवाः॥ हिमवद्विन्ध्ययोर्मध्यं यत्प्राग्विनशनादपि। प्रत्यगेव प्रयागाच्च मध्यदेशः प्रकीर्तितः॥ आ समुद्रात्तु वै पूर्वादासमुद्रात्तु पश्चिमात्। तयोरेवान्तरगिर्योरार्यावर्तं विदुर्बुधाः॥ कृष्णसारस्तु चरति मृगो यत्र स्वभावतः। स ज्ञेयो यज्ञियो देशो म्लेच्छदेशस्त्वतः परः॥ एतान्द्विजातयो देशान्संश्रयेरन्प्रयत्नतः। शूद्रस्तु यस्मिन्कस्मिन्वा निवसेद् वृत्तिकर्षितः॥ इति ॥

वाराहीतन्त्रानुसारेण (७।११-१४) सर्वाणां वर्णानां देशा एव भजन्ति महेश्वरं तथा सर्वे ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्रम्लेच्छा व्रतोपासनादिभिः मोक्षं प्राप्तुं शक्नुवन्ति।

¹⁷ अन्यत्र – “तस्मिन्देशे य आचारः” इति पाठो मनुस्मृतौ (२।१८)।

¹⁸ मूलपाठः – विरागः- क., ख.।

प्रत्यगेव¹⁹ प्रयागाच्च मध्यदेश²⁰ उदाहृतः।

आसमुद्रात्तु वै पुर्वादासमुद्रात्तु पश्चिमात् ॥ ९ ॥

तयोरेवान्तरं गिर्योरार्यवर्त²¹ विदुर्बुधाः।

कृष्णसारस्तु चरति मृगो यत्र स्वभावतः ॥ १० ॥

स ज्ञेयो यज्ञियो देशो म्लेच्छदेशशस्ततः [x]²²।

ब्राह्मणः क्षत्रिया वैश्या[.] शुद्राश्चैव²³ द्विजोत्तमाः²⁴ ॥ ११ ॥

अर्चयन्ति महादेवं यज्ञदानसमाधिभिः।

व्रतोपवासनियमैर्होमस्वाध्यायतर्पणैः ॥ १२ ॥

तेषां वै देविसायुज्यं सामीप्यं चातिवल्लभम्।

सलोकृतां च सारूप्यं जायते मत्प्रसादतः ॥ १३ ॥

स्नातै[.] प्रमुदितैर्हृष्टैर्ब्राह्मणैः क्षत्रियैर्नृपैः।

वैश्यैः शुद्रैर्भक्तियुक्तै[र] म्लेच्छैरन्यैश्च मानवैः ॥ १४ ॥

¹⁹ पाठान्तरम् – प्रत्यणच- क.।

²⁰ मध्येदेश- क.।

²¹ मूलपाठः – गिर्यारायवित्त- क., गिर्यारायवित्त- ख.।

²² पाठान्तरम् – म्लेच्छदेशसुतः [xx]- क.।

अन्यत्र – “म्लेच्छदेशस्त्वतः परः” इति पाठो मनुस्मृतौ (२।२३)।

²³ पाठान्तरम् – शुद्रश्चैव- ख.।

²⁴ मूलपाठः – द्विजोत्तम- क., ख.।

[॥ अथोपवासः ॥]

गृहीत्वोदुंबरं²⁵ पात्रं वारिपूर्णमुदङ्मुखः ।

उपवासं तु²⁶ गृहीयाद्यद्वापं²⁷ कल्पयेद्बुधः ॥ १५ ॥

अभुक्त्वा प्रातराहारं स्नात्वा चम्पसमाहितः ।

सूर्याय देवताभ्यश्च निवेद्य व्रतमाचरेत् ॥ १६ ॥

क्षमा सत्यं दया दानं शौचमिन्द्रियनिग्रहः ।

देवपूजाग्निहवनं सन्तोषः स्तेयवर्जनम् ॥ १७ ॥

सर्वव्रतेष्वयं धर्मः सामान्यो दशधा स्थितः²⁸ ।

क्रोधात् प्रमादाल्लोभाद्वा व्रतभङ्गो भवेद्यदि ॥ १८ ॥

दिनत्रयं न भुंजीत मुण्डनं शिरसोऽथवा ।

असकृजलपानाच्च सकृत्ताम्बूलं च वर्णात् ॥ १९ ॥

²⁵ गृहीत्वौदुंबरं- क., ख.।

²⁶ पाठान्तरम् – "तु" नास्ति- ख.।

²⁷ मूलपाठः – गृहीयाद्यद्वापं- क., ख.।

²⁸ भाष्यम् – एतदुक्तं मनुस्मृत्याम् (६।९२)-

धृतिः क्षमा दमोऽस्तेयं शौचमिन्द्रियनिग्रहः । धीर्विद्या सत्यमक्रोधो दशकं धर्मलक्षणम् ॥

उपवासः प्रणश्चैव²⁹ दिवा कायाच्च³⁰ मैथुनात्।

अन्त्ये³¹ चांबुपानेन नोपवासः प्रणशति³² ॥ २० ॥

इक्षुचापपयो मूलं तांबूलं च महौषधम्³³।

भुक्त्वा चैव तु कर्तव्या³⁴ स्नानदानादिक्रिया ॥ २१ ॥

रजस्वलां च चण्डालां³⁵ महापातकिनं तथा।

सूतिकां पतितां³⁶ चैव उच्छिष्टरजकादिकम् ॥ २२ ॥

व्रतानि मध्ये शृणु यद्यद्येषां³⁷ ध्वनिमुत्तमम्³⁸।

अष्टोत्तरसहस्रं तु जपेद्वै वेदमातरम् ॥ २३ ॥

संध्याहीनो शुचिर्नित्यमनर्हः सर्वकर्मसु।

यदन्यत् कुरुते किञ्चिन्न तस्य फलमश्नुते ॥ २४ ॥

²⁹ पाठान्तरम् – प्रणश्चेत- ख.।

³⁰ मूलपाठः – स्कायाच्च- क., ख.।

³¹ अंत्यये- क., अंभ्यये- ख.।

³² प्रणस्यति- क., ख.।

³³ महौषधं- क., ख.।

³⁴ कर्तव्यं- क., ख.।

³⁵ चण्डालं- क., ख.।

³⁶ पतितं- क., ख.।

³⁷ याद्यद्येषां- क., ख.।

³⁸ ध्वनिमुत्तमः- क., ख.।

अधोवायुसमुत्सर्गे प्रहासे³⁹ न तु⁴⁰ भाषणे।

मार्जारमूषकस्पर्शे आकृष्टे⁴¹ क्रोधसंभवे ॥ २५ ॥

निमित्तेष्वेषु सर्वत्र कर्म कुर्वन्नपः स्पृशेत्।

स्नानं संध्या तर्पणादिजपहोमामरार्चनम् ॥ २६ ॥

उपवासव्रतकार्ये⁴² सायं संख्याहुतिर्विना⁴³।

गर्भिणीसूतिकादिश्च कुमारी चाथ रोगिणी ॥ २७ ॥

यदाशुद्धा तदान्येन कारयेत्[त] यता स्वयम्⁴⁴।

भार्या पत्युर्व्रतं कुर्याद्[त्] भार्यायाश्च पतिर्व्रतम् ॥ २८ ॥

असामर्थ्ये पतिस्ताभ्यां व्रतभंगो न जायते।

उपवासे स्वशक्तस्तु आहितोऽग्निरथापि⁴⁵ वा ॥ २९ ॥

पुत्राद्वा कारयेदन्याद्वह्मणाद्वापि कारयेत्।

³⁹ पाठान्तरम् – प्रहासिं- क.।

⁴⁰ मूलपाठः – त- क., ख.।

⁴¹ अकृष्टे- क., ख.।

⁴² व्रतकार्य- क., ख.।

⁴³ संकाहुतिर्विना- क., संकाद्गतिर्विना- ख.।

⁴⁴ शक्यपाठः – 'यथा स्वयम्'।

⁴⁵ मूलपाठः – आहिताग्निरथापि- क., ख.।

उपवासं प्रकुर्वीत⁴⁶ पुण्यं शतगुणं लभेत् ॥ २९ ॥

[x] नारी चतिमुद्दिश्य देवि भक्तमुपोषिता।

पुण्यं शतगुणं या यादित्याह भैरवोदितः ॥ ३० ॥

काम्ये प्रतिनिधिर्नास्ति नित्ये⁴⁷ नैमित्तिके[S]पि⁴⁸ च।

काम्ये[S]प्युपक्रमादूर्ध्वं केचित् प्रतिनिधिं विदुः ॥ ३१ ॥

न स्यात् प्रतिनिधिर्मन्त्रं⁴⁹ स्वामि देवाग्निकर्मसु।

स देशकालयोर्नास्ति तारणेरग्निरेचसा ॥ ३२ ॥

[॥ अथ देवाग्निकर्मसु हविष्यादिनिर्णयः ॥]

हविष्येषु यवा मुख्या[:] सुदनु⁵⁰ (?) ब्रीहय[:] स्मृता[:]।

माषकोद्रवगौरादीन् सर्वाभावे[S]पि वर्जयेत् ॥ ३३ ॥

⁴⁶ प्रकुर्वीतः- क., ख.।

⁴⁷ नित्यै- क., ख.।

⁴⁸ पाठान्तरम् – नैमित्तिकेपि- ख.।

⁴⁹ मूलपाठः – प्रतिनिधिर्मन्त्र- क., प्रातिनिधिर्मन्त्र- ख.।

⁵⁰ शक्यपाठः – 'तदनु' (?)।

ब्रीहिषष्ठिश्च⁵¹ मुद्गाश्च⁵² कलायाः सलिलं पयः।

श्यामाकाश्चैव नीवारा⁵³ गोधुमाद्या व्रते[ऽ]भिताः ॥ ३४ ॥

कुष्माण्डाला बुकावात्ता[ः] पालक्यज्योत्स्निकास्त्यजेत्।

चरुभक्षं⁵⁴ सक्तुवाणाः शोकं दधि घृतं मधु⁵⁵ ॥ ३५ ॥ ।

श्यामाकाः शालिनी वाराः पावकं मूलं तण्डूलम्।

हविष्ये व्रत[ः] नक्ताहावग्निकार्यादिके हितम् ॥ ३६ ॥

मधु मांसं विहायान्यद्व्रते⁵⁶ च हितमीरितम्।

षष्ठिका⁵⁷ कालशाकं च मूलकं केमुके⁵⁸ तरत् ॥ ३७ ॥

कन्दः सैन्धवे⁵⁹ सामुद्रे गव्ये च दधिसर्पिषी।

पयोऽनुद्धृतसारं⁶⁰ च पनसाम्लहरीतकी ॥ ३८ ॥

51 मूलपाठः – ब्रीहिषष्ठिच- क., ख.।

52 शक्यपाठः – ‘मुद्गाश्च’।

53 पाठान्तरम् – नीविराः- क.।

54 वरुभक्तं- ख.।

55 मधुः- ख.।

56 विहायान्यद्व्रते- ख.।

57 षष्ठिका- क.।

58 मूलपाठः – केमुके- क., ख. ।

59 सैन्धव- क., सैधव- ख.।

60 पयोऽनुद्धृतसारं- क., ख.।

पिप्पली जीरकं चैव नागरंगकः] तितिली⁶¹।

कदली लवली धात्री⁶² फलानि गुडं⁶³ सैक्षवम्॥ ३९ ॥

सुवर्णं रजतं मुक्ता राजवर्त्त['] प्रवालकम्।

रत्नपंचकमाख्यातं शेषं वस्तु ब्रवीम्यहम्॥ ४० ॥

कनकं कुलिसं नीलं पद्मरागं च मौक्तिकम्।

एतानि पंचरत्नानि रत्नशास्त्रविदो[र] विदुः]॥ ४१ ॥

अभावे सर्वरत्नानां हैम['] सर्वत्र योजयेत्।

मुक्ताफलं हिरण्यं च वैडुर्यं पद्मरागकम्॥ ४२ ॥

पुष्परागं च गोमेदं नीलं गारुत्मतं तथा।

प्रवालयुक्तान्युक्तानि महारत्नानि वै⁶⁴ नव॥ ४३ ॥

अश्वत्थोदुम्बरप्लक्षचूतन्यगोधपल्लवाः⁶⁵।

पंचभंगा इति प्रोक्ताः] सर्वकर्मसु शोभनाः॥ ४४ ॥

गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधि सर्पि कुशोदकम्।

⁶¹ तितिली- क., ख.।

⁶² धात्री- क., ख.।

⁶³ फलान्यगुड- क., ख.।

⁶⁴ पाठान्तरम् – वे- ख.।

⁶⁵ ऽगोधपल्लवाः- क.।

निदृष्टं पंचगव्यं च पवित्रं कायशोधनम् ॥ ४५ ॥

गायत्र्यादाय गोमूत्रं गन्धद्वारेतिगोमयम्।

आप्याय स्वेति च क्षीरं दधिक्रावणेति⁶⁶ वै दधि ॥ ४६ ॥

तेजोसि⁶⁷ शुक्रमित्याज्यं देवस्य त्वाकुशोदकम्⁶⁸।

एभिस्तु पञ्चभिर्युक्तं पञ्चगव्यं प्रचक्षते ॥ ४७ ॥

पञ्चामृतं दधि क्षीरं सिता मधु घृतंस्तथा।

मधुराह्लं च लवणः⁶⁹ कषायस्तिक्त एव च ॥ ४८ ॥

कटुकञ्चेति⁷⁰ हे देवि रसषट्कमुदाहृतम्।

कस्तूरिकाया द्वौ भागौ चत्वारश्चन्दनस्य⁷¹ च ॥ ४९ ॥

कुंकुमस्य त्रयश्चैकं शशिनः स्याच्चतुःसमम्।

⁶⁶ दधिक्रावणेति- क.।

⁶⁷ शक्यपाठः – 'तेजांसि'।

⁶⁸ 'त्वाकुशोदकम्' (?)।

⁶⁹ पाठान्तरम् – लवण- क.।

⁷⁰ कटु[x]श्चेति- ख.।

⁷¹ मूलपाठः – चत्वारःश्चन्दनस्य - क., ख.।

कुष्ठं⁷² मासं हरिद्रे द्वे मूला⁷³ शैलं⁷⁴ य[च] चन्दनम् ॥ ५० ॥

वचाचंपकमुस्तं च सर्वौषध्यो⁷⁵ दश स्मृताः ।

इक्षवस्तृणराजं च निष्पावाजातिधान्यकम् ॥ ५१ ॥

विकारवच्च गोक्षीरं कुसुभं कुंकुमं तथा ।

लवणं चाष्टमं तत्र सौभाग्याष्टकमुच्यते ॥ ५२ ॥

आपः क्षीरं कुशाग्राणि दध्यक्षततिलास्तथा ।

यवाः सिद्ध्यर्थकाश्चेति ह्यर्घो[ऽ]ष्टांगः प्रकीर्तितः ॥ ५३ ॥

रजांसि पञ्च वर्णानि मण्डलार्थं हि कारयेत् ।

शालितंडूलचूर्णेन शुक्लं वायवसंभवम् ॥ ५४ ॥

रक्तं कुसुमसिंदूरं गौरिकादिसमुद्रवम् ।

हरितालोद्रवं पीतं रजनीसंभवं तथा ॥ ५५ ॥

दूर्वा[x] यकुरश्चैव⁷⁶ पालकं चूतपल्लवाः ।

हरिद्राद्वयसिद्ध्यर्थं शिखिपत्रोरगतवचः(?) ॥ ५६ ॥

⁷² पाठान्तरम् – कुष्ठं- ख.।

⁷³ मूलपाठः – मूला- क., ख.।

⁷⁴ पाठान्तरम् – शैले- ख.।

⁷⁵ सर्वौषध्यो- ख.।

⁷⁶ शक्यपाठः – ‘अंकुरश्चैव’ (?)।

कंकणौषधयश्चैताः⁷⁷ कौतुकाख्या नव स्मृताः।

गजाश्वरथ्या वल्मीकसंगमाद्वजगोकुलात्॥ ५७ ॥

मृदमानीयकुम्भेषु प्रक्षियेच्चत्वारान्तथा।

सुवर्णं रजतं ताम्रमारकूटं तथैव च॥ ५८ ॥

लौहं त्रपु⁷⁸ तथा सीसं धातवः सप्त कीर्तिते⁷⁹।

यमगोधूमधान्यानि तिलाः कंगुस्तथैव च⁸⁰॥ ५९ ॥

श्यामकं चनकं चैव सप्तधान्यमुदाहृतम्।

ब्रीहयश्च यवाश्चैव गोधूमाः कंगुकास्तिलाः⁸¹॥ ६० ॥

प्रियंगवः कोविदाराः⁸² कोरदूर्षाः सतानकाः⁸³।

माषा मुङ्गा मसुराश्च निष्पावाः सकुलस्थकः॥ ६१ ॥

आढक्यश्चणकाश्चैव गणः सप्तदश⁸⁴ स्मृतः।

यवगोधूमधान्यानि तिलाः कंगुकुलत्थकाः॥ ६२ ॥

⁷⁷ पाठान्तरम् – कंकणौषध[x]श्चैता- ख.।

⁷⁸ त्रपु- क.।

⁷⁹ शक्यपाठः – 'कीर्तिताः'।

⁸⁰ पाठान्तरम् – च:- क.।

⁸¹ कंगुकास्तिला- क.।

⁸² मूलपाठः – कोविदरा:- क., ख.।

⁸³ पाठान्तरम् – सतानका:- क.।

⁸⁴ सप्तदश:- ख.।

माषा मुङ्गा⁸⁵ मसूराणि⁸⁶ निष्पावाः श्यामसर्षपाः।

गवेधुकाश्च नीवारा⁸⁷ आढक्योथगतीनका[:] ॥ ६३ ॥

चणकाश्चीनकाश्चैव⁸⁸ धान्याष्टादश चैव⁸⁹ तु।

मूलपत्रकरीरोग्रफलकांडाधिरूढकाः ॥ ६४ ॥

त्वकपुष्पं कवकं चेति शाकं दशविधं स्मृतम्।

हैमराजतताम्राश्च मृन्मया लक्षणान्विता[:] ॥ ६५ ॥

यात्रोद्वाहप्रतिष्ठादौ⁹⁰ कुम्भा[:] स्युरभिषेचने।

पंचाणांगुल⁹¹ वै पुल्या⁹² उत्सेधे⁹³ षोडशांगुलाः ॥ ६६ ॥

द्वादशांगुलमूला[:] स्युर्मुखमष्टांगुलं भवेत्।

अनुक्तद्रव्यतत्संख्या देवताप्रतिमा प्रिये ॥ ६७ ॥

सौवर्णीं राजती ताम्री वृक्षजा मार्त्तिका तथा।

⁸⁵ मुङ्गा- ख.।

⁸⁶ मूलपाठः – मसूरानि- क., ख.।

⁸⁷ पाठान्तरम् – नीकारा- क.।

⁸⁸ चक्षकाश्चीनकाश्चैव- क.।

⁸⁹ मूलपाठः – शैव- क., ख.।

⁹⁰ ०प्रतिष्ठादो- क., ख.।

⁹¹ शक्यपाठः – ‘पंचाशांगुलाः’।

⁹² पाठान्तरम् – पुल्या- ख.।

⁹³ उत्सोध- ख.।

चित्रजा पित्तले पोत्था निजवृत्तानुरूपतः ॥ ६८ ॥

आ माषात् पलपर्यन्ताः कर्त्तव्याः शाठ्यवर्जितैः।

अंगुष्ठपर्वादारभ्य⁹⁴ वितस्त्यैवाधिकाः⁹⁵ स्मृताः ॥ ६९ ॥

अंगुष्ठपर्वादारभ्य पदारभ्याविदेव⁹⁶ तु।

गृहे तु प्रतिमाकार्या नाधिका शस्यते बुधैः ॥ ७० ॥

होमो ग्रहादिपूजायां शतमष्टोत्तरं भवेत्।

अष्टाविंशतिको वापि यथाशक्ति[र्] विधायते ॥ ७१ ॥

यथोक्तवस्त्वसंपत्तौ ग्राह्यं तदनुकारियत्।

यवानामिव गोधूमा ब्रीहीणामिव शालयः ॥ ७२ ॥

आज्यं हुत्य⁹⁷ मनादेशे जुहोतिषु विधायते⁹⁸।

मन्त्रस्य देवतायाश्च प्रजापतिरिति स्थितिः ॥ ७३ ॥

प्रणवादि नमो[ऽ]न्तं च चतुर्थ्यान्तं च सत्तमम्⁹⁹।

⁹⁴ अंगुष्ठपर्वादारभ्य- ख.।

⁹⁵ वितस्त्यैवाधिका- ख.।

⁹⁶ मूलपाठः – पदारभ्याविदेव- क., ख.।

⁹⁷ पाठान्तरम् – हुत्य- ख.।

⁹⁸ मूलपाठः – विधीयते- क., ख.।

⁹⁹ पाठान्तरम् – सत्तम- क.।

देवताया[ः] स्वकं नाम मूलमन्त्रः¹⁰⁰ प्रकीर्तितः ॥ ७४ ॥

दध्यलाभे पयः कार्यं मध्वलाभे¹⁰¹ तथा गुडः ।

घृतप्रतिनिधिं कुर्यात् पयो वा दधि वा प्रिये ॥ ७५ ॥

आज्यहोमेषु सर्वेषु गव्यमेव भवे[त्] हृतम्¹⁰² ।

तदलाभे महिष्यास्तु आजमाविकमेव तु ॥ ७६ ॥

तदलाभे तु तैलं स्यात्तदलाभे तु जातिलम् ।

महाग्निषोमयार्विचदरिद्रश्चैव जायते ॥ ७७ ॥

तस्मात् समिद्धे होतव्यं नासमिद्धे कथञ्चन ।

कर्षमात्रमिदं¹⁰³ होमे¹⁰⁴ शुक्तिमात्रं पयः स्मृतम् ॥ ७८ ॥

उक्तानि पञ्चगव्यानि शुक्तिमात्राणि¹⁰⁵ साधुभिः ।

तत्समं मधुदुग्धे[S]त्र ग्रासमात्रमुदाहृतम् ॥ ७९ ॥

दधिप्रसृतिमात्रं स्यात् लाजा[ः] स्युर्मुष्टिसंमिताः ।

¹⁰⁰ मूलमन्त्रः- ख. ।

¹⁰¹ मध्यलाभे- ख. ।

¹⁰² शक्यपाठः – ‘भवेद्धृतम्’ ।

¹⁰³ पाठान्तरम् – कर्षमाडमिदं- ख. ।

¹⁰⁴ होमो- क. ।

¹⁰⁵ शुक्तिमाडाणि- ख. ।

पृथुकास्तत्प्रमाणाः¹⁰⁶ स्युः सक्तावोऽपि¹⁰⁷ तथा विधाः ॥ ८० ॥

पलाद्धं गुडमानं च शर्करापि तथा विधा।

ग्रासाद्धं मात्रं मात्राणामिक्षुः¹⁰⁸ पर्वप्रमाणकः ॥ ८१ ॥

एकं स्यात् पत्र['] पुष्पं च तथा धूपादि कल्पयेत्।

मातुर्लिङ्गं चतुःखण्डं पनसं दशधा कृतम् ॥ ८२ ॥

अष्टधा नालिकेरं च चतुर्धा कदलीफलम्।

त्रिधा कृतं फलं बैल्वं कपित्थं खण्डितं द्विधा ॥ ८३ ॥

ब्रीहयो¹⁰⁹ मुष्टिमाना[:] स्युर्मुद्गा¹¹⁰ माषा यवास्तथा।

तंडूला[:]¹¹¹ स्युस्तदर्धांशः¹¹² कोद्रवा मुष्टिसंमिताः¹¹³ ॥ ८४ ॥

लवणं शुक्तिमात्रं स्यान्मरीचान्येकविंशतिः।

घृतस्य कर्षिको होमः क्षीरस्य¹¹⁴ मधुरस्तथा ॥ ८५ ॥

106 मूलपाठः – पृथुकास्तत्प्रमाण्य- क., पृथुकास्तत्प्रमाण्या- ख. ।

107 सक्तावोपि- क., ख.।

108 मन्नाणामिक्षुः- क., ख.।

109 पाठान्तरम् – त्रिहयो- क.।

110 स्युर्मुद्गा- ख.।

111 तं[-]ला- क.।

112 मूलपाठः – स्युस्तदर्धांशो- क., स्युस्तदर्धांशो- ख.।

113 पाठान्तरम् – मुष्टिसंमिता- क.।

114 क्षीरस्य- क.।

शुक्तिमात्राहुतिर्दध्नः¹¹⁵ प्रसृतिः पायसस्य तु।

खण्डं¹¹⁶ त्रयं तु¹¹⁷ मूलानां फलानां स्वप्रमाणतः ॥ ८६ ॥

ग्रासमात्रं¹¹⁸ जुहोतव्या इतरेषां च तण्डुलाः।

अक्षतास्तु यवाः प्रोक्ता अभावे ब्रीहयः स्मृताः ॥ ८७ ॥

तदभावे तु गोधूमा न¹¹⁹ तु खण्डति¹²⁰ लाजवः।

येषां केषां चिदन्येषां द्रव्याणामथसंभवे ॥ ८८ ॥

सर्वत्राह्यमुपादेयं भरद्वाजमुनेर्मतात्।

सर्वप्रमाणमाहुत्या¹²¹ सूक्ष्माणि पंच पंच च ॥ ८९ ॥

इक्षूणां¹²² पर्वकं मानं लतानामंगुलद्वयम्।

चंद्रं चंदन[']¹²³ काश्मीरकस्तूरी यक्षकर्दमात् ॥ ९० ॥

115 मूलपाठः – शुक्तिमात्राद्वातिर्दध्नः- क., ख.।

116 पाठान्तरम् – खंदे- क.।

117 तुर्यं- क.।

118 ग्राममात्रं- क.।

119 र- ख.।

120 शक्यपाठः – 'खण्डिता'।

121 पाठान्तरम् – सर्वप्रमाणमाहुत्या- ख.।

122 मूलपाठः – इक्षुणां- क., ख.।

123 पाठान्तरम् – [x]दन- ख.।

कलायं संतिता नेतान् गुग्गुलुं¹²⁴ वदरास्थिवत्।

द्रव्यं स्रुवेण होतव्यं पाणिना कठिनं हविः ॥ ९१ ॥

स्रुवपूर्णा¹²⁵ द्रवाः प्रोक्ताः कथिता¹²⁶ ग्रासमात्रकाः।

ब्रीहयो यवा गोधूमाः प्रिया¹²⁷ गुतिलशालयः ॥ ९२ ॥

स्वरूपेणैव होतव्या इतरेषां न¹²⁸ तंडुलाः।

बलाग्निहोतृणां¹²⁹ विप्रं सुरूपं च गुणान्वितम् ॥ ९३ ॥

सपत्नीकं च संपूज्य भूषयित्वा विभूषणैः।

पुरोहितं मुखातमं कृत्वान्यांश्च तथा द्विजः ॥ ९४ ॥

चतुर्विंशद्गुणोपेतान् सपत्निकान्निमन्त्रितान्।

अहंतां¹³⁰ च रसं छत्रान्मुखिनः¹³¹ शुचिभूषितान् ॥ ९५ ॥

वस्त्रयुग्मं यथोष्मीषं¹³² कुंडलकंठभूषणम्।

124 गुग्गुलू- क.।

125 मूलपाठः – स्रुवपूर्णाः- क., ख.।

126 कथिना- क., ख.।

127 पाठान्तरम् – यवगोधूमप्रियं- ख.।

128 मूलपाठः – र- क., ख.।

129 बलाग्निहोत्रिणां- क., ख.।

130 पाठान्तरम् – अहंतां- ख.।

131 मूलपाठः – छत्रान्मुखिणः- क., ख.।

132 पाठान्तरम् – यथोष्मीषं- क.।

अंगुलीभूषणं चैव मणिवन्धसंभूषणम् ॥ ९६ ॥

एतानि चैव सर्वाणि प्रारंभे[द्] धर्मकर्मणाम्।

पुरोहिताय दत्त्वाथ ऋत्विग्भ्यः संप्रदापयेत् ॥ ९७ ॥

पूर्वोक्तभूषणं सर्वं सोष्णीषं वस्त्रसंयुतम्।

दद्यादेतत् प्रयोक्तस्य¹³³ आच्छादनपदं तथा ॥ ९८ ॥

संपूज्य मधुपर्केण¹³⁴ ऋत्विजः कर्म कारयेत्¹³⁵।

अपूज्यात् कारयेत् कर्म किल्बिषेनैव पूज्यते ॥ ९९ ॥

हेमसंकारिणः कार्याः पंचविंशति ऋत्विजः।

दक्षयेच्च समं सर्वानाचार्ये द्विगुणं भवेत् ॥ १०० ॥

प्रागुदीच्यांगता रेखा कुर्यादेकोनविंशतिः।

खण्डेन्दुस्त्रिपदैः¹³⁶ कोणाः शृङ्खला पंचभिः पदैः ॥ १०१ ॥

चतुर्विंशत्यदा¹³⁷ वापी परिधिर्विंशतिपदैः¹³⁸।

मध्ये षोडशभिः कोष्ठैः पद्ममष्टदलं स्मृतम् ॥ १०२ ॥

133 मूलपाठः – प्रयोक्तस्य- क., प्रयोक् भृत्य- ख.।

134 पाठान्तरम् – मधुपर्केण- ख.।

135 कारयत्- क.।

136 मूलपाठः – खन्देन्दुस्त्रिपदः- क., ख.।

137 चतुर्विंशत्यदा- क., ख.।

138 परिधिर्विंशतिःपदैः- क., ख.।

श्वेतेंदुः¹³⁹ शृङ्खला कृष्णा वल्ली[.] नीलेन¹⁴⁰ पूरयेत्।

भद्रारुणा सिता वापी परिधिः पीतवर्णकः ॥ १०३ ॥

बाह्यान्तरं¹⁴¹ दलश्वेता कर्णिका पीतकर्णिकाः।

परिधिवेष्टितं¹⁴² पद्मं बाह्यतरसरजंस्तमः¹⁴³ ॥ १०४ ॥

तन्मध्ये स्थापयेद्देवान् ब्रह्माद्यान् सुरासुरान्¹⁴⁴।

चतुर्विंशतिरालेख्या रेखा प्राग्दक्षिणायतः ॥ १०५ ॥

कोणेषु शृङ्खला पंचपदावल्यस्तु पार्श्वतः।

पदैर्नवभिरालेख्याश्चतुर्भिर्लघुशृङ्खलाः¹⁴⁵ ॥ १०६ ॥

लघुवृत्त्यपदैः षड्विस्ततो[S]ष्टावशभिः पदैः।

कृत्वा लिंगानि वाप्यः स्युस्त्रयोदशभिरंतरा[.] ॥ १०७ ॥

ततो वांथा¹⁴⁶ (?) द्वयं नैव पीठं कुर्याद्विचक्षणः।

139 श्वेतेंदुः- क., ख.।

140 नालेन- क., ख.।

141 बाह्यांतल- क., ख.।

142 परिधावेष्टितं- क., ख.।

143 पाठान्तरम् – ०सरजंस्तमः- ख.।

144 मूलपाठः – सुरासुरन्- क., ख.।

145 पदैर्नवभिरालेख्याश्चतुर्भिर्लघुशृङ्खलाः- क., पदैर्नवभिरालेख्याश्चतुर्भिर्लघुशृङ्खलाः- ख.।

146 पाठान्तरम् – वांथी- ख.।

शक्यपाठः – ‘वाप्याः’।

तस्य¹⁴⁷ पदाः¹⁴⁸ पंचपदद्वारा नापि¹⁴⁹ तथैव च ॥ १०८ ॥

एकाशीतिपदं मध्ये पदं स्वस्तिकमुच्यते।

शृंगखलाः कृष्णवर्णेन वल्ली[.] नीलेन¹⁵⁰ पूरयेत् ॥ १०९ ॥

लक्ष्मेन शृंगखला लघ्वी वल्ली¹⁵¹ पीतेन पूरयेत्।

लिंगानि¹⁵² कृष्णवर्णानि श्वेते वापि च वापिकाः ॥ ११० ॥

पीठं सपार्श्वं तेनैव पीतेन द्वारपूरणम्।

मध्ये स्युः शृंगखला रक्ताः वल्लीं नीलेन पूरयेत् ॥ १११ ॥

भद्राणि पीतपर्वाणि पीतपंकजकर्णिका[:.]।

दलानि श्वेतवर्णानि यद्वा चित्राणि कल्पयेत् ॥ ११२ ॥

तिस्रो रेखा बहिः कार्याः सितरक्ताः सिताः क्रमात्।

रेखादष्टादश प्रोक्ताश्चतुर्लिंगं समुद्भवेत् ॥ ११३ ॥

कोणेंदुस्त्रिपदः श्वेतस्त्रिपदैः कृष्णशृंगखलाः।

वल्ली[.] सद्य पदा नीला भद्रं रक्तं चतुष्पदम् ॥ ११४ ॥

¹⁴⁷ मूलपाठः – तस्या- क., ख.।

¹⁴⁸ पादा- क., ख.।

¹⁴⁹ पंचपदाद्वाराणपि- क., ख.।

¹⁵⁰ नेलेन - क., ख.।

¹⁵¹ वल्ली:- क., ख.।

¹⁵² पाठान्तरम् – लिखानि- क.।

भद्रपार्श्वे¹⁵³ महारुद्रे¹⁵⁴ कृष्णमष्टादशैः पदैः।

शिवस्य पार्श्वतो वाणदक्षिणे रक्तवर्णकाः ॥ ११५ ॥

पदमेकं तथा पीतं भद्रं वाप्यस्तु मध्यतः।

शिरसि शृङ्खलायाश्च कुर्यात् पाते पदत्रयम् ॥ ११६ ॥

लिङ्गानां स्कंधतः¹⁵⁵ कोष्ठा विंशती रक्तपर्णकाः।

परिधिः¹⁵⁶ पीतवर्णे तु¹⁵⁷ पदैः षोडशभिः¹⁵⁸ स्मृतः ॥ ११७ ॥

पदैस्तु नवभिः¹⁵⁹ पश्चाद्रक्तं पद्मं सकर्णिकम्।

प्रागुदिच्या यथा रेखाः षड्विंशद्वि¹⁵⁸ प्रकल्पयेत् ॥ ११८ ॥

पदानि द्वादशशतं पञ्चविंशतिरेव च।

खण्डेन्दुस्त्रिपदः¹⁵⁹ कोणे शृङ्खलाः षड्पदैः स्मृताः ॥ ११९ ॥

त्रयोदशपदा वल्ली भद्रं¹⁶⁰ तुरयाभिः पदैः।

153 भद्रपार्श्वे- ख.।

154 शक्यपाठः – 'महाभद्रे'।

155 पाठान्तरम् – स्कंधजः- ख.।

156 परिधीः- क.।

157 मूलपाठः – स्तु- क., ख.।

158 पाठान्तरम् – षड्विंशद्वि- क.।

159 मूलपाठः – खण्डेन्दुस्त्रिपदः- क., ख.।

160 पाठान्तरम् – रुद्रं- ख.।

त्रयोदशपदा वापी लिंगमष्टादशैः स्मृतम्¹⁶¹ ॥ १२० ॥

लिंगत्रयस्य पंक्तौ तु¹⁶² शोभा[.] कोष्ठाश्चतुर्दश¹⁶³ ।

तेषां सुपरिपंक्तौ तु कौष्ठाः¹⁶⁴ सप्तदशैव तु ॥ १२१ ॥

पूजापंक्तिस्तु विज्ञेया परितः परिकल्पिताः ।

पूजा पंक्त्यन्तरा¹⁶⁵ पंक्तौ कोष्ठद्वाशीतिसंख्यया ॥ १२२ ॥

परिधि[.] स च विज्ञेयो मण्डलान्तरा द्वयोः ।

परिध्यन्तरकोष्ठेषु रचितभद्रे¹⁶⁶ मा लिखेत् ॥ १२३ ॥

विशेषश्चात्र विज्ञेयः शृङ्खला षट्पदा भवेत् ।

त्रयोदशपदावल्लीभद्रं तु नवभिः पदैः ॥ १२४ ॥

पञ्चविंशत्पदा वापी ऋतुभिः¹⁶⁷ षोडशात्मकः ।

मध्ये न वै पदं पत्रे कर्णिकाकेसरान्वितम् ॥ १२५ ॥

161 शक्यपाठः – 'स्मृताः' ।

162 पाठान्तरम् – पंकौतुः- क. ।

163 मूलपाठः – कोष्ठाश्चतुर्दशः- क., ख. ।

164 पाठान्तरम् – तेषासुपरिपंक्तौ[xx]ष्ठाः- क. ।

165 पकभ्यन्तरा- ख. ।

166 मूलपाठः – रर्चतोभद्र- क., रर्चतभद्रे- ख. ।

167 रितुभिः- क., ख. ।

सत्वं रजस्तमो वर्णाः परितो¹⁶⁸ मंडलस्य तु।

त्रयः परिधयः कार्यास्तत्र द्वाराणि कारयेत्॥ १२६ ॥

सितेन्दुः शृङ्खला कृष्णा वल्ली नीला प्रकीर्तिता।

भद्रं वै¹⁶⁹ वारुणं ज्ञेयं वापी स्या[च] छ्वेतवर्णिका¹⁷⁰ ॥ १२७ ॥

लिंगानि कृष्णवर्णानि पार्श्वतो द्वादशैव तु।

परिधिः पीतवर्णः स्यात् कमलं पञ्चवर्णकम्॥ १२८ ॥

॥ इति श्रीवाराहीतन्त्रे निर्वाणपदे सप्तमपटलः ॥ ७ ॥

168 पाठान्तरम् – पतितो- क.।

169 पै- ख.।

170 पाठान्तरम् – छेतवर्णिका- ख.।

॥ अष्टमपटलः ॥

[॥ अथापदुद्धरणकवचम् ॥]

॥ श्रीदेव्युवाच ॥

देवदेव जगन्नाथ भक्तानुग्रहकारणः ।

सर्वापद्भ्यः¹ समाप्नोति परित्राणं² कथं नरः ॥ १ ॥

॥ ईश्वर उवाच ॥

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि गुह्यागुह्यतरं परम् ।

आपदुद्धरणं³ नाम कवचं परमाद्भुतम् ॥ २ ॥

शतमष्टोत्तरं⁴ चैव जप्त्वा ध्यात्वा च कालिकाम् ।

¹ मूलपाठः – सर्वापत्य- क., सर्वापस्य- ख. ।

पाठान्तरम् – ख. हस्तलेखस्य पृष्ठप्रान्ते "द्भ्यः" इत्यक्षरं मिलितम् । अतः "सर्वापद्भ्यः" इति पठितुं शक्यते ।

² मूलपाठः – पवित्रानं- क., ख. ।

पाठान्तरम् – ख. हस्तलेखस्य पृष्ठप्रान्ते "रि" इत्यक्षरं मिलितम् । अतः "परित्राणं" इति पठितुं शक्यते ।

³ आपदुधारणं- क. ।

⁴ सतमष्टोत्तरं - क. ।

इन्द्रजिह्वन्धनान्मुक्तः⁵ पुरा देवि सचीपतिः⁶ ॥ ३ ॥

भैरवोऽस्य ऋषिः छन्दो गायत्री देवता प्रभुः।

कालिका विनियोगोऽस्य सर्वापद्धिनिवारणे ॥ ४ ॥

ॐ शिरो मे कालिका पातु क्रीमाद्यांङे⁷ युतानपि⁸।

ललाटे चण्डिका पातु कण्ठं पातु पराम्बिका ॥ ५ ॥

चामुण्डा हृदयं⁹ पातु नाभिं मंगलचण्डिका।

उग्रचण्डी¹⁰ शिरः पातु प्रचण्डा पातु पद्मगम् ॥ ६ ॥

भैरवी त्वरिता दुर्गा¹¹ चामुण्डा चण्डनासिका¹²।

⁵ इन्द्रजिह्वन्धनान्मुक्त- क.।

"इन्द्र" इतिशब्दस्य इकारो नेवारीलिप्या लिखितोऽस्ति।

⁶ सचिपतिः- क.।

⁷ क्रीमाद्यांगे- ख.।

⁸ मूलपाठः – युतानयिः- क., युतानपिः- ख.।

⁹ पाठान्तरम् – हृदयं- क.।

¹⁰ उग्रचण्डा- ख.।

¹¹ दुर्गा- ख.।

¹² शक्यपाठः – 'चण्डनायिका'।

जयदुर्गा¹³ विशालाक्षी¹⁴ भद्रकाली¹⁵ कपालिनी¹⁶ ॥ ७ ॥

शिवदूतीति ता[.] पान्तु¹⁷ दशदिक्षु च मां सदा।

तारा काली¹⁸ शिवा स्वाहा जयन्ती मङ्गला स्वधा ॥ ८ ॥

योगिनी¹⁹ योगनिद्रा²⁰ च छिन्नमस्ता च डाकिनी²¹।

राजद्वारे जलेऽरण्ये²² संयोगे²³ संकटे ग्रहे²⁴ ॥ ९ ॥

राज्ञः खड्गनिपाते च कारागारादिभीषणे।

इति सर्वत्र रक्षन्तु²⁵ सदा मां²⁶ परमायुधैः²⁷ ॥ १० ॥

13 पाठान्तरम् – जयदुर्जा- ख.।

14 मूलपाठः – विसालाक्षी- क., ख.।

15 भद्रकालि- क., ख.।

16 कपालिनि- क., ख.।

17 पाठान्तरम् – पातु- क.।

18 मूलपाठः – कालि- क., ख.।

19 योगिनि- क., ख.।

20 पाठान्तरम् – योगनिन्दा- क.।

21 डाकिनि- क.।

22 जलेऽरण्य- क.।

23 सःयोगे- ख.।

24 ग्रह- क.।

25 र[x]स्तु- क.।

26 मी- क.।

27 परमोयुधैः- क.।

इदं च कथितं देवि कवचं ब्रह्मरूपिणम्²⁸।

आपदुद्धरणं नाम सर्वापद्विनिवारकम्॥ ११ ॥

अस्य²⁹ विधारणाद्देवि सर्वापन्नाशयेत्³⁰ क्षणात्।

देव्यै पुष्पाञ्जलिं दत्वा कवचं प्रपठेत् सकृत्॥ १२ ॥

सर्वापन्नाशयेत् सत्यं तत्क्षणान्नात्र³¹ संशयः।

त्रिवारं पठनात् सत्यं नाशयित्वाखिलापदम्³²॥ १३ ॥

सर्वप्रियतमो³³ भूत्वा सर्वैश्वर्यमवाप्नुयात्।

लोहपञ्जलमध्यस्थो गलपद्वं³⁴ धनै[र्] दृढम्॥ १४ ॥

देवीं हृदि समाराध्य पठित्वाष्टाधिकं शतम्।

खड्गादिभिरवध्य³⁵ स्याद्वंधनान्मुच्यते³⁶ ध्रुवम्॥ १५ ॥

गुरुवक्त्रात् समासाद्ये लक्षं यः प्रपठे[च्च] छुचिः।

²⁸ मूलपाठः – ब्रह्मरूपिनं- क., ख.।

²⁹ अस्या- क., ख.।

³⁰ पाठान्तरम् - सर्वापन्नासियत्- क.।

³¹ तत्क्षणान्नात्रि- क.।

³² मूलपाठः – नाशयित्वाऽखिलापदं- क., ख.।

³³ पाठान्तरम् – सर्वप्रियतरो- क.।

³⁴ गलपद्वं- क.।

³⁵ मूलपाठः – खड्गादिभिःरवध्य - क., ख.।

³⁶ पाठान्तरम् - स्याद्वंधनाअच्यते- क.।

परितुष्टा³⁷ तदा काली तस्य प्रत्यक्षतां व्रजेत् ॥ १६ ॥

[॥ अथ मुद्रालक्षणम् ॥]

॥ देव्युवाच ॥

देवदेव महादेव सर्वागमविशारद³⁸ ।

इदानीं श्रोतुमिच्छामि मुद्राश्चैव तु³⁹ लक्षणम् ॥ १७ ॥

॥ भैरव उवाच ॥

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि मुद्रायाश्चैव लक्षणम् ।

सुमुखीकृत्यहस्तौ⁴⁰ द्वौ द्वौ हस्तौ किञ्चितांगुली ॥ १८ ॥

मुकुली तु समाख्याता पंकजं प्रसृतैव सा ।

[इति मुकुली ।]

पूर्वोक्ता मुकुली या च प्रदेशे निःसृतांगुलिः ॥ १९ ॥

³⁷ पलितुष्टा- ख.।

³⁸ मूलपाठः – ०विसारद- क., ख.।

³⁹ शक्यपाठः – ‘मुद्रायाश्चैव’।

⁴⁰ पाठान्तरम् – हस्तौ- क.।

व्योकेशमुद्रा⁴¹ मुकुला पद्ममुद्रां प्रदर्शयेत्।

[इति पद्ममुद्रा।]

अंगुष्ठै[र्] वचितीजौ (?) तु स्वकीयांगुलिवेष्टितौ ॥ २० ॥

उच्चैश्चाभिमुखौ⁴² हस्तौ योजयित्वा तु निष्ठुरा।

तर्जन्यौ⁴³ कुचिते कृत्वा तथैव च कनीष्ठयो[ः] ॥ २१ ॥

अधोमुखी दष्टनखा स्थिता मध्ये करस्य तु।

चतप्रश्नोत्थिताः पृष्ठे अंगुष्ठावेकतः⁴⁴ कुरु ॥ २२ ॥

नालं व्यवस्थितौ द्वौ तु व्योममुद्रा प्रकीर्तिता।

[इति व्योममुद्रा।]

देवता तेन संतुष्टा सर्वदा सन्मुखी भवेत् ॥ २३ ॥

[इति सन्मुखी मुद्रा।]

अंगुष्ठौ निक्षिपेत् सेयं मुद्रा त्वावाहनी मता।

संगुथ्य निक्षिपेत् सेयं मुद्रा वावाहनी स्मृता ॥ २४ ॥

[इत्यावाहनी मुद्रा।]

⁴¹ शक्यपाठः – ‘व्योमेशमुद्रा’।

⁴² मूलपाठः – उच्चैचाभिमुखौ- क., ख.।

⁴³ तर्जन्यो- क., ख.।

⁴⁴ पाठान्तरम् – अंगुष्ठावेकतः- ख.।

अधोमुखी त्वयं चेत् स्यात् स्थापनी मुद्रिका स्मृता।

[इति स्थापनी मुद्रा।]

उच्छ्रितावुच्छ्रितौ⁴⁵ कुर्यात् संमुखीकरणी भवेत् ॥ २५ ॥

[इति संमुखीकरणी मुद्रा।]

प्रसृतांगुलिकौ हस्तौ मिथः श्लिष्टौ तु सन्मुखौ⁴⁶।

कुर्यात् स्वहृदयं सेयं⁴⁷ मुद्रा⁴⁸ प्रार्थनसंज्ञिका ॥ २६ ॥

इत्येवं⁴⁹ सर्वदेवानां⁵⁰ पूजने षट् प्रदर्शयेत्।

[इति प्रार्थनमुद्रा।]

उच्छ्रितं दक्षिणांगुष्ठं वामांगुष्ठेन बन्धयेत् ॥ २७ ॥

वामांगुलैर्दक्षिणाभिरंगुलीभिश्च⁵¹ वेष्टयेत्।

लिंगमुद्रेयमाख्याता शिवसान्निध्यकारिणी ॥ २८ ॥

[इति लिंगमुद्रा।]

⁴⁵ मूलपाठः – उच्छ्रितावुच्छ्रितौ- क., उच्छ्रितावुच्छ्रितौ- ख.।

⁴⁶ सन्मुखैः- क., ख.।

⁴⁷ सेयं- क., ख.।

⁴⁸ पाठान्तरम् – "मुद्रा" इति शब्दो ख.हस्तलेखस्य पृष्ठप्रान्ते मिलितः।

⁴⁹ मूलपाठः – इत्येव- क., ख.।

⁵⁰ पाठान्तरम् - सर्वदेवानां[मि]- ख.।

⁵¹ मूलपाठः – वामांगुलैर्दक्षिणाभिरंगुलीभिश्च- क., ख.।

श्रीकामः शीर्षि⁵² कुर्वीत राज्यकामस्तु नेत्रयोः।

मुखे स्वत्रयकामस्तु⁵³ ग्रीवायां रोगशान्तिकृत् ॥ २९ ॥

हृदयसर्वकामी च ज्ञानार्थी नाभिमण्डले।

राज्यकामस्तु गुह्यै[र] वैराष्ट्रकामस्तु पादयोः ॥ ३० ॥

आवाहनी स्थापिनी च संनिधीकरणी तथा।

सुसंनिरोधनी मुद्रा संमुखीकरणी तथा ॥ ३१ ॥

संकलीकरणा चैव महामुद्रा तथैव च।

शंखचक्रगदापद्मधनुकौस्तुभगारुडाः ॥ ३२ ॥

श्रीवत्सवनमाले च योनिमुद्रां प्रदर्शयेत्।

एताभिः सप्तदशाभिर्मुद्राभिस्तु विचक्षणः ॥ ३३ ॥

आवाहनीयं मुद्रा स्याद्देवार्चनविधौ प्रिये।

एषैवाधोमुखी मुद्रा स्थापने शस्यते पुनः ॥ ३४ ॥

उन्नतांगुष्ठयोगेन मुष्टीहृदयकाद्वयम्।

सन्निधीकरणी मुद्रा देवार्चनविधौ⁵⁴ प्रिये ॥ ३५ ॥

⁵² शीर्षि- क., शीर्ष्मि- ख.।

⁵³ पाठान्तरम् – त्वत्रयकामस्तु- ख.।

⁵⁴ ०विधो- क.।

अंगुष्ठगर्भिणी चैव मुद्रा स्यात् संनिरोधिनी।

उत्तानमुष्टियुगला संमुखीकरणी मता ॥ ३६ ॥

अंगैरैवांगविन्यासः⁵⁵ सकलाकरणी भवेत्।

अन्योन्यांगुष्ठसंलग्ना विस्तारितकरद्वयी ॥ ३७ ॥

महामुद्रेयमाख्याता न्यूनाधिकसमापनी।

कनिष्ठानामिकामध्यां तस्यांगुष्ठतदग्रतः⁵⁶ ॥ ३८ ॥

गोपितांगुष्ठमूलेन⁵⁷ संख्या⁵⁸ मुकुली कृता।

करद्वयेन मुद्रा स्यात् च छंखाख्येयं⁵⁹ सुरार्चने ॥ ३९ ॥

अन्योन्याभि[र] मुखस्पर्शं व्यत्ययं न तु वेष्टयेत्।

अंगुलिभिः प्रयत्नेन मंडलीकरणं प्रिये ॥ ४० ॥

चक्रमुद्रेयमाख्याता गदामुद्रा ततः परम्।

अन्योन्याभि[र] मुखाश्लिष्टा ततः कौस्तुभसंज्ञिका⁶⁰ ॥ ४१ ॥

कनिष्ठान्योन्यसंलग्नेऽभिमुखे⁶¹ हि परस्परम्।

⁵⁵ अंगैरैवांगविन्यासः- ख.।

⁵⁶ तस्यांगुष्ठतदग्रतः- ख.।

⁵⁷ गोपितांगुष्ठमूलेन- क.।

⁵⁸ मूलपाठः – संख्या- क., ख.।

⁵⁹ छंखाख्ये- क.।

⁶⁰ मूलपाठः – संज्ञिका- क., ख.।

वामस्य तर्जनीमध्ये मध्यानामिकयोरपि ॥ ४२ ॥

वामानामिकसंसृष्टा तर्जनीमध्यशोभिता।

पर्यायेणानतांगुष्ठद्वयी कौस्तुभलक्षणा ॥ ४३ ॥

कनिष्ठानामिकामध्यतर्जन्यग्रकरद्वयी।

मुने[.] श्रीवत्समुद्रेयं वनमाला भवेत्ततः ॥ ४४ ॥

कनिष्ठानामिकामध्यामुष्टिरुन्नततर्जनी⁶²।

परिभ्रांताणि⁶³ रस्युच्चेस्तर्जनीभ्यां दिवौकसः ॥ ४५ ॥

योनिमुद्रा समाख्याता द्योतत्कारद्वयाश्रिता।

तर्जन्याकृष्टमध्यांते स्थितानामिकयुग्मिका ॥ ४६ ॥

मध्यस्थलस्थितांगुष्ठेयं शस्तामर्चन इति।

[इति सप्तदशमुद्राः।]

⁶¹ कनिष्ठैन्योन्यसंलग्नेभिमुखे- क., कनिष्ठैन्योन्यसंलग्नेभिमुखे- ख.।

⁶² पाठान्तरम् – ०मुष्टि०- ख.।

⁶³ परिभ्रांताणि- ख.।

[॥ अथोपचाराः ॥]

अष्टत्रिंशत् षोडश वा दश पंचोपचारकाः[.] ॥ ४७ ॥

तानि भज्य प्रवक्ष्यामि⁶⁴ ते⁶⁵ ते तैश्च कृते च किम्।

अर्घ्यं पाद्याद्याचमने मधुपर्कमुपस्पृशम् ॥ ४८ ॥

स्नानं नीरांजनं वस्त्रमाचम्य चोपवीतकम्।

पुनराचमनं⁶⁶ भूषदर्पणालोकनं⁶⁷ ततः ॥ ४९ ॥

गन्धपुष्पे धूपदीपौ नैवेद्यं च ततः क्रमात्।

पानीयं तोयमाचारं हस्तवासस्ततः परम् ॥ ५० ॥

तांबूलमनुलेपं च पुष्पदानं पुनः पुनः।

गीतवाद्यं तथा नृत्यं स्तुतिं चैव प्रदक्षिणम् ॥ ५१ ॥

पुष्पांजलिनमस्कारौ⁶⁸ चाष्टत्रिंशत्समीरिताः[.]।

आसनं स्वागतं चार्घ्यं पाद्यमाचमनीयकम् ॥ ५२ ॥

⁶⁴ मूलपाठः – प्रवक्ष्यामि- क., ख.।

⁶⁵ पाठान्तरम् – के- ख.।

⁶⁶ मूलपाठः – पुनराचमने- क., ख.।

⁶⁷ पाठान्तरम् – भूषः०- क.।

⁶⁸ मूलपाठः – ०नमस्कारा- क., ख.।

मधुपर्कासनस्नानवसनाभरणानि च।

सुगंधः सुमनो धूपो दिपसन्नेन तर्पणम्⁶⁹ ॥ ५३ ॥

मालानुलेपने⁷⁰ चैव⁷¹ नमस्कारविसर्जने।

अर्घ्यपाद्याचमान्यव मधुपर्काचमान्यपि⁷² ॥ ५४ ॥

गन्धादयो निनिद्रांता (?) उपचारा दश क्रमाः।

गन्धपुष्पे⁷³ धूपदीपौ नैवेद्यं पंचमः स्मृतः⁷⁴ ॥ ५५ ॥

गन्धतैलमथो दद्याद्देवस्य प्रतिमां ततः।

पूर्वा च विष्णुक्रांता च श्यामाकं पद्ममेव च ॥ ५६ ॥

पाद्यांगानि च चत्वारि कथितानि समासतः।

कर्पूरमगरं पुष्पद्रव्याण्याचमनीयके ॥ ५७ ॥

सिद्धार्थमक्षतं चैव दूर्वा तिलकमेव च।

पंचगन्धं फलं पुष्पमष्टांगं⁷⁵ त्वर्घ्यमुच्यते ॥ ५८ ॥

⁶⁹ शक्यपाठः – ‘दीपमन्त्रं च दर्पणम्’।

⁷⁰ मूलपाठः – माल्वनुलेपने- क., ख.।

⁷¹ नैव- क., ख.।

⁷² शक्यपाठः – ‘अर्घ्यपाद्याचमनानि मधुपर्काचमनेऽपि’।

⁷³ गन्धपुष्पैर्- क., गन्धपुष्पौ- ख.।

⁷⁴ पाठान्तरम् – पंचमस्मृत- ख.।

⁷⁵ पुष्पमष्टांगं- ख.।

स्नाने वस्त्रे तथा भक्ष्ये दद्यादाचमनीयकम्।

रजनीसह देवी च शिरीषं लक्ष्मणापि च॥५९॥

सहाभद्रा⁷⁶ कुशाग्राणि उद्धर्तनमिहोच्यते⁷⁷।

अक्षतगन्धपुष्पाणि⁷⁸ स्नानपात्रे तथा त्रयम्॥६०॥

द्रव्यामेव⁷⁹ प्रदातव्याः क्षालितास्तंडुलाः शुभाः।

तथाचमनपात्रे[S]पि दद्याज्जातीफलं प्रिये॥६१॥

लवंगमपि कंकोलं⁸⁰ शस्तमाचमनीयकम्।

तंडूलात् प्रक्षिपेत्तेषु द्रव्याभावे तु⁸¹ तत्स्मरन्॥६२॥

प्रतिमापटयंत्राणां⁸² नित्यस्नानं न कारयेत्।

कारयेत् सर्वदिवसे यदा वा मलधारणम्॥६३॥

नाक्षतैरर्चयेद्विष्णुं न तुलस्या गणाधिपम्।

⁷⁶ शक्यपाठः – ‘महाभद्रा’।

⁷⁷ मूलपाठः – उद्धर्तनमिहोच्यते- क., उद्धर्तनमिहोच्यते- ख.।

⁷⁸ अक्षतागन्धपुष्पाणि- क., ख.।

⁷⁹ उव्यामेव- ख.।

⁸⁰ पाठान्तरम् – कंकोलं- ख.।

⁸¹ मूलपाठः – नु - क., ख.।

⁸² शक्यपाठः – ‘प्रतिमानां यंत्राणां’।

न दूर्वया याजयेद्देवी⁸³ बिल्वपत्रैर्दिवाकरम् ॥ ६४ ॥

महाभिषेकं सर्वत्र शंखं नैव प्रकल्पयेत्।

सर्वत्रैव प्रशस्तोक्तः शिवसूर्यार्चनं विना ॥ ६५ ॥

[॥ अथ पुष्पविधानम् ॥]

मन्दारं पारिजातं च वश्यसौभाग्यदायकम्।

पीतजात[] सर्वकालं विशेषस्तम्भने हितम् ॥ ६६ ॥

खर्जूरपुष्पं जाती च कुन्द[] श्रीवृद्धिदायकम्।

बन्धूकं मोक्षसौभाग्यं जवा च त्रिपुराप्रिया⁸⁴ ॥ ६७ ॥

उत्पलं धन[] वृद्धिं च पद्मं पौष्टिकमेव च।

पुन्नाग[:] सर्वसंपत्ति[र्]⁸⁵ वभ्रूकं धनहानिकम् ॥ ६८ ॥

कल्हादो ह्लादसिद्धिं च⁸⁶ केतकीं च विवर्जयेत्।

⁸³ पाठान्तरम् – [x]जयेद्देवी- क.।

⁸⁴ मूलपाठः – त्रिपुराप्रिये- क., ख.।

⁸⁵ पाठान्तरम् – सर्वसंपत्ति- ख.।

⁸⁶ कल्हादोल्हादसिद्धि- क.।

मुहुश्च⁸⁷ निष्फलं⁸⁸ ज्ञेयं मल्लिका दुःखदायिका ॥ ६९ ॥

चम्पकैः⁸⁹ पुत्रकामस्तु त्रिसंध्या दुःखमोचन⁸⁹।

द्रोणं⁹⁰ मोक्षमवाप्नोति सेवन्ती सर्वसिद्धिदा ॥ ७० ॥

सेफालिका जयकरी कर्णिका वृद्धिदायिका।

कुमुदे प्रीतिदं चैव सुदर्शने धनप्रदम् ॥ ७१ ॥

कुरुण्ठः⁹¹ सिद्धिसौभाग्यं नीलद्रव्यं तु हानिकम्⁹¹।

दमनः सर्वसम्पत्तिर्बिल्वपत्रं⁹² पराप्रियम् ॥ ७२ ॥

निर्गन्धोत्कटगन्धं⁹³ च वर्जयेच्चक्रपूजने।

कृष्णापराजिता मृत्युः⁹⁴ सुतमाली तथैव च ॥ ७३ ॥

मल्लिका नाम संज्ञा या दुःखदा मृत्युदा सदा।

ऋद्धिव्याधिप्रदश्चैव⁹⁴ केशयुक्तं च हानिकम् ॥ ७४ ॥

⁸⁷ मुहुश्च- ख.।

⁸⁸ मूलपाठः – निष्फलं- क., ख.।

⁸⁹ शक्यपाठः – ‘दुःखमोचिनी’।

⁹⁰ ‘द्रोणैर्’।

⁹¹ मूलपाठः – हारिकं-क., ख.।

⁹² दमनसर्वसंपत्तिर्विल्वपत्रं- क., दमनसर्वसंपत्तिर्विल्वपत्रं- ख.।

⁹³ पाठान्तरम् – निर्गन्धो- ख.।

⁹⁴ मूलपाठः – ऋद्धिव्याधिप्रदश्चैव- क., ख.।

क्रिमिमयमहाभीती⁹⁵ राजदण्डमहद्भयम्⁹⁶।

जवापुष्पैर्महेशानि⁹⁷ पूर्ववत् पूजये[च] छिवाम्॥ ७५ ॥

मासमात्रेण हन्त्येव पातकं शतजन्मकम्।

सौभाग्यं वाग्भवे मन्त्री त्रिपुरायाः⁹⁸ प्रसादतः। ॥ ७६ ॥

श्वेतपुष्पैर्महेशानि महद्भिः पूजयेन्नरः।

नाशयेत् पातकं सर्व मासमात्रं च पूजयेत्॥ ७७ ॥

त्रिलोकं वशगं तस्य सर्वपापं दहेद्बुधः।

बित्त्वपत्रेश्वजलजैः⁹⁹ सत्यश्व[] परिपूजयेत्॥ ७८ ॥

पूर्ववत् परमेशानि मासमात्रं प्रसन्नधीः।

समृद्धिवान् भवेन्मन्त्री सर्वपापं हरेत् सदा॥ ७९ ॥

मल्लि[र] मालती¹⁰⁰ जाती च कुन्दैश्च शतपत्रकैः।

श्वेतोत्पलसुशीतैश्च पूजयेन्मासमात्रकम्॥ ८० ॥

95 ०महाभीति- क., ख.।

96 राजचन्दमहद्भयं- क., राजदन्दमहद्भयं- ख.।

97 पाठान्तरम् – जवापुष्पैर्महेशानि- क.।

98 त्रिपुराया- क.।

99 ०जलकैश्च- ख.।

100 मूलपाठः – मालति- क., ख.।

कुलाचारक्रमेणैव¹⁰¹ पातकं शतजन्मकम्।

ब्रह्महत्यादिजनितं नाशयेन्नात्र संशयः ॥ ८१ ॥

मुक्तिस्तस्य करे देवीवाचा जीवसमो भवेत्।

अगस्त्यप्राणबन्धूकजवारक्तोत्पलैः प्रिये ॥ ८२ ॥

पूर्वक्रमेण संपूज्य मासमेकं प्रसन्नधीः।

पातके¹⁰² नाशयेन्मन्त्री साक्षात्कामे समो भवेत् ॥ ८३ ॥

चम्पकैः पाटुलैर्देवी¹⁰³ वकुलैर्नागकेशरैः।

वकुलैः[.] सिन्दुवालैश्च पूजयेत् पूर्ववत् प्रिये[त] ॥ ८४ ॥

सौभाग्यमातुलं तस्य मासमात्रेण जायते।

पापं विनाशयेद्देवी¹⁰⁴ यदि मंत्रं¹⁰⁵ सहस्रकम् ॥ ८५ ॥

पुष्पैः पर्यूषितैर्देवी[.]¹⁰⁶ नार्चयेत् स्वर्णकैरपि।

निर्माल्यभूतैः कुसुमैरुच्छिष्टैः परमेश्वरि¹⁰⁷ ॥ ८६ ॥

101 कुलाचालक्रमेणैव- क., ख.।

102 शक्यपाठः – ‘पातकं’।

103 ‘पाटुलैर्देवि’।

104 ‘विनाशयेद्देवि’।

105 मूलपाठः – यदिन्मन्त्र- क., ख.।

106 शक्यपाठः – ‘पर्यूषितैर्देवि’।

107 मूलपाठः – परमेश्वरी- क., ख.।

पलाशकाशकुसुमै[र] नार्चये[द्] दूरतस्त्यजेत्।

धात्रीतमालजैः पत्रैः तुलशीद्वितयैस्तथा¹⁰⁸ ॥ ८७ ॥

पूजनात् पातकी चेत्स्यादिन्द्रस्यापि¹⁰⁹ हरे[च] छियम्।

त्रिपुरापूजने वज्या¹¹⁰ तुलसी सर्वदा बुधैः ॥ ८८ ॥

तुलसीघ्राणमात्रेण क्रुद्धा भवति सुन्दरी।

भैरवी सुन्दरी तारा ब्रह्म विष्णु[ः] शिव[ः] स्वयम् ॥ ८९ ॥

तुलसीवर्जिता¹¹¹ पूजा सा पूजा विफला भवेत्।

अतः पुष्पस्य माहात्म्यं लेशमात्रं वदाम्यहम् ॥ ९० ॥

य[ज] ज्ञात्वा साधकः सिद्धिं लभेन्नूनं न संशयः।

चम्पकस्य प्रदानेन स्वर्णबहुविधं¹¹² लभे[त्] ॥ ९१ ॥

नागकेशप्रदानेन¹¹³ रूपवान् शुभगो¹¹⁴ भवेत्।

108 शक्यपाठः – ‘तुलसीद्वितयैस्तथा’।

109 मूलपाठः – चेत्स्यादिन्द्रस्मापि- क., ख.।

110 वज्या- क., ख.।

111 पाठान्तरम् – उलसीवर्जिता- ख.।

112 स्वर्णवद्भविधं- ख.।

113 नागकेशरदानेन- ख.।

114 मूलपाठः – शुभगा- क., सुभगा- ख.।

पून्नागपुष्पदानेन¹¹⁵ ज्वरशान्ति[र्] भवेत् सदा ॥ ९२ ॥

केशरस्य प्रदानेन शत्रुर्नाशयते¹¹⁶ ध्रुवम्।

पारिजातपालिभद्रदानेनायुः प्रवर्धते¹¹⁷ ॥ ९३ ॥

कुन्दपुष्पप्रदानेन करमायाति वै ध्रुवम्।

जातीमालतीकुब्जैश्च¹¹⁸ शीघ्रं तुष्यन्ति मातरः ॥ ९४ ॥

कोकिलाक्षप्रदे येन अकालमरणं हरेत्।

द्रोणपुष्पप्रदानेन तुष्यते परमेश्वरी ॥ ९५ ॥

यथा छागादिबलिना तथा तुष्यति निश्चितम्।

करवीरेण पुष्पेण¹¹⁹ पूजयेज्जगदीश्वरीम् ॥ ९६ ॥

प्रतिपुष्पेषु मात्रेण योजयित्वा निशा[.] सुरै[.]।

लभते वांछितान् कामानाज्ञासिद्धिः च लभ्यते ॥ ९७ ॥

लोहितश्चापरक्तो¹²⁰ वा करवीरस्तु सिद्धिदः।

बन्धूकस्य प्रदानेन ददृवस्त्रं च लभ्यते ॥ ९८ ॥

115 पाठान्तरम् – पुन्तागपुष्पदानेन- ख.।

116 शत्रूर्नाशयते- ख.।

117 मूलपाठः – प्रवर्द्धते- क., ख.।

118 ०मालतिकुब्जैश्च- क., ख.।

119 पुष्पेन- क., ख.।

120 लोहितोचापरक्तो- क., ख.।

अपराजितामाहात्म्यं नैवक्यं च प्रवीम्यहम्।

अपराजिताया अन्या प्रिया¹²¹ देव्या न विद्यते ॥ ९९ ॥

अपराजिता या पर्णे स्थिता पूर्वशतं समा।

योनिरूपं तु सा स्थित्वा ततो निर्गच्छती शिवा ॥ १०० ॥

करवीरे लिङ्गरूपः शिवो वसति वै सदा।

शिवशक्त्याश्च संयोगः¹²² करवीरापराजिता¹²³ ॥ १०१ ॥

रक्तचन्दनमिश्रेण तयोर्योगेन पूजयेत्।

तुष्यते परमेशानि सा पूजा सफला स्मृता ॥ १०२ ॥

पुष्पैररण्यसंभूतैः पुत्रैर्वा गिरिसंभवैः¹²⁴।

स्वरामोद्भावापुष्पैर्वा त्रिसन्ध्यं श्वेतलोहितैः ॥ १०३ ॥

श्वेतपत्रैः¹²⁵ कुञ्जकैर्वा पूजयेद्वाञ्छितप्रदम्।

अपर्युषितनिश्छिद्रैः¹²⁵ प्रेषितैर्वा जन्तुवर्जितैः ॥ १०४ ॥

आत्मारामोद्भवैर्वापि पुष्पैः संपूजयेच्च छिवाम्।

¹²¹ प्रियो- क., ख.।

¹²² पाठान्तरम् – संयोग- क.।

¹²³ मूलपाठः – कनवीरापराजिता- क., ख.।

¹²⁴ पाठान्तरम् – गिरिसंभवे- ख.।

¹²⁵ निश्छिद्रैः- ख.।

कमलैः शितशोणैश्च वाजपेयफलं लभेत् ॥ १०५ ॥

वित्त्वपत्रेण संपूज्य मण्डलेश्च¹²⁶ रती[.] लभेत्।

नीलोत्पलैः सर्वकामां कुमुदैः कामदो भवेत् ॥ १०६ ॥

सर्वेषु पीतपुष्पेषु¹²⁷ पलाशं श्रेष्ठमुच्यते।

अशोक[.] शोकहरणो देव्याः प्रीतिकरः परः ॥ १०७ ॥

नमस्कृत्य जपेन्मन्त्रे लक्षणात् सिद्धिदायकम्।

ये कलौ सिद्धिदा वत्स तान् वक्ष्य शृणु तत्त्वतः ॥ १०८ ॥

बहुना बहुनोक्तेन¹²⁸ सर्वशक्तिषु य[च] लुभम्।

तन्वक्ष्येन समासेन विष्णुलोकेषु दुर्लभम् ॥ १०९ ॥

विना शक्तिं न सिद्धिः स्यान्नैव शक्तिः प्रसीदति।

तस्मा[च] छत्त्यान्वितं शक्तैः¹²⁹ पूजां कुर्याद्विचक्षणः ॥ ११० ॥

अर्चयन् विषयैः पुष्पैस्तत्क्षणात्तन्मयो¹³⁰ भवेत्।

अहिंसा परमं पुष्पं पुष्पमिन्द्रीयनिग्रहम्¹³¹ ॥ १११ ॥

¹²⁶ मण्डलेश्च- ख.।

¹²⁷ मूलपाठः – पितपुष्पेषु- क., ख.।

¹²⁸ पाठान्तरम् – वदनावदनाक्तेन- ख.।

¹²⁹ शक्यपाठः – ‘छत्त्यान्वितः शक्तैः’।

¹³⁰ मूलपाठः – पुष्पैस्तत्क्षणात्तन्मयो- क., पुष्पैस्तत्क्षणात्तन्मयो - ख.।

दयापुष्पं धर्मपुष्पं ज्ञानपुष्पं च पञ्चमम्।

कस्तुरी कुंकुमं चैव कर्पूरं कमलं कुलम्।

ककार['] कौलिकं चैव देवताप्रीतीकारकम् ॥ ११२ ॥

॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥

केषु केषु च पुष्पेषु प्रभो कर्तः स्पृहा तव।

पच्छिकानि तु¹³² पुष्पाणि¹³³ शुभानि कथयस्व¹³⁴ मे ॥ ११३ ॥

॥ ईश्वर उवाच ॥

पृष्टो[ऽ]हं यस्त्वया देवि मम कौतूहलं हितम्।

कथयामि प्रयत्नेन लोकानां हितकाम्यया ॥ ११४ ॥

आषाढस्य तु मासस्य स्नात्वा कृष्णचतुर्दशीम्।

अर्चयेद्गुलुं दुग्धा¹³⁵ दत्त्वा पुष्पासनं तथा ॥ ११५ ॥

उद्धृत्वा ब्रह्मलोके तु ते[ऽ]पि¹³⁶ यान्ति पराङ्गतिम्।

131 पाठान्तरम् – पुष्पं[xx]मिन्द्रीयनिग्रहं- ख.।

132 न्तु- क.।

133 मूलपाठः – पुष्पानि- क., ख.।

134 कथयाश्च- क., कथयाश्च- ख.।

135 दग्धा- क., ख.।

136 पाठान्तरम् – [x]पि- ख.।

श्रावणस्य तु मासस्य एकाहारेण यो नरः ॥ ११६ ॥

अर्चयेत् करवीरेण गोसहस्रफलं लभेत्।

भाद्रपदस्य मासस्य अपामार्गेण योऽर्चयेत् ॥ ११७ ॥

हंसध्वजेन युक्तेन विमानेन स गच्छति।

आश्विन्याऽ] यस्य मासस्य अर्कपुष्पैः तु योऽर्चयेत् ॥ ११८ ॥

मयूरध्वजयुक्तेन विमानेन स गच्छति।

कार्तिकस्य तु मासस्य समक्षीरेण स्नापयेत् ॥ ११९ ॥

अर्चयेज्जातिपुष्पैस्तु¹³⁷ शिवं पश्यन्ति रञ्जनम्।

मार्गशीर्षस्य मासस्य च केनार्चयते पुनः ॥ १२० ॥

स त्रैलोक्यमतिक्रम्य शास्त्रोऽहं तत्र गच्छति।

पौषमासे तु मासस्य धूतुरेण तु योऽर्चयेत् ॥ १२१ ॥

तुष्टेन सो मया देवि लभते परमं¹³⁸ पदम्।

माघे¹³⁹ चैव तु मा देवि हरं¹⁴⁰ विल्वैः¹⁴¹ च पूजयेत् ॥ १२२ ॥

137 अर्चयेज्जातिपुष्पैस्तु- क.।

138 परमः- क.।

139 मूलपाठः – माघ- क., ख.।

140 पाठान्तरम् – फलं- क.।

141 विल्वै- ख.।

बालार्कशशियुक्तेन विमानेन स गच्छति।

फाल्गुनस्य¹⁴² तु मासस्य गन्धतोयेन स्नापयेत् ॥ १२३ ॥

अर्चयेद्द्वोणपुष्पैस्तु इन्द्रास्यार्द्धासनं लभेत्।

चैत्रे चैव ततो मासि नृत्यगीतेन शंकरम्¹⁴³ ॥ १२४ ॥

योऽर्चयेद्द्वोणपुष्पेण¹⁴⁴ लाभे[द्] बहुसुवर्णकम्¹⁴⁵।

वैशाखस्य¹⁴⁶ तु मासस्य घृतेन स्नापयेत् सदा ॥ १२५ ॥

अर्चये[च्च] छुक्कमन्दारैरश्वमेधफलं लभेत्।

ज्येष्ठे¹⁴⁷ मासे¹⁴⁸ ततो दुग्धा¹⁴⁹ स्नापयेत् सततं नरः ॥ १२६ ॥

अर्चये[त्] पद्मपुष्पैस्तु¹⁵⁰ सोऽपि¹⁵¹ गच्छति¹⁵² पराङ्गतिम्।

142 फाल्गुणस्य- क.।

143 शङ्करं- ख.।

144 ०पुष्पाण- क.।

145 वद्गसुवर्णकं- ख.।

146 वैशार्षस्य- क.।

147 ज्येष्ठ- ख.।

148 मूलपाठः – मासि- क., ख.।

149 दग्धा- क., दग्धां- ख.।

150 पाठान्तरम् – ०पुष्पस्तु- क.।

151 सौपि- क.।

152 मूलपाठः – गच्छव- क., ख.।

ततः¹⁵³ शीलगुणोपेतपात्रे वेदस्य पारगे ॥ १२७ ॥

दत्त्वा दश सुवर्णानि हरे कुसुमदानदः।

मालती¹⁵⁴ मल्लिका चैव यूथिका चातिमुक्तभः ॥ १२८ ॥

पाटला¹⁵⁵ करवीरं च जपा¹⁵⁶ पावन्तिरेव¹⁵⁷ च।

कुञ्जकस्तगरश्चैव केटकीलोघ्रचम्पकैः¹⁵⁸ ॥ १२९ ॥

पुन्नागनागवकुलैः पद्मैरुत्पलजातिभिः।

एतैरन्यैश्च कुसुमैः प्रशस्तैरच्युतनरः¹⁵⁹ ॥ १३० ॥

अर्चयेद्दश स्वर्णस्य प्रत्येकं फलमाप्नुयात्।

एकेन करवीरेण सितेनाप्यसितेन च ॥ १३१ ॥

हरिवा¹⁶⁰ हरमभ्यर्च्य न पुनस्ते तपो भवेत्।

153 पाठान्तरम् – तपः- ख.।

154 मूलपाठः – मालति- क., ख.।

155 पाठान्तरम् – पाटला- ख.।

156 जया- ख.।

शक्यपाठः – ‘जवा’।

157 ‘पावकिरेव’।

158 पाठान्तरम् – कैटकीलौघ्रचम्पकैः- ख.।

159 प्रशस्तैरच्युतनरः- ख.।

160 शक्यपाठः – ‘हरिणा’।

मालती¹⁶¹ मल्लिका जाती¹⁶² युथिका चेति सुक्तभः ॥ १३४ ॥

पातला करवीरं च¹⁶³ जया¹⁶⁴ पावन्तिरेव¹⁶⁵ च।

कुञ्जकम्भस्तरश्चैव¹⁶⁶ कर्णिकारं कुरुण्ठकः ॥ १३५ ॥

चम्पको वातकाः कुन्दो वाणो बर्बरा¹⁶⁷ मल्लिका।

अशोकस्तिलकश्चम्पस्तथा¹⁶⁸ वै वाटचूषकः ॥ १३६ ॥

शमीपुष्पं¹⁶⁹ प्रकारात्तु¹⁷⁰ शुभं¹⁷¹ केशवपूजने।

पद्मान्यंबुसमुत्थामि¹⁷² रक्तनीले तथोत्पले¹⁷³ ॥ १३७ ॥

सितोत्पलं च कृष्णस्य दयितानि सदा प्रिये।

161 मूलपाठः – मालति- क., ख.।

162 जाति- क., ख.।

163 कणवीरञ्च- क., ख.।

164 शक्यपाठः – ‘जवा’।

165 ‘पावकिरेव’।

166 पाठान्तरम् – कञ्जकम्भस्तरश्चैव- क.।

167 मूलपाठः – वर्वर- क., वर्वर- ख.।

168 अशोकेस्तिलकश्चम्पतथा- क., ख.।

169 शमीपुष्पः- क., ख.।

170 प्रकारन्तु- क., ख.।

171 शुभा- क., ख.।

172 शक्यपाठः – ‘पद्मान्यंबुसमुत्थानि’।

173 पाठान्तरम् – तथोत्पले- ख.।

तानि पुष्पाणि देयानि विष्णवे प्रभविष्णवे¹⁷⁴ ॥ १३८ ॥

द्रोणपुष्पं तथैकास्मिन्¹⁷⁵ माधवाय निवेदितम्।

दत्त्वा दशसुवर्णानां यत्फलं तदवाप्नुयात् ॥ १३९ ॥

एवं पुष्पविशेषेण फलं तदधिकं प्रिये।

ज्ञेयं पुरान्तरस्यापि यथा स्यात्तं निबोधने ॥ १४० ॥

द्रोणपुष्पसहस्रेभ्यः¹⁷⁶ खदिरं¹⁷⁷ तु विलिखत।

खदिरपुष्पसहस्रेभ्यः¹⁷⁸ शमीपुष्पं¹⁷⁹ विशिष्यते ॥ १४१ ॥

शमीपुष्पसहस्रेभ्यो¹⁸⁰ बिल्वपत्रं विशिष्यते।

बिल्वपत्रसहस्रेभ्यो¹⁸¹ वकपुष्प['] विशिष्यते ॥ १४२ ॥

वकपुष्पसहस्राद्धिं नद्यावर्तं विशिष्यते।

¹⁷⁴ प्रभविष्णवे- ख.।

¹⁷⁵ मूलपाठः – पुष्पस्तथैकास्मिन्- क., ख.।

¹⁷⁶ पाठान्तरम् – सहस्रेत्यः- ख.।

¹⁷⁷ मूलपाठः – खादिरं- क., ख.।

¹⁷⁸ पाठान्तरम् – सहस्रेत्यः- ख.।

¹⁷⁹ मूलपाठः – समीपुष्पं- क., ख.।

¹⁸⁰ पाठान्तरम् – सहस्रेत्यो- ख.।

¹⁸¹ सहस्रत्यो- ख.।

नंद्यावर्तसहस्राद्धि¹⁸² करवीरं¹⁸³ विशिष्यते¹⁸⁴ ॥ १४३ ॥

करवीरसहस्राद्धि¹⁸⁵ चंपकं तु विशिष्यते।

चंपपुष्पसहस्रतादशोकं¹⁸⁶ पुष्पमुत्तमम् ॥ १४४ ॥

सेवन्तीपुष्पसहस्राणि कुब्जकं पुष्पमुत्तमम्।

कुब्जकस्य सहस्राणि त्रिसंध्या पुष्पमुत्तमम् ॥ १४५ ॥

त्रिसंध्याश्वेतसहस्राणि कुन्दपुष्पं विशिष्यते।

कुन्दपुष्पसहस्राणि शतपत्रं विशिष्यते ॥ १४६ ॥

शतपत्रसहस्राणि मल्लिका पुष्पमुत्तमम्¹⁸⁷।

मल्लिकापुष्पसहस्राणि जातीपुष्प['] विशिष्यते ॥ १४७ ॥

सर्वासां पुष्पजातीनां¹⁸⁸ जातीपुष्पमिदमुत्तमम्¹⁸⁹।

182 ०सहस्राद्धि- क.।

183 कनवीरं- क.।

184 मूलपाठः – विशिष्यति- क., ख.।

185 कनवीरसहस्राद्धि- क., ख.।

186 पाठान्तरम् – चंपपुष्पसहस्रंतादशोकं- क.।

शक्यपाठः – ‘चंपपुष्पसहस्रं तदशोकं’।

187 पाठान्तरम् – ०पुष्पमुत्तमं- ख.।

188 मूलपाठः – पुष्पजातिनां- क., ख.।

189 जातीपुष्पमिदो[x]त्तमम्- क., जातीपुष्पमिदो[x]र्तमं- ख.।

जातीपुष्पसहस्रेण यच्छेन्मालां¹⁹⁰ सुशोभना[म्] ॥ १४८ ॥

विष्णवे विधिवद्भक्त्या तस्य पुण्यं फलं शृणु।

कल्पकोटिसहस्राणि कल्पकोटिशतानि च ॥ १४९ ॥

वसेद्विष्णुपुर[ं] धीमान् विष्णुतुल्यपराक्रमः।

शेषाणां पुष्पजातीनां यत्फलं विधिदेशिकम् ॥ १५० ॥

तत्फलस्यानुसारेण विष्णुलोके महीयते।

विधिवदितिपुष्पोक्तलक्षणयुक्तकादिति ॥ १५१ ॥

पत्राण्यपि च पुष्पाणि हरिप्रीतिकलानि¹⁹¹ च।

प्रवक्ष्यामि शृणु देवि तवाग्रे गदतो मम ॥ १५२ ॥

अपामार्गपत्रपुण्य[ं] तस्माद्भृङ्गरजस्य च।

तस्माच्च¹⁹² खादिरं श्रेष्ठ[ं]¹⁹³ तस्माच्च शमिपत्रकम् ॥ १५३ ॥

बिल्वपत्रादपि हरेः तुलसीपत्रमुत्तमम्¹⁹⁴।

एतेषां तु यथा लब्धैः प्रतैश्चैवार्चयेत् हरि[म्] ॥ १५४ ॥

¹⁹⁰ यच्छेत्साला- क., ख.।

¹⁹¹ शक्यपाठः – ‘हरिप्रीतिकराणि’।

¹⁹² मूलपाठः – तस्मार्च- क., ख.।

¹⁹³ पाठान्तरम् – श्रेष्ठ- क.।

¹⁹⁴ मूलपाठः – तुलसीपत्रमुत्तमं- क., ख.।

सर्वपापविनिर्मुक्तो¹⁹⁵ विष्णुलोके महीयते।

कमले करवीरे¹⁹⁶ द्वे तुलस्या जाती केतकी¹⁹⁷ ॥ १५५ ॥

नागकेशरः¹⁹⁸ यावन्ती¹⁹⁸ कन्हारं¹⁹⁹ चंपकोत्पले²⁰⁰।

नद्यावर्त्तं च यूथी च मल्लिका²⁰¹ नवमल्लिका ॥ १५६ ॥

कुन्दमन्दारकं चैव सौगन्धिकं च सकेशरम्।

कुरुण्ठशोकलर्जानि²⁰² बिल्वं च मुनिपुष्पकम्²⁰³ ॥ १५७ ॥

पत्राणां²⁰⁴ मलकं चैव कर्णिकारं पलाशकम्।

एतान्यन्यानि पुष्पाणि²⁰⁵ यथालाभं निवेदयेत् ॥ १५८ ॥

सुरभीनि च सर्वाणि स्थलजान्यंबुजानि च।

तान्येव च प्रशस्तानि कुसुमानि महो प्रिये ॥ १५९ ॥

195 पाठान्तरम् – ०विनिमुक्तो- ख.।

196 मूलपाठः – कणवीरे- क., ख.।

197 केतकी- क., ख.।

198 शक्यपाठः – 'सेवन्ती'।

199 मूलपाठः – कन्हारं- क., कटनारं- ख.।

200 पाठान्तरम् – चपकोत्पलं - ख.।

201 सल्लिका- ख.।

202 मूलपाठः – कुलण्ठशोकलर्जानि- क., कुरुण्ठशोकलर्जानि- ख.।

203 पाठान्तरम् – मुनिपुष्पकै- क.।

204 मूलपाठः – पत्रना- क., ख.।

205 पुष्पानि- क., ख.।

यानि सुवर्णयुक्तानि रसगन्धयुतानि च।

वाणं च चंपक[.] शोकं करं च यूथिका तथा²⁰⁶ ॥ १६० ॥

पारिभद्रः²⁰⁷ पाटला च वकुलं गिरिशालिनी²⁰⁸।

कनकं जंबुवनजं प्रीतिकन्तगरेत्यपि²⁰⁹ ॥ १६१ ॥

एतानि हि प्रशस्तानि कुसुमान्यच्युतार्चने²¹⁰।

मालती तुलसी²¹¹ पद्मं केतकी²¹² मुनिपुष्पकम्²¹³ ॥ १६२ ॥

योऽर्चयन्ति²¹⁴ जगन्नाथ[.] ते गच्छन्ति हरे[.] पदम्।

विंशद्वर्षसहस्राणि त्रिंशद्वर्षशतानि²¹⁵ वा ॥ १६३ ॥

प्रीतो भवति दैत्यारिः²¹⁶ कदम्बकुसुमार्चयेत्।

यथा पद्मालयं प्राप्य प्रीतो भवति माधवः ॥ १६४ ॥

²⁰⁶ यूथिकास्तथा- क., ख.।

²⁰⁷ पालिभद्र- क., ख.।

²⁰⁸ पाठान्तरम् – गिरियोलिनी- क.।

²⁰⁹ शक्यपाठः – ‘प्रीतिकं तगरादपि’।

²¹⁰ पाठान्तरम् – कुसुमान्यच्युतार्चन- ख.।

²¹¹ मूलपाठः – तुलशी- क., ख.।

²¹² केटकी- क., ख.।

²¹³ पाठान्तरम् – मुनिपुष्पकं- ख.।

²¹⁴ मूलपाठः – योर्चयन्ति- क., ख.।

²¹⁵ पाठान्तरम् – त्रिंशद्वर्षशतानि- ख.।

²¹⁶ मूलपाठः – दैत्यानि:- क., ख.।

कदंबं²¹⁷ कुसुमं दृष्ट्वा तथा प्रीतिः। च केशवः।

सकृत्कदम्बपुष्पेण हेलया हरिरर्चितः ॥ १६५ ॥

सप्तजन्मानि देवेशि वर्षे तस्यर्द्धदूरगाः(?)।

कदम्बपुष्पाणि²¹⁸ करं यः करोति शिरोपरि²¹⁹ ॥ १६६ ॥

केशवस्य महाप्रज्ञो गोसहस्रफलं लभेत्।

मालतीमालया विष्णुः पूजितो येन कार्तिके ॥ १६७ ॥

कपिलाशतदानस्य लभेते फलमुत्तमम्।

मल्लिकाकुसुमैर्देवा²²⁰ वसन्ते गरुडध्वज[म्] ॥ १६८ ॥

यो[ऽ]र्चयेत् परया भक्त्या दहेत् पापं त्रिधार्जितम्।

दमनेनापि देवेश²²¹ संप्राप्ते मधुमाधवे ॥ १६९ ॥

कपिलाशतदानस्य अर्चना[ल्] ललते फलम्।

केतकीपत्रेणैकेन²²² पूजितो गरुडध्वजः ॥ १७० ॥

²¹⁷ पाठान्तरम् – कदम्ब- क.।

²¹⁸ मूलपाठः – ०पुष्पानि- क., ख.।

²¹⁹ पाठान्तरम् – शिरोपति- क.।

²²⁰ मूलपाठः – मल्लिकाकुसुमैर्देव- क., ख.।

²²¹ पाठान्तरम् – देवेशं- ख.।

शक्यपाठः – 'देवेशि'।

²²² पाठान्तरम् – केटकीपत्रनैकेन- क.।

समासहस्रसुप्रीतो भवति²²³ मधुसूदनः।

मुनिपुष्पकृतां²²⁴ मालां येऽर्चयन्ति जनार्दनम्²²⁵ ॥ १७१ ॥

देवेन्द्रोऽपि²²⁶ मुनिश्रेष्ठः[.] करोति कससंपुटम्।

ये²²⁷ पुनः पाटलापुष्पैर्वसन्ते²²⁸ गरुडध्वजम् ॥ १७२ ॥

अर्चयेत् परया भक्त्या मुक्तियोगि[र्] भवेद्विसः²²⁹।

बहुलाशोककुसुमैर्येऽर्चयन्ति²³⁰ जगत्पति[म्] ॥ १७३ ॥

विशोकास्ते भविष्यन्ति²³¹ यावच्चन्द्रदिवाकरौ।

येऽर्चयन्ति जलाध्यक्षं करवीरैः²³² सितासितैः ॥ १७४ ॥

चतुर्युगानि विप्रेन्द्रविप्रो²³³ भवति मानवः।

मंजर्या सहकारस्य केशवपरिसर्वदा ॥ १७५ ॥

²²³ मूलपाठः – भवन्ते- क., ख.।

²²⁴ मुनिपुष्पकृतं- क., ख.।

²²⁵ जनार्दनः- क., ख.।

²²⁶ देवेन्द्रापि- क., ख.।

²²⁷ ये- क., ख.।

²²⁸ पाठान्तरम् – पाठलापुष्पैर्वसन्ते- क.।

²²⁹ शक्यपाठः – ‘भवेद्विजः’।

²³⁰ मूलपाठः – बहुलाशोककुसुमैर्येऽर्चयन्ति- क., बहुलाशोककुसुमैर्येऽर्चयन्ति- ख.।

²³¹ भविष्यन्तिः- क., ख.।

²³² पाठान्तरम् – कनवीरैः- ख.।

²³³ विप्रेन्द्रकिप्रो- क.।

येऽर्चयन्ति महाभागा²³⁴ गोकोटिफलभागिनः।

उर्वाकुरै[र] हरैर्यस्तु पूजाकाले प्रयच्छति ॥ १७६ ॥

पूजाकाले शतगुणं सम्य[क्] प्राप्नोति²³⁵ मानवः।

शमीपत्रैस्तु²³⁶ यो देवं पूजयेत् पसुरद्विषम् (?) ॥ १७७ ॥

यममार्गमहाघोरं निस्तीर्णस्तेन तत्प्रिये।

वर्षाकारे तु देवेशं कुसुमैश्चंपकोद्भवैः²³⁷ ॥ १७८ ॥

येऽर्चयन्ति न ते मत्स्याः संसारेण पुनोद्भवाः।

कुम्भीपुष्पेण देवर्षे येऽर्चयन्ति जनार्दनम् ॥ १७९ ॥

सुवर्णपरमात्रस्य लभते तत्फलं प्रिये।

सुवर्णकेतकीपुष्पं²³⁸ येऽर्चयन्ति जनार्दनम्²³⁹ ॥ १८० ॥

कोटिजन्मार्जितं पापं दहते गरुडध्वजः।

कुंकुमारुणपद्माभ्यां गन्धाभ्यां²⁴⁰ शतपत्रिका[ः] ॥ १८१ ॥

²³⁴ मूलपाठः – महाभागाः- क., ख.।

²³⁵ पाठान्तरम् – प्राप्नोति- क.।

²³⁶ मूलपाठः – समीपत्रैस्तु- क., ख.।

²³⁷ पाठान्तरम् – कुसुमैश्चंपकोद्भवै- क.।

²³⁸ मूलपाठः – सुवर्णकेतकीपुष्पं- क., ख.।

²³⁹ जनार्दनः- क., ख.।

²⁴⁰ पाठान्तरम् – गन्धाभ्या- ख.।

यो ददाति जगन्नाथं²⁴¹ श्वेतद्वीपे वसेच्चिरम्।

यत्फलं सर्वपुष्पेषु पुष्पपत्रे च तत्²⁴² प्रिये ॥ १८२ ॥

तुलसीदलमात्रेण²⁴³ प्रायते केशवार्चनात्।

दृष्टा स्पृष्टा तथा ध्याता²⁴⁴ कीर्तिता नमिता स्तुता ॥ १८३ ॥

रोपिता सिंचिता²⁴⁵ नित्यं पूजिता तुलसी²⁴⁶ शुभा।

रोपिता तुलसी²⁴⁷ यावत् कुरुते मूलविस्तरम् ॥ १८४ ॥

तावद्युगसहस्राणि तनोति सुकृतं प्रिये।

रोपिता तुलसी²⁴⁸ पुंभिर्वर्द्धते वसुधातले²⁴⁹ ॥ १८५ ॥

कुलं तेषां तु ये²⁵⁰ भाता ये भविष्यन्ति ये गता[ः]।

कल्पायुः शतसाहस्रं ते वसन्ति हरे[र्] ग्रहम् ॥ १८६ ॥

241 जगन्नाथ- क.।

242 मूलपाठः – तं- क., ख.।

243 तुलसीदलमात्रेण- क., ख.।

244 ध्यातो- क., ख.।

245 पाठान्तरम् – सिंचितो- क.।

246 मूलपाठः – तुलसी- क., ख.।

247 तुलसी- क., ख.।

248 तुलसी- क., ख.।

249 वसुधातरे- क., ख.।

250 य- क., ख.।

न रक्तचन्दनं यः²⁵¹ तु गृहीयाद्रक्तपुष्पकम्²⁵²।

विल्वपत्रैस्तत्प्रसूनैर्नार्चये[द्] वक्त मे सुतम् ॥ १८७ ॥

शुष्कैस्तु नार्चयेद्विष्णुं²⁵³ पुष्पैः पत्रैः फलैरपि।

स्नात्वा नीतैः पर्युषितैर्याचितैः²⁵⁴ कृष्णवर्णकैः ॥ १८८ ॥

सुरभीतिः[.] तथान्यानि वर्जयित्वा तु केतकीम्²⁵⁵।

मन्दारमर्कं धत्तूरं²⁵⁶ शाल्मलिका²⁵⁷ च पुष्पकम् ॥ १८९ ॥

निषिद्धं विष्णुपूजायां पुष्पवैभीतकं तथा।

पुष्पैर्देवाः²⁵⁸ प्रसीदन्ति पुष्पै[र] देवाश्च संस्थिता[.] ॥ १९० ॥

किं चातिबहुनोक्तेन²⁵⁹ पुष्पस्योक्ति[र] मतन्द्रिकाम्।

परं ज्योतिः पुष्पमतं पुष्पेणैव²⁶⁰ प्रसीदति ॥ १९१ ॥

251 या- क., ख.।

252 गृहीयाद्रक्तपुष्पकं- क., ख.।

253 पाठान्तरम् – नार्चयेविष्णु- क.।

254 मूलपाठः – नीतैर्युषितैर्याचितैः- क., ख.।

255 केटकी- क., ख.।

256 धूतूल- क., ख.।

257 शाल्मलीका- क., ख.।

258 पुष्पैर्देवाः- क., ख.।

259 .बहुनोक्तेन- क., बद्धनोक्तेन- ख.।

260 पुष्पेनैव- क., ख.।

त्रिवर्गसाधनं पुष्पं²⁶¹ पुष्पश्रीस्वर्गमोक्षदम्।

पुष्पमूले वसेद्वह्ना पुष्पमध्ये च केशवः ॥ १९२ ॥

पुष्पाग्रे महादेवः²⁶² सर्वदेवाः²⁶³ स्थिता दले।

देवानां शुक्लपुष्पं तु दुर्गन्धं दनवास्तथा ॥ १९३ ॥

कर्कशं लोहितं चैव राक्षसानां प्रकीर्तितम्।

उद्धृतं²⁶⁴ वाप्यलेलायां पुष्पलन्येन पुष्पितम् ॥ १९४ ॥

तत्पुष्पं तु पितृणां स्यात् सत्यं देवि ब्रवीम्यहम्।

दशसौवर्णिकं पुष्पं निर्गन्धो यदि भामिति ॥ १९५ ॥

शतसहस्रका²⁶⁵ माला महादेव['] प्रसिदति।

निर्गन्धिकुसुमस्यापि विधिः ख्यातो द्विजोत्तमाः²⁶⁶ ॥ १९६ ॥

शोभनैर्विद्धगन्धाद्यैः²⁶⁷ शृणु तत्र तु तत्फलम्।

एकपुष्पप्रदानेन लिंगेषु प्रतिमासु वा ॥ १९७ ॥

261 पाठान्तरम् – पुष्प- क.।

262 महादेव- क.।

263 मूलपाठः – सर्वदेवः- क., ख.।

264 पाठान्तरम् – उद्धृतं- क.।

265 शतसाहस्रका- क.।

266 शक्यपाठः – 'द्विजोत्तमैः'।

267 मूलपाठः – शोभनैर्विद्धगन्धाद्यैः- क., ख.।

अशीतिकल्पकोटीनां दुर्गतिं न नरो व्रजेत्।

यस्य वृक्षस्य²⁶⁸ पुष्पाणि पत्राणि च फलानि च ॥ १९८ ॥

महादेवाय युक्तानि सोऽपि गच्छेत् पराङ्गतिम्।

स्वयमुपाद्य पुष्पाणि यः²⁶⁹ स्वयं पूजयेत् स्थितः ॥ १९९ ॥

तानि साक्षात्त्वं²⁷⁰ गृह्णाति²⁷¹ भक्तिः सततं²⁷² शिवः।

प्रत्येकं मुक्तपुष्पाणां दशसौवर्णिकं फलम् ॥ २०० ॥

स्रग्विवद्धेषु ते पुष्पे द्विगुणफलमीष्यते।

पञ्चकृष्णे लकोमाषः सुवर्णस्ते तु षोडशी²⁷³ ॥ २०१ ॥

पुष्पैः पञ्चभिरप्यत्र पूजयित्वा महेश्वरम्।

दशानामश्वमेधानां²⁷⁴ फलं प्राप्नोति पुरुषः ॥ २०२ ॥

अष्टभिर्वा शिवपुष्पैरभ्यर्च्य²⁷⁵ विधिवन्नरः।

स याति शांकरं धाम[] किं पुर्येः सहस्रशः ॥ २०३ ॥

²⁶⁸ पाठान्तरम् – वृक्षेस्य- ख.।

²⁶⁹ मूलपाठः – पुष्पाऽनियः- क., पुष्पाऽमियः- ख.।

²⁷⁰ साक्षात्त्व- क., ख.।

²⁷¹ गृह्णाति- क., गृह्णाति- ख.।

²⁷² सततं- क., ख.।

²⁷³ षोडशीः- क., ख.।

²⁷⁴ दशानामश्वमेधानां- क., ख.।

²⁷⁵ शिवपुष्पैरभ्यर्च्य- क., ख.।

नित्यदेवार्चने पुष्पं न दोषं क्रयचौर्ययोः।

प्रार्थिनेन प्रयुतेन²⁷⁶ सर्वत्र निष्फलं²⁷⁷ भवेत् ॥ २०४ ॥

वन्पुषु यादृशी प्रीतिर्वर्तते परमेशितुः।

उत्तमेष्वपि²⁷⁸ नास्त्येव तादृशी ग्रामजेष्वपि ॥ २०५ ॥

॥ श्रीउमोवाच ॥

यस्त्वया कथितं सर्वमर्चनं²⁷⁹ पूजनं तथा।

पुष्पाणां²⁸⁰ च विधानस्तु एतदाख्यास्तमर्हसि ॥ २०६ ॥

॥ श्री ईश्वर उवाच ॥

हिमवन्ते सुते सत्यं पुष्पाणां च यशस्विनी।

यानि मे न विरोचके²⁸¹ कथयामि विशेषतः ॥ २०७ ॥

करवीरो²⁸² वृकंश्चैव अर्कं उन्मत्तकस्तथा।

²⁷⁶ पाठान्तरम् – प्रयुनेन- ख.।

²⁷⁷ मूलपाठः – निःफलं- क., ख.।

²⁷⁸ उत्तमश्चपि- क., ख.।

²⁷⁹ सर्वमर्चनं- क., सर्वमर्चनं- ख.।

²⁸⁰ पुष्पानां- क., ख.।

²⁸¹ पाठान्तरम् – विरोचके- ख.।

शक्यपाठः – 'वीरचके'।

²⁸² मूलपाठः – कनवीरो- क., ख.।

पाटली बृहती चैव तथैव गिरिकर्णिका ॥ २०८ ॥²⁸³

अशोकं शंकुरुद्यानि मन्दारश्चापराजिता।

शमीपुष्पाणि चान्यानि कुञ्जकः शिखिनी तथा ॥ २०९ ॥²⁸⁴

अपामार्गस्तथा पद्मं जातीपुष्पं सकोकनम्।

चंपकोशीलतपनं तथा वै नागकेशरम् ॥ २१० ॥

पुन्नागं किकरोसं²⁸⁵ (?) च द्रोणपुष्पं तथा शुभम्।

शिंशापादुवरं चैव जया²⁸⁶ मल्ली तथैव च ॥ २११ ॥

पुष्पाणि²⁸⁷ यज्ञवृक्षस्य बिल्वपत्रं तथा शुभम्²⁸⁸।

कुसुमस्य च पुष्पाणि तथा वै कुंकुमस्य च ॥ २१२ ॥

नीलं च कुंकुमं चैव तथा रक्तोत्पलानि²⁸⁹ च।

सुरभीतिः²⁹⁰ च सर्वाणि स्थलजान्यम्बुजानि च।

²⁸³ पाठान्तरम् – एतदर्धश्लोको नास्ति- क.।

²⁸⁴ एतच्छ्लोको नास्ति- क.।

²⁸⁵ शक्यपाठः – ‘किंकिरालं’।

²⁸⁶ उया- क.।

शक्यपाठः – ‘जवा’।

²⁸⁷ पाठान्तरम् – पुष्पानि- क.।

²⁸⁸ शुभः- ख.।

²⁸⁹ मूलपाठः – रक्तोपराणि- क., ख.।

²⁹⁰ सुनभीति- क., ख.।

गृह्णामि²⁹¹ शिरसा²⁹² देवी यो मे भक्त्या प्रयच्छति ॥ २१३ ॥

॥ इति श्रीवाराहीतन्त्रे दक्षिणाम्नायनिर्वाणपदे अष्टमपटलः ॥ ८ ॥

²⁹¹ गृह्णामि- क., ख.।

²⁹² पाठान्तरम् – शिरसा- ख.।

॥ नवमपटलः ॥

[॥ अथ लिङ्गार्चने पुष्पविधानम् ॥]

॥ भैरव उवाच ॥

नास्ति पाप[] समं लोके न च धर्म दयापरम्।

नैव रुद्रात्परो देवो^१ न पुष्पं कनकादपि ॥ १ ॥

मालाभिर्वा सुगन्धभि[र] यो लिङ्गं^२ पूजयेन्नरः।

स वेदिकं^३ विशेषेण अनन्तफलमश्नुते^४ ॥ २ ॥

बित्त्वपत्रे न खण्डे च^५ सकृल्लिङ्गं प्रपूजयेत्।

सर्वपापविनिर्मुक्तो^६ शिवलोके महीयते ॥ ३ ॥

धत्तूरकैश्च^७ यो लिङ्गं सकृत् पूजयते नरः।

^१ मूलपाठः – रुद्रात्परादेव- क., ख.।

^२ पाठान्तरम् – सिंगं- ख.।

^३ वोदिकं- क.।

^४ मूलपाठः – मनन्त०- क., ख.।

^५ खण्डेश्च- क., ख.।

^६ ०विनिर्मुक्तं- क., ०विनिर्मुक्तं- ख.।

^७ धत्तूरकैश्च- क., ख.।

स गोलक्षफलं प्राप्य लभते परमं पदम् ॥ ४ ॥

बृहतीकुसुमै[र] भक्त्या यो लिंगं सकृदर्चयेत्।

गवामयुतदानस्य फलं प्राप्तं^८ शिवं व्रजेत् ॥ ५ ॥

मल्लिकान्यलपद्मानि जाती पुन्नाग[ः] चंपकम्।

अशोकश्चेतमन्दारकर्णिकारबुकानि^९ च ॥ ६ ॥

करवीरार्कमन्दारशमीतगरकेशराः^{१०}।

कुशापामार्गकुमुदकदम्बद्रोणजैरपि^{११} ॥ ७ ॥

पुष्पैरेतैर्यथालाभं^{१२} यो नरः पूजयेत् शिवम्।

सूर्यतः पुण्यमाप्नोति तदेकाग्रे मनाः^{१३} शृणु ॥ ८ ॥

सूर्यकोटिप्रतीकाशैर्विमानैः^{१४} सर्वकामकैः।

पुष्पमालापरिवृतैः[ः] शीतवादिर्न^{१५} निःस्वनैः[ः] ॥ ९ ॥

^८ पाठान्तरम् – प्राप्तो- ख.।

^९ मूलपाठः – ०चुकानि- क., ख.।

^{१०} पाठान्तरम् – कणवीरार्क०- क.।

^{११} कुशायामार्ग०- क.।

^{१२} मूलपाठः – पुष्परेतैर्यथालाभं- क., ख.।

^{१३} शक्यपाठः – ‘मताः’।

^{१४} मूलपाठः – सूर्यकोटिप्रकीकाशैर्विमानैः- क., ख.।

^{१५} गीतवादिन्न- क., शीतवादिन्न- ख.।

तन्नै[र] मधुरवादैश्च स्वच्छन्दं गगनान्तरे¹⁶।

रुद्रकन्यासमाकीर्णै[र] देवदानवदुर्लभैः¹⁷ ॥ १० ॥

उद्धृयमानश्चामरैः¹⁸ स्तुयमानः¹⁹ सुरासुरैः।

स गच्छति परं दिव्यं यत्र चारुचित्तं²⁰ भवेत् ॥ ११ ॥

यैस्तैर्वापीह²¹ कुसुमैर्जलस्थलरुहैः शिवम्।

संपूज्य प्रोक्षिते भक्त्या²² शिवलोके महीयते ॥ १२ ॥

शिवस्योपरि यः कुर्यात् सुघनं पुष्पमण्डलम्।

शोभितं²³ पुष्पमन्दारैरापीठान्तं प्रलंविभिः ॥ १३ ॥

अभ्याश्रयै[र] महायानै[र] दिव्यपुष्पशोभितैः²⁴।

सर्वपुष्पविचित्रती²⁵ नास्ते (नास्ति?) शिवपुरे सुखी ॥ १४ ॥

अनेककारसंयुक्तं यः शिवं कुमुदं गृहम्।

16 पाठान्तरम् – गगनान्तले- ख.।

17 मूलपाठः – द्वैवतानदुर्लभैः- क., ख.।

18 उद्धृयमानश्चामरैः- क., उद्धृयमानश्चामरैः- ख.।

19 पाठान्तरम् – स्तूयमानः- ख.।

20 मूलपाठः – वारुचित्तं- क., ख.।

21 येस्तैर्वापीह- क., ख.।

22 शक्यपाठः – ‘प्रोक्षितैर्भक्त्या’।

23 पाठान्तरम् – शोभित- ख.।

24 मूलपाठः – ०पुष्पोशोभितैः- क., ख.।

25 अत्र “ती” नेवारिलिप्या लिखितो- क., ख.।

कुर्वीत²⁶ पर्वकालेषु विचित्रकुसुमोज्ज्वलम् ॥ १५ ॥

सपुष्पकविमानेन सहस्रपरिवारितः ।

दिव्यस्त्रीसुखसंभोगिक्रीडारतिसमन्वितः²⁷ ॥ १६ ॥

अक्षयं मोदते²⁸ काले मतिरस्कृतशासनः ।

शिवादिसर्वलोकेषु यत्रेष्टं²⁹ तत्र याति³⁰ सः ॥ १७ ॥

सकृदत्ते बुके देवि गोसहस्रफलं लभेत् ।

पक्ष्ण³¹ योगी भवति मासे तु दिवसं व्रजेत् ॥ १८ ॥

मासद्वयेन³² वाप्नोति क्रतुना फलमुत्तमम् ।

त्रिभिर्मासैः³³ प्रपद्यन्ते ब्रह्मलोकमनुत्तमम् ॥ १९ ॥

चतुर्भिः सिद्धिमाप्नोति योगसिद्धिं च पञ्चभिः ।

षण्मासेन नरो याति³⁴ रुद्रलोकं न संशयः ॥ २० ॥

²⁶ कुर्वीट- क., ख. ।

²⁷ ंक्रीडारतिसमन्वितः- क., ख. ।

²⁸ शक्यपाठः – ‘यो दत्ते’ ।

²⁹ मूलपाठः – यत्रेष्टं- क., ख. ।

³⁰ याति- क., ख. ।

³¹ शक्यपाठः – ‘यः क्षणे’ ।

³² मूलपाठः – ंद्वयेन- क., ख. ।

³³ तृतिर्मासैः- क, तृभिर्मासैः- ख. ।

³⁴ यान्ति- क., ख. ।

रुद्राकृतिधरो भूत्वा चन्द्रार्द्धकृतशेखरः³⁵।

प्रतिया वृषयानेन द्वितीय इव शूलधृक् ॥ २१ ॥

विल्वपत्रे शमीपत्रं³⁶ भृङ्गराजस्य पत्रकम्।

आटरूषस्य³⁷ पत्रं च पत्रे शिंशुकचोलिकम् ॥ २२ ॥

तमालस्य च पत्रं च देवं पवित्रं संभव[म्]।

उन्मत्तश्वेतकृष्णं³⁸ च पत्रं च केशरस्य च ॥ २३ ॥

गंगापर्त्तिकपत्रं च पत्रं कहारपत्रकम्³⁹।

जलकह्लारिकापत्रं⁴⁰ पत्र[म्] पत्रमरुबकम्⁴¹ ॥ २४ ॥

शतपत्रं⁴² सदा प्रोक्तं गन्धाद्या बुकपत्रकम्।

पत्रं दुम्बरिकायाश्च ग्रामशिष्यौश्च (?) पत्रकम् ॥ २५ ॥

द्रोणापामार्गपत्रं च पत्रं च खदिरस्य च।

येषां पत्रैः शिवपूजा तेषां पुष्पैश्च सर्वदा ॥ २६ ॥

³⁵ चन्द्रार्द्धकृतशेखरः- क., ख.।

³⁶ समीपत्रं- क., ख.।

³⁷ पाठान्तरम् – आटरूषस्य- क.।

³⁸ मूलपाठः – उन्मत्तश्वेतकृष्णं- क., ख.।

³⁹ कल्हलपत्रकं- क., कहलपत्रकं- ख.।

⁴⁰ जलकल्हलिकापत्रं- क., जलकहलिकापत्रं- ख.।

⁴¹ पाठान्तरम् – यत्र{म}मरुबकं- ख.।

⁴² शतपत्र- क.।

रशालेकिंतुकाशोकं⁴³ दूर्वायाश्च पुराणकैः⁴⁴।

साधकैश्च सदा पूजा अभावेन सदा शिवम्⁴⁵ ॥ २७ ॥

पत्रे वा यदि वा पुष्पे फलं नेष्टमधोमुखम्।

दुःखदंतं समाख्यातं यथोत्पन्नं निवेदयेत् ॥ २८ ॥

अधोमुखार्पणं⁴⁶ नष्टं पुष्पांजलिविधानतः[.]।

कनकानि कदम्बानि रात्रौ देयानि शंकरे ॥ २९ ॥

दिवा शेषानि पुष्पाणि⁴⁷ अर्द्धरात्रौ च मल्लिका।

प्रहरं तिष्ठते जाती करवीरो⁴⁸ महानिशाम्⁴⁹ ॥ ३० ॥

रात्रौ देयानि पुष्पाणि तोटनां त्रोटसागरः।

अपामार्गार्चितं⁵⁰ लिंगमेतदुक्तं⁵¹ फलं मया ॥ ३१ ॥

⁴³ पाठान्तरम् – ०शोक- ख.।

⁴⁴ पुराणकैः- क.।

⁴⁵ शिवः- ख.।

⁴⁶ मूलपाठः – अधोमुखाप्पणं- क., ख.।

⁴⁷ पुष्पानि- क., ख.।

⁴⁸ कणवील- क., ख.।

⁴⁹ महर्त्तिसं- क., ख.।

⁵⁰ पाठान्तरम् – अपामार्गार्चितं- क.।

⁵¹ मूलपाठः – लिंगमेतदुक्तं- क., ख.।

कामनाभ्यर्च्यमानस्तु⁵² शृणु यस्यापि तत्फलम्।

[अतो लिङ्गार्चने पुष्पफलम्-]

बुकेन वरदादेवः करवीरे⁵³ धनप्रदः ॥ ३२ ॥

अर्केण श्रियमाप्नोति लोक्षं⁵⁴ धत्तूरकेन⁵⁵ तु।

नीलोत्पलैर्भवेद्भोगी⁵⁶ योऽर्चये[त्] लिंगमुत्तमम्⁵⁷ ॥ ३३ ॥

रक्ताब्जैः⁵⁸ प्राप्तुयाद्राज्यं पुण्डरीकैश्च चक्रितम्।

चम्पकैः सर्वकामानि पुन्नागैर्नागकेशरैः⁵⁹ ॥ ३४ ॥

इप्सिताल्लभते कामान् तथा केशरदामकैः।

मन्त्रसिद्धिमवाप्नोति योऽर्चये[त्] लिङ्ग[ं] पुष्पकैः[ः] ॥ ३५ ॥

योऽर्चयेत् परमेशानि शितार्केण तथैव च।

52 कामनाभ्यर्च्यमानस्तु- क., कामनाभ्यर्च्यमानन्तु- ख.।

53 पाठान्तरम् - कनवीरे- ख.।

54 शक्यपाठः - 'मोक्षं'।

55 मूलपाठः - धुत्तूरकेन- क., धुत्तुरकेन- ख.।

56 नीलोत्पलौद्भवेद्भोगो- क., ख.।

57 पाठान्तरम्- योऽर्चयेल्लिंगमुत्तमं- ख.।

58 रक्ताक्षैः- क.।

59 मूलपाठः - पुन्नगकेशरैः- क., ख.।

सर्वान् कामानवाप्नोति⁶⁰ योऽर्चयेद्गन्धपुष्पकैः ॥ ३६ ॥

कुञ्जिकैर्विपुलो लाभः सौभाग्याय च वारुणी।

कन्याकामस्तु जातीभिः योऽर्चयेत् परमेश्वरम् ॥ ३७ ॥

लभते चोत्तमा⁶¹ कन्या षण्मासेन न संशयः।

मल्लिका ज्ञानकामस्तु योऽर्चयन्तो महेश्वरम् ॥ ३८ ॥

लभते परमं ज्ञानं संसारभयनाशनम्।

पुत्रकामाय कुन्दैस्तु अर्चयीत शुचिर्नरः⁶² ॥ ३९ ॥

लभते बहुपुत्रत्वं⁶³ धनमन्नं⁶⁴ चिरायूषम्।

आरोग्य[] कुशपुष्पैस्तु अशोकैः प्रियसंगमम् ॥ ४० ॥

कर्णिकारैर्धनं विद्यां वश्यार्थं⁶⁵ द्रोण[] पुष्टिका।⁶⁶

कदम्बेनार्चयेल्लिंगं⁶⁷ सततं नियते व्रतः ॥ ४१ ॥

⁶⁰ सर्वान्कामानवाप्नोति- क., सर्वान्कामानवाप्नोति- ख.।

⁶¹ पाठान्तरम्- चोत्तमा- ख.।

⁶² मूलपाठः- शुचिन्नरः- क., ख.।

⁶³ पाठान्तरम्- वदपुत्रत्वं- ख.।

⁶⁴ मूलपाठः- धनमन्न- क., धनमन्त- ख.।

⁶⁵ कर्णिकारैर्धनम्विद्याद्वयार्थ- क., कर्णिकालैर्धनम्विद्याद्वयार्थ- ख.।

⁶⁶ “॥” नास्ति- क., ख.।

⁶⁷ कदम्बेनार्चयेल्लिंगं- क., कदम्बेनार्चयेल्लिंगं- ख.।

शत्रूणां⁶⁸ वश्यकामाय नित्यमेव प्रदापयेत्।

नश्यति⁶⁹ व्याधित[.] तस्य योऽर्चयेदतिमुक्तकैः ॥ ४२ ॥

सिन्धुवारस्य पुष्पेण बद्धो⁷⁰ मुच्यत बंधनात्।

अंकटासितवर्णानि गन्धकुसुममानिताः ॥ ४३ ॥

तानि शत्रुविनाशाय⁷¹ देवदेवाय कल्पयेत्।

पीतकानि तु पुष्पार्थे पुष्पाणि⁷² विजयाय च ॥ ४४ ॥

नित्यमेव तु यो दद्या[त्] सत[तं] काममवाप्नुयात्⁷³।

जलजानि तु पुष्पाणि वश्यकार्थे तु प्रकल्पयेत् ॥ ४५ ॥

नीलरक्तानि यान्येव तानि वश्यकचानि⁷⁴ तु।

सर्वकामपदं⁷⁵ बिल्व[.] दरिद्रस्य विमोचनम् ॥ ४६ ॥

बिल्वपत्रात् परं नास्ति येन तुष्यति⁷⁶ शंकरः।

⁶⁸ पाठान्तरम् – शत्रूणां- क.।

⁶⁹ मूलपाठः – नश्यन्ति- क., ख.।

⁷⁰ बद्धो- क., ख.।

⁷¹ पाठान्तरम् – शत्रूविनाशाय- ख.।

⁷² मूलपाठः – पुष्पानि- क., ख.।

⁷³ सत[x]त्काममवाप्नुयात्- क., ख.।

⁷⁴ शक्यपाठः – ‘वश्यकराणि’।

⁷⁵ ‘सर्वकामप्रदं’।

⁷⁶ मूलपाठः – तुष्यन्ति- क., ख.।

विजयार्थे दमनकं योजयेन्नियमे स्थितः ॥ ४७ ॥

विजिताः शत्रवस्तेन⁷⁷ योऽर्चयेद्वृषभध्वजम्।

सुख['] मरुबकेनैव जंबुडः सर्वकामदः ॥ ४८ ॥

तिलको⁷⁸ धनकामाय गोकामाय च वकुली।

सौख्यदश्चार्पितगरा⁷⁹ किंकरालश्च⁸⁰ कामदः ॥ ४९ ॥

आरोग्यं बन्धनेनैव फलिनी कामदा⁸¹ स्मृता।

शालः प्रियंकरः⁸² चैव किंशुकादायुराप्नुयात् ॥ ५० ॥

हस्त्यश्च['] पशुकामाय कुटजेनार्चये[च्च] छिवम्।

कर्पूरदमनं दद्याच्छात्रूणां⁸³ च विनाशनम् ॥ ५१ ॥

नश्यन्ति शत्रवः⁸⁴ शीघ्रं देवदेवस्य पूजनात्।

श्यामा⁸⁵ चारोग्यदा नित्यं जवापुष्पं तथैव च ॥ ५२ ॥

⁷⁷ पाठान्तरम् – शत्रूस्तेन- ख.।

⁷⁸ मूलपाठः – तिरको- क., ख.।

⁷⁹ सौख्यदश्चापितगरा- क., सौख्यदश्चापितगरा- ख.।

⁸⁰ किंकराटश्च- क., ख.।

⁸¹ काददाः- क., ख.।

⁸² प्रियकरं- क., ख.।

⁸³ दद्याशत्रूणां- क., दद्याशत्रूणां- ख.।

⁸⁴ शत्रुव- क., शत्रूवः- ख.।

⁸⁵ पाठान्तरम् – श्यामा- ख.।

कुरु नृपस्य वशयार्थं नित्यं लिङ्गप्रपूजनात्।

द्वेषिका यूथिका योज्या देवदेव महेश्वर⁸⁶ ॥ ५३ ॥

केतकी शत्रुनाशाय⁸⁷ क्रुद्धं⁸⁸ लिङ्गं तु योऽर्चयेत्⁸⁹।

सर्वकामपदे⁹⁰ हृष्टा⁹¹ व्याघ्री देवि प्रकीर्तिता ॥ ५४ ॥

ज्योत्स्नाकरी तथैव ह नित्यमेव तु कामदा।

वासकेनार्चयै[र्] देवै[र्] बलमायुश्च वर्द्धते ॥ ५५ ॥

क्षिण्ठिका⁹² सुखदा नित्यं तथा चाप्सरचम्पकम्।

त्रिभक्तं व्याधिनाशार्थमश्ववर्ण⁹³ तथैव च ॥ ५६ ॥

जयन्ती जयकामाय⁹⁴ श्वेता च गिरिकर्णिका⁹⁵।

विद्वेषोच्चाटनाथाय⁹⁶ निम्बपुष्पेण योऽर्चयेत् ॥ ५७ ॥

⁸⁶ मूलपाठः – महेश्वरः- क., ख.।

⁸⁷ पाठान्तरम् - शत्रूनाशाय- ख.।

⁸⁸ मूलपाठः – क्रुद्धं- क., कुद्धं- ख.।

⁸⁹ यार्चयेत्- क., ख.।

⁹⁰ शक्यपाठः – ‘सर्वकामप्रदे’।

⁹¹ मूलपाठः – हृष्टा- क., हस्ता- ख.।

⁹² पाठान्तरम् – त्रिण्ठिका- ख.।

⁹³ व्याधिनाशार्थमश्ववर्ण- ख.।

⁹⁴ मूलपाठः – जयकामाये- क., ख.।

⁹⁵ गिरिकर्णिका- क., ख.।

⁹⁶ विद्वेषोच्चाटनाथाय- क., विद्वेषोच्चाटनाथाय- ख.।

भेण्डी चाकर्षणे योज्या दमनी च जयो भवेत्।

ऋषिपुष्पो रुद्रजटी हन्ति सर्वानुपद्रवान्⁹⁷ ॥ ५८ ॥

सनपुष्पं च यत्प्रोक्तं कोकिलाक्षस्तथैव च।

सर्वशुक्लदुशान्त्यर्थं सर्वपीतस्तु⁹⁸ दौष्टिकम् ॥ ५९ ॥

कृष्णं⁹⁹ चैवाभिचारे च देवदेवाय कल्पयेत्।

पत्रं पुष्पं फलं तोयं तृणं चैव तथा प्रिये ॥ ६० ॥

प्रत्यहं सम्भवे दद्यात् नासौ दुर्गतिमाप्नुयात्।

[अतो लिंगार्चने निषिद्धपुष्पाणि-]

केतकी¹⁰⁰ चातिमुक्तं¹⁰¹ च कुन्दयूथीपदन्तिका[:] ॥ ६१ ॥

शिरीषसर्जबन्धूककुसुमानि विवर्जयेत्।

वाकूचीपत्रकुसुमं करजेन्द्रसमुद्भवम् ॥ ६२ ॥

वैभीतिकानि पुष्पाणि पत्राणि परिवर्जयेत्।

⁹⁷ सर्वारूपद्रवान्- क., सर्वानुपद्रवान्- ख.।

अस्य शब्दस्य "नु" इत्यक्षरं नेवारीलिपिप्रभावेन "रु" इव लिखितम्- क.।

⁹⁸ शक्यपाठः – 'सर्वशुक्लं तु शान्त्यर्थं सर्वपीतं तु'।

⁹⁹ मूलपाठः – कृष्णं- क., ख.।

¹⁰⁰ केटकी- क., ख.।

¹⁰¹ चातियुक्तं- ख., क.।

जवा कुन्द['] शिरीषं च¹⁰² यूथिका मालती तथा ॥ ६३ ॥

केतकी¹⁰³ भवपुष्पं च नैवाच्यः¹⁰⁴ शङ्करः¹⁰⁵ सदा ।

सर्जबन्धुकपुष्पाणि कुन्दो यूथी मदन्तिका ॥ ६४ ॥

केतकी¹⁰⁶ जातीपुष्पं च श्वेतं चैवापराजिता¹⁰⁷ ।

प्रोषिताब्जरक्तश्वेतैः¹⁰⁸ तथा भण्डिकापुष्पकैः¹⁰⁹ ॥ ६५ ॥

स्वर्णैः तु गर्भैः¹¹⁰ चाप्यक्षै[र] वैभीतिकुसुमेन¹¹¹ च ।

पूजयित्वा तथा पुष्पैरेभिश्चैव नर[.] सदा ॥ ६६ ॥

अवीचिनरके¹¹² पापः पंचदेव (?) न संशयः ।

102 पाठान्तरम् – जवाकुन्दशिरीषेश्च- ख.।

103 मूलपाठः – केटकी- क., ख.।

104 नैवाऽर्च- क., ख.।

105 पाठान्तरम् – शङ्करः- ख.।

106 मूलपाठः – केटकी- क., ख.।

107 पाठान्तरम् – चैवपराजिता- ख.।

108 मूलपाठः – ०श्वेता- क., ख.।

109 पाठान्तरम् – भण्डिकापुष्पैः[x]- क.।

110 मूलपाठः – स्वर्णातुगर्भ- क., स्वस्मानुगर्भ- ख.।

111 वैभीति०- क., ख.।

शक्यपाठः – 'विभीत०'।

112 पाठान्तरम् – अवीविनरके- ख.।

कपित्थं केतकीपुष्पं¹¹³ मान्दिनी काष्ठपाटला ॥ ६६ ॥

निम्बपुष्पं करञ्जं च धातकीपुष्पमेव च।

शिरीषगुंजलापुष्पमतिमुक्तं¹¹⁴ च वर्जयेत् ॥ ६७ ॥

किंतु परमया भक्त्या¹¹⁵ निषिद्धं¹¹⁶ पुष्पक[.] प्रिये।

शुभं वाप्यशुभं वापि फलपुष्पसमन्वितम् ॥ ६८ ॥

भक्त्या निवेदयेत् सर्वं नाशुभं किञ्चिदाम्नायात्¹¹⁷।

सर्वैः¹¹⁸ पुष्पैः सदा पूजा विहितवदितैरपि¹¹⁹ ॥ ६९ ॥

कर्त्तव्या सर्वदेवानां भक्तियोगो[ऽ]त्र कारणम्।

यानि¹²⁰ कंटककीर्णानि यानि चोपहतानि च।

रात्रिपर्युषितानीह¹²¹ दूरत[.] परिवर्जयेत् ॥ ७० ॥

113 मूलपाठः – केतकीपुष्पं- क., ख.।

114 पाठान्तरम् – ०पुष्पैमतिमुक्तं- ख.।

115 मूलपाठः – भक्ता- क., ख.।

116 पाठान्तरम् – शिषिद्धं- ख.।

117 मूलपाठः – किञ्चिदाम्नायात्- क., किञ्चिदाम्नायात्- ख.।

118 पाठान्तरम् – सर्वैः- ख.।

119 शक्यपाठः – ‘विहिताविहितैरपि’।

120 पाठान्तरम् – यानि- ख.।

121 मूलपाठः – रात्रिपर्युषितानीह- क., ख.।

अन्तर्जलक्षालितमासनछ¹²² स्वयं¹²³ विशांचूर्ण[.] तु विल्लीनम्¹²⁴।

एतानि पुष्पाणि समस्तदेवपूजाविधाबाहुरकर्मकाणि¹²⁵ ॥ ७१ ॥

स्नात्वा न¹²⁶ तु कृता केचित् पुष्पं चिन्तति¹²⁷ वै द्विज[:].।

दैवतास्तन्न गृह्णति¹²⁸ भस्मी भवति¹²⁹ काष्ठवत् ॥ ७२ ॥

उग्रगन्धामगन्धं च क्रयः कीर्त्तं च निष्फलम्¹³⁰।

देवोपरि¹³¹ धृतं स्नानं नार्पयेत्¹³² तु कदाचन ॥ ७३ ॥

मलिनं भूमिसंस्पृष्टं हन्तिकेशादिदूषितम्।

पर्युषितानि¹³³ पुष्पाणि वर्जयेद्देवतार्चने ॥ ७४ ॥

122 अन्यत्र – “अन्तर्जलक्षालितमासनस्थं” इति पाठः ता०, पृ० १८१।

123 पाठान्तरम् – स्वप्नं- क.।

124 अन्यत्र – “विशीर्णं भुवि संविल्लीनम्” इति पाठः ता०, पृ० १८१।

125 पाठान्तरम् – समस्तदेवपूजाविधावद्भरकर्मकाणि- ख.।

126 मूलपाठः – नं- क., ख.।

127 पाठान्तरम् – विन्वति- ख.।

128 मूलपाठः – गृह्णति- क., गृह्णति- ख.।

129 पाठान्तरम् – रुवति- ख.।

अत्र “भ” इत्यक्षरं नेवारीलिप्या लिखितम्- ख.।

130 मूलपाठः – निष्फलं- क., ख.।

131 पाठान्तरम् – देवापरि- क.।

132 मूलपाठः – नार्पयत्- क., नार्पये- ख.।

133 पर्युषितानि- क., ख.।

मुकुलैरर्चयेद्देवं तथा छिद्रैस्तुत्पंडितैः¹³⁴।

स्वयं विकासितैः[.] पुष्पैः स्वयं च पतितं भुवि ॥ ७५ ॥

वासोभिः संवृतैर्नीतैश्चांगपृष्ठे¹³⁵ तथैव च।

त्रिपदान्¹³⁶ पुनकुसुमै[र] नार्चये[त्] तु¹³⁷ कदाचन ॥ ७६ ॥

भूगतं¹³⁸ वर्जयेत्¹³⁹ पुष्पं शेफालिवकुलं विना।

कालिकाभिस्तथा त्याज्या विनीचम्पकपद्मकैः[.]¹⁴⁰ ॥ ७७ ॥

बिल्वस्य खदिरस्यैव तथा धात्रीदलस्य¹⁴¹ च।

तमालस्य¹⁴² च पत्रस्य छिन्नभिन्नं न दूष्यति ॥ ७८ ॥

तुलस्यगस्त्यविल्वानां¹⁴³ नास्ति पर्युषितन्मता¹⁴⁴।

134 पाठान्तरम् – - छिद्रैस्तुभ्यंडितैः- ख.।

शक्यपाठः – ‘छिद्रैस्तु खण्डितैः’।

135 मूलपाठः – संवृतं नितैश्चांगपृष्ठ- क., संवृते नितैश्चांगपृष्ठे- ख.।

136 पाठान्तरम् – डिपदान्- ख.।

137 पुनकुसुमैर्नार्चयेत्- ख.।

138 भूगते- क.।

139 वर्ज्ज[x]न्- ख.।

140 विजीचम्पकपद्मकै- क.।

141 मूलपाठः – धात्रीदरस्य- क., ख.।

142 तमारस्य- क., ख.।

143 तुलस्यगस्त्यविल्वानां- क., ख.।

144 पर्युषितन्मता- क., ख.।

वर्ज्यं पर्युषितं¹⁴⁵ पुष्पं वर्जयंतित¹⁴⁶ पूजनं ॥ ७९ ॥

अवर्ज्यं¹⁴⁷ जाह्नवीतोयमवर्ज्यं तुलसीदलम्¹⁴⁸।

तुलसी¹⁴⁹ सर्वदा शुद्धा¹⁵⁰ तथा बिल्वदलानि च ॥ ८० ॥

जलजानां च पुष्पाणां बिल्वपत्रस्य चैव हि।

एकी¹⁵¹ पर्युषिता¹⁵² संका¹⁵³ (?) कार्यं पंचदिनाक्षहत्¹⁵⁴ ॥ ८१ ॥¹⁵⁵

सप्तरात्र['] निवेद्यस्तु वुको रुद्राय धीमता।

दिने दिने तु दातव्यं शेषयित्वा पुनः पुनः ॥ ८२ ॥

सप्तरात्रमतिक्रम्य निर्माल्यत्वं प्रपद्यते।

तिष्ठे दिनत्रयं शुष्क['] पद्म['] मासलकं तथा ॥ ८३ ॥

¹⁴⁵ पर्युषितं- क., ख.।

¹⁴⁶ वर्जयंतित- क., ख.।

शक्यपाठः – ‘वर्जनीयं तत्’।

¹⁴⁷ मूलपाठः – अवर्ज्य- क., ख.।

¹⁴⁸ तुलसीदलं- क., ख.।

¹⁴⁹ तुलसी- क., ख.।

¹⁵⁰ सूद्धा- क., ख.।

¹⁵¹ पाठान्तरम् – एका- ख.।

¹⁵² मूलपाठः – पर्युषिता- क., ख.।

¹⁵³ शक्यपाठः – ‘संख्या’।

¹⁵⁴ मूलपाठः – पंचदिनाक्षहत्- क., ख.।

¹⁵⁵ अत्र “॥” इति श्लोकान्तचिह्नं नास्ति- क., ख.।

दिनैकं¹⁵⁶ करवीराणि¹⁵⁷ योग्यानि भुतयो (?) धने।

पर्युते¹⁵⁸ विष्ममाकार[.] गृहे स्थितेषु न दोष[:.] ॥ ८४ ॥

[॥ अथ कालिकार्चने पुष्पविधानम् ॥]

कुंचकं सितपद्मं च रक्तपद्मं महोत्पलम्।

पाण्डरमरविन्दं च नीलोत्पलं च कैरवम् ॥ ८५ ॥

तगरं किंकिलातं च बहुलं¹⁵⁹ बृहती[.] शमीम्।

करवीरार्करोध्राणि¹⁶⁰ शिंशपामपराजिताम् ॥ ८६ ॥

अतिमुक्तं वकं चैव बन्धुकं¹⁶¹ मदनं तथा।

सुरभीं शल्लकी[.] द्रोणं यूथिकां नवमल्लिकाम् ॥ ८७ ॥

मालतीं माधवीं वज्रं पुन्नागं नागकेशरम्।

156 पाठान्तरम् – निनैकं- ख.।

157 मूलपाठः – कणवीराणि- क., ख.।

158 पर्युते- क., ख.।

159 पाठान्तरम् – बहुलं- ख.।

160 मूलपाठः – ओलोध्राणि- क., ख.।

161 पाठान्तरम् – वंधकं- क.।

झिण्टी¹⁶² सैरयकं चैव कुरुवकं कुरुण्ठकम् ॥ ८८ ॥

मार्घ्यमर्जुन[.]¹⁶³ मल्लीं च कदम्बं शतपत्रिकाम्।

विचकिल[.] कुसुमं च¹⁶⁴ मरुपत्रं जवा[.] बुकम् ॥ ८९ ॥

शिशिरं¹⁶⁵ कदलीपुष्पं शुभ्रं सुवहुपुष्पकम्¹⁶⁶।

कंशुकं परिभद्रं च शेफालिकां च शाल्मलम् ॥ ९० ॥

बर्बरं नवनीलं च¹⁶⁷ सेवन्तीं बहुलं तथा¹⁶⁸।

सर्ज¹⁶⁹ विकटशीर्षं च मदन्ती[.] तुलसीं तथा¹⁷⁰ ॥ ९१ ॥

शिशिर्ष¹⁷¹ दाडिमीपुष्पं वनमालां मरुवकम्¹⁷²।

लवङ्गं¹⁷³ श्वेतमन्दारं मन्दारं लोहितं पुनः ॥ ९२ ॥

162 मूलपाठः – झिण्ठि- क., ख.।

163 पाठान्तरम् – मार्घ्यमर्जुर- क.।

164 कुसुम्भञ्च- ख.।

165 मूलपाठः – शुशरं- क., शशरं- ख.।

166 पाठान्तरम् – सुवद्गुपुष्पकं- ख.।

167 नववीलञ्च- क.।

168 वद्गुलन्तथा- ख.।

169 सर्ज- क.।

170 मूलपाठः – तुलशीन्तथा- क., ख.।

171 शिलीषं- क., ख.।

172 मनूवक- क., मरूवक- ख.।

173 पाठान्तरम् – लवद्गु- ख.।

क्षुर['] कंजां वुकं चैव जयन्तीं हेमपुष्पिकाम्।
कुमारीं भूतकेशीं च अम्लां वनमालिका[म्] ॥ ९३ ॥
मधुरिकां कुञ्जिकां च गिरिकर्णापराजिते।
भृङ्गराजमतिछत्रम् अग्निज्वालां तथैव च ॥ ९४ ॥
नागवल्लीदलं चैव अश्वत्थपल्लवं तथा।
सिन्दूवारं पलाशस्य पत्रं दूर्वाङ्कुरं तथा ॥ ९५ ॥
जलजैः स्थलजैरैतैः पुष्पैश्चान्ये विशेषकैः।
पंचवर्णैश्च कुसुमैः पूजयेज्जगदम्बिकाम् ॥ ९६ ॥
स्वयम्भुकुसुमै[र] युक्तैः कुण्डगोलोद्भवैरपि।
तुलसीकुसुमैः पत्रैरर्चयेत् स्वविवर्द्धये¹⁷⁴ ॥ ९७ ॥
जातीद्वयं केतकी द्वे कल्लारं चम्पकोत्पले¹⁷⁵।
कुन्दमन्दारपुन्नागपाटला नागचम्पकम् ॥ ९८ ॥
आरग्वध¹⁷⁶ कर्णिकारं पावन्ती नवमल्लिका¹⁷⁷।

¹⁷⁴ मूलपाठः – पत्रैर्मर्चयेत्स्वविवर्द्धये- क., ख.।

¹⁷⁵ चम्पकोत्परे- क., ख.।

¹⁷⁶ आवक[-]- क., आवकध- ख.।

¹⁷⁷ पाठान्तरम् – नपमालिका- क.।

सौगन्धिकं¹⁷⁸ सकोरणं¹⁷⁹ पलाशाशोकमल्लिकाः¹⁸⁰ ॥ ९९ ॥

धुस्तूरं सर्जकं बिल्वमर्जुनं मुनिपुष्पकम्।

अन्यान्यपि¹⁸¹ सुगन्धानि पुष्पाण्येतानि¹⁸² पार्वति ॥ १०० ॥

अनुद्भवानि¹⁸³ पुष्पाणि पूजयेत् कालिकां सदा¹⁸⁴।

उपदिष्टानि पूजायामाहदीत¹⁸⁵ विचक्षणः ॥ १०१ ॥

पुष्पैरशोकबन्धुकपारिभद्रजवोद्भवैः¹⁸⁶।

पलाशपाटलापद्मकिंशुकैः करवीरजैः ॥ १०२ ॥

जातीकेतकीकह्लारनागकेशरचम्पकैः¹⁸⁷।

अपरैश्चारुणैः पुष्पैर्गणनीयैश्च गन्धिभिः ॥ १०३ ॥

¹⁷⁸ सौषन्धिकं- ख.।

¹⁷⁹ सकोरणं- क.।

शक्यपाठः – ‘सकुरणं’।

¹⁸⁰ मूलपाठः – पलाशाशोकमल्लिका- क., ख.।

¹⁸¹ पाठान्तरम् – अन्यान्यपि- ख.।

¹⁸² मूलपाठः – पुष्पन्येताणि- क., ख.।

अत्र ेमात्रा नेवारीलिप्या लिखिता- ख.।

¹⁸³ मूलपाठः – अनुद्भवानि- क., ख.।

¹⁸⁴ पाठान्तरम् – सका- ख.।

¹⁸⁵ शक्यपाठः – ‘पूजायामाहदीत’।

¹⁸⁶ मूलपाठः – ०जवाद्भवैः- क., ख.।

¹⁸⁷ ०कह्लाररनागकेशरचम्पकैः- क., ०कह्लारनागकेशरचम्पकैः- ख.।

सुगन्धिकुसुमस्वस्तिपत्रिकाभिश्च पूजयेत्।

वकुलं शरं वज्रं माघ्यं कुन्दं च शात्मलम्¹⁸⁸ ॥ १०४ ॥

करीरं चार्कपुष्पं च बन्धूककमले तथा।

मालती मल्लिका जाती यूथिका मागधी¹⁸⁹ तथा ॥ १०५ ॥

तगरं कर्णिकारं च द्रोणं चोत्पलचम्पकौ।

अशोकः कुमुदश्चैव शेफालिकाकदम्बकौ ॥ १०६ ॥

केतकी वनमाला च कुसुमकिंशुकौ¹⁹⁰ तथा।

कल्हारवकुले¹⁹¹ चैव लवङ्गना[ग]केशरौ ॥ १०७ ॥

सर्वासु पुष्पमालासु कालिकायास्सदैव¹⁹² हि।

एतान्यपि प्रियाणि स्युर्न पत्रैरर्चये[च] छिवम् ॥ १०८ ॥

सर्वेषां पुष्पजातीनां रक्तं शुभ्रं त[x]¹⁹³ जवा।

188 पाठान्तरम् – शात्मलं- ख.।

189 माषधी- क.।

190 मूलपाठः – कुसुम्भकिंशुकौ- क., ख.।

191 पाठान्तरम् – कल्हारवकुले- क.।

192 कालिकायास्सदैव- क.।

193 [x]रु- क.।

शक्यपाठः – ‘तम्रं’ वा ‘तरुः’ वा (?)।

देवीप्रीतिकरं प्रज्ञं¹⁹⁴ सर्वकामफलप्रदम् ॥ १०९ ॥

रक्तपुष्पं च देवेशि तथा स्वर्णादिनिर्मितम्।

माघादिसर्वमासेषु पूज्य पुष्पाणि द्वादश ॥ ११० ॥

कुन्दं कुरुं केतकीं च¹⁹⁵ वकं झिण्ठीं नवं तथा।

नीलं च विकटं शीर्षं क्षुद्रभूद्वरजं तथा ॥ १११ ॥

वकुलवकुलं चैव नान्यमासे यजेत् क्वचित्।

पुष्पाण्यपि तथा दद्याद्रक्तकृष्णसितानि¹⁹⁶ च ॥ ११२ ॥

श्वेतं रक्तं¹⁹⁷ जवापुष्पं करवीरं तथा¹⁹⁸ प्रिये।

तगरं मालती जाती सेवन्ती यूथिका तथा ॥ ११३ ॥

धूस्तूराशोकवकुलश्वेतकृष्णापराजिता[:]।

वकपुष्प[.] बिल्वपत्रं चम्पकं नागकेशरम् ॥ ११४ ॥

मल्लिका झाण्डिका काञ्ची रक्तं¹⁹⁹ यत् परिकीर्तितम्।

194 पाठान्तरम् – प्रज्ञ- क.।

195 मूलपाठः – केतकेच्च- क., केतकेच- ख.।।

196 ०कृष्णसितानि- क., ०कृष्णसितानि- ख.।

197 अन्यत्र – “श्वेतपुष्पं” इति पाठान्तरं ता०, पृ० १७९।

198 पाठान्तरम् – कनवीरन्तथा- ख.।

199 रक्त- क.।

रक्ते च²⁰⁰ रक्तसेवन्ती²⁰¹ पीते च पीतमालती ॥ ११५ ॥

अर्कपुष्पं जवापुष्पं बर्बरं च प्रियम्बदा²⁰²।

अष्टम्यां च विशेषेण तुष्टा²⁰³ भवति पार्वती ॥ ११६ ॥

पद्मपुष्पेण रक्तेन सन्तुष्टाः सर्वदेवताः²⁰⁴।

देवीनामर्कमन्दारावादित्ये²⁰⁵ तगरं तथा ॥ ११७ ॥²⁰⁶

गणेशस्य च सूर्यस्य रक्तपद्ममतिप्रियम्²⁰⁷।²⁰⁸

आमलक्यासुपुष्पेण²⁰⁹ तुष्टा पत्रेण कालिका²¹⁰ ॥ ११८ ॥

पुष्पं कोकनदं पद्मं जवा बन्धूकमेव²¹¹ च।

200 चे- ख.।

201 मूलपाठः – ०शेवन्ती- क., ख.।

202 अन्यत्र – “अर्कपुष्पं बर्बरं च बन्धुकं च प्रियंवदा” इति पाठान्तरं ता०, पृ० १७९।

203 पाठान्तरम् – तुष्टे- ख.।

204 सर्वदेवता- क.।

205 मूलपाठः – ०दित्य- क., ख.।

206 पाठान्तरम् – ख.हस्तलेखे अस्य श्लोकस्य “पद्म[xxx]” इति पाठमात्रं मिलितम्।

207 अन्यत्र – “रक्तपुष्पमतिप्रियम्” इति पाठो ता०, पृ० १८०।

208 पाठान्तरम् – ख.हस्तलेखे अस्यार्धश्लोकस्य “[xxx]पुष्पमतिप्रियं” इति पाठमात्रं मिलितम्।

209 अन्यत्र – “आमलक्यास्तु पुष्पेण” इति पाठो ता०, पृ० १७९।

210 “पार्वती” इति पाठस्तत्रैव।

211 पाठान्तरम् – वन्धुकमेव- क.।

सर्वेषां पुष्पजातीनां रक्तपद्मं²¹² विशिष्यते ॥ ११९ ॥

सर्वपुष्पाणि चैकत्र जवाब्जपारिजातकैः ।

न समानि प्रजायन्ते लक्षकोटिशतैरपि ॥ १२० ॥

जवाद्यभावे गन्धाढ्यलक्षकोटिशतैरपि²¹³ ।

[xxx] दूर्वा या श्रीफलप्रदम् ॥ १२१ ॥

विनाने²¹⁴ दूर्वया देवि पूजा नास्तीह कर्हिचित् ।

तस्माद्दूर्वा ग्रहीतव्या सर्वपुष्पमयी हि सा ॥ १२२ ॥

देवेभ्यः सर्वगन्धाढ्यमभावे तुलसीदलम् ।

तुलस्या['] पूजयेद्देवान्नात्र कार्या विचारणा ॥ १२३ ॥

विना तुलस्या नासाङ्गं²¹⁵ श्राद्धयज्ञार्चनं प्रिये ।

दूर्वा वा तुलसी तस्माद्ग्रहीतव्या च²¹⁶ साधकैः ॥ १२४ ॥

तुलसीवर्जिता पुजा न जातु फलदा भवेत् ।

²¹² रक्तपुष्पं- ख. ।

अन्यत्र- “रक्तपुष्पं” इति पाठः ता० (पृ० १७९) ।

²¹³ पाठान्तरम्- गन्धाढ्यलक्षकी [xxx]- क. ।

शक्यपाठः- ‘गन्धाद्यैर्लक्षकोटिशतैरपि’ ।

²¹⁴ विना वै’ ।

²¹⁵ पाठान्तरम् - नासाङ्गं- ख. ।

शक्यपाठः- ‘न साङ्गं’ ।

²¹⁶ पाठान्तरम् - व- ख. ।

सुन्दरी भैरवी²¹⁷ काली ब्रह्म विष्णु[.] शिव[.] स्वयम्॥ १२५॥²¹⁸

विना तुलस्या²¹⁹ या पूजा न संपूर्णा कदाचन।

नानोपहारबलिभिर्नानापुष्पैर्मनोहरैः॥ १२६॥

अपामार्गदलै[र] भङ्गैस्तुलसीवर्जितैः²²⁰ शुभैः।

पूजनीया सदा भक्त्या नृणां शीघ्रफलाप्तये॥ १२७॥

तुलस्या गन्धमाघ्रायन् क्रुद्धा भवति सुन्दरी।

अर्चयेत्²²¹ सुन्दरीं देवीं न तुलस्या कदाचन॥ १२८॥

पूजनात् पातकी भूयाल्लघ्ने चापि श्रियं हरे[त्]।

रक्तपद्मसहस्राणि मनसा यः प्रयच्छति॥ १२९॥

कल्पकोटिसहस्राणि कल्पकोटिशतानि च।

स्थित्वा देवीपुरं श्रीमान् ततो राजा[च्] छितौ भवेत्॥ १३०॥

पत्रेषु बिल्वपत्रं तु देव्याः प्रीतिकरं परम्।

²¹⁷ भैरवा- ख.।

²¹⁸ अन्यत्र – “भैरवी-सुन्दरी-काली-ब्रह्म-विघ्न(विष्णु)विस्वताम्” इति पाठः ता०, पृ०१८१।
तत्पश्चादत्रैवोक्तम्- “तुलसीवर्जिता पूजा सा पूजा सफला भवेत्” इति पाठान्तरम्।

²¹⁹ पाठान्तरम् – तुलस्मा- ख.।

²²⁰ मूलपाठः – भङ्गैस्तुलसीवर्जितः- क., भङ्गैस्तुलसीवर्जितैः[x]- ख.।

²²¹ पाठान्तरम् – अर्चयत्- क.।

चम्पकैर्यो नरो देवी²²² यजये[त्] कालिकामिह ॥ १३१ ॥

तस्य पुण्यं समाख्यातं²²³ ब्रह्मणापि न शक्यते।

तस्मात्²²⁴ सदा पूजनीया चम्पकैः कालिका बुधैः ॥ १३२ ॥

कालिकां यो नरः प्रीत्या पूजयेद्राजचम्पकैः।

न तस्य पुनरावृत्तिः²²⁵ संसारे साररूपिणि ॥ १३३ ॥

मल्लिकामुत्पलं पद्मं शमी['] पुन्नाग['] चम्पकम्।

अशोकं कर्णिकारं च द्रोणपुष्पं विशेषतः ॥ १३४ ॥

करवीरं²²⁶ शमीपुष्पं कुमुदं नागकेशरम्।

यः प्रयच्छति पुण्यार्थं पुष्पाण्येतानि साधकः ॥ १३५ ॥

कालिकायै²²⁷ नरः श्रेष्ठो भक्त्या परमया युतः।

स कामानखिलान् प्राय²²⁸ दुर्गया तु²²⁹ वरो भवेत् ॥ १३६ ॥

²²² देवी- ख.।

²²³ मूलपाठः – समाख्यातुं- क., ख.।

²²⁴ पाठान्तरम् – तस्यात्- ख.।

²²⁵ मूलपाठः – पुनरावृत्तिः- क., ख.।

²²⁶ कनवीर- क., ख.।

²²⁷ पाठान्तरम् – कालिकाये- ख.।

²²⁸ शक्यपाठः – 'प्राप्य'।

²²⁹ मूलपाठः – नु- क., ख.।

अर्कस्य पुष्पमेकञ्चयः²³⁰ शिवायै²³¹ निवेदयेत्।

दश²³² दत्त्वा सुवर्णानि यत्फलं तदवाप्नुयात् ॥ १३७ ॥

पुन्नागश्वंपकः कुन्दो यूथिका नवमल्लिका।

तगरार्जुनमल्ली²³³ च बृहती शतपत्रिका²³⁴ ॥ १३८ ॥

तथा कुमुदः²³⁵ कल्हारं²³⁵ बिल्व²³⁶ पाटला²³⁶ मालती।

जवाबिल्वकलाशोकरक्तनीलोत्पलानि²³⁷ च ॥ १३९ ॥

दमनो मरुपत्रं च बहुपुण्ये²³⁸ प्रवृद्धये।

केतकी चातिमुक्तं च बन्धुककुमुदानि च ॥ १४० ॥

कदम्बः कर्णिकारश्च सिद्धवीरसमृद्धये।

शमीपुष्पबृहत्याश्च कुसुमतुल्यमुच्यते ॥ १४१ ॥

करवीरसमाज्ञेया जातीविजयपाटलाः²³⁹।

²³⁰ शक्यपाठः – ‘पुष्पमेकं चयं’।

²³¹ मूलपाठः – शिवाये- क., ख.।

²³² पाठान्तरम् – पश- क.।

²³³ मूलपाठः – तगरार्जुनमल्ली- क., ख.।

²³⁴ पाठान्तरम् – शतपत्रिका- ख.।

²³⁵ कल्हारं- क.।

²³⁶ पाटल- ख.।

²³⁷ कलाशौक- ख.।

²³⁸ वदपुण्ये- ख.।

श्वेतमन्दारकुसुमं शितपद्मेन वत्समम् ॥ १४२ ॥

नागचम्पकपुन्नागधूस्तूरकसमाः प्रिये²³⁹।

यो नरः प्रेमसंयुक्तो देवीमरुवकैर्यजेत् ॥ १४३ ॥

स सौभाग्यं परं लब्ध्वा²⁴⁰ पार्वतीलोकमाप्नुयात्।

कनकादिकदम्बानि²⁴¹ रात्रौ देयानि सर्वदा ॥ १४४ ॥

दिवा शेषाणि पुष्पाणि अर्द्धरात्रौ च मल्लिकाः।

प्रहरे तिष्ठते²⁴² जाती करवीर[.] महानिशाम्²⁴³ ॥ १४५ ॥

बिल्वपत्रैरखण्डै[श] च सकृद्देवी²⁴⁴ प्रपूजयेत्।

सर्वपापविनिर्मुक्तः शिवलोके महीयते ॥ १४६ ॥

धस्तूरैकैश्च यो देवीं सकृत्पूजयते नरः²⁴⁵।

स गोलक्षफलं प्राप्य लभते परमं पदम् ॥ १४७ ॥

²³⁹ श्रिये- क.।

²⁴⁰ मूलपाठः – लुब्धा- क., लब्धा- ख.।

²⁴¹ कनकादीकदम्बानि- क., ख.।

²⁴² पाठान्तरम् – तिष्ठते- ख.।

²⁴³ मूलपाठः – महर्निशं- क., महनीशं- ख.।

²⁴⁴ पाठान्तरम् – सकृद्देवी- ख.।

²⁴⁵ शक्यपाठः – ‘धस्तूरैकैश्च यो देवीं सकृत्पूजयेन्नरः’।

बृहतीकुसुमैर्भक्त्या²⁴⁶ यो देवीं सकृदर्चयेत्।

गवामयुतफलं प्राप्य शिवलोकपरं व्रजेत् ॥ १४८ ॥

मल्लिकोत्पलपद्मानि जाती पुन्नाग[:] चम्पकम्।

अशोकश्वेतमन्दारकर्णिकारबुकानि च ॥ १४९ ॥

करवीरार्कमन्दारशमीतगरकेशरा[:]²⁴⁷।

कुशापामार्गकुमुदकदम्बद्रोणजैरपि ॥ १५० ॥

पुष्पैरेतैर्यथालाभं यो नरः पूजये[च्च] छिवाम्।

स यत् पुण्यमवाप्नोति तदेकाग्रमना²⁴⁸ शृणु ॥ १५१ ॥

[अतः कालिकार्चने पुष्पफलम्-]

सुर्यकोटिप्रतीकशैर्विमानैः²⁴⁹ सार्वकामिकैः।

पुष्पमालापरिक्षिप्तैः{.}गीतवादिन्न निश्चनैः²⁵⁰ ॥ १५२ ॥

तन्त्रीमधुरवादैश्च स्वच्छन्दं गगनालये।

²⁴⁶ मूलपाठः – ०सुमैर्भक्त्या- क., ख.।

²⁴⁷ पाठान्तरम् – ०मन्दारू०- ख.।

²⁴⁸ तदेकाग्रमनाः- क.।

²⁴⁹ ०र्विमारैः- क.।

²⁵⁰ मूलपाठः – निश्चनैः- क., ख.।

रुद्रकन्यासमाकीर्णै[र्] देवदानवदुर्लभौ ॥ १५३ ॥

उद्धृत्यमानश्चमरैः²⁵¹ स्तूयमानः²⁵² सुरासुरैः।

स गच्छति परं दिव्यं यत्र चारुचितं भवेत्²⁵³ ॥ १५४ ॥

यैस्तैर्वापीह²⁵⁴ कुसुमैर्जलस्थलरुहैः शिवाम्।

संपूज्य²⁵⁵ प्रोक्षितैर्भक्त्या²⁵⁶ शिवात्मकं स गच्छति ॥ १५५ ॥

यो नरः परया प्रीत्या मालतीकुसुमैर्यजेत्।

जायते सर्वसिद्धिस्तु कुबेर इव सम्प्रतम् ॥ १५६ ॥

मालतीकुसुमैर्यस्तु कालिकां योजते²⁵⁷ शुभैः।

प्रतापमतुलं साक्षात् स लभेन्नात्र संशयः ॥ १५७ ॥

यो नरः परया प्रीत्या मालतीकुसुमैः शुभैः।

पूजयेत् सुन्दरीं कालीं सिद्धय[ः]²⁵⁸ नात्र संशयः ॥ १५८ ॥

यो नरः पूजयेद्देवीमरुणैः करवीरकैः।

251 उद्धृत्यमानश्चमनैः- क., उद्धृत्यमानश्चमरैः- ख.।

252 पाठान्तरम्- स्तूयमानः- ख.।

253 मूलपाठः- वारुचितम्भवेत्- क., ख.।

254 यैस्तैर्वापीह- क., ख.।

255 पाठान्तरम्- संपूज्य- क.।

256 मूलपाठः- प्रोक्षितैर्भक्त्या- क., ख.।

257 पाठान्तरम्- योजतै- क.।

258 शक्यपाठः- 'सिद्धः स'।

सर्वसिद्धीः स लभते ह्यचिरान्नात्र संशयः ॥ १५९ ॥

अरुणैः करवीरैस्तु सुन्दरीं यो हि पूजयेत्।

स नरः सिद्धिमाप्नोति वत्सरान्नात्र संशयः ॥ १६० ॥

स्ववर्णदानं²⁵⁹ गोदानमश्वदानं तथैव च।

करवीरस्य पूजायाः कलान्नार्हति²⁶⁰ षोडशीम् ॥ १६१ ॥

यो नरः प्रीतिसंयुक्तः करवीरैः शितै[र्]²⁶¹ यजेत्।

पार्वती तस्य चरणा²⁶² जायते नात्र संशयः ॥ १६२ ॥

यो नरः पूजयेत् कालीं सुन्दरीं सिद्धिदायिनीम्²⁶³।

बन्धुककुसुमैस्तस्य गृहे श्रीनरपायिनीम्²⁶⁴ ॥ १६३ ॥

बन्धुककुसुमैर्देवीं यो नरो यजते मुदा²⁶⁵।

लक्ष्मी[ः] तस्य गृहे साक्षान्निवासमधिगच्छति²⁶⁶ ॥ १६४ ॥

²⁵⁹ 'सुवर्णदानं'।

²⁶⁰ मूलपाठः – कलान्नार्हन्ति- क., ख.।

²⁶¹ पाठान्तरम् – सितै- क.।

²⁶² शक्यपाठः – 'चरणौ'।

²⁶³ पाठान्तरम् – कालीसुन्दरीसिद्धिदायिनी- क.।

²⁶⁴ श्रीरनपायिनी- क.।

²⁶⁵ शक्यपाठः – 'सदा'।

²⁶⁶ मूलपाठः – साक्षान्निवासमधिगच्छति- क., ख.।

यो नरः पूजयेद्देवी²⁶⁷ जवापुष्पैरनन्यधीः।

गृहे तस्य निवासः स्याल्लक्ष्म्याः श्रीशंकराज्ञया²⁶⁸ ॥ १६५ ॥

जवापुष्पैर्नरो यस्तु भवानीमधिकं यजेत्।

वाक्सिद्धिरतुला तस्य जायते वत्सरान्तरे²⁶⁹ ॥ १६६ ॥

यो नरः परया प्रित्या दाडिमाकुसुमैर्यजेत्।

श्रीभवानीं परा²⁷⁰ तस्य जायते सिद्धिरुत्तमा ॥ १६७ ॥

यो नरः पूजयेत् कालीं जातीपुष्पैः सुशोभनैः।

सिद्धयो वशगात्तस्य जायन्ते नात्र संशयः ॥ १६८ ॥

यूथिकाकुसुमैर्यस्तु यजेद्देवीं विशालधीः।

अश्वमेधसहस्रस्य फलमाप्नोति मानवः ॥ १६९ ॥

यो नरः कमलैर्देवीमरुणैः सुन्दरीं यजेत्²⁷¹।

सिद्धयस्तस्य²⁷² जायन्ते भुक्तिमुक्तिप्रदायकाः ॥ १७० ॥

²⁶⁷ पाठान्तरम् – पूजयेद्देवी- क.।

²⁶⁸ ०ज्ञेया- क.।

²⁶⁹ मूलपाठः – वत्सरान्तरे- क., ख.।

²⁷⁰ पाठान्तरम् – पना- क.।

शक्यपाठः – ‘परां’।

²⁷¹ मूलपाठः – सुन्दरीर्यजेत्- क., ख.।

²⁷² सिद्धयेस्तस्य- क., ख.।

श्वेतैश्च कमलैर्देवीं यजते प्रीतिसंयुतः।

स वाक्सिद्धिं परां याति²⁷³ वत्सरान्नात्र संशयः ॥ १७१ ॥

यो नरः श्वेतकमलैर्यजेद्देवीमनन्यधीः²⁷⁴।

श्रीकाली प्रीतिसंयुक्ता वरदा²⁷⁵ तस्य जायते ॥ १७२ ॥

यो नरो नीलकमलैः श्रीकालीं पूजयेन्मुदा²⁷⁶।

राजानस्तस्य वशगो²⁷⁷ जायते नात्र संशयः ॥ १७३ ॥

सर्वेषामेव²⁷⁸ पुष्पाणां²⁷⁹ प्रवरन्नीलमुत्पलम्²⁸⁰।

नीलोत्पलसहस्रेण यो मालां संप्रयच्छति ॥ १७४ ॥

शिवायै विधिव[द्] भक्त्या तस्य पुण्यफलं शृणु।

कल्पकोटिसहस्राणि कल्पकोटिशतानि च ॥ १७५ ॥

वसे[च्च] छिवपुरे नित्यं शिवतुल्यपराक्रमः।

²⁷³ यांति- क., ख.।

²⁷⁴ ०कमलैर्यजेद्देवीमनन्यधीः- क., ख.।

²⁷⁵ वरदो - क., ख.।

²⁷⁶ शक्यपाठः – ‘पूजयेत्सदा’।

²⁷⁷ मूलपाठः – वशगा- क., ख.।

²⁷⁸ पाठान्तरम् – सर्वेषांमेव- क.।

²⁷⁹ मूलपाठः – पुष्पानां- क., ख.।

²⁸⁰ पाठान्तरम् – प्रवरन्नीलमुत्पलं- क.।

अन्यान्यपि²⁸¹ च पुष्पाणि सुरभीतिमहामताः ॥ १७६ ॥

श्रीकाल्यै योषयेदेव्यै²⁸² भुक्तिमुक्तिफलाप्तये।

यस्मिन् पत्रे फले पुष्पे साधकस्य भवेद्गुचिः ॥ १७७ ॥

तदेव²⁸³ देव्यै सुमनसा अर्पये[च] छंकराज्ञया।

शेषाणां²⁸⁴ पुष्पजातीनां यत्फलं परिकीर्तितम् ॥ १७८ ॥

एतत्फलानुसारेण शिवलोके महीयते।

गन्धहीनामपि ग्राह्यं पवित्रं यत्कुशोदकम् ॥ १७९ ॥

पूजयेत् परमेशानीं²⁸⁵ पुष्पाभावात्तु पत्रकैः।

पत्राणामप्यलाभे तु द्रुमगुल्मोफलादिभिः²⁸⁶ ॥ १८० ॥

तत्फलानामलाभे²⁸⁷ तु तत्फलेन प्रपूजयेत्।

281 अन्यान्यपि- क.।

282 मूलपाठः – घोषयेदेव्यै- क., योषयेदेव्यै- ख.।

283 पाठान्तरम् – तदव- ख.।

284 मूलपाठः – शेषानां- क., ख.।

285 पाठान्तरम् – परमेशानी- ख.।

अन्यत्र – “परमेशानि” इति पाठः ता०, पृ० १८१।

286 “द्रुमगुल्मोद्भवादिभिः” इति पाठः ता०, पृ० १८१।

287 पाठान्तरम् – तद्फलानामलाभे- ख.।

अन्यत्र – “तद्भवामप्यलाभे” इति पाठः ता०, पृ० १८१।

पत्रेषु तुलसी श्रेष्ठा²⁸⁸ विल्वमामरकं²⁸⁹ शुभम् ॥ १८१ ॥

मरुको देवकह्वारी²⁹⁰ विष्णुकान्ता तथैव च।

अपामार्गोऽथ²⁹¹ गान्धारी पत्री युवतिसंज्ञिका²⁹² ॥ १८२ ॥

नागवल्लीदलं दूर्वा कुशपत्रं तथा मतम्।

पत्रं चागस्त्यवृक्षस्य पुण्यं धात्रीदलं तथा ॥ १८३ ॥

फलैष्यामलकं²⁹³ श्रेष्ठं वा दलं तित्तिनीभवम्।

दाडिमं मातुलंग[] च जंवीरं पनसोभवम् ॥ १८४ ॥

कदलीचूतसंभूतं श्रेष्ठं जम्बुफलं तथा।

यजे[द्] दलैः सदा देवीं पत्रैः पुष्पैः फलैः[] तथा ॥ १८५ ॥

हिवसेभिवसोत्पन्नैः²⁹⁴ (?) पुष्पैः पूजा तथा निशि।

पुष्पाभावे प्रवालैर्वा पूजयेच्च न कोरकैः²⁹⁵ ॥ १८६ ॥

अन्यार्थमाहृतं दुष्टं तथैवान्योपभुक्तकम्।

288 पाठान्तरम् – श्रेष्ठा- ख.।

289 मूलपाठः – विल्वमालकं- क., ख.।

290 पाठान्तरम् – देवकह्वारी- क.।

291 मूलपाठः – अपामार्गोऽथ- क., ख.।

292 युवतिसंज्ञिका- क., ख.।

293 शक्यपाठः – ‘फलेष्यामलकं’।

294 ‘दिवसे दिवसोत्पन्नैः’।

295 पाठान्तरम् – कीरकै- क.।

पत्रेषु बिल्वपत्रै[श्] च दूर्वाङ्कुरसुकोमलम् ॥ १८७ ॥

एषामलाभे तु सदा तत्फलेनापि पूजयेत्।

अङ्गतै[र्] वा²⁹⁶ जलैर्वापि तदभावे[ऽ]पि सर्षपैः ॥ १८८ ॥

सितैस्तस्याप्यलाभे तु मानसी[ः] भक्तिमाचरेत्।

[अतः कालिकार्चने देवार्चने च वर्ज्यपुष्पाणि-]

मुकुलैर्नार्चयेद्देवीमपक्वं²⁹⁷ न निवेदयेत् ॥ १८९ ॥

फलं ज्ञात्वा विशुद्धं च बालपक्वमपि त्यजेत्²⁹⁸।

उन्मत्तमर्कपुष्पं च विष्णोर्वर्ज्यं²⁹⁹ सदा बुधैः ॥ १९० ॥

शिवे कुन्दं मदन्तीं च यूथीं बन्धूककेतके³⁰⁰।

न रक्तचन्दनं जातु गृहीयाद्रक्तपुष्पकम्³⁰¹ ॥ १९१ ॥

बिल्वपत्रैस्तत्प्रसूनैर्नार्चयेद्देवकीसुतम्।

²⁹⁶ अङ्गतैव- ख.।

शक्यपाठः – ‘अक्षतैर्वा’।

²⁹⁷ मूलपाठः – मुकुलैर्नार्चं- क., ख.।

अन्यत्र – “वकुलैर्नार्चं” इति पाठः ता०, पृ० १८०।

²⁹⁸ पाठान्तरम् – भ्यजेत्- ख.।

²⁹⁹ मूलपाठः – विष्णोर्वर्ज्य- क., विष्मोर्वर्ज्य- ख.।

³⁰⁰ यूथीवन्धूककेतके- क., यूथीवन्धूककेतकैः- ख.।

³⁰¹ गृहीयाद्रक्तपुष्पकं- क., ख.।

शुष्कैश्च नार्चयेद्विष्णुं³⁰² पुष्पैः पत्रैः फलैरपि ॥ १९२ ॥

स्नात्वानीतैः पर्युषितै[र] याचितैः कृष्णवर्णकैः।

स्वयं विकाशितैः पुष्पैः स्वयं च पतितैर्भुवि³⁰³ ॥ १९३ ॥

वर्जयेद्बृहतीपुष्पं निर्गन्धं च³⁰⁴ विशेषतः।

त्रिपत्रन्यूनकुसुमै[र] नार्चयेत्तु³⁰⁵ कदाचन ॥ १९४ ॥

कुमुदं³⁰⁶ पाटलिं चैव शिरीषै[ः] परिवर्जयेत्।

भूगतं³⁰⁷ वर्जयेत् पुष्पं सेफालीं वकुलं विना³⁰⁸ ॥ १९५ ॥

वासोभिः संवृतैर्नीतं³⁰⁹ मतिमान्नार्पये[त्] छिवे।

कलिकाभिस्तथा त्याज्या³¹⁰ विना चम्पकपद्मके ॥ १९६ ॥

जवां रक्तां त्रिसंध्ये द्वे मालतीं केतकीं तथा।

घुसृणं कुमुदं रक्तहयारि च हरे त्यजेत् ॥ १९७ ॥

302 पाठान्तरम् – नार्चयेद्विष्णुं- क.।

303 मूलपाठः – पतितैर्भुवि- क., ख.।

304 पाठान्तरम् – निर्गन्धं च- क.।

305 नार्च[त्]तु- ख.।

306 अन्यत्र – “कुसुमं” इति पाठः ता०, पृ० १८०।

307 पाठान्तरम् – भूमतं- क.।

308 विन- क.।

309 मूलपाठः – संवृतैर्नीतं- क., ख.।

310 अन्यत्र – “त्याज्यो” इति पाठः ता०, पृ० १८०।

गुञ्जापराजितोन्मत्तं वराहक्रान्तया सह।

आम्रातकमिदं पुष्पं निषिद्धं सूर्यपूजने ॥ १९८ ॥

निषिद्धं³¹¹ विहितं³¹² सूर्ये³¹³ तगरं कण्टकारिका³¹⁴।

मन्दारमर्कं धूस्तूरं शाल्मलीकाञ्चनार्जुनम्³¹⁵ ॥ १९९ ॥

केतकी[.] चातिमुक्तं च³¹⁶ कुन्दयूथीमदन्तिका[:]³¹⁷।

शिरीषमर्कबन्धूककुसुमानि विवर्जयेत् ॥ २०० ॥

अंकोलपत्रकुसुमं करञ्जनृतरुद्रवम्³¹⁸ (?)।

विभीतिकानि धन्वानि कुसुमानि विवर्जयेत् ॥ २०१ ॥

निषिद्धं विहितं विष्णोः शिरीषं शुक्लपुण्ड्रकम्³¹⁹।

नरसिंहस्य पूजायां निषिद्धं केतकीद्वयम् ॥ २०२ ॥

311 मूलपाठः – निषीद्धं- क., ख.।

312 विहितां- क., ख.।

313 सूर्यः- क., ख.।

314 कण्टकालिका- क., ख.।

315 पाठान्तरम् – शालालीकंचना०- क.।

316 मूलपाठः – चातिमुक्तश्च- क., ख.।

317 कुन्दा०- क., ख.।

318 पाठान्तरम् – करेञ्जनृतरुद्रवं- ख.।

319 मूलपाठः – शुक्लपुण्डकं- क., ख.।

शिरीषबन्धूकविभीतकानां मदन्तिकाकेतकिपुण्ड्रकानाम्³²⁰।

करञ्जसर्जेन्द्रमहीरुहाणां कुन्दस्य पुष्पं न³²¹ शिवे प्रशस्तम् ॥ २०३ ॥

अन्तर्जलक्षालितमाननस्थं³²² स्वयं विशीर्णं³²³ भुवि संविलीनम्।

एतानि पुष्पाणि समस्तदेवपुजाविधाबाहुरकर्मकाणि³²⁴ ॥ २०४ ॥

दुर्गान्यदेवीपूजायां मन्दारार्कं न शस्यते³²⁵।

महालक्ष्म्यास्तु तुलसीं झिण्ठिकां काञ्चनं तथा ॥ २०५ ॥

कुन्देन³²⁶ नार्चयेत् सूर्यं न तुलस्या विनायकम्।

कमलैः कमलां नैव न शम्भुं³²⁷ शंखवारिणा ॥ २०६ ॥

याचितं निष्फलं³²⁸ पुष्पं क्रयक्रीतं च निष्फलम्³²⁹।

आघ्राणं भूमिसंस्पृष्टं कृमिकीटादिदूषिते ॥ २०७ ॥

³²⁰ ०पुण्ड्रकानां- क., ख.।

³²¹ “पुष्पेण” इति पाठः ता०, पृ० १८१।

³²² मूलपाठः – ०माननस्कं- क., ख.।

³²³ विणीर्णा- क., ख.।

³²⁴ पाठान्तरम् – सम[x]देवपुजाविधाबाहुरकर्मकाणि- ख.।

³²⁵ अन्यत्र – “मन्दारार्कः सुशस्यते” इति पाठः ता०, पृ० १८१।

³²⁶ मूलपाठः – कुण्डेन- क., ख.।

³²⁷ अन्यत्र – “शङ्खं” इति पाठः ता०, पृ० १८१।

³²⁸ पाठान्तरम् – निष्फलं- क.।

³²⁹ मूलपाठः – निःफलं- क., ख.।

त्यजेत् पर्युषितं³³⁰ श्रेष्ठं³³¹ बिल्वाञ्जतुलसीविना।

न पर्युषितदोषोऽस्ति³³² जलजोत्पलचम्पके ॥ २०८ ॥

तुलस्यगस्त्यबकुले बिल्वे गङ्गाजले तथा।

सद्यः पर्युषिता³³³ वापि निर्माल्या नैव दुष्यति ॥ २०९ ॥

तथान्यैर्न हरेस्तुष्टिस्तुलस्या³³⁴ तुष्यते यथा।

कृमिभक्ष्यानि भग्नानि वर्ज्यानि³³⁵ पतितं भुवि ॥ २१० ॥

मलिनं भुमिसंस्पृष्टं कृमितेशादिदूषितम्³³⁶।

अङ्गस्पृष्टं समाघ्रात[.] त्यजेत्³³⁷ पर्युषितं प्रिये ॥ २११ ॥

पुष्पैः³³⁸ पर्युषितैर्देवि³³⁹ नार्चयेत् स्वर्णजैरपि।

निर्माल्यभूतैरुच्छिष्टैः कुसुमैः परमेश्वरि ॥ २१२ ॥

330 पर्युषितं- क., ख.।

331 श्रेष्ठं- क., ख.।

332 पाठान्तरम् – पर्युषितदेशोऽस्ति- क.।

333 पर्युषिता- क.।

334 तथान्यै[x]हरस्तुष्टिस्तुलस्या- ख.।

335 मूलपाठः – वर्ज्यानि- क., ख.।

336 शक्यपाठः – ‘कृमिकोशादिदूषितम्’।

337 पाठान्तरम् – भ्यजेत- ख.।

338 पुष्पै- क.।

339 मूलपाठः – पर्युषितैर्देवि- क., पर्युषितेर्देवि- ख.।

सर्वपर्युषित[.] वर्ज्यम्³⁴⁰ अवर्ज्य³⁴¹ तुलसीदलम्।

परकीयं न घ्राणं स्तेयाहतं च मर्दितम्॥ २१३ ॥

पुष्पं च पंचगव्यं च उपचारांस्तथा परान्।

घ्रानान्निवेद्य देवेशि नरो नरकमाप्नुयात्॥ २१४ ॥

नैव पर्युषितैः पुष्पैः पत्रैश्चापि महेश्वरि।

पूजयेत् परमेशानि महाकालीं च सुन्दरीम्॥ २१५ ॥

वर्ज्यं पर्युषितं³⁴² पुष्पं वर्ज्यं पर्युषितं³⁴³ जलम्।

अवर्ज्य³⁴⁴ जाह्नवीतोयमवर्ज्य³⁴⁵ तुलसीदलम्³⁴⁶॥ २१६ ॥

सर्वैः पुष्पैः सदा पूजा विहिताविहितैरपि।

कर्त्तव्या सर्वदेवानां भक्तियोगो[ऽ]त्र कारणम्॥ २१७ ॥

देवीपूजा सदा शस्ता जलजैः स्थलजैरपि।

340 पाठान्तरम् – वर्ज्य- क.।

341 अवर्ज्य- क.।

342 मूलपाठः – वर्ज्यपर्युषितं- क., ख.।

343 वर्ज्यपर्युषितं- क., ख.।

344 पाठान्तरम् – अवर्ज्य- ख.।

345 मूलपाठः – ०तोयमवर्ज्यं- क., ख.।

346 तुलसीदलं- क., ख.।

विहितैर्वा निषिद्धैर्वा³⁴⁷ भक्तियुक्तेन चेतसा ॥ २१८ ॥

लक्षपूजासु³⁴⁸ सर्वासु पुष्पमेकैकमर्पयेत्।

समुदायेन चेत्³⁴⁹ पूजा लक्षपुष्पार्पणं न तत् ॥ २१९ ॥

भ्रान्त्या कराभ्यां³⁵⁰ यत्पुष्पं दद्या[च्च] छीमण्डले सुधीः।

भूमौ पतति यत्किञ्चित्तदा दोषो न विद्यते।

ज्ञानमुद्रासमायुक्तं पुष्पनिक्षेपणं³⁵¹ चरेत् ॥ २२० ॥

॥ इति श्रीवाराहीतन्त्रे दक्षिणाम्नायनिर्वाणपदे नवमपटलः ॥ ९ ॥

³⁴⁷ निषिद्धैर्वा- क., ख.।

³⁴⁸ पाठान्तरम्- लक्षपूजासु- क.।

³⁴⁹ वेत्- ख.।

³⁵⁰ मूलपाठः- करत्या- क., ख.।

³⁵¹ पुष्पानिक्षेपणं- क., ख.।

॥ दशमपटलः ॥

[॥ अथ योगिनीहृदयसारः ॥]

॥ श्रीदेव्युवाच ॥

अथैतद्रससर्वत्वां^१ तत्त्वाचार[.] गणाम्बिके।

श्रुतं सर्वमशेषेण विधान[.] रसनायके ॥ १ ॥

दुर्भगानां^२ च तन्नाथ^३ न सिध्यति^४ कदाचन।

अथ सौभाग्ये हेत्वर्थे नराणां हितकाम्यया^५ ॥ २ ॥^६

तस्मात् सङ्गता^७ या सा महात्रिपुरसुन्दरी।

^१ पाठान्तरम् – अथैतद्रससर्वत्वां- क.।

शक्यपाठः – ‘अथैतद्रसं सर्वत्वात्’।

^२ मूलपाठः – दुर्भगानां- क., ख.।

^३ पाठान्तरम् – तन्नाथं- क.।

^४ मूलपाठः – सिध्यति - क., ख.।

^५ हितकाम्यया- ख.।

^६ अन्यत्र – श्रीशिवोऽहंसागरग्रन्थमालायां प्रकाशिते श्रीमद्राजानकजयरथविरचिते वामकेश्वरीमतविवरणे उद्धृते श्रीरसमहोदधौ (श्रीरस०वाम०, पृ० ५६) एषोऽधिकपाठोऽस्ति- “महाकामेश्वरस्योक्तं विधानं भैरव त्वया”।

^७ पाठान्तरम् – तस्यात्सङ्गता- ख.।

अन्यत्र – “यस्योत्सङ्गता” इति पाठः श्रीरस०वाम०, पृ० ५६।

तस्याः संसूचितं⁸ किञ्चिन्मन्त्रध्यानादिकं⁹ त्वया ॥ ३ ॥

पृथागाराध्यते¹⁰ सा तु यथा भाग्यार्थिभिन्नैः¹¹ ।

तथा कथय मे देव¹² कृपया प्राणिनां प्रभो ॥ ४ ॥

यथा चक्र[.] तथा पूजा अङ्गपूजा यथा स्थिता¹³ ।

मूलविद्या यथा देवी परिवारसमन्विता¹⁴ ॥ ५ ॥

तथा सर्व[.] त्वया देव शास्त्र[.] वै परमेश्वर¹⁵ ।

सर्वमेव समाख्यातं¹⁶ किन्तु जन्मकटं¹⁷ नकि[म] ॥ ६ ॥

अतस्तत्प्रकटीकर्त्ता¹⁸ कथ्यतां¹⁹ परमाद्भुतम्²⁰ ।

⁸ मूलपाठः – संसूचितं- क., ख. ।

⁹ पाठान्तरम् – ०धानादिकं - ख. ।

¹⁰ पृथागाराधयेते- क. ।

¹¹ मूलपाठः – भाग्यार्थिभिन्नैः- क., भाग्यार्थिसिन्नैः- ख. ।

¹² देवं- क., ख. ।

¹³ पाठान्तरम् – स्मिता- ख. ।

¹⁴ मूलपाठः – ०समन्वितः- क., ख. ।

¹⁵ परमेश्वरः- क., ख. ।

¹⁶ समाख्याता- क., ख. ।

¹⁷ पाठान्तरम् – जन्युकटं- ख. ।

¹⁸ शक्यपाठः – ‘अतस्तत्प्रकटीकृत्य’ ।

¹⁹ पाठान्तरम् – कथ्यतां- ख. ।

²⁰ परमाद्भुतं- ख. ।

एवमाकर्ण²¹ देवेश²² पार्वत्या कथितं²³ वचा²⁴।

प्रत्युवाच महावाक्यं सर्वसन्देहशान्तये²⁵ ॥ ७ ॥

॥ श्रीभैरव उवाच²⁶ ॥

शृणु देवि परं गुह्यं योगिनीहृदयं परम्।

कर्णात्कर्णोपदेशेन²⁷ संचरत्यवनीतले²⁸ ॥ ८ ॥

एतज्जप्त्वा वरारोहे सर्वविघ्नैर्न बाध्यते।

चक्रसंकेतको मन्त्रो मुद्रासंकेतकस्तथा ॥ ९ ॥²⁹

त्रिविधः³⁰ त्रिपुरादेव्याः संकेतः³¹ परमेश्वरि³²।

21 एवमाकर्ण- ख.।

22 मूलपाठः- देवेशः- क., ख.।

23 पाठान्तरम्- कथि[x]- ख.।

24 मूलपाठः- वच- क., ख.।

25 सान्तये- क., ख.।

26 श्रीभैरवोवाच- क., ख.।

27 कर्णात्कर्णपदेशेन- क., ख.।

28 संचरत्यवनीतले- क., ख.।

अन्यत्र- योगिनीहृदये (१।३) "संप्राप्तमवनीतलम्" इति पाठः।

29 "एतज्ज्ञात्वा वरारोहे सद्यः खेचरतां व्रजेत्॥ चक्रसंकेतको मन्त्रपूजासङ्केतकौ तथा" इति पाठो योगिनीहृदये (१।५"-६")।

30 मूलपाठः- त्रिविधा- क., ख.।

31 संकेताः- क., ख.।

32 परमेश्वरी- क., ख.।

यावदेतन्न³³ जानाति संकेतं {S} त्रयमुत्तमम् ॥ १० ॥

न³⁴ तावत्तिपुराचक्रे परमाज्ञाधरो भवेत् ॥

शृणु व्याख्याक्रमं गुह्यं पारंपर्यक्रमागतम् ॥ ११ ॥

येन ज्ञातेन गुरवो न च³⁵ गुह्यन्ति कुत्रचित् ।

[अतो मन्त्रार्थः-]

भावार्थः सम्प्रदायार्थो निगर्भार्थश्च कौलिकः ॥ १२ ॥

तथा सर्वरहस्यार्थो³⁶ महातत्त्वार्थ एव च ।

एवमेतन्महादेवि³⁷ षड्विधं परमेश्वरि³⁸ ॥ १३ ॥

व्याख्यातं सर्वतन्त्राणां पारम्पर्येण³⁹ लभ्यते ।

एक एव हि भावार्थो बाह्यशास्त्रेषु⁴⁰ लभ्यते ॥ १४ ॥

³³ यावदेवन्न- क., ख. ।

³⁴ पाठान्तरम् – "न" इत्यक्षरं नास्ति- क. ।

³⁵ मूलपाठः – गुरवोरेव- क., गुरवोनव- ख. ।

³⁶ पाठान्तरम् – सर्वरहस्यार्था- क. ।

³⁷ मूलपाठः – ०देवी- क., ख. ।

³⁸ षड्विधाम्पारमेश्वरी- क., ख. ।

³⁹ सर्वतन्त्रेनाम्पारंपच्यण- क., सर्वतन्त्रनाम्पारंपच्यण- ख. ।

⁴⁰ बाह्यशास्त्रेषु- क., ख. ।

शब्दालङ्कारसारोक्तिसंस्काररचनात्मकः⁴¹।

भावार्थः सम्प्रदायार्थो द्विकशास्त्रेषु⁴² यथोच्यते⁴³ ॥ १५ ॥⁴⁴

भावार्थः⁴⁵ सम्प्रदायार्थो निगर्भार्थसमन्वितः।

व्याख्यातं त्रिकतन्त्रेषु⁴⁶ त्रिविधं गौरि लभेते ॥ १६ ॥⁴⁷

शिवबाह्यार्थसम्वादी⁴⁸ महागुरुमुखे स्थितः।

भावार्थः सम्प्रदायार्थे निगर्भार्थश्च⁴⁹ कौलिकः ॥ १७ ॥

महाचतुष्कतन्त्रेषु⁵⁰ व्याख्यातं स्याच्चतुर्विधम्।

भावार्थः संप्रदायार्थो निगर्भार्थश्च कौलिकः ॥ १८ ॥

⁴¹ शब्दरङ्कारसारोक्तिसंस्काररवनात्मकः- क., शब्दरङ्कारसारोक्तिसंस्काररवनात्मकः - ख.।

⁴² द्विकशास्त्रेषु- क., ख.।

अन्यत्र – “त्रिकशास्त्रेषु” इति पाठः श्रीरसवाम०, पृ० १०९।

⁴³ पाठान्तरम् – पथोच्यते- ख.।

⁴⁴ मूलपाठः – अत्र एकाक्षरमधिकमस्ति- क., ख.।

अतः “यथोच्यते”स्थाने “विद्यते” इति पठितुं शक्यते।

अन्यत्र – “विद्यते” इति पाठः श्रीरसवाम०, पृ० १०९।

⁴⁵ मूलपाठः – भावार्थो- क., ख.।

⁴⁶ पाठान्तरम् – त्रिकेतन्त्रेषु - क.।

⁴⁷ अन्यत्र – “व्याख्यानं त्रिविधं देवि त्रिकशास्त्रेषु लभ्यते” इत्यर्धश्लोकपाठः श्रीरसवाम०, पृ० १०९।

⁴⁸ पाठान्तरम् – शिवाबाह्यार्थसम्वादी- ख.।

अन्यत्र – “शिवबाह्यार्थसम्वादे” इति पाठः श्रीरसवाम०, पृ० १०९।

⁴⁹ मूलपाठः – निगर्भार्थश्च – क., ख.।

⁵⁰ महाचतुष्कतन्त्रेषु:- क., ख.।

तथा सर्वरहस्यार्थः[.] तन्त्रे[ऽ]थ पञ्चरूपिणि⁵¹।

महाज्ञानार्णवे दृष्टं षट्कतन्त्रेषु पार्वति ॥ १९ ॥⁵²

अक्षरार्थो हि भावार्थः केवलः⁵³ परमेश्वरि⁵⁴।

सम्प्रदायो महाबोधरूपो⁵⁵ गुरुमुखे स्थितः ॥ २० ॥

निगर्भो⁵⁶ हि महादेवि रूपेणार्थावभासकः⁵⁷।

निस्तरंगो निराभासः संकल्पस्थितिपूर्वकः ॥ २१ ॥⁵⁸

रहस्यार्थो महागुप्तो⁵⁹ दिव्यार्थस्थितिपूर्वकः⁶⁰।⁶¹

51 अन्यत्र – “सर्वरहस्यार्थस्तन्त्राणां पञ्चरूपिणम्” इति पाठः श्रीरसवाम०, पृ० ११०।

52 “महाज्ञानार्णवे दृष्टः शङ्का तत्र न पार्वति ॥” इति पाठो योगिनीहृदये (२।७७)।

53 पाठान्तरम् – - केचलः- ख.।

54 मूलपाठः – परमेश्वरी- क., ख.।

55 पाठान्तरम् – - महाबोधरुरो- क.।

56 मूलपाठः – निगर्द्भा- क., निगर्द्भा- ख.।

57 पाठान्तरम् – रूपेणार्थावभासक- ख.।

अन्यत्र – “शिवगुर्वात्मगोचरः” इति पाठः श्रीरसवाम०, पृ० १०९।

58 “निरस्तसर्वसंकल्पविकल्पस्थितिपूर्वकः” इति पाठो योगिनीहृदये (२।७६), श्रीरसवाम०, पृ० १०९।

59 पाठान्तरम् – महागुप्तो- क.।

60 ०पूर्वक- क.।

61 अन्यत्र – “रहस्यार्थो महागुप्तो दिव्यार्थस्थितिपूर्वकः” इत्यर्धश्लोको वारत्रयं लिखितमस्ति- क., ख.।

“रहस्यार्थो मया गुप्तः सद्यः प्रत्ययकारकः” इति पाठो योगिनीहृदये (२।७७)।

“रहस्यार्थो महागुप्तः सद्यः प्रत्ययकारकः” इति योगिनीहृदयपाठोद्धृतो जयरथेन वामकेश्वरीमतविवरणे (वामकेश्वरीमते, पृ० १०९)।

विद्यापीठनिबन्धेषु⁶² संस्थितः पिण्डसिद्धिदः ॥ २२ ॥⁶³

एवमेतत्परं ब्रह्म विज्ञानागमगोचरम्।

देवि विक्षिप्तमीशेन व्याख्यातं तु चतुर्विधा ॥ २३ ॥

एवमेष महादेव्या महासंकटकाम्बिके⁶⁴।

कथितो⁶⁵ य[त]प्रबोधेन वीरचक्रेश्वरो भवेत् ॥ २४ ॥⁶⁶

[अतः चक्रसंकेतः-]

अथान्तः संप्रवक्ष्यामि चक्रसंकेतमुत्तमम्।

तदर्थ[] देवि कुर्वीत⁶⁷ त्रिहस्त[] मण्डलोत्तमम् ॥ २५ ॥

तस्य कुर्यात् त्रिभागेन कर्णिकां⁶⁸ चक्रचिह्नाम्⁶⁹।

⁶² पाठान्तरम् – ०निबन्धेषु- ख.।

⁶³ अन्यत्र – “विद्यापीठनिबद्धेषु संस्थितो दिव्यसिद्धिदः” इति पाठो योगिनीहृदये (२।७८)।

⁶⁴ शक्यपाठः – ‘महासंकेतकोऽम्बिके’।

⁶⁵ मूलपाठः – कथितौ- क., ख.।

⁶⁶ अन्यत्र – “सद्यो यस्य प्रबोधेन वीरचक्रेश्वरो भवेत्” इत्यर्धश्लोकपाठो योगिनीहृदये (२।८५)।

⁶⁷ मूलपाठः – कुर्वित- क., कुर्वित - ख.।

⁶⁸ पाठान्तरम् – कर्णिकं- क.।

⁶⁹ चक्रचिह्नां- क.।

अन्यत्र – “चक्रलाञ्छिताम्” इति पाठो कश्मीरग्रन्थमालायां (नि०षो०वाक०) प्रकाशिते नित्याषोडशीकार्णवे (नि०षो० १।६०) तथा आनन्दाश्रमग्रन्थमालायां (नि०षो०से०) प्रकाशिते नित्याषोडशीकार्णवे (नि०षो० १।६०) तथा च श्रीशिवोऽहंसागरग्रन्थमालायां प्रकाशिते श्रीमद्राजानकजयरथविरचिते वामकेश्वरीमतविवरणे

पद्मद्वयं तदर्धेन⁷⁰ द्वारक्षेत्रं⁷¹ च तत्समम् ॥ २६ ॥⁷²

ब्रह्मसूत्रं पुरा दत्त्वा कर्णिकाग्रे च⁷³ मध्यतः।

याम्यासाम्यायतं दद्यात्तत्रस्थं⁷⁴ सूत्रसप्तमम् ॥ २७ ॥

तुल्यसूत्रं ततो लुप्त[.] मध्यांश[:.] स्या[द्] विभावितः⁷⁵।⁷⁶

तृतीयपञ्चमसौगौ⁷⁷ कृत्वा त्र्यंशविवर्जितौ ॥ २८ ॥⁷⁸

उद्धृते श्रीरसमहोदधौ (श्रीरस०वाम०, पृ० २५-२६)। नि०षो०वाक०-नि०षो०से०पाठान्तराणि योगतन्त्रमालायां प्रकाशिते नित्याषोडशीकार्णवे (नि०षो०) मिलितानि।

⁷⁰ पाठान्तरम् – तदर्धेन - क.।

⁷¹ अन्यत्र – “द्वारक्षेत्रं” इति पाठः श्रीरस०वाम०, पृ० २५।

⁷² “अस्य कार्या तृतीयेन कर्णिका चक्रलाञ्छिता। पद्मद्वयं द्वितीयेन चतुरस्रं च शेषतः ॥” इति पाठो नि०षो० (१।६०), नि०षो०से०।

⁷³ मूलपाठः – कर्णिकाग्रेव- क., ख.।

अन्यत्र – “कर्णिकाभूमि०” इति पाठो नि०षो० (१।६१)।

“कर्णिकाभ्रम०” इति पाठान्तरं नि०षो०से०, नि०षो०वाक०, श्रीरस०वाम० (पृ० २५)।

⁷⁴ मूलपाठः – याम्यासाम्यायतन्दद्योत्तत्रस्थं- क., याम्यासाम्याततन्दद्योत्तत्रस्थं - ख.।

अन्यत्र – “याम्यासौम्यायतं दद्यात्तत्रस्थं” इति पाठान्तरं श्रीरस०वाम०, तत्रैव।

⁷⁵ मूलपाठः – विभावितं- क., ख.।

⁷⁶ अन्यत्र – “तुर्यसूत्रं ततो लुप्याद्मध्यांशः स्याद्विभागशः” इति पाठो नि०षो० (१।६२)।

“तुर्यसूत्रं ततो लुप्त्वा मध्यांशः स्याद्विभागिकः” इति पाठान्तरं नि०षो०वाक०, श्रीरस०वाम० (पृ० २५)।

“तुर्यसूत्रं ततो लुप्तेत् मध्यांशः स्याद्विभागतः” इति पाठान्तरं नि०षो०से०।

⁷⁷ पाठान्तरम् – तृतीयपञ्चमसौगौ - ख.।

⁷⁸ अन्यत्र – “तृतीयपञ्चमौ नागभूपांशौ द्व्यंशवर्जितौ” इति पाठो नि०षो० (१।६२), नि०षो०से०।

“तृतीयपञ्चमौ भागौ कृत्वा त्र्यंशविवर्जितौ” इति पाठान्तरं नि०षो०वाक०, श्रीरस०वाम० (पृ० २५)।

ते मार्गेण च पुनर्मध्ये तावगम्भिर[.]⁷⁹ वर्धयेत्।⁸⁰

तृतीयस्य च⁸¹ द्वितीयस्य चाद्यसूत्रस्य⁸² चान्तयोः ॥ २९ ॥

प्रसारयेदधोर्द्धधः⁸³ दष्टं तत्र सुद्वयम्।⁸⁴

भ्रमे⁸⁵ सप्तमके⁸⁶ सूत्रे ब्रह्मस्थाने च संगतम् ॥ ३० ॥

आपञ्चमादधः स्थाना[.] त्रयाणां⁸⁷ च ततो⁸⁸ नयेत्।

भ्रमे⁸⁹ प्रथमके सूत्रे विशान्तिं च तृतीयकम् ॥ ३१ ॥⁹⁰

⁷⁹ पाठान्तरम् – तावगम्भिर- ख.।

⁸⁰ मूलपाठः – अत्रैकाक्षरमधिकमस्ति- क., ख.।

अन्यत्र – “तेन मानेन सप्तैव वीथ्यस्तन्त्रेषु मध्यमम्” इति पाठो नि०षो० (१।६३), नि०षो०से०।

“तेन भागेन च पुनर्मध्यभागं विवर्धयेत्” इति पाठान्तरं नि०षो०वाक०, श्रीरस०वाम० (पृ० २५)।

⁸¹ मूलपाठः – स्त- क., ख.।

⁸² अन्यत्र – “आदिसूत्रस्य” इति पाठो नि०षो०वाक० (नि०षो० १।६३), श्रीरस०वाम० (पृ० २५)।

“त्वाद्यसूत्रस्य” इति पाठान्तरं नि०षो०से०।

⁸³ पाठान्तरम् – प्रसारयेदधोर्द्धधः- क.।

⁸⁴ अन्यत्र – “प्रसारयेदधोःस्थं ततः सूत्रद्वयद्वयम्” इति पाठो नि०षो० (१।६४), नि०षो०से०।

“प्रसारयेदधोःस्थं ततः सूत्रद्वयं द्वयम्” इति पाठान्तरं नि०षो०वाक०, श्रीरस०वाम० (पृ० २५)।

⁸⁵ “भौमे” इति पाठो नि०षो० (१।६४), नि०षो०से०।

⁸⁶ पाठान्तरम् – सप्तमके - क.।

⁸⁷ मूलपाठः – त्रयानां- क., ख.।

⁸⁸ अन्यत्र – “चान्ततो” इति पाठो नि०षो० (१।६४), नि०षो०वाक०, नि०षो०से०, श्रीरस०वाम० (पृ० २५)।

⁸⁹ पाठान्तरम् – भ्र{म}मे- क.।

⁹⁰ अन्यत्र – “भौमे प्राथमिके सूत्रे विश्रान्तं च तृतीयके” इति पाठो नि०षो० (१।६५), नि०षो०से०।
एतत्पाठो नास्ति- नि०षो० वाक०।

सूत्रद्वयं द्वयं वापिन्यन्त्राश्चैव तिष्ठ[न्ति]⁹¹ षट्।

चतुर्दशारमारभ्य च दशारं⁹² च सिध्यति ॥ ३२ ॥⁹³

सूत्रा[द्] द्वितीयका[त्] षष्ठाद्वह्निसूत्रस्य⁹⁴ पार्श्वयोः।

सूत्रद्वयं द्वयं देयमध-ऊर्ध्वप्रसारितम्⁹⁵ ॥ ३३ ॥

तत्कोटिसंगतं⁹⁶ पश्चात् सूत्रयुग्मं प्रसारितम्⁹⁷।

दशारमेवं कथितं मेरुचक्रं⁹⁸ तृतीयकम् ॥ ३४ ॥⁹⁹

91 “चान्य[तस्तु] त्र्यस्त्राण्येवं भवन्ति” इति पाठो नि०षो० (१।६६), नि०षो०से०।

“द्वयं चान्यत् त्र्यस्त्राण्येवं भवन्ति” इति पाठान्तरं नि०षो०वाक०, श्रीरस०वाम० (पृ० २५)।

92 मूलपाठः – वन्दशारं- क., ख.।

93 अन्यत्र – “चतुर्दशारं देवेशि दशारं चात्र सिध्यति” इति पाठो नि०षो० (१।६६), नि०षो०से०।

“चतुर्दशारमित्येवं दशारं च प्रसिध्यति” इति पाठान्तरं नि०षो०वाक०, श्रीरस०वाम० (पृ० २५)।

94 मूलपाठः – स्वेषोद्वह्निसूत्रस्य- क., ख.।

95 देयमधऊर्ध्वप्रसारितं- क., ख.।

अन्यत्र – “देयमधऊर्ध्वक्रमात्मकम्” इति पाठो नि०षो० (१।६७)।

96 मूलपाठः – तत्कोटिसर्गतं- क., ख.।

97 अन्यत्र – “प्रसारयेत्” इति पाठो नि०षो० (१।६८), नि०षो०से०, श्रीरस०वाम० (पृ० २६)।

98 मूलपाठः – मेरुचक्रं- क., ख.।

अन्यत्र – “चक्रमेतत्” इति पाठो नि०षो०वाक० (१।६८), श्रीरस०वाम० (पृ० २६)।

99 “दशारं देवि संसिद्धमेतच्चक्रं तृतीयकम्” इति पाठो नि०षो० (१।६८), नि०षो०से०।

सूत्रात्पंचतमादुर्ध्वमन्यत्सूत्रद्वयन्¹⁰⁰ नयेत्।

ऊर्ध्वाधोमुख{:}मध्यस्थं ताम्रमर्मद्वयावधि ॥ ३५ ॥¹⁰¹

दद्यात् तृतीयसूत्रं तु तयोरन्योन्यसंगतम्¹⁰²।

एवं चतुर्थरःमेकारश्चारत्रयपञ्चमम्¹⁰³ ॥ ३६ ॥

इति संसिध्यते चक्रं कर्णिकान्तर्गतं समम्।¹⁰⁴

तच्छक्तिपञ्चकं सृष्ट्या¹⁰⁵ लयेनाग्निचतुष्टयम्¹⁰⁶ ॥ ३७ ॥

पञ्चशक्तिचतुर्वह्निसंयोगाच्चक्रसम्भवः।

तत्रैव कष्टकर्म च द्विदशान्ते¹⁰⁷ चतुर्दश ॥ ३८ ॥

100 पाठान्तरम् – सूत्राभ्यंचतमादुर्ध्वमन्यत्सूत्रद्वयन्- ख.।

अन्यत्र – “सूत्रात्पञ्चमकान्मध्यादन्यत् सूत्रद्वयं” इति पाठो नि०षो० (१।६९), नि०षो०से०।

“सूत्राग्रात्पञ्चमादूर्ध्वमन्यत्सूत्रद्वयं” इति पाठान्तरम् नि०षो०वाक०, श्रीरस०वाम० (पृ० २६)।

101 “ऊर्ध्वाधोमुखमध्यस्थत्र्यश्रमर्मद्वयावधि” इति पाठो नि०षो० (१।६९), नि०षो०वाक०, नि०षो०से०।

“ऊर्ध्वाधोमुखमध्यस्थत्र्यश्रमर्मद्वयावधि” इति पाठः श्रीरस०वाम० (पृ० २६)।

102 मूलपाठः – ०संगतः- क., ख.।

103 अन्यत्र – “चतुर्थरमष्टारं मध्ययोनिश्च पञ्चमी” इति पाठो नि०षो० (१।७०), नि०षो०से०।

“चतुर्थमष्टारमेकारं चात्र पञ्चमम्” इति पाठान्तरं नि०षो०वाक०, श्रीरस०वाम० (पृ० २६)।

104 “एवं सिध्यति देवेशि सर्वचक्रं मनोहरम्” इति पाठो नि०षो०(१।७१), नि०षो०से०।

105 मूलपाठः – शृष्टो- क., सृष्टो- ख.।

106 लयेनाग्निचतुष्टयं- क., ख.।

107 अन्यत्र – “तत्रैकमष्टकं देवि द्वे दशारे” इति पाठो नि०षो०(१।७२), नि०षो० वाक०, नि०षो०से०।

“तत्रैकमष्टकं मध्ये द्विदशान्तं” इति पाठः श्रीरस०वाम० (पृ० २६)।

चतुर्दश दशद्वन्द्वमष्टाचक्रं¹⁰⁸ महेश्वरि।

सृष्टिसंहारयोगेन शक्तिस्थानान्यनुक्रमात् ॥ ३९ ॥

स्थितानि त्रिपुराचक्रे चक्राधारमनो¹⁰⁹ भवेत्।

बहिः पद्मद्वयं कुर्यादष्टषोडशकच्छदम्¹¹⁰ ॥ ४० ॥

चतुरस्रं¹¹¹ ततो दत्त्वा कुर्याद् द्वारचतुष्टयम्।

चतुष्कोणसमायुक्तमेतन्मण्डलमुत्तमम्¹¹² ॥ ४१ ॥¹¹³

रक्तेन¹¹⁴ रजसापूर्यमेतच्छुक्ले च रेचकम्¹¹⁵।¹¹⁶

अस्य दर्शनमात्रेण सौभाग्यं देवि जायते ॥ ४२ ॥

108 “द्वन्द्वमष्टावेकं” इति पाठो नि०षो० (१।७३), नि०षो०वाक०, नि०षो०से०, श्रीरस०वाम० (पृ० २६)।

109 शक्यपाठः – ‘चक्राधारमतो’।

अन्यत्र – “यद्वोधाद्भैरवो” इति पाठो नि०षो० (१।७४), नि०षो०से०।

“यद्वोधादमरो” इति पाठान्तरं नि०षो०वाक०, श्रीरस०वाम० (पृ० २६)।

110 मूलपाठः – कुर्यादशषोडशकच्छदं- क., कुर्यादष्टषोडशकच्छदं- ख.।

111 पाठान्तरम् – चतुरस्रं- ख.।

112 मूलपाठः – चतुष्कोणसमायुक्तमेतन्मण्डलोत्तमं[x]- क., ख.।

113 अन्यत्र – “गुणवृत्तं ततः कुर्याच्चतुरस्रं च तद्वहिः। चतुर्द्वारसमायुक्तमेवं स्याच्चक्रमुत्तमम्॥” इति श्लोकपाठो नि०षो० (१।७५)।

114 पाठान्तरम् – रक्तेन- क.।

115 मूलपाठः – रजसापुन्यमेतच्छुलेच्चरेचकं- क., ख.।

अन्यत्र – “रजसापूर्य चक्रं शुक्लोच्चरेखिकम्” इति पाठो नि०षो०वाक० (नि०षो०, पृ० ८८), श्रीरस०वाम० (पृ० २६)।

116 एतदर्थश्लोकं नास्ति नि०षो०, नि०षो०से०।

नश्यन्ति¹¹⁷ सर्वविद्यानि¹¹⁸ प्राप्यते तद्यदीप्सितम्¹¹⁹।

अधुना चैव चक्राणां नामानि शृणु सुव्रते¹²⁰ ॥ ४३ ॥

त्रैलोक्यमोहनं चक्रं सर्वाशापूरणं तथा।

सर्वसंक्षोभकं¹²¹ देवि सर्वसौभाग्यकारकम् ॥ ४४ ॥

सर्वार्थसाधकं चक्रं सर्वरक्षाकरं परम्।

सर्वरोगहरं चैव सर्वसिद्धिमयं तथा ॥ ४५ ॥

सर्वानन्दमयं चापि¹²² नवमं सुरसुन्दरि¹²³।

परिपूर्ण[.] महाचक्रमजरामरकारकम् ॥ ४६ ॥

एवमेव¹²⁴ महाचक्रमजरामरकारकम्।

एवमेव¹²⁵ महाचक्रे सन्ततः परमेश्वरः¹²⁶ ॥ ४७ ॥

कथितंस्त्रिपुरादेव्या जीवन्मुक्तिप्रवर्तकः।

117 मूलपाठः – नश्यन्ति- क., ख.।

118 शक्यपाठः – ‘सर्वविघ्नानि’।

119 मूलपाठः – तद्यदीप्सितं- क., ख.।

120 सूत्रते- क., ख.।

121 पाठान्तरम् – सर्वसंक्षोभकं- ख.।

122 मूलपाठः – चापी- क., ख.।

123 सुरसुन्दरी- क., ख.।

124 एवमेष- क., ख.।

125 एवमेष- क., ख.।

126 अन्यत्र – योगिनीहृदये (१।८६) “एवमेव महाचक्रसङ्केतः परमेश्वरि” इत्यर्थश्लोकपाठः।

[अतो मन्त्रसंकेतः-]

मन्त्रसंकेतकं चैवमधुना¹²⁷ कथयामि ते ॥ ४८ ॥

यद्वेधादमरो वीरो¹²⁸ वीरचक्रेश्वरो भवेत्।

चतुरस्र['] पुरा कृत्वा चतुर्विंशङ्गुलं¹²⁹ शुभम्¹³⁰ ॥ ४९ ॥

ईशानात्¹³¹ पश्चिमं सूत्रमग्नेः पश्चिमगं पुरा¹³²।¹³³

पूर्वसूत्रं तु संस्थाप्य शेषाणि त्रीणि लोपयेत् ॥ ५० ॥

त्रिदण्डा¹³⁴ तु स्मृता योनिस्त्रियोमाशा¹³⁵ त्रिदेवता।

एकैकः दण्डकप्राज्ञः¹³⁶ षट् षट् सूत्राणि¹³⁷ पातयेत्¹³⁸ ॥ ५१ ॥

127 “दिव्यमधुना” इति पाठो योगिनीहृदये (२।१)।

128 मूलपाठः – यद्वेधादमरावीर- क., ख.।

अन्यत्र – योगिनीहृदये (२।१) “यद्वेत्ता त्रिपुराकारो” इति पाठः।

129 मूलपाठः – चतुर्विंशङ्गुलं- क., चतुर्विंशद्गुलं- ख.।

130 पाठान्तरम् – गुभं-क.।

131 मूलपाठः – ईशानं- क., ख.।

132 सूत्रमग्निः पश्चिमगत्पुरा- क., ख.।

133 अन्यत्र – “ईशात्पश्चिमगं सूत्रमग्नेः पश्चिमगं पुनः” इति पाठः श्रीरसंवाम० (पृ० ३४)।

134 मूलपाठः – त्रिदण्डो- क., ख.।

135 अन्यत्र – “योनिः त्रिमाया सा” इति पाठः श्रीरसंवाम० (पृ० ३४)।

136 “एकैकदण्डके प्राज्ञः” इति पाठः श्रीरसंवाम० (पृ० ३४)।

137 मूलपाठः – षट्सूत्राणि - क., ख.।

138 पाठान्तरम् – पालयेत्- क.।

योनयो¹³⁹ येन¹⁴⁰ जायन्ते समस्ताः समसंधयः ।

कोष्टकान्यूनपञ्चाशद्भगरूपाणि¹⁴¹ तानि तु ॥ ५२ ॥

ईशादकारमारभ्य¹⁴² वारुण्यां तु विनायकम् ।

विन्यसेन्मातृकाः सर्वा विष्ण्वादिशिवपश्चिमाः ॥ ५३ ॥

एकचक्रं लिखेत्पदे¹⁴³ दृढे दारुमये शुभे ।¹⁴⁴

त्रिकोणे च त्रिपादे च वर्णोत्कीलितलक्षणे¹⁴⁵ ॥ ५४ ॥

षण्मासाज्जायते सिद्धिः पूजाजपपरायणे¹⁴⁶ ।

अतो मन्त्रः समुद्धार्यो यथा देवि तथा शृणु ॥ ५५ ॥

ओजमध्यगतस्वर्णमूर्द्धशशिरसोरहम् ।¹⁴⁷

139 यौनयो – क.।

140 मूलपाठः – योन- क., ख.।

141 कोष्टकाद्युन०- क., ख.।

142 ऐशा०- क., ख.।

143 पाठान्तरम् – लिखेभ्येव - ख.।

144 अन्यत्र – “एतच्चक्रं लिखेत्पदे शुभे दारुमये दृढे” इति पाठः श्रीरस०वाम० (पृ० ३५)।

145 पाठान्तरम् – ०लक्षणी- क.।

146 मूलपाठः – पूजजय०- क., ख.।

147 अन्यत्र – “ओ-जमध्यगतं वर्णं शोर्ध्वेन शिरसा हतम्” इति पाठः श्रीरस०वाम० (पृ० ३४)।

अंगमध्यगतं¹⁴⁸ बीजं¹⁴⁹ वरमध्यासनस्थितम्¹⁵⁰ ॥ ५६ ॥

द्वितीयमेतत्कथितामजमध्यं¹⁵¹ सविन्दुकम्।

वहमध्यम् आअधःस्थमंकमध्येन¹⁵² लाञ्छितम्¹⁵³ ॥ ५७ ॥

प्रथम[.] त्र्यक्षरी विद्या करशुद्धिकरी स्मृता।

द्वयोः कृत्वा विपर्यासं पूर्वबीजेन वै विना ॥ ५८ ॥

आत्मन्यासविधेर्विद्यात्¹⁵⁴ द्वितीयेयं कृशोदरि।

षोडायदुर्द्धगतपिण्डं (?) मायाविन्दुविभूषितम् ॥ ५९ ॥¹⁵⁵

आद्यायां¹⁵⁶ वाग्भवस्थाने न्यस्यौत्मासनरूपिणी¹⁵⁷।

गृहीत्वा वर्णमेकैकमाद्यमाद्यतृतीययोः ॥ ६० ॥

148 पाठान्तरम् – अङ्गमध्यगतं- ख.।

149 विजम्- क.।

अन्यत्र – “वर्ण” इति पाठः श्रीरसवाम० (पृ० ३४)।

150 मूलपाठः - वरमध्यसनस्थितं- क., ख.।

151 शक्यपाठः – (व्याकरणानुसारेण) ‘द्वितीयमेतत्कथितमजमध्यं’।

अन्यत्र – “द्वितीयमेतत्कथितमाऊमध्यं” इति पाठः श्रीरसवाम० (पृ० ३४)।

152 मूलपाठः – ०संकमध्येन- क., ख.।

153 लाञ्छितं- क., ख.।

154 अन्यत्र – “अङ्गन्यासविधौ विद्या” इति पाठः श्रीरसवाम० (पृ० ३५)।

155 “षाधऊर्ध्वगतं पिण्डं आऔअन्तविभूषितम्” इति पाठस्तत्रैव।

156 “आद्याया” इति पाठस्तत्रैव।

157 पाठान्तरम् – भ्यस्यौत्मासनरूपिणी- ख.।

अन्यत्र – “त्र्यर्णात्मासनरूपिणी” इति पाठः श्रीरसवाम० (पृ० ३६)।

मध्यान्तमूर्ध्वे षाधेन¹⁵⁸ विद्या चक्रासनस्थिता।

षाध्येन्त्राभ्या¹⁵⁹ युता पूर्वा ज्ञेया मन्त्रासनस्थिता ॥ ६१ ॥

विपरीतस्थितौ चान्तौ सोर्द्धजपूर्वलास्थितौ¹⁶⁰।

दत्त्वा तृतीयविद्यायाः कामबीजान्तदेशतः ॥ ६२ ॥

साध्यसिद्धासनगता षष्ठी¹⁶¹ विद्या प्रकाशिता¹⁶²।

दत्त्वा बीजत्रयश्चोर्द्धवररूपार्द्धतन्तगौ¹⁶³ ॥ ६३ ॥

यान्तस्थाद्याद्यविद्यैव¹⁶⁴ चावाहनविधौ परा।

एवमेता महाविद्याः पूर्वोक्ताः[.] सुरसुन्दरि ॥ ६४ ॥

महात्रिपुरसुन्दर्याः सांगोपांगास्त्रदेवता।

अथांतः संप्रवक्ष्यामि¹⁶⁵ मूलविद्यां वरानने ॥ ६५ ॥

यया विज्ञातया सम्यक् सर्वमेव प्रसिध्यति।

158 मूलपाठः – मध्यान्तमूर्द्धसाधेन - क., मध्यान्तमूर्द्धसाधेन- ख.।

अन्यत्र – “तदन्तमूर्ध्वे षाधेन” इति पाठः श्रीरसवाम० (पृ० ३६)।

159 पाठान्तरम् – षाध्येन्त्रात्पा- क.।

अन्यत्र – “षाधोन्त्राभ्यां” इति पाठः श्रीरसवाम० (पृ० ३७)।

160 अन्यत्र – “रान्तौ शोर्द्धजपूर्वलाञ्छितौ” इति पाठः श्रीरसवाम० (पृ० ३७)।

161 मूलपाठः – षष्ठी- क., ख.।

162 प्रकाशिता - क., ख.।

163 अन्यत्र – “बीजत्रयस्योर्द्धवर्णौ षाधषान्तगौ” इति पाठः श्रीरसवाम० (पृ० ३८)।

164 “यान्तस्था आद्यविद्यैव” इति पाठस्तत्रैव।

165 मूलपाठः – संप्रवक्ष्यामि - क., ख.।

अःखमध्यं तु संगृह्य ऐं मध्यमधमः कुरु ॥ ६६ ॥¹⁶⁶

तस्य मध्ये¹⁶⁷ न्यसेद्वर्णमकारोर्ध्वव्यवस्थितः¹⁶⁸।

रान्तषाधोयकारान्तस्मायाबिन्दुनिरोधयुक्¹⁶⁹ ॥ ६७ ॥

वाग्भवो[ऽ]यं समाख्यातः समारभ्य यकारकः¹⁷⁰।

त्रयाणां¹⁷¹ षाधो वर्णो नामेकैकस्यामने¹⁷² न्यसेत् ॥ ६८ ॥

गाद्यं सोद्धोयकारान्तमेकं¹⁷³ प्रागामाद्य लाञ्छितम्¹⁷⁴।¹⁷⁵

आडमध्यन¹⁷⁶ चाक्रान्तं द्रौ¹⁷⁷ अःमध्यशिरोयुतः ॥ ६९ ॥

166 अन्यत्र – “अः-खमध्यगतं गृह्य लृ-ऐमध्यमतः कुरु” इति पाठः श्रीरसंवाम० (पृ० ४०)।

167 मूलपाठः – मध्य- क., ख.।

168 शक्यपाठः – (व्याकरणानुसारेण) ‘न्यसेद्वर्णमकारोर्ध्वव्यवस्थितम्’।

अन्यत्र – “न्यस्येत्पश्चादःकारोर्ध्वव्यवस्थितम्” इति पाठः श्रीरसंवाम० (पृ० ४०)।

169 “रान्तषान्त्यकारान्तमायाबिन्दुनिरोधयुक्” इति पाठः श्रीरसंवाम० (पृ० ४१)।

170 “सम्यक्प्रत्ययाकारकः” इति पाठस्तत्रैव।

171 मूलपाठः – त्रयानां- क., ख.।

172 अन्यत्र – “षाधवर्णानामेकैकस्यासने” इति पाठः श्रीरसंवाम० (पृ० ४१)।

173 शक्यपाठः – (व्याकरणानुसारेण) ‘सोर्ध्व०’।

174 मूलपाठः – लाञ्छितं- क., ख.।

175 अन्यत्र – “गाद्यसोर्ध्वयकारान्तावेकत्राद्यर्णलाञ्छितम्” इति पाठस्तत्रैव।

176 शक्यपाठः – ‘०मध्येन’।

177 पाठान्तरम् – डौ- ख.।

शक्यपाठः – ‘ड’।

कामराजं¹⁷⁸ महेशानि सरहस्यं प्रकाशितम्।

अस्योच्चारणमात्रेण जगत्क्षोभः प्रजायते ॥ ७० ॥

तृतीयं संप्रवक्ष्यामि¹⁷⁹ शक्तिबीज[.] महान्द्रुतम्।

षधो लाधः समायुक्तं गाद्यं फाधो¹⁸⁰ हरात्मकम् ॥ ७१ ॥¹⁸¹

अःऊर्ध्व¹⁸² पृष्ठसंयुक्तं शक्तिबीजं समुद्धरेत्।¹⁸³

अनेन ज्ञानमात्रेण कुर्या[त्] सर्वविषक्षयम्¹⁸⁴ ॥ ७२ ॥

एषा विद्या समाख्याता सर्वैश्वर्यकरी¹⁸⁵ परा।

अनेन¹⁸⁶ ज्ञातया सम्यक् नास्ति तद्यन्न सिध्यति¹⁸⁷ ॥ ७३ ॥

अथांतः संप्रवक्ष्यामि पाशांकुशधनुः[.]शरान्।

येषां तु योगमात्रेण देवदेवी प्रसीदति ॥ ७४ ॥

178 अन्यत्र – “कामबीजं” इति पाठः श्रीरसंवाम० (पृ० ४१)।

179 पाठान्तरम् – संप्रवक्ष्यामि- ख.।

180 हाधो- क.।

181 अन्यत्र – “षाधं लाधसमायुक्तं गाद्यं फाधं षपाधगम्” इति पाठः श्रीरसंवाम० (पृ० ४१)।

182 पाठान्तरम् – अःऊर्ध्व- ख.।

183 अन्यत्र – “अःपृष्ठं झोर्ध्वसमायुक्तं शक्तिबीजं समुद्धृतम्” इति पाठः श्रीरसंवाम० (पृ० ४१)।

184 मूलपाठः – ०क्षयः- क., ख.।

185 अन्यत्र – “सर्वाश्वर्यकरी” इति पाठः श्रीरसंवाम० (पृ० ४१)।

186 “अनया” इति पाठस्तत्रैव।

187 “साधयेत्” इति पाठस्तत्रैव।

यत्पूर्ववर्णयुगलम् आद्येन¹⁸⁸ शिर आहुतम्¹⁸⁹।¹⁹⁰

पाशद्वयं समाख्यातं शाक्तं¹⁹¹ मादनमेव च ॥ ७५ ॥

जंभादिपरमं युक्तमेकमंकुशमुत्तमम्¹⁹²।

द्वितीयं काद्ययोन्यन्तमकारान्तलयान्तगम्¹⁹³ ॥ ७६ ॥

णान्तस्याद्यं¹⁹⁴ सकाराद्यं¹⁹⁵ चापयुगममुदाहृतम्।

सबीजेन¹⁹⁶ नियोक्तव्याः सम्प्रदायसमन्विताः[.] ॥ ७७ ॥

पाधो नाधो¹⁹⁷ लयान्तं च हाधो¹⁹⁸ लान्तसमन्वितम्।

188 शक्यपाठः – ‘आद्येन’ (?)।

189 पाठान्तरम् – शिरश्चाहुतं- क.।

190 अन्यत्र – “ऊर्ध्ववर्णयुगलं काद्येन शिरसान्वितम्” इत्यर्धश्लोकपाठः श्रीरसवाम०, पृ० ९९।

191 मूलपाठः – साक्तं- क., ख.।

192 पाठान्तरम् – जंभादिपरमंयुक्तमेकमंकुशमुत्तमं- ख.।

अन्यत्र – “जंभादिपदसंयुक्तमेकमंकुशमुत्तमम्” इति पाठः श्रीरसवाम०, पृ० ९९।

193 मूलपाठः – द्वितीयकाद्ययोन्यन्तं- क., ख.।

194 पाठान्तरम् – णान्तस्यांद्यां- ख.।

अन्यत्र – “णान्तं पाद्यं” इति पाठः श्रीरसवाम०, पृ० १००।

195 “सकाद्यं च” इति पाठः श्रीरसवाम०, पृ० १००।

196 पाठान्तरम् – सबीजेता- ख.।

अन्यत्र – “सबीजैस्तैर्” इति पाठः श्रीरसवाम०, पृ० ९८।

197 “बाधं राधं” इति पाठः श्रीरसवाम०, पृ० १००।

198 “बाधं” इति पाठस्तत्रैव।

औअःमध्यगवीजेन सर्वशिरसि आहती¹⁹⁹ ॥ ७८ ॥

पिण्डस्तेन न नियोक्तव्याः संप्रदायसमन्विताः।

कामदेवस्य कथितं शरपञ्चकमुत्तमम् ॥ ७९ ॥

जधमध्यं²⁰⁰ द्विधोद्धृत्य वपमध्येन²⁰¹ लाञ्छितम्²⁰²।

औअःपृष्ठसमापेतं कपूर्वेण शिरोयुतम् ॥ ८० ॥

गाद्यं वान्तं²⁰³ च सोर्ध्वस्थौ²⁰⁴ आईअन्तसमन्वितौ।

काद्ययुक्तौ²⁰⁵ च षान्तं²⁰⁶ च खाद्यन्ते²⁰⁷ देवताः²⁰⁸ शराः ॥ ८१ ॥

सबीजास्ते²⁰⁹ नियोक्तव्याः सम्प्रदायसमन्विताः²¹⁰।

199 “सर्वेऽपि शिरसाहताः” इति पाठस्तत्रैव।

200 पाठान्तरम् – अधमध्यं- क.।

201 अन्यत्र – “पषमध्येन” इति पाठः श्रीरसंवाम०, पृ० ९७।

202 मूलपाठः – लाञ्छितं- क., ख.।

203 पाठान्तरम् – वानां- क.।

अन्यत्र – “लान्तं” इति पाठः श्रीरसंवाम०, पृ० ९७।

204 मूलपाठः – सोर्ध्वस्थौ- क., ख.।

205 कद्ययुक्तो- क., ख.।

206 षान्तं- क., ख.।

अन्यत्र – “ष-अन्तं” इति पाठः श्रीरसंवाम०, पृ० ९७।

207 “खाद्याकं” इति पाठस्तत्रैव।

208 मूलपाठः – ०न्देवताः- क., ख.।

209 अन्यत्र – “सबीजैस्तैर्” इति पाठः श्रीरसंवाम०, पृ० ९८।

210 मूलपाठः – ०समन्वितः- क., ख.।

प्रागुद्धृतानि बीजानि वशिन्याद्यष्टकस्य²¹¹ च ॥ ८२ ॥

मायालक्ष्मीमये बीजे आदिचक्रस्य पूजने।

तत्संयुक्तं द्वितीयस्य स्वरषोडशकं पृथक् ॥ ८३ ॥

मन्त्रसंकेतकः प्रोक्तः सर्वकामफलप्रदः।

[अतः पूजासंकेतः-]

पूजासंकेतकं चापि कथयामि तवेश्वरि²¹² ॥ ८४ ॥

प्रथमे त्रिपुरा चक्रे द्वितीये त्रिपुरेश्वरी ॥

तृतीये त्रिपुरादेव्या चतुर्थे त्रिपुरवासिनी ॥ ८५ ॥

पञ्चमे त्रिपुराश्रीश्च षष्ठे त्रिपुरमालिनी।

सप्तमे त्रिपुरासिद्धिरष्टमे त्रिपुराम्बिका²¹³ ॥ ८६ ॥

नवमे तु महेशानि महात्रिपुरसुन्दरी²¹⁴।

मूलविद्या समाख्याता त्रैलोक्यवशकारिणी ॥ ८७ ॥

²¹¹ वशिन्याद्याष्टकस्य- क., ख.।

²¹² मूलपाठः – तवेश्वरी- क., ख.।

²¹³ त्रिपुराम्बिका - क., ख.।

²¹⁴ पाठान्तरम् – महातिपुरसुन्दरी- ख.।

एवं नवप्रकाराद्या²¹⁵ पूजामात्रेण पार्वति।

एकाकारा चादिशक्तिरजरामरकारिणी²¹⁶ ॥ ८८ ॥

मन्त्रसंकेतकस्तस्या²¹⁷ [ना]नाकारो²¹⁸ व्यवस्थितः²¹⁹।

नानामन्त्रक्रमेणैव पारम्पर्येण²²⁰ लभ्यते ॥ ८९ ॥

प्रकटादौ ततो गुप्तागुप्ता गुप्ततराः²²¹ परा[:]

सम्प्रदायक्रमायाता[:] तथान्यो (?) कुलकौलिनी²²² ॥ ९० ॥

महानिगर्भयोगिन्यो रहस्यस्था[:] परापरा[:]

परमा त्रिरहस्यस्था पूज्या त्रिभुवनेश्वरी ॥ ९१ ॥

महापीठोपपीठेषु योगिनीवक्रसम्भवे।

कर्णात्कर्णोपदेशेन सञ्चरन्त्यवनीतले²²³ ॥ ९२ ॥

215 मूलपाठः – नवप्रकारायो- क., ख.।

216 ०जला० – क., ख.।

217 मन्त्रसंकेतकस्तस्मा- क., ख.।

218 पाठान्तरम् – [x]नाकारे-क.।

219 मूलपाठः – व्यवस्थिताः- क., ख.।

220 पाठान्तरम् – पारम्पर्येण- ख.।

221 मूलपाठः – गुप्तागुप्तोद्गुप्ततरा - क., ख.।

222 शक्यपाठः – ‘तथान्याः कुलकौलिन्यः’।

223 मूलपाठः – सञ्चरन्त्यवनीतले- क., ख.।

ततः प्रकटयोगिन्यश्चक्रत्रैलोक्यमोहने²²⁴।

तथैव गुप्तयोगिन्यः सर्वाशापरिपूरणे ॥ ९३ ॥

गुप्ता गुप्ततरा²²⁵ देवि सर्वसंक्षोभकारके।

संप्रदायक्रमायाताः सर्वसौभाग्यकारके ॥ ९४ ॥

कुलकौलिकयोगिन्यश्चक्रे सर्वार्थसाधके।

निगर्भदेवताचक्रे सर्वरक्षाकरे परे ॥ ९५ ॥

रहस्यदेवताश्चान्याः सर्वरोगहरे²²⁶ प्रभो।

सर्वसिद्धिमये चक्रे परमातिरहस्यगाः²²⁷ ॥ ९६ ॥

तिष्ठन्ति देवताः सर्वाः सर्वसिद्धिफलप्रदाः।

परापरातिरहस्याद्याः[.] सर्वानन्दमये परे ॥ ९७ ॥

तत्र प्रकटयोगिन्यश्चक्रे त्रैलोक्यमोहने²²⁸।

अणिमाद्या महादेवि सिद्धयोऽष्टाष्टकस्थिताः²²⁹ ॥ ९८ ॥

²²⁴ प्रकट०- क., ख.।

²²⁵ अन्यत्र – “गुप्तगुप्ततरा” इति पाठः श्रीरस०वाम० पृ० ५०।

²²⁶ मूलपाठः – ०हर- क., ख.।

²²⁷ ०लहस्यगा- क., ख.।

²²⁸ ०मोहणे- क., ख.।

²²⁹ सिद्धियोऽष्टोष्टवस्थिताः- क., ख.।

तथैव गुप्तयोगिन्यः सर्वाशापरि[पु]रणे²³⁰।

कामाकर्षणरूपाद्याः²³¹ कला नित्या[ः] प्रकीर्तिताः ॥ ९९ ॥

गुप्ता गुप्ततरा²³² देवि सर्वसंक्षोभकारके।

अनङ्गकुसुमाद्यस्तु चक्रे सर्वविवस्थिताः ॥ १०० ॥

संप्रदायक्रमायाताश्चक्रसौभाग्यकारके।

सर्वसंक्षोभिणीपूर्वाः²³³ संस्थिता[ः] सुरसुन्दरि²³⁴ ॥ १०१ ॥

कुलकौलिकयोगिन्यः सर्वसिद्धिप्रदायकाः।

सर्वसिद्धिप्रदाद्याश्चक्रे²³⁵ [तु]²³⁶ सर्वार्थसाधके ॥ १०२ ॥

निर्गर्भदेवताश्च[क्रे] सर्वरक्षाकरे प[रे]²³⁷।

सर्वज्ञाद्या महादेवि संस्थिता वीरवन्दिते ॥ १०३ ॥

रहस्यदेवतायाश्च सर्वरोगहरं प्रिये।

वशिन्याद्या महादेव्यः संस्थिता[ः] परमार्थत[ः] ॥ १०४ ॥

230 सर्वसापरि[x]रणे- क., ख.।

231 कामाकर्षणे - क., कामाकर्षणे- ख.।

232 अन्यत्र – “गुप्तगुप्ततरा” इति पाठः श्रीरसवाम०, पृ० ५०।

233 मूलपाठः – सर्वसंक्षोभिणीपूर्वाः- क., ख.।

234 सुरसुन्दरी- क., ख.।

235 ०श्चक्र- क., ख.।

236 अन्यत्र – “सर्वसिद्धिप्रदाद्यास्तु चक्रे” इति पाठः श्रीरसवाम०, पृ० ५२।

237 मूलपाठः – रिगर्भदेवताश्च[x]सर्वरक्षाकरेप[x]- क., ख.।

सर्वसिद्धिमये चक्रे परमातिरहस्यगाः।

स्थिता[:] कामेश्वरीपूर्वाश्चतस्रः पीठदेवताः ॥ १०५ ॥

सर्वानन्दमये चक्रे पूर्णसर्वमयीस्थिताः²³⁸।

परापररहस्याद्या महात्रिपुरसुन्दरी ॥ १०६ ॥²³⁹

लोकातीतस्वभावा तत्प्रान्तक्रमसमन्विता²⁴⁰।

पराद्वयीतभावस्था²⁴¹ सर्वप्रवरगोचरा ॥ १०७ ॥²⁴²

सर्वभावपरित्यक्ता²⁴³ सर्वद्वन्द्वविवर्जिता।

परमा निर्विकल्पस्था पूजा पापक्षयंकरी ॥ १०८ ॥

सभैरवचतुःषष्टियोगिनीचक्रमण्डले।

संस्थिते यम्महापूयद्वोधादम²⁴⁴ (?) नरो भवेत् ॥ १०९ ॥

देवताराधनाकाममेकमाश्रित्य पूजयेत्।

²³⁸ शक्यपाठः – ‘पूर्णा सर्वमयी स्थिता’।

²³⁹ अन्यत्र – “सर्वानन्दमये चक्रे महापूर्णेश्वरीश्वरी। संस्थिताद्या सर्वमयी महात्रिपुरसुन्दरी॥” इति श्लोकपाठः श्रीरसवाम०, पृ० ५५।

²⁴⁰ मूलपाठः – ०समन्विती- क., ख।

²⁴¹ पाठान्तरम् – पराद्वयीतभावस्थाः- ख।

शक्यपाठः – ‘परमाद्वैतभावस्था’।

²⁴² अन्यत्र – “परमाद्वैतभावस्था महापूजापरा प्रिये” इत्यर्धश्लोकपाठः श्रीरसवाम०, पृ० ५५।

²⁴³ मूलपाठः – ०परित्यक्ता- क., ख।

²⁴⁴ पाठान्तरम् – यम्महापूयद्वोधादमन- क.।

सर्वकामपरित्यक्तः सर्वकामानवाप्नुयात् ॥ ११० ॥

सर्वेप्सितफलावाप्तिः सर्वकामे²⁴⁵ समाश्रयात्।

यद्येतल्लुयते²⁴⁶ देवि कस्यचित्²⁴⁷ केनचित् क्वचित् ॥ १११ ॥

मुद्राबन्धं²⁴⁸ समासेन शृणु वक्षे[ऽ]हमीश्वरि।

उभौ तौ तन्निरुद्धौ²⁴⁹ तु प्राणापानौ²⁵⁰ व्यवस्थितौ ॥ ११२ ॥

तत्र मध्ये²⁵¹ परं तत्त्वं भावाभावपदोद्भवम्।

तत्र मध्ये²⁵² विदं²⁵³ कुर्यान्मुद्रैषा खेचरी मता ॥ ११३ ॥

अन्यास्तु²⁵⁴ करबन्धेन²⁵⁵ सर्वशास्त्रेषु संस्थिताः।

वाचामगोचरं देव्याः सर्वानन्दमयं वपुः ॥ ११४ ॥

एकवक्त्र[ः] महारक्तं रक्तपद्मासनस्थितम्।

²⁴⁵ सर्वकाम- क.।

²⁴⁶ यद्येतदृश्यते- ख.।

²⁴⁷ मूलपाठः – कस्यश्चित् - क., ख.।

²⁴⁸ मुद्राबन्धं- क., ख.।

²⁴⁹ अन्यत्र – “सन्निरुद्धौ” इति पाठः श्रीरसवाम०, पृ० ७६।

²⁵⁰ मूलपाठः – प्राणापानौ- क., ख.।

²⁵¹ मध्य- क., ख.।

²⁵² मध्य- क., ख.।

²⁵³ अन्यत्र – “चित्तं” इति पाठः श्रीरसवाम०, पृ० ७६।

²⁵⁴ मूलपाठः – अन्योस्तु- क., ख.।

²⁵⁵ करबन्धेन- क., ख.।

चतुर्भिरायुधैः युक्तं पाशांकुशधनुश्शरैः ॥ ११५ ॥

देवीकिरणरूपं तु²⁵⁶ शुद्ध[] शक्तिगणं स्मरेत्।

ध्यानं न विद्यते तस्मास्तदूर्ध्वं वरवर्णिनि²⁵⁷ ॥ ११६ ॥

एवं पूजा विधाने तु सर्वतीर्थफलं लभेत्²⁵⁸।

सर्वयज्ञफलं²⁵⁹ चापि सर्वयोगफलं तथा ॥ ११७ ॥

एतद्रहस्यमख्यातं तत्त्वया परिपृच्छतम्।

नैव देयमभक्तानां किमन्यं कथयामि ते ॥ ११८ ॥

एकैवानेकरूपा सा विद्या श्रीत्रिपुराभिधा²⁶⁰।

यस्याः सङ्कटबोधेन²⁶¹ जीवन्मुक्तः प्रवर्तते ॥ ११९ ॥

॥ इति श्रीवाराहीतन्त्रे दक्षिणाम्नायनिर्वाणपदे दशमपटलः ॥ १० ॥

²⁵⁶ ०रूपस्तु- क., ख.।

²⁵⁷ अन्यत्र – “तासामतोऽर्थाद्वरवर्णिनि” इति पाठः श्रीरस०वाम०, पृ० ४८।

²⁵⁸ मूलपाठः - रभेत्- क., ख.।

²⁵⁹ सर्वजज्ञफलं - क., ख.।

²⁶⁰ पाठान्तरम् – श्रीत्रिपुराभिध्या- क.।

²⁶¹ शक्यपाठः – ‘सङ्केतबोधेन’।

॥ एकादशपटलः ॥¹

[॥ अथ पञ्चतत्त्वसृष्टिलयौ ॥]

॥ देव्युवाच ॥

पृथिव्यापस्तथा तेजो² वायुराकाशमेव³ च।

पञ्चतत्त्वगतसृष्टिः पुनः कुत्र विलीयते ॥ १ ॥

॥ श्रीशिव उवाच⁴ ॥

प्रथमं शुन्यमव्यक्त[] द्वितीय[] धूममेव च।

तृतीय[] तेज उत्पन्न⁵ चतुर्थे आपो⁶ जायते ॥ २ ॥

पञ्चमी⁷ पृथिवी जाता पञ्चतत्त्वं प्रजायते।

एतत्पञ्चाधिकारी च त्रिगुणपरमेश्वरः ॥ ३ ॥

¹ पाठान्तरम् – नास्ति पटल एषः - क.।

² मूलपाठः – तेज- ख.।

³ वायुराकाशमेव- ख.।

⁴ श्रीशिवोवाच- ख.।

⁵ तेजमुत्पन्ना- ख.।

⁶ आप- ख.।

⁷ पञ्चमे- ख.।

ब्रह्मा धराधिपश्चैव विष्णु[र्] जराधिपस्तथा।

तेजश्च⁸ वायुराकाशं महेशो⁹ व्यावृत्तेश्वरः ॥ ४ ॥

एतेषां जन्मसंहारं वक्ष्यामि शृणु पार्वति।

क्रम्य व्युक्रमनेनैव¹⁰ शुद्धभावेन भावयेत् ॥ ५ ॥

पृथिवी¹¹ लीयते[ऽ]प्सु आपस्तेजसि लीयते।

तेजो विलीयते वायौ¹² वायुराकाशे¹³ लीयते ॥ ६ ॥

एते पंचाधिकाराश्च¹⁴ पञ्च पञ्च प्रजायते।

ब्रह्माण्डं व्यापकं ज्ञेयं पञ्चभूतेन पार्वति¹⁵ ॥ ७ ॥

मलमस्थि तथा नाडी नख[ः] केश[ः] तथैव च।

पृथ्वीपञ्चगुणा[ः] प्रोक्ता¹⁶ ज्ञानिज्ञानेन भाषितम् ॥ ८ ॥

कामं क्रोधं च लोभं च विवादं विग्रहस्तथा।

8 तेजोच- ख.।

9 महेश्व- ख.।

10 शक्यपाठः – 'व्युत्क्रमणेनैव'।

11 मूलपाठः – पृथिव्यां- ख.।

12 वायुः- ख.।

13 वायुराकास- ख.।

14 पंचधिकारश्च- ख.।

15 पार्वती- ख.।

16 प्रेता- ख.।

आपपञ्चगुणा[:] प्रोक्ता ज्ञानिज्ञानेन भाषितम्॥ ९ ॥

क्षुधा तृषा तथा निद्रा आलस्यं¹⁷ कुत्थमेव च¹⁸।

तेजपञ्चगुणा[:] प्रोक्ता ज्ञानिज्ञानेन भाषितम्॥ १० ॥

पवनं धारणं चैव निरोधः संकुचिस्तथा।

प्रसवो वायुरूपेण ज्ञानिज्ञानेन भाषितम्॥ ११ ॥

भयं मोहस्तथा लज्जा¹⁹ रागो²⁰ द्वेषस्तथैव च।

नभःपञ्चगुणाः²¹ प्रोक्ता ज्ञानिज्ञानेन भाषितम्॥ १२ ॥

[॥ अथ पिण्डे ब्रह्माण्डनिष्ठा ॥]

अनन्तभुवनं देवि ब्रह्माण्डं क्रमसंख्यया।

तेषां निष्ठा['] प्रवक्ष्यामि शृणुष्व सर्वभक्तिः ॥ १३ ॥

¹⁷ आरस्यं- ख.।

¹⁸ अन्यत्र – “क्लान्तिरेव च” इति पाठो ज्ञानसङ्कलीतन्त्रे (२२)।

¹⁹ मूलपाठः – लज्जा- ख.।

²⁰ राग- ख.।

²¹ रोमपञ्चगुणा- ख.।

पादद्वये²² तलं विद्या[द्] वितलं गुल्फदेशके।

सुतलं जघदेशेस्तु²³ तलातल['] तदूर्ध्वतः²⁴ ॥ १४ ॥

महातलम् उरुदेशे गुह्यदेशे रसातलम्।

पातालं²⁵ कटिरन्ध्रे तु सप्तमं परिकीर्तितम् ॥ १५ ॥

भूर्लोकं नाभिदेशे तु भुवलोकं च कुक्षिणम्²⁶।

वामाङ्गे स्वर्गलोकं च महर्लोकं च वक्षसि²⁷ ॥ १६ ॥

कण्ठस्थे²⁸ जनलोकं च ततो लोकं ललाटके।

सत्यलोकं भ्रुवोर्मध्ये²⁹ भुवनानि चतुर्दश³⁰ ॥ १७ ॥

[इति चतुर्दशभुवनानि।]

अध[:]स्थितो भवे[न] मेरुः ऊर्ध्वकोणे³¹ च मन्दर[:]।

²² पादद्वय- ख.।

²³ शक्यपाठः – ‘जङ्घदेशे तु’।

²⁴ मूलपाठः – तदूर्ध्वत- ख.।

²⁵ पातारं- ख.।

²⁶ शक्यपाठः – ‘कुक्षिके’ (?)।

²⁷ ‘वक्षसि’।

²⁸ मूलपाठः – कण्ठस्ते- ख.।

²⁹ भ्रुवोर्मध्य- ख.।

³⁰ चतुर्दशः- ख.।

³¹ ऊर्ध्वकोणे- ख.।

कैलाशश्चोत्तरे कोणे दक्षकोणे हिमालयः³² ॥ १८ ॥

माल्यवान् वामरेखायां दक्षिणे गन्धमादनम्।

निषधश्चोर्ध्वभागेन³³ षडङ्गोपरि³⁴ पार्श्वगः³⁵ ॥ १९ ॥

[इति सप्तपर्वताः।]

अस्थिव्यवस्थितो³⁶ जम्बू मेघः प्लक्षवेवस्थितः³⁷।

कुशद्वीपः[.] स्थितो मांसे³⁸ क्रौञ्चद्वीपश्च³⁹ शोणिते⁴⁰ ॥ २० ॥

शाल्मद्वीपं च मज्जायां शाल्मली⁴¹ रोमसञ्चयः[.]।

नखे पुष्करद्वीपं च सप्तद्वीपाः प्रकीर्तिताः[.] ॥ २१ ॥

[इति सप्तद्वीपाः।]

³² हिमालये- ख.।

³³ निषधश्चोर्ध्वभागेन- ख.।

³⁴ षडाङ्गोपरि- ख.।

³⁵ पार्श्वगः- ख.।

³⁶ ०वेवस्थितो- ख.।

³⁷ शक्यपाठः – ‘मेघे प्लक्षो व्यास्थितः’।

³⁸ मूलपाठः – मांस- ख.।

³⁹ क्रौञ्चद्वीपश्च- ख.।

⁴⁰ शोणितं- ख.।

⁴¹ शाल्मली- ख.।

लवणोदकस्तथा⁴² मूत्रे क्षीरो क्षीरोदमस्तके।⁴³

सुरा दधिरसायां च श्वनित्यक्षुदधि (?) तथा ॥ २२ ॥

सर्पिस्सागरः⁴⁴ शुक्रे च तत्रापि जलसागरः।

दधिसागरः। श्लेष्मायां सागराः सप्तकीर्तिताः ॥ २३ ॥

[इति सप्तसागराः।]

नादस्थाने स्थितः सूर्यः। तेजस्थाने च चन्द्रमा।

लोचने मङ्गलः। प्रोक्तो हृदि सोमो व्यवस्थितः⁴⁵ ॥ २४ ॥

नाभिस्थाने गुरुर्विद्या⁴⁶ शुक्रे शुक्रो⁴⁷ व्यवस्थितः।

नाभिस्थाने स्थितो मन्दो⁴⁸ मुखे राहुर्व्यवस्थितः⁴⁹ ॥ २५ ॥

राहुस्थाने स्थितः। केतुः शरीरे ग्रहमण्डलम्⁵⁰।

⁴² लवनोदकस्तथा- ख.।

⁴³ मूलपाठः – अत्रैकाक्षरमधिकमस्ति।

शक्यपाठः – ‘क्षीरोदको मस्तके’।

⁴⁴ मूलपाठः – सर्पिस्सागर- ख.।

⁴⁵ सौम्यव्यवस्थिता- ख.।

⁴⁶ गुरुर्विद्या- ख.।

⁴⁷ शुक्र- ख.।

⁴⁸ मन्दा- ख.।

⁴⁹ रद्व्यवस्थितः- ख.।

⁵⁰ मन्दल- ख.।

सार्द्धत्रयकोटिशु शरीरे[x] सैष (?)⁵¹ उच्यते ॥ २६ ॥

[इति नवग्रहाणि।]

नवद्वारं च प्रत्यक्षं शुद्धभाव्येन⁵² भावयेत्।

गुदो⁵³ लिङ्गं च नेत्रं च मुखकर्णे च नासिका⁵⁴।

एतानि नवछिद्राणि⁵⁵ द्वाराणि⁵⁶ नव उच्यते ॥ २७ ॥

[इति नवद्वाराणि।]

॥ देव्युवाच ॥

कुत्र वा भावयेच्च⁵⁷ चन्द्रं सूर्यं वा कुत्र भावयेत्।

मनः⁵⁸ च कुत्र स्थाने च देवदेव वदस्व मे ॥ २८ ॥

॥ शिव उवाच ॥

तालुमूले स्थितश्चन्द्रो नाभिमूले दिवाकरः।

51 शक्यपाठः – ‘सार्द्धत्रयकोटिषु शरीरेषु सैष’ (?)।

52 ‘शुद्धभावेन’।

53 मूलपाठः – गुड- ख.।

54 नाशिका- ख.।

55 नवछिद्रानि- ख.।

56 द्वाराणि- ख.।

57 भावय- ख.।

58 मनं- ख.।

सूर्यस्ते⁵⁹ वसते वह्निः⁶⁰ चन्द्रास्ते⁶¹ वसते मनः ॥ २९ ॥

[इति चन्द्रसूर्यौ]

[॥ अथ ब्रह्मज्ञानम् ॥]

॥ देव्युवाच ॥

कथमुत्पद्यते प्राणः कथमुत्पद्यते मनः ।

कथमुत्पद्यते वाचा एता सर्वा⁶² वदस्व मे ॥ ३० ॥

॥ शिव उवाच ॥

अव्यक्तादुत्पत्ते [प्राणः] प्रणादुत्पद्यते मनः ।

मनः सर्वविकारं च वाक्यानि सर्वधातुभिः ॥ ३१ ॥

॥ देव्युवाच ॥

को वा करोति कर्माणि को वा लिप्यति पातकैः ।

तत् कथय महादेव सर्वज्ञ परमेश्वर ॥ ३२ ॥

⁵⁹ अन्यत्र – “सूर्याग्रे” इति पाठो ज्ञानसङ्कलीतन्त्रे (३८) ।

⁶⁰ “वायुः” इति पाठो ज्ञानसङ्कलीतन्त्रे, तत्रैव ।

⁶¹ “चन्द्राग्रे” इति पाठो ज्ञानसङ्कलीतन्त्रे, तत्रैव ।

⁶² शक्यपाठः – ‘एतत् सर्व’ ।

॥ शिव उवाच ॥

मनः करोति कर्माणि मनो लिप्यते पातकैः ।

मनो[ऽ]पि उन्मनी⁶³ भूत्वा पापपुण्यै[र्] न लिप्यते ॥ ३३ ॥

॥ देव्युवाच ॥

कस्मिन् स्थाने स्थिता शक्तिः कस्मिन् स्थाने स्थित[ः] शिवः ।

कस्मिन् स्थाने स्थितः कालो जरा⁶⁴ केन प्रजायते ॥ ३४ ॥

॥ शिव उवाच ॥

आधारे वसते शक्तिः नादस्थाने वसते शिव[ः] ।

कालो⁶⁵ व्याप्तपरिज्ञेयो⁶⁶ चलश्चित्तो जरा⁶⁷ भवेत् ॥ ३५ ॥

॥ देव्युवाच ॥

श्वासं वाक्यं गति[र्] निद्रा⁶⁸ प्राणस्य कण्ठमेव च ।

क्षुधा तृष्णा⁶⁹ च पौरुष्यं कस्माद्दश प्रजायते ॥ ३६ ॥

⁶³ अन्यत्र – "तन्मया" इति पाठो ज्ञानसङ्कलीतन्त्रे (४५) ।

⁶⁴ मूलपाठः – कालःजाल- ख. ।

⁶⁵ काला- ख. ।

⁶⁶ व्याप्तपरिज्ञेया- ख. ।

⁶⁷ जला- ख. ।

⁶⁸ निन्द्रा- ख. ।

⁶⁹ तृष्णा- ख. ।

॥ शिव उवाच⁷⁰ ॥

वायुश्च केवलं सूक्ष्मो⁷¹ विकारेण⁷² च लभ्यते।

तन्मयं च कृते भावः⁷³ मुक्तो भवति तत्क्षणात् ॥ ३७ ॥

॥ देव्युवाच ॥

शिव[:] शक्ति[:] कथं देव दशवायुश्च कीदृशः।

कीदृशः⁷⁴ परमदेवो⁷⁵ देवदेव [व]दस्व मे ॥ ३८ ॥

॥ शिव उवाच⁷⁶ ॥

शिव[:] शक्तिश्च वायुश्च सर्वं तिष्ठन्ति वै क्रमम्।

वदामि कारणं देवि शृणु त्व[']⁷⁷ कथयामि ते ॥ ३९ ॥

हृदि प्राण[:] स्थितो वायुरपानो गुद⁷⁸ उच्यते।

⁷⁰ शिवोवाच- ख.।

⁷¹ सूक्ष्म- ख.।

⁷² विकारेण- ख.।

⁷³ शक्यपाठः – ‘तन्मयः च कृतो भावो’।

⁷⁴ मूलपाठः – कीदृश- ख.।

⁷⁵ परमदेव- ख.।

⁷⁶ शिवोवाच- ख.।

⁷⁷ शक्यपाठः – ‘शृणुष्व’।

⁷⁸ मूलपाठः – गुड- ख.।

समानो⁷⁹ नाभिदेशे⁸⁰ तु उदानः⁸¹ कण्ठ उच्यते ॥ ४० ॥

व्यान[ः] सर्वगतो देवि प्राणपञ्चक्रमोद्भव[ः] ।

एते पञ्चप्रकारेण प्राणो देहे व्यवस्थित[ः] ॥ ४१ ॥

नागकूर्म[ः] कृकश्चैव देवदत्तो धनञ्जय[ः] ।

उदानः⁸² पञ्चवायुश्च ज्ञायते क्रमयोगत[ः] ॥ ४२ ॥

चैतन्यं देहिनां सर्व[ः] नागवायु[ः] करोति च ।

कूर्मो वायुप्रयोगेन चक्षुनिमिषो⁸³ जायते ॥ ४३ ॥

क्लिकवायुक्षुधाजाता⁸⁴ देवदत्तः त्वनन्तयेत्⁸⁵ ।

धनंजय[ः] सशब्देन⁸⁶ पूरयेत्⁸⁷ सर्वदेहिनाम् ॥ ४४ ॥

नागश्चये गृहे वायुकूर्मश्च मतिना सह ।

कृक[ः] करोति कर्माणि देवदत्तो गतो भवेत् ॥ ४५ ॥

⁷⁹ समारो- ख. ।

⁸⁰ नाभिदेशे- ख. ।

⁸¹ उदानो- ख. ।

⁸² उदानो- ख. ।

⁸³ चक्षुनिमिष- ख. ।

⁸⁴ शक्यपाठः – ‘कृकवायुः क्षुधाजातः’ ।

अन्यत्र – “कृकरः क्षोभिते चैव” इति पाठो ज्ञानसङ्कलीतन्त्रे (७२) ।

⁸⁵ “देवदत्तोऽपि जृम्भणे” इति पाठो ज्ञानसङ्कलीतन्त्रे (७३) ।

⁸⁶ मूलपाठः – सशब्देन- ख. ।

⁸⁷ पूरयेत्- ख. ।

बुद्धिधर्मा च मध्यक्षमशेषमविलम्बितम् (?)।

नवद्वारं च प्रत्यक्षं दशमं⁸⁸ सनि⁸⁹ गद्यते ॥ ४६ ॥

शेषद्वारस्थितं तत्त्वं गुरुवाक्येन लभ्यते।

शक्तिः कुण्डलिनीरूपा⁹⁰ त्रयोदशमनाडिका⁹¹ ॥ ४७ ॥

द्विसप्ततिसाह[x] श्रीशरीरे ज्ञायते ध्रुवम्⁹²।

तेषां मध्ये प्रधानाश्च त्रयो दशमनाडिका[:] (?) ॥ ४८ ॥

इडा च पिङ्गला चैव सुषुम्ना ऊर्ध्वनाडिका⁹³।

गान्धारी हस्तिजिह्वा च पूषा प्राणलगास्तथा⁹⁴ ॥ ४९ ॥

यशा⁹⁵ चालम्बुषा चैव दक्षमार्गे विलंबिका[:]।

कुरङ्गि⁹⁶ शाङ्खिनी नित्या वाममार्गे विलम्बिता[:] ॥ ५० ॥

⁸⁸ दसमं- ख.।

⁸⁹ अन्यत्र – “मनो इति पाठो ज्ञानसङ्कुलीतन्त्रे (७३)।

⁹⁰ मूलपाठः – कुण्डलिनीरूपा- ख.।

⁹¹ अन्यत्र – “चैव प्रसूता दशनाडिका” इति पाठो ज्ञानसङ्कुलीतन्त्रे (७३)।

⁹² “द्विसप्ततिसहस्राणि शरीरे नाडिकाः स्मृताः” इति पाठो ज्ञानसङ्कुलीतन्त्रे (७७)।

⁹³ मूलपाठः – ऊर्ध्वनाडिका- ख.।

अन्यत्र – “चोर्ध्वगामिनी” इति पाठो ज्ञानसङ्कुलीतन्त्रे (७५)।

⁹⁴ “गान्धारी हस्तिजिह्वा च प्रसवा गमनायता” इति पाठो ज्ञानसङ्कुलीतन्त्रे (७५)।

⁹⁵ मूलपाठः – यसा- ख.।

⁹⁶ शक्यपाठः – ‘कुहुश्च’।

एतानि भिद्यते⁹⁷ येन स योगी योगलक्षणः⁹⁸।

मम तुल्यो⁹⁹ भवत्येव ज्ञान['] देवि न संशयः ॥ ५१ ॥

॥ देव्युवाच ॥

भूतनाथ महादेव ब्रुहि मे परमेश्वर।

त्रयो देवाः कथं नाम त्रयो भावाश्च कीदृशः¹⁰⁰ ॥ ५२ ॥

॥ शिव उवाच ॥

रजोभावस्थितो ब्रह्मा सत्त्वभावस्थितो हरि[:]।

तमोभावस्थितो¹⁰¹ रुद्र[:] त्रयो देवास्त्रयो गुणाः¹⁰² ॥ ५३ ॥

एकमूर्ति[:] त्रयो देवा रुद्रविष्णुपितामहाः¹⁰³।

नानाभाव['] मनो यस्य तस्य मुक्ति[र्] न विद्यते ॥ ५४ ॥

अहं श्रुतिरहं कार[:]¹⁰⁴ अहं सर्वगत[:] शिव[:]।

⁹⁷ 'विन्दते'।

⁹⁸ मूलपाठः – योगलक्षणं- ख.।

⁹⁹ शक्यपाठः – 'तुल्यं'।

¹⁰⁰ मूलपाठः – कीदृश- ख.।

¹⁰¹ अन्यत्र – “क्रोधभावस्थितो” इति पाठो ज्ञानसङ्कुलीतन्त्रे (८०)।

¹⁰² मूलपाठः – देवात्तयोगुण- ख.।

¹⁰³ ०पितामह- ख.।

¹⁰⁴ शक्यपाठः – 'कालः'।

अहं ब्रह्मा अहं¹⁰⁵ विष्णु[र्] अहं शुन्यं निरञ्जनम्¹⁰⁶ ॥ ५५ ॥

॥ देव्युवाच ॥

सर्वज्ञ सर्वभूतेषु सर्वलोकमहेश्वर।

त्वया च कथितो देव कथं माता पिता कथम् ॥ ५६ ॥

॥ शिव उवाच ॥

नवद्वारं च प्रत्यक्षं त्रिशुन्यं पञ्चदेवता[ः]।

पञ्चेन्द्रियाः कुतुन्वश्च¹⁰⁷ यत्र प्राणसमे गृहम् ॥ ५७ ॥

अखिलाः¹⁰⁸ चतुरो वेदा[ः] सर्वशास्त्र[ः] तथैव च।

सारं च योगिभिः पीतं तङ्क¹⁰⁹ पिबति पण्डित[ः] ॥ ५८ ॥

उच्छिष्टं सर्वशास्त्राणि सर्वविद्या मुखे मुखे।

नोच्छिष्टं ब्रह्मणो ज्ञानं व्यक्ताव्यक्तमनोमयम् ॥ ५९ ॥

105 मूलपाठः – रहं- ख.।

106 निरञ्जनं- ख.।

107 शक्यपाठः – ‘कुटुम्भश्च’ (?)।

108 मूलपाठः – अखिरा- ख.।

109 शक्यपाठः – ‘तक्रं’।

॥ पार्वत्युवाच ॥

य[त्] त्वया कथितं¹¹⁰ देव न हि जानामि¹¹¹ शंकर।

निश्चितं ब्रुहि मे देव मनो यत्र विलीयते¹¹² ॥ ६० ॥

॥ शिव उवाच¹¹³ ॥

मनः कर्म¹¹⁴ च वाक्यं च त्रयो यत्र विलीयते¹¹⁵।

तत्रस्था परमा शक्ति[ः] शृणु देवि सुनिश्चितम् ॥ ६१ ॥

विना निशा¹¹⁶ यथा निद्रा ब्रह्मज्ञानी¹¹⁷ स उच्यते।¹¹⁸

खगमध्ये¹¹⁹ खगज्ञानी¹²⁰ खमार्गेण यथा खग[म्] ॥ ६२ ॥

तथात्म[नं] योजयेत् सर्वं पञ्चभूतं¹²¹ क्रमेण तु।

110 मूलपाठः - कथितो- ख.।

111 जानामि- ख.।

112 विलियते- ख.।

113 शिवोवाच- ख.।

114 कर्म- ख.।

115 विलियते- ख.।

116 निसा- ख.।

117 ब्रह्मज्ञानि- ख.।

118 अन्यत्र - “विना स्वप्नं यथा निद्रा ब्रह्मज्ञानं तदुच्यते” इति पाठो ज्ञानसङ्कुलीतन्त्रे (५९)।

119 मूलपाठः - खगमध्य- ख.।

120 ०ज्ञानि- ख.।

121 पञ्चभूत- ख.।

मृतकस्य यथा निद्रा ब्रह्मज्ञानी¹²² स उच्यते ॥ ६३ ॥

बालकस्य यथा भावो¹²³ मोक्षयोगस्तथा खगः ।

य इदं ब्रह्मणो ज्ञानं परमात्मा समाहितः ॥ ६४ ॥

शिवशक्तिसमासंगः¹²⁴ शतसूर्यस्य संगमः¹²⁵ ।

एकोऽपि ब्रह्मणो ज्ञानं यत्र चिन्ताविना मनः ॥ ६५ ॥

एतत्ते कथितं ज्ञानं¹²⁶ ब्रह्मज्ञानं सतत्त्वतः ।

एतच्च सर्वसंतोषं¹²⁷ यत्र चिन्ताविना मनः ॥ ६६ ॥

षड्भुजं षोडशाधारं कोशत्रयं¹²⁸ सचक्रकम् ।

स्वदेहे ये¹²⁹ न जानन्ति कथं ध्यायन्ति योगिनः ॥ ६७ ॥

आकाशमासनं कृत्वा मनो¹³⁰ ज्ञात्वा सुनिश्चलम् ।

अहमेवमिदं सर्वं सिध्यापश्यंतितसुखम् (?) ॥ ६८ ॥

¹²² ०ज्ञानि- ख. ।

¹²³ भाव- ख. ।

¹²⁴ ०संगो- ख. ।

¹²⁵ शंगम- ख. ।

¹²⁶ केशत्रय- ख. ।

¹²⁷ यो- ख. ।

¹²⁸ मूलपाठः – मनं- ख. ।

काश्यां वाससतां¹²⁹ सङ्गो गङ्गभि (?) शंभुपूजनम्¹³⁰।

ब्रह्मज्ञानसमो धर्मो नान्यो धर्मो¹³¹ विधीयते ॥ ६९ ॥

[॥ अथाह्लादिनीमन्त्रः ॥]

अथ आह्लादिनीमन्त्रं शृणु मत्प्राणवल्लभे।

यस्योच्चारणमात्रेण कालिका सुप्रसीदति ॥ ७० ॥

कामबीजं कूर्चबीजं¹³² मेघबीजं मतः परम्।

प्राणदं¹³³ रावबीजं पञ्चबीजानि चोद्धरेत् ॥ ७१ ॥

सप्तवारं जपेन्मन्त्रं बीजं पञ्चपुटीकृतम्।

एवं कृते महेशानि मन्त्रसिद्धिरनुत्तमा ॥ ७२ ॥

न कुल्लुकां¹³⁴ जपेद्देवि विना निर्वाणं¹³⁵ न सेतुकम्।

129 शक्यपाठः – ‘वाससतः’।

130 मूलपाठः – भुपूजनं- ख.।

131 धर्म- ख.।

132 कुर्चबीजं- ख.।

133 प्रशादं- ख.।

134 कुल्लुकां- ख.।

135 विननिर्वाण- ख.।

एकेनैव हि मन्त्रेण¹³⁶ मन्त्रसिद्धिस्तु जायते ॥ ७३ ॥

अज्ञात्वाह्लादिनीमन्त्रं काली¹³⁷ यो भजति प्रिये।

सर्वं निष्फलतां¹³⁸ याति भैरवस्य वचो यथा ॥ ७४ ॥

ऋत्तीरव्यक्तमधुराः¹³⁹ (?) कुञ्जंती सततोत्थिताः¹⁴⁰।

गच्छन्ति ब्रह्मरन्द्रेण प्रविशन्ति स्वकेतने¹⁴¹ ॥ ७५ ॥

यातायातक्रमेणैव ततः कुर्यान्मनोलयम्।

कामबीजं स्मरे[द्] देवि मूलाधारे सुशोभने ॥ ७६

खेचरी['] हृदये ध्याये[त्] साकिनी['] मस्तकोपरि।

तेन मन्त्रशिखा ज्ञाता सर्वमन्त्रप्रदीपिका ॥ ७७ ॥

तमः पूर्णे¹⁴² गृहे यद्वन्न किञ्चित् परिभाषते।

शिखाहीनास्तथा मन्त्रा न सिध्यति कदाचन ॥ ७८ ॥

136 मन्त्रेण- ख.।

137 कालिं- ख.।

138 नित्फलता- ख.।

139 शक्यपाठः – ‘ऋग्धीरव्यक्तमधुराः’ (?)।

140 मूलपाठः – सततोत्थितो- ख.।

141 स्वे०- ख.।

142 पूर्णे- ख.।

शिखोपदेशो देशदेवेशि¹⁴³ सर्वतन्त्रेषु गोपितः।

[॥ अथ वर्णाभिधानम् ॥]

वर्णैः पंचाशतास्यादि¹⁴⁴ (?) विभक्तै[र्] व्याप्तविग्रह[ः] ॥ ७९ ॥

वाक्प्रसादाय मे भूयान्मातृका विश्वमातृका।

वर्णनिघण्टुमलोक्यसमुद्धृत्यागमान्तरात्¹⁴⁵ ॥ ८० ॥

वर्णभिधानं विदधैः (?) श्रीविनायकशर्मणा।

ॐकारंश्च ध्रुवस्तारः त्रिमात्रो वर्तुलस्त्रिकः ॥ ८१ ॥

वेदादिः प्रणवः पञ्चदैवतं च त्रिदेवतः¹⁴⁶।

आदिबीजं बिन्दुशक्तिर्मन्त्रो[ऽ]द्यो गुणबीजकम् ॥ ८२ ॥

सावित्र्यमध्यमः¹⁴⁷ परंगुण आदिरिति स्थितिः ॥ ॐ ॥

अः केशवः स्या[च] छ्रीकंठो विष्णुरादिस्वरश्च स[ः] ॥ ८३ ॥

143 शक्यपाठः – ‘देवदेवेशि’।

144 ‘पंचाशतैः स्याद्धि’ (?)।

145 मूलपाठः – वर्णनिःघण्ट०- ख.।

146 शक्यपाठः – ‘त्रिदैवतम्’।

147 मूलपाठः – सावित्र्यमध्येम- ख.।

पूर्णोदरी समाख्यातः कीर्तिरप्येष कीर्तितः।

वर्णाद्य आद्यजश्चैव मात्रो ह्रस्वः सुरेश्वरः ॥ ८४ ॥

स्वराज्ञो ब्रह्मणो वागीश्वरोऽकारो¹⁴⁸ ललाटजः।

निवृत्तिराद्यो¹⁴⁹ भालाख्यः सारस्वतललाटजः[.] ॥ अ ॥ ८५ ॥

आ अनन्तः प्रतिष्ठात्मा विश्वात्मा सूकनायकः।

नारायणो मुखवृत्तो दीर्घच्छाया¹⁵⁰ विधानकः ॥ ८६ ॥

द्वितीयस्वर आकारोदकजो¹⁵¹ दीर्घ एव च।

क्षीरो दधिः पयोदः स्याद्वक्रः¹⁵² कान्तिर्गुरुर्मतः ॥ आ ॥ ८७ ॥

इः सूक्ष्मो माधवश्चन्द्रो दक्षनेत्रः सुगुह्यकः।

नेत्राख्यः कोटरो विद्यो तृतीयस्वरनासिके ॥ ८८ ॥

इकारः शात्मली त्वष्टा रुद्रो दक्षिणलोचनः ॥ इ ॥

ई[.] चतुर्वरः शान्तिस्त्रिमूर्ति[र्] बिन्दुमालिनी ॥ ८९ ॥

माया गोविन्द ईकारो वामरेश्चन्द्रशेखरः।

¹⁴⁸ कगीश्वरोकारो- ख.।

¹⁴⁹ निवृत्तिराद्यो- ख.।

¹⁵⁰ दीर्घछाया- ख.।

¹⁵¹ शक्यपाठः – ‘आकारौदकजो’ (?)।

¹⁵² स्याद्वक्रः’।

शक्ति[र] विष्णुश्च लोलाक्षी तुष्टिजिह्वाख्यनामकः ॥ ९० ॥

वाग्विशुद्धः स्मृतो लक्ष्मी नामपर्याय¹⁵³ एव च ॥ ई ॥

उ[ः] विष्णुरमरेशश्च कर्णना भीषणी ऋषः ॥ ९१ ॥

दक्षकर्णः कर्णदक्ष उकारः पञ्चमस्वरः ।

वर्तुलाक्षी च षड्वक्त्रः ईधिका मोहिनी धृतिः ॥ ९२ ॥

उग्रः श्रुतिः स्रवः स्रोतो मोहको मोहनो[ऽ]पि च ॥ उ ॥

ऊ[ः] कान्ति[र] वामकर्णाख्यो अर्घा च मधुसूदनः ॥ ९३ ॥

षष्ठस्वरस्तथोकारः प्रजेशो नवभैरवः ।

दीपिका दीर्घघाणा च शुद्रः सव्यः श्रवो[ऽ]पि च ॥ ऊ ॥ ९४ ॥

ऋ[ः] भारभूतिर्भीरुश्च¹⁵⁴ दक्षनासा त्रिविक्रमः ।

क्रिया¹⁵⁵ निवृत्तिर्नासाख्य ऋकारः सप्तमस्वरः ॥ ९५ ॥

शिरोमाला¹⁵⁶ दीर्घमूखी रेचिको रुद्र एकपात् ॥ ऋ ॥

ऋ[ः] तिथीशो मुखी स्याद्वमेनो¹⁵⁷ वामनासिका ॥ ९६ ॥

153 मूलपाठः – ०पर्याय- ख. ।

154 शक्यपाठः – ‘भावभूर्तिर्भीरुश्च’ ।

155 मूलपाठः – क्रिया- ख. ।

156 शिलोमाला- ख. ।

157 शक्यपाठः – ‘स्याद्वमेनो’ ।

मायाग्निरूर्ध्वमूर्तिः¹⁵⁸ स्याद्वामनासा पुटाभिधः ॥ ऋ ॥

लृः] श्रीधरो दीर्घजीह्वा स्थानुः¹⁵⁹ मेघा च पार्थिवः ॥ ९७ ॥

दक्षगण्डो गमासा अर्कारो¹⁶⁰ नवमस्वरः ।

सूक्ष्मवक्रो गृध्रवरो मायेन्द्रो जागलः स्मृतः ॥ ९८ ॥

विद्याधरः कपोलाख्यः स्यादक्षिणकपोलकः ॥ लृ ॥

लृः] हृषिकेश लृकारो हर्ष¹⁶¹ गण्डोदरी हरः ॥ ९९ ॥

सूक्ष्मामृता शुद्धरुद्रो लोलुपो दशमस्वरः ।

नीलपादो वामगण्डस्तथा वामकपोलकः ॥ १०० ॥

मायाविशकौ मायेन्द्रः शान्तिकृत्सुस्थिरो मतः ॥ लृ ॥

एः] ऊर्ध्वोष्ठश्च¹⁶² झिण्ठीश ओष्ठनामाभयाह्वयः ॥ १०१ ॥

अग्निः शक्ति[र] दक्षजानु ज्ञानिशक्तिश्च जंघजः ।

ऊर्ध्वकेशी¹⁶³ तथैकारः केशाश्च बहुरूपिका¹⁶⁴ ॥ १०२ ॥

158 मूलपाठः – ०रूद्धमूर्तिः- ख.।

159 स्थाण्ड- ख.।

160 शक्यपाठः – ‘लृकारो’।

161 ‘हर्षा’।

162 मूलपाठः – ऊर्ध्वोष्ठश्च- ख.।

163 ऊर्ध्वकेशी- ख.।

164 वदरूपिका- ख.।

ज्ञानश्च पद्मनाभश्च ऊर्ध्वदन्तः¹⁶⁵ कचि[त्] स्मृतः ॥ ए ॥

ऐ[ः] भौतिको धरो लज्जा अधरो[ऽ]ष्ट क्षयात्मकः¹⁶⁶ ॥ १०३ ॥

दामोदरो वाग्भवाख्यः पीठेशश्चांशुमान् प्रभुः¹⁶⁷ ।

द्वादशस्वर ऐकारो मृता विकृतमुख्योऽपि¹⁶⁸ ॥ १०४ ॥

समात्रिको¹⁶⁹ वामजानु च जगद्यो निर्वसुस्वरः ।

कचिच्चाधरदन्तश्च वाक् सारस्वत ईरितः ॥ ऐ ॥ १०५ ॥

ओ[ः] सद्यः सद्योजातश्च गायत्री दक्षजंघकः ।

ऊर्ध्वदन्तो¹⁷⁰ दन्तनामा लक्ष्मी ज्वालामुखी रतिः ॥ १०६ ॥

वसुदेवः पश्चिमास्याः पीयूषोऽजेश इत्यपि ।

त्रयोदशस्वरश्चाप्यायस्वोकारश्च¹⁷¹ कुत्रचित् ॥ १०७ ॥

ऊर्ध्वोष्ठ¹⁷² आष्ठनामाख्यः कण्ठाख्याः¹⁷³ परिकीर्तितः ॥ ओ ॥

¹⁶⁵ ऊर्ध्वदन्तः- ख. ।

¹⁶⁶ अन्यत्र – "क्षमात्मकः" इति पाठः प्राणतोषिणीतन्त्रे, पृ० १०४ ।

¹⁶⁷ मूलपाठः – पीठेशश्चौशुमान्प्रभुः- ख. ।

¹⁶⁸ विकृतमुख्यपि- ख. ।

¹⁶⁹ "अन्यत्र – समातृका" इति पाठः प्राणतोषिणीतन्त्रे, पृ० १०४ ।

¹⁷⁰ मूलपाठः – ऊर्ध्वदन्तो- ख. ।

¹⁷¹ शक्यपाठः – 'त्रयोदशस्वरश्चाप्यायः ओकारश्च' (?) ।

¹⁷² मूलपाठः – ऊर्ध्वोष्ठ- ख. ।

¹⁷³ शक्यपाठः – 'कण्ठाख्यः' ।

औः] शान्तिः] केरुग्रहेशस्तैजसो वामजंघकः ॥ १०८ ॥

संकर्षणश्च कण्ठाख्यो नादाख्यश्च सरस्वती।

चतुर्दशस्वरश्चाल्का मुख्यौकारः सदाशिवः ॥ १०९ ॥

मनुः] स्वरोऽधोदन्ताख्यो व्याधिनी चर्दसस्वरः(?)।

क्वचित् स्यादधरोऽष्टाख्योऽप्यध ओष्ठमनुर्मतः ॥ औ ॥ ११० ॥

अं दण्डो घंटिका नादो दण्ड्यः क्रूरा लवः पुमान्।

वंचुपा¹⁷⁴ (?) वीजयोः¹⁷⁵ स्यात् सौख्याः दुःखप्रबंधकः¹⁷⁶ ॥ १११ ॥

श्रीमुखी बिन्दुरिदुश्च प्रद्युम्नः कामगुह्यकः।

आत्मा शुन्यो दीर्घनासानुस्वारो व्योमरूपिका ॥ ११२ ॥

पुरुषाख्यः शिवः प्रितिः] रविः पञ्चदशस्वरः ॥ [अं ॥]

अः शशांको महासेनो द्विबिन्दुः प्रकृती रतिः ॥ ११३ ॥

इच्छा भद्रो निरुद्धश्च विद्या मुख्यता¹⁷⁷ घण्टिकः।

अमरेशोऽहिः] जिह्वाख्यो हरिः सर्गो विसर्गकः ॥ ११४ ॥

अनन्तशक्तिरित्युक्तः षोडशस्वर इत्यपि ॥ अः ॥

¹⁷⁴ 'चक्षुषो'।

¹⁷⁵ 'विजयो'।

¹⁷⁶ 'सुखदुःखप्रवर्तकः'।

¹⁷⁷ मूलपाठः – मुख्यरु- ख.।

कः क्रोधीशो महाकाली जया चक्री हुताशनः¹⁷⁸ ॥ ११५ ॥

दक्षस्कंधः स्कंधनामा मन्मथस्तैजसो[ऽ]न्तिकः।

बाहुमूलाह्वयो¹⁷⁹ दक्षबाहुमूलश्च¹⁸⁰ मादनः ॥ ११६ ॥

प्रजापत्याह्वयः¹⁸¹ सृष्टिः¹⁸² कपाली बिन्दुमालिनी।

वामदेवो[ऽ]न्तको रुद्रः ककारः क्रोधनायकः ॥ क ॥ ११७ ॥

ख[:] चण्डेशो गदी दुर्गा दक्षबाहुः¹⁸³ सरस्वती।

कक्षकुर्परकः शुन्यः कुर्परख्यः स्वकारक[:] ॥ ११८ ॥

कपाली दंत्यजातीशः शिखं ह्याकाशनामकः¹⁸⁴।

ऋद्धिश्च कालरूपी च बाहुमध्यग¹⁸⁵ इत्यपि ॥ ख ॥ ११९ ॥

गः स्यात् पंचान्तको दक्ष कुर्परान्तश्चदं कणः।

प्रभा गणेश्वरः शाङ्गी शिवदर्शनसंज्ञकः ॥ १२० ॥

शिवात्मांगुलिमूलश्च दान्तको घुर्घुरो[ऽ]पि च ॥ [ग ॥]

178 हुताशनः- ख.।

179 वद्रमूलाह्वयो- ख.।

180 वद्र०- ख.।

181 प्रजापत्याह्वयः- ख.।

182 सृष्टिः- ख.।

183 दक्षवद्रः- ख.।

184 ह्याकाशनामकः- ख.।

185 वद्रमध्यग- ख.।

ड[:] द्विजात्मैकरुद्रश्च दक्षहस्तांगुलीनखः¹⁸⁶ ॥ १२१ ॥

एकपाखर्विकः कान्तिः शंखी चण्डा ड-कारकः।

यदि त्रैलोक्यविद्या च एकनेत्राह्वयस्तथा¹⁸⁷ ॥ ड ॥ १२२ ॥

चः¹⁸⁸ कूर्मो मन्त्रशक्तिः स्याच्चर्ममुण्डधरो हरी।

वाणी लक्ष्मीश्चण्डरूपा वामस्कन्धारव्यनामकः ॥ १२३ ॥

तृतीये लोचनो सव्यबाहुमूलो¹⁸⁹ द्विनेत्रकः ॥ च ॥

चूलीगली¹⁹⁰ दीर्घ बाहुरेकनेत्रा¹⁹¹ विशालिनी ॥ १२४ ॥

एकवामः पशुपतिरेकपादः¹⁹² पशुद्युति[:]।

छकारो मुषली वामकूर्परो मन्त्रशक्तिका ॥ १२५ ॥

द्विशिरश्च¹⁹³ तथासंख्यभुजमध्यगतो[ऽ]पि¹⁹⁴ च ॥ छ ॥

186 ०मखः- ख.।

187 एकनेत्राह्वयस्तथा- ख.।

188 व- ख.।

189 सव्यवद्गमूलो- ख.।

190 शक्यपाठः – ‘छः लाङ्गुली’।

191 मूलपाठः – वद्गरेकनेत्रा- ख.।

192 पशुपतिःरेकपाद- ख.।

193 द्विशिरोश्च- ख.।

194 शक्यपाठः – ‘तथासंख्यभुजमध्यगतोऽपि’।

ज¹⁹⁵ रामः कंकणः शूली त्रिशूली विजया स्थिरा ॥ १२६ ॥

आत्मशक्ति[र्] दीर्घबाहुर्¹⁹⁶ जयन्तश्चतुरा नरः ।

भूतमाता जकारश्च शाखोक्ता चैव कर्त्तरि[ः] ॥ ज ॥ १२७ ॥

ज्ञो जिह्वा वामहस्तो¹⁹⁷ विरजा कृतमण्डलः ।

पाशी लंबोदरी वामशाखा मूलो ऋकारकः¹⁹⁸ ॥ १२८ ॥

आकल्यतश्च ऋकाली तथा स्थितिरजेश्वरः ।

दीर्घबाहुः¹⁹⁹ रूपं नाददेवो निरञ्जनः ॥ झ ॥ १२९ ॥

ज[ः] सर्वो द्राविनी विश्वा वामकरांगुलीनखः ।

धर्मदः सुखदो ज्ञानी कुज्ञानी सिद्धिरंगुली ॥ १३० ॥

एकपादो जकारश्च दुर्ज्ञानी²⁰⁰ वामशाखिका ॥ ज ॥

ट[ः] खेचरः सोमनाथो मुकुन्दो विनदा जरा ॥ १३१ ॥

दक्षकटि[र्] दक्षिणस्फि[क्] कपाली चैव नागरी ।

195 'जा' ।

196 मूलपाठः – दीर्घवद्- ख. ।

197 ०हस्त- ख. ।

198 शक्यपाठः – 'झकारकः' ।

199 मूलपाठः – ०वद्भरसौ- ख. ।

200 मूलपाठः – दुर्ज्ञानी- ख. ।

पादमूलो दक्षपादमूलो²⁰¹ वामकराटिका ॥ १३२ ॥

सोमेश्वरो[ऽ]र्द्धचंद्रश्च टकारश्च पुनर्णवः ॥ ट ॥

ठ²⁰² लांगली पूर्णचन्द्रः खेचरी विनदा शशी ॥ १३३ ॥

नंदजो रर्तुलो²⁰³ वृत्तो मृताख्यो दक्षजानुकः ।

वनजा जीवजा जीवो दक्षारु²⁰⁴ विषपूर्णकः ॥ १३४ ॥

ठकारः पालिनी²⁰⁵ चापि तथा करतलाह्वयः²⁰⁶ ॥ [ठ ॥]

उ²⁰⁷ दारुकः स्मृति[र्] नन्दी नंजीनी²⁰⁸ दक्षगुल्फकः ॥ १३५ ॥

चलपको वामबाहुर्²⁰⁹ डकारो योगिनिप्रियः ।

शान्ति[र्] दक्षिणं जंघाख्यो योगिनीहृदयं गमः ॥ ड ॥ १३६ ॥

ढ²¹⁰ ढकारो[ऽ]र्द्धनारीशो रूपिणी च विनायकः ।

201 दक्षु०- ख. ।

202 शक्यपाठः – ‘ठो’ ।

203 ‘वर्तुलो’ ।

204 ‘दक्षोरुः’ ।

205 मूलपाठः – पालिनी- ख. ।

206 ंतलाह्वयः- ख. ।

207 शक्यपाठः – ‘डो’ ।

208 ‘नन्दिनी’ ।

209 मूलपाठः – वामवद्ग- ख. ।

210 शक्यपाठः – ‘ढो’ ।

एश्वरी²¹¹ सिद्धिदाता च विघ्नेशः सव्यबाहुकः²¹² ॥ १३७ ॥

सिद्धिर्नरो दक्षपादो दक्षिणांघ्रि[र] गणाधिपः ॥ ढ ॥

ण²¹³ दक्षपादांगुलिको द्विनेत्रो योगिनीप्रियः ॥ १३८ ॥

दक्षपादाह्वयश्चापि²¹⁴ समृद्धि[र] विरणी रति[:].

नारायणो नरकजिदुमा कान्तो णकारकः ॥ ण ॥ १३९ ॥

त²¹⁵ वामस्फिग्ग्वामकटिः शुद्धिः काकोदरी हरिः।

आषाढीशो वामशक्तिः ताराख्यस्तारकापि च ॥ १४० ॥

ऊरुद्वयात्मकश्चोरुमूलश्च मध्यवर्णकः।

शक्तीशः कामिका वाम[:]. यो मूलस्त्रिजटीस्मृतः²¹⁶ ॥ त ॥ १४१ ॥

थ²¹⁷ दण्डी पूतना कृष्णो वामोरुर्वामजानुकः।

महाग्रंथिश्च दण्डीशो ग्रंथिग्राहक इत्यपि ॥ १४२ ॥

जशिनी शिरजो भुक्तिस्थकारो वरदापि च ॥ थ ॥

211 'ईश्वरी'।

212 मूलपाठः – ०वद्भकः- ख.।

213 शक्यपाठः – 'णो'।

214 मूलपाठः – ०पादाह्वयश्चापि- ख.।

215 शक्यपाठः – 'तो'।

216 मूलपाठः – यम्मूलस्त्रिजटीस्मृतः- ख.।

217 शक्यपाठः – 'थो'।

द²¹⁸ वामजानुरुदीशो²¹⁹ दाता दाघा च धातरिः ॥ १४३ ॥

चण्डलो वामगुल्फश्च ह्लादिनी चर्मनामकः ।

सत्यो बुद्धिर्दक्षपादो दकारो भद्रकालिका ॥ द ॥ १४४ ॥

ध²²⁰ वामजंघा स्वस्थश्च मतिः प्रीति[र्] नरेश्वरः ।

त्रियश्च दर्शनो नेत्रद्वयनामा च सात्त्वतः ॥ १४५ ॥

स्थाणु मीनेश्वरो मीनो धकारो योगिनीत्यपि ॥ ध ॥

न²²¹ मेषो वामपादाग्रो वामांशौरिश्च दंतुरः ॥ १४६ ॥

ऊर्ध्ववामी²²² नाददेवः क्षमा दीर्घो निरञ्जनः ।

नकारः शंखिनी चापि नादिनी नादरूपकः ॥ [न ॥] १४७ ॥

प²²³ लोहितो दक्षपार्श्वे दक्षकुक्षिश्च गर्जनी ।

कुक्षिः पार्श्वो निरीहेशो गुह्यकर्त्ता पकारकः ॥ १४८ ॥

तपनः पञ्चमः शूलो²²⁴ रमा तीक्ष्ण[ः] सदाशिव[ः] ।

218 'दो'।

219 मूलपाठः – वामजानुरुदीशो- ख.।

220 शक्यपाठः – 'धो'।

221 'नो'।

222 मूलपाठः – ऊर्ध्ववामी- ख.।

223 शक्यपाठः – 'पो'।

224 मूलपाठः – शूरो- ख.।

पार्वती हृदयश्चापि शिव इत्यभिशब्दितः ॥ [प॥] १४९ ॥

फ[.] शिखी कालरात्र्युमा वामपार्श्वो जनार्दनः ।

वामपादो नन्दिपादः फेत्कारो डाकिनीप्रियः ॥ १५० ॥

डाकिनीवल्लभो रौद्री फकारः शिख्य एव च ॥ फ॥

ब[.] कुञ्जिनी पूज्य वंशो छगलं त्रयुगधरः ॥ १५१ ॥

शिखिबाहो मुखविन्दो बलियुद्धे बलिप्रिय[.] ।

योद्धा²²⁵ वरुणक[.] क्लेदिन्यपि²²⁶ भूधरसंज्ञकः ॥ १५२ ॥

बकारारव्यो भयारव्या तु पृच्च इत्यपि कीर्तितः ॥ ब॥

भ²²⁷ द्विरण्डो शोभ[.] नाभि[.] चतुर्भद्रश्च भीषणः ॥ १५३ ॥

दक्षस्कंधो महाबाहुः²²⁸ क्लिन्ना निद्रा कपर्दिनी ।

भकारो भ्रामको भीमो विश्वमूर्तिः स्वनाह्वयः²²⁹ ॥ भ॥ १५४ ॥

म²³⁰ महाकाल उग्राख्यः काली वज्रात्मि²³¹ रोदरम् ।

²²⁵ योद्ध- ख. ।

²²⁶ ल्केदीन्यपि- ख. ।

²²⁷ शक्यपाठः – ‘भो’ ।

²²⁸ मूलपाठः – महावद्गः- ख. ।

²²⁹ स्वनाह्वयः- ख. ।

²³⁰ शक्यपाठः – ‘मो’ ।

²³¹ ‘वज्रात्मा’ ।

कोलाख्यो हर्षितो कालो भद्रश्चापि यमो विषम् ॥ १५५ ॥

तन्त्री मकारः पुरुषो वैकुण्ठो²³² वसुदा रविः ॥ म ॥

यः²³³ कृद्वाली सुगन्तः क्षुधालीशो वायुसंज्ञकः ॥ १५६ ॥

शुक्रो²³⁴ भद्रो जया वायु[र] वेगी च पुरुषोत्तमः ।

त्वक्संज्ञो वसुधा प्राणः शीघ्रश्च प्राणिसेवकः ॥ य ॥ १५७ ॥

र²³⁵ रक्तनामा सुमुखीश्वरी रेफः परावलाम्²³⁶ ।

भुजंगेशो²³⁷ रविर्वह्निः स्थूलदन्तश्च²³⁸ दीपकः ॥ १५८ ॥

दक्षिणा²³⁹ हंसनामानि क्रोधिनी²⁴⁰ तैजसाह्वयः²⁴¹ ॥ र ॥

ल[ः] पिनाकीशस्तर्कीशः क्रिया चन्द्रे²⁴² विरानलः²⁴³ ॥ १५९ ॥

²³² मूलपाठः – वैकुण्ठ- ख. ।

²³³ यं- ख. ।

²³⁴ शुक्र- ख. ।

²³⁵ शक्यपाठः – ‘रो’ ।

²³⁶ अन्यत्र – “परं बली” इति पाठः प्राणतोषिण्यां, पृ० १०९ ।

²³⁷ मूलपाठः – भुजंगेशो- ख. ।

²³⁸ अन्यत्र – “स्थूलदण्डश्च” इति पाठः प्राणतोषिण्यां, पृ० १०९ ।

²³⁹ मूलपाठः – दक्षिणां- ख. ।

²⁴⁰ क्रोधिनी- ख. ।

²⁴¹ तैजसाह्वय- ख. ।

²⁴² शक्यपाठः – ‘चन्द्रो’ ।

²⁴³ ‘वीरोऽनलः’ ।

कन्दः परायणा पृथ्वी पिता²⁴⁴ वज्रायुधा युवा।

रेवती शक्रनामाख्यः पुतना मांससंज्ञकः ॥ १६० ॥

लकारः कुटिलश्चापि तृतीयव्यापकस्तथा।

सुधार[.] पीतशिथिलः पाताख्यश्चापिकः स्मृतः ॥ ल ॥ १६१ ॥

व[.] खङ्गीशः स्नायुर्धातु[र] मेदो[ऽ]घीसाशकः शुचिः।

जलनामामृताख्यश्च वज्र[.] स्फिक् मुखसंज्ञकः ॥ १६२ ॥

शशाकः सागरः सूक्ष्मो काली बालश्च माधवी।

वकारो वरुणाख्यश्च²⁴⁵ जगत्तावीतिसंज्ञकः²⁴⁶ ॥ व ॥ १६३ ॥

श[.] शंखको[ऽ]स्थिधातुश्च मन्मथः कुसुमायुधः।

कामरूपः कामरूपी सौख्यदाता शुचिर्वकः ॥ १६४ ॥

श्रीकण्ठो वारुणी संध्या वृत्रघ्नो²⁴⁷ मृत्युकारकः।

दक्षहृत् पूर्वबाहुश्च²⁴⁸ वामोरुश्च विशेषतः ॥ श ॥ १६५ ॥

ष[.] श्वेततमा²⁴⁹ सूर्यो[ऽ]ग्निर्मज्जा पीता विनायकः।

²⁴⁴ शक्यपाठः – ‘पीता’।

²⁴⁵ मूलपाठः – वरु(रु)णाख्यश्च- ख.।

²⁴⁶ शक्यपाठः – ‘जगत् त्रिवीतिसंज्ञकः’।

²⁴⁷ मूलपाठः – वृत्रघ्नो- ख.।

²⁴⁸ पूर्ववद्ग- ख.।

कालधूमः षकारश्च वायुबीजः परो²⁵⁰ वृषः ॥ १६६ ॥

प्रज्ञा लम्बोदरो[ऽ]ख्यश्च यमः कालोऽन्तकाह्वयः²⁵¹ ॥ ष ॥

स[ः] तृवीशो भृगुः शुक्रो हंसा रक्षो वदारिणी ॥ १६७ ॥

श्वेताच्छः कुण्डलः शक्तिसंज्ञकश्चन्द्रसंज्ञकः ।

प्रकृति[र्] मूर्ति[र्] जगद्वीजं परमात्मामृतारव्यकः ॥ १६८ ॥

सकारः²⁵² चन्द्रपिण्डश्च²⁵³ जीवकुण्डलकः प्रभा ॥ स ॥

ह[ः] वराहो निशा शान्तो नकुलो नकुलीश्वरः ॥ १६९ ॥

हकार आत्मजीवात्माऽकृशनामा शिवाह्वयः²⁵⁴ ।

मादनः सहजा लक्ष्मी प्राणा हंसो[ऽ]रुणांबरः ॥ १७० ॥

नादघोषः प्राण[ः] संधिरस्त्रारव्यो महासंज्ञिकः²⁵⁵ ॥ ह ॥

249 श्वेततमा- ख. ।

250 {वा}वायवीजप्ररो- ख. ।

251 मूलपाठः – कालोन्तकाह्वयः- ख. ।

252 सकरः- ख. ।

253 चन्द्रपिण्डश्च- ख. ।

254 शिवाह्वयः- ख. ।

255 महसंज्ञिकः- ख. ।

ल²⁵⁶ शिरो मविलो²⁵⁷ मेधो लकारो व्यापिका सीता ॥ ल²⁵⁸ ॥ १७१ ॥

क्ष[:] क्रोधनाम संहारोऽनन्ता संवर्तकः क्षयः ।

नृसिंहाख्यो महातेजाः²⁵⁹ क्षकारो नलमण्डलः²⁶⁰ ॥ १७२ ॥

संयोगजः शवर्गान्तः (?) सर्वा गोरामसानुगाः ।

मेरुबंध्यो युगान्तश्च वर्गान्तस्तुम्बुरुः परः ॥ १७३ ॥

सर्वान्तकों[ऽ]तिकः प्रोक्तो विद्युता {मा} मातृकान्तिकः ॥ क्ष ॥

[॥ अथ बीजाभिधानम् ॥]

हीमित्येतस्य निर्देशे हल्लेखा भुवनेश्वरी ॥ १७४ ॥

माया शक्त्याख्ययाख्येयः किं²⁶¹ वास्य मदनाह्वयः²⁶² ।

256 शक्यपाठः – लः ।

257 अन्यत्र – “विमलो” इति पाठः प्राणतोषिण्यां, पृ० १११ ।

258 शक्यपाठः – ‘ल’ ।

259 ‘महातेजः’ ।

260 ‘क्षकारोऽनलो मण्डलः’ ।

261 ‘क्री’ (?) ।

262 मूलपाठः – मदनाह्वयः- ख. ।

श्रीं वास्य कमला नाम्ना फेंकार²⁶³ इति निर्दिशेत् ॥ १७५ ॥

आँ पाशेनांकुशेन क्रों गँ गणेशेन निर्दिशेत्।

प्रासादेन हौं वाग्भवेन नाम्ना²⁶⁴ ऐं इति स्मृतम् ॥ १७६ ॥

आत्मना हंस इत्येवमजप²⁶⁵ इति कीर्तितः।

परमात्मना सो[ऽ]हमिति बीजं च चतुलाः कुलम् ॥ १७७ ॥

भूमिबीजं पिण्डबीजं ग्लौ['] वर्गव्यं जनान्वितम्।

कूट इत्यव्यते²⁶⁶ ह्रक्कीं च पिण्डबीजं च पिण्डकम् ॥ १७८ ॥

ऋड्युं तुंबुरुरित्युक्तं नृसिंहाख्यं तु क्षौं इति।

चिन्तामणि क्षम्यौं दौर्गं दुं ह्रूं वराहाख्यमीरितम् ॥ १७९ ॥

ह्रसूं हयग्रीवसंज्ञं विश्वबीजं तु श्रीमिति।

हृदाख्ययानेनोनत्या शिरो नाम्ना हिठेन च ॥ १८० ॥

वह्निजायाख्यया स्वा वषट् शिखाख्यया मतम्।

नेत्राख्यया वौषदिति ह्रूं क्रोधकवचाख्यया ॥ १८१ ॥

फट् शस्त्रास्त्रशरै[र्] हंति संज्ञया ज्ञायते बुधैः।

263 शक्यपाठः – 'फेङ्कार' (?)।

264 मूलपाठः – नाम्न- ख.।

265 ०जपा- ख.।

266 शक्यपाठः – 'इत्युच्यते'।

दिङ्मात्रमल्यबुद्धीनां मुखबोधाय कीर्तितम् ॥ १८२ ॥

अन्यदप्यत्र विज्ञेयमागमांतदर्शनात्।

मननं सर्वधर्माणां त्राणं सं[संसारानुग्रहम्।

मननत्राणधर्मत्वान् मन्त्रमित्यभिधीयते]²⁶⁷ ॥ १८३ ॥

[॥ इति श्रीवाराहीतन्त्रे दक्षिणाम्नाये निर्वाणपदे एकादशपटलः ॥ ११ ॥]

²⁶⁷ अन्यत्र – पश्येद्वा०तं० १७।६०।

॥ द्वादशपटलः ॥

[॥ अथ ताराध्यानम् (?) ॥]

॥ भैरव उवाच ॥

अधुना ध्यान[] वक्ष्यामि शृणु कमललोचने¹ ।

प्रलयानलसंकाशा² सिन्दूरारुणविग्रहा³ ॥ १ ॥

दाडिमीकुसुमप्रेक्षा⁴ बन्धूककलिकोपमा⁵ ।

अस्थिचर्मावनद्धाङ्गी⁶ भुजंगाकरणान्विता⁷ ॥ २ ॥

सुन्दराक्षी त्रिनेत्राद्या सर्वालङ्कारसंयुता⁸ ।

¹ पाठान्तरम् – [xxx]कमललोचनो- ख.।

ख.पुस्तके "कमलोचनो" इतिशब्दाद्द्वादशपटल आरभते। अत्र श्लोकस्य पूर्वभागो लुप्तोऽस्ति।

² मूलपाठः – ०संकासा- क., ख.।

³ ०विग्रहां- क., ख.।

⁴ ०प्रेक्षा- क., ख.।

⁵ ०कालिकोपमां- क., ख.।

⁶ ०चर्म्वनद्धाङ्गी- क., ख.।

⁷ ०करणान्वितां- क., ख.।

⁸ पाठान्तरम् – सर्वालकार०- क.।

सवजानसमारूढा⁹ षड्भुजा¹⁰ परमेश्वरी ॥ ३ ॥

जटाजूटधरा रौद्री चन्द्रार्द्धकृतशेखरा।

कपालकर्तृकयुक्ता खड्गखेटकधारिणी ॥ ४ ॥

वराभयधरा देवी सर्वसिद्धिफलप्रदा।

लम्बस्तनी महाघोरा दंष्ट्राली¹¹ विकटानना¹² ॥ ५ ॥

नरचर्मपरीधाना हड्डभरणभूषिता¹³।

दिव्याम्बरधरा ध्येया¹⁴ सर्वैश्वर्यप्रदायिनी ॥ ६ ॥

त्रैलोक्यविजया देवी सदाकालं कुलेश्वरी।

यदा अष्टभुजा ध्येया¹⁵ पाशांकुशधरा भवेत् ॥ ७ ॥

पूर्वोक्तायुधसंयुक्ता देवदेवी महेश्वरी।

⁹ शक्यपाठः – ‘शवजनसमारूढा’।

¹⁰ पाठान्तरम् – षट्भुजा - ख.।

¹¹ दंष्ट्राली- क.।

¹² मूलपाठः – विकटाननां- क., ख.।

¹³ हाडाभरणभूषितां- क., ख.।

¹⁴ धेया- क., ख.।

¹⁵ धेया- क., ख.।

[॥ अथ त्रिपुराध्यानम् ॥]¹⁶

भावयेच्चेतसा देवी[.] त्रिनेत्रां चन्द्रशेखरी[म्]¹⁷ ॥ ८ ॥¹⁸

पद्मं च दक्षिणे पानौ जपमालां च वामके।

मन्त्रस्यास्य प्रसादेन रम्भामपि¹⁹ ततो वशीम्²⁰ ॥ ९ ॥²¹

[॥ अथ प्रत्यांगिराध्यानम् ॥]

कालानलाव्रतनिभां ब्रह्माण्डकमलोद्यताम्²²।

तक्ष[_x]पक्षरचितां²³ महाहिकृतशेखरीम्²⁴ ॥ १० ॥

16 भाष्यम् – त्रिपुराध्यानं मिलितं वृ०त०, पृ० ३२८।

17 पाठान्तरम् – ०शेखरां- ख.।

18 अन्यत्र – अत्र “बालार्ककिरणप्रख्यां सिन्दुरारुणविग्रहाम्” इत्यधिको पाठो वृ०त०, पृ० ३२८।

19 पाठान्तरम् – रंभामपि - क.।

20 अन्यत्र – “तथोर्वशीम्” इति पाठो वृ०त०, पृ० ३२८।

21 अत्र “आकर्शयेन्न सन्देहः किं पुनर्मानुषीमिह” इत्यधिको पाठो वृ०त०, पृ० ३२८।

22 मूलपाठः – ०कवलोद्यताः- क., ख.।

23 पाठान्तरम् – तक्ष[_x]पक्षरचितां- क.।

शक्यपाठः – ‘तक्षकपक्षलाञ्छितां’।

24 मूलपाठः – महाहिकृतशेषरः- क., महाहिकृतशेखरां- ख.।

क्षयनीरटनिद्योतं²⁵ घोररावां दूराशदाम्²⁶।

गृध्रध्वजां²⁷ प्रेतसंस्थां²⁸ गोनासचरणैर्वृताम्²⁹ ॥ ११ ॥

नरान्त्रपूरितमुखीं³⁰ तलित्कोट्यायुतप्रभाम्।

सिंहशूकरवक्रानि सूच्यत्यां³¹ (?) चिन्तयेत् सवम्³² ॥ १२ ॥

स्वसूक्ष्मकोदराक्षीतां³³ (?) भयापि न भयानकाम्।

काकलाकिलकालालिहरकण्ठनिभोपमाम् ॥ १३ ॥

दीर्घकेशां दीर्घदंष्ट्रां³⁴ दीर्घान्त्रां³⁵ सुकुलम्बिनी[म्]।

अष्टादशभुजोद्दामां³⁶ पंचवक्रां महारवाम् ॥ १४ ॥

सर्वायुधधरां दीप्तां विश्वरूपां विचिन्तयेत्।

²⁵ पाठान्तरम् – क्षयनीरटनिद्योत - ख.।

शक्यपाठः – ‘क्षयनीरदविद्योतां’।

²⁶ ‘दुरशब्दाम्’।

²⁷ मूलपाठः – गृध्रध्वजं- क., ख.।

²⁸ पाठान्तरम् – प्रेतसंस्था- क.।

²⁹ मूलपाठः – गोनामांचरणैर्वृतां- क., ख.।

³⁰ नरान्त्रपूरितमुखीं- क., ख.।

³¹ पाठान्तरम् – निसूच्यभ्यां- क.।

³² शक्यपाठः – ‘शिवाम्’।

³³ पाठान्तरम् – स्वसूक्ष्मकोटराक्षीनां- क.।

³⁴ दीर्घकेशान्दीर्घदंष्ट्रो- क.।

³⁵ मूलपाठः – दीर्घान्त्र- क., ख.।

³⁶ पाठान्तरम् – ०भुजोद्दामां- ख.।

कपालखट्वाङ्गधरां³⁷ नरमुण्डोपशोभिताम्³⁸ ॥ १५ ॥

{हृदयं³⁹ वज्रधरां⁴⁰ रौद्री[.] दंष्ट्रां⁴¹ दीर्घात्रकलम्बिनीम्⁴² ॥⁴³

अष्टादशभुजोद्दमां पञ्चवक्त्रां महारवाम्⁴⁴ ॥ १६ ॥

सर्वायुधधरां दीप्तां विश्वरूपां विचिन्तयेत्।

कपालाखट्वाङ्गधरां नरमुण्डोपशोभिताम्⁴⁵ ॥ १७ ॥ }

हृद[ये] वज्रधरां⁴⁶ रौद्री⁴⁷ खड्गपट्टारिकोद्यताम्⁴⁸ (?)।

तुम्बूरीणां वाद्यरतां⁴⁹ गजचर्मकरौद्यताम् ॥ १८ ॥

37 कपालखट्वाङ्ग[x]रां - ख.।

38 मूलपाठः - ०शोभितः- क., ०शोभिः[x] -ख.।

39 पाठान्तरम् - - हृदं[x]- ख.।

शक्यपाठः - 'हृदे'।

40 पाठान्तरम् - वज्रधरां- क.।

41 मूलपाठः - दंष्ट्री- क., ख.।

42 पाठान्तरम् - दीर्घान्तकलम्बिनी- क.।

43 मूलपाठः - अत्र क.हृदलेखे अक्षरद्वयमधिकमस्ति तथा ख.हृदलेखे एकाक्षरमधिकमस्ति।

44 माहारवां- क., ख.।

45 ०शोभिताः- क., ख.।

46 हृदम्बजधरां[x]- क., हृदम्बजधरां[x]ख.।

47 पाठान्तरम् - रौद्री- क.।

48 खड्गपट्टारिकोद्यता- ख.।

49 तम्बुरीणाम्वाद्यरतां- क.।

शूलटङ्काररा[.] भीमां ध्यात्वा कृत्वाणि नशयेत्⁵⁰।

एवं ध्यात्वा न्यासेन्मध्ये देवदेवीं कृशोदरीम्⁵¹ ॥ १९ ॥

सर्वबीजोपचारेण⁵² पश्चात्तां⁵³ परिपूजयेत्।

[॥ अथ कुब्जिकास्थूलध्यानम् ॥]

पंचवक्त्रं महातेजं त्रिपंचनयनोज्ज्वलम् ॥ २० ॥

दशबाहु[.]⁵⁴ महाभीम[.] नानास्त्रगदाममण्डितम्।

नानारत्नसमायुक्तं हारकेयूरमण्डितम् ॥ २१ ॥

जटाजूटधरं दिव्यं चन्द्रार्द्धकृतशेखरम्⁵⁵।

गोक्षीरधवलं दिव्यं फेनाभशुक्लवर्चसः⁵⁶ ॥ २२ ॥

⁵⁰ मूलपाठः – नाशयेत्- क., ख.।

⁵¹ कृतोदरी- क., कृसोदरी- ख.।

⁵² पाठान्तरम् – सर्ववीरोपचारेण- ख.।

⁵³ पश्चाता- क.।

⁵⁴ दशबाहु- ख.।

⁵⁵ चन्द्रार्द्धकृत{शेत}शेखरं- ख.।

⁵⁶ फेना[x]शुक्लवर्चसः- क.।

शक्यपाठः – ‘फणभृत् शुक्लवर्चसं’।

पूर्ववक्त्रे संध्यायेन⁵⁷ महादीप्तिवरं प्रिये।

दाडिमीकुसुमाकारं⁵⁸ बन्धूकपुष्पसंनिभम्⁵⁹ ॥ २३ ॥

तरुणादित्यसङ्काशं⁶⁰ वामवक्त्रं विचिन्तयेत्।

पीताभं पीतसङ्काशं⁶¹ कुङ्कुमभं⁶² त्रिलोचनम् ॥ २४ ॥

महादीप्तिकरं⁶³ दिव्यं पश्चिमदन्तु⁶⁴ सुन्दरि।

दंष्ट्राकराल['] रौद्रं च किञ्चिद्रक्षायते क्षणम् ॥ २५ ॥

नीलोलनिभं श्यामं निलांजनसमप्रभम्।

माणिसर्पकृताटोपं पिङ्गकेशं सुभीषणम् ॥ २६ ॥

अघोरमिति⁶⁵ विख्यातं ध्यानं सर्वार्थसिद्धिदम्।

⁵⁷ 'पूर्ववक्त्रं संध्यायिनं'।

⁵⁸ पाठान्तरम् – ०कार- क.।

⁵⁹ मूलपाठः – वंधुकपुष्पसंनिभं- क., ख.।

⁶⁰ ०संकासं- क., ख.।

⁶¹ ०षृज्वासं- क., ०सृङ्कासं- ख.।

⁶² कुङ्कुमाभं- क., ख.।

⁶³ पाठान्तरम् – ०कर- क.।

⁶⁴ पश्चिमदन्तु- ख.।

शक्यपाठः – (अर्थानुसारेण) 'पश्चिमवक्त्रं'।

⁶⁵ पाठान्तरम् – अप्योरमिति- ख.।

ईशानमूर्ध्ववक्त्रं⁶⁶ च सृष्टिरूपं परापरम् ॥ २७ ॥

हिमकुन्देन्दूसंकाशं⁶⁷ शुद्धस्फाटिकनिर्मलम्⁶⁸ ।

आप्ययन्तं जगत्सर्वं चन्द्राःशुकिरणेन⁶⁹ तु ॥ २८ ॥

वर्षयन्तं महौघेन धारापीयूषसन्निभम् ।

ईशानमूर्ध्ववक्त्रं⁷⁰ तु अणिमादिगुणं लभेत् ॥ २९ ॥

त्रिशूलकर्तृरीखङ्गनागराजक्षशूत्रकम्⁷¹ ।

दक्षिणेन वरारोहे विराजं सायुधानि मे ॥ ३० ॥

कपाल[] डमरुं शक्तिं⁷² पाशांकुशधरस्थितये⁷³ ।

⁶⁶ मूलपाठः – ईश्वरमूर्ध्ववक्त्रं- क., ईशानमूर्ध्ववक्त्रं- ख. ।

⁶⁷ ०संकासं- क., ख. ।

⁶⁸ पाठान्तरम् – शुद्धस्फाटिकनिज्जलं- क. ।

⁶⁹ शक्यपाठः – ‘चन्द्रस्य किरणेन’ वा ‘चन्द्रसुकिरणेन’ वा ।

⁷⁰ पाठान्तरम् – ईशानमूर्ध्ववक्त्रे- क. ।

⁷¹ ०कर्तृराखङ्गनागराजक्षशूत्रकं-क. ।

शक्यपाठः – ‘कर्तृकाखङ्गनागराजाक्षसूत्रकम्’ ।

⁷² पाठान्तरम् – शक्ति- क. ।

⁷³ पाशांकुःशधरस्थितये - क. ।

शक्यपाठः – ‘पाशांकुशधरं तथा’ ।

वामेनासोभया दिव्यां⁷⁴ दीप्यमाना सुशोभना⁷⁵ ॥ ३१ ॥

अभीतिं⁷⁶ मुकुरं भुजङ्गम['] वरं श्रीबीजपूराक्षकं⁷⁷

वामेनोल्लसितायधन्परिन्दहमाणिक्यमालान्वितम्⁷⁸ (?) [।]

शूलस्थां⁷⁹ स्थितपारिजातलतिका कर्तृकरे दक्षिणो

[x]भूषाकान्तलवचः मृगमदैवाचर्चितं (?) साधकम् ॥ ३२ ॥

पंचाशान्दशपाणिपल्लवधर[']⁸⁰ कर्पूरहारोपमं⁸¹

दालन् (?) कुण्डलघृष्टगण्डफलकं⁸² नागोपवीतिं⁸³ शिवम्।

⁷⁴ 'वामेनासोभया दिव्या'।

⁷⁵ मूलपाठः – शुशोभना- क., ख.।

⁷⁶ अभीतिं- क., ख.।

⁷⁷ पाठान्तरम् – श्रीबीजपूराक्षके- क.।

⁷⁸ कमेनोल्लसितायुधन्परिन्दहमाणिक्यमालान्वितं- क.।

शक्यपाठः – 'वामेनोल्लसितायुधं परिदाहमाणिक्यमालान्वितम्'(?)।

⁷⁹ 'शूलस्था'।

⁸⁰ पाठान्तरम् – - पंचाशान्दशपाणिपल्लवधरः - ख.।

शक्यपाठः – 'पञ्चानं दशपाणिपल्लवधरं'।

⁸¹ मूलपाठः – कर्पूरहारोपमं- क., ख.।

⁸² पाठान्तरम् – कुण्डलघृष्टगण्डफलकं - क.। अतोऽत्रैकाक्षरमधिकमस्ति- क.।

⁸³ नागोपवीति- क.।

देवं पङ्कदशे⁸⁴ कृतं कुलवधूलोपविविष्टैः⁸⁵ धिया

ध्यायेदीप्सितया विज्ञातविटपं सर्वज्ञरूपं मुखी (?) ॥ ३३ ॥

नीलांजना⁸⁶ निभाकारा द्विभुजा क्षलनायिका।

एकवक्त्रा⁸⁷ महादेवी त्रिनेत्रा चन्द्रशेखरा⁸⁸ ॥ ३४ ॥

स्थूलरूपा त्वयं प्रोक्ता सर्वावयवरूपिणी⁸⁹।

[॥ अथ कुब्जिकासूक्ष्मध्यानम् ॥]

सूक्ष्मरूपं⁹⁰ महेशानि कथयामि तवाधुना ॥ ३५ ॥

वध्वा पद्मासनं⁹¹ योगी स्थिरकायः[.] शुचिर्वृतः।

कृत्वा षोडशन्यासं च स्मृत्वा श्रीगुरुपादुकाम् ॥ ३६ ॥

84 शक्यपाठः – 'देवस्याङ्कदेशे'।

85 पाठान्तरम् – ०विधिष्टैः- ख.।

86 मूलपाठः – नीलांजन- क., ख.।

87 पाठान्तरम् – एकवक्त्रो- क.।

88 मूलपाठः – ०सेखरा- क., ख.।

89 पाठान्तरम् – सर्वाचयव०- क.।

90 सूक्ष्मरूपं- क.।

91 मूलपाठः – पद्मासना- क., ख.।

चाकुंचा[']⁹² कुण्डलीशक्तिमतिसूक्ष्मस्वरूपिणीम्⁹³ ॥

खद्वांगवैदिनीं विद्यां प्रसुप्तभुजगोपमाम् ॥ ३७ ॥

आनीय मूलमन्त्रेण कुम्भकेन समाधिना।

कदम्बवनमध्यस्था['] शिवेन सह संगताम् ॥ ३८ ॥

तत्पलापटलाव्याप्तं⁹⁴ देवीशरीर['] चिन्तयेत्।

प्रसन्नमनसा देवि न च किञ्चिद्विभावयेत् ॥ ३९ ॥

भैरवासनरूपो[ऽ]हं शून्याकारं⁹⁵ भुव[ः] स्मरेत्।

एकाक्षरी['] महादेवी⁹⁶ कुण्डली['] परिभावयेत् ॥ ४० ॥

[॥ अथ सिद्धिलक्ष्मीध्यानम् (१) ॥]⁹⁷

सर्वरूपधरा देवी विश्वरूपा महोज्ज्वला।

⁹² पाठान्तरम् – चाकुंवा- क.।

⁹³ मूलपाठः – शक्ति[x]तिसूक्ष्मस्वरूपिणी - क., शक्तिमतिसूक्ष्मस्वरूपिणी- ख.।

⁹⁴ पाठान्तरम् – ०क्याप्तं- ख.।

⁹⁵ मूलपाठः – सून्याकारं- क., ख.।

⁹⁶ महादेविं- क., ख.।

⁹⁷ भाष्यम् – सिद्धिलक्ष्मीध्यानं मिलितं त्रिदशडामराप्रत्यंगिराविशयकनानातन्त्रम् (त्रि०प्र०तन्त्रं, पत्रं २३ अ)।

पंचप्रेतासना दीप्ता वरदाभयशोभिता⁹⁸ ॥ ४१ ॥

नारीरूपधरा देवी⁹⁹ नानाशस्त्रकशोभिता¹⁰⁰।

वज्रवक्रा¹⁰¹ बहुभुजा¹⁰² बहुरूपा¹⁰³ महारवा ॥ ४२ ॥

विश्वरूपा महेशानि नीला कुंचिता ऊर्ध्वजा¹⁰⁴।

यथा विभवरूपाणा¹⁰⁵ महालक्ष्मी[.] निभा[.] स्मरेत् ॥ ४३ ॥

शितहरेन्दुसदृशी¹⁰⁶ पंचवक्रा त्रिलोचना।

दशदोर्दण्डसहिता¹⁰⁷ नानायुधकरोद्यता।

रक्तारुणाक्षदेवी¹⁰⁸ तां स्मरेत् सर्वसुखप्रदा[म्] ॥ ४४ ॥

⁹⁸ मूलपाठः – ०सोभिता- क., ख.।

⁹⁹ पाठान्तरम् – देवीन्- क.।

¹⁰⁰ मूलपाठः – नानासस्त्रकसोभिता- क., ख.।

¹⁰¹ पाठान्तरम् – वज्रवक्रा- क.।

¹⁰² वदभुजा- ख.।

¹⁰³ मूलपाठः – वहुरूपा- क., वदभुजा- ख.।

¹⁰⁴ नीलकुंचितमूर्ध्वजा- क., ख.।

¹⁰⁵ पाठान्तरम् – विभवरूपाशा- ख.।

शक्यपाठः – ‘विभवरूपिणां’।

¹⁰⁶ मूलपाठः – शिताहरिन्द्रशदृशी- क., शितहारेन्द्रशदृशी- ख.।

¹⁰⁷ पाठान्तरम् – दशदोर्दण्डसहिता- क.।

शक्यपाठः – ‘पाशकोर्दण्डसहिता’।

¹⁰⁸ मूलपाठः – रक्तारुणाक्षदेवी- क., रक्तारुणाक्षदेवी- ख.।

[॥ अथ सिद्धिलक्ष्मीध्यानम् (२) ॥]

पद्मप्रेताधिरूढा¹⁰⁹ स्फटिकमणिनिभा¹¹⁰ पञ्चवक्त्रा¹¹¹ त्रिनेत्रा¹¹²

त्रैलोक्यं मोदयन्ती¹¹³ भुजदशकवृत्ता¹¹⁴ दिव्यवस्त्रावृताङ्गी¹¹⁵।

वामे कपालशूलोद्यततवरमहापाशमुण्डं¹¹⁶ वहन्ती¹¹⁷

घण्टाकद्वाङ्गखट्वालयसृणिसहिता¹¹⁸ सिद्धिलक्ष्मी पुनः¹¹⁹ तु ॥ ४५ ॥

109 मूलपाठः – पद्मप्रेतमेरुदा- क., पद्मप्रेताधिरूढा- ख.।

110 स्यंटिकमणिनिभ- क., ख.।

111 पञ्चवक्त्र- क., ख.।

112 पञ्चवक्त्रत्रिनेत्रा- क., ख.।

113 मोदयन्तां- क., ख.।

114 भुजदशकवृक्षा- क., भुजदशकवृत्ता- ख.।

115 पाठान्तरम् – वृताङ्गी- क.।

116 मूलपाठः – कापालशूलोद्यततवरमहापाशमुण्डं- क., कापालशूलोद्यततवर{दवर}महापाशमुण्डं ख.।

117 पाठान्तरम् – वहस्ती- क.।

118 मूलपाठः – घण्टाख[x]ङ्गाखट्वालयसृणिमहिता- क., घण्टाकद्वाङ्गखट्वालयसृणिमहिता- ख.।

119 पुना- क., पुला- ख.।

[॥ अथ महाकालीध्यानम् ॥]

सर्वक्रमेषु सामान्या त्रिवक्त्रा नवलोचना¹²⁰।

अतिगुह्या महाकाली अष्टवाह्नी¹²¹ नवाक्षरी ॥ ४६ ॥

दक्ष[.] पीतमुखं देव्या[.] सर्पाभं वामकं स्मरेत्।

रक्तवस्त्रोत्तरीया च सर्वाभरणसंयुता ॥ ४७ ॥

त्रिशूलांकुशवक्त्रं च¹²² मुद्गरं¹²³ दक्षबाहुभिः¹²⁴।

कपाल[.] पाश[.] खट्वाङ्ग[.] वामे मृतबालमस्तकम् ॥ ४८ ॥

विभ्रती क्रमराजेशी सहस्ररविसन्निभा।

अष्टाष्टकं च मध्यस्था एकाशीतिपदोर्ध्वगा¹²⁵ ॥ ४९ ॥

चित्कलाकुलमध्यस्थं ज्योतिरूपं च भैरवम्।

¹²⁰ पाठान्तरम् – नचलोचना- क.।

¹²¹ मूलपाठः – अष्टवाह्नी- क., अष्टवाह्नी- ख.।

¹²² पाठान्तरम् – त्रिशूलांकुशवक्त्रंश्च- क.।

शक्यपाठः – ‘त्रिशूलांकुशवक्त्रं च’।

¹²³ मूलपाठः – मुद्गरं- क., ख.।

¹²⁴ पाठान्तरम् – ०वाद्गभिः- ख.।

¹²⁵ मूलपाठः – ०पदोद्धगा- क., ०पदोद्धगाः- ख.।

काद्यविन्दुकहस्तं¹²⁶ च भावयेन तगोद्भवेत् (?) ॥ ५० ॥

[॥ अथ विश्वलक्ष्मीध्यानम् ॥]

तदा स्थूलतरा देवी¹²⁷ सहस्राक्षरमालिका।

दशप्रेतपदारूढा वीराद्यो¹²⁸ च कलंकिनी¹²⁹ ॥ ५१ ॥

सहस्रवक्रनयना सहस्रभुजभासुरा।

सहस्रदशग्रीवाद्या सहस्रचरणवृता¹³⁰ ॥ ५२ ॥

सहस्रायुधसव्यग्रा महापातकमोचनी।

सहस्रकालचरिता सहस्रयमभक्षिणी¹³¹ ॥ ५३ ॥

काकोलीगृध्रशृङ्गाली सरङ्गोमनिभा हि सा।

ता[] ध्यायेत् विश्वविभवग्रासोद्भट्टलयाननाम् ॥ ५४ ॥

126 पाठान्तरम् – काद्यविन्दुकहस्तं- ख.।

127 मूलपाठः – स्थूलतरान्देवी- क., ख.।

128 शक्यपाठः – ‘वीराद्या’।

129 मूलपाठः – ०करंकिनि- क., ख.।

130 पाठान्तरम् – ०चरणावृता- क.।

131 मूलपाठः – ०भक्षिणा- क., ख.।

भीमा[.] भांकारहूंकारसङ्कारावविराविनी[म्]¹³²।

गर्जं च प्रलयमेघोघपटनोद्यतनिश्चना[म्]¹³³ (?) ॥ ५५ ॥¹³⁴

वमत्¹³⁵ कल्पहृतासोग्रग्रतचन्द्रार्कतारकाम्¹³⁶।

पापायमानभासज्वालाभरित्¹³⁷ भैरवेक्षणा ॥ ५६ ॥

उक्ता सहस्रविक्षेपयक्षिणी¹³⁸ श्रीतटावटा¹³⁹।¹⁴⁰

दशशोणितिः¹⁴¹ पिवोष्ठे¹⁴²(?) सूतकल्पान्तपावकाः¹⁴³ ॥ ५७ ॥

ब्रह्माण्डकद्गुताकारकूपनेत्रासुभैरवाम्¹⁴⁴।

¹³² शक्यपाठः – ‘भांकारहूंकारसङ्कारावविलम्बिनीम्’।

¹³³ पाठान्तरम् – ०निश्चना- क.।

¹³⁴ मूलपाठः – अत्रैकाक्षरमधिकमस्ति- क., ख.।

¹³⁵ पाठान्तरम् – वसत्- क.।

¹³⁶ कल्पद्रुता०- ख.।

¹³⁷ ०भरित- क.। अत एकाक्षरमधिकमस्ति।

¹³⁸ ०वेक्षेपयक्षिणी- क.।

¹³⁹ [x]तटावटा- ख.।

¹⁴⁰ “।” नास्ति- क.।

¹⁴¹ दशशोणिनिः- ख.।

¹⁴² पिवोष्ठ- ख.।

¹⁴³ सुजकल्पान्तपावकाः- क.।

¹⁴⁴ ब्रह्माशुकहुताकारकूपनेत्रासुभैरवां- क.।

शक्यपाठः – ‘ब्रह्माण्डकहुताकारकूपनेत्राभैरवीम्’।

कल्पक्षयहुतासोग्रवान्दसां¹⁴⁵ (?) केकरेक्षणाम्¹⁴⁶ ॥ ५८ ॥

शिरोरुहां¹⁴⁷ रणास्फार[x] ऐन्दब्रह्मामण्डपाम्¹⁴⁸ ।

लोकेश्वरसिरःपद्मरचितां {न्द} सुग्रहज्वलाम्¹⁴⁹ ॥ ५९ ॥

ताक्षपक्षमहाभागकपालकृतशेखराम्¹⁵⁰ ।¹⁵¹

शतरुद्राशिरसृहीतमुकुटावलिराजिताम्¹⁵² ॥ ६० ॥

ब्रह्मकन्दलकंकालकापालकालधारिणी[म्] ।

करद्विणीकारणस्वकृतैकावलिभासुराम्¹⁵³ ॥ ६१ ॥

विश्वनिष्पीडनोद्दामरक्तचर्चितविग्रहाम् ।

वज्रासनिसमस्फारखलारवसुभैरवी[म्]¹⁵⁴ ॥ ६२ ॥

¹⁴⁵ पाठान्तरम् – कल्पक्षयद्गता०- ख. ।

¹⁴⁶ मूलपाठः – केकरेक्षणं- क., केकरेक्षणं- ख. ।

¹⁴⁷ सिरोरुहां-क., ख. ।

¹⁴⁸ पाठान्तरम् – ऐन्दब्रह्मामण्डपां- क. ।

¹⁴⁹ मूलपाठः – लोकेश्वरसिरोपद्मरचिता {न्द} सुग्रहज्वलां- क. ।

शक्यपाठः – ‘लोकेश्वरशिरःपद्मरचितां सुग्रहज्वालाम्’ (?) ।

¹⁵⁰ पाठान्तरम् – ०शेखरं- क. ।

¹⁵¹ “।” नास्ति- क. ।

¹⁵² शक्यपाठः – ‘शतरुद्राशिरसहितमुकुटावलिराजिताम्’ (?) ।

¹⁵³ पाठान्तरम् – ०करणत्वाकृतैकावलिभासुरां- ख. ।

¹⁵⁴ वजासनिसमस्फारखलारवस्त्रभैरवां- क. ।

शक्यपाठः – ‘वज्रासन०’ ।

विशालयादसंघातभग्नब्रह्माण्डमण्डपाम् (?)।

ब्रह्माण्डशक्रस्फारन्मालारण्डितो{रु}तटावटाम्¹⁵⁵ ॥ ६३ ॥

सदाशिवमहाघोरकंकालकटिमेखलाम्¹⁵⁶।

वज्रसूचीसमस्पर्शनखरावलिभासुराम्¹⁵⁷ ॥ ६४ ॥

लक्षवृक्षसमाकीर्णा¹⁵⁸ दग्धारण्यनिवासिनीम्।

वज्रशंकुनिशालोग्रखरस्पर्शशिरोरुहाम्¹⁵⁹ ॥ ६५ ॥

महाभोगिकुलापीलघोरयज्ञोपवीतिनी[म्]¹⁶⁰।

सर्वसंहारसर्वाज्ञा[] दीक्षितां भैरवाननाम् ॥ ६६ ॥

करनिष्पपवह्नयोघप्रज्वलितदिगम्बरी[म्]¹⁶¹।

वज्रघण्टादिसूलोग्रखट्वाङ्गकरसोभिताम्¹⁶² ॥ ६७ ॥

155 पाठान्तरम् – ब्रह्माण्डशक्रम्हारन्मालारण्डितो{रु}तटावटां- क.।

शक्यपाठः – ‘ब्रह्माण्डशक्रस्फारन्मालारण्डितां तटावटाम्’ (?)।

156 पाठान्तरम् – ०मेखलं- क.।

157 वज्रसूची०- क.।

158 मूलपाठः – ०समाकीर्ण- क., ख.।

159 पाठान्तरम् – वज्रशंकुनिशातोग्रखरस्पर्शशिरोरुहो- ख.।

शक्यपाठः – ‘वज्रशंकुनिशातोग्रखरस्पर्शशिरोरुहाम्’।

160 पाठान्तरम् – महाभोगेकुलापीलघोरयज्ञोपवीतिनी- क.।

161 ०दिगम्बरां- ख.।

162 वर्जघण्टादिसूलोग्रखट्वाङ्गकरसंहिता- क.।

शक्यपाठः – ‘वज्रघण्टादिशूलोग्रखट्वाङ्गकरसंहिताम्’।

टंकचापशवशृङ्गशक्तितोमरधारिणी[म्]¹⁶³।

महाडमरुकोदामध्वनिना¹⁶⁴ त्रासिताखिलाम् ॥ ६८ ॥

सरक्षन्तकपालाब्जमुण्डभूषितपाणिनीम्¹⁶⁵।

घोरवीणाभिन्दिपालकुठालं¹⁶⁶ च महायुधः ॥ ६९ ॥

समग्रविश्वसंहारकालचावविनोदिनीम्¹⁶⁷।

कालाग्निरुद्रकोट्योयुपादमूले दतलार्चिता[म्] ॥ ७० ॥

सर्वायुत्यजलौघेन किततान्यनदाघटाः¹⁶⁸।

भीमभैरवटंकारभगन् सर्वाध्वसंततीम्¹⁶⁹ ॥ ७१ ॥

नृसिंहभैरवापीष्टकृतकर्णारतं सकाम्¹⁷⁰।

मार्त्तण्डलक्षमुण्डौघविराजितशिरोरुहा[म्]¹⁷¹ ॥ ७२ ॥

महामतङ्ग[x]तत्कृत्य महारातविग्रहाम्।

163 पाठान्तरम् – ०नोमलधारिणी- क.।

164 महाडमरुकोदामध्वनिन्य- क.।

165 ०पाशिनी- क.।

166 ०कुण्ठालं - क.।

167 शक्यपाठः – ‘समग्रविश्वसंहारकालचक्रविनोदिनीम्’।

168 पाठान्तरम् – ०नदोघटाः- ख.।

169 सर्वाध्वसंततां- क.।

170 क्षतां- क.।

171 ०सिरोरुहा- क.।

शुष्कान्तशायुनिर्मासां¹⁷² घोरवेहां¹⁷³ भयानकाम् ॥ ७३ ॥

आसनं तेजसंघाटपटनोद्धटतेजसाः¹⁷⁴।

त्रुटदन्तपटामालापूरपूरितदिङ्मुखाम्¹⁷⁵ ॥ ७४ ॥

सिंहसूकरगोनाससर्पव्याघ्रनराम्बरीम्¹⁷⁶।

ऋक्षगोमायुसिंहश्वनाश्वसूकरवक्रकाम्¹⁷⁷ ॥ ७५ ॥

चिल्लोल्लूकमहागृध्रमार्जारनरजाशुराम्¹⁷⁸।

वक्रकुण्डोद्धवज्वाला[.] कराला[.] खिततत्वपाम् (?) ॥ ७६ ॥

उदग्रा[.] मेरुलक्षालनिपतद्वहिं¹⁷⁹ बाणाकुलाम्¹⁸⁰।

विश्वरूपां विश्वमयां विश्वलक्ष्मीं¹⁸¹ विचिन्तयेत् ॥ ७७ ॥

172 मूलपाठः – सुष्कान्तशायुनिर्मासो- क., सुष्कान्तशायुनिर्मासो- ख.।

173 शक्यपाठः – ‘घोरदेहां’।

174 पाठान्तरम् – तेजसंघोटपटनोद्धटतेजसाः- क.।

175 मूलपाठः – त्रुटदन्तपटामालापूरपूरितदिङ्मुख- क., त्रुटदन्तपटामालापूरपूरितदिङ्मुख- ख.।

176 सिंहसूकरगोनाससर्पव्याघ्रनरम्बरी- क., सिंहसूकरगोनाससर्पव्याघ्रनरम्बरी- ख.।

177 ऋक्षगोमायुसिंहस्वाश्वसूकरवक्रकां- क., ख.।

178 पाठान्तरम् – विल्लोल्लूक- ख.।

179 मेरुलक्षालनिपतद्वहि- क.।

180 मूलपाठः – उदग्रामेरुलक्षालनिपतद्वहिबाणाकुलां- क., उदग्रामेरुलक्षालनिपतद्वहिं बाणाकुलां - ख.।

अत्रैकमक्षरमधिकमस्ति।

शक्यपाठः – ‘उदग्रामेरुलक्षालनिपत्यवहिबाणाकुलाम्’।

181 पाठान्तरम् – सिद्धिलक्ष्मी- क.।

यथाभिमतस्वरूपां¹⁸² यथाभिमतवाहनाम्¹⁸³ ।

चिन्तयेत्¹⁸⁴ सरमां लाली[.] सर्वकामफलप्रदा[म्] ॥ ७८ ॥

एकवीरां महादग्रां (?) नृत्यमाना[.] शितासने ।

अष्टाननं¹⁸⁵ महादेवं रक्तवर्णसुभैरवम् ॥ ७९ ॥

देव्या लिङ्गितदेहाद्यं¹⁸⁶ यथा देवी[.] तथा शिवम् ।

एवं ध्यानवरं प्रोक्तं स्थूलसूक्ष्मविभागत[.] ॥ ८० ॥

सर्वकाममवाप्नोति ध्यानादस्मात्तमोत्तमः ।

एतत्सर्व[.] समाख्यातं किमन्यं परिपृच्छसि ॥ ८१ ॥

[॥ अथ अघोरेश्वरीध्यानम् (?) ॥]

नीलजीमूतसङ्काशां¹⁸⁷ निर्मासामायुर्वर्द्धिनीम्¹⁸⁸ ।

182 मूलपाठः – यथाभिमतश्चरूपां- क., ख. ।

183 पाठान्तरम् – यथाभिमतवाहनां- क., ख. ।

184 चिन्तयेत्- क. ।

185 मूलपाठः – अष्टाननां- क., ख. ।

186 पाठान्तरम् – ०देहठ्यं- ख. ।

187 ०सङ्काशां- ख. ।

188 मूलपाठः – निर्मासाम्नायुवर्द्धनी- क., निर्मासाम्नायुवद्वनी- ख. ।

उर्ध्वकेशोत्कटी¹⁸⁹ भीमा[.]¹⁹⁰ खड्गखेटकधारिणीम्¹⁹¹ ॥ ८२ ॥

खट्वांग[.] डमरु[.] चैव अभयवरशोभिताम्¹⁹²।

पाशांकुशवरं देवि¹⁹³ त्रिशूलघण्टमुत्तमम्¹⁹⁴ ॥ ८३ ॥

कर्तृकपालहस्ता¹⁹⁵ च गदाचक्रसुशोभिताम्¹⁹⁶।

वज्रहस्ता¹⁹⁷ महादेवीं मुण्डहस्तां च¹⁹⁸ शोभिताम्¹⁹⁹ ॥ ८४ ॥

इक्षुचापधरां²⁰⁰ देवीं नागाभरणशोभिताम्²⁰¹।

नरचर्मपरीधानां व्याघ्रचर्मकटिस्थिता[म्] ॥ ८५ ॥

मुण्डमालाधरा[.] रौद्री[.] सर्वाभरणशोभिताम्²⁰²।

189 उर्ध्वकेशोत्कटां- क., उर्ध्वकेशोत्कटी- ख.।

190 पाठान्तरम् – भीमा:- ख.।

191 मूलपाठः – खड्गफेठकधारिणी- क., खड्गफेठकधारिणी- ख.।

192 अभयावरसोभितं- क., ख.।

193 देवी- क., ख.।

194 मूलपाठः – त्रिशूलघण्टमुत्तमं- क., ख.।

195 पाठान्तरम् – कर्तृकपालहस्तं- क.।

196 मूलपाठः – गदाचक्रसुसोभितं- क., ख.।

197 वज्रहस्त- क., ख.।

198 ०हस्तञ्च- क., ख.।

199 ०सोभितं- क., ख.।

200 ०धरं- क., ख.।

201 ०सोभित- क., ख.।

202 ०सोभितं- क., ०सोभितां- ख.।

दंष्ट्राकरालवदनां²⁰³ जिह्वाललनभीषनाम्²⁰⁴ ॥ ८६ ॥

[॥ अथ दक्षिणकालिकाध्यानम् ॥]²⁰⁵

ध्यानमस्याः²⁰⁶ प्रवक्ष्यामि स्मरणा[च] छिवतां व्रजेत्।

करालवदनां घोरां मुक्तकेशी['] चतुर्भुजाम् ॥ ८७ ॥

कालिका['] दक्षिणा['] दिव्यां मुण्डमालाविभूषिताम्।

सद्यःछिन्नशिरः²⁰⁷ खड्ग['] वामोर्ध्वाधःकरांबुजाम्²⁰⁸ ॥ ८८ ॥

अभय['] वरदं चैव²⁰⁹ दक्षिणाधोर्ध्वपाणिकाम्²¹⁰।

महामेघप्रभां श्यामां²¹¹ तथा चैव दिगम्बराम् ॥ ८९ ॥

²⁰³ द्रष्टाकरालवदना- क., दृष्टाकरालवदना- ख.।

²⁰⁴ जिह्वाललनभीषनाः- क., जिह्वाललनभीषना- ख.।

²⁰⁵ भाष्यम् – एतद्दक्षिणकालिकाध्यानं मिलितं कालीतन्त्रे १।२७- ३५ (श्रीकालीतन्त्रे, पृ० ५) तथा महाकालसंहितायाम् (कामकलाकालीखण्डे ८।४२७-४४१)। मेरुतन्त्रे तस्याः पूजनविधिरपि मिलितः (२३।८५०-९५६)।

²⁰⁶ मूलपाठः – ध्यानमध्याः- क., ख.।

²⁰⁷ पाठान्तरम् – सद्यछिन्नशिरः- क.।

²⁰⁸ मूलपाठः – वामार्द्धधःकरांबुजां- क., वामार्द्धधःकरांबुजी- ख.।

²⁰⁹ पाठान्तरम् – वैव- क.।

²¹⁰ मूलपाठः – दक्षिणाधोर्ध्वपाणिकां- क., ख.।

²¹¹ महामेघप्रभेश्यामं- क., महामेघप्रभाश्यामं- ख.।

कण्ठावसक्तमुण्डालीगलद्रुधिरचर्चिताम्²¹²।

कर्णावतंसतानीतशवयुग्मभयानकाम् ॥ ९० ॥

घोरदंष्ट्रा[.]²¹³ करालां च²¹⁴ पिनोन्नतपयोधराम्²¹⁵।

शवानां²¹⁶ करसंघातैः²¹⁷ कृतकाञ्ची[.]²¹⁸ हसन्मुखीम्²¹⁹ ॥ ९१ ॥

सृक्कद्वयगलद्रक्तधारां²²⁰ विस्फुरिताननाम्²²¹।²²²

घोररावां²²³ महारौद्री[.] श्मशानालयवासिनीम्²²⁴ ॥ ९२ ॥²²⁵

212 कण्ठावसक्तमुण्डालीगलद्रुधिरचर्चितां- क., कण्ठावसक्तमुण्डालीगलद्रुधिरचर्चितां- ख.।

213 पाठान्तरम् – घोरदंष्ट्रो- क.।

214 मूलपाठः – कजालाच- क., करालाच- ख.।

अन्यत्र – “करालास्यां” इति पाठान्तरं महाकालसंहितायां (कामकलाखण्डे (८।४३८) कालीतन्त्रे च (१।३०)।

215 मूलपाठः – ०धरी- क., ख.।

216 पाठान्तरम् – शतानां- ख.।

217 मूलपाठः – करणंघतैः- क., ख.।

218 पाठान्तरम् – कृतकाञ्चा- क.।

219 सहन्मुखी- क.।

220 मूलपाठः – सृक्कद्वयगलद्रक्तधारा- क., ख.।

221 पाठान्तरम् – विस्फुरिताननां- क.।

222 अन्यत्र – “सृक्कद्वन्द्वस्रवद्रक्तधाराविच्छुरिताननाम्” इति पाठान्तरं महाकालसंहितायां (कामकलाखण्डे, ८।४३९)।

223 “घोराकारां” इति पाठान्तरं महाकालसंहितायां (कामकलाखण्डे, ८।४३९) ।

224 मूलपाठः – श्मशानालयवासिणी- क., श्मशानालयवासिणीं- क., ख.।

225 अन्यत्र – पश्येदस्य पटलस्य १२८-१३४ श्लोकानि ।

[॥ अथ त्रिपुरसुन्दरीध्यानम् ॥]

बालार्कयूतभासुरां त्रिनयनां मन्दस्मितोद्यन्मुखी²²⁶

राजिचन्द्रकलाधरां²²⁷ सुकलला[.] पुष्पालिवृन्दाकुलाम्²²⁸[.]

कस्तूरीतिलकां घनस्तनभरां पाशाङ्कुशौ चेक्षुजं²²⁹

कोदण्डं कुसुमेषुमेव दधती[.] हस्तांबुजैस्तां भजे²³⁰ ॥ ९३ ॥

[॥ अथ भुवनेश्वरीध्यानम् ॥]

बन्धूकाभां²³¹ त्रिनयनां चन्द्रार्धकृतशेखराम्।

रत्नपात्रं वामहस्ते दक्षे²³² पद्मं स्तनोन्नताम् ॥ ९४ ॥²³³

²²⁶ पाठान्तरम् – मन्दस्मितोद्यन्मुखी- क.।

²²⁷ मूलपाठः – राजिचन्द्रकलाधरां- क., राजिचन्द्रकलाधरां- ख.।

²²⁸ पाठान्तरम् – ०कुली- क.।

²²⁹ मूलपाठः – पाशाङ्कुशश्चेक्षुजं- क., ख.।

²³⁰ पाठान्तरम् – हस्ताम्बुजस्ताम्भजे- ख.।

²³¹ मूलपाठः – वंधूकाभं- क., ख.।

²³² दक्ष- क., ख.।

²³³ भाष्यम् – “तां चिन्तयेत्” इत्यथः।

[॥ अथ वार्तालीध्यानम् ॥]²³⁴

रक्ताब्जकर्णिकायां²³⁵ तु शवासनसमास्थिताम्।

मुण्डमालासत्कण्ठां नीलाभां²³⁶ दधतीं²³⁷ करैः ॥ ९५ ॥

अभयं मुशलं चापि²³⁸ फलं चापि वरं तथा।

वाराहास्यां तुंगकुचां²³⁹ त्रिनेत्रामरुणां वराम् ॥ ९६ ॥

[॥ अथ स्वप्नवाराहीध्यानम् ॥]²⁴⁰

ततो ध्यायेद्धनश्यामां²⁴¹ त्रिनेत्रामुन्नतस्तनी[म्] ।

कोलास्यां चन्द्रभालां च दंष्ट्रोद्धृतवसुन्धराम्²⁴² ॥ ९७ ॥

234 वार्तालीपूजाविधानं मिलितं मेरुतन्त्रे (२३।५२१-५७२)।

235 पाठान्तरम् – रक्तकुकर्णिकायां- ख.।

236 मूलपाठः – ०सत्कंठभीलाभां- क., ०सङ्कण्ठांनीलाभां- ख.।

237 पाठान्तरम् – दधती- क.।

238 मूलपाठः – वापि- क., ख.।

239 तुंगकुचां- क., ख.।

240 स्वप्नवाराहीपूजाविधिर्मिलितो मेरुतन्त्रे (२३।५७३-५९७)।

241 पाठान्तरम् – ध्यायेद्धनश्यामां- क.।

242 दंष्ट्रोद्धृतवसुन्धरां- ख.।

खङ्गाङ्कुशौ²⁴³ दक्षिणयोर्वामयोश्चर्मपाशकौ²⁴⁴।

अश्वारूढां च कोलास्यां नानालंकारभूषिताम्॥ ९८ ॥

[॥ अथ वह्निदेवताध्यानम् ॥]²⁴⁵

प्रज्वलत्केशवदना²⁴⁶ भीमदंष्ट्रा भयापहाः।

देवता इन्द्रियोत्पन्ना ऊर्ध्वदृष्टिरितीरिताः²⁴⁷ ॥ ९९ ॥

देवता भूतपादोत्थास्तिर्यग्बक्राः²⁴⁸ प्रकीर्तिताः।

²⁴³ मूलपाठः – खङ्गाङ्कुशौ- क., खङ्गकुशौ- ख.।

²⁴⁴ पाठान्तरम् – दक्षिणयोर्चामयोश्चर्मपाशकौ- क.।

²⁴⁵ भाष्यम् – वह्निदेवताध्यानं मिलितं फेत्कारिणीतन्त्रे (१५।४१-४२)।

²⁴⁶ मूलपाठः – प्रज्वलकेशवदना- क., ख.।

²⁴⁷ पाठान्तरम् – ऊर्ध्वदृष्टि इतीरिताः - ख.।

अन्यत्र – "ऊर्ध्वदृष्ट्य ईरिताः" इति पाठः फेत्कारिणीतन्त्रे (१५।४१)।

²⁴⁸ पाठान्तरम् – ०स्तिर्यग्बक्राः- क.।

[॥ अथ लोकेश्वरीध्यानम्॥]²⁴⁹

ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि नानारत्नचये²⁵⁰ स्थितम्²⁵¹ ॥ १०० ॥

सुवर्णजः²⁵² कल्पतरुर्मणिकुट्टिमभूमिगः²⁵³।

तस्याधस्ताद्रत्नमयस्थिता²⁵⁴ सिंहासनोपरि ॥ १०१ ॥

श्वेतपद्मे समासीना²⁵⁵ मणिकुण्डलभूषिता²⁵⁶।

केयूरहारमुकुटरसनानूपुरान्विता²⁵⁷ ॥ १०२ ॥

पद्मद्वयं पाशवरौ चांकुशेक्षू²⁵⁸ शरासने।

249 भाष्यम् – पश्येत् त्रिकूटाख्यसरस्वतीसाधनं मेरुतन्त्रे (२३।१२६-१४०)।

250 मूलपाठः – नानारत्नचये- क., ख.।

251 पाठान्तरम् – स्थितां- क.।

252 मूलपाठः – सुवर्णजै- क., सुवर्णजं- ख.।

253 कल्पतरुर्मणिकुट्टिमभूमिगं- क., कल्पतरुर्मणिकुट्टिरूमिगं- ख.।

254 ०स्थित्यं- क., ०स्थितां- ख.।

अन्यत्र – “तस्याधस्ताद्रत्नमये स्थितां” इति पाठान्तरं मे०तं० (२३।१२९)।

255 मूलपाठः – समासीनां- क., ख.।

256 ०भूषितां- क., ख.।

257 ०रसनानूपुरान्वितां- क., ख.।

258 चांकुशेक्षु- क., ख.।

अभीति['] पुष्पबाणांश्च दधानां करपल्लवैः²⁵⁹ ॥ १०३ ॥

हेमाभा²⁶⁰ सप्तदूतीभिस्तरुणाभिः²⁶¹ समावृता²⁶²।

चामरादर्शकरकताम्बूलकलशादिभिः²⁶³ ॥ १०४ ॥

प्रसन्नदृष्ट्या²⁶⁴ पश्यन्ती साधकं त्विति²⁶⁵ चिन्तयेत्।

[॥ अथ कौमारीध्यानम् ॥]²⁶⁶

शक्त्यक्षस्त्रगवराभीतिकरा²⁶⁷ बन्धूकसन्निभा²⁶⁸ ॥ १०५ ॥

²⁵⁹ पाठान्तरम् – करपल्लवै- क.।

²⁶⁰ हेमाभां- क., ख.।

²⁶¹ मूलपाठः – सप्तदूतीभिस्तरुणाभी- क., सप्तदूतीभिस्तरुणाभीः- ख.।

²⁶² समावृती- क., समावृतां- ख.।

²⁶³ पाठान्तरम् – चामरादर्शकरकताम्बूलकरशोदिभिः- ख.।

अन्यत्र - "चामरादर्शकरकताम्बूलकरचारुभिः" इति पाठो मेरुतन्त्रे (२३।१३२)।

²⁶⁴ मूलपाठः – प्रसन्नदृष्ट्या- क., ख.।

²⁶⁵ पाठान्तरम् – भित्ति- क.।

²⁶⁶ भाष्यम् – कौमारीविधिकथनं मिलितं मेरुतन्त्रे (२३।४३३-४४८)।

²⁶⁷ मूलपाठः – शक्त्यक्षस्त्रगवराभीतिकरा- क., ख.।

²⁶⁸ बन्धुकसन्निभां- क., ख.।

मयूरध्वजिनी रक्तवस्त्रामौडुम्बरस्थिता²⁶⁹।

हरित्कंचुकिका²⁷⁰ रम्या²⁷¹ नानालंकारभूषिता ॥ १०६ ॥

[॥ अथ महाकालीध्यानम् ॥]²⁷²

पंचवक्त्रां महारौद्रीं प्रतिवक्त्रत्रिलोचनाम्²⁷³।

शक्तिशूलधनुर्बाणखेटखड्गवराभयान् ॥ १०७ ॥

वामदक्षभुजैर्देवी²⁷⁴ विभ्राणां भोगिभूषणाम्²⁷⁵।

²⁶⁹ रक्तवस्त्रामौडुम्बरस्थितां- क., रक्तवस्त्रामौडुम्बरस्थितां- ख.।

²⁷⁰ हरित्कंचूकिकां- क., हरित्कंचुकिकां- ख.।

²⁷¹ रम्यां- क., ख.।

²⁷² भाष्यम् – महाकालीमन्त्रविधिर्मिलितो मेरुतन्त्रे (२३।१०३१-१०३७)।

²⁷³ मूलपाठः – प्रतिवक्त्रत्रिलोचनं -क., ख.।

²⁷⁴ मूलपाठः – दक्षादक्षभुजैर्देवीं-क., दक्षादक्षभुजैर्देवीं- ख.।

अन्यत्र – “वामदक्षभुजैर्देवी” इति पाठो मेरुतन्त्रे (२३।१०३५)।

²⁷⁵ भाष्यम् – तां चिन्तयेदित्यर्थः।

[॥ अथ नीलवाराहीध्यानम् ॥]

शवासनां सर्पभूषां कर्त्ती²⁷⁶ चापि²⁷⁷ कपालकम् ॥ १०८ ॥

वषकं च त्रिशूलं च दधतीं च चतुष्करैः²⁷⁸ ।

मुण्डमालाधरां त्र्यक्षां नीलवाराहिकां भजेत् ॥ १०९ ॥

[॥ अथ ज्येष्ठलक्ष्मीध्यानम् ॥]

पद्मासनस्थामरुणामरुणाम्बरधारिणी²⁷⁹ ।

कुङ्कुमाक्षी²⁸⁰ विलिप्ताङ्गी²⁸¹ प्रोत्फुल्लकमलेक्षणा²⁸² ॥ ११० ॥

मन्दस्मितमुखी²⁸³ ज्येष्ठा²⁸⁴ सुधापूर्णनवघटम् ।

²⁷⁶ मूलपाठः – कर्त्ती- क., कर्त्ता- ख. ।

²⁷⁷ वापि- क., ख. ।

²⁷⁸ चतुःकरैः- क., ख. ।

²⁷⁹ मूलपाठः – पद्मासेनस्थामरुणामरुणाम्बरधारिणी- क., पद्मासनस्थामरुणामरुणाम्बरधारिणी- ख. ।

²⁸⁰ कुङ्कुसक्षे- क., कुङ्कुमक्ते- ख. ।

²⁸¹ दलिप्ताङ्गी- क., ख. ।

²⁸² पाठान्तरम् – प्रोत्फुल्लकमलेक्षणा- ख. ।

²⁸³ ०मुखी- क., ख. ।

²⁸⁴ मूलपाठः – जेष्ठा- क., जेष्टा- ख. ।

धनपूर्णं सृणी[.]पाशं दधती²⁸⁵ भुजपल्लवै[:.]॥ १११ ॥

[॥ अथ सुन्दरीकालिकाध्यानम् ॥]²⁸⁶

बालार्कमण्डलाभासां त्रिनेत्रा[.] च चतुर्भुजाम्²⁸⁷ ।

पाशांकुशधनुश्चापं सुन्दरीकालिकां²⁸⁸ भजेत् ॥ ११२ ॥

इयं देवी मया पूर्वं ललिता वश्यकामदा²⁸⁹ ।

उपासिता²⁹⁰ तदा जप्ता ललिता ललिता च सा²⁹¹ ।

त्रयत्रिंशत्कोटिदेवनायिका ललिता तु या ॥ ११३ ॥

²⁸⁵ पाठान्तरम् – दधती- ख. ।

²⁸⁶ भाष्यम् – अस्मिन्ध्याने सुन्दरीकाली श्रीबालादेवीरूपिणीव वर्णिता ।

²⁸⁷ मूलपाठः – चतुर्भुजाः -क., ख. ।

²⁸⁸ पाठान्तरम् – सुन्दरीकालीकां- ख. ।

²⁸⁹ मूलपाठः – वश्यकाम्यया- क., वश्यकाम्यया- ख. ।

अन्यत्र – “वश्यकामदा” इति पाठो मेरुतन्त्रे (२३।५१७) ।

²⁹⁰ पाठान्तरम् – उपाषिता- ख. ।

²⁹¹ मूलपाठः – ललितावशा-क., ख. ।

[॥ अथ सिद्धिकालीध्यानम् ॥]²⁹²

खङ्गोद्भिन्नेन्दुशिवस्रवदमृतरसाप्लाविताङ्गी²⁹³ त्रिनेत्रा

सव्ये पानौ²⁹⁴ कपाले गलदसृजमथो मुक्तकेशी²⁹⁵ पिबन्ती[।]

[दिग्वस्त्रा]²⁹⁶ वद्धकाञ्ची²⁹⁷ मणिमयमुकुटाद्यैर्युता²⁹⁸ दीप्तजिह्वा

पायान्नीलोत्पलाभा रविशशिविलसत्कुण्डलालीढपदा²⁹⁹ ॥ ११४ ॥

²⁹² भाष्यम् – विश्वसारतन्त्रे (श्रीकालीतन्त्रे, पृ० १६३) सिद्धिकाली ब्रह्मरूपा भुवनेश्वरीति देवता।

श्रीकालीतन्त्रे तस्या न्यास-ध्यान-मन्त्र-पूजनप्रयोगा मिलिताः।

²⁹³ मूलपाठः – खगेद्भिन्नेन्दुशिवप्रवेदमृतरसाप्लाविचाङ्गो- क., खगेद्भिन्नेन्दुशिवप्रवेदमृतरसाप्लाविचाङ्गो- ख.।

²⁹⁴ सव्यपानो- क., ख.।

²⁹⁵ मुक्तकेशा- क., ख.।

²⁹⁶ अन्यत्र – यथा विश्वसारतन्त्रे (श्रीकालीतन्त्रे, पृ० ३०६)।

²⁹⁷ मूलपाठः – वद्धकाश्च- क., वद्धकाञ्ची- ख.।

²⁹⁸ ०मुकुटोद्यैद्यता- क., ०मुकुटाद्यैद्यता- ख.।

²⁹⁹ ०विरसत्कुण्डलालीढपादा- क., ख.।

[॥ अथ निशाकालीध्यानम् ॥]³⁰⁰

चतुर्भुजा³⁰¹ कृष्णवर्णा मुण्डमालाविभूषिता³⁰²।

खड्गं च दक्षि[ण]पाणौ³⁰³ विभ्रतीन्दीरद्वयम्³⁰⁴ ॥ ११५ ॥

कर्त्री³⁰⁵ च खर्परं³⁰⁶ चैव क्रमा[द्] वामेन विभ्रती³⁰⁷।

मौनिखन्ती³⁰⁸ जटामेका³⁰⁹ विभ्रती³¹⁰ शिरसा द्वयम्³¹¹ ॥ ११६ ॥

300 भाष्यम् – कालिकाया न्यास-ध्यान-मन्त्र-पूजप्रयोगा मिलिताः विश्वसारतन्त्रे (श्रीकालीतन्त्रे, पृ० १६५) तथा कुलभूषणपण्डितरमादत्तशुक्लद्वारा सम्पादिते मन्त्रकोशे (पृ० १२४)। अत्र निशाकाली रक्षाकालीनाम्ना ज्ञाता।

301 पाठान्तरम् – चतुर्भुजा- ख.।

302 मूलपाठः – ०विभूषितां- क., ख.।

303 मूलपाठः – दक्षि[x]पाणौ- क., ख.।

304 पाठान्तरम् – विभ्रतीन्द्रावरद्वयं- क.।

305 मूलपाठः – कर्तृञ्च- क., कर्तृश्च- ख.।

306 कर्परं- क., ख.।

307 पाठान्तरम् – विभ्रतीं- ख.।

308 मूलपाठः – मौनिखन्ते- क., - ख.।

अन्यत्र - “द्यां लिखन्ती” इति पाठान्तरं विश्वसारतन्त्रे (श्रीकालीतन्त्रे, पृ० १६५)।

309 मूलपाठः – जटामेकी- क., ख.।

310 पाठान्तरम् – विभ्रतां- ख.।

311 अन्यत्र – “स्वयम्” इति पाठान्तरं विश्वसारतन्त्रे (श्रीकालीतन्त्रे, पृ० १६५)।

मुण्डमालापरां शीर्षे ग्रीवायामपि³¹² चापराम्³¹³ ।

वक्षसा नागहारं च विभ्रती रक्तलोचना³¹⁴ ॥ ११७ ॥

कृष्णवस्त्रधरा³¹⁵ कट्यां व्याघ्रा³¹⁶ शिवसमन्विता³¹⁷ ।

वामपादं³¹⁸ शवहृदि³¹⁹ संस्थाप्य दक्षिणं पदम् ॥ ११८ ॥

विलाप्य सिंहपृष्ठे तु लेलिहाना³²⁰ शव[.] स्वयम् ।

साट्टहासा³²¹ महाघोररावयुक्ता³²² सुभीषणा³²³ ॥ ११९ ॥

312 मूलपाठः – ग्रीवायांमपि- क., ख. ।

313 अन्यत्र – "मुण्डमालाधरा शीर्षे ग्रीवायामपि चापरम्" इति पाठो विश्वसारतन्त्रे (श्रीकालीतन्त्रे, पृ० १६५) ।

314 मूलपाठः – रक्तलोचनां- क., ख. ।

315 मूलपाठः – ०धरी- क., ख. ।

316 काघ्रा- क., ख. ।

317 पाठान्तरम् – जिनसमन्वितां- ख. ।

अन्यत्र – "जिनसमन्विता" इति पाठान्तरमपि विश्वसारतन्त्रे (श्रीकालीतन्त्रे पृ० १६५) ।

318 पाठान्तरम् – वामायादं- क. ।

319 "शवहृदि" इति शब्दो नास्ति- ख. ।

320 मूलपाठः – लेलिहानी- क., लेलिहानां- ख. ।

321 साट्टहास- क., ख. ।

322 ०युक्त- क., ख. ।

323 सुभीषणं- क., ख. ।

[॥ अथ गुह्यकालीध्यानम् ॥]³²⁴

महामेघप्रभा[.] देवी[.] कृष्णवस्त्रविधायिनीम्³²⁵।

ललजिह्वां घोरदंष्ट्रां³²⁶ कोटराक्षी[.] हसन्मुखीम् ॥ १२० ॥

नागहारलतोपेतां³²⁷ चन्द्रार्धकृतशेखराम्³²⁸।

द्या[.] लिखन्ती³²⁹ जटामेकां लेलिहानां शवं स्वयम्³³⁰ ॥ १२१ ॥

नागयज्ञोपवितांगीं³³¹ नागशय्यानिषेदुषीम्³³²।

पंचाशन्मुण्डसंयुक्तनरमालां³³³ महोदरीम्³³⁴ ॥ १२२ ॥

सहस्रफणसंयुक्तमनन्तं शिरसोपरि।

324 भाष्यम् – गुह्यकालीमन्त्रविधिर्मिलितो विश्वसारतन्त्रे (श्रीकालीतन्त्रे, पृ० ३११-३१२) श्यामासपार्यविधौ च (पृ० ३१६)।

325 पाठान्तरम् – ०विधायिनी- क.।

326 घोरदंष्ट्रा- ख.।

327 ०नेतोपेती- क.।

328 अन्यत्र – "घोररावां हसन्मुखीम्" इति पाठो विश्वसारतन्त्रे (श्रीकालीतन्त्रे, पृ० ३१२)।

329 पाठान्तरम् – लिखन्तो- क.।

330 मूलपाठः – शवत्ययं- क., ख.।

331 नागयज्ञोपवितांशं- क., नागयज्ञोपवितांगं- ख.।

332 मूलपाठः – ०निषेदुर्जी- क, ०निषेदुर्ती- ख.।

333 पच[--]मुंडसंयुक्तनरमाला- क., पंचाशेन्मुण्डसंयुक्तनरमाला- ख.।

334 पाठान्तरम् – महोदरी- क.।

चतुर्दिक्षु³³⁵ नागफणावेष्टितां गुह्यकालिकाम् ॥ १२३ ॥

तक्षकसर्पराजेन वामकंकणभूषिताम्³³⁶ ।

अनन्तनागराजेन कृतदक्षिणकंकणाम्³³⁷ ॥ १२४ ॥

नागेन्द्ररशनाहारकल्पितां³³⁸ रत्ननूपुराम्³³⁹ ।³⁴⁰

द्विभुजां चिन्तये[द्] देवीं नागयज्ञोपवितिनीम् ॥ १२५ ॥

नरदेहसमारब्धकुण्डलश्रुतिमण्डिताम्³⁴¹ ।

प्रसन्नवदनां सौम्यां नवरत्नविभूषिताम् ॥ १२६ ॥

नारदाद्यै[र] मुनिगणै[ः] सेवितां शिवगेहिनीम्³⁴² ।

अट्टहासां महाभीमां साधकाभीष्टदायिनीम् ॥ १२७ ॥

335 मूलपाठः – चतुर्दिक्षु- क., ख. ।

336 वामेकं[x]णभूषितं- क., वामकंकणभूषितं- ख. ।

337 कृतादक्षिणकंकणं- क., ख. ।

338 नागेनरसनाभारकल्पितं- क., ख. ।

339 रत्ननूपुरां- क., रत्ननूपुरां- ख. ।

340 अन्यत्र – श्यामासपार्यविधौ (पृ० ३१६) एतदधिकं श्लोकम् - “वामे शिवस्वरूपं तं कल्पितं वत्सरूपकम्” ।

341 मूलपाठः – नरदेहसमालब्धकुण्डलश्रुतिमण्डितं- क., नरदेहसमालङ्घकुण्डलंश्रुतिमण्डितं- ख. ।

342 अन्यत्र – “शिवमोहिनीम्” इति पाठान्तरं श्यामासपार्यविधौ (पृ० ३१६) ।

[॥ अथ पुनर्दक्षिणकालिकाध्यानम् ॥]

करालवदनां घोरां मुक्तकेशी[.] चतुर्भुजाम्।

कालिकां³⁴³ दक्षिणा[.] दिव्यां मुण्डमालाविभूषिताम् ॥ १२८ ॥

सद्य[.]छिन्नशिरः खड्ग[.]³⁴⁴ वामोर्ध्वाधःकरांबुजाम्³⁴⁵।

अभयं वरदं चैव दक्षिणाधोर्ध्वपाणिकाम्³⁴⁶ ॥ १२९ ॥

महामेघप्रभां³⁴⁷ श्यामां³⁴⁸ तथा चैव दिगम्बराम्³⁴⁹।

कण्ठावसक्तमुण्डलीगलद्रुधिरचर्चिताम्³⁵⁰ ॥ १३० ॥

कर्णावतंसतां नीतशवयुग्मभयानकाम्³⁵¹।

घोरदंष्ट्रा[.]³⁵² करालास्यां³⁵³ पीनोन्नतपयोधराम् ॥ १३१ ॥

³⁴³ मूलपाठः – दालिकां- क., ख.।

³⁴⁴ पाठान्तरम् – खड्गे- ख.।

³⁴⁵ मूलपाठः – कलांबुजां- क., ख.।

³⁴⁶ दक्षिणाधोर्ध्वपाणिकां- क., ख.।

³⁴⁷ महामेघप्र[x]- क., महामेघप्रभां- ख.।

³⁴⁸ पाठान्तरम् – भीमां- क.।

³⁴⁹ दिगम्बरीं- ख.।

³⁵⁰ मूलपाठः – कण्ठेवसवमुण्डलीगलभूषिस्व[x]र्चितां- क., कण्ठेवसवमुण्डलीगलभूषिरचर्चितां-ख.।

³⁵¹ कर्णवनंशतानीतंशवयुगाभयानकं- क., कर्णावनंशवानीतंशवयुगाभयानकं- ख.।

³⁵² पाठान्तरम् – घोरदंष्ट्रा- क.।

³⁵³ करालाभ्यां- क.।

शवानां³⁵⁴ करसंघातैः कृतकाञ्ची[.]³⁵⁵ हसन्मुखी[म्]।

सृक्कद्वन्द्वगलद्रक्तधाराविस्फुरिताननाम्³⁵⁶ ॥ १३२ ॥³⁵⁷

दन्तुरां दक्षिणाव्यापिमुक्तालम्बितचोच्चयाम्³⁵⁸।

शवरूपमहादेवहृदयोपरि संस्थिताम् ॥ १३३ ॥

शिवाभि[र्] घोररवाभिश्चतुर्दिक्षु समन्विताम्।³⁵⁹

सुखप्रसन्नवदनां स्मेराननसरोरुहाम्।

एवं सञ्चिन्तये[द्] देवीं³⁶⁰ श्मशानालयवासिनाम् ॥ १३४ ॥

³⁵⁴ गवाना- क.।

³⁵⁵ कृतकाञ्चा- क.।

³⁵⁶ सृक्कद्वन्द्वगलद्रक्तधाराविस्फुरितानन- क.।

अन्यत्र – "सृक्कद्वन्द्वस्रवद्रक्तधाराविच्छुरिताननाम्" इति पाठो महाकालसंहितायाम् (कामकलाकालीखण्डे ८।४३९)।

तत्पश्चादेषोऽधिकपाठो महाकालसंहितायाम् (कामकलाखण्डे ८।४४०-४४१)-

"घोराकारां महारौद्रीं श्मशानालयवासिनीम्। भूतप्रेतपिशाचादिडाकिनीगणमध्यगाम्।

दैत्यदानवकोटिघ्नीं ललज्जिह्वाभयानकाम्। दक्षिणां कालिकां ध्यायेदित्थं सिद्धिविधायिनीम्॥"।

³⁵⁷ मेरुतन्त्रे (२३।८६०) एतच्चरणद्वयमधिकम्- "घोराकारां महारौद्रीं श्मशानालयवासिनीम्"।

³⁵⁸ मूलपाठः – ०रम्बितचोर्चयं- क., ख.।

अन्यत्र – "दक्षिणाव्यालीयुक्तालम्बिकचोच्चयाम्" इति पाठान्तरं मेरुतन्त्रे (२३।८६१)।

³⁵⁹ मेरुतन्त्रे (२३।८६२) एतच्चरणद्वयमधिकम्- "महाकालसमायुक्तां शर्वोपरितान्विताम्"।

³⁶⁰ मूलपाठः – देवीः- क., देवी- ख.।

[॥ अथ कालीध्यानम् ॥]

अंभोदां³⁶¹ श्यामलांगीमतिविकटदंती³⁶² लोलजिह्वा[.]

जटाली[.]³⁶³ वामे मुण्डं दधानां करकमलतले दक्षिणे चंद्रहासी[म्]³⁶⁴।

सृक्कद्वन्द्वास्त्रधाराद्वयधरवदने³⁶⁵ प्रेतदोर्वल्लिकांचिं³⁶⁶

माध्वीकोन्मत्तनेत्रां³⁶⁷ शवहृदयगतां नौमि काली[.] करालीम्³⁶⁸ ॥ १३५ ॥

361 अंभोदः- क., ख.।

362 स्यामलांशीमतिविकटदंती- क., स्यामलांगीमतिविकटदंती- ख.।

363 पाठान्तरम् – जटालां- ख.।

364 चंद्रहासां- ख.।

365 मूलपाठः – सृक्कद्वन्द्वास्त्रधाराद्वयधरं वदने- क., सृक्कद्वन्द्वास्त्रधाराद्वयधरव[x]ने- ख.।

366 पाठान्तरम् – ०कांचि- क.।

367 ०नेत्री- क.।

368 कराली- क.।

[॥ अथ महाकालीपूजाप्रयोगः ॥]³⁶⁹

अस्या³⁷⁰ मन्त्रादिकन्यासः³⁷¹ सिद्धिमन्त्रस्य विद्यते।

कृष्णतोयेन संपूर्णे घृते³⁷² चाहूय³⁷³ कालिकाम्॥ १३६ ॥

ब्राह्म्यादिभिश्च दुतीभि[र्] युक्तां³⁷⁴ संपूज्य भक्तितः।

अष्टमी[र्] चंडिकास्तोत्रदेवी³⁷⁵ ध्यायेद्गृहे पुनः॥ १३७ ॥

पंचवक्त्रां महारौद्रीं प्रतिवक्त्रां त्रिलोचनाम्³⁷⁶।

शक्तिशूलधनुर्बाणखेटखड्गवराभयान्॥ १३८ ॥

369 भाष्यम् – एतन्महाकालीपूजाप्रयोगो मिलितो मेरुतन्त्रे (२३।१०३०-१०३७)। पुरश्चर्यार्णवद्वारा (पृ० ७५४) उद्धृतस्य मेरुतन्त्रस्य क्वचित् पाठभेदोऽस्ति। इत्थं तौ पाठौ अरम्भेते- "अथातः संप्रवक्ष्यामि महाकालीमनुं परम्। ॐ क्षे क्षे क्रमतः क्रं च पशुं गृहाण चोच्चरेत्॥ हुं फट् स्वाहा शक्रवर्णः सिद्धमन्त्र उदाहृतः॥ नास्य मुन्यादिकन्यासः सिद्धमन्त्रस्य विद्यते।" इत्यादिना।

370 मूलपाठः – अस्य- क., ख.।

371 मन्त्रादिकन्यासः- क., ख.।

372 अन्यत्र – “घटे” इति पाठो मेरुतन्त्रे (२३।१०३३)।

373 मूलपाठः – वाहोमं- क., वाहोम-ख.।

अन्यत्र - “चाहूय” इति पाठो मेरुतन्त्रे (२३।१०३३)।

374 पाठान्तरम् – युक्ता- क.।

375 चंडिकास्तोत्रदेवी- क.।

अन्यत्र – “चंडिकां स्तोत्रदेवीं” इति पाठो मेरुतन्त्रे (२३।१०३३)। तथा “चंडिकां त्वत्र देवीं” इति पाठः पुरश्चर्यार्णवद्वारा (पृ० ७५४) उद्धृते मेरुतन्त्रे।

376 मूलपाठः – प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनं- क., ख.।

वामदक्षभुजैर्देवी³⁷⁷ विभ्राणां भोगिभूषणाम्³⁷⁸।

वर्णलक्षं³⁷⁹ जपेन्मन्त्रं वामाचारेण³⁸⁰ साधकः ॥ १३९ ॥

पिचुमन्दस्य³⁸¹ समिधो घृताक्ता जुहुयात्ततः³⁸²।

यद्वा³⁸³ प्रज्वलिते वह्नौ³⁸⁴ तर्पणादि ततश्चरेत्³⁸⁵ ॥ १४० ॥

एवं सिद्धिमनुर्मन्त्री मारयेदचिराद्रिपुम्³⁸⁶।

विनीतचितिकाष्टाग्नौ³⁸⁷ तुष्टोत्तरसहस्रकम् ॥ १४१ ॥

संध्यायां होमयेत्सप्तद्रव्यं सप्तदिना वापि³⁸⁸।

अवश्यं जायते मृत्युरेव वद्धायुषो[ऽ]पि च ॥ १४२ ॥

³⁷⁷ दक्षदक्षभुजैर्देवी- क., ख.।

अन्यत्र – “वामदक्षभुजैर्देवी” इति पाठो मेरुतन्त्रे (२३।१०३५)।

³⁷⁸ पाठान्तरम् – भोशिभूषणां-क.।

³⁷⁹ वर्णलक्षं- क.।

³⁸⁰ वमांकरेण- क.।

³⁸¹ मूलपाठः – पिचुमर्दस्य- क., ख.।

³⁸² पाठान्तरम् – जुहुयात्ततः- ख.।

³⁸³ अन्यत्र – “हुत्वा” इति पाठो मेरुतन्त्रे (२३।१०३७)।

“रज्ज्वा” इति च पाठो पुरश्चर्यार्णवद्वारा (पृ० ७५४) उद्धृते मेरुतन्त्रे।

³⁸⁴ पाठान्तरम् – वन्हौ- क.।

³⁸⁵ मूलपाठः – गजःश्चरेत्-क., ततःश्चरेत्- ख.।

³⁸⁶ मारयेदरिराद्रिपुन्- क., ख.।

³⁸⁷ पाठान्तरम् – ०चितिकष्ठाग्नौ- क.।

³⁸⁸ सप्तदिनावाधि- ख.।

श्मशानकीकसंग्रहे³⁸⁹ धूम्रं भूत्थं विषं तथा।

विभीतकं राजिका³⁹⁰ च लाजा स्याद्द्रव्यसप्तकम्।

दक्षिणायां³⁹¹ दिशि स्थित्वा होमयेद्दक्षिणामुखः³⁹² ॥ १४३ ॥

॥ इति श्रीवाराहीतन्त्रे दक्षिणामन्यनिर्वाणपदे द्वादशपटलः ॥ १२ ॥

389 ऽग्रेहे- क.।

390 मूलपाठः – राजिकां- क., ख.।

391 दक्षिणस्यां- क., ख.।

392 होमयेद्दक्षिणामुखः- क., ख.।

॥ त्रयोदशपटलः ॥

[॥ अथ मन्त्रयन्त्रनिर्णयः ॥]

॥ भैरव उवाच ॥

अथातः संप्रवक्ष्यामि मन्त्रयन्त्रस्य निर्णयम्।

यस्य विज्ञानमात्रेण वाराही सुप्रसीदति ॥ १ ॥

वक्ष्यामि सिद्धये तस्मात्सर्वतन्त्रेषु^१ गोपितम्।

सुभक्ताय सुशिष्याय देयं नान्यात्र कुत्रचित् ॥ २ ॥

तारामायारमाकामबीजपूर्व^२ तु नामकम्^३।

विप्राद्यैश्च^४ चतुर्थ्यन्तं नमो[ऽ]न्तं प्रजपेदिति ॥ ३ ॥

वृद्धादिप्राद्राह्यमेतदेकदा तं च तोषयेत्।

^१ मूलपाठः – सिद्धिमेतस्यात्सर्वतन्त्रेषु- क., ख.।

^२ तारामायारमाकामबीजपूर्व- क., तारामायारमाकामबीजपूर्व- ख.।

^३ अन्यत्र – “रामकम्” इति पाठो मे०तं० (१०।९२१)।

^४ मूलपाठः – विप्राद्यैश्च- क., ख.।

सिद्धोऽयं मन्त्र उद्दिष्टो⁵ गोप्यं⁶ मातरि जारवत्॥४॥⁷

[इति परमाद्भूतरहस्यम्।]⁸

न गुरुं नादिमं नान्तं न मध्यं⁹ पीठभेदिकाम्¹⁰(?)।

केवलं यदि लभ्येत तदाद्यं तु सुराधिपे॥५॥

द्विषाक्षरं¹¹ तथा वारं¹² तिथिनक्षत्रसंयुतम्।

साधकाद्यक्षरैर्युक्तं¹³ मन्त्रमेतत् सुदुर्लभम्॥६॥

वालाश्च¹⁴ घटिकाश्चैव दिननित्याः[.] ततः परम्।

⁵ उद्दिष्टो- क., उद्दिष्टो- ख.।

⁶ गोप्या- क., ख.।

⁷ भाष्यम् – अतो मन्त्रः-ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं रामाय नमः।

अयं मन्त्रः चतुर्वर्णेन जपितः, यथा- ॐ रामाय नमः ब्राह्मणेन ह्रीं रामाय नमः। ॐ रामाय नमः क्षत्रियेण श्रीं रामाय नमः। ॐ रामाय नमः वैश्येन क्लीं रामाय नमः। ॐ रामाय नमः शूद्रेण रामाय नमः।

मेरुतन्त्रानुसारेण (१०।९१९) कलौ गुरुणां लब्धत्वात् शिष्याः सिद्ध्यभिलाषिणः सन्ति। तस्मात् तेषां सिद्धयः कुत्रापि सन्ति न। अतः कलियुगे अयं मन्त्रः शीघ्रे सिद्धिदः।

⁸ पश्यन्मेरुतन्त्रम् (१०।९१८-९२६)।

⁹ मूलपाठः – मध्य- ख.।

¹⁰ पाठान्तरम् – पीठभेदिक- ख.।

शक्यपाठः – ‘पीठभेदनम्’।

¹¹ पाठान्तरम् – द्विषाक्षरं- क.।

¹² मूलपाठः – वालं- क., ख.।

¹³ पाठान्तरम् – साधकाद्यक्षरयुक्तं- ख.।

¹⁴ शक्यपाठः – ‘वाराश्च’।

वर्षमासयुगश्चापि परिवृत्तिरिति¹⁵ क्रमात् ॥ ७ ॥

अयचतय¹⁶ इति सूत्रेण घटिका परिगण्यते।

प्रकाशश्च¹⁷ विमर्शश्च¹⁸ आनन्दो ज्ञान[म्] एव¹⁹ च ॥ ८ ॥

सत्यपूर्णस्वभावश्च²⁰ पतित[:]²¹ सुभगस्तथा।

नववाराणि²² कथ्यन्ते पारायणपरायणा[त्] ॥ ९ ॥

तत्त्वादि दिवसा²³ चैव दिवसा परिगण्यते।

चित्रादिकामेश्वर्यान्तं कामेश्वर्यादिचित्रता²⁴ ॥ १० ॥

अनुलोमविलोमाभ्यां²⁵ दिवसामिति कथ्यते।

त्रिकोणं चैव षड्कोणं नवयोनि[ः] पुन[र] लिखेत् ॥ ११ ॥

¹⁵ परिवृत्तिरिति- क., ख.।

¹⁶ पाठान्तरम् – अयचतय - ख.।

¹⁷ मूलपाठः – प्रकासश्च- क., ख.।

¹⁸ विमर्सश्च- क., ख.।

¹⁹ पाठान्तरम् – आनन्दोज्ञातएव- क.।

शक्यपाठः – ‘आनन्दज्ञानमेव’।

²⁰ मूलपाठः – ०स्वभावश्च- क., ख.।

²¹ पाठान्तरम् – पतिभ- ख.।

²² मूलपाठः – नववारानि- क., ख.।

²³ पाठान्तरम् – दिवस्य- क.।

²⁴ विशपिकामेश्वर्यान्तं कामेश्वर्यादिचित्रता- क.। "न्तं कामेश्वर्या" इति लुप्ताक्षराणि पृष्ठप्रान्ते लिखितानि- क.।

²⁵ मूलपाठः – अनुरामविरोमाभ्यां- क., अनुरोमविरोमाभ्यां- ख.।

वृत्तं चाष्टदलं चैव द्वादशदलमेव²⁶ च।

षोडशारं²⁷ लिखेत्पश्चाद् भूपुरं²⁸ च पुनरु लिखेत्²⁹ ॥ १२ ॥

त्रिशूलं³⁰ च चतुर्दिक्षु चतुर्द्वारसुशोभनम्³¹।

सुन्दरीकालिकायन्त्रं वाराही च प्रकीर्तिता ॥ १३ ॥

[इति सुन्दरीकालिकायन्त्रोद्धारः।]

तारमुत्तवा³² वज्रनखदंष्ट्राय³³ च महा ततः।

सिंहाय हुं फट् हृत्चे[ति] मन्त्रः सप्तदशाक्षरः ॥ १४ ॥³⁴

[इति सिंहमन्त्रोद्धारः।]³⁵

तारं चिटिद्वयं पश्चाच्चण्डालि तदन्तरम्।

महापदाद्यां³⁶ तां ब्रूयादमुकं मे पदं ततः ॥ १५ ॥

²⁶ द्वादशादलमेव- क., ख.।

²⁷ षोडशालं- क., ख.।

²⁸ भूपुरं- क., ख.।

²⁹ पाठान्तरम् – पुनर्लिखेत्- ख.।

³⁰ मूलपाठः – त्रिशूरं- क., ख.।

³¹ चतुर्द्वारसुशोभनं- क., ख.।

³² तारमुत्तका- क., तरमुत्तवा- ख.।

³³ वज्रनखदंष्ट्राय- क., वज्रनखदंष्ट्राये ख.।

³⁴ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- ॐ वज्रनखदंष्ट्राय महासिंहाय हुं फट् नमः।

³⁵ पश्येच्छ्रीदुर्गाकल्पतरुं, पृ० ४०।

³⁶ मूलपाठः – महत्पदाद्यां- क., ख.।

वशमानय ठद्वन्द्वं चतुर्विंशक्षरो³⁷ मनुः।³⁸

[इति चिटिमन्त्रोद्धारः।]³⁹

तारो रमो⁴⁰ भगवते वराहादुद्यमुच्चरेत्⁴¹ ॥ १६ ॥

ङ्गे[ऽ]न्तं व्याहृतयः⁴² प्रोक्ता पतयेपदमुच्चरेत्⁴³।

भूपतित्वं मे देहीति⁴⁴ दापयान्ते[ऽ]ग्निगेहिनी⁴⁵ ॥ १७ ॥

त्रयस्त्रिंशद्वर्णको[ऽ]यं⁴⁶ वाराहः कथितो मनुः।⁴⁷

[इति वराहमन्त्रोद्धारः।]

ॐ पार्थिवे⁴⁸ च पृथिवीतलचारिणि वायुमा ॥ १८ ॥

³⁷ चतुर्विंशक्षरो- क., ख.।

³⁸ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- ॐ चिति चिति चाण्डालि महाचण्डालि अमुकं मे वशमानय स्वाहा।

³⁹ चिटिमन्त्रोद्धारः फेत्कारिणीतन्त्रे (१६।८) मिलितः।

⁴⁰ शक्यपाठः – ‘नमो’।

⁴¹ पाठान्तरम् – ०वरेत्- क.।

⁴² ङ्गेन्तं व्याहृतय- ख.।

⁴³ पतयेपदमुच्चरेत्- क.।

⁴⁴ महेहीति- ख.।

⁴⁵ दापयान्तेग्निगेहिनी- क.।

⁴⁶ त्रयस्त्रिंशद्वर्णकोयं- क.।

⁴⁷ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- ॐ नमो भगवते वराहरूपाय पतये भूपतित्वं मे देहि ददापय स्वाहा।

⁴⁸ पाठान्तरम् – पार्थिव- क.।

ततो लिनि च⁴⁹ तारुण्यं⁵⁰ कुरुयुगं च धं च धम्।

स्वाहैकोनत्रिंशदर्णः⁵¹ पार्थिवाया मनुः स्मृतः ॥ १९ ॥

[इति पृथिवीमन्त्रोद्धारः।]⁵²

ऐं⁵³ कंकाली महाकाली केलिकलाभ्यामुच्चरेत्⁵⁴।

स्वाहांतः[.] तिथिवर्णोयं⁵⁵ लक्षमस्य जपो मतः ॥ २० ॥⁵⁶

[इति कंकालीकालीमन्त्रोद्धारः।]

शुक्लांबरा शिवाङ्गस्था⁵⁷ रक्तकंचुकधारिणी।

चित्रकंठी⁵⁸ चित्रनादस्वरं⁵⁹ देहियुगं तथा ॥ २१ ॥

49 व- क.।

50 तारुणां- क.।

51 मूलपाठः- स्वहिकोनत्रिंशदर्णः- क., ख.।

52 भाष्यम्- मे० (१९।३५२-३५३) अस्या ध्यानं मन्त्रविधिं च मिलिते।

53 पाठान्तरम्- ऐं- ख.।

54 मूलपाठः- केलिकलाभ्यमुच्चरेत्- क., केलिकलाभ्यमुच्चरेत्- ख.।

55 पाठान्तरम्- तिथिवर्णायं - क.।

अन्यत्र- “स्थितिवर्णोऽयं” इति पाठान्तरं मन्त्रकोषे, पृ० १२३।

56 भाष्यम्- अतो मन्त्रः- ऐं काली महाकाली केलिकलाभ्यां स्वाहा।

मन्त्रकोषे (पृ० १२३) “ॐ काली” इत्यादिमन्त्रः।

57 मूलपाठः- शिवोयस्मा- क., शिवायस्या- ख.।

58 चित्रकंठी- क., ख.।

59 पाठान्तरम्- ०नादंस्वरं- क.।

भीं रीं स्वाहेति मन्त्रोऽयं⁶⁰ मन्त्रोऽर्णः⁶¹ परिकीर्तितः।

[इति चित्रकन्याया ध्यानं मन्त्रोद्धारश्च।]

ॐ ह्रीं नमश्च वाराहि घोरस्वप्नं⁶² विसर्गयुक् ॥ २२ ॥

ठद्वयं वह्निजायान्तो मन्त्रः पंचदशाक्षरः।⁶³

[इति स्वप्नवाराहीमन्त्रोद्धारः।]

ततो[ऽ]र्चयेन्नृकपालं⁶⁴ जपेन्मन्त्रचतुष्टयम्⁶⁵ ॥ २३ ॥

कालीकपालाय⁶⁶ नमो⁶⁷ हांहीं[ह्रं]पूर्वकं⁶⁸ वदेत्⁶⁹।

एकादशाक्षरो⁷⁰ मन्त्रस्तेन⁷¹ पूजादिकं मतम्⁷² ॥ २४ ॥⁷³

⁶⁰ मूलपाठः – भीरीस्वाहातिमन्त्रोयं- क., भीरीस्वाहेति[xxxx]- ख.।

⁶¹ पाठान्तरम् – मन्त्रार्णः- क.।

⁶² घोरेस्वप्न- ख.।

⁶³ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- ॐ ह्रीं नमः वाराहि घोरे स्वप्नं ठः ठः स्वाहा।

⁶⁴ पाठान्तरम् – ततोर्वयेन्नृकपालं- क.।

⁶⁵ जापेन्मन्त्रचतु[x]यं- क.।

⁶⁶ मूलपाठः – कालिकपालाय- क., कालिकपालोय- ख.।

⁶⁷ पाठान्तरम् – नमो- क.।

⁶⁸ मूलपाठः – [x]हीं[x]पूर्वकं- क., हींहीं[x]पूर्वकं- ख.।

अन्यत्र – “हांहींह्रपूर्वकं” इति पाठो मेरुतन्त्रे (मे० २३।७६५)।

⁶⁹ पाठान्तरम् – वदत्- क.।

⁷⁰ मूलपाठः – एकापचाक्षरो - क., एकादशाक्षतो- ख.।

⁷¹ मन्त्रोऽनैन- क., मन्त्रोऽनेन- ख.।

⁷² पूजादि[का]कामता- क., पूजादिकामता- ख.।

स्त्रांस्त्रींस्त्रूतारिणीत्युत्तवा⁷⁴ कपालाय नमो[ऽ]न्तिकः⁷⁵।

द्वादशार्णेनात्र⁷⁶ भवेत् कपालार्चा द्वितीयिका⁷⁷ ॥ २५ ॥⁷⁸

हांहींहूं प्रोच्य नीलाकपालाय⁷⁹ नम इत्ययम्।

एकादशार्णो[ऽ]नेनोक्ता⁸⁰ कपालार्चा तृतीयिका⁸¹ ॥ २६ ॥

मायां स्त्रीं हूं⁸² स्वर्णकपालाय⁸³ सर्वापदं वदेत्।

ततो [धा]राय⁸⁴ सर्वाय तथा⁸⁵ सर्वोद्भवाय च ॥ २७ ॥

सर्वशुद्धमयायेति⁸⁶ सर्वासुररुधीति⁸⁷ च।

73 भाष्यम् – अतः प्रथमो मन्त्रः- हां हीं हूं कालीकपालाय नमः।

74 मूलपाठः – स्त्रींस्त्रींस्त्रूतारिणीत्युत्तवा- क., स्त्रींस्त्रींस्त्रूतारिणीत्युत्तवा- ख.।

75 नमोतिकः- क., नमोन्तिकः- ख.।

76 पाठान्तरम् –द्वादशार्णेनेन- क.।

77 मूलपाठः – द्वितीयिका- क., ख.।

78 भाष्यम् – अतो द्वितीयो मन्त्रो- स्त्रां स्त्रीं स्त्रू तारिणीकपालाय नमः।

79 मूलपाठः – नीला{का}कपालाय- क., नीला{क}कपालाय- ख.।

80 पाठान्तरम् – एकादशार्णेनेनोक्ता- क.।

81 मूलपाठः – तृतीयिका- क., ख.।

82 मायांस्त्रीं[x]- क., मायांस्त्रींहूं- ख.।

83 पाठान्तरम् – स्वर्णकपालाय- क.।

84 अन्यत्र – “धाराय” इति पाठो मे०।

85 पाठान्तरम् – जथा - ख.।

86 मूलपाठः – सर्वशुद्धमयायेति- क., सर्वशुद्धमयायति- ख.।

87 पाठान्तरम् – सर्वासुररुधीति- क.।

रारुणाय च⁸⁸ शुभ्राय सुराभाजनायेति च ॥ २८ ॥

देवीकपालाय नमश्चतुर्थो मन्त्र ईरितः⁸⁹।

षट्चाशत्कवर्णोऽयं⁹⁰ कपालस्य तु पूजने⁹¹ ॥ २९ ॥⁹²

ततस्तस्मिन्कपाले⁹³ तु पूजयेदर्कमण्डलम्।

ॐ सूर्यमण्डलायेति नमोऽन्तोऽयं⁹⁴ नवाक्षरः ॥ ३० ॥⁹⁵

सूर्यमण्डलपूजायां नृकपाले मनुर्मतः।

मूलमन्त्रं पठंस्तस्मिन् सुधाबुद्ध्यासुरां⁹⁶ क्षिपेत् ॥ ३१ ॥

गन्धपुष्पाक्षतान्⁹⁷ क्षित्वा त्रिखण्डाख्यां प्रदर्शयेत्⁹⁸।

88 मूलपाठः- रा{चा}रुणाय- क., रा{चा}रुणायच- ख.।

89 पाठान्तरम्- इरिताः- क.।

90 ऽवर्णाय- क.।

91 पूजनं- क.।

92 भाष्यम्- अतः चतुर्थो मन्त्रः- ह्रीं स्त्रीं हूं स्वर्गकपालाय सर्वाधाराय सर्वाय सर्वोद्भवाय सर्वशुद्धिमयाय सर्वासुररुधिरारुणाय शुभ्राय सुराभाजनाय देवीकपालाय नमः।

93 पाठान्तरम्- ततन्नस्मिन्कपाले- क.।

94 नमोन्तौयं- ख.।

95 भाष्यम्- अतो मन्त्रः- ॐ सूर्यमण्डलाय नमः।

96 पाठान्तरम्- सुधाबुद्ध्याक्षरां- क.।

97 गन्धपुष्पाक्षता- क.।

98 प्रदर्शयेत्- क.।

[इति कपालार्चामन्त्रोद्धारः।]⁹⁹

अथातः संप्रवक्ष्यामि तारकस्य वराय तु ॥ ३२ ॥

ब्रह्मणोपसितां तारां¹⁰⁰ द्वादशार्णां¹⁰¹ सुदुर्लभाम्।

वाचं लज्जां रमां कामं हंसराजैप्रत्ययकारिणाम्¹⁰² ॥ ३३ ॥¹⁰³

[इत्युग्रतारामन्त्रोद्धारः।]¹⁰⁴

अथातः संप्रवक्ष्यामि महाकालीमहामनुम्।

ॐ क्षे क्षे क्रें अतः क्रें¹⁰⁵ च पशुं गृहाण वाचरेत्¹⁰⁶ ॥ ३४ ॥

99 भाष्यम् – कपालार्चामन्त्रोद्धारः मे० (२३।७६५-७७१) मिलितः।

100 पाठान्तरम् – जारां- क.।

101 द्वादशार्णां- क.।

102 मूलपाठः – हंसराजैप्रत्ययकारिणं- ख.।

अन्यत्र – हंसौर्हु चोग्रमुचरेत्" इति पाठो मे०।

103 भाष्यम् – अतो मन्त्रः- ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं ह्रसौः।

अन्यत्र – "वाचं लज्जां रमां कामं हंसौर्हु चोग्रमुचरेत्।" इति पाठो मे० (२३।८२६)। तत्पश्चादेतदधिकः पाठः-

"तारे हुंफादिति प्रोक्तो मन्त्रोऽयं द्वादशाक्षरः"। अत्र एषो मन्त्रः- ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं ह्रसौः उग्रतारे हुं फट्।

104 भाष्यम् – उग्रतारामन्त्रोद्धारो मे० (२३।८२५-८२६) मिलितः।

105 पाठान्तरम् – क्रै- क.।

106 वोचरेत्- ख.।

हूं¹⁰⁷ फट् स्वाहा शक्रवर्णं सिद्धमन्त्र उदाहृतः¹⁰⁸।¹⁰⁹

[इति महाकालीमन्त्रोद्धारः।]¹¹⁰

अथातः¹¹¹ संप्रवक्ष्यामि¹¹² सप्तवर्णं रमामनुम् ॥ ३५ ॥

ऐं ह्रीं श्रीं राज्यलक्ष्मीपदमुक्त्वा¹¹³ स्वयंभुवे¹¹⁴।

ह्रीं ज्येष्ठायै नमः[.] प्रोच्य¹¹⁵ मन्त्र[.] सप्तदशाक्षरः ॥ ३६ ॥¹¹⁶

[इति ज्येष्ठामन्त्रोद्धारः]¹¹⁷

107 हुं- क.।

108 उदाहृत- क.।

109 भाष्यम् – अतो मन्त्रः- ॐ क्षे क्षे क्रे क्रे पशुं गृहाण हुं फट् स्वाहा।

अस्य मन्त्रस्य ध्यानम्- "पंचवक्त्रां महारौद्रीं" इत्यादि।

110 एतन्महाकालीमन्त्रोद्धारः पुरश्चर्यार्णवे (पृ० ७५४) मिलितः।

111 पाठान्तरम् – अथात- क.।

112 संप्रवक्ष्यापि- क.।

113 मूलपाठः – राज्यलक्ष्मीपदमुक्त्वा- क., ख.।

"ॐ श्रीमादिलक्ष्मीपदमुक्त्वा" इति पाठो मे० (२३।१३८७)।

114 मूलपाठः – स्वयंभुव- क., ख.।

115 प्रक्त्वा- क., ख.।

116 भाष्यम् – अतो मन्त्रः- ॐ ह्रीं श्रीं राज्यलक्ष्मी स्वयम्भुवे ह्रीं ज्येष्ठायै नमः।

"ॐ ह्रीं श्रीं आदिलक्ष्मि स्वयम्भुवे ह्रीं ज्येष्ठायै नमः" इति मन्त्रो मेरुतन्त्रानुसारेण।

117 ज्येष्ठामन्त्रोद्धारो मे० (२३।१३८७) मिलितः।

[॥ अथ दक्षिणाकालीयन्त्रमन्त्रनिर्णयः ॥]

अथ वक्ष्ये महाविद्या¹¹⁸ कालिकायाः सुदुर्लभा¹¹⁹।

यास्याः¹²⁰ विज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः ॥ ३७ ॥

नात्र चिन्ताविशुद्धिः[.] स्यान्नारिमित्रादिलक्षणम्।

न वा¹²¹ प्रयासबाहुल्यं¹²² समयासमयादिकम्¹²³ ॥ ३८ ॥

न वित्तव्ययबाहुल्यं¹²⁴ कायक्लेशकरं सदा¹²⁵।

य एवं चिन्तये[न] मन्त्रं¹²⁶ सर्वकार्यसमृद्धिदम्¹²⁷ ॥ ३९ ॥

118 मूलपाठः – महाविद्याः - क., ख.।

119 सुदुर्लभः- क., सुदुर्लभः- ख.।

120 यासां- क., ख.।

121 नव- क., ख.।

122 पाठान्तरम् – प्रयासबाहुल्यं- ख.।

123 ०सनयादिकं- क.।

124 मूलपाठः – वित्तव्ययबाहुल्यं- क., ख.।

125 अन्यत्र – “न च” इति पाठः फेत्कारिणीतन्त्रे (१०।१७)।

126 पाठान्तरम् – चिन्तयमन्त्रं- क.।

127 मूलपाठः – ०समृद्धिदो- क., ०समृद्धिदां- ख.।

अस्य हस्ते पदे चास्ति¹²⁸ सर्वसिद्धिर्न¹²⁹ संशयः।

गद्यपद्यमयी वाणी सभायां तस्य जायते ॥ ४० ॥

तस्य दर्शनमात्रेण वादिनो¹³⁰ निष्प्रभा मताः¹³¹।

राजानोऽपि¹³² च दासत्वं¹³³ भजन्ते किं¹³⁴ परे जनाः ॥ ४१ ॥

दिवारात्रिव्यत्यं चैव¹³⁵ वशीकर्तुं क्षमो भवेत्¹³⁶।

अन्ते च भजते देव्या गणत्वं¹³⁷ दुर्लभं नरः ॥ ४२ ॥

कामत्रयं वह्निसंस्थं¹³⁸ रतिबिन्दुसमन्वितम्¹³⁹।

128 पदवास्ति- क., पदेवास्ति- ख.।

अन्यत्र – “सदैवास्ति” इति पाठः फेत्कारिणीतन्त्रे (१०।१८)।

129 पाठान्तरम् – सर्वसिद्धि- क.।

130 वन्दिना- क.।

131 मूलपाठः – निःप्रभांगतः- क., ख.।

अन्यत्र – “च पराजिताः” इति पाठः फेत्कारिणीतन्त्रे (१०।१९)।

132 पाठान्तरम् – राजानापि- क.।

133 मूलपाठः – दासत्व- क., ख.।

134 पाठान्तरम् – भजसोष्किं- क.।

135 मूलपाठः – ०रात्रिष्वयश्चैव- क., ०रात्रिष्वयश्चैव- ख.।

136 अन्यत्र – “दिवारात्रिव्यत्यं च स कर्तुं भवति क्षमः” इति पाठः फेत्कारिणीतन्त्रे (१०।२१)।

137 “दुर्लभाच्च गतिं” इति पाठः फेत्कारिणीतन्त्रे (१०।२४)।

138 मूलपाठः – वन्हिसंस्थो- क., वह्निसंस्थो- ख.।

पाठान्तरम् – अस्मिंपटले “वह्नि”शब्दः “वन्हि”इति लिखितः क.हस्तलेखे।

139 मूलपाठः – ०समचिति- क., ०समन्विति- ख.।

कूर्चयुग्मं¹⁴⁰ तथा लज्जायुगलं तदनन्तरे ॥ ४३ ॥

दक्षिणे कालिके¹⁴¹ चेति पूर्वबीजानि चोच्चरेत्¹⁴²।

अन्ते वह्निवधू[.]¹⁴³ दद्या[द्] विद्याशक्तिप्रकीर्तिता ॥ ४४ ॥¹⁴⁴

[इति दक्षिणाकाल्याः प्रथममन्त्रोद्धारः।]

अथातः संप्रवक्ष्यामि दक्षिणा[.] कालिका[.] शुभाम्¹⁴⁵।

कामाक्षरं¹⁴⁶ वह्निसंस्थं¹⁴⁷ वामनेत्रविभूषितम् ॥ ४५ ॥

बिन्दुमेतत्¹⁴⁸ समायुक्तं बीजमेतत्¹⁴⁹ त्रयं लिखेत्।

कूर्चद्वयं तथा देवि लज्जायुग्ममनन्तरम्¹⁵⁰ ॥ ४६ ॥

140 पाठान्तरम् – कुर्चयुग्मं- क.।

141 कालिक- क.।

142 वोच्चरेत्- क.।

143 वह्निवधू- क.।

144 भाष्यम् – अतो मन्त्रः- क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

अस्य मन्त्रस्य ध्यानम्- "करालवदनां घोरां" इत्यादि।

145 मूलपाठः – शुभं- क., ख.।

146 कामक्षरं- क., ख.।

147 पाठान्तरम् – वह्निसंस्थं- क.।

148 बिन्दुमेतज्- क.। अतोऽत्रैकाक्षरमधिकमस्ति।

149 बीजमेतत्र- क.। अतोऽत्रैकाक्षराधिकमस्ति।

150 मूलपाठः – ०योगेमनन्तरं- क., ०योगमनन्तरं- ख.।

दक्षिणे का[लिके चे]ति¹⁵¹ संबोधनपदान्वितम्¹⁵²।

सप्तबीजं¹⁵³ पुनः[.] प्राह स्वाहान्त[.]¹⁵⁴ मन्त्रमुद्धरेत्॥ ४७॥¹⁵⁵

[इति दक्षिणाकाल्या द्वितीयमन्त्रोद्धारः।]

केवला¹⁵⁶ मातृकां¹⁵⁷ कृत्वा मातृकां तारसंपुटाम्¹⁵⁸।

मातृकापुटितं¹⁵⁹ तारं न्यसेत् साधकसत्तमः ॥ ४८ ॥

श्रीबीजपुटितां यत्तु¹⁶⁰ मातृकापुटितं¹⁶¹ तु यत्।

कामेन पुटितां देवी[.] शक्तिं च तत्पुटां¹⁶² न्यसेत्॥ ४९॥¹⁶³

151 दक्षिणेकां[--]ति- क., दक्षिणेकां[xxx]ति- ख. ।

152 पाठान्तरम् – ०पदास्थिते- क.।

153 मूलपाठः – सप्तबीजं- क., ख.। ।

154 पाठान्तरम् – स्वाहान्त- क.।

155 भाष्यम् – अतो मन्त्रः- क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

यथा पूर्वं।

156 मूलपाठः – केवलं- क., ख.।

157 पाठान्तरम् – मातृतां- क.।

158 तारसंयुतं- क.।

159 मातृकामुटितं- क.।

160 मूलपाठः – श्रीबीजपुटितान्यातु- क., श्रीबीजपुटितानातु- ख.।

161 मातृकांपुटितं- क., ख.।

162 पाठान्तरम् – तन्युजां- क.।

163 अन्यत्र – "श्रीबीजपुटितां तां तु मातृकापुटितं तु तत्। कामेन पुटितां देवीं तत्पुटं काममेव च" इति पाठो वीरतन्त्रे (श्रीकालीतन्त्रे, पृ० ३००)। तत्पश्चादेषोऽधिकः पाठः- "शक्त्या च पुटितां देवीं शक्तिं च तत्पुटां न्यसेत्।" इत्यादि।

हीं द्वन्द्व[.]¹⁶⁴ पुनन्यस्य¹⁶⁵ ऋ ऋ लृ लृ च¹⁶⁶ पूर्ववत्।

मूलेन पुटितां देवीं तत्पुटं मन्त्रमेव¹⁶⁷ च॥५०॥

अनुलोमविलोमेन न्यस्य¹⁶⁸ मन्त्रं¹⁶⁹ यथाविधि।

मूलेनाष्टशतं¹⁷⁰ कुर्यात् व्यापकतदनन्तरम्॥५१॥

इति गुह्येन दुर्गाया¹⁷¹ अंगषोढा प्रकीर्तिता।

ताराया[.] कालिकायाश्च उन्मुखाश्च¹⁷² तथा परा॥५२॥

एतस्मिन्न्यासमात्रेण¹⁷³ सर्वपापं प्रणश्यति।

[इति दक्षिणाकालीषोढान्यासः।]¹⁷⁴

164 पाठान्तरम् – द्वन्द्व- क.।

165 मूलपाठः – पुनन्यस्त्वा- क., पुनन्यस्त्वा- ख.।

166 लृ लृश्च- क., ख.।

167 पाठान्तरम् – यन्त्रमेव- ख.।

168 मूलपाठः – न्यस्त्वा- क., ख.।

169 यन्त्रं- ख.।

170 मूलपाठः – मूलेन्यष्टशतं- क., ख.।

171 पाठान्तरम् – दुर्गाय- क.।

172 उन्मुखाश्च- क.।

अन्यत्र – “तन्मुख्याश्च” इति पाठो वीरतन्त्रे (श्रीकालीतन्त्रे, पृ० ३००)।

173 पाठान्तरम् – एतन्मित्रासमात्रेण- क.।

174 भाष्यम् – दक्षिणाकालीषोढान्यासि वीरतन्त्रे (श्रीकालीतन्त्रे, पृ० ३०१-३०२; बृ०तं०, पृ० २५०) मिलितः।

मूलविद्यात्रिमात्रेण¹⁷⁵ प्रणवाद्यैर्यथाविधि¹⁷⁶ ॥ ५३ ॥

आत्मविद्याशिवैः¹⁷⁷ चैव तत्त्वैर्न्यासं¹⁷⁸ समाचरेत्।

[इति दक्षिणाकालीतत्त्वन्यासः।]¹⁷⁹

ब्रह्मरन्ध्रे¹⁸⁰ भ्रूवोर्मध्ये¹⁸¹ ललाटे नाभिदेशके ॥ ५४ ॥

गुह्ये चक्रे सर्वाङ्गैः¹⁸² सप्तबीजं¹⁸³ क्रमात् न्यसेत्।

[इति दक्षिणाकालीबीजन्यासः।]¹⁸⁴

आदौ यन्त्रं¹⁸⁵ प्रवक्ष्यामि यत् ज्ञात्वामरतां व्रजेत् ॥ ५५ ॥

अदौ त्रिकोणं विन्यस्य त्रिकोणं तद्वहिर्न्यसेत्¹⁸⁶।

ततो वै विलिखेन्मन्त्री त्रिकोणत्रयमुत्तमम् ॥ ५६ ॥

175 पाठान्तरम् – मूलविद्योत्रिमात्रेण- क.।

176 प्रणवाद्ययथाविधि- क.।

177 मूलपाठः – ०शिव- क., ख.।

178 वैवस्तत्त्वन्यासं- क., चैवस्तत्त्वन्यासं- ख.।

179 भाष्यम् – दक्षिणाकालीतत्त्वन्यासो वीरतन्त्रे (श्रीकालीतन्त्रे, पृ० ३०१-३०२; बृ०तं०, पृ० २५०) मिलितः।

180 पाठान्तरम् – ब्रह्म]ह्रन्ध्रे- ख.।

181 मूलपाठः – मुखोर्मध्ये- क., भ्रूवोर्मध्ये- ख.।

182 पाठान्तरम् – संवीणि- क.।

183 सप्तेबीजं- क.।

184 भाष्यम् – दक्षिणाकालीबीजन्यासो वीरतन्त्रे (श्रीकालीतन्त्रे, पृ० ३०१-३०२; बृ०तं०, पृ० २५०) मिलितः।

185 पाठान्तरम् – यतुं- क.।

186 तद्वहिर्न्यसेत्- क.।

वृत्तं¹⁸⁷ विलिख्य विधिवल्लिखेत् पद्मं सुलक्षणम्।¹⁸⁸

[इति दक्षिणाकालीयन्त्रोद्धारः।]¹⁸⁹

पीठपूजां¹⁹⁰ ततः पश्चादाधारशक्तिपूर्वकम्¹⁹¹ ॥ ५७ ॥

प्रकृतिं¹⁹² कमठं चैव¹⁹³ शेषं पृथ्वीं तथैव च।

सुधाम्बुधि[.] मणिद्वीपं¹⁹⁴ चिन्तामणिगृहं तथा ॥ ५८ ॥

श्मशानं पारिजातं च तन्मूलरत्नवेदिका¹⁹⁵।

तस्योपरि¹⁹⁶ मणे[.] पीठं न्यसेत् साधकसत्तमः¹⁹⁷ ॥ ५९ ॥

¹⁸⁷ वृत्ते- क.।

¹⁸⁸ अन्यत्र – कालीतन्त्रे (१।४४) एतदधिकपाठः- "ततो वृत्तं विलिख्यैव लिखेद्भूपुरमेककम्। चतुरस्रं चतुर्द्वारमेवं मण्डलमालिखेत्॥"

¹⁸⁹ भाष्यम् – दक्षिणाकालीयन्त्रोद्धारः कालीतन्त्रे (१।४२-४३) मिलितः।

¹⁹⁰ पाठान्तरम् – पीठपूजां- क.।

¹⁹¹ पश्चादाधार- क.।

¹⁹² प्रकृति- क.।

¹⁹³ कमरुंश्चैव- ख.।

¹⁹⁴ पाठान्तरम् – मणि[--]- क.।

¹⁹⁵ तन्मूलरत्नवेदिका- क.।

¹⁹⁶ मूलपाठः – तस्योपरी- क., ख.।

¹⁹⁷ पाठान्तरम् – ०सत्तम- क.।

चतुर्दिक्षु¹⁹⁸ [मु]नीन्¹⁹⁹ देवान् शिवाश्च शवमुण्डकाः²⁰⁰।

[इति दक्षिणाकालीपीठपूजनविधिः।]²⁰¹

देवेशि भक्तिसुलभे²⁰² परिवारसमन्विते²⁰³ ॥ ६० ॥

यावत्त्वां²⁰⁴ पूजयिष्यामि तावत्त्वं²⁰⁵ सुस्थिरा²⁰⁶ भव।

गुरुप्रदृष्टमंत्रेण²⁰⁷ उपचारं²⁰⁸ प्रपूजयेत्²⁰⁹ ॥ ६१ ॥

ॐ जयध्वनि मन्त्रमातः स्वाहा²¹⁰ घण्टावादेन²¹¹ पूजयेत्।

देव्यास्तु²¹² दक्षिणे भागे महाकालं²¹³ प्रपूजयेत् ॥ ६२ ॥

198 चतुर्दिक्षुन्- ख.।

199 मूलपाठः – [- -]नीन्- क., [x]न्- ख.।

200 ०मुंडिकान्- क., ०मुण्डिकान्- ख.।

201 भाष्यम् – दक्षिणाकालीपीठपूजनविधिर्मिलितः बृ०तं० (पृ० २५२)।

202 मूलपाठः – ०सुरभै- क., ०सुरभे- ख.।

203 ०षमचित्तै- क., ०समन्वितं- ख.।

204 पाठान्तरम् – यावस्त्वां- ख.।

205 ताव{रुं}न्य- क.।

206 सुस्थिता- क.।

207 ०प्र[x]ष्टमन्त्रेण- ख.।

208 मूलपाठः – उपचान्तं- क., उपचारां- ख.।

209 पाठान्तरम् – प्रपुजयेत्- क.।

210 स्वाहा- क.।

211 मूलपाठः – द्यंगवादेन- क., घण्टावादेन- ख.।

212 पाठान्तरम् – देवासु- क.।

213 मूलपाठः – महाकामं- क., महाकारं- ख.।

हूं क्षां²¹⁴ यां रां²¹⁵ लां [वां] आं क्रौं²¹⁶ महाकालभैरव²¹⁷ स[र्व]विघ्नान्नाशय²¹⁸ २ ह्रीं²¹⁹ श्रीं फट्
स्वाहा ॥²²⁰

महाकालं यजेद्यत्नात्²²¹ पश्चादेवी[ः]²²² प्रपूजयेत्।

विसृज्य परया भक्त्या सन्निधायेन मुद्रया ॥ ६३ ॥

हृदये²²³ देवीमुद्धास्य²²⁴ तन्मयो भवति ध्रुवम्।

²¹⁴ पाठान्तरम् – क्षाँ- क.।

अन्यत्र – अन्यतन्त्रेषु “क्षौँ” इति बीजं। यथा कालीतन्त्रे (बृ०तं० पृ० २५४) इत्यादि।

²¹⁵ पाठान्तरम् – ग्रे- क.।

²¹⁶ क्रौ- क.।

²¹⁷ मूलपाठः – महाकारभैरव- क., ख.।

²¹⁸ स[x]विघ्नान्नाशये- क., ख.।

²¹⁹ पाठान्तरम् – हूं- क.।

²²⁰ भाष्यम् – अतो मन्त्रः ख.हस्तलेखे- हूं क्षां (क्षौँ) यां रां लां [वां] आं क्रौं महाकालभैरव। सर्वविघ्नान्नाशय नाशय ह्रीं श्रीं फट् स्वाहा ॥

अतो मन्त्रः क.हस्तलेखे- हूं क्षां (क्षौँ) यां रां लां [वां] आं क्रौं महाकालभैरव। सर्वविघ्नान्नाशय नाशय हूं श्रीं फट् स्वाहा ॥

क.हस्तलेखान्तर्गतमहाकालभैरवमन्त्रः कुत्रचिन्मया मिलितो न।

²²¹ मूलपाठः – यजेद्यत्नां- क., यजेद्यन्तां- ख.।

²²² पाठान्तरम् – पश्चादेवी- क.।

²²³ हृदय- क.।

²²⁴ देवीमुद्धास्यु- क.।

सर्वसिद्धीश्वरो²²⁵ भूमौ²²⁶ भैरववत्सराद्भवेत्²²⁷ ॥ ६४ ॥

[इति दक्षिणाकालीपूजनविधिः]²²⁸

लक्षमेकं जपेद्विद्यां²²⁹ हविष्याशी²³⁰ दिवा शुचिः²³¹ ।

रात्रौ तम्बूलपूरास्यः²³² शाय्यायां²³³ लक्षमानतः²³⁴ ॥ ६५ ॥

क्रमेण लक्षं यं²³⁵ जप्त्वा तद्दशांशेन²³⁶ मन्त्रवित् ।

अयुतं होमयेद्देवि दिवारात्रिविभेदतः ॥ ६६ ॥

दिवा लक्ष['] शुचिर्भूत्वा हविष्याशी²³⁷ जपेन्नरः ।

²²⁵ मूलपाठः – ०सिद्धिस्वरो- क., ख.।

अन्यत्र – “सिद्धियुतो” इति पाठो बृ०तं० (पृ० २५५)।

²²⁶ पाठान्तरम् – भूमौ- क.।

अन्यत्र – “भूत्वा” इति पाठो बृ०तं० (पृ० २५५)।

²²⁷ मूलपाठः – भ्रवा०- क., ख.।

²²⁸ भाष्यम् – दक्षिणाकालीपूजनविधिर्मिलितो बृ०तं० (पृ० २५३-२५५)।

²²⁹ पाठान्तरम् – जपेद्विद्या- ख.।

²³⁰ हविष्याशा- क.।

²³¹ शुचि- क.।

²³² मूलपाठः – ०पुंगास्य- क., ख.।

²³³ पाठान्तरम् – शाय्याया- क.।

²³⁴ मूलपाठः – लक्षमानवः- क., ख.।

²³⁵ क्रमेणलक्षयं- क., ख.।

अन्यत्र – “एवं लक्षद्वयं” इति पाठो बृ०तं०, पृ० २५५।

²³⁶ पाठान्तरम् – तद्दशासेन- क.।

²³⁷ मूलपाठः – हविष्यातो- क., हविष्याशी- ख.।

ततस्तु तद्दशांशेन²³⁸ होमयेद्धविषा²³⁹ प्रिये²⁴⁰ ॥ ६७ ॥

लक्षमेकं जपेन्मन्त्रं हविष्याशी²⁴¹ दिवा शुचिः ।

अशुचिं च तथा रात्रौ लक्षमेकं तथैव च ॥ ६८ ॥

दशांशं²⁴² होमयेन्मन्त्री²⁴³ तर्पयेदभिषेचयेत् ।

लक्षमेकं जपेद्विद्यां हविष्याशी²⁴⁴ दिवा²⁴⁵ शुचिः ॥ ६९ ॥

रात्रौ तम्बूलपूरास्यः शय्यायां²⁴⁶ लक्षमानतः²⁴⁷ ।

एवं लक्षद्वयं जप्त्वा तद्दशांशेन मन्त्रवित् ॥ ७० ॥

अश्वत्थं²⁴⁸ होमयेद्देवि²⁴⁹ दिवारात्रिविभेदतः²⁵⁰ ।

²³⁸ पाठान्तरम् – तद्दशांशेन- क. ।

²³⁹ होमयेद्धविसा- क. ।

²⁴⁰ प्रियं- क. ।

²⁴¹ हुविष्याथि- क. ।

²⁴² दशांश- क. ।

²⁴³ मूलपाठः – होमयेत्मन्त्री-क., ख. ।

²⁴⁴ पाठान्तरम् – भविष्याशी- क. ।

²⁴⁵ पिवा- क. ।

²⁴⁶ मूलपाठः – शय्यायां- क., शय्यायां- ख. ।

²⁴⁷ लक्षमाशच- क., लक्षमाणवः- ख. ।

²⁴⁸ अन्यत्र – “अयुतं” इति पूर्वोक्तं वा०तं० (श्लो० ६६) तथा कुमारीतन्त्रे (वृ०तं०, पृ० २५५) ।

²⁴⁹ पाठान्तरम् – हामयंदेवि- क. ।

²⁵⁰ दिवारात्रात्रिविभेदतः- क. ।

गते²⁵¹ प्रथमयामे च तृतीयप्रहरावधि²⁵² ॥ ७१ ॥²⁵³

निशायां च²⁵⁴ प्रजप्तव्यं रात्रिशेषं जपेन्नरः।

[इति दक्षिणाकालीमन्त्रपुरश्चरणविधिः।]²⁵⁵

[॥ अथ कालीमन्त्रान्तरम् ॥]

वर्गाद्यं वह्निमध्यस्थं²⁵⁶ रतिबिन्दुसमन्वितम्²⁵⁷ ॥ ७२ ॥

एकाक्षरो महामन्त्रः सर्वकामफलप्रदः।²⁵⁸

त्रिगुणा²⁵⁹ तु विशेषेण सर्वशास्त्रप्रबोधिनी²⁶⁰ ॥ ७३ ॥

²⁵¹ {स्व}गते- क.।

²⁵² मूलपाठः – तृतीय{पसृनीत}पहरावधि- क., तृतीयपहरावधि- ख.।

²⁵³ पाठान्तरम् – “ ॥ “ नास्ति- क.।

²⁵⁴ [x]शयाच- क.।

²⁵⁵ भाष्यम् – दक्षिणाकालीमन्त्रपुरश्चरणविधिर्मिलितो वृ०तं० (पृ० २५५)।

²⁵⁶ मूलपाठः – वह्निमध्यस्थं- क., वह्निमध्यस्थं- ख.।

अन्यत्र - “वह्निसंयुतं” इति पाठान्तरं वृ०तं०, पृ० २५६।

²⁵⁷ ०समचितं- क.।

²⁵⁸ भाष्यम् – अतो बीजम्- क्रीं।

एकाक्षरस्य मन्त्रस्य ध्यानम्- “शिवारूढां महाभीमां” इत्यादि।

²⁵⁹ मूलपाठः – त्रिगुणं- क., ख.।

²⁶⁰ ०प्रबोधिना- क., ०प्रबोधिका- ख.।

कदीर्घषड्युताद्येन²⁶¹ प्रणवाद्येन²⁶² कल्पयेत्।

षडंगानि मनोरस्य²⁶³ यातियुक्तेन देशिकः ॥ ७४ ॥

[इति दक्षिणाकाल्या एकाक्षरमन्त्रन्यासे।]²⁶⁴

मायाद्वयं कूर्चयुगम्²⁶⁵ ऐन्द्रान्तं²⁶⁶ मादनत्रयम्।

मायाविन्द्वीश्वरयुतं²⁶⁷ दक्षिणे कालिके पदम् ॥ ७५ ॥

संहारक्रमयोगेन²⁶⁸ बीजसप्तकमुद्धरेत्²⁶⁹।

एकविंशाक्षरो²⁷⁰ मन्त्रस्ताराद्यः[.] कालिकामनुः ॥ ७६ ॥²⁷¹

स्वाहान्तश्च त्रयोविंशाक्षरोऽयं²⁷² मन्त्रराजकः।²⁷³

261 खदीर्घषट् युताद्येन- क., ख.।

262 प्रणवाद्येन- क., ख.।

263 पाठान्तरम् – मनोरस्यु- क.।

264 भाष्यम् – दक्षिणाकाल्या एकाक्षरमन्त्रन्यासे मिलिते वृ०तं० (पृ० २५६)।

265 मूलपाठः – कुर्चयुगं- क., कुर्चयुगं- ख.।

266 ऐन्द्रान्तं- क., ख.।

267 मायाद्वयञ्चवयुते- क., मायाद्वयंश्वरयुते- ख.।

268 पाठान्तरम् – ०कमयोगेन- क.।

269 मूलपाठः – बीजं०- क., ख.।

270 एकविंशस्वरो- क., एकविंशत्परो- ख.।

271 भाष्यम् – अत एकविंशत्यक्षरमन्त्रः- ॐ ह्रीं ह्रीं हूं हूं क्रीं क्रीं क्रीं दक्षिणे कालिके क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं।

272 मूलपाठः – त्रयोविंशाक्षरोयं- क., त्रयोविंशक्षुरोयं- ख.।

273 भाष्यम् – अतस्त्रयोविंशत्यक्षरमन्त्रः- ॐ ह्रीं ह्रीं हूं हूं क्रीं क्रीं क्रीं दक्षिणे कालिके क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं

स्वाहा।

विंशत्यर्णा महाविद्या स्वाहाप्रणववर्जितः] ॥ ७७ ॥²⁷⁴

ध्यानपूजादिकं सर्व['] दक्षिणाव[त्] समाचरेत्।

[इति दक्षिणाकाल्या मन्त्राणामुद्धारः।]²⁷⁵

प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य कुल्लुकाबीजमुद्धरेत्²⁷⁶ ॥ ७८ ॥

रतिबीज['] समुद्धृत्य प्रपञ्चमसमन्वितम्²⁷⁷।

ठद्वयेन समायुक्ता²⁷⁸ विद्याराज्ञी²⁷⁹ प्रकीर्तिता²⁸⁰ ॥ ७९ ॥²⁸¹

मन्त्रस्य भैरव ऋषि[र्] विरा[ट्] छन्दः प्रकीर्तितः²⁸²।

सिद्धिकाली ब्रह्मरूपा विनियोगः प्रकीर्तितः²⁸³ ॥ ८० ॥

²⁷⁴ अतो विंशत्यक्षरमन्त्रः- ह्रीं ह्रीं हूं हूं क्रीं क्रीं क्रीं दक्षिणे कालिके क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं।

²⁷⁵ भाष्यम् – दक्षिणाकाल्या एतेषां मन्त्राणामुद्धारः मिलितो बृ०त० (पृ० २५७)।

²⁷⁶ अन्यत्र – “हल्लेखबीजमुद्धरेत्” इति पाठः कालीतन्त्रे।

भाष्यम् – कुल्लुकाबीजं अमिति।

²⁷⁷ अन्यत्र – “प्रपञ्चमसमन्वितम्” इति पाठः कालीतन्त्रे।

²⁷⁸ मूलपाठः – समायुक्तो- क., ख.।

²⁷⁹ पाठान्तरम् – विद्योराज्ञी- क.।

²⁸⁰ मूलपाठः – प्रकीर्तितः- क., प्रकीर्तिता- ख.।

²⁸¹ भाष्यम् – अतो षडक्षरमन्त्रः- ॐ अं क्रीं मे स्वाहा। एषो मन्त्रः कुत्रचिन्मिलितो नास्ति। अन्यत्र कुल्लुकापदस्थाने हल्लेखः पठितः। तथातो मन्त्रः- ॐ ह्रीं क्रीं मे स्वाहा।

अस्य मन्त्रस्य ध्यानम्- “खङ्गोद्भिन्नेन्दुबिम्ब” इत्यादि।

²⁸² मूलपाठः – प्रकीर्तिता- क., प्रकीर्तिता- ख.।

²⁸³ प्रकीर्तिता- क., प्रकीर्तितः- ख.।

जपे[द्] विंशतिसाहस्रं सहस्रैकेन²⁸⁴ संयुतम्।

होमयेत्तद्दशांशेन मृगरूपेण²⁸⁵ मन्त्रवित्²⁸⁶ ॥ ८१ ॥

[इति सिद्धिकालीमन्त्रोद्धार-विनियोग-पुरश्चरणानि।]²⁸⁷

मूलबीजं ततो मायालज्जाबीजं²⁸⁸ तत[:] परम्।

महाविद्या²⁸⁹ महाकाल्या महाकालेन भाषिता ॥ ८२ ॥²⁹⁰

वर्गाद्यं वह्निसंयुक्त['] रतिबिन्दुसमन्वितम्।

एत[त्]त्रयं वह्निजाया²⁹¹ मूलत्रयं च (फट्) वह्निया ॥ ८३ ॥²⁹²

²⁸⁴ पाठान्तरम् – सहस्रैकेन- क.।

²⁸⁵ मूलपाठः – मृगरूपेण- क., मृतरूपेण- ख.।

अन्यत्र – "मृदुपुष्पेण" इति पाठः कालीतन्त्रे (१०।३५)।

²⁸⁶ पाठान्तरम् – मन्त्रचित्- क.।

²⁸⁷ भाष्यम् – सिद्धिकाल्या मन्त्रोद्धार-विनियोग-पुरश्चरणानि मिलितानि कालीतन्त्रे (१०।२७-४१)।

²⁸⁸ मूलपाठः – मायांलज्जाबीजं- क., मायांलज्जाबीजं- ख.।

²⁸⁹ महाविद्या- क., ख.।

²⁹⁰ भाष्यम् – अतो महाकालोदितो मन्त्रः- क्रीं ह्रीं ह्रीं।

²⁹¹ अतो मन्त्रः- क्रीं क्रीं क्रीं स्वाहा।

²⁹² अतो मन्त्रः- क्रीं क्रीं क्रीं स्वाहा।

अन्यत्र – “च”स्थाने “फट्”इति पाठान्तरं विश्वसारतन्त्रे (बृ०तं०, पृ० २५८)। अतोऽत्र मन्त्रः- क्रीं क्रीं क्रीं फट् स्वाहा।

निजबीजं कूर्चबीजं²⁹³ लज्जा²⁹⁴ च वह्निवल्लभा।²⁹⁵

वाग्भवं च ततो (नमो) मूलं कालिका[यै] वह्निवल्लभा²⁹⁶ ॥ ८४ ॥²⁹⁷

अस्य मन्त्रस्य वा देवि दक्षिणामूर्तिकीर्तितः²⁹⁸।

पंक्ति[:] छन्दसमाख्याता कालिका देवता स्मृता²⁹⁹ ॥ ८५ ॥

[इति दक्षिणामूर्तिकीर्तिताः कालिकामन्त्राः।]³⁰⁰

लक्ष्मीद्वयं कूर्चो³⁰¹ लज्जा³⁰² दक्षिणे कालिके च फट्।

²⁹³ मूलपाठः – पूर्वबीजं- क., ख.।

²⁹⁴ लज्जा- क., ख.।

²⁹⁵ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- क्रीं हूं ह्रीं स्वाहा।

अन्यत्र – “निजबीजत्रयं कूर्चं लज्जा पुनस्तान्येव वह्निवल्लभा” इति पाठान्तरं विश्वसारतन्त्रे (बृ०तं०, २५८)।

अतोऽत्रमन्त्रः- क्रीं हूं ह्रीं क्रीं हूं ह्रीं स्वाहा।

²⁹⁶ मूलपाठः – वह्निवल्लभ- क., वह्निवल्लभ- ख.।

²⁹⁷ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- ऐं क्रीं कालिका[यै] स्वाहा।

अन्यत्र – “वाग्भवं नमो मूलबीजं पुनस्तदेव कालिकायै वह्निवल्लभा” इति पाठान्तरं विश्वसारतन्त्रे (बृ०तं०, २५८)।

अतोऽत्र मन्त्रः- ऐं नमो क्रीं क्रीं कालिका स्वाहा।

²⁹⁸ मूलपाठः – ०कीर्तितः- क., ख.।

²⁹⁹ पाठान्तरम् – स्मृताः- ख.।

³⁰⁰ भाष्यम् – दक्षिणामूर्तिकीर्तिताः कालिकामन्त्रा विश्वसारे मिलिताः (बृ०तं०, पृ० २५८) ।

एतेषां सर्वेषां कालीमन्त्राणां ध्यानं- “चतुर्भुजां कृष्णवर्ण” इत्यादि। एतेषां च ऋषिर्दक्षिणामूर्तिः (पश्येद्व्याख्यां श्रीसाधकचूडामणिकृष्णानन्दागमवागीशस्य- बृ०तं०, पृ० २५९)।

³⁰¹ मूलपाठः – कुर्च- क., ख.।

³⁰² पाठान्तरम् – लज्जा- ख.।

मूलबीजं द्वयं³⁰³ लज्जा³⁰⁴ पूर्ववत् वह्निवल्लभा ॥ ८६ ॥

निजबीजं कूर्चो³⁰⁵ लज्जा³⁰⁶ दक्षिणे कालिके³⁰⁷ द्वयम्।

मूलबीजं कूर्चबीजं³⁰⁸ निजबीजं वह्निवल्लभा ॥ ८७ ॥

निजबीजं द्वयं कूर्चो³⁰⁹ लज्जा वा³¹⁰ वह्निवल्लभा।

मूलबीजं कूर्चो³¹¹ लज्जा³¹² वह्निजाया च³¹³ सुन्दरि³¹⁴ ॥ ८८ ॥

मूलबीजं दक्षिणे³¹⁵ च कालिके वह्निवल्लभा।

हृदयं वाग्भवं मूलं कालिकायै च ठद्वयम् ॥ ८९ ॥

वह्निजायां ततो मन्त्र[.] कालिकाया[.] प्रकीर्तितः³¹⁶।

303 द्वय- क.।

304 मूलपाठः – लज्जा- क., ख.।

305 कूर्च- क., कूर्च- ख.।

306 पाठान्तरम् – लज्जा- ख.।

307 कालिक- क.।

308 कूर्चबीजं- क.।

309 मूलपाठः – कूर्च- क., कूर्च- ख.।

310 पाठान्तरम् – लज्जाया- क.।

311 मूलपाठः – कूर्च- क., कूर्च- ख.।

312 लज्जा- क., ख.।

313 पाठान्तरम् – व- ख.।

314 मूलपाठः – सुन्दरी- क., ख.।

315 दक्षिणा- क., ख.।

316 प्रकीर्तिताः- क., प्रकीर्तितः- ख.।

[इति कालिकाया नवमन्त्राणामुद्धारः।]³¹⁷

अथ पञ्चाक्षरी[.] विद्यां³¹⁸ शृणुष्व³¹⁹ कमलानने॥९०॥

प्रजापतिं समुद्धृत्य वर्गारूढं³²⁰ ततः प्रिये³²¹।

चतुर्थस्वरसंयुक्तं³²² सर्वतन्त्रसमन्वितम्॥९१॥

बीजत्रयं क्रमेणैव तदन्ते वह्निसुन्दरी।

पञ्चाक्षरी³²³ महाविद्या कथिता पद्मयोनिना॥९२॥³²⁴

[इति कल्याः पञ्चाक्षरमन्त्रोद्धारः।]

षडक्षरी[.] महाकाली[.]वक्ष्यामि शृणु पार्वति³²⁵।

[xxx]³²⁶

317 भाष्यम् – अत्र तेषां नवानां मन्त्राणां भेदोऽस्ति, यानि विश्वसारतन्त्रे (बृ०तं०, पृ० २५९) मिलितानि सन्ति।

318 पाठान्तरम् – विद्याः- क.।

319 मूलपाठः – शृणुष्वे- क., ख.।

320 अन्यत्र – “वह्न्यारूढं” इति पाठो बृहत्तन्त्रसारे (पृ० २५९)।

321 पाठान्तरम् – प्रिये- क.।

322 संयुक्ते- क.।

323 मूलपाठः – पक्षाक्षरो- क., पञ्चाक्षरो- ख.।

324 भाष्यम् – अतो मन्त्रः- क्रीं क्रीं क्रीं स्वाहा।

325 मूलपाठः – पार्वति- क., विंते- ख.।

326 क.ख.हस्तलेखयोः षडक्षरो मन्त्रो नास्ति।

[इति महाकल्याः षडक्षरमन्त्रोद्धारः।]

बीजत्रयं क्रमेणैव पुन[र] बीजत्रयं सुधीः ॥ ९३ ॥

स्वाहान्ता कथिता विद्या चतुर्वर्गफलप्रदा।³²⁷

[इति अष्टाक्षरमन्त्रोद्धारः।]

एकादशाक्षरी विद्या कथ्यते³²⁸ शृणु पार्वति ॥ ९४ ॥

वाग्भवं हृदयं पश्चात् ब्रह्मारूढं³²⁹ प्रजापतिम्³³⁰।

चतुर्थस्वरसंयुक्तं नादविन्दुविभूषितम्³³¹ ॥ ९५ ॥

द्विगुणं च ततः कृत्वा ज्ञेऽन्ते च³³² कालिकापादम्।

स्वाहान्ता कथिता विद्या प्रिये एकादशाक्षरी ॥ ९६ ॥³³³

ऋषिः स्यादक्षिणामूर्तिः³³⁴ छन्दः पंक्तिरुदाहृतम्।

अन्यत्र – बृहत्तन्त्रसारेण महाकल्या एष षडक्षरमन्त्रोद्धारः- "बीजत्रयं समुद्धृत्य अस्त्रमन्त्रं समुद्धरेत्।

वह्निजायावधिः प्रोक्ता विद्या त्रैलोक्यमोहिनी ॥" तदनुसारेण मन्त्र एषः- क्रीं क्रीं क्रीं फट् स्वाहा।

³²⁷ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- क्रीं क्रीं क्रीं क्रीं क्रीं स्वाहा।

³²⁸ पाठान्तरम् – कथ्यतः- क.।

³²⁹ अन्यत्र – "ब्रह्मारूढं" इति पाठो विश्वसारे (वृ०तं०, पृ० २६०)।

³³⁰ पाठान्तरम् – प्रजापति- क.।

³³¹ नादेविन्दुविभूषितं- क.।

³³² मूलपाठः – ज्ञेन्तेच्च- क., ज्ञेन्तश्च- ख.।

³³³ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- नमः ऐं क्रीं क्रीं कालिकायै स्वाहा।

तस्य ध्यानं- चतुर्भुजां कृष्णवर्णमित्यादि।

³³⁴ पाठान्तरम् – स्यादक्षिणामूर्ति- क.।

परात्परतरा शक्तिः कालिका देवता स्मृता³³⁵ ॥ ९७ ॥

एकदशाक्षरी विद्या कलिकायाः सुदुर्लभा³³⁶।

लक्षद्वयं [ज]पेद्विद्यां³³⁷ पुरश्चरणकर्मणि ॥ ९८ ॥

अन्यासां वर्णलक्षं³³⁸ तु कथिता पद्मयोनिना।

[इति एकदशाक्षरमन्त्रोद्धार-न्यास-पुरश्चरणानि (१)।]

मूलबीजं ततो माया लज्जाबीजं ततः परम् ॥ ९९ ॥

दक्षिणे कालिके चेति तदन्ते वह्निसुन्दरी।

एकादशाक्षरी काली चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ १०० ॥³³⁹

[इति एकदशाक्षरमन्त्रोद्धारः (२)।]

कवचं मूलविद्यां च तदन्ते भुवनेश्वरी।

दक्षिणे कालिके चेति अस्त्रान्ता समुदाहृता ॥ १०१ ॥³⁴⁰

[इति दशाक्षरमन्त्रोद्धारः।]

³³⁵ स्मृत- क.।

³³⁶ सुदुर्लभाः- क.।

³³⁷ मूलपाठः – लक्षद्वयं[x]येविद्या- क., ख.।

³³⁸ पाठान्तरम् – ०लक्ष- क.।

³³⁹ भाष्यम् — अतो मन्त्रः- क्रीं हीं हीं दक्षिणे कालिके स्वाहा।

³⁴⁰ अतो मन्त्रः क्रीं हूं हीं दक्षिणे कालिके फट्।

अथापरां³⁴¹ प्रवक्ष्यामि विद्या[.] विंशतिवर्णिकाम्³⁴²।

यस्या[.] प्रसादमात्रेण भवे[द्] भूमिपुरन्दरः ॥ १०२ ॥

मूलबीजं द्वयं ब्रूया[त्] ततः कूर्चद्वयं³⁴³ वदेत्।

लज्जाद्वयं समुद्धृत्य सम्बुध्यन्तपदद्वयम्³⁴⁴ ॥ १०३ ॥

पूर्ववत् ष[ट्] तथा³⁴⁵ बीजान्यन्ते³⁴⁶ च वहिसुन्दरी³⁴⁷।³⁴⁸

ऋषि[.] स्या[द्] दक्षिणामूर्तिः³⁴⁹ पक्तिः³⁵⁰ छन्द उदाहृतम्³⁵¹ ॥ १०४ ॥

देवता कथिता सद्भिः काली³⁵² दक्षिणापूर्विका³⁵³।

[इति विंशतिवर्णाक्षरमन्त्रोद्धारः।]

³⁴¹ मूलपाठः – अथापरं- क., ख.।

³⁴² ०वर्णिकां- क., ख.।

³⁴³ पाठान्तरम् – कुर्चद्वयं- क.।

³⁴⁴ मूलपाठः – सावोध्यन्त०- क., सम्बोध्यन्त०- ख.।

³⁴⁵ पाठान्तरम् – जथा- ख.।

³⁴⁶ मूलपाठः – बीजंन्यन्ते- क., बीजंन्मन्ते- ख.।

³⁴⁷ वहिसुन्दरि- क., वहिसुन्दरिः- ख.।

³⁴⁸ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

³⁴⁹ पाठान्तरम् – ०मूर्त्तेः- क.।

³⁵⁰ मूलपाठः – पक्ति- क., ख.।

³⁵¹ छन्दरुदाहृतं- क., ख.।

³⁵² कालि- क., ख.।

³⁵³ दक्षिणपूर्विका- क., ख.।

अथापरां³⁵⁴ प्रवक्ष्यामि विद्या[.] त्रिभुवनेश्वरी[म्] ॥ १०५ ॥

निजबीजं समुद्धृत्य तदन्ते वह्निसुन्दरी।³⁵⁵

ऋषि[.] स्यादक्षिणामूर्तिः³⁵⁶ पंक्तिछन्दसमन्वितः³⁵⁷ ॥ १०६ ॥

[इति भुवनेश्वरीकाल्याः मन्त्रोद्धारः।]

अष्टाक्षरी मया प्रोक्ता सर्वतन्त्रेषु गोपिता।

निजबीजं द्वयं कूर्चद्वयं³⁵⁸ लज्जा द्वयं ततः ॥ १०७ ॥

स्वाहान्ता कथिता काली सर्वकर्मफलप्रदा।³⁵⁹

[इत्यष्टाक्षरमन्त्रोद्धारः।]

नीजबीजं³⁶⁰ तथा लज्जा³⁶¹ तदन्ते वह्निसुन्दरी³⁶² ॥ १०८ ॥³⁶³

पञ्चाक्षरी महाविद्या पञ्चवक्त्र ऋषिः स्मृतः।

[इति पञ्चाक्षरमन्त्रोद्धारः।]

³⁵⁴ अथापरं- क., ख.।

³⁵⁵ भाष्यम् – अतो मन्त्रः -क्रीं स्वाहा।

³⁵⁶ अन्यत्र – बृहत्तन्त्रसारे (पृ० २३३) अस्य मन्त्रस्य ऋषिर्भैरव इति।

³⁵⁷ मूलपाठः – पक्तिः०- क., ख.।

³⁵⁸ पाठान्तरम् – कुर्चद्वयं- क.।

³⁵⁹ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

³⁶⁰ शक्यपाठः – 'निजं कूर्च'।

³⁶¹ मूलपाठः – लज्जा- क., ख.।

³⁶² पाठान्तरम् – तवसुन्दरी- क.।

³⁶³ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- क्रीं हूं ह्रीं स्वाहा।

नवाक्षरी[.] महाविद्या[.] शृणुष्व कमलानने ॥ १०९ ॥

निजबीजत्रयं कूर्चयुगं³⁶⁴ लज्जायुगं ततः।

स्वाहान्ता कथिता विद्या सर्वसम्पत्करी मता ॥ ११० ॥³⁶⁵

[इति नवाक्षरमन्त्रोद्धारः (१)।]

अथापरां³⁶⁶ प्रवक्ष्यामि विद्यां तां च³⁶⁷ नवाक्षरी[म्]।

मूलबीजं समुद्धृत्य³⁶⁸ सम्बुध्यन्तपदद्वयम्³⁶⁹ ॥ १११ ॥

स्वाहान्ता कथिता विद्या सर्वशत्रुक्षयंकरी³⁷⁰।³⁷¹

[इति नवाक्षरमन्त्रोद्धारः (२)।]

अथ चाष्टाक्षरीं विद्यां³⁷² शृणुष्व कमलानने ॥ ११२ ॥

निजबीजं³⁷³ ततः कूर्चं³⁷⁴ ततो मायां समुद्धरेत्।

³⁶⁴ पाठान्तरम् – कुर्चयुगं- क.।

³⁶⁵ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

³⁶⁶ पाठान्तरम् – अथापरीन्- क.।

³⁶⁷ मूलपाठः – विद्यातांश्च- क., विद्यागाञ्च- ख.।

³⁶⁸ पाठान्तरम् – समुद्धृत्य- क.।

³⁶⁹ समुध्यन्त० – क.।

³⁷⁰ ०करि- क.।

³⁷¹ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- क्रीं दक्षिणे कालिके स्वाहा।

³⁷² मूलपाठः – अथवाष्टाक्षरीविद्याः- क., ख.।

³⁷³ पाठान्तरम् – मिजबीजं- ख.।

³⁷⁴ पाठान्तरम् – कुर्च- क.।

पुनस्तानि समुच्चार्य³⁷⁵ स्वाहान्ता मोक्षदायिनी ॥ ११३ ॥³⁷⁶

[इत्यष्टाक्षरमन्त्रोद्धारः।]

अथापरां प्रवक्ष्यामि दशतत्त्वसमन्विताम्।

मूलद्वयं कूर्चयुगं³⁷⁷ तथा लज्जाद्वयं ततः ॥ ११४ ॥

पुनस्तान्येव बीजानि³⁷⁸ तदन्ते वह्निसुन्दरी।³⁷⁹

चतुर्दशाक्षरी विद्या चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ ११५ ॥

ब्रह्मत्रयं समुद्धृत्य रतिवह्निसमन्वितम्।

[इति चतुर्दशमन्त्रोद्धारः।]

नादबिन्दुसमायुक्तं लज्जा कूर्चद्वयं ततः ॥ ११६ ॥

पुनः क्रमेण चोद्धृत्य वह्निजायावधिर्मनुः।

षोडशीयं समायुक्तं लज्जाकूर्चद्वयं³⁸⁰ ततः ॥ ११७ ॥

³⁷⁵ मूलपाठः – समुच्चार्य- क., समुर्चार्य- ख.।

³⁷⁶ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- क्रीं हूं ह्रीं क्रीं हूं ह्रीं स्वाहा।

³⁷⁷ पाठान्तरम् – ०युग- क.।

³⁷⁸ पुनस्तान्य{(समुच्चार्य स्वाहान्ता मोक्षदायिनी ॥ अ)}वबीजानि- क.।

³⁷⁹ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

³⁸⁰ पाठान्तरम् – कुर्चद्वयं- क.।

पुनः क्रमेण चोद्धृत्य³⁸¹ वह्निजायावधिर्मनुः।³⁸²

षोडशीयं समाख्याता विद्या कल्पद्रुमोपमा ॥ ११८ ॥

[इति षोडशाक्षरमन्त्रोद्धारः।]

हृदयं वाग्भवं देवि निजबीजयुगं ततः।

कालिकायैपदं³⁸³ प्रोक्ता तदन्ते वह्निसुन्दरी ॥ ११९ ॥³⁸⁴

[इत्येकादशाक्षरमन्त्रोद्धारः।]

नमः पाशांकुशौ द्वेधा फट् स्वाहा कालि कालिके।

दीर्घतनुच्छन्दः³⁸⁵ कालीमनुः। पञ्चदशाक्षरः ॥ १२० ॥³⁸⁶

एतासा['] पूजनं चैव दक्षिणावत्सुरेश्वरि।

[इति पञ्चदशाक्षरमन्त्रोद्धारः।]

381 "चोद्धृत्य" इति शब्दो नेवारीलिप्या लिखितः- ख.।

382 भाष्यम् – अतो मन्त्रः- क्रीं क्रीं क्रीं ह्रीं ह्रीं हूं हूं क्रीं क्रीं क्रीं ह्रीं ह्रीं हूं हूं स्वाहा।

383 पाठान्तरम् – कालिकायैपदं- क.।

384 भाष्यम् – अतो मन्त्रः- नमः ऐं क्रीं क्रीं क्रीं कालिकायै स्वाहा।

385 मूलपाठः – दीर्घतस्वच्छदं- क., दीर्घतत्वच्छदं- ख.।

386 भाष्यम् – अतो मन्त्रः- नमः आँ आँ क्रीं क्रीं फट् स्वाहा कालि कालिके हूं।

[॥ अथ गुह्यकाल्यादिमन्त्रयन्त्रनिर्णयः ॥]

अथ वक्ष्ये महेशानि विद्यां सर्वफलप्रदाम् ॥ १२१ ॥

चतुर्वर्गफलप्रदां³⁸⁷ साक्षान्महापातकनाशिनी[म्]।

सर्वसिद्धिप्रदां³⁸⁸ नित्यं भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी[म्]³⁸⁹ ॥ १२२ ॥

गुह्यकाली³⁹⁰ महाविद्या[ः] त्रैलोक्ये³⁹¹ चातिदुर्लभा[म्]।

काली³⁹² च दक्षिणा चैव गुह्यकाली³⁹³ तथैव च ॥ १२३ ॥

तिसृणामपि³⁹⁴ विद्यानां साद्यैवनामत[:] स्मृता³⁹⁵।

इन्द्रादिरूढं वर्गाद्यं रतिबिन्दुसमन्वितम् ॥ १२४ ॥

त्रिगुणं च ततः कृत्वा ईकारं³⁹⁶ च समुद्धरेत्।

387 मूलपाठः – चतुर्वर्गप्रदं- क., चतुर्वर्गप्रदं- ख.।

388 पाठान्तरम् – ०प्रदा- क.।

389 भुक्ति[xx]प्रदायिनी- ख.।

390 ०काली- क.।

391 मूलपाठः – त्रैलोक्य- क., ख.।

392 कालि- क., ख.।

393 ०कालि- क., ख.।

394 त्रिश्रीनामपि- क., ख.।

395 स्मृताः- क., ख.।

396 अन्यत्र – “ईशानं” इति पाठान्तरं विश्वसारे (बृ०तं०, पृ० २६१)।

षष्ठस्वरसमायुक्तं³⁹⁷ बिन्दुनादकलात्मकम् ॥ १२५ ॥

द्विगुणं च ततः कृत्वा ईशद्वयं समुद्धरेत्।

वामाक्षिवह्निसंयुक्तं नादबिन्दुविभूषितम् ॥ १२६ ॥

तद्गुह्ये कालिके प्रोक्त्वा³⁹⁸ चाथवा दक्षिणे वदेत्।

सप्तबीजं ततः पूर्वक्रमेण योजयेत्ततः³⁹⁹ ॥ १२७ ॥

वह्निजायावधिः] प्रोक्ता विद्या त्रैलोक्यमोहिनी।⁴⁰⁰

[इति गुह्यकाल्या एकविंशाक्षर-द्वाविंशाक्षरमन्त्रोद्धारः।]

कामबीजं तथा कूर्चं⁴⁰¹ तदन्ते भुवनेश्वरी⁴⁰² ॥ १२८ ॥

गुह्ये⁴⁰³ च कालिके चापि तथा बीजद्वयं भवेत्।

स्वाहान्ता कथिता विद्या सर्वतन्त्रेषु गोपिता ॥ १२९ ॥⁴⁰⁴

³⁹⁷ मूलपाठः – षष्ठे०- क., षष्ठे०- ख.।

³⁹⁸ तद्गुह्यकालिकाप्रोक्ता- क., ख.।

³⁹⁹ पाठान्तरम् – योजये[x]तः- क.।

⁴⁰⁰ भाष्यम् – अत एकविंशाक्षरमन्त्रः- क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं गुह्ये कालिके क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

अथवा द्वाविंशाक्षरः- क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

⁴⁰¹ पाठान्तरम् – कूर्च- क.।

⁴⁰² भुवनेश्वरी- क.।

⁴⁰³ मूलपाठः – गुह्यं- क., ख.।

⁴⁰⁴ भाष्यम् – अतः षोडशाक्षरमन्त्रः- क्रीं हूं ह्रीं गुह्ये कालिके क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

कुलभूषण-पण्डित-रमादत्तशुक्लानुसारेण (हिन्दीतन्त्रसारे, पृ० २१९) एषो मन्त्रः- क्लीं हूं ह्रीं गुह्ये कालिके क्लीं क्लीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

एषा तु षोडशी प्रोक्ता चतुर्वर्गफलप्रदा।

[इति गुह्यकाल्याः षोडशाक्षारमन्त्रोद्धारः।]

सप्तबीजं पुरा⁴⁰⁵ प्रोक्तं गुह्ये⁴⁰⁶ च कालिके पुनः ॥ १३० ॥

स्वाहान्ता कथिता विद्या सर्वतन्त्रेषु गोपिता।

अस्या नामादिकं त्यक्त्वा तदा⁴⁰⁷ पञ्चदशाक्षरी ॥ १३१ ॥

कामबीजं परित्यज्य अथवा षोडशाक्षरी।⁴⁰⁸

[इति गुह्यकाल्याः चतुर्दशाक्षार-पञ्चदशाक्षार-षोडशाक्षारमन्त्रोद्धारः।]

कामबीजं समुद्धृत्य सम्बुद्ध्यन्तं पदद्वयम्⁴⁰⁹ ॥ १३२ ॥

पुनः[.] कामं तदन्ते⁴¹⁰ च दद्याद्वहेश्च सुन्दरीम्।

एषा नवाक्षरी विद्या गुह्यकाल्या समन्विता ॥ १३३ ॥

405 पाठान्तरम् – पुरां- ख.।

406 मूलपाठः – गुह्य- क., ख.।

407 न्यत्कान्तिदा- क., स्यत्कान्तिदा- ख.। अत्र "त्य" नेवरीलिप्या लिखितम्- ख.।

408 भाष्यम् – अतः चतुर्दशाक्षारमन्त्रः- क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं गुह्ये कालिके स्वाहा।

अथवा पञ्चदशाक्षारमन्त्रः- क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके स्वाहा।

अथवा च षोडशाक्षारमन्त्रः- हूं ह्रीं गुह्ये कालिके क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

हिन्दीतन्त्रसारे (पृ० २१९)- हूं ह्रीं गुह्ये कालिके क्लीं क्लीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

409 पाठान्तरम् – वदद्वयं- क.।

410 "न्ते" नेवरीलिप्या लिखितम्- ख.।

दक्षिणेपदमाभाष्य⁴¹¹ भवे[द्] विद्या दशाक्षरी⁴¹²।⁴¹³

पूर्ववन्त्यासवर्ग⁴¹⁴ तु पूर्ववत्पूजयेच्छिवाम्⁴¹⁵ ॥ १३४ ॥

पूर्ववच्च जपेद्विद्यां सर्वपूर्ववदेव⁴¹⁶ हि।

बलिदानं तथा मन्त्री पूर्ववत् परिकल्पयेत् ॥ १३५ ॥

[इति गुह्यकाल्या नवाक्षर-दशाक्षरमन्त्रोद्धारः।]

भद्रकाल्यादयो मन्त्राः⁴¹⁷ कथ्यन्ते शृणु सुन्दरि⁴¹⁸।

कामबीजादिकं बीजं सर्वं पूर्वापरे यजेत् ॥ १३६ ॥

भद्रकालीं तथा डे[ऽ]न्तां⁴¹⁹ बीजमध्ये नियोजयेत्।

411 "णे" नेवारीलिप्या लिखितम्- ख.।

412 भवेवियं समूद्धने- ख.।

"भवे" च "ने" च नेवारीलिप्या लिखिते- ख.।

413 अत्र "वामाक्षिवह्निसम्युक्तं" इत्यारभ्य "विद्या दशाक्षरी" इत्यन्तं श्लोकाः पुनरुक्ताः- ख.। तेषां श्लोकानामनेकाक्षराणि नेवारीलिप्या लिखितानि- ख.।

भाष्यम् - अतो नवाक्षरमन्त्रः- क्रीं गुह्ये कालिके क्रीं स्वाहा।

अथवा दशाक्षरमन्त्रः- क्रीं दक्षिणे कालिके क्रीं स्वाहा।

अन्यत्र - हिन्दीतन्त्रानुसारेण (पृ० २१९) द्वयोर्मन्त्रयोः क्रींस्थाने क्लीं पठेत्।

414 पाठान्तरम् - पूर्ववत्यासवर्ग- क.।

415 ०छितां- क.।

416 मूलपाठः - सर्वपूर्वपूर्वचदेव- क., सर्वपूर्वचदेव- ख.।

417 मन्त्र- क., ख.।

418 सुन्दरी- क., ख.।

419 पाठान्तरम् - डेक्तां- क.।

स्वाहान्ता कथिता विद्या विंशद्वर्णात्मिका परा⁴²⁰ ॥ १३७ ॥⁴²¹

चतुर्वर्गप्रदा विद्या भद्रकाली शुभानने।

[इति भद्रकालीमन्त्रोद्धारः।]

सप्तबीजं समुद्धृत्य श्मशानकालिका तथा⁴²² ॥ १३८ ॥

पुनर्बीजं⁴²³ क्रमेणैव स्वाहान्ता सर्वसिद्धिदा।⁴²⁴

विंशत्येकाधिका विद्या श्मशानकालिका मता ॥ १३९ ॥

[इति श्मशानकालीमन्त्रोद्धारः।]

बीजानि चोच्चरेत्पूर्वे महाकालीपदं ततः।

तदन्ते सप्तबीजानि स्वाहान्ता सर्वसिद्धिदा ॥ १४० ॥⁴²⁵

विंशत्यर्णा महाविद्या महाकाल्याः⁴²⁶ प्रकीर्तिता।

⁴²⁰ मूलपाठः – परे- क., ख.।

पाठान्तरम् – "रे" नेवारीलिप्या लिखितम्- ख.।

⁴²¹ भाष्यम् – अतो मन्त्रः - क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं भद्रकाल्यै क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

अथवा हिन्दीतन्त्रसारे (पृ० २६८)- क्लीं क्लीं क्लीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं भद्रकाल्यै क्लीं क्लीं क्लीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

⁴²² अन्यत्र – "श्मशानकाली चेत्तथा" इति पाठो विश्वसारे (बृ०तं०, पृ० २६२)।

⁴²³ पाठान्तरम् – पुनर्बीजं- ख.।

⁴²⁴ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं श्मशानकालि क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

अथवा हिन्दीतन्त्रसारे (पृ० २६९)- क्लीं क्लीं क्लीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं श्मशानकालि क्लीं क्लीं क्लीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

⁴²⁵ अतो मन्त्रः- क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं महाकालि क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

अथवा हिन्दीतन्त्रसारे (पृ० २७०)- क्लीं क्लीं क्लीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं महाकालि क्लीं क्लीं क्लीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा।

⁴²⁶ मूलपाठः – महाकाल्याः- क., ख.।

[इति महाकालीमन्त्रोद्धारः।]

भूपुरे लोकपालाः स्युस्तदस्त्राणि च तद्वहिः ॥ १४१ ॥

भूपुरेषु⁴²⁷ चतुर्दिक्षु पूजयेत् क्रमतः सुधीः।

विष्णुं शिवं तथा सूर्यं गणेशं पूजयेत्ततः ॥ १४२ ॥

त्रिकोणं चैव षट्कोणं नवकोणं^[.] मनोहरम्।

त्रिवृत्तं साष्टपत्रं च सुकिञ्जल्कसमन्वितम्⁴²⁸ ॥ १४३ ॥

भूपुरत्रितयारूढं योनिमण्डलमण्डितम्।

त्रिपञ्चारमिदं पीठं सर्वतन्त्रसमन्वितम्⁴²⁹।

[इति गुह्यकाल्यादियन्त्रोद्धारः।]

बलिमन्त्रं प्रवक्ष्यामि सर्वतन्त्रेषु गोपितम् ॥ १४४ ॥

एहोहि जगन्मातर्जगतां⁴³⁰ जननि गृह्ण⁴³¹ २ मम बलि^[.] सिद्धिं देहि देहि शत्रुक्षयं कुरु २ हुं (ह्रूं)

⁴²⁷ शक्यपाठः – ‘भूपुरे च’।

⁴²⁸ पाठान्तरम् – सुकिञ्जल्कसमन्वितं- क.।

⁴²⁹ सर्वतन्त्रसम[xxx]- ख.। तत्पश्चात् पटलः लुप्तः- ख.। अतः ख.हस्तलेखस्य ७५-८१पत्राणि न सन्ति।
तदन्तर्गतः चतुर्दशपटलोऽपि।

⁴³⁰ मूलपाठः – जगन्मातर्{जगन्मातां}जगतां- क.।

⁴³¹ गृह्ण- क.।

२ ह्रीं २ हूं⁴³² फट् २ ॐ कालिकायै नमः फट् स्वाहा ॥

एहि २ गुह्यकाल्यै [मम बलिं]⁴³³ गृह्ण⁴³⁴ २ मम शत्रून्⁴³⁵ नाशय २ खादय २ तुरु २ स्फुरु २⁴³⁶
सिद्धिं देहि हुं (हूं)⁴³⁷ हूं फट् स्वाहा ॥

[इति बलिमन्त्रः ।]

ॐ हूं सदाशिवमहाप्रेताय गुह्यकाल्या[सना]य नमः गुह्यकाल्यै नमः ॥

[इत्यासनमन्त्रः ।]

[॥ अथ वाराहीमालामन्त्रः ॥]

मालामन्त्र[ः] प्रवक्ष्यामि वाराह्या सर्वसिद्धयः⁴³⁸ ॥ १४५ ॥

432 अन्यत्र – "हूं" इति नास्ति विश्वसारस्य (बृ०तं०, पृ० २६२) पाठे।

433 "मम बलिं" इति पाठो विश्वसारे (बृ०तं०, पृ० २६२)।

434 मूलपाठः – गृह्ण- क.।

435 शत्रून्- क.।

436 अन्यत्र – "छिन्दि २" इत्यधिकपाठो विश्वसारे (बृ०तं०, पृ० २६२)।

437 "हूं" इति नास्ति विश्वसारस्य (बृ०तं०, पृ० २६२) पाठान्तरे।

438 शक्यपाठः – सर्वसिद्धिदम्।

हीं श्रीं ऐं ग्लौं ऐं नमो भगवति वार्तालि⁴³⁹ २ [वाराहि २ ?] वाराहमुखि⁴⁴⁰ २ अंधे अंधिनी नमः
रुंधे रुंधिनी नमः जम्भे जम्भिनी नमः मोहे मोहिनी नमः स्तम्भे स्तम्भिनी नमः सर्वदुष्टप्रदुष्टानां
सर्वेषां सर्ववाक्चित्तचक्षुर्मुखागतिजिह्वां स्तम्भं कुरु २ ठः ठः ठः ठः हुं (हूं) फट् स्वाहा वाराही
रत्नेश्वरी स्वाहा ॥

इति ते कथिता देव्या मन्त्रयन्त्रप्रकाशकम्⁴⁴¹ ।

यस्य विज्ञानमात्रेण वाराही सुप्रसीदति ॥ १४६ ॥

॥ इति श्रीवाराहीतन्त्रे दक्षिणाम्नायनिर्वाणपदे त्रयोदशपटलः ॥ १३ ॥

439 मूलपाठः - वार्त्तारि- क.।

440 ०मुखी - क.।

441 ०प्रकाशकं- क.।

॥ चतुर्दशपटलः ॥¹

[॥ अथ चण्डीपाठफलम् ॥]²

॥ भैरव उवाच ॥

चण्डीपाठफलं देवि³ शृणुष्व गदतो मम।

एकावृत्त्यादिपाठानां⁴ यथावत्कथयामि ते ॥ १ ॥

¹ पाठान्तरम् – ख. हस्तलेखे चतुर्दशपटलो लुप्तोऽस्ति। । अतः ७४-८१ पत्राणि लुप्तानि सन्ति।

² भाष्यम् – वाराहीतन्त्रान्तर्गतं चण्डीपाठफलमनेकशास्त्रेषूद्धृतमस्ति। तेषु पञ्चत्रिंशच्छ्लोकमयो ड.हस्तलेख एतेन प्रकारेणारभ्यते- "॥ ॐ नमश्चण्डिकायै॥ अथ वाराहीतन्त्रे (०न्त्र०)॥ मायातन्त्रेया(०न्त्रयो०)श्चण्डिकापाठफले(०फलम्)॥ ॥ श्री शंकर उवाच ॥" इति।

पं० लक्ष्मीनारायणगोस्वामीरचिते दुर्गातन्त्रशास्त्रे (दु०तं०शा०, पृ० घ, च) च श्रीव्यङ्कटरामात्मजहरिकृष्णशर्माप्रणीतस्य बृहज्ज्योतिषार्णवस्य श्रीदुर्गोपासनकल्पद्रुमाध्याये (दु०क०द्रु० पृ० १४०-१४२) च मरीचितन्त्रे चापि वाराहीतन्त्रस्य चण्डीपाठफलश्लोका उद्धृताः सन्ति। दुर्गातन्त्रशास्त्रे (दु०तं०शा०, पृ० घ) वाराहीमायातन्त्रयोश्चण्डीपाठफलमुद्धृतमस्ति। अत्र "॥ श्री शिव उवाच ॥" इति पाठान्तरम्। श्रीदुर्गोपासनकल्पद्रुमाध्याये (दु०क०द्रु० पृ० १४०) एतदुक्तम्- "अथ कामनापरत्वेन चण्डीपाठसंख्या॥ वाराहीतन्त्रे॥ शिव उवाच॥" इति। पं० श्रीहरेकान्तमिश्रशास्त्रीद्वारा रचितायां सर्वमङ्गलासंख्यायां दुर्गासप्तशतीभाषायां (पृ० १९१-१९१) प्रयोगसारोक्तं सप्तशतीफलमुद्धृतमस्ति।

³ मूलपाठः – देवी- क.।

अन्यत्र – "देवी"- ड.।

⁴ मूलपाठः - एकावृत्त्या०- क.।

संकल्पपूर्व[.]⁵ संपूज्य न्यासांगेषु⁶ मनुं सकृत्[.]

परं बलिप्रदानं वा⁷ फलं प्राप्नोति⁸ मानवः⁹ ॥ २ ॥

उपसर्गौ दशावृत्त्या¹⁰ त्रिरावृत्तं पठेद्बुधः¹¹।

ग्रहदोषे प्रकर्तव्यं¹² पंचावृत्तं¹³ वरानने ॥ ३ ॥

महाभयसमुत्पन्न[.] सप्तावृत्तं¹⁴ पठेत्सुधीः¹⁵।

⁵ अन्यत्र – “संकल्प्य पूर्व” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०।

⁶ “न्यासांगे च” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०।

⁷ ०प्रदाणद्वा- ड.।

⁸ “पाठाद्वलिप्रदानाद्धि सिद्धिमाप्नोति” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०।

“पश्चाद्वलिप्रदानेन फलमाप्नोति” चेति पाठान्तरं दु०क०द्रु०, पृ० १४०।

⁹ मानवे- ड.।

¹⁰ उपसर्गोदशान्तार्थ- ड.।

“उपसर्गोपशान्त्यर्थ” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०, दु०क०द्रु०।

¹¹ “पठेन्नरः” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०, दु०क०द्रु०।

¹² मूलपाठः – ग्रहदोषप्रकर्तव्यं- क.।

अन्यत्र – “[x]होपशान्तौ कर्तव्यं” इति पाठः- ड.।

“ग्रहोपशान्तौ कर्तव्यं” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०।

“गृहोपशान्तौ कर्तव्या” इति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

¹³ “पंचावृत्तिर्वरानने इति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

¹⁴ मूलपाठः – सप्तावृत्त- क.।

¹⁵ सप्तावृत्तपठेत्सुधीः - क.।

अन्यत्र – “सप्तवृत्तिमुदीरयेत्” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०, दु०क०द्रु०।

नवावृत्त्या¹⁶ पठेच्छान्तिर्वाजपेयफलं¹⁷ लभेत्¹⁸ ॥ ४ ॥

राजवश्या[च] च¹⁹ भूत्यै[:] च रुद्रवृत्तमुदीरितम्।

अर्कवृत्त्या कामसिद्धिर्वैरहानिश्च²⁰ जायते ॥ ५ ॥

मनोवृत्तादिपूर्वस्य तथा²¹ स्त्रीवश्यता भवेत्²²।

मोक्षं²³ पञ्चदशावृत्त्या श्रिय[.] प्राप्नोति²⁴ मानव[:] ॥ ६ ॥

16 मूलपाठः – नवावृत्त्या- क.।

17 ०वृत्त्यापठेच्छान्तिर्वाजपेय०- क.।

अन्यत्र – “०वृत्ताद्भवेच्छान्तिर्वाजपेय०” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०।

“०वृत्तौ भवेच्छान्तिर्वाजपेय०” इति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

18 लभे- ड.।

19 “राजवश्याय” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०, दु०क०द्रु०।

20 मूलपाठः – कामसिद्धिर्वैरहानिश्च- क.।

अन्यत्र – कामसिद्धिर्वैरहानिश्च - ड.।

“काम्यसिद्धिर्वैरहानिश्च” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०, दु०क०द्रु०।

21 मूलपाठः – मनोवृत्तादिपूर्वस्यास्तथा- क.।

अन्यत्र – मन्वोवृत्तादिपूर्वस्यास्तथा- ड.।

“मन्वावृत्तादिपूर्वस्य तथा” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०।

“मन्वावृत्त्या रिपुर्वश्यास्तथा” चेति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

22 “स्त्रीवश्यतां नयेत्” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०।

“स्त्रीवशतामियात्” चेति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

23 “सौख्यं” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०, दु०क०द्रु०।

24 “पञ्चदशावृत्ताच्छ्रियमाप्नोति” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०।

“पञ्चदशावृत्त्या श्रियमाप्नोति” चेति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

कलावृत्त्या²⁵ पुत्रपौत्रधनधान्यागमं विदुः।

राज्ञां भीतिविमोक्षाय²⁶ वैरस्योच्चाटनाय च²⁷ ॥ ७ ॥

कुर्यात्सप्तदशवृत्त्या²⁸ यथा द्वादशकं²⁹ प्रिये³⁰।

महाव्रणविमोक्षाय³¹ त्रिंशवृत्ति³² पठेत्सुधीः³³ ॥ ८ ॥

²⁵ मूलपाठः – करावृत्त्या- क.।

अन्यत्र – "कलावृत्तात्" इति पाठान्तरं दु०तं०शा०।

"कल्पावृत्त्या" चेति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

²⁶ मूलपाठः – राज्ञोभीतिविमोक्षाय- क.।

अन्यत्र – "राजभीतिविनाशाय" इति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

²⁷ "विपक्षोच्चाटनाय च" इति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

²⁸ मूलपाठः – दशवृत्त्या- क.।

अन्यत्र – दशवृत्ति- ड.।

²⁹ यर्थद्वादशकं- ड.।

"तथाष्टादशकं" इति पाठान्तरं दु०तं०शा०, दु०क०द्रु०।

³⁰ प्रीय- ड.।

³¹ "महाव्रणविमोक्षाय" इति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

³² "विंशवृत्ति" इति पाठान्तरं दु०तं०शा०, दु०क०द्रु०।

³³ मूलपाठः – पठेत्सुधि- क.।

अन्यत्र – पठेत्सुधि- ड.।

"पठेन्नरः" इति पाठान्तरं दु०तं०शा०, दु०क०द्रु०।

पञ्चविंशवृत्तानां तु³⁴ भवबन्धविमोक्षणम्³⁵।

संकटे समनुप्राप्ते³⁶ दुश्चिकित्सामये तथा³⁷ ॥ ९ ॥

जातिध्वंसे कुलोच्छेदे³⁸ आयुषो³⁹ नाश आगते⁴⁰।

चौरवृद्धौ⁴¹ व्याधिवृद्धौ धननाशे⁴² प्रजाक्षये⁴³ ॥ १० ॥

³⁴ मूलपाठः – ०वर्त्तनांतु- क.।

अन्यत्र – ०वर्त्तनांतु- ड.।

“०वर्त्तनाच्च” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०।

“०वर्त्तनाद्धि” इति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

³⁵ “भवबन्धविमोक्षणम्” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०, दु०क०द्रु०।

³⁶ मूलपाठः – समुनेप्राप्ते- क.।

³⁷ दुश्चिकित्सामयेस्तथा- क.।

अन्यत्र – दुस्स्विकित्समयस्तथा- ड.।

“दुश्चिकित्सामये सदा” इति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

³⁸ मूलपाठः – कुरोछेदै- क.।

अन्यत्र – कोरोछेदै- ड.।

³⁹ मूलपाठः – आयुरा- क.।

अन्यत्र – आयुरो- ड.।

⁴⁰ मूलपाठः – नाशनागमे- क.।

अन्यत्र – नाशनागमे- ड.।

“नाशमागमे” इति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

⁴¹ वैरवृद्धौ- ड.।

“वैरिवृद्धौ” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०, दु०क०द्रु०।

⁴² मूलपाठः – ०नाशो- क.।

अन्यत्र – ०नाशा- ड.।

⁴³ मूलपाठः – प्रजाक्षय- क.।

तथैव⁴⁴ त्रिविधोत्पाते⁴⁵ पापे निपातके तथा⁴⁶।

कुर्याद्यत्ना[च्च] छतावृत्तं⁴⁷ ततः संपद्यते शुभे⁴⁸ ॥ ११ ॥

नश्यन्ति विपदस्तस्य अन्ते यान्ति⁴⁹ परां गतिम्।

योवृद्धिः⁵⁰ शतावृत्या राज्यवृद्धिस्तथा परा⁵¹ ॥ १२ ॥

मनसा चिन्तितं देवि सिद्ध्येदष्टोत्तरशतात्⁵²।

शताश्वमेधयज्ञानां फलं प्राप्नोति सुव्रते ॥ १३ ॥

अन्यत्र – प्रजाक्षय- ड.।

“तथा क्षये” इति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

44 मूलपाठः – तथैव- क.।

45 त्रिविधोत्पातै- क.।

46 पापैर्निपातके तथा- क.।

अन्यत्र – “महोत्पातोपपातके” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०।

“तथा चैवातिपातके” चेति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

47 कुराद्यत्वाछतावृहं- ड.।

48 शुभं- ड.।

49 मूलपाठः – याति- क.।

50 अन्यत्र – “जयवृद्धौ” इति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

51 मूलपाठः – छतावृत्याद्राज्यवृद्धिस्तथापरा- क.।

अन्यत्र – छतावृत्याद्राज्यवृद्धिस्तथापरा- ड.।

“शतावृत्या राज्यवृद्धौ सदा पठेत्” इति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

52 मूलपाठः – सिद्ध्यदन्तोत्तरंछता- क.।

अन्यत्र – सिद्ध्यदष्टोत्तरशतात् - ड.।

“सिद्ध्ये दृष्टात्तराच्छतात्” इति पाठान्तरं दु०तं०शा०।

“सिद्धिरष्टोत्तराच्छतात्” चेति पाठान्तरं दु०क०द्रु०, पृ० १४१।

सहस्रावर्त्तकं⁵³ लक्ष्मीरावृणोति⁵⁴ स्वयं स्थिरा⁵⁵।

भुक्त्वा⁵⁶ मनोरथान् कामान्⁵⁷ भोग[.]⁵⁸ मोक्षमवाप्नुयात्॥ १४ ॥

यथाश्वमेध[.] क्रतुषु⁵⁹ देवानां च यथा हरि[.]।

स्तवानामपि सर्वेषां तथा सप्तशतीस्तवः⁶⁰ ॥ १५ ॥

अथवा बहुनोक्तेन किमेतेन⁶¹ वरानने।

चण्ड्या[.] शतावृत्तिपाठात्सर्वे⁶² सिद्ध्यन्ति⁶³ त[त्] प्रिये⁶⁴ ॥ १६ ॥

⁵³ ०वर्त्त च- ड.।

०वर्त्तजा- दु०तं०शा०।

०वर्त्तनाल्- दु०क०द्रु०।

⁵⁴ मूलपाठः - ०विशोति- क.।

अन्यत्र - ०वृशोति- ड.।

⁵⁵ मूलपाठः - स्थिरः- क.।

अन्यत्र - स्थिरः- ड.।

⁵⁶ मूलपाठः - मुःका- क.।

⁵⁷ अन्यत्र - "कामान्यथाकामं" इति पाठान्तरं दु०क०द्रु०।

⁵⁸ "नरो" इति पाठान्तरं दु०क०द्रु०, दु०तं०शा०।

⁵⁹ मूलपाठः - क्रतुरोत्- क.।

अन्यत्र - क्रतुराट्- ड.।

⁶⁰ मूलपाठः - सप्तसतीस्तव- क.।

सप्तसतीस्तवः- ड.।

⁶¹ किमन्येन- दु०क०द्रु०।

⁶² "पंचाशदावृत्तिपाठात्सर्वाः" इति पाठान्तरं दु०तं०शा०, दु०क०द्रु०।

⁶³ मूलपाठः - सिद्ध्यति- क.।

⁶⁴ अन्यत्र - "सिद्धयः" इति पाठान्तरं दु०तं०शा०, दु०क०द्रु०।

आधारे स्थापयित्वा तु पुस्तके प्रजपेत्स्फुटम्⁶⁵।

हस्तसंस्थापना[द्] देवीं [ह]रत्यर्धं फलं युतम्⁶⁶ ॥ १७ ॥

यावन्न⁶⁷ पूर्यतेऽध्यायं⁶⁸ तावन्न विरमेत्पठन्⁶⁹।

अथ क्रमे⁷⁰ पठे[द्] देवि शिरःकंपादिकं त्यजेत् ॥ १८ ॥

यदि⁷¹ प्रमादादध्यायो⁷² विरामो⁷³ भवति प्रिये⁷⁴।

⁶⁵ पुरश्चर्यर्णवे (पु०, पृ० ११७०) उद्धृते वा०तं० एतत् पाठान्तरम्- “वाचयेत्ततः”।

⁶⁶ मूलपाठः – देवी[x]रत्यर्धंफल{सं}युतं- क.।

अन्यत्र – एतत्पाठान्तरं पु० (तत्रैव) - “देवि भवेदर्धफलं यतः”।

⁶⁷ जावन्न- क.।

अन्यत्र – जावन्न- ड.।

⁶⁸ मूलपाठः – पूज्यतेधाय- क.।

⁶⁹ चितमेत्पठन्- क.।

⁷⁰ अन्यत्र – “अनुक्रमात्” इति पाठान्तरं पु०।

⁷¹ पति- क.।

अन्यत्र – पति- ड.।

⁷² मूलपाठः – प्रमाददाधाय- क.।

⁷³ विनासो- क.।

⁷⁴ प्रिय- क.।

अन्यत्र – प्रियः- ड.।

पुन[र]ध्यायमारभ्य⁷⁵ पुनः सर्वे ततो विधिः⁷⁶ ॥ १९ ॥⁷⁷

नात्र⁷⁸ परतरं स्तोत्र[.] किञ्चिदस्ति वरानने⁷⁹।

भुक्तिमुक्तिप्रदं⁸⁰ पुण्यं पापनाशं च पावनम्⁸¹ ॥ २० ॥

न द्रव्यज्ञं च प्रथमदृष्टदेवान् प्रणम्य च।

प्रणवं च ततो दृष्ट्वा⁸² स्तोत्रं वा संहितान्⁸³ जपेत् ॥ २१ ॥

अन्ते च प्रणवं दद्यादित्युवाचादिपूर्वकम्।

शुद्धेनाचलचित्तेन पठितव्य[.] प्रयत्नतः ॥ २२ ॥

न मानसं पठेत्स्तोत्रं वाचिकं तु प्रशस्यते⁸⁴।

⁷⁵ मूलपाठः – ध्यायमारभ्य- क.।

⁷⁶ विधी- क.।

अन्यत्र – विधि- ड.।

⁷⁷ “पुनरध्यायमारभ्य पठेत्सर्वं मुहुर्मुहुः” इति पाठान्तरं पु०।

⁷⁸ मूलपाठः – नागः- क.।

अन्यत्र – “नातः” इति पाठान्तरं दु०क०दु०।

⁷⁹ वरा[x]ने - ड.।

⁸⁰ मूलपाठः – ०मुक्तीपदं- क.।

⁸¹ अन्यत्र – “पावनानां च पावनम्” इति पाठान्तरं दु०क०दु०।

⁸² “प्रणवं चादितो दत्त्वा” इति पाठान्तरं पुरश्चर्यार्णवद्वारा (पु०, पृ० ११७२) उद्धृते वाराहीतन्त्रे।

⁸³ “संहितं” इति पाठान्तरं तत्रैव।

⁸⁴ मूलपाठः – प्रसस्यते- क.।

पुस्तकं वाचने शास्त्रं⁸⁵ सहस्राद्वाधिकं⁸⁶ यदि ॥ २३ ॥

अतोऽन्यूनं⁸⁷ भवेद्यन्न⁸⁸ वाचिकं पुस्तकं विना।

आधारे स्थापयित्वा तु पुस्तकं प्रजपेत्सुधीः⁸⁹ ॥ २४ ॥

हस्तसंस्थापनाद्देवि⁹⁰ यस्मादल्पफलं भवेत्।

न स्वयं लिखितं तच्च कृतिना लिखितं भवेत् ॥ २५ ॥⁹¹

आब्रह्मणेन लिखितं तत्सर्व[.]⁹² विफलं भवेत्।

न स्वयं च कृतं स्तोत्रमन्यमपि⁹³ कृतं न⁹⁴ च ॥ २६ ॥

यस्मात्कलौ न प्रशस्तं⁹⁵ ऋषिभिः लिखितं⁹⁶ पठेत्।

⁸⁵ शंख- क.।

⁸⁶ ०द्वादिकं- क.।

⁸⁷ अतोऽन्यूनं- क.।

⁸⁸ भवेद्यन्न- क.।

अन्यत्र – भवेद्यमु- ड.।

⁸⁹ मूलपाठः – प्रजपेत्सुधा- क.।

⁹⁰ ०संस्थापमद्देवि- क.।

⁹¹ अन्यत्र – “स्वयं च लिखितं यच्च शूद्रेण लिखितं भवेत्” इति पाठान्तरं पु० (पृ० ११७२)।

⁹² “तच्चापि” इति पाठान्तरं तत्रैव।

⁹³ मूलपाठः – स्तोत्रमनन्यपि- क.।

अन्यत्र – स्तोत्रमनन्यपि- ड.।

⁹⁴ मूलपाठः – कृतेन- क.।

⁹⁵ प्रस्याप्तं- क.।

⁹⁶ लिषितं- क.।

ऋषिछन्दादिकं न्यस्य पठेत्स्तोत्र[.] विचक्षणः ॥ २७ ॥

स्तोत्रेण दृश्यते यत्र प्रभवतु समाचरेत्⁹⁷।

भीष्मपर्वणि योगिनी सुप्रशस्ता⁹⁸ कलौ मता ॥ २८ ॥

विष्णो[.] सहस्रनामाख्यं स्तोत्रं पापप्रणाशनम्⁹⁹।

गजेन्द्रमोक्षणं चैव कारुण्यस्तवमेव च ॥ २९ ॥

नरसिंहसहस्राख्यं¹⁰⁰ श्रीरामसमसंज्ञकम्¹⁰¹।

दिव्याः सप्तशतिस्तोत्रं¹⁰² तथा नामसहस्रकम् ॥ ३० ॥¹⁰³

त्रिपुराया[.] प्रसादाख्यं सूर्यस्य स्तवराजकम्।

अन्यत्र – भीषितं- ड.।

⁹⁷ मूलपाठः – यत्र य(त्र) भवतु समाचरेत्- क.।

अन्यत्र – “यत्र प्रणवन्यासमाचरेत्” इति पाठो दुर्गोपासनाकल्पद्रुमे (पृ० १५५)।।

⁹⁸ मूलपाठः – योगिनीसुप्रसस्ता- क.।

अन्यत्र – योगीनसुप्रसस्ता- ड.।

दुर्गोपासनाकल्पद्रुमे “या गीता सा प्रशस्ता” इति पाठान्तरम्।

वाराहीतन्त्रस्य “योगिनी” इतिशब्दापाठानुसारेण भीष्मपर्वणि अर्जुनेन कृतं यदुर्गास्तोत्रं तत् प्रशस्तम् इति वदितुं शक्यते। किन्तु दुर्गोपासनाकल्पद्रुमस्य पाठान्तरानुसारेण या श्रीमद्भगवद्गीता सा प्रशस्ता।

⁹⁹ मूलपाठः – स्तोत्रपापप्रचाशनं- क.।

¹⁰⁰ ०सहस्राख्यं- क.।

¹⁰¹ अन्यत्र – दुर्गोपासनकल्पद्रुमे “नारसिंहं तथा स्तोत्रं स्तोत्रं श्रीरामसंज्ञकम्” इति पाठान्तरम्।

¹⁰² मूलपाठः – ०सतिस्तोत्र- क.।

अन्यत्र – ०सतिस्तोत्र- ड.।

¹⁰³ अत्र “श्लोकाष्टकं नैलकण्ठं शैवं नामसहस्रकम्” इत्याधिकपाठो दुर्गोपासनकल्पद्रुमे।

पौत्रो रुचिस्ततो¹⁰⁴ यश्च इन्द्राक्षीस्तोत्रमेव च ॥ ३१ ॥

वैष्णवं च महालक्ष्मीस्तोत्रमिन्द्रेण¹⁰⁵ भाषितम्।

भार्गवाख्येन¹⁰⁶ रामेण शप्तान्यन्यानि¹⁰⁷ कारणा[त्] ॥ ३२ ॥¹⁰⁸

इत्युक्तं¹⁰⁹ पार्वति नाथ सप्तशत्या¹¹⁰ महाफलम्।

तस्य श्रवणमात्रेण सर्वरोगप्रसांजयः ॥ ३३ ॥

माधुर्यमक्षरं व्यक्तपदच्छेदस्तु¹¹¹ सुस्वरः।

धैर्यं रघुं गुरुं चैव षडेते¹¹² पाठका गुणा[ः] ॥ ३४ ॥

गीती शीघ्री शिरःकंपी¹¹³ यथा लिखितपाठनम्¹¹⁴।

104 दुर्गोपासनाकल्पद्रुमे "पौत्रो रुचिस्ततो" इति पाठान्तरम्।

105 मूलपाठः – ०मिन्द्रेण- क.।

अन्यत्र – ०मिन्द्रेण- ड.।

106 मूलपाठः – भगवाख्येन- क.।

107 सप्तसत्यानि- क.।

108 अन्यत्र – अत्र "अनेन गीतासप्तशत्यादीनां शापाभावो लभ्यते" इत्याधिकपाठः- दु०क०द्रु०, पृ० १५५।

109 मूलपाठः – इत्युक्ता- क.।

110 ०सत्या- क.।

111 अन्यत्र – "व्यक्तिः पदच्छेदस्तु" इति पाठान्तरं सर्वमंगलायाम् (पृ० ३१)।

112 मूलपाठः – धैर्यं रघुगुरुश्चैव षडेते- क.।

अन्यत्र – सर्वमंगलायां "धैर्यं लयसमर्थं च षडेते" इति पाठान्तरम्।

113 मूलपाठः – शितैशीघ्रशीरःकठ- क.।

114 ०पाठका- क.।

अनर्थज्ञोऽल्पबुद्धिं¹¹⁵ च षडेते¹¹⁶ पाठकाधमा[:]¹¹⁷ ॥ ३५ ॥

[॥ अथ चामुण्डामन्त्रकथनम् ॥]¹¹⁸

अथात[:]¹¹⁹ संप्रवक्ष्यामि चामुण्डाया महामनुः ।

नवदुर्गात्मकं यस्य स्मरणाद्भुक्तिमुक्तयः¹²⁰ ॥ ३६ ॥

सुरथाय प्रसादेन¹²¹ राज्यं प्राप्य¹²² भवेन्मनुः¹²³ ।

संसारबन्धनिर्णाशि¹²⁴ ज्ञानप्राप्तं समाधिना ॥ ३७ ॥

मार्कण्डेयपुराणोक्तं चरित्रं त्रितयं तव ।

¹¹⁵ अनर्थज्ञोऽल्पबुद्धि- क. ।

अन्यत्र – अनर्थज्ञप्रबुद्धि- ड. ।

"अनर्थज्ञोऽल्पकंठः" इति पाठान्तरं सर्वमंगलायाम् ।

¹¹⁶ मूलपाठः – षडेते- क. ।

¹¹⁷ अन्यत्र – अत्र ड. हस्तलेखः सम्पूर्णः । तस्य पुष्पिका एषा- "इति वाराहितन्त्रे समाप्तः (०तन्त्रं समाप्तम्) ॥ शुभम् ॥" ।

¹¹⁸ भाष्यम् – चामुण्डामन्त्रकथनं मिलितं मेरुतन्त्रे (मे० २३।१०७०-११६०) ।

¹¹⁹ मूलपाठः – स्मरना०- क. ।

¹²⁰ सुरथायत्प्रसादेन- क. ।

¹²¹ प्राप्त्य- क. ।

¹²² भवेन्मनुः- क. ।

¹²³ ०नासाणि- क. ।

जपाद्यस्य फलं दद्यात्तं मनुं वच्मि साम्प्रतम् ॥ ३८ ॥

वाग्लज्जाकामबीजानि¹²⁴ चामुण्डायै पदं वदेत्।

विच्चे¹²⁵ नवार्णमन्त्रोऽयं शक्तिमन्त्रोत्तमोत्तमः¹²⁶ ॥ ३९ ॥¹²⁷

ब्रह्माविष्णुमहेशास्तु मुनयोऽस्य¹²⁸ प्रकीर्तिताः।

गायत्र्युष्णिगनुष्टुप् [च]¹²⁹ छन्दस्त्रयमुदीरितम्¹³⁰ ॥ ४० ॥

देव्योऽस्य [तु]¹³¹ महाकाली महालक्ष्मी[:] सरस्वती।

नन्दाशाकंभरीभीमाशक्तित्रयमुदाहृतम् ॥ ४१ ॥

तिस्रोऽस्य शक्तयो दुर्गा भ्रामरी रक्तदन्तिका।

अग्निवायुभगास्तत्त्वं प्राग्वद्व्यादिकं न्यसेत् ॥ ४२ ॥¹³²

¹²⁴ वाग्लज्जां०- क.।

¹²⁵ विच्चे- क.।

¹²⁶ ०मन्त्रोत्तमोत्तमः- क.।

¹²⁷ भाष्यम् – अतो मन्त्रः- ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे।

¹²⁸ मूलपाठः – मुनयास्य- क.।

¹²⁹ अन्यत्र – यथा मे० (२३।१०७४)।

¹³⁰ मूलपाठः – छंदस्तुयमुदिरिति- क.।

¹³¹ अन्यत्र – यथा मे० (२३।१०७५)।

मूलपाठः – दैव्योस्य[x] - क.।

¹³² अन्यत्र – मे० (२३। १०७७) एषोऽधिकपाठः- स्तनयोः शक्तिबीजानि तत्त्वानि हृदये पुनः। तत एकादश्यासान्कुर्यादिष्टफलप्रदान् ॥ प्रथमं मातृकान्यासं प्रागुक्तं च समाचरेत् ॥

कृतेन येन देवस्य सारूप्यं¹³³ याति¹³⁴ मानव[:].।

अथ द्वितीयं कुर्वीत¹³⁵ न्यासं सारस्वताभिधम् ॥ ४३ ॥

बीजत्रयं तु मन्त्राद्य[.] तारादिहृदयान्तकम्।

षडक्षरो भवेन्मन्त्रो नवस्थानेषु विन्यसेत् ॥ ४४ ॥

कनिष्ठानामिकामध्यातर्जन्यंगुष्ठयुग्मके।

करमध्ये हस्तपृष्ठे¹³⁶ मणिबंधे च कूर्परे¹³⁷ ॥ ४५ ॥

हृदयादिषडङ्गेषु जातियुक्तं पुन[र] न्यसेत्।

अस्मिन्सारस्वतन्यासे कृते जाड्यं¹³⁸ विनश्यति ॥ ४६ ॥

न्यासः कार्यः¹³⁹ सप्तशत्याः¹⁴⁰ पाठे कामविशेषतः।

ततस्तृतीयं कुर्वीत न्यासं मातृगणादिकम्¹⁴¹ ॥ ४७ ॥

मायाबीजादिका ब्रह्मी पूर्वतः पातु मां सदा।

133 मूलपाठः – सारूप्य- क.।

134 जाति- क.।

135 कुर्वीतं- क.।

136 ०पृष्ठे- क.।

137 कूर्परे- क.।

138 जाड्यं- क.।

139 कार्याः- क.।

140 सप्तशत्याः- क.।

141 ०गनादिकं- क.।

माहेश्वरी तथाग्नेय्यां कौमारी दक्षिणे[ऽ]वतु ॥ ४८ ॥

वैष्णवी पातु काष्ठायां¹⁴² वाराही पश्चिमे[ऽ]वतु।

इन्द्राणी पावने कोणे चामुण्डा चोत्तरे[ऽ]वतु ॥ ४९ ॥

ऐशाने तु महालक्ष्मीरूर्ध्व¹⁴³ व्योमेश्वरी तथा।

सप्तद्वीपेश्वरी भूमौ रक्षेत्कामेश्वरी¹⁴⁴ तले¹⁴⁵ ॥ ५० ॥

तृतीयेऽस्मिन्¹⁴⁶ कृते न्यासे त्रैलोक्यविजयी भवेत्।

न्यास['] चतुर्थ['] कुर्वीत नन्दजादिसमन्वितम् ॥ ५१ ॥

नन्दजा पातु पूर्वाङ्गं¹⁴⁷ कमलाङ्कुशमण्डिता।

खड्गपात्रकरा पातु दक्षिणे रक्तदन्तिका ॥ ५२ ॥

पृष्ठे शाकंभरी पातु पुष्पपल्लवसंयुता¹⁴⁸।

धनुर्बाणकरा दुर्गा वामे पातु सदैव माम् ॥ ५३ ॥

शिरःपात्रकरा¹⁴⁹ भीमा मस्तका[च] चरणावधि।

¹⁴² अन्यत्र – “कौण्डिन्यां” इति पाठो मे० (२३।१०८४)।

“नैऋत्ये” इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।११७)।

¹⁴³ मूलपाठः – महाक्ष्म्यारूर्ध्व- क.।

¹⁴⁴ रक्षेत्कामेश्वरी- क.।

¹⁴⁵ अन्यत्र – “तथा” इति पाठो मे० (२३।१०८६)।

¹⁴⁶ मूलपाठः – तृतीयस्मिन्- क.।

¹⁴⁷ पूर्वाङ्गं- क.।

¹⁴⁸ पृष्ठेपल्लवसंयुतं- क.।

पादादिमस्तकं यावद्भ्राम[री चित्र]कान्तिकृत्¹⁵⁰ ॥५४॥

तुर्यं न्यासं नरः कुर्वन्¹⁵¹ जरामृत्युं¹⁵² व्यपोहति।

ब्रह्माख्यमथ¹⁵³ कुर्वीत न्यासं पंचकमुत्तमम् ॥५५॥

पादादिनाभिपर्यन्तं ब्रह्मा पातु सनातनः¹⁵⁴।

नाभे[र] विशुद्धिपर्यन्तं पातु नित्य['] जनार्दनः ॥५६॥

विशुद्धे[र] ब्रह्मरन्ध्रान्तं¹⁵⁵ पातु रुद्रखिलोचनः¹⁵⁶।

हंस[:] पातु पदद्वंद्वं¹⁵⁷ वैनतेयः¹⁵⁸ करद्वयम् ॥५७॥

चक्षुषी वृषभः पातु सर्वाङ्गानि¹⁵⁹ गजाननः।

149 शिरःपातुकरा- क.।

150 या[--]वद्भ्रामकांतिकाभृत- क.।

अन्यत्र – “यावद्भ्रामरी चित्रकान्तिकृत्” दुर्गाकल्पद्रुमे (पृ० २३४) च मन्त्रमहोदध्यां (१८।१२२) च मे० च (२३।१०९०)।

151 “कुर्याज्” इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।१२३)।

152 मूलपाठः – जलामृत्युं- क.।

153 ब्राह्माद्यमथ- क.।

अन्यत्र – “ब्रह्माद्यमथ” इति पाठो मे० (२३।१०२१)।

154 “सदातनः” इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।१२४)।

155 मूलपाठः – ब्रह्मरन्ध्रान्तं- क.।

156 रुद्रेत्रिलोचन- क.।

157 पदद्वंद्व- क.।

158 वैनतेये- क.।

159 सर्वाङ्गानि- क.।

परापरौ¹⁶⁰ देहभागौ पात्वानन्दमयो¹⁶¹ हरिः ॥ ५८ ॥

कृतेऽस्मिन्¹⁶² पंचमे न्यासे सर्वान्कामानवाप्नुयात्।

षष्ठं न्यासं ततः कुर्यान्महालक्ष्म्यादिसंयुतम् ॥ ५९ ॥

मध्य['] पातु महालक्ष्मीरष्टादशभुजान्विता।

ऊर्ध्वं सरस्वती¹⁶³ पातु भुजैरष्टाभिरूर्जिता¹⁶⁴ ॥ ६० ॥

अधः पातु महाकाली दशबाहुसमन्विता।

सिंहो हस्तद्वयं पातु¹⁶⁵ परहंसो[ऽ]क्षियुग्मकम् ॥ ६१ ॥

महिषादिसमारूढो¹⁶⁶ यमः पातु पदद्वयम्।

महिषश्चण्डिकायुक्तः सर्वाङ्गानि महेश्वरी¹⁶⁷ ॥ ६२ ॥

षष्ठे[ऽ]स्मि[न्] विहिते¹⁶⁸ न्यासे सद्गतिं¹⁶⁹ प्राप्नुयान्नरः।

160 पारापरौ- क.।

161 याचानन्दमयो- क.।

162 कृतस्मिन्- क.।

163 ऊर्ध्वसरस्वति- क.।

164 ०रुजिता- क.।

165 पातुः- क.।

166 अन्यत्र – "महिषं हि समारूढो" इति पाठो मे० (२३।१०९८)।

“महिषं दिव्यमारूढो” इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।१३०)।

167 "ममावतु" इति पाठो मे० (२३।१०९८), मन्त्रमहोदध्यां च (१८।१३०)।

168 मूलपाठः – चिहिते- क.।

169 सद्गति- क.।

मूलाक्षरन्यासरूपं¹⁷⁰ ततः कुर्वीत सप्तमम् ॥ ६३ ॥

ब्रह्मरन्ध्रे नेत्रयुगे¹⁷¹ श्रुत्योर्नासिकयो[र] मुखे।

पायौ मूलमनो[र] वर्णान्¹⁷² ताराद्यान्नमःसंयुतान्¹⁷³ ॥ ६४ ॥

विन्यसेत्सप्तमे न्यासे कृत्वतिलाक्षयो¹⁷⁴ (?) भवेत्।

पादयो[र]¹⁷⁵ ब्रह्मरन्ध्रान्तं पुनस्तानेव¹⁷⁶ विन्यसेत् ॥ ६५ ॥

येस्तस्मिन्नष्टमेदिन्याः¹⁷⁷ सर्वदुःख[ः] विनश्यति।

कुर्वीत नवमं¹⁷⁸ न्यासं मन्त्रव्याप्तिस्वरूपकम् ॥ ६६ ॥

मस्तकाच्चरणं¹⁷⁹ यावच्चरणान् मस्तकावधि।

पुरोदक्षे पृष्ठदेशे वामभागेऽष्टदश¹⁸⁰ न्यसेत्¹⁸¹ ॥ ६७ ॥

170 मूलाक्षरेन्यासरूपं- क.।

171 अन्यत्र – “नेत्रयुग्मे” इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।१३२)।

172 मूलपाठः – वर्णान्- क.।

173 ताराद्यान्नमयोयुतान्- क.।

174 अन्यत्र – “कृते रोगक्षयो” इति पाठो मे० (२३।११०१) मन्त्रमहोदध्यां च (१८।१३३)।

175 “पायुतो” इति पाठो मे० (२३।११०२) मन्त्रमहोदध्यां च (१८।१३३)।

176 मूलपाठः – पुनस्तोतेव- क.।

177 अन्यत्र – “कृतेऽस्मिन्नष्टमे न्यासे” इति पाठो मे० (२३।११०१) मन्त्रमहोदध्यां च (१८।१३३)।

178 मूलपाठः – नपनं- क.।

179 मस्तकाच्चरणं- क.।

180 वामभागेऽष्टदशा- क.।

181 अन्यत्र – “वामभागेऽष्टदशो न्यसेत्” इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।१३५)।

मूलमन्त्रकृतो¹⁸² न्यासो नवमो देवतासिद्धिः।

ततः कुर्वीत दशमं षडंगन्यासमुत्तमम् ॥ ६८ ॥

मूलमन्त्रं जातियुक्तं हृदयादिषु विन्यसेत्।

कृतेऽस्मिन्दशमे न्यासे¹⁸³ त्रैलोक्यं वशमानयेत्¹⁸⁴ ॥ ६९ ॥

चण्डीपाठे[ऽ]पि कर्त्तव्या न्यासा[ः] स्वेष्टप्रदायकाः¹⁸⁵।

दद्यान्न्यासोक्तफलदं¹⁸⁶ कुर्यादेकादश ततः¹⁸⁷ ॥ ७० ॥

खड्गिनीशूलिनीत्यादिपठित्वा श्लोकपञ्चकम्।

आद्यं कृष्णतरं बीजं ध्यात्वा सर्वाङ्गकं¹⁸⁸ न्यसेत् ॥ ७१ ॥

शूलेन पाहि नो देवीत्यादिश्लोकचतुष्टयम्।

पठित्वा सूर्यसदृशं द्वितीयं पृष्ठतो¹⁸⁹ न्यसेत् ॥ ७२ ॥

ततः षडङ्गं कुर्वीत विभक्तै[र्] मूलवर्णकैः।

"वामभागेषु सन्न्यसेत्" इति पाठो मे० (२३।११०४)।

182 मूलपाठः – मूलमन्त्रकृते- क.।

183 कृतोस्मिन्दशमेमासे- क.।

184 अन्यत्र – "वशगं भवेत्" इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।१३७)।

185 "न्यासाश्चेष्टप्रदायकाः" इति पाठो मे० (१८।११०६)।

186 मन्त्रमहोदध्यां (१८।१३८) "दशन्यासोक्तफलदं" इति पाठान्तरम्।

187 मूलपाठः – न्ततः- क.।

188 अन्यत्र – "सर्वाङ्गके" " इति पाठो मे० (२३।११०७) मन्त्रमहोदध्यां च (१८।१३९)।

189 मूलपाठः – पृष्ठतो- क.।

अन्यत्र – "सर्वतो" इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।१४०)।

एकेनैकेन¹⁹⁰ चैकेन चतुर्भिर्युग्मकेन च ॥ ७३ ॥

समस्तेनैव मन्त्रेण कुर्यादंगानि षट् क्रमात्।

शिखायां नेत्रयोः श्रुत्योर्नसोर्वक्त्रे¹⁹¹ गुदे न्यसेत् ॥ ७४ ॥

मन्त्रवर्णान्¹⁹² समस्तेन व्यापकं श्रेष्ठकंश्चरेत्¹⁹³।

ततो देवी[.] ततो ध्याये[त्] कालिकाध्यानमुच्यते ॥ ७५ ॥

दशास्यां दशपादा[.] च¹⁹⁴ दशहस्तां विधिस्तुताम्।

इन्द्रनीलद्युतिं खड्गं चक्रं शंखं शिरः शरान् ॥ ७६ ॥

दक्षहस्तेषु दधती[.] गदां शूलं भुशुण्डिकाम्¹⁹⁵।

परिधांश्च धनुर्बाणौ¹⁹⁶ दधती[.] ब्रह्मसंस्तुताम् ॥ ७७ ॥

मधुकैटभनाशार्थ[.] सालंकारां त्रिवीक्षणाम्।

ततो ध्यायेन्महालक्ष्मीं महिषासुरमर्दिनी[म्] ॥ ७८ ॥

190 मूलपाठः – एकेनैकेम- क.।

191 ॥ श्रुभ्योर्नसोर्वक्त्रे- क.।

192 ०वर्णो- क.।

193 अन्यत्र – "व्यापकाष्टकमाचरेत्" इति पाठो मे० (२३।११११)।

"व्यापकं त्वष्टशश्चरेत्" इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।१४३)।

194 मूलपाठः – व- क.।

195 तुतुण्डिका- क.।

196 धनुर्वाणं- क.।

समस्तदेवताते[जो]जा[तां]¹⁹⁷ पद्मासनस्थिताम्।

अष्टादशभुजामक्षमालां पद्मं च सायकान्¹⁹⁸ ॥ ७९ ॥

खड्गं वज्रं¹⁹⁹ गदां चक्रं दक्षहस्ते कमण्डलुम्।

शंख['] च दधती['] वामे शक्तिं²⁰⁰ च परशुं धनुः ॥ ८० ॥

चर्मदण्डौ²⁰¹ सुरापात्रं घण्टा['] पाशं त्रिशूलकम्।

सरस्वती['] ततो ध्याये[च] छरश्चन्द्रसमप्रभाम् ॥ ८१ ॥

शंख['] च मूशलं चक्रं²⁰² बाणान् दक्षेषु²⁰³ विभ्रती[म्]।

घण्टां शूलं हलं चापं वामहतेषु विभ्रती[म्] ॥ ८२ ॥

गौरीदेहसमुद्भूतां नृणामानन्ददायिनीम्।

अधारभूतां जगतः शुम्भादिकविमर्दिनीम् ॥ ८३ ॥

अधिष्ठात्रीं तृतीयस्य त्रिचरित्र[']²⁰⁴ स्मरेत्सदा।

197 ०देवताते[x]नी[x]- क.।

198 सायकं- क.।

199 वज्रं- क.।

200 शाक्तं- क.।

201 चर्मदण्डो- क.।

202 चक्रे- क.।

203 बाणोन्दक्षेषु- क.।

204 अन्यत्र – "तृतीयं हि चरित्रं च" इति पाठो मे० (२३।१११९)।

एवं ध्यात्वा जपेल्लक्षचतुष्कं तदंशाशतः²⁰⁵ ॥ ८४ ॥

पायसान्नेन जुहुयात्पूजिते हेमरत्नभिः ।

जयादिशक्तिभिर्युक्तपीठे देवी[.] समर्चयेत् ॥ ८५ ॥

एतन्मन्त्रातिवृत्तस्य षड्कोणाष्टदलान्वितम्²⁰⁶ ।²⁰⁷

श्रिया च नैर्ऋते विष्णुं वायव्ये भूमया शिवम् ॥ ८६ ॥

चित्रारयन्तं²⁰⁸ महिष[.] प्राक्कोणे मृगपं यजेत् ।

षड्कोणेषु²⁰⁹ च पूर्वादौ नन्दजां²¹⁰ रक्तदन्तिकाम् ॥ ८७ ॥

शाकम्भरी[.] तथा दुर्गा भीमां च भ्रामरी[.] यजेत् ।

तारस्वबीजपूर्वश्च²¹¹ ज्ञे[.]न्ता हृदयसंयुताः ॥ ८८ ॥

सर्वासामेव शक्तीनां नाममन्त्रा जपे²¹² मताः ।

205 "तदंशाशतः" इति पाठान्तरं मन्त्रमहोदध्याम् (१८।१४७)।

206 मूलपाठः – ऽदलान्वितः- क.।

207 अन्यत्र – "एतद्यन्त्रं वृत्तत्रयस्रषड्कोणाष्टदलान्वितम्" इति पाठान्तरं मे० (२३।११२१)।

208 "विदारयन्तं" इति पाठो मे० (२३।११२२)।

209 मूलपाठः – षड्कोणेषु- क.।

210 नन्दया- क.।

211 ऽपूर्वाण- क.।

212 जये- क.।

ततश्चाष्टदले²¹³ ब्राह्मी[.] माहेशी²¹⁴ च कुमारिकाम् ॥ ८९ ॥

वैष्णवीं चैव वाराहीं नारसिंहीं सुरेन्द्रजाम्²¹⁵ ।

चामुण्डामथ तद्वाह्ये पंचविंशदले²¹⁶ जपेत्²¹⁷ ॥ ९० ॥

विष्णुमायां चेतनां च बुद्धिं निद्रां क्षुधां तथा ।

छाया[.] शक्तिं परां तृष्णा[.] क्षान्तिं²¹⁸ जातिं तदुत्तरम्²¹⁹ ॥ ९१ ॥

लज्जा[.] शान्तिं तथा श्रद्धां कीर्ति[.] लक्ष्मी[.] धृति[.] तथा ।

वृत्तिं श्रुतिं स्मृतिं चापि दयां तुष्टिं ततः परम् ॥ ९२ ॥

पुष्टिं च मातरं भ्रान्तिमर्चयेद्भूपुरेषु च ।

चतुष्कोणेषु²²⁰ गणपं क्षेत्रेशं²²¹ बटुकं तथा ॥ ९३ ॥

213 ततःश्चाष्टदले- क.।

214 महेशिं- क.।

215 अन्यत्र – "तथेन्द्राणीं प्रपूजयेत्" इति पाठो मे० (२३।११२५)।

216 "चतुर्विंशदले" इति पाठो मे० (२३।११२६)।

217 मूलपाठः – जयेत्- क.।

218 क्षाति- क.।

219 तदुत्तलं- क.।

220 चतुःकोणेषु- क.।

221 क्षेत्रेश- क.।

योगिनीञ्च सुरेशाद्यांस्तद्वाह्ये²²² अयुधानि²²³ च।

मार्कण्डेयपुराणोक्तं²²⁴ नित्यं चण्डीस्तवं पठेत्॥ ९४ ॥

पुटितं मूलमन्त्रेण जपेन्नाप्नोति²²⁵ वाञ्छितम्।

कलौ न चण्डीसदृशी सिद्धिदा भुवने त्रये॥ ९५ ॥

वामदक्षिणमार्गाभ्यामधिकारिफलप्रदा।

तत्रादिमं चरित्रं च रोगनाशाय योजयेत्॥ ९६ ॥

उपस्वर्गविनाशाय²²⁶ मध्यमे योजयेद्बुधः।

अन्त्य[.] विषयकामस्तु चरित्रं परिशीलयेत्²²⁷॥ ९७ ॥

चरित्रद्वयशीलस्य न वंशश्छिद्यते²²⁸ क्वचित्।

पठेदद्यात्रिचरित्रं²²⁹ तु विपत्तिस्तस्य²³⁰ नश्यति²³¹॥ ९८ ॥

अनाद्यं पठते यस्तु मारयेदचिराद्रिपून्।

222 सुरेशाद्यांस्तद्वाह्य- क.।

223 आयुधानि- क.।

224 ०पुराणोक्तं- क.।

225 अन्यत्र – “जपेन्नाप्नोति” इति पाठो मे० (२३।११३०) मन्त्रमहोदध्यां च (१८।१५८)।

226 “उपस्वर्गविनाशाय” इति पाठो मे० (२३।११३२)।

227 मूलपाठः – परःशीलयेत्- क.।

228 वंशःक्रिद्यते- क.।

229 अन्यत्र – “पठेदाद्यं तु चरितं” इति पाठो मे० (२३।११३४)।

230 मूलपाठः – विपत्तंस्य- क.।

231 नश्यति- क.।

सार्थानुस्वारपद्यं²³² च सप्त[श]त्याश्च²³³ यो जपेत् ॥ ९९ ॥

यस्तन्मन्त्रैः पूटितं पृष्ठाङ्कस्य²³⁴ च संख्यया।

पठे[च] चण्डी[']²³⁵ तथाद्यन्ते सकामस्तस्य सिद्ध्यति ॥ १०० ॥

स्वशत्रून् दैत्यभावेन स्वमित्रान् देवताधिया।

भावयन्²³⁶ यो जपेच्चण्डी['] त्रिसंध्यं मासमात्रकम्²³⁷ ॥ १०१ ॥

मृता वा मृतकल्पो वा शत्रवः²³⁸ स्युर्न संशयः²³⁹।

सितपक्षादिमारभ्य²⁴⁰ चाष्टम्यन्तमिषस्य²⁴¹ च ॥ १०२ ॥

जपेल्लक्षं मनु['] होमं खाद्यैस्त्रिमधुरस्तुतैः।²⁴²

प्रत्यहं पूजये[द्] देवी['] चण्डीमाद्यन्तये²⁴³ पठेत् ॥ १०३ ॥

²³² ०स्वारिपद्यं- क.।

²³³ सप्त[x]त्यास्त- क.।

²³⁴ प्रसाकंश्य- क.।

²³⁵ अन्यत्र – "पठेच्च श्रीं" इति पाठो मे० (२३।११३६)।

²³⁶ "भावेन" इति पाठो मे० (२३।११३७)।

²³⁷ मूलपाठः – नासमात्रकं- क.।

²³⁸ शत्रुवः- क.।

²³⁹ स्युनर्संशयः- क.।

²⁴⁰ सितपक्षादिमारभ्य- क.।

²⁴¹ चाष्टम्यन्तमिषस्य- क.।

²⁴² अन्यत्र – "जपेल्लक्षमनुं होमः खाद्यैस्त्रिमधुरास्तुतैः" इति पाठो मे० (२३।११३९)।

²⁴³ "चण्डीमाद्यां तथा" इति पाठो मे० (२३।११३९)।

विप्रान् गुरुं समाराध्य वाञ्छितं²⁴⁴ लभते द्रुतम्।

सप्तशत्याश्चरिते²⁴⁵ तु प्रथमे पद्मभूमिनिः²⁴⁶ ॥ १०४ ॥

छन्दो गायत्रमुदितं महाकाली तु देवता।

वाग्बीजं पावकस्तत्त्वं धर्मार्थे विनियोजनम् ॥ १०५ ॥

प्रयोगानां तु नवतिर्मारणे²⁴⁷ मोहनेऽत्र²⁴⁸ तु।

मध्यमस्य चरित्रस्य मुनिर्विष्णुरुदाहृतः ॥ १०६ ॥

उष्णिक् छन्दो महालक्ष्मीर्देवता बीजमन्द्रिजा²⁴⁹।

वायुस्तत्त्वं धनप्राप्त्यै विनियोग उदाहृतः ॥ १०७ ॥

उच्चाटे²⁵⁰ स्तम्भने चात्र प्रयोगानां शतद्वयम्।

उत्तरस्य²⁵¹ चरित्रस्य मुनिः शंकर उच्यते ॥ १०८ ॥

महासरस्वती देवी त्रिष्टुप्छन्द उदाहृतम्।

कामबीजं रविस्तत्त्वं कामाप्त्यै विनियोजनम् ॥ १०९ ॥

²⁴⁴ मूलपाठः – वाञ्छितं- क.।

²⁴⁵ सप्तसत्याश्चरितै- क.।

²⁴⁶ पद्मभूमिनिः- क.।

²⁴⁷ नैवतिमारणे- क.।

²⁴⁸ मोहनेन- क.।

²⁴⁹ बीजमन्द्रिजा- क.।

²⁵⁰ उच्चाट- क.।

²⁵¹ अन्यत्र – "उत्तमस्य" इति पाठो मे० (२३।११४४)।

विद्वेषवश्योश्चात्र²⁵² प्रयोगा दिक्कृतैर्मिताः²⁵³।

एवं सप्तशतं²⁵⁴ चात्र प्रयोगाः परिकीर्तिताः ॥ ११० ॥

तस्मात्सप्तशतीत्येव²⁵⁵ प्रोक्तं व्यासेन धीमता।

महाविद्येत्यादिसप्तशक्तयः²⁵⁶ कल्पे तथादिमे ॥ १११ ॥

ब्रह्मेन्द्रगुरुशुक्राणां विष्णुरुद्रसुरद्विषाम्।

उपास्या²⁵⁷ देवता जातास्ताश्चात्र ब्रह्मणा स्तुताः ॥ ११२ ॥

तस्मात्सप्तशतीत्येव²⁵⁸ व्यासेन परिकीर्तिता।

सौम्यानि यानि रूपाणि यत्रापि²⁵⁹ परिकीर्तिताः ॥ ११३ ॥

उपास्या दक्षिणे मार्गे लक्ष्म्याद्याः सप्तशक्तयः।

लक्ष्मी[श] च ललिता काली²⁶⁰ दुर्गा [गा]यत्र्यरुंधती ॥ ११४ ॥

सरस्वती चेति सप्त उपास्या वाममार्गतः।

252 मूलपाठः – ०वश्ययोगश्च- क.।

253 दिक्कृतैर्मिताः- क.।

254 सप्तशति- क.।

255 ०शतीत्येव- क.।

256 ०सप्तसत्यः[x] - क.।

257 उपास्य- क.।

258 ०सतीत्येव- क.।

259 अन्यत्र – “रूपाणीत्यत्रापि” ” इति पाठो मे० (२३।११४७)

260 मूलपाठः – कालि- क.।

काली तारा छिन्नमस्ता सुमुखी भुवनेश्वरी ॥ ११५ ॥

बाला कुब्जेति²⁶¹ नवमः²⁶² सूचिताः संप्रकीर्तिताः²⁶³ ।

नाम्ना सप्तशती²⁶⁴ चेति मध्यमे चरिते द्विधा²⁶⁵ ॥ ११६ ॥

तत्तन्मन्त्रोक्तसंकेतैर्मन्त्रशक्तिः²⁶⁶ प्रजायते ।

एवं स्तवाभियुक्तानामित्यारभ्य तृतीयके ॥ ११७ ॥

चरिते²⁶⁷ सप्तसत्यस्तु²⁶⁸ चामुण्डान्ताः प्रकीर्तिताः ।

हंसयुक्तविमानाग्रे इत्यारभ्य प्रकीर्तिताः ॥ ११८ ॥

ब्रह्माण्याद्याः²⁶⁹ सप्तसत्यो²⁷⁰ वर्त्तमानास्तु तत्र च ।

वैवस्वते[S]न्तरे प्राप्ते इत्यारभ्य च सप्त तु ॥ ११९ ॥

²⁶¹ कुब्जेति- क.।

²⁶² अन्यत्र – "नवमः" इति पाठो मे० (२३।११५१)।

²⁶³ मूलपाठः – सुचितान्नप्रकीर्तिताः- क.।

²⁶⁴ सती- क.।

²⁶⁵ द्विधा:- क.।

²⁶⁶ तत्तन्मन्त्रोक्तसंकेतैर्मन्त्रव्यक्ति- क.।

²⁶⁷ चरित- क.।

²⁶⁸ अन्यत्र – "शक्तयस्सप्त" इति पाठो मे० (२३।११५३)।

²⁶⁹ मूलपाठः – ब्रह्माण्याद्यो- क.।

²⁷⁰ अन्यत्र – "सप्तसंख्या" इति पाठो मे० (२३।११५४)।

सत्याः²⁷¹ प्रोक्ताः स्वयं देव्याः[.] तस्मात्सप्तशती²⁷² मता।

सप्तशत्यास्तु²⁷³ सकलं तत्त्वं²⁷⁴ ब्रह्माहमेव²⁷⁵ हि ॥ १२० ॥²⁷⁶

पादोनं²⁷⁷ श्रीहरिर्वेत्ति²⁷⁸ [वेत्त्यर्धं तु प्रजापतिः।

व्यासस्तुर्याशकं वेत्ति]²⁷⁹ कोट्यंशमितरे जनाः²⁸⁰ ॥ १२१ ॥²⁸¹

[वर्णानां च पदानां]²⁸² च व्यत्यासस्तु²⁸³ प्रपंचितः।

शब्दशास्त्रविरुद्धो²⁸⁴ यः पाठः[.] सोऽशुभकर्मणि²⁸⁵ ॥ १२२ ॥

²⁷¹ मूलपाठः – सत्य- क.।

अन्यत्र – "शक्त्यः" इति पाठो मे० (२३।११५५)।

²⁷² मूलपाठः – ०सत्यास्तु- क.।

²⁷³ सप्तसत्यास्तु- क.।

²⁷⁴ तत्त्वां- क.।

²⁷⁵ शक्यपाठः – 'ब्रह्मोऽहमेव'।

²⁷⁶ अन्यत्र – "सप्तशत्यास्तु सप्तत्वं वेद्म्यहं सर्वमेव हि" इत्यर्धश्लोकपाठो मे० (२३।११५३)।

²⁷⁷ मूलपाठः – प्रादोचं- क.।

²⁷⁸ श्रीहरिर्द्वेत्ति- क.।

²⁷⁹ अन्यत्र – यथा मे० (२३।११५६-११५७)।

²⁸⁰ मूलपाठः – कोट्यंशमितनां- क.।

²⁸¹ अन्यत्र – मे० एषोऽधिकपाठः- "यथामन्त्रस्तु सिद्ध्यर्थं योज्यते क्रियतेऽथवा। बीजादिकं तथा सद्भिः कामनावशतः क्वचित्॥"

²⁸² अन्यत्र – यथा मे० (२३।११५८)।

²⁸³ मूलपाठः – व्यक्तामस्तु- क.।

²⁸⁴ शदशास्तु०- क.।

²⁸⁵ स्त्यैऽशुभकर्मणिः- क.।

शब्दशास्त्रविरुद्धस्तु²⁸⁶ पा[ठः]²⁸⁷ शान्तिकपौष्टिके।

सार्थे स तु पठेच्चण्डीस्तवं स्वेष्टपदाक्षरम्॥ १२३ ॥²⁸⁸

समाप्तौ तु महालक्ष्मीं ध्यात्वा कृत्वा षडंगकम्।

जपेदष्टशतं मूलं देवतायै निवेदयेत्॥ १२४ ॥

एवं यः कुरुते सोऽत्र²⁸⁹ नावसीदति जातुचित्²⁹⁰।

[॥ अथ शतचण्डीविधाननिरूपणम्॥]²⁹¹

शतचण्डीविधानं तु प्रवक्ष्यामि प्रिये नृणाम्॥ १२५ ॥

नृपोपद्रव[म्] आपन्ने दुर्भिक्षे भूमिकंपने²⁹²।

अतिवृष्ट्यामती वृष्टौ²⁹³ परचक्रभये क्षये॥ १२६ ॥

286 शब्दशास्त्रं- क.।

287 पा:[x]- क.।

288 अन्यत्र – "सार्थस्मृतिं पठेच्चण्डीस्तवं स्पष्टपदाक्षरम्" इत्यर्थश्लोकपाठो मे० (२३।११६०)।

289 मूलपाठः – सैत्र- क.।

290 अन्यत्र – "कुत्रचित्" इति पाठो मे० (२३।११६१)।

291 भाष्यम् – शतचण्डीविधानं मिलितं मे० (२३।११६१- १३००) मन्त्रमहोदधिं च (१८।१६९-२१२)।

292 मूलपाठः – आपन्नदुर्भिक्षभूमिकंपरे- क.।

293 अन्यत्र – "अतिवृष्ट्यामनावृष्टौ" इति पाठो मे० (२३।११६२) मन्त्रमहोदध्यां च (१८।१७०)।

सर्वे विघ्ना विनश्यन्ति²⁹⁴ शतचण्डीविधौ कृते।

रोगाणां वैरिनाशाय धनपुत्रसमृद्धये²⁹⁵ ॥ १२७ ॥

शंकरस्य भवान्या वा प्रासादनिकटे²⁹⁶ शुभम्।

मण्डपद्वारवेद्याद्यं²⁹⁷ कुर्यात्सध्वजतोरणम् ॥ १२८ ॥

तत्र कुण्डं प्रकुर्वीत प्रतीच्यां²⁹⁸ मध्यतोऽपि²⁹⁹ च।

स्नात्वा चतिकृतिं³⁰⁰ कृत्वा योजयेद्दशवाडवान्³⁰¹ ॥ १२९ ॥

जितेन्द्रिया[न्] सदाचारान् कुलीनान् सत्यवादिनः।

व्युत्पन्नांश्चण्डिकापाठे रतान् लज्जादयावतः ॥ १३० ॥

मधुपर्कविधानेन वस्त्रस्वर्णादिदानतः।

294 मूलपाठः – विनःश्यति- क.।

295 अन्यत्र – "रोगाणां वैरिणां नाशो धनपुत्रसमृद्धयः" इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् १८।१७१।

296 "प्रासादान्निकटे" इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम्।

297 मूलपाठः – ०वैद्याद्यं- क.।

298 प्रीताव्यां- क.।

299 मध्यतापि- क.।

300 अन्यत्र – "नित्यकृतिं" इति पाठो मे० (२३।११६५) मन्त्रमहोदध्यां च (१८।१७३-२०३)।

301 मूलपाठः – योजयेद्दशवाडवान्- क.।

अन्यत्र – "वृणुयाद्दशवाडवान्" इति पाठो मे० (२३।११६५)।

जपार्थमासनं मालां³⁰² दद्यात्तेभ्योऽपि³⁰³ भाजनम्³⁰⁴ ॥ १३१ ॥

ते हविष्यान्नमश्नन्तो³⁰⁵ मन्त्रार्थगतमानसाः।

भूमौ शयनाः प्रत्येकं जपेयुश्चण्डिकास्तवम्³⁰⁶ ॥ १३२ ॥

मार्कण्डेयपुराणोक्तं दशकृत्यः सचेतसः।

नवार्णं³⁰⁷ चण्डिकातन्त्रे³⁰⁸ जपेयुश्चायुतं पृथक् ॥ १३३ ॥

यजमानः³⁰⁹ पूजये[च] च कन्यानां³¹⁰ दशकं शुभम्।

द्विवर्षाद्या³¹¹ दशाब्दान्ताः³¹² कुमारी[ः] परिपूजयेत् ॥ १३४ ॥

नाधिकांगी[ः] न हीनाङ्गी³¹³ कुष्ठिनी³¹⁴ च व्रणाङ्किताम्।

302 मूलपाठः – जपार्थचासनंमाला- क.।

अन्यत्र – "पाद्यार्घ्यमासनमालां" इति पाठो मे० (२३।११६६)।

303 मूलपाठः – दद्यादित्योपि- क.।

304 अन्यत्र – "भाजनम्" इति पाठो मे० (२३।११६६) मन्त्रमहोदध्यां (१८।१७५) च।

305 मूलपाठः – हतविष्यान्नमश्नन्तो- क.।

306 {जकं}जपेसश्चण्डिकास्तवं- क.।

307 नवर्णं- क.।

308 अन्यत्र – "नवार्णचण्डिकामन्त्रं" इति पाठो मे०।

309 मूलपाठः – यजमानं- क.।

310 कन्यानां - क.।

311 द्विवर्षाद्यां- क.।

312 दशाकान्ताः- क.।

313 हिनाङ्गी- क.।

314 कुष्ठिनीं- क.।

अन्धकानां केकरां³¹⁵ च कुरूपां रोगयुक्तां³¹⁶ तु ॥ १३५ ॥

दासीनां भोगयुक्तां³¹⁷ च दुष्टां कन्यां न पूजयेत्।

विप्रा[.] सर्वेष्टसंसिद्धौ यशसे³¹⁸ क्षत्रियोद्भवाम्³¹⁹ ॥ १३६ ॥

वैश्यजा[.] धनलाभाय पुत्राप्त्यै³²⁰ शूद्रजा[.] यजे[त्]।

द्विवर्षा सा कुमार्युक्ता त्रिमूर्ति[र्] हायनत्रिका ॥ १३७ ॥

चतुरब्दा³²¹ तु कल्याणी³²² पंचवर्षा³²³ तु रोहिणी³²⁴।

षडब्दा कालिका प्रोक्ता चण्डिका सप्तहायना ॥ १३८ ॥

अष्टवर्षा शाम्भवी स्या[द्] दुर्गा च नवहायना।

सुभद्रा दशवर्षोक्ता तां मन्त्रैः परिपूजयेत् ॥ १३९ ॥

³¹⁵ अन्धकानांकेकरां- क.।

अन्यत्र – “अन्धां काणां केकरां” इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।१७९)।

“अन्धाक्षीं केकराक्षीं” इति पाठो मे० (२३।११७०)।

³¹⁶ मूलपाठः – रोगयुक्तं- क.।

अन्यत्र – “रोमयुक्तां” इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।१७९)।

³¹⁷ “दासीजातां रोगयुक्तां” इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।१७९)।

³¹⁸ मूलपाठः – यशमे- क.।

³¹⁹ क्षेत्रयोहरी- क.।

³²⁰ पुत्राप्तौ- क.।

³²¹ चतुराब्दा- क.।

³²² कल्याणी- क.।

³²³ पंचवर्षा- क.।

³²⁴ राहिनी - क.।

एकाब्दा याः प्रित्यभावाद्³²⁵ रुद्राब्दा[स्] तु विवर्जिताः³²⁶।

तासामावाहनमन्त्रः श्लोकरूपो निगद्यते ॥ १४० ॥

मन्त्राक्षरमयीं लक्ष्मीं मातृणां रूपधारिणी[म्]।

नवदुर्गात्मिकां साक्षात्कन्यामावाहयाम्यहम् ॥ १४१ ॥

कुमारिकादिकन्यानां पूजामन्त्रान्³²⁷ ब्रुवेऽधुना।

जगत्पूज्ये³²⁸ जगद्वन्द्ये सर्वशक्तिस्वरूपिणी ॥ १४२ ॥

पूजां गृहाण³²⁹ कौमारि जगन्मात्रे नमो[ऽ]स्तुते।

त्रिपुरां त्रिपुराधारां³³⁰ त्रिव[र्ग]ज्ञानरूपिणी[म्] ॥ १४३ ॥

त्रैलोक्यवन्दिता['] देवि त्रिमूर्तिं पूजयाम्यहम्।

कालात्मिका['] कलातीतां कारुण्यहृदयां शिवाम् ॥ १४४ ॥

कल्याणजननीं नित्यां कल्याणीं पूजयाम्यहम्।

कामचारां³³¹ शुभां कन्तां कालचक्रस्वरूपिणीम् ॥ १४५ ॥

³²⁵ ०भावौ- क.।

³²⁶ अन्यत्र – "एकाब्दां ह्यप्रित्यभावादुद्रान्तु विवर्जयेत्" इति पाठो मे० (२३।११७३)।

³²⁷ मूलपाठः – पूजामन्त्रा[च]- क.।

³²⁸ जगत्पूज्य- क.।

³²⁹ गृहान- क.।

³³⁰ त्रिपुराधातुः- क.।

³³¹ कामचारी- क.।

कामदां करुणोदारां कालिकां पूजयाम्यहम्।

चण्डिवीजां³³² चण्डिमयीं³³³ चण्डमुण्डप्रभञ्जनीम् ॥ १४६ ॥

पूजयामि सदा देवीं³³⁴ चण्डिकां चण्डविक्रमाम्।

सदानन्दकरीं शान्तां सर्वदेवनमस्कृताम् ॥ १४७ ॥

सर्वभूतात्मिकां लक्ष्मीं शम्भवीं पूजयाम्यहम्।

दुर्गमे दुस्तरे³³⁵ कार्ये भवार्णवविनाशिनीम्³³⁶ ॥ १४८ ॥

पूजयामि सदा भक्त्या दुर्गां दुर्गातिनाशिनीम्।

सुन्दरीं स्वर्णवर्णाभां सूर्यसौभाग्यदायिनीम्³³⁷ ॥ १४९ ॥

सुभद्रजननी[.] देवी[.] सुभद्रां पूजयाम्यहम्।

एतैर्मन्त्रैर्लक्षणाद्यान्तां तां³³⁸ कन्यां समर्चयेत् ॥ १५० ॥

[ॐ] महामायायै³³⁹ विद्महे चण्डिकायै धीमहि तन्नो देवी प्रचोदयात् ॥

332 अन्यत्र – "चण्डीं पूज्यां" इति पाठो मे० (२३।११८१)।

“चण्डिवीरां” इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।१९१)।

333 “चण्डमायां” इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।१९१)।

334 “महादेवी” इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।१९१)।

335 मूलपाठः – दुर्गाभिदुस्तरे- क.।

336 भवदुक्क- क.।

337 अन्यत्र – “सुखसौभाग्यदायिनीम्” इति पाठो मे० (२३।११८४) मन्त्रमहोदध्यां च (१८।१९४)।

338 मूलपाठः – एतैर्मन्त्रैर्लक्षणाद्यान्तान्- क.।

गन्धैः पुष्पैः भक्ष्यैः भोज्यैः वस्त्रैराभरणैरपि।

वेद्याः विरचिते रम्ये सर्वतोभद्रमण्डले³⁴⁰ ॥ १५१ ॥

घण्टाः संस्थाप्य विधिवत्तत्रावाह्यार्चयेच्च छिवाम्।

तदग्रे कन्यकाश्चापि भोजयेद्ब्राह्मणानपि³⁴¹ ॥ १५२ ॥

उपचारैश्च विविधैः पूर्वोक्तावरणान्यपि।

एवं चतुर्दिनं³⁴² कृत्वा पञ्चमे होममाचरेत् ॥ १५३ ॥

पायासान्नैस्त्रिमध्वक्तैः द्राक्षारंभाफलैरपि।

मातुर्लिङ्गैरिक्षुखण्डैर्नारिकेलैः³⁴³ पुरैस्तिलैः³⁴⁴ ॥ १५४ ॥

जातीफलैराम्रफलैरन्यैर्मधुरवस्तुभिः।

सप्तशत्या³⁴⁵ दशावृत्त्या प्रतिश्लोकं हुतं चरेत् ॥ १५५ ॥

अयुतं च नवर्णेन स्थापितेऽग्नौ विधानतः।

339 माहामायै- क.।

340 रम्भसर्वतोभद्रमण्डपे- क.।

341 अन्यत्र – "पूजयेद्ब्राह्मणानपि" इति पाठो मे० (२३।११८७)।

342 मूलपाठः – चतुर्दिनं- क.।

343 मातुर्लुंगैरिक्षु०- क.।

344 अन्यत्र – "पुनस्तिलैः" इति पाठो मे० (२३।११८९)।

345 मूलपाठः – ०सत्या- क.।

कृत्वावरणदेवानां³⁴⁶ होमं तन्नाममन्त्रतः ॥ १५६ ॥

कृत्वा पूर्णाहुतिं सम्यग्देवमग्निं विसृज्य च।

अभिषिं[चेच्च] च यष्टारं विप्रौधःकलशोदकैः³⁴⁷ ॥ १५७ ॥

निष्कं सुवर्णमथवा प्रत्येकं दक्षिणां दिशेत्।

भोजये[च्च] चाथवा³⁴⁸ विप्रान्³⁴⁹ भक्ष्यभोज्यैः³⁵⁰ पृथग्विधैः ॥ १५८ ॥

तेभ्यो[ऽ]पि दक्षिणां दत्त्वा गृहीयादाशिषस्ततः³⁵¹।

एवं कृते जगद्वश्यं सर्वे नश्यन्त्युपद्रवाः ॥ १५९ ॥

राज्यं धनं यशः³⁵² पुत्रान् दृष्टमन्यं लभेत च³⁵³।

एत[द्] दशगुणां कुर्या[च्च] चण्डीसहस्रजं विधिम्³⁵⁴ ॥ १६० ॥

346 कृत्वाचरणदेवानां- क.।

347 कलशादकैः- क.।

348 अन्यत्र – "भोजयेच्च शतं" इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।२०३)।

“भोजयेच्च पृथग्” इति पाठो मे० (२३।११९३)।

349 मूलपाठः – चिप्रान्- क.।

350 भक्ष्यभोज्यैः- क.।

अन्यत्र – “भक्ष्यखाद्यैः” इति पाठो मे० (२३।११९३)।

351 मूलपाठः – गृहीया०- क.।

352 यशा- क.।

353 अन्यत्र – “पुत्रानिष्टमन्यल्लभेत च” इति पाठो मे० (२३।११९४)।

“पुत्रानिष्टमन्यल्लभेत सः” इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।२०४)।

354 मूलपाठः – विधिः- क.।

विद्यावतः³⁵⁵ सदाचारान् ब्राह्मणा[न्] शृणुयाच्छतम्³⁵⁶।

प्रत्यहं³⁵⁷ चण्डिकापाठान् विघ्नध्वस्तेदशामितान्³⁵⁸ ॥ १६१ ॥

अयुतं प्रजपे[द्] युद्धे³⁵⁹ प्रत्येकं नववर्णकम्।

पूर्वोक्ताः³⁶⁰ कन्यकाः मन्त्रपूर्वमन्त्रैः³⁶¹ शतं शुभाः³⁶² ॥ १६२ ॥

एवं दशाहं संपाद्य होमं कुर्युः प्रयत्नतः।

सप्तशत्या[ः] शतावृत्या प्रतिश्लोकं विधानतः ॥ १६३ ॥

लक्षसंख्यं नवर्णे च पूर्वोक्ते द्रव्यं संचयेत्³⁶³।

होतृभ्यो दक्षिणां दत्त्वा पूर्वोक्तान् भोजये[द्] द्विजान् ॥ १६४ ॥

सहस्रसम्मिता[न्] साधून् देव्याराधनतत्परान्³⁶⁴।

³⁵⁵ विद्यावतः- क.।

³⁵⁶ अन्यत्र – “वृणुयाच्छतम्” इति पाठो मे० (२३।११९५) मन्त्रमहोदध्यां च (१८।२०५)।

³⁵⁷ “प्रत्येकं” इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।२०६)।

³⁵⁸ “विदध्युस्ते शतोन्मितान्” इति पाठो मे० (२३।११९६)।

“विदध्युस्ते दिशामितान्” इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।२०६)।

³⁵⁹ “अयुतं च जपेयुस्ते प्रत्येकं च नववर्णकम्” इति पाठो मे० (२३।११९६) मन्त्रमहोदध्यां च (१८।२०६)।

³⁶⁰ मूलपाठः – पूर्वोक्तः- क.।

³⁶¹ अन्यत्र – “पूज्याः पूर्वमन्त्रैः” इति पाठो मे० (२३।११९७) मन्त्रमहोदध्यां च (१८।२०७)।

³⁶² मूलपाठः – शुभाः- क.।

³⁶³ अन्यत्र – “नववर्णं च पूर्वोक्तद्रव्यसञ्चयः” इति पाठो मे० (२३।११९८)।

“नववर्णेन पूर्वोक्तैर्द्रव्यसञ्चयैः” इति पाठो मे० मन्त्रमहोदध्याम् (१८।२०८)।

³⁶⁴ मूलपाठः – साधुन्देव्या- क.।

एवं सहस्रसंख्याके³⁶⁵ कृते चण्डीविधौ³⁶⁶ नृणाम् ॥ १६५ ॥

सिध्यत्यभीप्सितं³⁶⁷ सर्वदुःखौघं च³⁶⁸ विनश्यति।

मारीदुर्भिक्षरोगाद्या³⁶⁹ नश्यन्ति³⁷⁰ व्यसनोच्चयाः³⁷¹ ॥ १६६ ॥

नेमं विधिं वदे[द्] दुष्टे³⁷² खले चौरै गुरुद्वहि³⁷³।

साधौ³⁷⁴ जितेन्द्रिये दान्ते वदेद्विधिमिमं परम्।

एवं सा चण्डिका तुष्टा यष्टन् शोतृन्य³⁷⁵ (?) रक्षति ॥ १६७ ॥³⁷⁶

॥ इति श्रीवाराहीतन्त्रे दक्षिणाम्नायनिर्वाणपदे चतुर्दशपटलः ॥ १४ ॥

³⁶⁵ ०संख्याते- क.।

³⁶⁶ चण्डविधौ- क.।

³⁶⁷ सिध्यत्यहीप्सितं- क.।

³⁶⁸ ०दुःखैघश्च- क.।

³⁶⁹ मारीदुर्भगरोगाद्या- क.।

अन्यत्र – "नारीदुर्भगरोगाद्यां" इति पाठो मे० (२३।१२००)।

³⁷⁰ मूलपाठः – नश्यन्ति- क.।

³⁷¹ व्यसनोच्चया- क.।

³⁷² दुष्टैः- क.।

³⁷³ गुरुद्वहि- क.।

³⁷⁴ साधो- क.।

³⁷⁵ अन्यत्र – "वक्तृञ्छ्रोतृश्च" इति पाठो मन्त्रमहोदध्याम् (१८।२१२)।

³⁷⁶ "एवं सावर्णिका तुष्टा ब्रह्मशोतृन्मरक्षति" इति पाठो मे० (२३।१२०१)।

॥ पञ्चदशपटलः ॥¹

[॥ अथ सिद्धिलक्ष्मीसाधनम् ॥]²

॥ भैरव उवाच ॥

विप्रक्षेत्रियविद्भूद्रचाण्डालादि³ न भेद[श्] च।

कौलिकेषु च कर्मेषु सिद्धिमन्त्रो गरीयसि ॥ १ ॥

महाशून्यं तत्प्रवाहं त्रिशक्तिपरिमण्डितम्।

ततो बिंदुः⁴ ततः चन्द्र[ः] ततो योन्यष्टमं पुनः ॥ २ ॥

तदधो योजयेद्विद्वा[न्] योनिकुण्डान् महेश्वरि⁵।

अष्टाविंशतिमं भद्रे नादात्सप्तमसंस्थितम् ॥ ३ ॥

तद्वेश्मशिरसाभिन्ननति (?) प्रण[व]वर्जितः।

¹ पाठान्तरम् – पूर्वपटलरहिते ख.हस्तलेखे अस्य पटलस्य त्रयोदशश्लोकात् पुनः पाठो मिलितः। अतः ७४-८१ पत्राणि लुप्तानि सन्ति।

² भाष्यम् – सिद्धिलक्ष्मीसाधनं प्रतिपादितं त्रिदशडामराप्रत्यंगिराविषयकनानातन्त्रे (त्रि०प्र०तन्त्रं, पत्रे २६ बि, २७ अ)।

³ शक्यपाठः – ‘विप्रक्षेत्रियविद्भूद्रचाण्डालाणां’।

⁴ मूलपाठः – विदु- क.।

⁵ महेश्वरिः- क.।

पिण्डमेतन्महाभागे सर्वमन्त्रायणं^६ परम् ॥ ४ ॥

सर्वसान्निध्यकरणी^७ सर्वसिद्धिभयावहम्^८।

भोग्यमोक्षप्रदं^९ सारं देव्या[ः] पिण्डमुत्तमं ह्रस्वहीं (ह्रस्वर्फे) ॥ ५ ॥

सान्तान्तमादित[ः] कृत्वा षड्विंश[त्] तु^{१०} समुद्धरेत् ॥ ६ ॥

अधोर्ध्वे^{११} वह्निसंरूढं^{१२} मूर्ध्नि गुह्यनियोजितम्।

षष्ठवर्गान्तसंभिन्नं^{१३} देवी^{१४} एकाक्षरा स्मृता ॥ ७ ॥

ॐ क्रीं कंकाली^{१५} देवी दुष्टमारिणी मम कार्यसाधिनी हुं ह ५ स्वाहा ॥^{१६}

ककारात्सर्वमुत्पन्नं तेन सृष्टिस्वरूपिणी।

६ मन्त्रार्यणं- क.।

७ सर्वे शान्नित्यकरणी- क.।

८ अन्यत्र – "सर्वसिद्धिभयावहम्" इति पाठः त्रिप्रतन्त्रे (पत्रं २६ बि.)।

९ "भोग्यमोक्षप्रदं" इति पाठः त्रिप्रतन्त्रे।

१० "षड्विंशन्तु" इति पाठः त्रिप्रतन्त्रे।

११ मूलपाठः – अधोर्ध्व- क.।

१२ अन्यत्र – "वह्निसंपुटं" इति पाठः त्रिप्रतन्त्रे।

१३ मूलपाठः – षष्ठवर्गान्तसंभिन्नं- क.।

१४ देवी- क.।

१५ मूलपाठः – कंकालि- क.।

१६ अन्यत्र – तन्मन्त्रो नास्ति त्रिप्रतन्त्रे।

रेफः कालाग्निरुद्रश्च¹⁷ तेन संहाररूपिणी ॥ ८ ॥

ईकारे च महालक्ष्मी लोकत्रयविभाविनी।

तेनेयं पालिका शक्तिः सोमरस्यश्च¹⁸ बिन्दुना ॥ ९ ॥

एवं च व्यष्टिरूपेण¹⁹ सृष्टिस्थितिलयान्विता²⁰।

एवं समष्टिकारूपे तुरीया²¹ ब्रह्मरूपिणी ॥ १० ॥

चिदानन्दमयी साक्षात् विद्याशक्तिस्वरूपिणी।

शब्दब्रह्मस्वरूपा च नित्यानन्दस्वरूपिणी ॥ ११ ॥

सर्ववेदमयी साक्षात् नित्यानन्दप्रदायिनी।²²

जपसाध्या परा शक्तिर्नादमार्गनियोजिता ॥ १२ ॥

वाग्मन्दिरपदारुढा²³ भैरवीरूपधृक् यदा²⁴।

तदा स्मरेन्महाविद्यामिति सिद्धकमध्यगा[म्] ॥ १३ ॥²⁵

¹⁷ मूलपाठः - काराग्नि०- क.।

¹⁸ शक्यपाठः - 'समरस्यश्च'।

¹⁹ मूलपाठः - वेष्टिरूपेण- क.।

²⁰ श्रृष्टिस्थितिलयान्विका- क.।

²¹ तुरीय- क.।

²² पाठान्तरम् - "[xxx]त्यानन्दप्रदायिनी" इत्यादिना ख.हस्तलेखः पुनरारभते।

²³ मूलपाठः - ०पदारुढो- क., ख.।

²⁴ पदा- क., ख.।

²⁵ अन्यत्र - "तदा स्मरेन्महाविद्यां सिद्धिकालीजयक्रमाम्" इति पाठो त्रि०प्र०तन्त्रे (पत्रं २७ अ)।

सप्ताविंशतिलक्षाणि जप्त्वा चैव तु सिद्ध्यति।

योनिरुष्मा तथा तक्चं²⁶ (?) षट्कोणं कुण्डलीकुलम् ॥ १४ ॥

मायां नारायणं हंस अष्टधावाग्भवं स्मृत[म्]।

वाग्भवाष्टकमध्यस्थाम् एतद्वर्गविभेदतः ॥ १५ ॥

पूर्ववक्त्रं सिद्धिलक्ष्मी[र] दक्षिणं गुह्यकालिका।

कालसंकर्षिणीवक्त्रमुत्तरं²⁷ समुदाहृतम् ॥ १६ ॥

पश्चिमं तु²⁸ कुजावक्त्रमुर्ध्वं²⁹ प्रत्यंगिराभिधम्।

ध्यानमूर्तिमिदं³⁰ ज्ञेयं संसारार्णवतारणम् ॥ १७ ॥

भक्तिमुक्तिप्रदातारं सुखसौभाग्यवर्द्धनम्।

श्मशानाद्ये³¹ महाघोरे³² क्षन्त्रभ्याधयते[S]थवा³³ (?) ॥ १८ ॥

लघ्वाशी[.]³⁴ ध्यानसंयुक्ता³⁵ कृष्णाम्बरविभूषिताम्³⁶।

²⁶ पाठान्तरम् – नष्कं- ख.।

²⁷ मूलपाठः – कालशंकर्षणावक्त्रं- क., कालशंकर्षणीवक्त्रं- ख.।

²⁸ पाठान्तरम् – पश्चिमन्तु- ख.।

²⁹ मूलपाठः – कुजावक्त्रमुर्ध्वं- क., ख.।

³⁰ पाठान्तरम् – ध्यान{य}मूर्तिमिदे- क.।

³¹ श्मशानाद्ये- ख.।

³² महाघोर- क.।

³³ क्षन्त्रत्याधयतेथवा- ख.।

³⁴ लघ्वाशी - क.।

ध्यायेद्धोरां महाभीमां कृष्णरक्तभयानकाम् ॥ १९ ॥

कृशांगी[.]³⁷ प्रेतसंरूढा[.] दिग्वासां³⁸ विकृताननाम्।

प्रेतपंचात्र³⁹ संरूढां शिशुकर्णावलंबिनी[म्]⁴⁰ ॥ २० ॥

कपालहस्तां विकृतां रक्तपूर्णां शिवोद्यताम्⁴¹।

सर्पाभरणसंयुक्तां⁴² व्यालयज्ञोपवीतिनीम्⁴³ ॥ २१ ॥

अष्टादशभुजा[.] रौद्री⁴⁴ पंचवक्त्रत्रिलिचनाम्⁴⁵।

सर्वायुधधरा[.] रौद्री[.] भुक्तिमुक्तिफलप्रदा[म्] ॥ २२ ॥

अन्यत्र – "लघ्विनी" इति पाठो त्रि० प्र० तन्त्रे ।

शक्यपाठः – 'लघ्वङ्गी'।

³⁵ मूलपाठः – ०संयुक्तो- क., ख.।

³⁶ ०विभूषितः- क., ख. ।

³⁷ पाठान्तरम् – कृशांशी- क.।

³⁸ दिवासां- क.।

³⁹ मूलपाठः – प्रेतप्रेश्वात्र- क., प्रेतप्रेश्वात्र- ख.।

अन्यत्र – "प्रेतखंचात्र" इति पाठो त्रि० प्र० तन्त्रे।

⁴⁰ पाठान्तरम् – शिशुकर्णावलंबिनी- क.।

⁴¹ मूलपाठः – सिवोद्यतां-क., सवोद्यतां- ख.।

⁴² पाठान्तरम् – ०संयुक्तं- क.।

⁴³ व्यालयज्ञोपवीतिनी- क.।

⁴⁴ मूलपाठः – ०रौद्रां- क., ०रौद्रा- ख.।

⁴⁵ ०त्रिलोचनं- क., ख.।

[॥ अथ प्रत्यंगिरासाधनम् ॥]⁴⁶

देवी⁴⁷ प्रत्यंगिरा नाम सर्वापत्तिविधातिनी⁴⁸।⁴⁹

ॐ अं कं चं तथा टं तं पं⁵⁰ ह्रं भों ह्रीं समुच्चरेत्⁵¹ ॥ २३ ॥

ह्रंस उक्त्वा⁵² हुं⁵³ तथास्त्रं⁵⁴ स्वाहान्तः षोडशाक्षरः।⁵⁵

मुनिर्विधाता छन्दोष्टिर्देवताः षट् प्रकीर्तिताः ॥ २४ ॥

महावायु[र] महापृथ्वी महाकालस्तथैव⁵⁶ च।

46 भाष्यम् – प्रत्यंगिरासाधना प्रतिपादिता मेरुतन्त्रे (मे० २३।१०३९-१०६९) तथा पुरश्चर्यार्णवे (पु०, पृ० ८७६-८७९) तस्य उद्धारः।

47 मूलपाठः – देवी- क., ख.।

48 पाठान्तरम् – सर्वापत्तिविधातिनी- ख.।

49 अन्यत्र – “देवीं प्रत्यंगिरां नाम सर्वापत्तिविधातिनीम्।” इति पाठो मे० (२३।१०३८)। अत्र तत्पश्चादेषोऽधिकपाठः- “स्मरेदनन्यमनसा मानवो मानमाप्नुयात्”। एतदधिकपाठो नास्ति पु०। अत्र “अथातः संप्रवक्ष्यामि पुरकृत्यानिवारिणिम्” इत्यधिकपाठः। तत्पश्चात्- “देवीं प्रत्यंगिरां नाम सर्वापत्तिविधातिनीम्” इति पाठः (पृ० ८७६)।

50 पाठान्तरम् – प- ख.।

51 मूलपाठः – समुच्चरेत्- क., ख.।

52 पाठान्तरम् – उप्त्का- क.।

53 ह्रूं- ख.।

54 तथास्तुं- क.।

55 भाष्यम् – अतो मन्त्रः- ॐ अं कं चं टं तं पं ह्रं भों ह्रीं ह्रंस हुं फट् स्वाहा।

मेरुतन्त्रे प्रत्यांगिराया मन्त्रोद्धारपाठभेदोऽस्ति न तु पु० (पृ० ८७६)।

56 अन्यत्र – “महाकाशस्तथैव” इति पाठो मे० (२३।१०४०) पु० च (पृ० ८७६) ।

महासमुद्रनामा च महापर्वत एव च ॥ २५ ॥

महाग्निश्चेति⁵⁷ हूं⁵⁸ बीजं हीं शक्तिः परिकीर्तिता।

लज्जया⁵⁹ तु षडंगानि षड्विर्घान्वितया⁶⁰ चरेत् ॥ २६ ॥

मन्त्रदेवांस्ततो मन्त्री ध्यायेत्सुस्थिरमानसः।

[इति प्रत्यांगिरामन्त्रोद्धारः।]

नानारत्नचिराक्रान्तं वृक्षांभःश्रवणैर्मतम् ॥ २७ ॥⁶¹

व्याघ्रादिपशुभि[र] व्याप्तं मानयुक्तं⁶² गिरि[ः] स्मरेत्।

मत्स्यकूर्मादिबीजाद्यं नवरत्नसमन्वितम् ॥ २८ ॥

घनचयं⁶³ सकल्लोलमकूपारं⁶⁴ विचिन्तयेत्।

ज्वालावलीसमाक्रान्तं जगत्त्रितयमद्भुतम् ॥ २९ ॥

⁵⁷ मूलपाठः – महाश्विश्चेति- क., महाश्विश्चेति- ख।

⁵⁸ पाठान्तरम् – हुं- क.।

⁵⁹ मूलपाठः – लज्जाया- क., ख.।

⁶⁰ पाठान्तरम् – षड्विर्घान्वितया- ख.।

⁶¹ अन्यत्र – “नानार्त्नाचिराक्रान्तं वृक्षाम्भःश्रवणैर्युतम्” इति पाठो पु० (पृ० ८७६)।

“ताररत्नाचिराक्रान्तमंभः प्रसवणैर्युतम्” इति पाठो मे० (२३।१०४३)।

⁶² “सानुयुक्तं” इति पाठो मेरुतन्त्रे (२३।१०४३) पु० च (पृ० ८७६) ।

⁶³ पाठान्तरम् – घनछयं- क.।

अन्यत्र – “घनतोयं” इति पाठो मे० (२३।१०४४)।

“घनच्छायं” इति पु० (पृ० ८७६)।

⁶⁴ मूलपाठः – सकल्लोलमकूपारं- क., ख.।

पीतवर्णं महावह्निं संस्मरे[च] छत्रुशान्तये⁶⁵।

स्वरासमुत्थरे⁶⁶ कादौ मलिनं रुद्धभूदिवम् ॥ ३० ॥⁶⁷

पवनं संस्मरेद्विश्वं जीवनं प्राणरूपतः।

नदीपर्वतवृक्षादिकलिता ग्रामसंकुला ॥ ३१ ॥

आधारभूता जगतो ध्येया पृथ्वीह मन्त्रिणा⁶⁸।

सूर्यादिग्रहनक्षत्रकालचक्रसमन्वितम् ॥ ३२ ॥

निर्मलं गगनं ध्यायेत्प्राणिनामश्रयप्रदम्।

[इति प्रत्यांगिराध्यानम्।]

एवं षड्वेता⁶⁹ ध्यात्वा सहस्राणि तु षोडश ॥ ३३ ॥

जपेन्मन्त्रं दशांशेन षड्द्रव्यै[र] होममाचरेत्।

ब्रीहयस्तण्डुला आज्यं सर्षपाश्च जवास्तिलाः ॥ ३४ ॥⁷⁰

एतै[र] हुत्वा यथाभागं पीठे पूर्वोदिते यजेत्।

⁶⁵ पाठान्तरम् – छत्रशांतये- क.।

⁶⁶ स्वरास[x]त्थरे - ख.।

⁶⁷ अन्यत्र – "स्वरात्समुत्थरेणवौघमलिनमूर्ध्वभूविदम्" इति पाठो मे० (२३।१०४६)।

"त्वरा समुत्थरावौघमलिनं रुद्धभूविदम्" चेति पु० (पृ० ८७६)।

⁶⁸ मूलपाठः – मन्त्रिणा- क., ख.।

⁶⁹ पाठान्तरम् – षड्वेतां- ख.।

⁷⁰ अन्यत्र – "ब्रीहीश्च सतिलानाज्यं सर्षपांश्च यवांस्तिलान्" इति पाठो मे० (२३।१०५०)।

अङ्गादिक्पालवज्राद्यैरेवं⁷¹ सिद्धो भवेन्मनुः ॥ ३५ ॥

शत्रूपद्रवमायन्तो पूज्यात्तत्र त्रये[न] मनुम्।⁷²

अकारं पर्वताकारं धावन्तं शत्रुसंमुखम्⁷³ ॥ ३६ ॥

पतनोन्मुखमत्युग्रं प्राच्यां दिशि विचिन्तयेत्⁷⁴।

ककारं क्षुब्धकल्लोलं⁷⁵ प्लाविताखिलभूतलम् ॥ ३७ ॥

समुद्ररूपिणं भीमं⁷⁶ प्रतिच्यां⁷⁷ दिशि संस्मरेत्।

तुरीयपञ्चमाद्यणौ⁷⁸ पृथ्वीगणरूपिणौ⁷⁹ ॥ ३८ ॥

शत्रुवर्गबंधनौ⁸⁰ ध्वंयेन्नियजेततात्मन⁸¹।⁸²

⁷¹ मूलपाठः – अंगादिलंकावजाद्यैरेवं- क., अंगादिलंकावज्राद्यैरेवं- ख.।

⁷² अन्यत्र – "शत्रूपद्रव आपन्ने युञ्जीतात्र महामनुम्" इति पाठो मे० (२३।१०५०)।

⁷³ पाठान्तरम् – शत्रू- ख.।

⁷⁴ पिचिन्तयेत्- क.।

⁷⁵ मूलपाठः – क्षुब्धकल्लोलं- क., क्षुच्चकल्लोलं- ख.।

⁷⁶ पाठान्तरम् – भोमं- ख.।

⁷⁷ मूलपाठः – प्रतिव्यां- क., ख.।

⁷⁸ ऽपञ्चमाद्यणौ- क., ऽपञ्चमाद्यणौ- ख.।

⁷⁹ पाठान्तरम् – पृश्वा०- क.।

⁸⁰ शत्रूवर्ग०- ख.।

⁸¹ र्वियेन्नियतेततात्मन- ख.।

⁸² अन्यत्र – "शत्रुवर्गं च बध्नन्तौ चिन्तयेन्नियतात्मवान्" इति पाठो मे० (२३।१०५४)।

तदग्रिमं⁸³ वर्णयुग[.] शत्रो[र्]⁸⁴ निःश्वासपद्धतिम्⁸⁵ ॥ ३९ ॥

निराधानं⁸⁶ स्मरेन्मन्त्रं विदधद्विरिपुमाकुलम्⁸⁷ ।

मायादिवर्णत्रितयं⁸⁸ शत्रोर्नेत्रे श्रुती⁸⁹ मुखम् ॥ ४० ॥

प्रत्येकं तु निरुन्धानं⁹⁰ चिन्तयेत्साधकोत्तमः ।

वर्मसंक्षोभितं⁹¹ त्वस्त्रं रिपोराधारदेशतः ॥ ४१ ॥⁹²

उत्थाप्य वह्नि[.] तद्देहं⁹³ प्रदेहत्स⁹⁴ मनुं स्मरेत् ।

एवं वर्णान्स्मरेन्मन्त्रं जपेद्वर्णसहस्रकम् ॥ ४२ ॥

⁸³ मूलपाठः – तदग्रिमं- क., ख.।

⁸⁴ पाठान्तरम् – वर्णयुगशत्रौ- ख.।

अन्यत्र - "वर्मयुगं शत्रोर्" इति पाठो मे० (२३।१०५४)।

⁸⁵ मूलपाठः – निश्वासपद्धतिं- क., निश्वासपद्धतिं- ख.।

⁸⁶ अन्यत्र – "निरुन्धानं" इति पाठो मे० (२३।१०५५)।

⁸⁷ पाठान्तरम् – निपुमाकुलं- क.।

⁸⁸ "मायादिवर्णत्रितयं" इति क.हस्तलेखस्य पत्रस्य अन्तः शब्दः। अस्मात्पत्रात् क.हस्तलेखस्य पृष्ठासंख्या अक्रमेण भवति।

⁸⁹ मूलपाठः – शत्रोर्नेत्रश्रुती- क. शत्रोर्नेत्रश्रुती०- ख.।

⁹⁰ निरुन्धानं- क., ख.।

⁹¹ पाठान्तरम् – वर्मसंक्षोभितं - क.।

⁹² अन्यत्र - "वह्निसंक्षोभितं त्वस्त्रं रिपुमस्तकदेशतः" इति पाठो मे० (२३।१०५७)।

⁹³ पाठान्तरम् – तद्देहं- क.।

⁹⁴ मूलपाठः – प्रदेहन्स- क., प्रदेहन्स- ख.।

मण्डलं त्रितयादर्वाद्धारयत्येव⁹⁵ विद्विषम्।

एवं यः कुरुते कर्म प्राणायामजपादिभिः ॥ ४३ ॥

संशोधयित्वा स्वात्मानं स्वरक्षायै⁹⁶ हरिं स्मरेत्।

[॥ अथ विष्णुपूजनम् ॥]⁹⁷

अप्स्वग्नौ⁹⁸ हृदये सूर्ये स्थण्डिले प्रतिमासु च ॥ ४४ ॥

षड्वेतेषु⁹⁹ हरेः सम्यगर्चनं योग्यतोच्यते¹⁰⁰।

आपो ह्यायनं तस्य¹⁰¹ तस्मात्तासु सदा हरिः ॥ ४५ ॥

अग्नौ क्रियावतां विष्णुर्योगिनां हृदये हरिः[.]।

पण्डितानां हरिः सूर्ये स्थण्डिले भावितात्मनाम्¹⁰² ॥ ४६ ॥

प्रतिमास्वल्पबुद्धीनां षड्रकाराश्च ताः स्मृताः।

95 अन्यत्र – "मण्डलत्रितयादर्वाद्धारयेत्तेन" इति पाठो मे० (२३।१०५८)।

96 मूलपाठः – स्वरक्षायै - क., ख.।

97 भाष्यम् – विष्णुपूजनं प्रतिपादितं मे० (११।६७४-६८३)।

98 मूलपाठः – अप्स्वग्नौ- क., ख.।

99 पाठान्तरम् – षड्वेतेषु- क.।

100 योग्यतोच्यते- क.।

101 अन्यत्र – "आपोस्यायतनं यस्मात्" इति पाठो मे० (११।६७५)।

102 पाठान्तरम् – वावितात्मनां- क.।

अकृतिमाः कृतिमाश्च¹⁰³ अचलाश्च¹⁰⁴ चलाचलाः¹⁰⁵ ॥ ४७ ॥

निर्जीवाश्च सजीवाश्च तासां वक्ष्यामि लक्षण[म्]।

अकृत्रिमा च द्विधा सालग्रामो[ऽ]तिपावनः¹⁰⁶ ॥ ४८ ॥

तदभावे द्वारकायाश्चक्रं¹⁰⁷ तद्वच्च पावनम्।

कृतिमा¹⁰⁸ दशधा प्रोक्ताः¹⁰⁹ श्रेष्ठास्ताः पूर्वपूर्वतः ॥ ४९ ॥

स्याद्रत्नरचितास्त्वाद्या स्वर्णजा¹¹⁰ रूप्यजापि च।

ताम्रजापितलीजातास्फाटिकीरक्तशीलजाः¹¹¹ ॥ ५० ॥

काष्ठजा मृत्तिकाजाता चित्ररूपेति च क्रमात्।

अचला क्षेत्ररूपा तु¹¹² हरिद्वारं यथा गया ॥ ५१ ॥

देवताभिः कृता यास्तु मूर्तयस्ताश्चलाचलाः।

¹⁰³ कृत्तिमाश्च:- क.।

¹⁰⁴ अवलाश्च- ख.।

¹⁰⁵ वलाचला:- क.।

अन्यत्र – “तथा चलाः” इति पाठो मे० (११।६७७)।

¹⁰⁶ पाठान्तरम् – सालग्रामोति०- क.।

¹⁰⁷ द्वारकायांश्चक्रं- क.।

¹⁰⁸ मूलपाठः – कृत्रिमा- क., कृत्तिमा- ख.।

¹⁰⁹ पाठान्तरम् – प्रोक्तो:- ख.।

¹¹⁰ स्वर्णजां- क.।

¹¹¹ ०शीतजा:- ख.।

¹¹² मूलपाठः – क्षेत्ररूपास्तु- क., ख.।

जगन्नाथो चैकदेशः¹¹³ पाण्डुरंगादयः¹¹⁴ स्तुताः¹¹⁵ ॥ ५२ ॥

सजीवा¹¹⁶ ब्राह्मणा गावो निर्जीवः¹¹⁷ पिप्पलः¹¹⁸ स्मृतः।

मन्त्रन्यासं¹¹⁹ पुरा कुर्यात्स्वदेहे देवतासु च ॥ ५३ ॥

गायत्र्यक्षरन्यस्तांगः¹²⁰ पूजयेद्विष्णुमव्ययम्¹²¹।

[॥ अथ तीर्थफलम् ॥]

सर्वसिद्धिप्रदा देवि काश्यां पूजाकृते सति ॥ ५४ ॥

ततो[S]पि द्विगुणं पुण्यं¹²² विन्ध्यापर्वतमूर्धनि।

113 अन्यत्र – “वेङ्कटेशः” इति पाठो मे० (११।६८२)।

114 पाठान्तरम् – पाण्डुरंगादय- ख.।

अन्यत्र – “पाण्डुराश्रादयः” इति पाठो मेरु मे० (११।६८२)।

115 मूलपाठः – स्तुतो- क., ख.।

116 सजीव- क., ख.।

117 निर्जावा- क., ख.।

118 पाठान्तरम् – पिपालः- क.।

119 मूलपाठः – मन्त्रन्यासं- क., ख.।

120 गायोत्र्यांकारन्यस्तांगः- क., णयोत्र्योकारन्यस्तांगः- ख.।

121 पाठान्तरम् – पूजयेद्विष्णुरव्ययं- क.।

122 पुन्यं- क.।

गंगा गया कुरुक्षेत्रे प्रभासे भास्करे यथा ॥ ५५ ॥¹²³

नैमिषारण्यकादौ¹²⁴ च विन्ध्यपर्वते¹²⁵ यत्फलम्।

ततोऽपि द्विगुणं पुण्यं पुरुषोत्तमसन्निधौ ॥ ५६ ॥

ततश्चतुर्गुणं पुण्यं करतोयानदीजले।

ततोऽपि द्विगुणं पुण्यं¹²⁶ लोहितानदपाथसि¹²⁷ ॥ ५७ ॥

ततः] शतगुणं पुण्यं कामारव्यायोनिमण्डले।

ततोऽपि द्विगुणं पुण्यं नीलकण्ठस्य¹²⁸ मूर्धनि ॥ ५८ ॥

ततः]¹²⁹ कोटिगुणं पुण्यं¹³⁰ नेपाले¹³¹ गुह्यमण्डले।

पुष्पमात्रप्रदानेन सुमेरुसदृशं फलम् ॥ ५९ ॥

जलबिन्दुप्रदानेन सप्तसागरे¹³² यत्फलम्।

123 क. हस्तलेखे "देवताभिः कृताया" इत्यारभ्य "गंगा गया" इत्यन्तं श्लोकाः द्विवारं लिखिताः।

124 मूलपाठः – नैमिषारण्यकादौ- क., ख.।

125 पर्वत- क., ख.।

126 पुन्यं- क., ख.।

127 लोहितानंदपाथसि- क., लोहितानंदपाथसि- ख.।

128 पाठान्तरम् – नीलकण्ठस्य- क.।

129 ततो- क.।

130 मूलपाठः – पुन्य- क., ख.।

131 पाठान्तरम् – नेपाल- ख.।

132 मूलपाठः – सागर- क., ख.।

गुह्येश्वरी समपीठो¹³³ नास्ति ब्रह्माण्डमण्डले¹³⁴ ॥ ६० ॥

[॥ अथ होमीयमुद्रा ॥]¹³⁵

होममुद्रात्रयं प्रोक्तं मृगी हंसी च शूकरी¹³⁶।

शूकरी करसंकोची¹³⁷ मृगी मुद्रा कनिष्ठिका ॥ ६१ ॥

हंसी स्यात्तर्जनीमुक्ता त्रिधा मुद्रा प्रकीर्तिता।

शान्तिके पौष्टिके चैव मारणोच्चाटने तथा ॥ ६२ ॥

विद्वेषे स्थम्भने चैव वश्ये च परमेश्वरि¹³⁸।

शान्तिके च मृगी ज्ञेया हंसी पौष्टिककर्मणि¹³⁹ ॥ ६३ ॥

अभिचारे¹⁴⁰ शूकरी स्याद्विद्वेषोच्चाटनादिषु।

133 पाठान्तरम् – समोपीशे- क.।

134 ऽमण्डलं- क.।

135 भाष्यम् – होमीयमुद्रा मिलिता ता० (पृ० ३७४)।

136 मूलपाठः – सूकरी- क., ख.।

137 पाठान्तरम् – करसंकाची- क.।

138 परमेःपरि- क.।

139 ऽकर्मणि- क.।

140 अहिपार- क.।

न देवाः प्रतिगृह्णन्ति¹⁴¹ मुद्राहीनामथाहुतिम् ॥ ६४ ॥

मुद्राहीनं¹⁴² तु यो मोहाद्धेतुमिच्छति मन्दधीः।

[xxx]¹⁴³

[॥ अथ पात्रप्रयोगः ॥]

वश्यशान्त्योः¹⁴⁴ स्वर्णपात्रं मृत्पात्रं स्तंभने मतम् ॥ ६५ ॥

विद्वेषे¹⁴⁵ खादिरं पात्रमुच्चाटे लोहनिर्मितम्¹⁴⁶।

मारणे कुर्कुटाण्डं स्यात्पात्राणीमानि तर्पणे ॥ ६६ ॥

141 मूलपाठः – प्रतिगृह्णन्ति- क., ख.।

142 पाठान्तरम् – मुद्रां०- ख.।

143 मूलपाठः – श्लोकार्थानुसारेण चरणद्वयं लुप्तमस्तीति कथितुं शक्यते।

अन्यत्र – ताराभक्तिसुधारणवस्य होमीयमुद्राविषये एतदुक्तं-

"मुद्राहीनं तु यो मोहाद्धेतुमिच्छति मन्दधीः। यजमानं तथात्मानं पातयत्येव निश्चितम् ॥"

144 पाठान्तरम् – वश्यलोत्त्योः- क.।

145 द्विद्वेषे- ख.।

146 मूलपाठः – लौहरिर्मितं- क., लोहरिर्मितं- ख.।

[॥ अथ कालिकादेव्या गुरुपंक्तिः ॥]¹⁴⁷

॥ भैरव उवाच ॥

मातर्देवि महामाये बन्धमोक्षप्रवर्त्तिनि¹⁴⁸ ।

इदानीं श्रोतुमिच्छामि गुरुपंक्तिमनुत्तमम् ॥ ६७ ॥

॥ श्रीदेव्युवाच ॥

गुरुक्रमस्तु बहुधा¹⁴⁹ मन्त्रविस्तरगौरवात् ।

कालानामप्यनादित्वं¹⁵⁰ कथं तत्कथयामि ते ॥ ६८ ॥

अज्ञात्वा कुलवर्गं तु¹⁵¹ नष्टमार्गो भविष्यति ।

नष्टमार्गान्मन्त्रविद्ये¹⁵² न तादृक्फलगोचरे¹⁵³ ॥ ६९ ॥

गुरूणां शिष्यभूतानां नास्ति चेत् सन्ततिक्रमः ।

147 भाष्यम् – कालिकाया गुरुपंक्तिः प्रतिपादिता श्रीविद्यार्णवतन्त्रे (१।२२८, २४२-२४७) ।

148 मूलपाठः – [x]धमाहुप्रवर्त्तिनी- क., बन्धमोक्षप्रवर्त्तिनी- ख. ।

149 पाठान्तरम् – वद्गधा- ख. ।

150 कल्पनाम०- क. ।

151 मूलपाठः – कुलवर्गस्तु- क., ख. ।

152 नष्टमर्गे मन्त्रविद्या- क., ख. ।

153 तादृग् फल०- क., ख. ।

यन्नतन्त्राश्च¹⁵⁴ विद्याया विफला नात्र संशयः ॥ ७० ॥

विंशतिपुरुषा¹⁵⁵ वापि¹⁵⁶ नव सप्त त्रयोऽपि वा¹⁵⁷ ।

अज्ञात्वा¹⁵⁸ गुरुवंशानां शिष्यस्य¹⁵⁹ नष्टसन्ततिः[ः] ॥ ७१ ॥

स्ववंशादधिकं ज्ञेयं गुरुवंशमहाद्भुतम् ।

जनकादधिको ज्ञेयो¹⁶⁰ मन्त्रदश्च महेश्वरः[ः] ॥ ७२ ॥

तस्मात् सर्वत्र देवेश संक्षेपात् शृणु तान् गुरुन्¹⁶¹ ।

आदौ सर्वत्र देवेश मन्त्रदः प्रथमो गुरुः¹⁶² ॥ ७३ ॥

परापरगुरुस्त्वं¹⁶³ हि परमेष्ठी त्वहं ततः ।¹⁶⁴

154 पाठान्तरम् – ०तन्त्रश्च- क.।

155 मूलपाठः – ०पुरुषान्- क., ख.।

156 यापि- क., ख.।

157 सप्तस्तुयोपि वा- क., सप्तस्त्रयोपि च- ख.।

158 शक्यपाठः – ‘न ज्ञाता’।

159 मूलपाठः – शिष्यन्त्य- क., शिष्येत्य- ख.।

160 ज्ञेया- क., ख.।

161 गु[x]न्- क., गुरुन्- ख.।

162 पाठान्तरम् – गुरु- क.।

163 ०गुरुस्त्वं- ख.।

164 अन्यत्र – “परापरगुरुः शक्तिः परमेष्ठी गुरुः शुवः” इति पाठः श्रीविद्यार्णवतन्त्रे (१।२४६)।

सर्वतन्त्रेषु¹⁶⁵ विद्यासु स्वयं प्रकृतिरूपिणी¹⁶⁶ ॥ ७४ ॥

ततः पुरुषरूपश्च¹⁶⁷ ततः स्वगुरुसंततिः।

तवैव हि मदंशाश्च मद्भक्ताश्च¹⁶⁸ विशेषतः ॥ ७५ ॥¹⁶⁹

सर्वमन्त्रेषु¹⁷⁰ पुरतो¹⁷¹ सर्वत्रसिद्धिदायकाः¹⁷²।

दिव्यौघा¹⁷³ गुरवो¹⁷⁴ देव सिद्धौघा गुरवस्तथा ॥ ७६ ॥

मानवौघा¹⁷⁵ समासेन कथयामि तवाग्रतः।

तत्रासौ कालिका देवी तस्याः शृणु गुरुक्रमम् ॥ ७७ ॥

महादेवी महदेव[ः] त्रिपुरा चैव¹⁷⁶ भैरवः।

दिव्यौघगुरवः प्रोक्ता[ः] सिद्धौघान् कथयामि ते ॥ ७८ ॥

165 मूलपाठः – ०तन्त्रेषु- क., ख.।

166 ०रूपिणी- क., ख.।

167 पाठान्तरम् – ०रूपं च- ख.।

168 मद्भक्ताश्च- क.।

169 अन्यत्र – “तेनैव हि शिवांशाश्च शिवभक्तः विशेषतः” इति पाठः श्रीविद्यार्णवतन्त्रे (१।२४८)।

170 पाठान्तरम् – सर्वे०- क.।

171 पुरु{र}तो- क.।

172 सर्वत०- क.।

173 मूलपाठः – दिव्यौघा- क., ख.।

174 पाठान्तरम् – गुरु{र}वो- क.।

175 मूलपाठः – मानवोघ- क., मानवोघा- ख.।

176 पाठान्तरम् – भैव- क.।

ब्रह्मानन्दश्च पूर्णश्च स्वरतश्च सुलोचनः¹⁷⁷।

कुमारः[.] क्रोधनश्चैव वरदः[.] स्मरदीपनः ॥ ७९ ॥

माया मायावती चैव मानवौघान्¹⁷⁸ शृणु प्रिये।

विमलः कुशलश्चैव भीमसेनः सुधाकरः ॥ ८० ॥

मीनो¹⁷⁹ गोरक्षकश्चैव¹⁸⁰ भोजदेवः प्रजापतिः।

मूलदेवो वन्तिदेवो¹⁸¹ विघ्नेशो वै हुताशनः¹⁸² ॥ ८१ ॥

समयानन्दसन्तोषो¹⁸³ कालिकागुरवः स्मृताः।

[॥ अथ सिद्धिलक्ष्मीस्तुतिः ॥]

शून्यस्य शून्यभावेन नादरूपकलाधिनी¹⁸⁴ ॥ ८२ ॥

¹⁷⁷ मूलपाठः – श्वरतश्चसुलोचन- क., ख.।

अन्यत्र – चलचित्तश्चलाचलः" इति पाठः श्रीविद्यार्णवे (१।२२९)।

¹⁷⁸ पाठान्तरम् – मानवौघान्- क.।

¹⁷⁹ मानो- क.।

¹⁸⁰ मूलपाठः – गोरक्षकोश्चैव- क., ख.।

¹⁸¹ अन्यत्र – "रतीदेवो" इति पाठः श्रीविद्यार्णवे (१।२३२)।

¹⁸² पाठान्तरम् – वैद्मताशनः- ख.।

¹⁸³ मूलपाठः – ०सन्तोषा- क., ख.।

¹⁸⁴ शक्यपाठः – 'कलायिनी'।

तत्रस्था परमा रौद्री¹⁸⁵ धर्मभूमिस्तु सा विदुः।।

रावज्ञा रावगा राव्या रावस्था रावदा सदा ॥ ८३ ॥

रवते या इदं विश्व[.] मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः।।

उच्चयण अनुचार्या¹⁸⁶ चारोच्चारविवर्जिता ॥ ८४ ॥¹⁸⁷

चरते सर्वाणां तेषां¹⁸⁸ मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः।।

कोदण्डे तु चतुर्दण्डो¹⁸⁹ दण्डान्तद्वयदण्डगा ॥ ८५ ॥

वर्णैस्तु¹⁹⁰ समताभिन्ना¹⁹¹ मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः¹⁹²।

कहीमाकाद्यगा हस्ता कालाकालक्षयाकुला ॥ ८६ ॥¹⁹³

कलानि सर्वमन्त्राणि मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः।।

व्यापिरूपा अरूपस्था रूपातीता इन्द्रियजा¹⁹⁴ ॥ ८७ ॥¹⁹⁵

185 मूलपाठः – रौद्री- क., ख.।

186 अरुचार्या- क., ख.।

187 शक्यपाठः – ‘उच्चारणम् अनुचारं चानुच्चारविवर्जिता’।

188 मूलपाठः – सर्वनात्तेषां- क., सर्वनान्तेषा- ख.।

189 चतुर्दण्डो- क., चतुर्दण्डा- ख.।

190 पाठान्तरम् – वर्णैन्दु- क.।

191 समतो- ख.।

192 विदु- ख.।

193 ख.हस्तलेखे नास्ति द्वितीयार्धश्लोक एषः।

194 मूलपाठः – ०मिरिन्द्रिया- क.।

195 पाठान्तरम् – ख.हस्तलेखे नास्ति श्लोक एषोऽपि।

रूपकैस्तु शतै[र] भिन्ना मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः।¹⁹⁶

प्रथमप्रतिभोल्लासाद्वन्ती¹⁹⁷ तच्चलाचलम्॥ ८८ ॥

निःस्वभावपदावस्था¹⁹⁸ मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः।

स्फुरते या मदे दिक्का अक्षराक्षरमध्यगा ॥ ८९ ॥

महास्थानेन¹⁹⁹ भाविता मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः।

अमना मानसै[र] भावै[र] हीना²⁰⁰ मानोन्नता²⁰¹ सदा ॥ ९० ॥

मनने त्राणधर्मित्वा[न्] मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः।

ककला कमलारुढा काकचश्च²⁰² (?) पुटिश्रिता ॥ ९१ ॥

या कला कालजननी मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः।

196 ख.हस्तलेखे नास्ति प्रथमार्धश्लोक एषश्चापि।

197 मूलपाठः – ०द्ववन्ती- क., ख.।

198 ०पदावस्था- क., ख.।

199 ०स्थानेन- क., ख.।

200 पाठान्तरम् – मारभैभावैहीना- क.।

201 मूलपाठः – मानोन्नता- क., ख.।

202 पाठान्तरम् – काकच्च- ख.।

ऋटित्यन्तः²⁰³ प्रविष्टा²⁰⁴ या अष्टखण्डात्र शून्यगा²⁰⁵ ॥ ९२ ॥

व्यष्टिका तत्त्वरूपान्ता²⁰⁶ मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः²⁰⁷ ।

रोषान्ता सर्वदावानां ग्रासते लालसा सदा ॥ ९३ ॥

सर्वभावेषु संलीना मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः[.] ।

व्याप्तिभावस्तु सर्वस्वहठास्तु²⁰⁸ हरगोद्यता ॥ ९४ ॥

आशवं²⁰⁹ परमानन्दं मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः[.] ।

अन्नपानीयकाकचिदृश्यादृश्येषु²¹⁰ वर्जिता ॥ ९५ ॥

स्फुरन्ती²¹¹ परमे व्योम्नि मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः[.] ।

अध्यात्मज्ञानरूपा स्यहशान्ता (?) परमाव्यया ॥ ९६ ॥

निस्थूरा²¹² अच्युता शान्ता मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः ।

²⁰³ ऋटिभ्यन्तः- क. ।

शक्यपाठः – ‘ऋतीत्यन्तः’ (?) ।

²⁰⁴ मूलपाठः – प्रविष्टं- क., ख. ।

²⁰⁵ पाठान्तरम् – शून्यामा- ख. ।

²⁰⁶ तत्त्वरूपान्ता- ख. ।

²⁰⁷ विदु- क. ।

²⁰⁸ ०हठान्तु- ख. ।

²⁰⁹ अशवं- क. ।

²¹⁰ अन्नपानियकाकचिदृश्यादृश्येषु- क., अन्नपानियकाकचिदृश्यादृश्येषु- ख. ।

²¹¹ स्फुरति- क., स्फुन्ति- ख. ।

²¹² निस्थूरो- क., ख. ।

पक्षद्वयविनिर्मुक्ता मध्यमादा अमध्यगा ॥ ९७ ॥

कलते²¹³ तत्र संस्था या मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः।

अधोमुखी²¹⁴ निराकारा काला कालस्य भक्षिका²¹⁵ ॥ ९८ ॥

मन्त्रातीता अमन्त्रज्ञा मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः।

अमात्रा द्वादशान्तान्ता²¹⁶ षोडशान्ता पुनः सदा ॥ ९९ ॥

मात्राहीना²¹⁷ तु या संधि[र] मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः²¹⁸।

तत्त्वास्ता²¹⁹ तत्त्वगहनी²²⁰ तत्त्वातत्त्वविवर्जिता ॥ १०० ॥

त्रितत्त्वभावती या तु मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः।

यत्र नास्ति परं ज्ञानं यत्र ज्ञानं²²¹ परापरम् ॥ १०१ ॥

यत्र गर्भा त्रयोद्वामः²²² मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः²²³।

213 पाठान्तरम् – कल{तै}ते- क.।

214 अधोमुख- क., ख.।

215 भक्षकी- क., ख.।

216 छिदशान्तातां- क. द्विदशान्तातां- ख.।

217 मात्राहीनां- क., मात्राहीनां- ख.।

218 विदुः – क., विदुः- ख.।

219 शक्यपाठः – ‘तत्त्वस्था’।

220 ‘तत्त्वगहना’।

221 मूलपाठः – ज्ञापं- क., ज्ञायं- ख.।

222 शक्यपाठः – ‘गर्भात् त्रयोद्वामः’ (?)।

223 मूलपाठः – विदुः- क., विदुः- ख.।

राकाकारा कुहुरूपाङ्कुहुराकारा²²⁴ भक्षिका²²⁵ ॥ १०२ ॥

परभावमनुप्रीता मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः।

अन्तसूक्ष्मा²²⁶ बहिःसूक्ष्मा²²⁷ चरते²²⁸ या चराचरे ॥ १०३ ॥

अरूपा सर्ववीरूपा²²⁹ मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः।

या²³⁰ वा क्रमेण नीता परारूपे स्वरेश्वरी²³¹ ॥ १०४ ॥

सर्वमन्त्ररणी²³² या वै मन्त्रभूमिस्तु सा विदुः²³³।

अनक्षरो मन्त्रयोनि[र] महामन्त्रकुलत्रयः ॥ १०५ ॥

सर्वमन्त्रार्थजनको महाबिन्दुरनक्षरः।

पञ्चाक्षरो महाशून्यो बिन्दुशून्यः²³⁴ शताक्षरः ॥ १०६ ॥

²²⁴ पाठान्तरम् – कुहुरूपाङ्कुहुराकाश- ख.।

²²⁵ मूलपाठः – भक्ष[x]- क., भक्षकी- ख.।

²²⁶ ०शूक्ष्म- क., ख.।

²²⁷ बहिःशूक्ष्मा- क., ख.।

²²⁸ पाठान्तरम् – वरते- क.।

²²⁹ सर्व्वदारूपा- ख.।

²³⁰ मूलपाठः – यो- क., ख.।

²³¹ पाठान्तरम् – खरेश्वरि- ख.।

²³² शक्यपाठः – ‘सर्वमन्त्रराणी’।

²³³ पाठान्तरम् – विदुः- ख.।

²³⁴ मूलपाठः – विदुशून्यः- क., विन्दुशून्य- ख.।

सर्वाकारो²³⁵ निराकारः षोडशाद्धा²³⁶ विन्दुधृक्²³⁷।

अकलंककलातीतश्चतुर्थध्यानकोटिधृक् ॥ १०७ ॥

सर्वध्यानकलाभिज्ञा समाधिकुलगोत्रवित्²³⁸।

समाधिका यदा ग्राह्या सर्वे²³⁹ संभोगकारणात्²⁴⁰ ॥ १०८ ॥

करवीरश्मशानस्थां कालसंकर्षिणी²⁴¹ पराम्।

चण्डी²⁴² प्रत्यंगिरां²⁴³ काली²⁴⁴ सिद्धिलक्ष्मीं नमाम्यहम् ॥ १०९ ॥

[॥ अथ सिद्धिलक्ष्मीपूजनम् ॥]

आनन्दमयनं²⁴⁵ कुर्याच्च छताष्टान्तमनुक्रमात्।

235 सर्वकारो- क., ख.।

236 पाठान्तरम् - षोडशाद्धा- ख.।

237 विन्दुधृक्- क.।

238 ंगात्रवित्- ख.।

239 मूलपाठः - सर्वे- क., ख.।

240 ंकारणात्- क., ख.।

241 कालसंकर्षणी- क., कालसंकर्षणी- ख.।

242 पाठान्तरम् - चण्डां- ख.।

243 प्रत्यंगिरी- क.।

244 काली- क.।

245 ंमय्यनं- क.।

चरुं चापि महादीपं²⁴⁶ पारम्पर्यक्रमागतम् ॥ ११० ॥

विना त्रिकेन संसिद्धिः कल्पकोटिशतैरपि।

महापात्रे धान्यपुंजे²⁴⁷ मद्यपूर्णे घटेषु²⁴⁸ च ॥ १११ ॥

अक्षयं तद्भवेत्तस्य नित्यपूजारतस्य च।

महातैलप्रदीप्तं वा मत्स्यतैलेन वा प्रिये ॥ ११२ ॥

तत्र देवीं विधानेन यद्वा चा[ष्टा]धिकतं²⁴⁹ शतम्।

शान्तिके पुष्टिरोगादिनाशने श्वेतवर्तिका ॥ ११३ ॥

उच्चाटे धूम्रवर्णा च वश्या कृष्णे²⁵⁰ च लोहिता।

मारणे कृष्णवर्णा च रोगार्थे कृष्णवर्णिका ॥ ११४ ॥

विद्वेषे च पंचवर्णा स्तम्भने पीतवर्णिका।

जयार्थे रक्तश्वेता च मेलने²⁵¹ किरणोपमा ॥ ११५ ॥

सर्वकामानवाप्नोति साधको भक्तिसंयुतः।

²⁴⁶ महादीपं- क.।

²⁴⁷ मूलपाठः – ०पूज- क., ०पुंज - ख.।

²⁴⁸ पाठान्तरम् – पुं- क.।

²⁴⁹ मूलपाठः – वाधि[x]तं- क., ख.।

²⁵⁰ शक्यपाठः – ‘वश्ये कृष्णा’।

²⁵¹ मूलपाठः – मेलामे- क., ख.।

देवि कामकलाकालि²⁵² देह्यनुज्ञां²⁵³ महेश्वरि ॥ ११६ ॥

प्रयातिष्ये²⁵⁴ निर्देशान्ते²⁵⁵ योगक्षेमार्थसिद्धये।

शाक्तानामथ²⁵⁶ शैवानां तिलकं²⁵⁷ इदं²⁵⁸ प्रिये ॥ ११७ ॥

भस्मनादौ त्रिपुण्डं स्या[च] चन्दनेनापरं²⁵⁹ भवेत्।

सर्वाननशिरोग्रीवसर्वभूतगुहाश्रयः²⁶⁰ ॥ ११८ ॥

सर्वव्यापी च भगवांस्तस्मात्सर्वगतः²⁶¹ शिवः।

देवि तत्²⁶² प्राकृतं चित्तं पापाक्रान्तमभूत्सदा²⁶³ ॥ ११९ ॥

252 पाठान्तरम् – ०कोलि- क।

253 देह्यनुज्ञां- क.।

254 प्रयातिष्ये - क.।

255 मूलपाठः – निर्देशान्ते - क., ख.।

256 शाक्तानामथ - क., ख.।

257 पाठान्तरम् – तिलक- ख.।

258 मूलपाठः – द्वियं- क., ख.।

259 पाठान्तरम् – चन्दननापरं- क.।

260 मूलपाठः – सर्वाननशिरोग्रीव०- क., ख.।

261 पाठान्तरम् – भगवांस्तेस्यान्नर्वगतः- क.।

262 मूलपाठः – मो- क., ख.।

263 पाठान्तरम् – ०भूत्सदा:- क.।

शक्यपाठः – ‘०भून्मम’।

तन्निःसारय चित्तात्वं²⁶⁴ पापं [ह्रं] फट् च²⁶⁵ ते नमः।

सामान्यार्घ[ः] विशेषं च²⁶⁶ द्विविधं शोधनं मतम्॥ १२० ॥

सामान्यमल्पं कथितं विशेषो बहुविस्तरः²⁶⁷।

[॥ अथ षड्भक्तशोधनम् ॥]

कुण्डलिन्यादि चाज्ञान्तं चक्रं षट्कं विशोधयेत्॥ १२१ ॥

त[च्च] छोधनेन सकलं शुद्धिमतिकलेवरम्²⁶⁸।

तद्विशुद्धौ विशुद्धाः स्युर्न्यासपूजाजपादयः॥ १२२ ॥

महाफल्लुषधूपेन²⁶⁹ महारक्तेन पात्रकम्²⁷⁰।

²⁶⁴ पाठान्तरम् – वित्तात्वं- क.।

शक्यपाठः – ‘चित्तात्मे’।

²⁶⁵ पाठान्तरम् – पापं[x]फट् च- ख.।

²⁶⁶ विखाषश्च- क.।

²⁶⁷ शक्यपाठः – ‘विशेषं बहुविस्तरम्’।

²⁶⁸ पाठान्तरम् – शुद्धिमतिकलेवरं- ख.।

²⁶⁹ मूलपाठः – ०धूपेश- क., ०धूपेण- ख.।

²⁷⁰ पाठान्तरम् – मात्रकं- क.।

महातैलेन²⁷¹ द्वीपादि²⁷² दीपयेत्सर्वथा निशि ॥ १२३ ॥

सप्तदशाक्षरा विद्या विद्याविद्येश्वरेश्वरी।

सिद्धिकालीति विख्याता सिद्धिलक्ष्मी परेश्वरी ॥ १२४ ॥

चरु[म्] उत्तममध्यं च बाह्यपूज्य प्रयत्नतः।

बाह्ये उत्तममध्यस्थं चरु[म्] पूज्य गृहे सदा ॥ १२५ ॥

अस्मिन्तन्त्रे समाख्याता सिद्धिलक्ष्मी जयद्रथा²⁷³।

गुह्यकाली राजलक्ष्मी शिवा प्रत्यंगिरेति²⁷⁴ च ॥ १२६ ॥

नानया²⁷⁵ सदृशी विद्या सर्वकर्मकरी²⁷⁶ शुभा।

एषा विद्या महाविद्या मालामन्त्रगणा स्मृता ॥ १२७ ॥

न चैषा²⁷⁷ दीयते युक्ता स्वभावेन तु दीपिता।

यथा देवी²⁷⁸ तथा देहे मम तुल्यो भविष्यति ॥ १२८ ॥

समकायशिरोग्रीवा धारयेदचलस्थितम्।

²⁷¹ तैलेन- क.।

²⁷² शक्यपाठः – 'दीपानि'।

²⁷³ मूलपाठः – जयद्रथ- क., ख.।

²⁷⁴ पाठान्तरम् – प्रत्यंगिरेति- क.।

²⁷⁵ नारया- क.।

²⁷⁶ कर्मकरी:- क.।

²⁷⁷ मूलपाठः – चैषां- क., ख.।

²⁷⁸ देवि- क., ख.।

स पश्यन्नासिकाग्रे²⁷⁹ तु दिशश्च नावलोकयेत् ॥ १२९ ॥

मज्जा[.]²⁸⁰ मेदा[.]²⁸¹ वसा[म्] अण्डा[.] मांसं रुधिरमेव च।

तद्²⁸² दद्याद्योगिनीमन्यां नाशयेत्सकलान्वितम् ॥ १३० ॥

गुरुदेवाग्निभक्तानां मन्त्रध्यानपरायणः।

तत्र तन्मध्ये दातव्यमित्याज्ञा²⁸³ पारमेश्वरी ॥ १३१ ॥

आज्ञायास्त्रिपुरा देवी मूलाधारस्य कुञ्जिका।

चण्डेश्वरी स्वाधिष्ठानेऽनाहते गुह्यकालिका ॥ १३२ ॥

मणिपूरकचक्रे तु छिन्नमस्ता प्रकीर्तिता।

विशुद्धे राजमातङ्गी चक्राणां नायिका इमाः²⁸⁴ ॥ १३३ ॥

ऊर्ध्वपश्चिमपूर्वोत्तराऽधोदक्षिणसंज्ञिकाः²⁸⁵।

²⁷⁹ पाठान्तरम् – पश्यन्नापिकाग्रे- क.।

²⁸⁰ मज्जा- क.।

²⁸¹ मदा- क.।

²⁸² मूलपाठः – ते- क., ख.।

²⁸³ तन्मध्यदातव्यामित्याज्ञा- क., ख.।

²⁸⁴ पाठान्तरम् – ईमाः- क.।

²⁸⁵ मूलपाठः – ०संज्ञिकाः- क., ख.।

यथा तारेश्वरी²⁸⁶ पूर्णा तथा पूर्णेश्वरी²⁸⁷ निशा²⁸⁸ ॥ १३४ ॥

यथा निशेश्वरी²⁸⁹ कुब्जा तथा कुब्जेश्व गुह्यका²⁹⁰ [।]

श्रीमत्परा महाविद्या महात्रिपुरसुन्दरी ॥ १३५ ॥

प[रा]प्रासादमहामन्त्रं²⁹¹ सकलं निष्कलामयम्।

स्वदेहं सकलं प्रोक्तं निष्कलं परमादिभिः ॥ १३६ ॥

सकलं निष्कलं ज्ञात्वा मोक्षभावेन पूजयेत्।

षडाम्नाया अमी प्रोक्तास्तत्रेमा नायिकाः क्रमात् ॥ १३७ ॥

एकैको मन्त्र एकैको न्यासो ध्यानमथैकैकम्²⁹²।

जपश्चाष्टोत्तरशतं तदर्धं वाथ पादिकम् ॥ १३८ ॥

पश्चिमाम्नायमध्ये तु मुख्या वै कुब्जिका मता।

मूलाधारं चक्रमस्याः स्थित्यर्थं निलयाकृतिः [ः] ॥ १३९ ॥

मूलाधारे महाचक्रे कुब्जिकां परिचिन्तयेत्।

286 तालेश्वरी- क., तालेश्वली- ख.।

287 पूर्णेश्वली- क., ख.।

288 निसा- क., ख.।

289 निशेश्वरी- क., ख.।

290 पाठान्तरम् – गुह्यका- क.।

291 मूलपाठः – प्र[x]प्रासादमहामन्त्रं - क., ख.।

292 ध्यानमथैकैकं- क, ख.।

अस्ति कुण्डलिनी ब्रह्मशक्तिराधारपंकजे ॥ १४० ॥

आब्रह्मरन्ध्रां नियतं नीतेयममृतप्रदा।

कुण्डलिन्याः समुत्पन्नं जगदेतच्चराचरम् ॥ १४१ ॥

द्वितीयजगदाकारं भौतिकं देहमेव च।

सांख्ययोगः समाविष्टे²⁹³ प्रकृतिं पुरुषं तथा ॥ १४२ ॥

जगतः कारणत्वेन तद्वद्वै²⁹⁴ बन्धमोक्षयोः।

तत्रापि प्रकृतिं स्यादौ²⁹⁵ पुरुषस्तदनन्तरम् ॥ १४३ ॥

प्रकृतिः शक्तिरूपाहि पुरुषः शिव²⁹⁶ उच्यते।

आद्या²⁹⁷ शक्तिः कुण्डलिनी चिन्मयी प्रकृतिः कला ॥ १४४ ॥

इत्याद्या वाचकाः शब्दा बहवः शास्त्रगोचराः।

परमात्मेश्वरः साक्षी मायेशः पुरुषः शिवः ॥ १४५ ॥

पर्यायशब्दा²⁹⁸ एते[ऽ]पि भूयासः परमेशितुः।

²⁹³ पाठान्तरम् – समाचष्टे- क., समावष्टे- ख.।

²⁹⁴ त[x]द्वै- क.।

²⁹⁵ शक्यपाठः – ‘प्रकृतिरादौ’।

²⁹⁶ पाठान्तरम् – शिर- क.।

²⁹⁷ आद्यो- क.।

²⁹⁸ मर्यायशब्दा- क.।

तस्याः कन्दागृहं²⁹⁹ प्रोक्तं मूलस्याधारहेतुतः³⁰⁰ ॥ १४६ ॥

मूलाधारमिति ख्यातं ब्रह्मग्रन्थितया तथा।

साध्याष्टवलया³⁰¹ तत्र प्रसुप्तभुजगाकृतिः³⁰² ॥ १४७ ॥

चेष्टयन्ती³⁰³ तनुं सर्वं³⁰⁴ तिष्ठत्यमृतरूपिणी।

सदाशिवस्य भवनं ब्रह्मरन्ध्रमिति स्मृतम् ॥ १४८ ॥

सहस्रदलमम्भोजं तद्दुरिष्टमधोमुखम्।

ब्रह्मकारे सूक्ष्मरन्ध्रे³⁰⁵ कुण्डलिन्यहिरूपिणी ॥ १४९ ॥

प्रविश्य तिष्ठति यतो³⁰⁶ ब्रह्मरन्ध्रं³⁰⁷ ततो मुखम्।

ब्रह्मरन्ध्रं शिरस्येव³⁰⁸ ब्रह्मग्रन्थिं गुदोपरि ॥ १५० ॥

ग्रन्थैर्[र्] विमोचे³⁰⁹ मोक्षो³¹⁰ ब्रह्मग्रन्थिस्ततः स्मृतः।

299 शक्यपाठः – ‘कुण्डगृहं’।

300 मूलपाठः – मूलास्या०- क., ख.।

301 पाठान्तरम् – साध्याष्टवलयो- क.।

302 मूलपाठः – चेष्टयन्ती- क., ख.।

303 सर्वा- क., ख.।

304 सूक्ष्मरन्ध्रे- क., सूक्ष्मरन्ध्रे- ख.।

305 यते- क., यातो- ख.।

306 ब्रह्मरन्ध्रं- क., ख.।

307 पाठान्तरम् – गिरस्येच- क.।

308 ग्रन्थैपिमोचे- क.।

309 मोक्षा- क.।

मूलाधारश्च कन्दश्च³¹⁰ ब्रह्मग्रन्थिः सनातनः ॥ १५१ ॥

ब्रह्माण्डं ब्रह्मशर्मा³¹¹ च शब्दाः पर्यायवाचकाः³¹²।

कुण्डलिन्येव हि सदा गच्छत्यूर्ध्वं³¹³ शिवान्तिकम् ॥ १५२ ॥

न शिवोऽधः समायाति कदापि हि तदन्तिकम्।

यत्र यत्र च विश्रम्य गच्छत्यमृतलिंगया ॥ १५३ ॥

क्रमेणोर्ध्वेद्विसंस्थाना[च] (?) चक्रमित्यभिधीयते³¹⁴।

देवि³¹⁵ कामकलाकालि³¹⁶ सृष्टिस्थित्यन्तकारिणि ॥ १५४ ॥

अत्राधिष्ठानमाधसि³¹⁷ परिवारगणे सह।

यथा शक्ति[र] यथा लाभं त्वदर्थमु[x]कल्पिते³¹⁸ ॥ १५५ ॥

दृष्टिं निवेशये[त्]³¹⁹ शानिपूजोपकरणेऽखिले³²⁰।

³¹⁰ शक्यपाठः – ‘कुण्डश्च’।

³¹¹ पाठान्तरम् – ब्रह्म[x]र्या- ख.।

³¹² मूलपाठः – पर्याच०- क., ख.।

³¹³ पाठान्तरम् – मछत्युर्ध्व- ख.।

³¹⁴ क्रमेणिद्वेद्विसंस्थानाच्चक्र०- ख.।

³¹⁵ दैवि- क.।

³¹⁶ कामकलाका[x]- क.।

³¹⁷ ०धेसि- ख.।

³¹⁸ शक्यपाठः – ‘त्वदर्थमनुकल्पिते’।

³¹⁹ मूलपाठः – नवेशये- क., ख.।

³²⁰ शानिपूजा०- क., शानिपूजो०- ख.।

जलेऽनुलेपने पुष्पे धूपदीपे वलौ तथा ॥ १५६ ॥

नैवेद्ये[ऽ]पि च ताम्बुले राजोपकरणे³²¹ तथा।

अधिष्ठितायां त्वप्यम्ब(?) विघ्नान् रक्षयन्ति सर्वशः ॥ १५७ ॥

भूतानि विद्र[.] विष्यन्ति मम³²² रक्षा भविष्यति।

मनोरथाश्च मे सर्वे सेत्स्यन्ति त्वत्प्रसादतः ॥ १५८ ॥

पूजा च सकला³²³ देवि भवित्रीते कृपावशात्।

नृचर्ममासनं कृत्वा नरपात्रे प्रपूजयेत् ॥ १५९ ॥

यथा गुरुमोखोद्दिष्टनिर्विकल्पेन साधयेत्³²⁴।

लाक्षारसनिभेनैव हेतुना परिपूरितम् ॥ १६० ॥

फल्लु[.]³²⁵ दत्त्वा तत्र मध्ये पात्रे हेतुप्रपूरिते।

अष्टम्यां वा³²⁶ चतुर्दश्यां नवम्यां वा विशेषतः ॥ १६१ ॥

शिवरात्र्यां तथा पूजा निशायां परिपूजयेत्।

321 पाठान्तरम् – राजा०- क.।

322 मेम- क.।

323 मूलपाठः – वसहला- क., ख.।

324 सोधयेत्- क., ख.।

325 अन्यत्र – “फलं” इति पाठः परातन्त्रे (प० ९।७८)।

326 पाठान्तरम् – मा- क.।

यथा श्रीचक्रपूजां वै तथा सर्व³²⁷ समाचरेत् ॥ १६२ ॥

विन्दुचक्रे त्रिकोणे तु महापात्रं तु³²⁸ स्थापयेत्।

पञ्चकाल्यां तु³²⁹ पञ्चारे चरुकं पञ्च वै क्रमात् ॥ १६३ ॥

नातः परतरं भद्रे कालिकाक्रमपूजने।

भोग्यं स्वर्गं सुखं मोक्षम् आज्ञासिद्धिं भवेद्भुवम्³³⁰ ॥ १६४ ॥

सत्यं सत्यं महादेवि सत्यमेतद्वीम्यहम्³³¹।

अन्यथा कुरुते यस्तु हेतुवादकुतर्कतः³³² ॥ १६५ ॥

परिश्रमं केवलं तु न³³³ स सिद्धिमवाप्नुयात्।

मंगला च महामाया चण्डकापालिनी³³⁴ शिवा ॥ १६६ ॥

चामुण्डा चर्चिका चण्डा सृष्टिस्थित्यन्तकारिणी।

³²⁷ सर्वे- क.।

³²⁸ मूलपाठः – महापातुत्तु- क., महापात्रन्तु- ख.।

³²⁹ पाठान्तरम् – ०कान्यातु- क.।

³³⁰ भवेद्भुवं- क.।

³³¹ ०द्वीम्यहं- क.।

³³² ०पादकुतर्कतः- क.।

³³³ र- ख.।

³³⁴ अन्यत्र – “चण्डा कापालिनी” इति पाठः प० (९।९७)।

अनारव्या च महाभागा³³⁵ गुह्यकाली³³⁶ जया परा ॥ १६७ ॥

सिद्धिलक्ष्मी विश्वलक्ष्मी महाप्रत्यंगिरा स्मृता।

सुन्दरी त्रिपुरा चारु उग्रचण्डा प्रकाशिनी ॥ १६८ ॥

विभिन्ना³³⁷ बहुधा³³⁸ जाता नानाभेदसमाश्रिता।

एका सा बहुरूपा³³⁹ च जानीया दिव्यचक्षुषा³⁴⁰ ॥ १६९ ॥

स एव साधकः³⁴¹ श्रेष्ठः³⁴² सिद्धिज्ञानस्य³⁴³ भाजनम्³⁴⁴

335 “महाभाषा” इति पाठः प० (९।९८)।

336 पाठान्तरम् – गुह्यकालि- क.।

337 विहिन्ना- क.।

338 वद्गधा- ख.।

339 वद्गरूपा- ख.।

340 दिव्य०- ख.।

341 साधका- क.।

342 मूलपाठः – श्रेष्ठः- क., ख.।

343 पाठान्तरम् – ०ज्ञानस्म- ख.।

344 अन्यत्र – “अनुष्ठानरतः सर्वं सिद्धिभागी भवेद्भुवम्” इत्यधिकपाठः प० (९।१०१)।

[॥ अथ रावणीविद्या ॥]

अम्बरं³⁴⁵ पवनं³⁴⁶ वह्नि[र] आपं च धरणी तथा ॥ १७० ॥

रावणी नाम सा विद्या मोक्षदा भुक्तिदा प्रिये।

एकाक्षरी परा विद्या भोगमोक्षप्रदा स्मृता ॥ १७१ ॥

शिखी च मधुहा³⁴⁷ युक्ता काली प्राणमुदाहृतम्।

रुक्ममात्मकमालिख्य[x]³⁴⁸ महाचण्डमनालिखेत् लिखेत्³⁴⁹ ॥ १७२ ॥

योगेश्वरीपदं दत्वा विद्येयं सा नवाक्षरी।

मन्त्रमातेति विख्याता त्रैलोक्यैश्वर्यदायिका³⁵⁰ ॥ १७३ ॥

समस्तमन्त्रजननी सर्वमन्त्रप्रवाहिनी।

³⁴⁵ पाठान्तरम् – अवरं- क.।

³⁴⁶ अन्यत्र – “परमं” इति पाठान्तरं प० (७।१४७)।

³⁴⁷ पाठान्तरम् – व[x]धुहा- ख.।

³⁴⁸ रुक्ममात्मकमालिख्य[x] - क.।

अन्यत्र – “रुक्ममात्मिका लिख्य [xx]” इति पाठान्तरं प० (७।१५०)।

³⁴⁹ पाठान्तरम् – महाचण्डमनालिखेत्- ख.।

शक्यपाठः – ‘महाचण्डनाम लिखेत्’।

³⁵⁰ मूलपाठः – - ०दायकं- क., ख.।

बहुधा वर्णितुं मन्त्रमाता सा³⁵¹ च प्रवाहिनी³⁵² ॥ १७४ ॥

प्रत्यंगिरा महाकाली मोक्षसौख्यप्रदायिनी।

षोडशाक्षरी³⁵³ या विद्या प्राणभूता च³⁵⁴ ता['] शृणु ॥ १७५ ॥

यस्योपदेशमात्रेण ब्रह्मभूयाय³⁵⁵ कल्पते।

त्रिपदं³⁵⁶ तु समुद्धृत्य महारावं ततो लिखेत् ॥ १७६ ॥

निशामाधवसंयुक्तं³⁵⁷ ज्ञेयं त्रिदशवन्दिते।

सत्यारूढे³⁵⁸ शाश्वतश्च³⁵⁹ तुष्टिता कवलीकृतम् ॥ १७७ ॥

सत्यासत्यसमारूढा³⁶⁰ सूक्ष्मेशकेवलीकृताः³⁶¹।

351 स- क., ख.।

352 पाठान्तरम् – प्रताहिनी- ख.।

353 मूलपाठः – षोडशाक्षपि- क., षोडशाक्षरि- ख.।

354 श्व- क., ख.।

355 पाठान्तरम् – ब्रह्मरूपाय- ख.।

356 त्रिपद- क.।

357 नशा०- क.।

358 सात्या०- क.।

359 साश्वताश्च- ख.।

360 मूलपाठः - सत्यसत्या०- क., ख.।

अन्यत्र – “सत्यमत्या” इति पाठः प० (७।१५४)।

361 पाठान्तरम् – [-]क्ष्मेशकेवलीकृताः- क.।

अन्यत्र – “सूक्ष्मेशकवलीकृता” इति पाठः प० (७।१५४)।

ततश्चक्री जाठरं च नारायणसमन्वितम्³⁶² ॥ १७८ ॥

माधवेन समायुक्तं³⁶³ बलानुज[.] पुनल्लिखेत्³⁶⁴।

माया चण्डी कूर्चं³⁶⁵ रक्षा महारावं³⁶⁶ पुनल्लिखेत् ॥ १७९ ॥

रति[.]³⁶⁷ नियोजयेद्देवीं शिरमन्त्रं³⁶⁸ समुच्चरेत्³⁶⁹।

वर्णषोडशमाख्यातं मन्त्रराजमुदाहृतम्³⁷⁰ ॥ १८० ॥

एकोच्चारणं³⁷¹ देवेशि वाजपेयस्य कोटयः।

अश्वमेधसहस्राणि प्रादक्षिण्य भुवस्तथा ॥ १८१ ॥

प्रयागे स्नानं यत्पुण्यं³⁷² सकलस्थे³⁷³ दिवाकरे।

तस्य शतगुणं प्रोक्तं कालिकाविधिनार्चनम् ॥ १८२ ॥

362 मूलपाठः – नारायण- क., ख.।

363 समायुक्ता- क., समायुक्तो- ख., प०।

364 पाठान्तरम् – पुनलिखेत्- क.।

365 कुर्च- क.।

366 ०राव- ख.।

367 अन्यत्र – “नतिं” इति पाठः प० (७।१५६)।

368 पाठान्तरम् – शिरमन्त्रं- ख.।

369 समुच्चरेत्- क.।

370 {म}मन्त्रराजमुदाहृतं- ख.।

371 एकोच्चारण- क.।

372 मूलपाठः – जत्पुण्यं- क., ख.।

373 पाठान्तरम् – सकलस्थे- क.।

अन्यत्र – “मकरस्थे” इति पाठः प० (७।१६७)।

वातुराश्रमं³⁷⁴ यत्पुण्यं क्रमेण परिसेवितम्।

यत्पुण्यं वर्णधर्मस्य तत्पुण्यं कालिकार्चनात् ॥ १८३ ॥

काश्यादितीर्थयात्राच्च³⁷⁵ सार्धकोटित्रयान्वितम्।

तुलादानाति³⁷⁶ देवेशि सत्यं सत्यं न संशयः ॥ १८४ ॥

लक्षजापेन देवेशि किं पुनः[.] सिद्धिभाग्भवेत्।

यस्याः सामर्थ्यतो देव्या भुवनानि चतुर्दश³⁷⁷ ॥ १८५ ॥

सौम्यसिद्धिकृतां तेन³⁷⁸ देवीप्रत्यंगिराभिधा³⁷⁹।

नारदानुमतेनैव संज्ञा देव्या द्विधा³⁸⁰ कृता ॥ १८६ ॥

शोणिताख्ये³⁸¹ पुरे³⁸² देवि हरिशंकरविग्रहे।

नारदेन मुनीन्द्रेण³⁸³ कृष्णाय स प्रदत्तवान् ॥ १८७ ॥

³⁷⁴ पाठान्तरम् – वाजुराश्रम- क.।

अन्यत्र – “चतुराश्रम्य” इति पाठः प० (७।१६८)।

³⁷⁵ मूलपाठः – काश्यादितीर्थयात्राच्च- क., काश्यादितीर्थयात्रां च- ख.।

³⁷⁶ अन्यत्र – “तुलनायाति” इति पाठः प० (७।१६९)।

³⁷⁷ मूलपाठः – चतुर्दशः- क., चतुर्दशः- ख.।

³⁷⁸ अन्यत्र – “सौम्यसिद्धिकृतानेन” इति पाठः प० (७।१८६)।

³⁷⁹ मूलपाठः – देवीप्रत्यंगिराभिधाः- क., ख.।

³⁸⁰ पाठान्तरम् – विधा - ख.।

³⁸¹ मूलपाठः – शोनिताख्ये- क., ख.।

³⁸² पाठान्तरम् – पुर- क.।

³⁸³ मुनीन्द्रेण- ख.।

हरिणाट्टाभनाद्रेषु³⁸⁴ प्रयोज्य हरमोहितः³⁸⁵।

वसुदेवाप्रियार्थाय³⁸⁶ रक्षार्थ³⁸⁷ प्रददौ पुरा ॥ १८८ ॥

भृङ्गोपभुक्तपुष्पं तु³⁸⁸ शिवयोग्यं यथा भवेत्।

तद्वन्निरक्षरं वस्तु अक्षरैरपि संयुता ॥ १८९ ॥

नोद्धारं³⁸⁹ लिखयेद्देवि³⁹⁰ साक्षाद्वर्णेश्वरी परा।

शापो³⁹¹ भवति वै नूनं मन्त्रहानि[.] प्रजायते ॥ १९० ॥

विमुखा भवते काली पापानामाश्रयो³⁹² भवेत्।

कर्णे कर्णे तु देवेशि हृदिस्थं³⁹³ कुरु सर्वदा ॥ १९१ ॥

384 हरिणाणभनाद्रेषु- ख.।

अन्यत्र – “हरिणालंभनास्तेषु” इति पाठः प० (८।२३)।

385 पाठान्तरम् – ०मोहिताः- क.।

386 वसुदेवोप्रियार्थाय- ख.।

अन्यत्र – “वसुदेवोऽपि पार्थाय” इति पाठः प० (८।२४)।

387 पाठान्तरम् – रक्षार्थ- क.।

388 भृङ्गेपुभुक्तपुष्पं- क.।

अन्यत्र – “भृङ्गोपभुक्तपुष्पेन्दु” इति पाठः प० (८।२४)।

389 पाठान्तरम् – निद्धारं- क.।

390 मूलपाठः – लेखयेद्देवि- क., ख.।

391 शापा- क., ख.।

392 पापानामाश्रमो- क., ख.।

393 अन्यत्र – “हृदिस्थः” इति पाठः प० (८।२७)।

गुरुवक्त्रा विनिष्क्रान्ता³⁹⁴ श्रोत्रमार्गे³⁹⁵ हृदि स्थिता³⁹⁶।

उदकं³⁹⁷ लिखितं तद्वन्मन्त्रोद्धारं तथा भवेत्।

भोगमोक्षप्रदा[.] विद्या[.] पुस्तके नैव लिखयेत्³⁹⁸ ॥ १९२ ॥

॥ इति श्रीवाराहीतन्त्रे दक्षिणाम्नायनिर्वाणपदे³⁹⁹ पञ्चदशमपटलः ॥ १५ ॥

394 “गुरुवक्त्रादिनिष्क्रान्ता” इति पाठः प० (८।२७)।

395 पाठान्तरम् – श्रोतु०- क.।

396 मूलपाठः – स्थिताः- क., ख.।

397 शक्यपाठः – ‘उदके’।

398 मूलपाठः – लेखयेत्- क., ख.।

399 ०पद- क., ख.।

BIBLIOGRAPHY

1. Sanskrit Sources

Ādivārāhīpañcāṅga, edited by Sarveśvar Śāstrī,
Vārāṇaseyasamskṛtasamsthānam, Vārāṇasī 1982.

Ākāśabhairavakalpam, edited by Nānak Candra
Śarmā, Motilal Banarsidass, Delhi 2006.

Āgamavagīśakṛṣṇānanda, *Bṛhattantrasāram*, edited by
Rām Kumār Rai, Prācyā Prakāśan, Vārāṇasī 1985.

Kāmikāgama, under the supervision of Mark S. G.
Dyczkowski, Muktabodha Digital Library.

http://muktalib5.org/DL_CATALOG/TEXTS/ETEXTS/kāmikāgamauttarabhāgaDEV.pdf

Kulacūḍāmaṇinigama, edited by Arthur Avalon,
Bhāratī Vijayam Press, Madras 1956.

Kaulajñānanirṇaya, edited by P. C. Bagchi, Prācya
Prakāśana, Vārāṇasī 1986.

Kulārṇavatāntra, edited by Rām Kumār Rai, Prācya
Prakāśana, Vārāṇasī 1999.

Kaulāvalī, edited by Arthur Avalon, Bhāratīya Vidyā
Prakāśana, Delhi 1985.

Gosvāmī Lakṣmīnārāyaṇa, *Durgā Tantra Śāstra*, Dīp
Publikeśan, Agra 1995 (reprinted).

Cidghanānandanātha, *Ṣatkarmasamgraha*, edited and
translated by Dr. R. G. Harshe, Yoga-mīmāṃsā Prakāśana,
Poona 1970.

BIBLIOGRAPHY

Jīvananāthaśarma, *Dīkṣāprakāśa*, by supervision of Mark Dyczkowski, Muktabodha Digital Library, 2011.

http://muktalib5.org\DL_CATALOG\TEXTS\ETEXTS\Di_kshaprakashaDEV.pdf

Ṭhakkura Devanatha, *Tantrakaumudī*, edited by Śrī Rāmanātha Jhā, Bihār Viśvavidyālaya, Patna 1964.

_____, *Tantrakaumudī*, Darbhanga Raj Library, Darbhanga 1969.

Ṭhakkura Narsimha, *Tārābhaktisudhārṇava*, edited by Pañchānana Bhaṭṭachārya, Bharatīya Vidyā Prakāśan, Vārāṇasī 1983.

Tantrarājatantra, edited by Mahāmahopādhyāya Lakṣmaṇa Śāstrī, Motilal Banarsidass, Delhi 1981 (reprinted).

Tridaśaḍāmarāpratyaṅgirāviṣayakanānātantra, by
supervision of Mark Dyczkowski, Muktabodha Digital
Library, 2010.

[http://muktalib5.org/DL_CATALOG/TEXTS/ETEXTS/Tri
dasadāmarāpratyaDEV.pdf](http://muktalib5.org/DL_CATALOG/TEXTS/ETEXTS/Tri
dasadāmarāpratyaDEV.pdf)

Devīpurāṇam, edited by Maṇḍana Miśra,
Śrīlālabahāduraśāstrīkendriyasamśkṛtavidyāpīṭham, Nāī
Dillī 1976.

Durgāsaptaśatī. ‘*Sarvamaṅgalā*’ *hindivyākhyopetā*,
edited and translated by Śrī Harekānta Miśrā Śāstrī,
Caukhambhā Samśkṛt Sīrij Āphis, samvat 2049.

Nityāṣoḍaśikārṇava, edited by Śrī
Vrajavallabhadvivedī, Sampūrṇānanda Samśkṛta
Viśvavidyālaya, Vārāṇasī 1985.

Parātantra, by supervision of Mark Dyczkowski,
Muktabodha Digital Library 2007.

BIBLIOGRAPHY

http://muktalib5.org/DL_CATALOG/TEXTS/ETEXTS/para tantraDEV.pdf

Paraśurāma, *Paraśurāmakalpasūtra*, edited by doct. Paramahansaśrī and prof. Vidyānandamiśra, Sampūrṇānanda Saṁskṛta Viśvavidyālaya, Vārāṇasī saṁvat 2057.

Pūrṇānanda Paramahansa, *Tattvacintāmaṇi*, by supervision of Mark Dyczkowski, Muktabodha Digital Library 2007, http://muktalib5.org/DL_CATALOG/TEXTS/ETEXTS/tattvacintamaniDEV.pdf

Phetkārīṇītantra, in “Tantrasaṁgraha [dvitīyo bhāgaḥ]”, edited by M.M. Gopīnātha Kavirāja, Sampūrṇānanda Saṁskṛta Viśvavidyālaya, Vārāṇasī 1992, pp. 192-358.

Pratiṣṭhītalakṣaṇasārasamuccaya, by supervision of Mark Dyczkowski, Muktabodha Digital Library 2011, http://muktalib5.org/DL_CATALOG/TEXTS/ETEXTS/pratishtalaksanasarasamuccayaDEV.pdf

Brahmānandagiri, *Śāktānandatarāṅgiṇī*, edited by Rām Kumār Rai, Prācyā Prakāśana, Vārāṇasī 1993.

_____, *Śāktānandatarāṅgiṇī*, edited by Rājanātha Tripāṭhī, Sampūrṇānanda Saṁskṛta Viśvavidyālaya, Vārāṇasī 1987.

Bhāvanopaniṣat. Bhāskararājaviracitabhāṣyasahitā, in “Kaula and Other Upaniṣads”, edited by Sītārāma Śāstrī, Luzac & Co., Calcutta 1922, pp. 269-290.

Manusmṛtiḥ (1-2). Śrī *Kullūkabhaṭṭapraṇīta* ‘*Manvarthamuktāvalī*’, edited by Gopāla Śāstrī Nene,

BIBLIOGRAPHY

Caukhambhā Sanskr̥ta Saṁsthāna, Vārāṇasī 2000
(reprinted).

Mahīdhara, *Mantramahodadhi*, translated by
Śukadeva Chaturvedī, Prācyā Prakāśana 1981.

Merutantram, edited by paṇḍit Raghunāth Śāstrī,
Khemarāj Śrīkriṣṇadās Prakāśana, Bombay 2004.

Yadunātha Cakravartī, *Āgamakalpalatā*, Nepal-
German Manuscript Preservation Project, Muktabodha
Digital Library 2011,
[http://muktalib5.org/DL_CATALOG/TEXTS/ETEXTS/aga
makalpalataDEV.pdf](http://muktalib5.org/DL_CATALOG/TEXTS/ETEXTS/agamakalpalataDEV.pdf)

*Yoginīhṛdayam. With Setubandha Commentary by
Bhāskararāi . Along with Kalyāṇi Hindi Commentary*, edited
by Ācārya Mr̥tyunjaya Tripāṭhī, Caukhambhā Kṛṣṇadāsa
Academy, Vārāṇasī 2007.

Lalitāmahātmyā, in “Brahmāṇḍapurāṇa”, edited by Camalāl Gautam, Saṁskṛt Saṁsthāna, Mathurā, 2001, 2nd vol., pp. 186-480.

Lalitāsahasrānāmastotram, edited by C. Sūryanārāyaṇa Mūrti, Ganesh & Co., Madras 1962

Vāmakeśvarīmatam with the commentary by Śrī Jānaka Jayaratha, edited in Śrī Śivo’ham Sāgara Granthamālā by Sarvadarśanācārya Śrī Kṛṣṇānanda Sāgara, Śrī Madhvānanda Sāgara, Vārāṇasī 1985.

Vidyāpati, *Durgā-Bhakti-Taraṅgiṇī*, edited by paṇḍit Śiromaṇi Śrī Rāmsvarūpa Paṇḍey, Sampūrṇānanda Saṁskṛta Viśvavidyālaya, Vārāṇasī saṁvat 2058.

Vidyāraṇya Yati, *Śrīvidyārṇavatāntram*, s.l., s.d., 2 vols.

BIBLIOGRAPHY

Śaktisaṃgama Tantra, edited by Benoytosh
Bhattacharya, Baroda Oriental Institute 1941, 4 vols.

Śarmā Harikṛṣṇa Vyaṅkatarāmātmaja,
Bṛhajjyotiṣārṇave'sṭame Dharmaskandha Upāsanastabake
Śrīdurgopāsanakalpadrūmādhyāyaḥ, Khemarāja
Śrīkṛṣṇadāsa Prakāśana, Bombay 2002.

Simha Pratāpa Sāhadeva, *Puraścaryārṇava*, edited by
Pt. Muralīdhara Jhā, Caukhambhā Sanskrta Pratiṣṭhāna,
Delhi 1996.

Hindī Mantra Mahārṇava (Miśra Khaṇḍa), edited by
Rām Kumār Rai, Prācyā Prakāśana, Vārāṇasī 1998.

2. Manuscripts

Marīcitantre Caṇḍīpāṭhaphala, anonym private collection,
Vārāṇasī, samvat 1727.

Vajravārāhītantra, Kaiser Library of the Government of
Nepāl, Kathmandu, s.d., Ms no. 120.

Vārāhīkrama, Sarasvatī Library, Vārāṇasī, s.d., Ms no.
25254.

Vārāhītantra, Kaiser Library of the Government of Nepāl,
Kathmandu, s.d., Ms no. 211.

Vārāhītantra, Sarasvatī Library, Vārāṇasī, s.d., Ms no.
23916.

Vārāhītantra, Sarasvatī Library, Vārāṇasī, April 1832 (?),
Ms no. 23913.

BIBLIOGRAPHY

Vārāhītantra, Sanskr̥t Sahitya Pariṣad, Kalkattā, s.d., Ms no. 2481.

Vārāhītantrē Caṇḍīpāṭhaphala, private collection of Mr. Rajiv Śarmā, Kāmākhyā Dhām, s.d.

Vārāhīvidhāna, Sarasvatī Library, Vārāṇasī, s.d 25318.

3. Journals

Dhīh. A Review of Rare Buddhist Texts, Editors prof. Samdong Rinpoche & prof. Vajravallabha Dvivedī, Central Institute of Higher Tibetan Studies, Sarnāth (Vārāṇasī) 1988, nn. 1, 5, 6.

_____, 1990, n. 9.

_____, *Journal of Rare Buddhist Texts*, 1993, n. 15.

_____, *Journal of Rare Buddhist Texts Research Project*, Editors prof. Samdong Rinpoche & prof. Janardan Pandey, 1999, n. 27.

_____, *Journal of Rare Buddhist Texts Research Project Unit*, Editors Ngawang Semten & Janardan Pandey, 2001, n. 32.

_____, 2004, n. 38.

_____, 2005, n. 39.

The Dragon. Special Issue, November 2007, Drupka Publications, Haryana 2007.

4. Books and Articles

Bhattacharya Benoytosh, *The Indian Buddhist Iconography, Mainly based on the Sāadhanāmālā and Cognate Tantric Texts of Rituals*, Firma K. L. Mukhopadhyaya, Calcutta 1958.

BIBLIOGRAPHY

Brooks Douglas Renfrew, *Auspicious Wisdom. The texts and Traditions of the Śrīvidyā Śākta Tantrism in South India*, Manohar, New York 1996 (reprinted).

Caturvedī Sītāram Ācārya, *Tantra-vijñān aur sādhanā*, Akhil Bharatiya Vikram Parishad, Kashi 1998 (hindī).

Chakravarti H.N., *Tantrasāra of Abhinavagupta*, Rudra Press, Oregon, 2012.

Diemberger Hildegard, *When a Woman Becomes a Religious Dynasty. The Samding Dorje Phagmo of Tibet*, Columbia University Press, New York 2007.

Deka Pranav Jyoti, *Nilacala Kāmākhyā: Her History and Tantra*, Publisher Dr. Pranava Jyoti Deka, Guwahati 2004.

Doniger Wendy, *The Laws of Manu*, Penguin Books, New Delhi 1991.

Dupuche R. John, *Abhinavagupta. The Kula Ritual as elaborated in chapter 29 of the Tantrāloka*, Motilal Banarsidass Publishers, Delhi 2003.

Dvivedī Vajravallabha, *Tantrāgamīya dharm-dharśan*, Śaivabhāratī Śodhapraṭiṣṭhānam, Vārāṇasī 2001, 2 vols. (hindī).

Dyczkowski S. G. Mark, *The Canon of the Śaivāgama and the Kubjikā Tantras of the Western Kaula Tradition*, Motilal Banarsidass, Delhi 1989.

_____, *A Journey in the World of the Tantras*, Indica, Varanasi 2004.

English Elisabeth, *Vajrayoginī. Her Visualizations, Rituals, & Forms. A Study of the Cult of Vajrayoginī in India*, Wisdom Publications, Boston 2002.

Filippi Gian Giuseppe, *Nota su due incongruenti raffigurazioni iconografiche del Varāha*, Società Cooperativa Tipografica, Padova 1979 (italian).

BIBLIOGRAPHY

Jagannatha S., *Manuscriptology: An Entrance*, Parimal Publications, Delhi 2007.

Kaviraj Gopinath, *Tantra aur Āgamaśāstro kā Digdarśan*, Bihar Rashtrabhasha Parishad, Patna 2003 (hindī).

_____, *Tāntrika Sāhitya*, Hindī Samiti, Lakhnow 1972 (hindī).

Lingpa Dudjom, *Feasts of Chod. From the Cycle of the Wrathful Dakini, T'hröma Nagmo*, Padma Publishing, California 1997.

Meisezahl O. Richard, *Hastapūjāvīdhī- Texte: Der Handritus im anuttarayogischen Kult des Götterpāres Cakrasambhara und Vajravārāhī*, VGH Wissenschaftsverlag, Sankt Augustin 1985 (german).

Muller-Ortega Paul Eduardo, *The Triadic Heart of Śiva. Kaula Tantricism of Abhinavagupta in the Non-Dual Shaivism of Kashmir*, Sri Satguru Publications, Delhi 1997.

Rangarajan Haripriya, *Images of Vārāhī. An Iconographic Study*, Sharada Publishing House, Delhi 2004.

Rao Ramachandra S. K., *The Tāntrik Practices in Śrī Vidyā*, Sri Satguru Publications, Delhi 2005 (reprint).

_____, *Tantrik Traditions in Tibet*, Sri Satguru Publications, Delhi 2002.

Sanderson Alexis, *Śaivism and the Tantric Traditions*, pp. 664-674. <http://Alexissanderson.com/publication>.

Śāstrī R. Anantakṛṣṇa, *The Lalitāsahasranāmastotra with the Bhāskararāya's Commentary*, The Adyar Library and Research Centre, Madras, 1988.

SenSharma Deba Brata, *Paramārthasāra of Abhinavagupta. The Essence of the Supreme Truth. With the Commentary of Yogarāja*, Muktabodha Indological Research Institute, New Delhi 2007.

BIBLIOGRAPHY

_____, *Matsyendrasamhitā. Ascribed to Matsyendranātha. Part 1*, The Asiatic Society, Calcutta 1994.

Simmer-Brown Judith, *Dakini's Warm Breath. The Feminine Principle in Tibetan Buddhism*, Shambala Publications, Boston 2002.

Studies on the Tantra, by a group of Scholars, The Rāmakṛṣṇa Mission, Kolkatta 2002.

Śukla Ramādatta, *Hindītantrasāra*, Kalyān Mandir, Prakāśan, Prayāg 1993 (hindī).

_____, *Mantrakoṣa*, Kalyān Mandir, Prakāśan, Prayāg, s.d. (hindī).

Tantra Mantra and Yantra in Indian Tradition, by a group of Scholars, editors Dr (Mrs) Haripriya Rangaranjan, Dr. G. Kamakalar, Birla Archaeological & Cultural Research Institute, Hyderabad, 2010 January.

Tachikawa Musashi, *Mother-Goddesses in Kathmandu*, Akhil Book Distributors, Delhi 2004.

Woodroffe John, *Śakti and Śāktas*, Ganesh & Co., Madras, 2001.

_____, *Principles of Tantra. Part 1*, Ganesh & Co., Madras, 2003.

5. Grammars

Coulson Michael, Sanskrit. *An Introduction to the Classical Language*, Teach Yourself Book, London 2001 (reprinted).

Kale M.R., *A Higher Sanskrit Grammar*, Motilal Banarsidass, Delhi 1995 (reprinted).

Miśra Yadunandana, *Anuvād-candrikā*, Caukhambhā Pablisers, Vārāṇasī 1999.

BIBLIOGRAPHY

Nauṭiyāl Cakradhar, *Bṛhad-anuvād-candrikā*, Motīlāl Banārsīdās, Vārāṇasī 1999 (hindī, reprinted).

Varadarājāchārya, *Laghusiddhāntakaumudī*,
Caukhambhā Pabliśers, Vārāṇasī 2002 (saṃskṛt-hindī,
reprinted).

6. Dictionaries

Āpte Vāman Śivarām, *Saṃskrit-Hindī Kośa*, Motīlāl Banārsīdās, Dillī 1997 (hindī, reprinted).

Cappeller Carl, *A Sanskrit-English Dictionary*,
Chaukhambha Publications, Varanasi 1972.

Kartre S.M., *Dictionary of Pāṇini*, Deccan College,
Poona 1969, 3 vols.

Monier-Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*,
etymologically and philologically arranged with special

श्रीवाराहीतन्त्रम्

reference to cognate indo-european languages, Motilal Banarsidass, Delhi 1999 (reprinted).

परिशिष्टम् - १

श्रीवाराहीतन्त्रस्य हस्तलेखयोर्लिपिः

देवनागरी	क.हस्तलेखे	ख.हस्तलेखे	नेवारी
अ	अ/अ	अ/अ	अ
इ	इ/इ	इ/इ	इ
उ	उ/उ	उ/उ	उ
ऊ	ऊ/उ	ऊ/उ	उ
ए	ए/ए	ए/ए	ए
ऋ	ऋ/ऋ	ऋ/ऋ	ऋ
क्ष	/क्ष/क्त	/क्ष/क्त	
ग	ग/श/ग	ग/श/ग	ग
ङ	ङ/ङ्क/ङ	ङ/ङ्क/ङ	ङ
क	क/क	क/क	क
ङ	ङ	ङ	ङ
च	च/च	च/च	च
ज	ज	ज/ज/	ज
ञ	ञ/ज/ञ	ज/ञ	ञ

परिशिष्टम् - १

झ	/ /	/ /	म
ठ	ठ/०	ठ/०	०
ढ	ढ/ट	ढ/ट	ट
ण	ण/स्म/क्ष	ण/स्म/क्ष	क्ष
त	त/रु/रु/ण	त/रु/रु/ण	ण
त्क	क्क	क्क	क्क
त्त	त्त/रु	त्त/रु	
त्य	त्य/भ्य/स्य	त्य/भ्य	
त्र	त्र/ज /ड	त्र/ज /ड	ज
द्ध	द्ध/द्ध	द्ध/द्ध	द्ध
द्व	द्व /द्व	द्व /द्व	द्व
न	न/न/र	न/न/र	न
नु	नु/रु	नु/रु	नू
न्तु	नु/	नु/	
न्थ	न्थ/ऌ	न्थ/ऌ	ऌ
फ	फ/रु/रु/	फ/रु/रु/	रु
व	व	व	व
भ	भ/रु/रु	भ/रु/रु	रु
भू	भू/रु	भू/रु/रु/रु	रू
भ्य	भ्य/त्य	भ्य/त्य	
ये	ये/य	ये/य	य

श्रीवाराहीतन्त्रम्

यो	यो/श	यो/श	श
र	र/न/त	र/न/त	न
र्म	र्म/न्म	र्म/न्म	न्म
ल	ल/स्त	ल/स्त	ल
श	श/ग/भ	श/ग/भ	भ/
श्री	श्री/ङ्गी/ञ्ची/भी	श्री/भी	भी
ष	ष/व/ध	ष/व/ध	ध
ष्ण	ष्ण/	ष्ण/	
स	स/म	स/म	स
स्थ	स्थ/	स्थ/	
स्य	स्म/त्य	स्म/त्य	
ह	ह/द	ह/द	ह/द
हु	हु/ द	हु/ द	द
ह्र	न्ह/द्र	ह्र/द्र	द्र
ह्र	ह/द्र	ह/द्र	द्र
ह्र	ह्र/द्र	ह्र/द्र	द्र

परिशिष्टम् - २

अन्यशास्त्रेषूद्धृताः श्रीवाराहीतन्त्रान्तर्गताः श्लोकाः

वाराहीतन्त्रे (वा०तं०)	यदुनाथकृतायामागमकल्पलतायाम् ^१ -
नास्ति	साधकस्याक्षरं पूर्वं मन्त्रस्यापि तथाक्षरम्। यद्यकभूतदैवत्यं जानीयात्स्वकुलं हि तत् ॥ ३।१७ ॥
वा०तं० २।५२"- ५५'	माज्जालकुर्कुलव्यालैः पक्षिणां वैरिता भवेत्। मार्जारस्य सुनाखुभ्यां सिंहस्य दन्तिना सदा ॥ ३।५७ ॥ कुर्कुरस्य खगाभ्यां तु खराखुभ्यां च भोगिनः। उन्दुरस्यौ तु सपाभ्यां हरिणा सह दन्तिनः ॥ ३।५८ ॥ भुजंगसिंहयो[र] मैत्री गजमेषकयोस्तथा। लोकादन्यत्र विज्ञयं व्यवहारप्रयोगतः ॥ ३।५९ ॥
वा०तं० २।४३"- ४४'	ताराचक्रं राशिचक्रं नामचक्रं तथैव च। अत्र चेच्छेष्टमन्त्राणां नान्यचक्रं विचारयेत् ॥ ३।१०० ॥
वा०तं० ४।४३"- ४४'	शुक्रोस्तो यदि वा वृद्धो गुर्वादिभ्यो भवेद्यदि ॥ ३।१७८ ॥ मेषवृष्टिकसिंहेषु तदा दोषो न विद्यते।

^१ आगमकल्पलतायामेतदुक्तं (१।१५) वाराहीतन्त्रविषये- “पार्वतीहरसंवादं वाराहीतन्त्रमादारात्” इति।

२।८१-८३'	<p>दीक्षास्थानं प्रवक्ष्यामि नानातन्त्रानुसारत ॥ ३।१७९ ॥</p> <p>गोशालायां गुरो[र] गेहे देवागारे च कानने।</p> <p>शुन्यतीर्थे तथाद्याने नदीतीरे च स्वाश्रमे ॥ ३।१८० ॥</p> <p>धात्री विश्वसमीपे तु पर्वताग्रे गुहाशु च।</p> <p>गंगायां तत्कृतं सर्वं कोटिकोटिगुणं भवेत् ॥ ३।१८१ ॥</p>
नास्ति	<p>येषां जपे च होमे च संख्या नोक्ता मनीषिभिः ॥ ९।१० ॥</p> <p>तेषां अष्टसहस्राणि संख्या स्याज्जपहोमयोः।</p>
नास्ति	<p>आद्या कृतयुगे शास्त्रा या वालेति निगद्यते ॥ १२।३०८ ॥</p> <p>त्रेतायां लालिता शस्ता पंचकुटा तु द्वारे।</p> <p>षड्कुटा च कलौ शास्ता सर्वतन्त्रेषु गोपिता ॥ १२।३०९ ॥</p> <p>सर्वकाले सर्वयुगे सुन्दरी परमेश्वरी।</p>
~~~	~~~
	श्रीमज्ज्ञानानन्दपरमहंसरचिते कौलावलिनिर्णये-
वा०तं० ६।१७''	स्वनाम्ना न गुरुः कार्यो भार्या च मातृनामिकाम्। (पृ० ९)
वा०तं० ४।४३''- ४४'	<p>शुक्रोस्तो यदि वा वृद्धो गुर्वादिभ्यो भवेद्यदि।</p> <p>मेषवृश्चिकसिंहेषु तदा दीक्षा न विद्यते ॥ (पृ० २४)</p>
नास्ति	शिष्यत्रिजन्मनक्षत्रे संक्रान्तौ विषुवेऽयने। (पृ० २४)
वा०तं० ४।३८'	अन्येषु पुण्ययोगेषु ग्रहणो चन्द्रसूर्ययोः ॥ (पृ० २४)
नास्ति	<p>पञ्चपर्वयुगाद्यासु व्यतिपातादिवासरे।</p> <p>अत्र दीक्षा शुभा प्रोक्ता नात्र कार्या विचारणा ॥ (पृ० २४)</p>
नास्ति	अदीक्षिते च मरणं रौरवान्न निवर्तते।

	तस्माद्दीक्षां प्रकुर्वीत तन्त्रमाश्रित्य तान्त्रिकाः ॥ (पृ० २७)
नास्ति	<p>दीक्षामूलं जगत्सर्वं दीक्षा हि परमं तपः।</p> <p>दीक्षामाश्रित्य निवसेद्यत्र कुत्राश्रमे नरः ॥</p> <p>कोटिजन्मनि यत्पापं ज्ञानाज्ञानकृतं च यत्।</p> <p>दीक्षाग्राहणमात्रेण सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥</p> <p>ततो वाञ्छितसिद्धिः स्याद्धनधान्यसमृद्धिदा।</p> <p>अन्ते देवालयं याति दिव्यभोगसमन्वितः ॥ (पृ० २७)</p>
नास्ति ^२	<p>उत्तराभिमुखो भूत्वा विशेन्मृद्वासनोपरि।</p> <p>कम्बले सत्वरं सिद्धिः श्रीमोक्षौ व्याघ्रचर्मणि ॥</p> <p>अजिने श्रीर्भवेत्काम्ये वश्यं च पीतवाससि।</p> <p>दारवे सिद्धिनाशः स्याद्भूतले कुलनाशनम् ॥</p> <p>त्वचि पत्रे दरिद्रः स्यात्तृणे चापि हतश्रियः।</p> <p>कुशस्य कटके मोक्षः काष्ठे श्रीपर्णी शस्यते ॥</p> <p>अभावे चूतबिल्वानां मत्तके (?) पिचुमर्दके।</p> <p>आम्रनिम्बकदम्बानामासनं सर्वनाशनम् ॥ (पृ० १९६)</p>
वा०तं० २।१०२, ४।१०४	<p>मूलाधारोद्गतं प्राणं ब्रह्ममार्गेण तान्त्रिकः।</p> <p>हंसेन पुष्करस्थाने परमात्मनि योजयेत् ॥ (पृ० १५४)</p>
वा०तं० ४।६७"-६८	<p>सुवर्णमणिभिर्मालां स्फाटिकीं शङ्खनिर्मिताम्।</p> <p>प्रवालैरेव वा कुर्यात्पुत्रजीवं विवर्जयेत् ॥</p> <p>पद्माक्षैश्चैव रुद्राक्षमिन्द्राक्षं च विशेषतः। (पृ० २२६)</p>

^२ वाराहीतन्त्रे (४।७३-७५) तुल्यं विषयं प्रतिपादितमस्ति किन्त्वत्र किञ्चित् पाठभेदोऽस्ति।

नास्ति	द्विजानामधिकारोऽस्ति तान्त्रिके होमकर्मणि। यदि कामी भवेच्चैव शूद्रोऽपि होमकर्मणि॥ वह्निजायां परित्यज्य स्वाहान्ते च नमो मतः। (पृ० ३२८)
नास्ति	कोष्ठशुद्धिर्वराहे च महालक्ष्म्या कुलाकुलम्। नामादिचक्रं सर्वेषां भूतचक्रं तथैव च॥ (पृ० ३५९)
वा०तं० २।४६"- ४७'	ताराशुद्धिर्वैष्णवानां कोष्ठशुद्धिः शिवे भवेत्। त्रैपुरे राशिशुद्धिः स्याद्गोपालेऽकडमः स्मृतः॥ (पृ० ३५९)
नास्ति	मन्त्रो यद्यधिकाङ्कः स्यात्तदा मन्त्रं जपेत्सुधीः। समेऽपि च जपेन्मन्त्री न जपेत्तद्गुणाधिकम्॥ शून्ये मृत्युं विजानीयात्तस्माच्छून्यं परित्यजेत्। (पृ० ३६२)
~~~	~~~
	पूर्णानन्दपरमहंसकृते तत्त्वाचिन्तामणौ-
नास्ति	यदि कामी भवेच्चैव शूद्रोऽपि होमकर्मणि। वह्निजायां परित्यज्य हृदयान्तेन होमयेत्॥ वाराहीतन्त्रराजस्य मतमेतदुदीरितम्। (२.८।१०१)
नास्ति	(...) श्रीविद्यायान्तु वाराहीतन्त्रे षष्ठपटले- पुष्पे पुष्पे महापुष्पे पुष्पावकीर्ण इत्यपि। स्वाहेति शोधयेत् पुष्पं तेन पुष्पेण पूजयेत्॥ (३, पृ० ४४७)
नास्ति	वाराहीतन्त्रे नवमपटलेऽपि- मद्यं मांसं तथा मत्स्यं मैथुनं परमेश्वरि। मानुषेण बलिं पञ्चब्राह्मणो न स्मरेत् क्वचित्॥ (४, पृ० ५७९)

~~~	~~~
	मैथिलपण्डितश्रीजीवननाथशर्मरचिते दीक्षाप्रकाशे-
वा०तं० २।४३"- ४४	ताराचक्रं राशिचक्रं नामचक्रं तथैव च। अत्र चेत्सद्गुणो मन्त्रो नान्यचक्रं विचारयेत्॥ (पृ० ४) विंशत्यर्णाधिक्यमन्त्रा मालामन्त्राः प्रकीर्तिता। (पृ० ५)
वा०तं० २।४६"- ४७'	ताराशुद्धिवैष्णवानां कोष्ठशुद्धिः शिवस्य च। राशिशुद्धिस्त्रैपुरे च गोपालेऽकडमः स्मृतः ॥ (पृ० १२)
नास्ति	संस्कृत्य भूमिं संस्थाप्य कलशं तीर्थवारिणा। पूरयित्वा स्वर्णगर्भं क्षिपेदष्टमृदं ततः ॥ धर्मकामः क्षिपेत्स्वर्णं धनकामस्तु मौक्तिकम्। श्रीकामः कमलं न्यस्येत्कामार्थी रोचनं न्यसेत्॥ मोक्षकामो न्यसेद्रत्नं जपकामोपराजिताम्। उच्चाटनार्थं व्याघ्रीं च वशयार्थं शिखिमूलोकाम्॥ मारणार्थं मरीचं च केटकीं मोहनाय च। आकर्षणार्थं धत्तूरं प्रक्षिपेत्कलशोदरे ॥ जपेन्मन्त्रं महेशानि शृणुष्व गदतो मम। आदिमारभ्य प्रजपेत्सृष्टिक्रम इहोच्यते ॥ जपेच्छक्रादिमारभ्य शुम्भदैत्यवधावधिः। आद्याच्छक्रादिपर्यन्तं स्थितिक्रम उदाहृतः ॥ शेषमारभ्य आद्यन्तं संहारक्रम ईरितः। स्थितिपाठः सर्वकार्ये मुक्तिकामे न संहतिः ॥

	श्रीकामे पुष्टिकामे च सृष्टिक्रम उदाहृतः। (पृ० ८८-८९)
~~~	~~~
	प्रतापसिंहसहादेवकृते पुरश्चर्यार्णवे-
वा०तं० ६।१७''	स्वनाम्ना न गुरुः कार्यो भार्या च मातृनामिकाम्। (पृ० ५१)
वा०तं० २।४६''- ४७'	(वाराहसंहितायाम्) ताराचक्रं राशिचक्रं नामचक्रं तथैव च। अत्र चेत्सगुणो मन्त्रो नान्यचक्रं विचारयेत्॥ (पृ० ५७)
वा०तं० २।५२''- ५५'	मार्जालकुर्कुरव्यालैः पक्षिणां वैरिता भवेत्। मार्जारस्य शुनारुभ्यां सिंहस्य दन्तिना सदा ॥ ३।५७॥ कुक्कुरस्य खगौतुभ्यां खगाऽऽखुभ्यां च भोगिनः। उन्दुरस्योतु सपाभ्यां हरिणा सह दन्तिनः ॥ ३।५८॥ गुरुत्तमत्सर्पयोर्वैरं तथा गजसिंहयोः। (पृ० ६३-६४)
नास्ति	वेदान्निवहियुगलश्रवणद्विवाणवाणेषु वाणेषु पयोधिसंख्यान्। मेषादिकोष्ठध्वभिलख्य वर्णान् षडेव शादीन् युवतौ लिखित्वा ॥ (पृ० ६४)
नास्ति	कोष्ठशुद्धिर्वराहे च महालक्ष्म्या कुलाकुलम्। नामादिचक्रं सर्वेषां भूतचक्रं तथैव च ॥ (पृ० ७२)
वा०तं० २।४६''- ४७'	ताराशुद्धिर्वैष्णवानां कोष्ठशुद्धिः शिवे भवेत्। त्रैपुरे राशिशुद्धिः स्याद्गोपालेऽकडमः स्मृतः ॥ (पृ० ७२)
नास्ति	एषां जपे च होमे च संख्या नोक्ता मनीषिभिः। तेषामष्टसहस्राणि संख्या स्याज्जपहोमयोः ॥ (पृ० ५४४)

नास्ति	शूद्राणामधिकारोऽस्मिँस्तान्त्रिके होमकर्मणि। वह्निजायां परित्यज्य स्वाहान्ते च नमो मतः। (पृ० ५५०)
नास्ति	शून्यागारे श्मशाने च वृषशून्ये शिवालये। त्रिलक्षं प्रजपेन्मन्त्रं ततः सिद्धिर्भवेद्भुवम्॥ (पृ० ८१९)
वा०तं० १४।२७'	ऋषिच्छन्दादिकं न्यस्य पठेत्स्तोत्रं विचक्षणः। (पृ० ११६९)
वा०तं० १४।१७- १८'	आधारे स्थापयित्वा तु पुस्तकं वाचयेत्ततः। हस्तसंस्थापनाद्देवि भवेदर्धफलं यतः॥ यावन्न पूर्यतेऽध्यायास्तावन्न विरमेत् पठन्। (पृ० ११७०)
वा०तं० १४।१९	यदि प्रमादादध्याये विरामो भवति प्रिये॥ पुनरध्यायमारभ्य पठेत्सर्वं मुहुर्मुहुः।
वा०तं० १४।१८''	अनुक्रमात् पठेद्देवि शिरःकम्पादिकं त्यजेत्॥ (पृ० ११७०)
वा०तं० १४।२२''- २३'	प्रणवं चादितो दत्त्वा स्तोत्रं वा संहितं पठेत्। अन्ते च प्रणवं दद्यादित्युवाचादिपुरुषः॥ (पृ० ११७२)
वा०तं० १४।२५''	स्वयं च लिखितं यच्च शूद्रेण लिखितं भवेत्। अब्राह्मणेन लिखितं तच्चापि विफलं भवेत्॥ स्तोत्रे न दृश्यते यत्र प्रणवं तत्र विन्यसेत्। (पृ० ११७२)
नास्ति	सर्वत्र पाठे विज्ञेयस्त्वन्यथा विफलं भवेत्॥ (पृ० ११७२)
नास्ति	शतमादौ शतं चान्ते जपेन्मन्त्रं नवाक्षरम्। चण्डीसप्तशतीमध्ये संपुटोऽयमुदाहृतः॥ सकामैः संपुटो जाप्यो निष्कामैः संपुटं विना। सर्वकामप्रसिद्ध्यर्थं नवार्णपुटितं जपेत्॥ (पृ० ११८६)

नास्ति	वेदादिर्वाग्भवं चैव माया कामस्तथैव च। पृथ्वी रेफो वामनेत्रं नादबिन्दुविभूषितम्॥ माया कामो नमः पश्चान्मूलमन्त्र उदाहृतः। (पृ० ११८६)
~~~	~~~
	श्रीकृष्णान्दागमवागीशशास्त्रीसाधकचूडामणिभट्टाचार्यकृते बृहत्तन्त्रसारे (बृ०तं०)-
नास्ति	गोपालस्य मनुर्देयो महेशस्य च पादजे। तत्पत्न्याश्चापि सूर्यस्य गणेशस्य मनुस्तथा। एषा दीक्षाधिकारी स्यादन्यथा पापभागभवेत्॥ (बृ०तं०, पृ० ७)।
वा०तं० २।४३- ४५'	ताराचक्रं राशिचक्रं नामचक्रं तथैव च। तत्र चेत् सगुणो मन्त्रो नान्यचक्रं विचिन्तयेत्। विंशत्यर्णाधिका मन्त्रा मालामन्त्राः प्रकीर्तिताः। नपुंसकस्य मन्त्रस्य सिद्धादीन्नैव शोधयेत्। (बृ०तं०, पृ० ७-८)
नास्ति	हंसस्याष्टाक्षरस्यापि तथा पञ्चाक्षरस्य च। एक-द्वि-त्र्यादिबीजस्य सिद्धादीन्नैव शोधयेत्। (बृ०तं०, पृ० ८)
वा०तं० २।४५"- ४६'	एकाक्षरस्य मन्त्रस्य मालामन्त्रस्य पार्वति। वैदिकस्य च मन्त्रस्य सिद्धादीन्नैव शोधयेत्। (बृ०तं०, पृ० ८)
नास्ति	पुं-मन्त्रा हुंफडन्ताः स्युद्विठान्तास्तु स्त्रियो मताः।

	<p>नपुंसका नमोऽन्ताः स्युरित्युक्ता मनवस्त्रिधा।</p> <p>एतत्शून्या महाविद्या महाशब्देन नीयते ॥ (वृ०तं०, पृ० ८)</p>
वा०तं० २।४६"- ४७'	<p>ताराशुद्धिर्वैष्णवानां कोष्ठशुद्धिः शिवस्य च।</p> <p>राशिशुद्धिस्त्रैपुरे च गोपलेऽकडमः स्मृतः ॥ (वृ०तं०, पृ० १३)।</p>
वा०तं० ४।३५"- ३६'	<p>शुक्रोऽस्तो यदि वा वृद्धो गुर्वादित्यो भवेद्यदि।</p> <p>मेषवृश्चिकसिंहेषु तदा दोषो न विद्यते ॥ (वृ०तं०, पृ० २०)</p>
वा०तं० ४।५९"- ६०	<p>सुवर्णमणिभिर्मालां स्फाटिकीं शङ्खनिर्मिताम्।</p> <p>प्रवालैरेव वा कुर्यात्पुत्रजीवं विवर्जयेत्।</p> <p>पद्माक्षञ्चैव रुद्राक्षं भद्राक्षञ्च विशेषतः ॥ (वृ०तं०, पृ० २३)।</p>
वा०तं० ४।९३	<p>माले माले महामाले सर्वतत्त्वस्वरूपिणि।</p> <p>चतुर्वर्गसत्त्वयि न्यस्तस्तस्मान्मे सिद्धिदा भव। (वृ०तं०, पृ० २६)।</p>
नास्ति	<p>यदि कामी भवत्यत्र शूद्रोऽपि होमकर्मणि।</p> <p>वह्निजायां परित्यज्य हृदयान्तेन होमयेत् ॥ (वृ०तं०, पृ० ३५)।</p>
वा०तं० ४।११"- १२'	<p>चन्द्रतारानुकूले च शुक्लपक्षे शुभेऽहनि।</p> <p>आरंभेत्तु पुरश्चर्यां हरौ सुप्ते न चाचरेत्। (वृ०तं०, पृ० ३७)</p>
नास्ति	<p>हंसारव्यं न स्मरेत्शूद्रो भूतशुद्धौ कदाचन।</p> <p>स्मरणान्नरकं याति दीक्षा च विफला भवेत् ॥ (वृ०तं०, पृ० ६८)</p>
नास्ति	<p>ब्रह्मविष्णुमहेशाद्यैस्त्रिदशैरर्चिता पुरा।</p> <p>त्रिपुरेति सदा नाम कथितं देवतैस्तव ॥ (वृ०तं०, पृ० १७५)</p>
~~~	~~~

	देवनाथठक्कुररचिते मन्त्रकौमुदौ ^३ -
वा०तं० २।४६"- ४७'	ताराशुद्धिर्वैष्णवानां कोष्ठशुद्धिः शिवे भवेत्। त्रिपुरे राशिशुद्धिः स्याद् वाराहीतन्त्रमब्रवीत् ॥ (७।३६)
	~~~
	श्रीविद्यारण्ययतिप्रणीते श्रीविद्यार्णवे-
नास्ति	दम्पतियजने चैव सुवासिन्याः प्रपूजने। योगिनीनां समर्चायां पञ्चाशन्मिथुनार्चने ॥ यजने कालनित्याय धातुदैवतपूजने। गुरुमण्डलपूजायां दिनेशानां तथैव च। वारेशार्चननक्षत्रदेवतार्चनयोस्तथा। अक्षरौषधिपूजायां जपमालाप्रपूजने ॥ पुस्तकस्य च पूजायामग्निपूजाविधौ तथा। अर्घ्यादिपञ्चपात्राणि सम्पाद्यानि पृथक्पृथक् ॥ (पृ०१६५)
~~~	~~~
	ब्रह्मानन्दगिरिकृतायां शाक्तानन्दतरङ्गिन्याम् (शा०त०)-
नास्ति	गोपालस्य मनुर्देयो महेशस्य च पादजे। तत्पत्न्याश्चापि सूर्यस्य गणेशस्य मनुस्तथा। एषा दीक्षाधिकारी स्यादन्यथा पापभागभवेत् ॥ (शा०त० २।२७)
नास्ति	तारायाश्चैव काल्याश्च त्रिपुरायाश्च सुव्रते। सूतके मृतके चैव न त्यजेयुर्जपार्चनम् ॥ (शा०त० २।१७)

^३ मन्त्रकौमुदौ (१८९।१३) एतदुक्तं वाराहीतन्त्रविषये- “पार्वतीहरसंवादं वाराहीतन्त्रमादरात्”।

वा०तं० ४।५९"- ६०'	सुवर्णमणिभिर्माला स्फाटिकी शङ्खनिर्मिता। प्रवालैरेव वा कुर्यात्पुत्रजीवं विवर्जयेत्॥ (शा०त० ८।१५)
वा०तं० ४।६७'	श्मशानधुस्तूरैर्माला कुर्याद्धूमावतीविधौ। (शा०त० ८।१६')
नास्ति	रक्तेन चन्दनेनापि बालामालां प्रकल्पयेत्॥ दन्तेन कालिकायास्तु राजदन्तेन मेरुणा। उग्रताराजपे शस्ता महाशङ्खस्य मालिका॥ उन्मुख्याश्च तथा ज्ञेया मालिका सिद्धिदायिका। शाक्तानां स्फाटिकी माला रक्तचन्दनसम्भवा॥ रुद्राक्षमालिका नित्यं चतुर्वर्गफलप्रदा। (शा०त० ८।१६"-१९')
वा०तं० ४।५८"	निर्मितारुप्यमणिभिर्जपमलेप्सितप्रदा॥ (शा०त० ८।१९")
नास्ति	हिरण्यै रचिता माला सर्वान् कामान् प्रयच्छति। (शा०त० ८।२०')
वा०तं० ४।५९'	प्रवालैर्विहिता माला प्रयच्छेद् विपुलं धनम्॥ (शा०त० ८।२०")
नास्ति	सौभाग्यं स्फाटिकीमाला मौक्तिकैर्विहिता तथा। निर्मिता शंखमणिभिः कुरुते कीर्तिमव्ययाम्॥ (शा०त० ८।२१)
वा०तं० ४।५६"	सर्वैर्विरचिता माला सदा स्यान्मुक्तये नृणाम्। (शा०त० ८।२२')
नास्ति	गोपनीयानिशं देवि जपमालेप्सिताप्तये॥ (शा०त० ८।२२")
नास्ति	जपं समारभेन्मन्त्री कुल्लुकाद्यं यथाविधि। पूजां जपं समाप्येव स्तुत्वा च कवचं पठेत्॥ (शा०त० १०।३९)।
~~~	~~~
	सर्वानन्दकृते सर्वोल्लसतन्त्रे-
नास्ति	स्वर्णं राजत ताम्राणि सर्वसिद्धिकराणि च।

	<p>शान्तिके प्रस्तरं पात्रं स्तम्भने मृन्मयं शिवे ॥</p> <p>पित्तलं मारणे ज्ञेयं ताम्रमुच्चाटने शिवे।</p> <p>वशीकार्ये कांस्यपात्रं विद्वेषे काचपात्रकम्।</p> <p>विश्वमित्रं महापात्रं सर्वकार्येषु दुर्लभम् ॥ (३१।१०-११)</p>
~~~	~~~
	<p>श्रीव्यङ्कटरामात्मजहरिकृष्णशर्माप्रणीतस्य बृहज्ज्योतिषार्णवस्य</p> <p>श्रीदुर्गोपासनकल्पद्रुमाध्याये (दु०क०द्व०) -</p>
वा०तं० १४।१-१५	<p>॥ शिव उवाच ॥</p> <p>चण्डीपाठफलं देवि शृणुष्व गदतो मम।</p> <p>एकावृत्त्यादिपाठानां यथावत्कथयामि ते ॥</p> <p>संकल्पपूर्वं संपूज्य न्यासांगेषु मनुन्सकृत्।</p> <p>पश्चाद्वलिप्रदानेन फलमाप्नोति मानवः ॥</p> <p>उपसर्गोपशान्त्यर्थं त्रिरावृत्तिं पठेन्नरः।</p> <p>गृहोपशान्तौ कर्त्तव्या पंचावृत्तिर्वरानने ॥</p> <p>महाभये समुत्पन्ने सप्तावृत्तिमीरयेत्।</p> <p>नवावृत्तौ भवेच्छान्तिर्वाजपेयफलं लभेत् ॥</p> <p>राजवश्याय भूत्यै च रुद्रावृत्तिमुदीरयेत्।</p> <p>अर्कावृत्त्या कामसिद्धिर्वैरहानिञ्च जायते ॥</p>

	<p>मन्वावृत्त्या रिपुर्वश्यस्तथा स्त्रीवशतामियात्।</p> <p>सौख्यं पञ्चदशावृत्त्या श्रियमाप्नोति मानवः ॥</p> <p>कल्पावृत्त्या पुत्रपौत्रधनधान्यागमं विदुः।</p> <p>राजभीतिविनाशाय विपक्षोच्चाटनाय च ॥</p> <p>कुर्यात्सप्तदशावृत्तिं तथाष्टादशकं प्रिये।</p> <p>महाऋणविमोक्षाय विंशावृत्तिं पठेन्नरः ॥</p> <p>पञ्चविंशावर्तनाद्धि भवबन्धविमोक्षणम्।</p> <p>संकटे समनुप्राप्ते दुश्चिकित्सामये सदा ॥</p> <p>जातिध्वंसे कुलोच्छेदे आयुषो नाशमागते।</p> <p>वैरिवृद्धौ व्याधिवृद्धौ धननाशे तथा क्षये ॥</p> <p>तथैव त्रिविधोत्पाते पापे तथा चैवातिपातके।</p> <p>कुर्याद्यत्नाच्छतावृत्तिं ततः संपद्यते शुभम् ॥</p> <p>विपदस्तस्य नश्यन्ति अन्ते याति परां गतिम्।</p> <p>जयवृद्धौ शतावृत्त्या राज्यवृद्धौ सदा पठेत् ॥</p> <p>मनसा चिन्तितं देवि सिद्धिरष्टोत्तराच्छतात्।</p> <p>शताश्वमेधयज्ञानां फलं प्राप्नोति सुव्रते ॥</p>
--	--

	<p>सहस्रावर्तनाल्लक्ष्मीरावृणोति स्वयं स्थिरा।</p> <p>भुक्त्वा कामान्यथाकामं नरो मोक्षमवाप्नुयात्॥</p> <p>यथाऽश्वमेधः] क्रतुषु देवानां च यथा हरिः।</p> <p>स्तवानामपि सर्वेषां तथा सप्तशतीस्तवः ॥ (पृ० १४०-१४१)</p>
वा०तं० १४।२०	<p>नातः परतरं स्तोत्रं किञ्चिदस्ति वरानने।</p> <p>भुक्तिमुक्तिप्रदं पुण्यं पावनानां च पावनम् ॥ (पृ० १४१)</p>
वा०तं० १४।१६	<p>अथवा बहूनोक्तेन किमन्येन वरानने।</p> <p>पञ्चाशदावृत्तिपाठात्सर्वाः सिद्ध्यन्ति सिद्धयः ॥ (पृ० १४१)</p>
नास्ति	<p>अथ कामनापरत्वेन कलशमध्ये निक्षेपपदार्थाः ॥</p> <p>संशोध्य भूमिं संस्थाप्य कलशं तीर्थवारिणा।</p> <p>पूरयित्वा वाजिगज शालादिभ्यो मृदस्तथा ॥</p> <p>धर्मकामो व्यसेत्स्वर्णं धन्यकामस्तु मौक्तिकम्।</p> <p>श्रीकामः कमलं न्यस्य कामार्थी दमनं न्यसेत् ॥</p> <p>मोक्षकामो न्यसेद्रत्नं जपकामोऽपराजिताम्।</p> <p>उच्चाटनार्थं हिङ्गुलं वश्यकं शिखिमूलिकाम् ॥</p> <p>मारणाय मरीचं च केतकीं मोहनाय च।</p> <p>आकर्षणार्थं धत्तूरं प्रक्षिपेत्कलशोपरि ॥</p> <p>जपेन्मन्त्रं महेशानि शृणुष्व गदतो मम।</p> <p>क्षिप्तं यत्कलशे हस्ते तदेमं प्रजन्मनुम् ॥</p>

	<p>नकुलीशं वामकर्णयुतमर्धेन्दुमस्तकम्। द्विर्वाग्भवं समुच्चार्य मायाबीजमथोच्चरेत्॥ चामुण्डायै समुच्चार्य द्विठान्तोऽयमुदीरितः। जपेद्वादशलक्षं तु स्नानं तेनैव वारिणा ॥ एवं शतावृत्तिफलं मयोक्तं ते विधिप्रिये। (पृ० १४१)</p>
वा०तं० १४।२४"- २५'	<p>आधारे स्थापयित्वा तु पुस्तकं वाचयेत्ततः ॥ हस्ते संस्थापनाद्देवी हन्त्यर्धे हि फलं युतः। (पृ० १४१)</p>
नास्ति	<p>होमे प्रदीपिते वह्नौ मोक्षार्थी पायसं हुनेत्॥ मारणे मोहने चैव तथैवोच्चाटकर्मणि। हुनेन्मांसं त्रिमध्वक्तं मोहने मधुपायसम्॥ स्थम्भने मातुलफलं वश्ये तु सितसर्षपाः। धर्मार्थकाममोक्षार्थे पूर्वाशाभिमुखो यजेत्॥ मोहने मारणे चैव हुनेद्वै दक्षिणामुखः। उच्चाटने उत्तरास्यः पूर्वोक्तमनुना हुनेत्॥ एवं शतावृत्तिफलं मयोक्तं ते विधिप्रिये। एकावृत्त्यादयः पाठाः सर्वेषां सर्वकामदाः। भुक्तिमुक्तिप्रदाः पुण्याः पातकानां च पावनाः ॥ (पृ० १४१-१४२)</p>
~~~	~~~

	पं० लक्ष्मीनारायणगोस्वामीरचिते दुर्गातन्त्रशास्त्रे (दु०तं०शा०)-
वा०तं० १४।१-१६	<p>॥ श्रीशिव उवाच ॥</p> <p>चण्डीपाठफलं देवि शृणुष्व गदतो मम।</p> <p>एकावृत्त्यादिपाठानां यथावत्कथयामि ते ॥</p> <p>संकल्प्य पूर्वं संपूज्य न्यासांगे च मनुं सकृत्।</p> <p>पाठाद्वलिप्रदानद्धि सिद्धिमाप्नोति मानवः ॥</p> <p>उपसर्गोपशान्त्यर्थं त्रिरावृत्तं पठेन्नरः।</p> <p>ग्रहोपशान्तौ कर्तव्यं पंचावृत्तं वरानने ॥ ३ ॥</p> <p>महाभये समुत्पन्ने सप्तावृत्तमुदीरयेत्।</p> <p>नवावृत्तद्वेच्छान्तिर्वाजपेयफलं लभेत् ॥</p> <p>राजवश्याय भूत्यै च रुद्रवृत्तमुदीरितम्।</p> <p>अर्कवृत्ते काम्यसिद्धिर्वैरिहानिश्च जायते ॥</p> <p>मन्वावृत्तादिपूर्वस्य तथा स्त्रीवश्यतां नयेत्।</p> <p>सौख्यं पञ्चदशावृत्ताच्छ्रियमाप्नोति मानवः ॥</p> <p>कलावृत्तात् पुत्रपौत्रधनधान्यागमं विदुः।</p> <p>राज्ञां भीतिविमोक्षाय वैरस्योच्चाटनाय च ॥</p>

	<p>कुर्यात्सप्तदशवृत्तं यथाष्टादशकं प्रिये।</p> <p>महाव्रणविमोक्षाय विंशवृत्तं पठेन्नरः ॥</p> <p>पञ्चविंशवृत्तनाच्च भवेद्वन्धविमोक्षणम्।</p> <p>संकटे समनुप्राप्ते दुश्चिकित्सामये तथा ॥</p> <p>जातिध्वंसे कुलोच्छेदे आयुषोनाश आगते।</p> <p>वैरिवृद्धौ व्याधिवृद्धौ पुरनाशे प्रजाक्षये ॥</p> <p>तथैव त्रिविधोत्पाते पापे महोत्पातोपपातके।</p> <p>कुर्याद्यत्नाच्छदवृत्तं ततः संपद्यते शुभम् ॥</p> <p>नश्यन्ति विपदस्तस्य अन्ते याति परां गतिम्।</p> <p>श्रियोवृद्धिः शतावृत्तद्राज्यवृद्धिस्तथापरे ॥</p> <p>मनसा चिन्तितं देवि सिद्धये दृष्टोत्तराच्छतात्।</p> <p>शताश्वमेधयज्ञानां फलं प्राप्नोति सुव्रत ॥</p> <p>सहस्रावर्तजाल्लक्ष्मीरावृणोति स्वयं स्थिरा।</p> <p>भुक्त्वा मनोरथं कामान् नरो मोक्षमवाप्नुयात् ॥</p> <p>यथाश्वमेधः क्रतुराङ् देवानां च यथा हरिः।</p> <p>स्तवानामपि सर्वेषां तथा सप्तशतीस्तवः ॥</p>
--	---

	अथवा बहुनोक्तेन किमेतेन वरानने। चण्ड्या[.] शतावृत्तिपाठात्सर्वाः सिद्ध्यन्ति सिद्धयः ॥ (पृ० घ, च)।
नास्ति	तारायश्चैव काल्याश्च त्रिपुरायाश्च सुव्रते। सूतके मृतके चैव न त्यजेयुर्जपार्चनम् ॥ (पृ० ७९)।
~~~	~~~
	पं० श्रीहरेकान्तमिश्रशास्त्रीरचितायां सर्वमङ्गलानामदुर्गासप्तशतीभाषायाम्-
वा०तं० १४।३५- ३६	माधुर्यमक्षरव्यक्तिः पदच्छेदस्तु सुस्वरः। धैर्यं लयसमर्थं च षडेते पाठका गुणाः ॥ गीती शीघ्री शिरःकम्पी तथा लिखितवाचकः। अनर्थज्ञोऽल्पकण्ठश्च षडेते पाठकाधमाः ॥ (पृ० १९१-१९१)।
~~~	~~~
	आचार्यसीतारामचतुर्वेदकृते “तन्त्र-विज्ञान और साधना” नामग्रन्थे-
नास्ति ⁴	सृष्टिश्च प्रलयश्चैव देवतानां यथार्चनम्। साधनं चैव सर्वेषां पुरश्चरणमेव च ॥ षट्कर्मसाधनं चैव ध्यानयोगश्चतुर्विधः। सप्तभिर्लक्षणैर्युक्तमागमं तद्विदुर्बुधाः ॥ (पृ० १०)।
नास्ति ⁵	सर्गश्च प्रतिसर्गश्च मन्त्रं निर्णय एव च। देवतानाञ्च संस्थानं तीर्थनाञ्चैव वर्णनम् ॥

⁴ वा०तं०’ ४५पत्रे।

⁵ वा०तं०’ ४५पत्रे।

	<p>तथैवाश्रमधर्मश्च विप्रसंस्थानमेव च। संस्थानञ्चैव भूतानां यन्त्राणाञ्चैव निर्णयः ॥ उत्पत्तिर्विबुधानाञ्च तरूणां कल्पसंज्ञितम्। संस्थानं ज्योतिञ्चैव पुराणाख्यानमेव च। कोषस्य कथनञ्चैव व्रतानां परिभाषणम्। शौचाशौचस्य चारख्यानं नरकाणाञ्च वर्णनम् ॥ हरचक्रस्य चारख्यानं स्त्रीपुंसोश्चैव लक्षणम्। राजधर्मो दानधर्मो युगधर्मस्तथैव च ॥ कथ्यते व्यवहारश्च तथा चाध्यात्मवर्णनम्। इत्यादिलक्षणैर्युक्तं तन्त्रमित्यभिधीयते ॥ (पृ० १०)।</p>
नास्ति ^६	<p>सृष्टिश्च ज्योतिषाख्यानं नित्यकृत्यप्रदीपनम्। कल्पसूत्रं वर्णभेदो जातिभेदस्तथैव च ॥ युगधर्मश्च संख्यातो यामलस्याष्टलक्षणम् ॥ (पृ० ११)।</p>
नास्ति ^७	<p>आगमत्रिविधं प्रोक्तं चतुर्थमीश्वरं स्मृतम्। कल्पश्चतुर्विधः प्रोक्तः आगमो डामरस्तथा। यामलश्च तथा तन्त्रं तेषां भेदाः पृथक्पृथक् ॥ (पृ० १६)।</p>

^६ वा०तं०' ४पत्रे।

^७ वा०तं०' १पत्रे।

परिशिष्टम् ३ -

अन्यशास्त्रोक्तैः तुल्याः श्रीवाराहीतन्त्रातर्गतश्लोकाः

वाराहीतन्त्रे (वा०तं०)-	बृहत्तन्त्रसारानुसारेण (वृ०तं०)-
वा०तं० २।५५"-५८, ६१-७५'	गौतमीयम्, वैशम्पायन-संहिता, आगमकल्पद्रुमः (वृ०तं०, पृ० १६-१७)।
वा०तं० २।७५"-७६, ७७"-८०	विश्वसारं, रत्नावली (वृ०तं०, पृ० १८)।
वा०तं० २।८१-८३'	तन्त्रं (वृ०तं०, पृ० १९)।
वा०तं० ४।१२'-२०	मुण्डमाला (वृ०तं०, पृ० ३८, ३९)।
वा०तं० ४।२९"-३०'	रुद्रयामलं (वृ०तं०, पृ० १९)।
वा०तं० ४।३१"-३३	समयातन्त्रं (वृ०तं०, पृ० २०)।
वा०तं० ४।३७-३४, ४४-७२	सनत्कुमारसंहिता, मुण्डमालातन्त्रं, कामनाभेदः, गौतमीयतन्त्रं, चामुण्डातन्त्रं (वृ०तं०, पृ० २१, २२, २३, २४)

	), वामकेश्वरतन्त्रं, मुण्डमालातन्त्रं , कुलार्णवतन्त्रं (वृ०तं०, पृ० ३०), योगिनीहृदयं, वैशम्पायनसंहिता (वृ०तं०, पृ० ३१), पद्मनारदीयं, गौतमीयं, विशुद्धेश्वरतन्त्रं (वृ०तं०, पृ० ३२), गौतमीयं, कुलार्णवं (वृ०तं०, पृ० ३३), सनत्कुमारतन्त्रं, योगिनीहृदयं (वृ०तं०, पृ० ३४), आगस्त्यसंहिता, कुलार्णवतन्त्रं (वृ०तं०, पृ० ३५), सनत्कुमारतन्त्रं (वृ०तं०, पृ० ३६), योगिनीहृदयं (वृ०तं०, पृ० ३७)।
वा०तं० ५।१-१२०	योगिनीहृदयं, ब्रह्मयामलं, गौतमीयं, आगस्त्यसंहिता, योगिनीतन्त्रं, रामार्चनचन्द्रिका, कुलार्णवं (वृ०तं०, पृ० २७, २८, २९), वामकेश्वरतन्त्रं, मुण्डमालातन्त्रं, कुलार्णवं, योगिनीहृदयं (वृ०तं०, पृ० ३०, ३१), शिवधर्मः, पद्मसंहिता, नारदीयसंहिता, गौतमीयं, विशुद्धेश्वरतन्त्रं (वृ०तं०, पृ० ३२), गौतमीयं, कुलार्णवं, मुण्डमालातन्त्रं, सनत्कुमारतन्त्रं, योगिनीहृदयं (वृ०तं०, पृ० ३३, ३४), नारायणकल्पः, वसिष्ठम्, आगस्त्यसंहिता, कुलार्णवं, योगिनीहृदयम् (वृ०तं०, पृ० ३५, ३६, ३७)।
वा०तं० १२।८"-९	त्रिपुरतन्त्रम् (वृ०तं०, पृ० ३२८)।
वा०तं० १३।२७-४२	भैरवतन्त्रम् (वृ०तं०, पृ० १४८)

श्रीवाराहीतन्त्रम्

वा०तं० १३।४३	कालीतन्त्रम् (वृ०तं०, पृ० २४८)
वा०तं० १३।४८-५५'	वीरतन्त्रं, स्वतन्त्रं, कुमारीकल्पः (वृ०तं०, पृ० २५०)
वा०तं० १३।६२"-६३	कुमारीकल्पः (वृ०तं०, पृ० २५४)
वा०तं० १३।६५-७२'	कुमारीकल्पः, मुण्डमाला (वृ०तं०, पृ० २४५)
वा०तं० १३।८१	कालीतन्त्रम् (वृ०तं०, पृ० २४८)
वा०तं० १३।१२१'-१२३', १२४"-१४६	विश्वसारतन्त्रम् (वृ०तं०, पृ० २६१-२६२)
वा०तं० ३५ (अग्निमन्त्राः)	तन्त्रम् (वृ०तं०, पृ० ३५५, ३५७)
~~~	~~~
वा०तं० २।८७-८८'	मेरुतन्त्रम् (मे०तं०) १५।२४४-२४५
वा०तं० २।८८"-८९	मे०तं० १९।३५२-३५३'
वा०तं० २।९०-९२	मे०तं० २३।५७३-५७४', ५७७"-५७८
वा०तं० २।९३-९५	मे०तं० २३।५३७"-५३९'
वा०तं० ६।२४	मे०तं० २३।७६७"-७६८'
वा०तं० ६।२५-२७'	मे०तं० २३।७७०-७७'
वा०तं० ६।३३-३६	मे०तं० १४।२०३-२०६

वा०तं० १२।९५-९८	मे०तं० २३।५७३, ५७७-५७८, ५३८-५३९।
वा०तं० १२।८७'-९२	मे०तं० २३।८५६-८६०
वा०तं० १२।९५-९६	मे०तं० २३।५३७''-५३९'
वा०तं० १२।९७-९८	मे०तं० २३।५७७''-५७८
वा०तं० १२।१००''-१०५'	मे०तं० २३।१२८-१३३'
वा०तं० १२।१०५''-१०६	मे०तं० २३।४३५''-४३६
वा०तं० १२।१०७-१०८'	मे०तं० २३।१०३४''-१०३५
वा०तं० १२।११३-११४	मे०तं० २३।५१७-५१८
वा०तं० १२।१२८-१३४	मे०तं० २३।८५६-८६२', ८६३
वा०तं० १२।१३६-१४१'	मे०तं० २३।१०३३-१०३७
वा०तं० १३।२-४	मे०तं० १०।९२०-९२२
वा०तं० १३।१८'-१९	मे०तं० १९।३५२-३५३
वा०तं० १३।२३''-३२'	मे०तं० २३।७६५-७७३'
वा०तं० १३।३२'-३३	मे०तं० २३।८२५-८२६'
वा०तं० १३।३५'-३६	मे०तं० २३।१३८७
वा०तं० १४।३६-१२४'	मे०तं० २३।१०७०-१०७३, १०७८''-११५७', ११८५''-११६१'

श्रीवाराहीतन्त्रम्

वा०तं० १४।१२४"-१४९, १५१-१६६	मे०तं० २३।११६१"-१२०९
वा०तं० १५।२३'	मे०तं० २३।१०३८"
वा०तं० १५।२३"-४४'	मे०तं० २३।१०३९"-१०५९
वा०तं० १५।४४"-४७	मे०तं० ११।६७४"-६७७'
वा०तं० १५।४८"-५४'	मे०तं० ११।६७८"-६८३
~~~	~~~
वा०तं० ४।१-२	मन्त्रकौमुदी (७।३२-३३)
~~~	~~~
वा०तं० ६।११	शक्तिसंगमतन्त्रम् (श०सं० २:१३।२)
वा०तं० ६।२७"-२८'	श०सं० ३:११।२२७
वा०तं० ६।३७	श०सं० २:२१।५३'-५४"
वा०तं० ६।३८	श०सं० २:२१।५६"-५७'
~~~	~~~
वा०तं० ६।४५-४६	बृहन्नीलतन्त्रम् (१५।९२-९३)
~~~	~~~

	पुरश्चर्यार्णवानुसारेण (पु०)-
वा०तं० २।४६"-४७'	भुवनेश्वरीतन्त्रम् (पु०, पृ० ५७)
वा०तं० ६।३-५'	मेरुतन्त्रम् (पु०, पृ० ३९८-३९९)
वा०तं० ६।६	त्रिशक्तिरत्नम् (पु०, पृ० ४००)
वा०तं० ६।८-९'	स्कन्दपुराणम् (पु०, पृ० ४००)
वा०तं० ६।१०"-११	तन्त्रान्तरम् (पु०, पृ० ४१०)
वा०तं० ६।१३-१४'	वीरकल्पम् (पु०, पृ० ५१)
वा०तं० ६।१९-२२	सिद्धान्तशेखरः (पु०, पृ० १४४-१४५)
वा०तं० ६।३७-३८	शक्तिसंगमतन्त्रम् (पु०, पृ० ८४६)
वा०तं० ६।३९"-४०'	शक्तिसंगमतन्त्रम् (पु०, पृ० ८५२)
वा०तं० ८।२७, २८, २९	ज्ञानार्णवतन्त्रम् (पु०, पृ० ४५७)
वा०तं० ८।१८४-१८६	यामलम् (पु०, पृ० २३९)
वा०तं० ८।१२६-१२७	कालीतन्त्रम् (पु०, पृ० २३३)
वा०तं० ९।६९-७०, २१७-२१८	क्रियासरम् (पु०, पृ० २३९)
वा०तं० ९।१८०-१८१, १८८	मालिनीतन्त्रम् (पु०, पृ० २३९)

श्रीवाराहीतन्त्रम्

वा०तं० १५।२३-३५'	मेरुतन्त्रम् (पु०, पृ० ८७६-८७७)
वा०तं० १३।३४-३५'	मेरुतन्त्रम् (पु०, पृ० ७५४)
~~~	~~~
वा०तं० ६।१२	प्रतिष्ठाक्षणासारसमुच्चयः (२।८)
~~~	~~~
वा०तं० ६।१-२	कुलचूडामणितन्त्रम् (कु०चू०) ६।१७, २४
वा०तं० ३१।७-२८	कु०चू० ३।१७, २७-४४, ४६-४८
~~~	~~~
वा०तं० ७।७-११	मनुस्मृतिः २।१७-२३
~~~	~~~
	प्राणतोषिण्यनुसारेण (प्रा०)-
वा०तं० ९।७४, २११	शारदा (प्रा०- पृ० ४०२)
वा०तं० ९।९८-१०१, १४५	योगिनीतन्त्रम् (प्रा०- पृ० ३९७, ४०३)
~~~	~~~
वा०तं० १०।८	योगिनीहृदयम् (यो०हृ०) १।२', ३"
वा०तं० १०।९-११'	यो०हृ० ५'-७

वा०तं० १०।१२"-१३'	यो०ह० २।१५'-१६'
वा०तं० १०।२०	यो०ह० २।१६", २६'
वा०तं० १०।३७"-३८'	यो०ह० १।८
वा०तं० १०।४४-४८'	यो०ह० १।८६-८४, ८५"-८६
वा०तं० १०।४८"-४९'	यो०ह० २।१
वा०तं० १०।८५-८७'	यो०ह० २।९"-१२'
वा०तं० १०।८८-८९	यो०ह० २।१३-१४
वा०तं० १०।१३'	यो०ह० ३।११३"
वा०तं० १०।९८	वा०तं० १०।११३
~~~	~~~
वा०तं० १०।२५"-४१	नित्याषोडशिकार्णवः (नि०षो०) १।५९"-७५
~~~	~~~
	वामकेश्वरमतस्य जयरथकृतविवरणानुसारेण -
वा०तं० १०।१"-४	श्रीरसमहोदधिः (श्रीरस०वाम०) पृ० ५६-५७
वा०तं० १०।१४"-१७',	श्रीरस०वाम० पृ० १०९-११०
वा०तं० १०।१८"-२२	यो०ह० पृ० १०९

श्रीवाराहीतन्त्रम्

वा०तं० १०।२५"-४२	श्रीरस०वाम० पृ० २५-२६
वा०तं० १०।४९-६४'	श्रीरस०वाम० पृ० ३४-३८
वा०तं० १०।६६"-६९', ७०- ७३	श्रीरस०वाम० पृ० ४०-४१
वा०तं० १०।७५-७९', ७९"	श्रीरस०वाम० पृ० ९८-१००
वा०तं० १०।८०-८२'	श्रीरस०वाम० पृ० ९७-९८
वा०तं० १०।८५-८८	श्रीरस०वाम० पृ० ५०-५५
वा०तं० १०।९४'-१०७	श्रीरस०वाम० पृ० ५०-५५
वा०तं० १०।११२"-११४'	श्रीरस०वाम० पृ० ७६
वा०तं० १०।११५-११८	श्रीरस०वाम० पृ० ४८
~~~	~~~
वा०तं० ११।८-१२	ज्ञानसङ्कलीतन्त्रम् (ज्ञा०सं०) २०-२४
वा०तं० ११।२९	ज्ञा०सं० ३८
वा०तं० ११।३२-३३	ज्ञा०सं० ४४-४५
वा०तं० ११।३४-३५	ज्ञा०सं० ४०-४१
वा०तं० ११।४०	ज्ञा०सं० ७०

वा०तं० ११।४४'	ज्ञा०सं० ७२'
वा०तं० ११।४६'	ज्ञा०सं० ७३'
वा०तं० ११।४८'	ज्ञा०सं० ७७''
वा०तं० ११।४९	ज्ञा०सं० ७५
वा०तं० ११।५२'	ज्ञा०सं० ७९'
वा०तं० ११।५३-५४	ज्ञा०सं० ८०-८१
वा०तं० ११।५८"-५९	ज्ञा०सं० ५१"-५२
वा०तं० ११।६०	ज्ञा०सं० ५८
वा०तं० ११।६२'	ज्ञा०सं० ५९''
~~~	~~~
	शाक्तानन्दतरङ्गिण्यनुसारेण (शा०त०)-
वा०तं० ४।४४'	यामलः (शा०त० ८।४')
वा०तं० ४।४९''-५०'	श्रीविद्या (शा०त० ८।८)
वा०तं० ४।७३''	सम्मोहनतन्त्रं (शा०त० ८।६')
वा०तं० ११।१६-१८	ज्ञानभाष्यं (शा०त० १।४३-४५)
~~~	~~~

श्रीवाराहीतन्त्रम्

वा०तं० १२।४२-४४	त्रिदशडामरप्रत्यंगिरविषयकनानातन्त्रम् (त्रि०)- पत्रं २३ अ
~~~	~~~
	श्रीकालीतन्त्रानुसारेण (श्रीका०)-
वा०तं० १२।८७"-९२	कालीतन्त्रम् (का०) १।२७-३२' (श्रीका०, पृ० ५)
वा०तं० १२।१२८-१३४	का० १।२७-३२', ३३, ३४"-३५ (श्रीका०, पृ० ५)
वा०तं० १२।११४	विश्वसारतन्त्रम् (श्रीका०, पृ० १६३)
वा०तं० १२।११५-११९	विश्वसारतन्त्रम् (श्रीका०, पृ० १६५)
वा०तं० १२।१२०-१२७	विश्वसारतन्त्रम् (श्रीका०, पृ० ३११-३१२)
~~~	~~~
वा०तं० १२।१२०-१२७	श्यामसपार्यविधिः (श्या०, पृ० ३१६)
~~~	~~~
वा०तं० १२।८७"-९४	महाकालसंहिता (म०सं०) ३: ८।४३३"-४३९
~~~	~~~
वा०तं० १२।९९-१००	फेङ्गारिणीतन्त्रम् (फे०) १५।४१-४२
वा०तं० १२।८७"-९२	फे० १०।४'-१०
वा०तं० १२।१२८-१३४	फे० १०।४"-११', १२

वा०तं० १३।१५-१६'	फे० १६।८
वा०तं० १३।३८"-४१	फे० १६।१६-२०'
वा०तं० १३।४१	फे० १०।२१',२४'
~~~	~~~
वा०तं० १४।४३-४४'	मन्त्रमहोदधि: १८।११२-११३'
वा०तं० १४।४६"-५५'	मन्त्रमहोदधि: १८।११५-१२३'
वा०तं० १४।५६-६९	मन्त्रमहोदधि: १८।१२४-१३७
वा०तं० १४।७१-७२	मन्त्रमहोदधि: १८।१३८"-१४०'
वा०तं० १४।७३-७५'	मन्त्रमहोदधि: १८।१४१"-१४३
वा०तं० १४।९८"	मन्त्रमहोदधि: १८।१५८'
वा०तं० १४।१०४"-१०५	मन्त्रमहोदधि: १८।१६१-१६२'
वा०तं० १४।१०६"-१०७	मन्त्रमहोदधि: १८।१६२"-१६३
वा०तं० १४।१०८"-१०९	मन्त्रमहोदधि: १८।१६४-१६५'
वा०तं० १४।१२५"-१४०'	मन्त्रमहोदधि: १८।१६९-१८३
वा०तं० १४।१४१-१४५'	मन्त्रमहोदधि: १८।१८४"-१८८
वा०तं० १४।१४५"-१५०'	मन्त्रमहोदधि: १८।१९०-१९४

श्रीवाराहीतन्त्रम्

वा०तं० १४।१५१-१६७	मन्त्रमहोदधिः १८।१९५-२१२
~~~	~~~
	श्रीदुर्गोपासनाकल्पद्रुमाध्यायानुसारेण (दु०क०द्रु०)-
वा०तं० १४।२७-३२	प्रयोगसंग्रहः (दु०क०द्रु०, पृ० १५५)
~~~	~~~
	सर्वमङ्गलानामदुर्गासप्तशतीभाषानुसारेण (दु०भाषा)
वा०तं० १४।१-१८	प्रयोगसारः (दु०भाषा, पृ० १९१-१९१)।
~~~	~~~
वा०तं० १२।४१-४४	त्रिदशडामराप्रत्यंगिराविषयकनानातन्त्रम् (त्रि०प्र०तन्त्रं) पत्रे २६ अ
वा०तं० १५।२-७	त्रि०प्र०तन्त्रं पत्रे २३ बि
वा०तं० १५।१२"-१५, १८"- २२	त्रि०प्र०तन्त्रं २७ अ
~~~	~~~
वा०तं० १५।६९-७६'	श्रीविद्यार्णवतन्त्रम् (१।२४२-२४८)
वा०तं० १५।७८'	श्रीविद्यार्णवतन्त्रम् (१।२२८')

~~~	~~~
वा०तं० १६।१-१०	चिञ्चिनीमतसारमुच्चयः (चिं०समुच्चयः) १।१-८
वा०तं० १६।२६-१५०	चिं०समुच्चयः १।९-३७, २।१-३३, ३।१-६७
वा०तं० १७	चिं०समुच्चयः ४, ५, ६
वा०तं० १८।१-७८'	चिं०समुच्चयः ७।१-७८
वा०तं० १८।७८"-९३'	चिं०समुच्चयः ७।८०"-९४'
वा०तं० १८।९३"-१३१'	चिं०समुच्चयः ७।९५'-१३४
वा०तं० १८।१३१"-१५३	चिं०समुच्चयः ७।१३५"-१६०
वा०तं० १९।१-८८	चिं०समुच्चयः ७।१६१-२५०
वा०तं० १९।८९-११८, १२२-१६२	चिं०समुच्चयः ८।१-७२
वा०तं० २०।१-४४'	चिं०समुच्चयः ९।१-४४'
वा०तं० २०।४४"-११४	चिं०समुच्चयः ९।४४'-११६'
वा०तं० २१।१-६	चिं०समुच्चयः ९।११६"-१२१
वा०तं० २१।८-९४	चिं०समुच्चयः ९।१२२"-१२६, १०।१-२८, १२।१-१३
~~~	~~~

श्रीवाराहीतन्त्रम्

वा०तं० १५।१४९"-१६६'	परातन्त्रम् (प० ९।७७-८३)
वा०तं० १५।१६६"-१७०'	प० ९।९७"-१०१'
वा०तं० १५।१७०"-१७१	प० ७।१४७-१४८'
वा०तं० १५।१७२-१७३'	प० ७।१५०-१५१'
वा०तं० १५।१७५"-१८०	प० ७।१५१"-१५६
वा०तं० १५।१८१-१८५	प० ७।१६६-१७०
वा०तं० १५।१८६	प० ७।१८६"-१८७'
वा०तं० १५।१८७-१९२	प० ८।२२"-२८
वा०तं० २२।१-१६	प० २।१-१६
वा०तं० २२।१७-१८	प० २।१९-२०
वा०तं० २२।१९	प० २।१७"-१८'
वा०तं० २२।२०-२६	प० २।२१-२७
वा०तं० २२।३६"-६१	प० ४।१"-२३
वा०तं० २२।६२-९०'	प० ३।१"-२९
वा०तं० २२।९०"-१३४	प० ५।१"-४५
वा०तं० २२।१३६-१४४	प० ५।४५-५४

वा०तं० २२।१४५"-१५८	प० ५।५५-६८
वा०तं० २२।१५९-१७८	प० १।५३"-७३
वा०तं० २२।१७९-१८६	प० ६।१-८
वा०तं० २३।१-१०'	प० ९।१-१०'
वा०तं० २३।११-२३	प० ९।१-१०"-२३
वा०तं० २४।१-१४'	प० ७।१-१५'
वा०तं० २४।१५-५९	प० ७।१६-५९
वा०तं० २४।६१-६४	प० ७।६०-६४'
वा०तं० २४।६५-१३१'	प० ७।६५-१३१'
वा०तं० २४।१३२-१८७	प० ७।१३३-१८९
वा०तं० २५।१-३०	प० ८।१-३२
वा०तं० २५।५५"-७७	प० ८।५७"-७९
वा०तं० २५।७८-१३१	प० ९।१-४२
वा०तं० २५।१३२-१४९	प० ९।४४-७२
वा०तं० २५।१५०-१८६	प० ९।७४"-१०१
~~~	~~~

श्रीवाराहीतन्त्रम्

वा०तं० २३।८८"-८९'	कौलावलीनिर्णयः १४।१२६
वा०तं० २३।११५-१२१	कौलावलीनिर्णयः १५।२५'-३३'
वा०तं० २३।१२२'	कौलावलीनिर्णयः १५।३५''
वा०तं० २३।१२४-१२८	कौलावलीनिर्णयः १५।१७''-२१`
~~~	~~~
वा०तं० २६।१-९	हठयोगप्रदीपिका (हठ०) १।१७"-२७
वा०तं० २६।१०-३१	हठ० १।३२-५३'
वा०तं० २६।३२-३४	हठ० १।५४-५५
वा०तं० २६।३५-३६	हठ० १।६५-६६
वा०तं० २६।३८"-४०	हठ० १।५६-५८'
वा०तं० २६।४२-४३	हठ० १।५९"-६०
वा०तं० २६।४४-४७	हठ० १।६०'''-६४
वा०तं० २६।४८	हठ० १।६७
वा०तं० २६।४९-८१	हठ० २।१-३४
वा०तं० २६।८२"-८६'	हठ० २।३५"-३७
वा०तं० २६।८७'	हठ० २।३९'

परिशिष्टम् - ३

वा०तं० २६।८८-१०१'	हठ० २।३९"-५२
वा०तं० २६।१०१"-१०४'	हठ० २।५४-५६
वा०तं० २६।१०६-११०'	हठ० २।५७-६०
वा०तं० २६।११०"	हठ० २।६३'
वा०तं० २६।१११-११७	हठ० २।६०"-६७'
वा०तं० २६।११८-१२१	हठ० २।६८-७१
वा०तं० २६।१२२"-१२५	हठ० २।७२-७५'
वा०तं० २६।१२६-१२७	हठ० २।७६-७७
वा०तं० २६।१२८	हठ० २।७५""\'''
वा०तं० २६।१२९	हठ० २।७८
वा०तं० २६।१३०-१३९	हठ० ३।१-९
वा०तं० २६।१४०-१४३'	हठ० ३।१०-१३'
वा०तं० २६।१४३"-१५२	हठ० ३।१४-२२
वा०तं० २६।१५३"	हठ० ३।२३"
वा०तं० २६।१५४'	हठ० ३।२४'
वा०तं० २६।१५३'	हठ० ३।२३'

श्रीवाराहीतन्त्रम्

वा०तं० २६।१५४"-१६२'	हठ० ३।२४"-३१
वा०तं० २६।१६३	हठ० ३।३३
वा०तं० २६।१६४	हठ० ३।३२
वा०तं० २६।१६६-१७२	हठ० ३।३९-४५
वा०तं० २६।१७३-१७५	हठ० ३।४७-४९
वा०तं० २६।१७६	हठ० ३।५१
वा०तं० २६।१७७	हठ० ३।५०
वा०तं० २६।१७८	हठ० ३।५४
वा०तं० २६।१७९	हठ० ३।५३
वा०तं० २६।१८०	हठ० ३।५२
वा०तं० २७।१-९	हठ० ३।६१-६९
वा०तं० २७।१०-११	हठ० ३।५५"-५६
वा०तं० २७।१२-१३	हठ० ३।५८-५९
वा०तं० २७।१६	हठ० ३।६०
वा०तं० २७।१७-२०	हठ० ३।७०-७३
वा०तं० २७।२१	हठ० ३।७६

परिशिष्टम् - ३

वा०तं० २७।२३'	हठ० ३।७४''
वा०तं० २७।२४''-३७	हठ० ३।७९-९१
वा०तं० २७।३८	हठ० ३।९५
वा०तं० २७।३९-४१	हठ० ३।९२-९४
वा०तं० २७।४२-४३	हठ० ३।९६-९७
वा०तं० २७।४७-४८'	हठ० ३।९९-१०३'
वा०तं० २७।४९'-५२	हठ० ३।१०४-१०७
वा०तं० २७।५७''-५९	हठ० ३।१०८-११३
वा०तं० २७।६०-६१'	हठ० ३।११५-११६
वा०तं० २७।६३''-६४'	हठ० ३।१२२
वा०तं० २७।६५''-७०'	हठ० ३।११७-१२१
वा०तं० २७।७१''-७२'	हठ० ३।१२३
वा०तं० २७।७२''-७३'	हठ० ३।१२८
वा०तं० २७।७३''-७५'	हठ० ३।१२६-१२७
वा०तं० २७।७५''-७७'	हठ० ३।१२४-१२५
वा०तं० २७।७७''-७९'	हठ० ३।१२९-१३०

श्रीवाराहीतन्त्रम्

वा०तं० २७।७९"-८४'	हठ० ४।१-५
वा०तं० २७।८४"-८५'	हठ० ४।७
वा०तं० २७।८६"-८७	हठ० ४।८-९
वा०तं० २७।८८	हठ० ४।११४
वा०तं० २७।९०-९६	हठ० ४।१०-१६
वा०तं० २७।९७"-१०४	हठ० ४।१८"-२७
वा०तं० २७।१०६-१०८'	हठ० ४।२८-३०'
वा०तं० २७।१०९-१११	हठ० ४।३१-३३
वा०तं० २७।११२-११४	हठ० ४।३५-३७
वा०तं० २७।११५-११८	हठ० ४।३९-४२
वा०तं० २७।१२०	हठ० ४।४३-४७
वा०तं० २७।१२१-१२३	हठ० ४।४५-४७
वा०तं० २७।१२४	हठ० ४।४९
वा०तं० २७।१२५	हठ० ४।४८
वा०तं० २७।१२७-१३४	हठ० ४।५०-५७
वा०तं० २७।१३५-१३७	हठ० ४।६०-६२

वा०तं० २७।१३९-१४०	हठ० ४।६५-६६
वा०तं० २७।१४१-१५०	हठ० ४।६८-७७
वा०तं० २७।१५१-१५२	हठ० ४।८०""\'''-८१
वा०तं० २७।१५४-१६०	हठ० ४।८३-८९
वा०तं० २७।१६१	हठ० ४।९८, ९३, ९०
वा०तं० २७।१६४, १६५, १६६, १६७, १६८, १६९	हठ० ४।९३, ९०, ९६, ९२, ९७, ९१
वा०तं० २७।१७१''- १७२	हठ० ४।१००'''- १०१
वा०तं० २७।१७५	वा०तं० २७।१०५
वा०तं० २७।१७८-१७९	हठ० ४।१०६-१०७
वा०तं० २७।१८०	हठ० ४।११३
वा०तं० २७।१८२	हठ० ४।११०
~~~	~~~
	दुर्गा-भक्ति-तरङ्गिण्यनुसारेण (दु०भ०त०)-
वा०तं० २८।३''-१५'	कालिकापुराणं (दु०भ०त०, पृ० ११-१२)
वा०तं० २८।१५''-१७, १८''-	कालिकापुराणं (दु०भ०त०, पृ० १६-१७)

श्रीवाराहीतन्त्रम्

२०	
वा०तं० २८।२१-२८	भविष्यपुराणं (दु०भ०त०, पृ० १७-१९)
वा०तं० २८।२९-३२	कालिकापुराणं (दु०भ०त०, पृ० १९-२०)
वा०तं० २८।३३-४१, ४३"- ४५	देवीपुराणं (दु०भ०त० पृ० २०-२१, २२)
वा०तं० २८।४२', ४३', ४६", ४७"	भविष्यपुराणं (दु०भ०त०, पृ० २२)
वा०तं० २८।४८"-५१, ५४- ५५'	कालिकापुराणं (दु०भ०त०, पृ० २३-२४)
वा०तं० २८।५५"-५६'	महाभारतं (दु०भ०त०, पृ० २४)
वा०तं० २८।५६"-६५	कालिकापुराणं (दु०भ०त०, पृ० २४-२५)
वा०तं० २८।६६-८९'	देवीपुराणं (दु०भ०त० पृ० २५-३०)
वा०तं० २८।८९"-९६	कालिकापुराणं (दु०भ०त०, पृ० ३२)
वा०तं० २८।९७-१०४	भविष्यपुराणं (दु०भ०त०, पृ० ३३)
वा०तं० २८।१०५-११३	कालिकापुराणं (दु०भ०त०, पृ० ३४-३५)
वा०तं० २८।११४	राजमार्तण्डः (दु०भ०त०, पृ० ३६)
वा०तं० २८।११५	कात्यायनः (दु०भ०त०, पृ० ३६)

वा०तं० २८।११६-१२०	ज्योतिःशास्त्रं (दु०भ०त०, पृ० ३६-३८)
वा०तं० २८।१२१	भोगराजः (दु०भ०त०, पृ० ४३)
वा०तं० २८।१२२	विष्णुधर्मोत्तरं (दु०भ०त०, पृ० ४१)
वा०तं० २८।१२३	देवीपुराणं (दु०भ०त० पृ० ४२)
वा०तं० २८।१२४-१२७'	कालिकापुराणं (दु०भ०त०, पृ० ४४)
वा०तं० २८।१२७''-१३२'	मत्स्यपुराणं (दु०भ०त०, पृ० ४४-४५)
वा०तं० २८।१३२''-१३३'	भविष्यपुराणं (दु०भ०त०, पृ० ४५)
वा०तं० २८।१३३''-१३८'	कालिकापुराणं (दु०भ०त०, पृ० ४५)
वा०तं० २८।१३८''-१७५	देवीपुराणं (दु०भ०त० पृ० ५१-५७)
वा०तं० २९।१-१०	शिल्पशास्त्रं (दु०भ०त० पृ० ५७)
वा०तं० २९।११-९५'	कालिकापुराणं (दु०भ०त०, पृ० ६३-७८)
वा०तं० २९।९५''-१११'	मत्स्यपुराणं (दु०भ०त०, पृ० ७८-८०)
वा०तं० २९।१११''-११४	देवीपुराणं (दु०भ०त०, पृ० ८०-८१)
वा०तं० २९।११५-११९'	कालिकापुराणं (दु०भ०त०, पृ० ८१)
वा०तं० २९।११९''-१२१'	मत्स्यपुराणं (दु०भ०त०, पृ० ८२)
वा०तं० २९।१२१''-१२७	देवीपुराणं (दु०भ०त०, पृ० ८२)

वा०तं० २९।१२८-१३७	देवीपुराणं (दु०भ०त०, पृ० ८८-८९)
वा०तं० २९।१३८'	कालिकापुराणं (दु०भ०त०, पृ० ९०)
वा०तं० २९।१३८''-१३९', १४०-१४१	देवीपुराणं (दु०भ०त०, पृ० ९०)
वा०तं० २९।१४२''-१४३	मार्कण्डेयपुराणं (दु०भ०त०, पृ० ९०)
वा०तं० २९।१४४	कालिकापुराणं (दु०भ०त०, पृ० ९१)
वा०तं० २९।१४५	भविष्यपुराणं (दु०भ०त०, पृ० ९१)
वा०तं० २९।१४६	कालिकापुराणं (दु०भ०त०, पृ० ९१)
वा०तं० २९।१४७-१४८'	भविष्यपुराणं (दु०भ०त०, पृ० ९१)
वा०तं० २९।१४८''-१७०, १७२-१७४	कालिकापुराणं (दु०भ०त०, पृ० ९२)
वा०तं० २९।१७५-१८१, १८४-१८५	भविष्यपुराणं (दु०भ०त०, पृ० १७९-१८०)
वा०तं० २९।१८६-१८७	शिवरहस्यं (दु०भ०त०, पृ० १८१)
वा०तं० २९।१८८-१९९	भविष्यपुराणं (दु०भ०त०, पृ० १८२-१८४)
वा०तं० ३०।१-४५	देवीपुराणं (दु०भ०त०, पृ० १८४-१९१, १९३, १९९-२०२)
वा०तं० ३०।४६	भविष्यपुराणं (दु०भ०त०, पृ० २०२)

वा०तं० ३०।४७-६५	देवीपुराणं (दु०भ०त०, पृ० २०९-११३)
~~~	~~~
	ताराभक्तिसुधारणवानुसारेण (ता०)-
वा०तं० ५।१	योगिनीतन्त्रम् (ता० पृ० ३१६)
वा०तं० ५।२	वायवीयसंहिता (ता० पृ० ३१५)
वा०तं० ५।३-४'	योगिनीतन्त्रम् (ता० पृ० ३१७)
वा०तं० ६।१-५	सारसंग्रहः (ता०, पृ० १०७)
वा०तं० ६।६-७'	त्रिशक्तिरत्नम् (ता०, पृ० १०७)
वा०तं० ६।७''	सारसंग्रहम् (ता०, पृ० १०८)
वा०तं० ६।८-९'	स्कन्दपुराणम् (ता०, पृ० १०८)
वा०तं० ६।९''-१०'	कुलार्णवतन्त्रम् (ता०, पृ० १०८)
वा०तं० ९।११२''-११५, ११६'-११७'	मुण्डमाला (ता०, पृ० १७९)
वा०तं० ९।११७''- ११८'	क्रियासारम् (ता०, पृ० १८०)
वा०तं० ९।११८''	मुण्डमाला (ता०, पृ० १७९)
वा०तं० ९।११९	कालिकापुराणम् (ता०, पृ० १७९)

श्रीवाराहीतन्त्रम्

वा०तं० ९।१२५	कौलावली (ता०, पृ० १८१)
वा०तं० ९।१२६'-१२७	कालीतन्त्रम् (ता०, पृ० १८१)
वा०तं० ९।१२८	यामलः (ता०, पृ० १८१)
वा०तं० ९।१८०-१८१'	मालिनीतन्त्रम् (ता०, पृ० १८१)
वा०तं० ९।१८९''-१९१'	क्रियासारः (ता०, पृ० १८०)
वा०तं० ९।१९१''-१९७	गौतमीयम् (ता०, पृ० १८०)
वा०तं० ९।१९८-१९९, २०२-२०५'	पुष्पमाला (ता०, पृ० १८०-१८१)
वा०तं० ९।२०५''-२०७'	मत्स्यसूक्तम् (ता०, पृ० १८१)
वा०तं० ९।२१३	पुष्पाध्यायः (ता०, पृ० १८१)
वा०तं० ९।२१७-२१८	क्रियासारः (ता०, पृ० १८१)
वा०तं० १५।६१-६५'	फेड्कारिणीतन्त्रम् (ता० पृ० ३७४)
वा०तं० ३०।६६-६८'	लिङ्गागमः (ता० पृ० ३०८)
वा०तं० ३०।६८''-६९'	त्रिशक्तिरत्नम् (ता० पृ० ३०८)
वा०तं० ३०।६९''-७६	यामलः (ता० पृ० ३०८)
वा०तं० ३०।७७-८०'	मन्त्रार्णवः (ता० पृ० ३०९)

वा०तं० ३०।८०"-८३	ब्रह्मयमलः (ता० पृ० ३०९)
वा०तं० ३०।८४-८६	त्रिशक्तिरत्नम् (ता० पृ० ३१०)
वा०तं० ३०।८७-९६	तन्त्रम् (ता० पृ० ३१०-३११)
वा०तं० ३०।९७-१४१	भूतभैरवतन्त्रम् (ता० पृ० ३११-३१४)
वा०तं० ३१।१-२	देवीयामलः, गौतमीयतन्त्रम् (ता० पृ० ३२०)
वा०तं० ३१।४"-२९'	कुञ्चू (ता० पृ० ३२८-३३०)
वा०तं० ३१।३०"-३४'	पञ्चमीश्वरीतन्त्रम् (ता० पृ० ३५३-३५४)
वा०तं० ३१।३४"-३६'	कुलार्णवतन्त्रम् (ता० पृ० ३५४)
वा०तं० ३१।३६"-३७	तन्त्रम् (ता० पृ० ३७१)
वा०तं० ३१।३८-४१'	रूद्रयमलः (ता० पृ० ३७१, ३७४)
वा०तं० ३१।४१", ४२-४५	रूद्रयमलः (ता० पृ० ३७४)
वा०तं० ३१।४६-५२	तन्त्रम् (ता० पृ० ३७९)
वा०तं० ३१।४३-६२	सुरेन्द्रसंहिता (ता० पृ० ३८१)
वा०तं० ३१।६३	वीरतन्त्रम् (ता० पृ० ३८३)
वा०तं० ३१।६४-६५'	नीलतन्त्रम् (ता० पृ० ३८३)
वा०तं० ३१।६५"-६६	एकवीरकल्पम् (ता० पृ० ३८३)

श्रीवाराहीतन्त्रम्

वा०तं० ३१।६७-७०'	मत्स्यसुक्तः (ता० पृ० ३८३)
वा०तं० ३१।७०"-७१'	सिद्धसारस्वतः (ता० पृ० ३८४)
वा०तं० ३१।७२"-८७	फेत्कारिणीतन्त्रम् (ता० पृ० ३८४-३८५)
वा०तं० ३१।८८-९१	नीलतन्त्रम् (ता० पृ० ३८५)
वा०तं० ३१।९२"-९४'	फेत्कारिणीतन्त्रम् (ता० पृ० ३८५)
वा०तं० ३१।९४"-१०२	महोग्रताराकल्पो मत्स्यसुक्तश्च (ता० पृ० ३८५-३८६)
वा०तं० ३१।१०४-१२०'	महोग्रताराकल्पो मत्स्यसुक्तश्च (ता० पृ० ३८७)

परिशिष्टम् ४ -

वाराहीतन्त्रे नामत उल्लिखितानां ग्रन्थानां सूची

वा०तं० १।१८	रामायणम्
वा०तं० १।४; २।७८; ४।३६	वाराहीतन्त्रम्
वा०तं० ६।१३	कालिकागमः
वा०तं० १०।८; १३।२८, ३८	योगिनीहृदयम्
वा०तं० १०।१३; १३।२८	त्रिकतन्त्राणि
वा०तं० १०।१९	महाज्ञानार्णवः
वा०तं० १४।१, १५, ३०	चण्डीपाठः/दुर्गासप्तशती
वा०तं० १४।२८	श्रीमद्भगवद्गीता
वा०तं० १४।१३२	चण्डिकातन्त्रम्
वा०तं० १६।२६	तन्त्रसारम्
वा०तं० १६।२६	क्रियासारम्

श्रीवाराहीतन्त्रम्

वा०तं० १६।२६	कुलसारम्
वा०तं० १६।२८	कालचक्रम्
वा०तं० १६।२८	यामलम्
वा०तं० १६।२८	भैरवाष्टकम्
वा०तं० १६।२९	गारुडतन्त्रम्
वा०तं० १६।२९	भूततन्त्रम्
वा०तं० १६।२९	विद्यासारतन्त्रम्
वा०तं० १६।३२	स्वच्छन्दतन्त्रम्
वा०तं० १६।३७, ३९, ५५	चिञ्चिनीमतसारसमुच्चयः
वा०तं० २२।९०'	मन्थानभैरवतन्त्रम्
वा०तं० २८।१०७, २९।१४, १५	दुर्गातन्त्रम्
वा०तं० २८।१६१	शंकरकल्पः
वा०तं० २९।८	स्कन्दयामलम्
वा०तं० २९।११५	चण्डिकातन्त्रम्